I 45627

almanahul PĂRINȚILOR

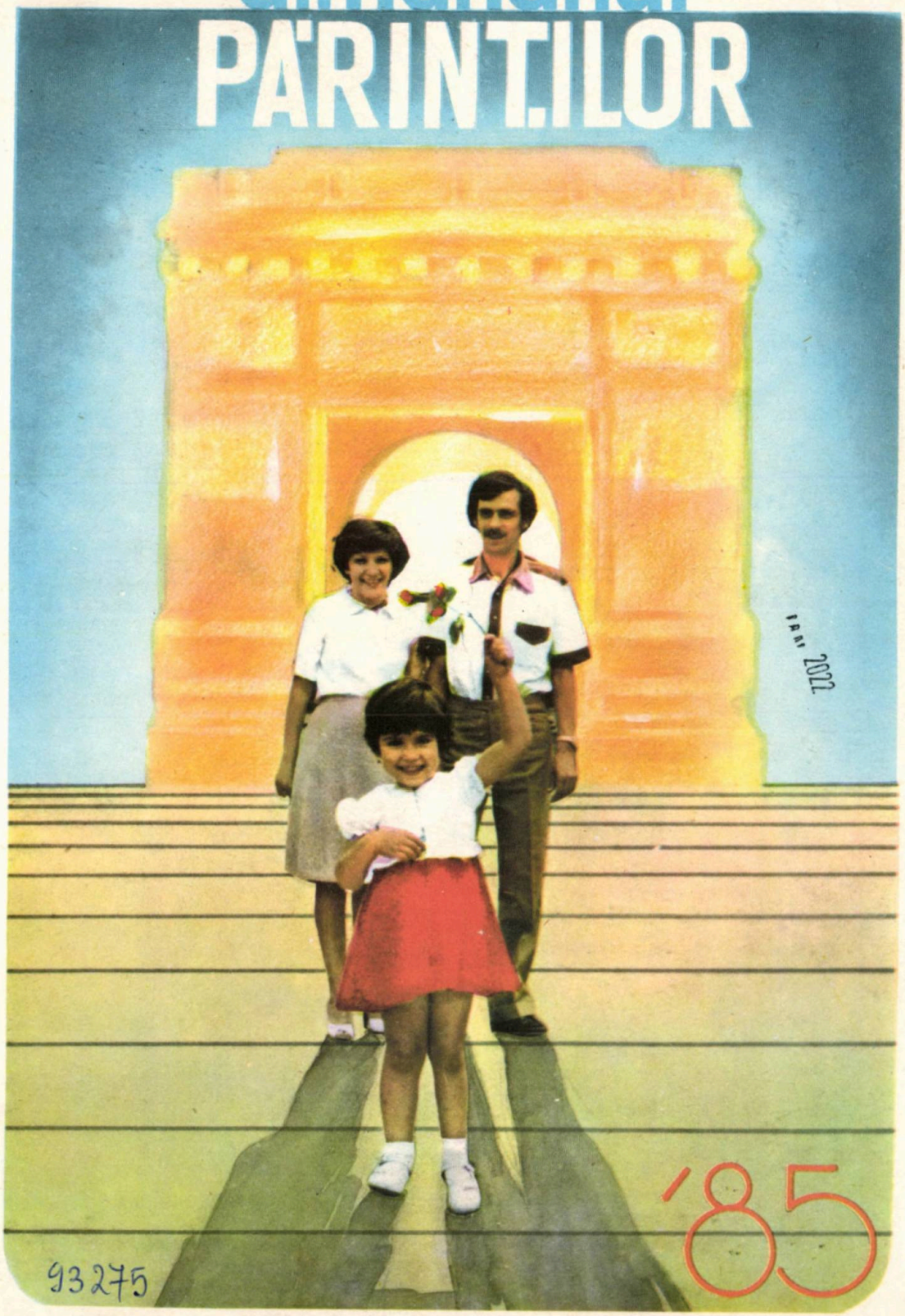

'85

93275

ALMANAHUL PĂRINȚILOR '85

Vîrsta ţării:
CEAUŞESCU

Cursivitatea zilei în muncă şi gîndire,
ritmată înlănţuire minut după minut,
îşi află în Congresul al IX-lea-nceput,
cum în lumină firea îşi află împlinire.

Ni-i ţara întemeiată de inime viteze,
de neuitaţi, statornici, şi triumfali eroi,
dar din minutu-acela începem să fim NOI,
de-atunci începe neamul mai trainic să cuteze.

Îşi are şi-nţelesul, îşi are şi firescu,
privind în noi şi-n tot ce ne-nconjoară,
inelul de logodnă ce-ncinge-această ţară
să-i spunem, Vîrsta ţării: Ceauşescu

Si în sublima Carte cu glorioase file,
printre măreţe fapte şi luminoase feţe,
va fi şi chipul celui ce vrut-a să ne-nveţe
să biruim în aspre şi în solare zile.

VIRGIL TEODORESCU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

93275

Două decenii de dezvoltare impetuoasă a învățământului românesc

DE-A LUNGUL celor patru decenii, trecute de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și, cu deosebire, după Congresul al IX-lea al partidului, în cadrul procesului revoluționar desfășurat în patria noastră, România a devenit o țară industrial-agrară, cu o industrie modernă și puternică și cu o agricultură socialistă în plină înflorire, creîndu-se condiții pentru creșterea continuă a nivelului de viață material și cultural al întregului popor. În procesul amplu de dezvoltare multilaterală a patriei socialiste, activitatea complexă de formare a conștiinței omului nou, ca și acțiunea de instruire și educare a tinerei generații, desfășurată de școală, se prezintă ca un domeniu al vieții sociale de o covîrșitoare însemnătate. Se reflectă în aceasta o idee de bază a gîndirii social-politice a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, potrivit căreia, *construirea societății socialiste în țara noastră reprezintă revoluționarea societății în globalitatea ei, în toate compartimentele vieții sociale.*

Transformările politice și social-economice profunde care au avut loc în țara noastră după revoluția socială și națională, antifascistă și antiimperialistă au condus, între altele, la dezvoltarea și transformarea calitativă a școlii de toate gradele.

„Putem afirma, cu îndreptățită mîndrie — după cum arăta secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu prilejul deschiderii anului școlar 1984/1985 — *că, între marile înfăptuiri ale poporului și partidului nostru, se numără și puternica dezvoltare a învățămîntului românesc de toate gradele*". Astăzi, România socialistă dispune de un învățămînt modern, al cărui ctitor este tovarășul Nicolae Ceaușescu. Învățămîntul cuprinde peste un sfert din populația țării.

Dezvoltarea și perfecționarea învățămîntului românesc în cele aproape două decenii de la Congresul al IX-lea și pînă în prezent se întemeiază pe înțelegerea deplină a faptului, subliniat de președintele Nicolae Ceaușescu, „că edificarea socialismului nu se poate realiza decît pe baza celor mai noi cuceriri ale gîndirii și tehnicii universale, că construcția socialismului trebuie să meargă în strînsă concordanță cu progresul rapid al științei și culturii". Element important al operei de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, dezvoltarea învățămîntului, a educației în general, devine obiectiv principal al activității care vizează realizarea acestui ideal social și, în același timp, o condiție de bază a progresului economic, social și cultural.

Drumul parcurs de învățămîntul din țara noastră în această etapă *marchează trecerea de la generali-*

zarea în fapt a şcolii primare la realizarea învăţământului obligatoriu de 7 ani, apoi de 8 ani, iar în prezent de 10 ani, dezvoltarea şi perfecţionarea, continuă a învăţământului liceal şi profesional, extinderea şi perfectionarea structurilor învăţământului superior în concordanţă cu nevoile de specialişti cu înaltă calificare pentru toate sectoarele vieţii sociale. Numărul tinerilor cuprinşi în învăţământul liceal a crescut în această etapă de la aproximativ 372.000 în anul şcolar 1965/66 la aproape 1.273.000 în anul şcolar 1983/84.

Schimbări calitative s-au produs şi în structura învăţământului liceal, reflectate în creşterea ponderii numărului locurilor în liceele industriale şi agroindustriale, în vederea pregătirii forţei de muncă necesare economiei naţionale. O dezvoltare asemănătoare a cunoscut în aceste două decenii învăţământul superior, profilul pregătirii specialiştilor şi ponderea acestora în ansamblul învăţământului superior fiind stabilite în raport cu nevoile diferitelor sectoare de activitate. Astfel, reflectînd schimbările realizate în structura economiei noastre, îndeosebi prin dezvoltarea industriei şi agriculturii socialiste, numărul studenţilor în învăţământul tehnic şi agricol reprezintă în anul şcolar 1983/1984, circa 66% din totalul studenţilor de la învăţământul de zi, seral şi fără frecvenţă.

Dezvoltarea impetuoasă a învăţământului de toate gradele a fost susţinută şi însoţită de un amplu program privind asigurarea bazei didactico-materiale necesare. Şcolarizarea unor efective de elevi şi studenţi, an de an în creştere, a făcut necesară extinderea spaţiului de învăţământ. În concordanţă cu întărirea caracterului aplicativ al procesului de învăţământ, corespunzător principiului integrării învăţământului cu producţia şi cercetarea, precum şi cu promovarea metodelor moderne de instruire, o parte însemnată a activităţii didactice se desfăşoară în laboratoare, cabinete pe specialităţi şi în ateliere ale căror echipamente s-au îmbunătăţit de la un an la altul, creîndu-se în acest fel condiţii pentru o activitate didactică eficientă.

Călăuzită de concepţia clarvăzătoare şi profund creatoare a secretarului general al partidului, privind întreaga operă istorică de edificare a socialismului şi în special asupra funcţiei sociale a învăţământului, şcoala românească de toate gradele se prezintă ca un organism dinamic, în continuă înnoire, capabil de adaptare la mutaţiile ce se produc în viaţa socială şi apt să răspundă adecvat cerinţelor vieţii sociale, în fiecare etapă de dezvoltare a societăţii noastre.

În ansamblul activităţii de orientare a programelor de dezvoltare a învăţământului, două direcţii fundamentale se pot distinge, care se reflectă în toate laturile sistemului şcolar (structură, conţinut, organizare, metodologie didactică ş.a.).

Una din acestea este cuprinsă în teza „Şcoala — principal factor de pregătire a forţei de muncă", ceea ce relevă faptul că învăţământul românesc, în ansamblu, pe grade şi profile, se dezvoltă în concordanţă cu nevoile de cadre ale activităţii economice şi social-culturale. Sub acest aspect, el constituie unul din componentele importante ale planului unic de dezvoltare economico-socială a ţării, date fiind implicaţiile sale profunde pentru nivelul activităţii în celelalte sectoare ale vieţii sociale.

Dar, funcţia amintită este mult mai bogată în semnificaţii. Ea nu se limitează la pregătirea generaţiilor pentru o anumită activitate social-utilă, în producţia bunurilor materiale sau în crearea valorilor spirituale, ci are în vedere formarea unui om nou, înaintat, caracterizat prin bogăţia cunoştinţelor ştiinţifice şi culturale, prin concepţia ştiinţifică despre lume după care se conduce, prin competenţa sa profesională, dar şi printr-o atitudine înaintată faţă de muncă, prin participarea la viaţa socială.

Îndeplinirea funcţiei de pregătire a specialiştilor necesari tuturor domeniilor de activitate imprimă pe de o parte ritm *accentuat de dezvoltare* a învăţământului nostru în ansamblu şi îndeosebi a *acelor trepte care asigură şi o formare profesională*, iar pe de altă parte, *o strînsă legătură a acestuia cu viaţa, cu activitatea practică*. Întreaga evoluţie a învăţământului românesc în ultimele două decenii reprezintă o confirmare a acestei teze. Ea îşi găseşte expresia în *asigurarea unui nivel ridicat de pregătire a tuturor tinerilor*, prin extinderea la 10 ani a perioadei de instruire obligatorie a întregului efectiv al fiecărei generaţii. Şi dacă la aceasta adăugăm faptul că aproximativ 2/3 din absolvenţii învăţământului obligatoriu de 10 ani efectuează studii liceale complete sau îşi desăvîrşeşte formarea profesională în învăţământul profesional, avem dimensiunea nivelului la care se realizează formarea tinerilor pentru activitatea socio-profesională, a *contribuţiei şcolii la progresul economic şi social al ţării, la apropierea dintre munca fizică şi intelectuală, la accelerarea procesului de omogenizare a societăţii noastre*.

O a doua dimensiune a funcţiilor sociale ale şcolii noastre defineşte şcoala ca *„factor de cultură şi civilizaţie"*. Sub acest aspect, legătura strînsă dintre învăţămînt şi viaţă, promovată consecvent în orientarea învăţămîntului nostru prin indicaţiile tovarăşului Nicolae Ceauşescu, se prezintă ca proces de dezvoltare multilaterală a personalităţii umane, de formare a omului nu numai ca producător de valori materiale şi spirituale, ci şi ca cetăţean, participant la organizarea şi conducerea producţiei, îndeplinind multiple funcţii sociale — de producător, proprietar al avuţiei sociale, beneficiar al producţiei sociale —, ca militant activ pentru traducerea în viaţă a programului de făurire a noii societăţi. Aşadar, pregătirea tinerilor pentru viaţă, pentru rolul de cetăţeni adulţi ai societăţii noastre implică o formare cu dublă perspectivă: pentru îndeplinirea unei funcţii profesionale şi pentru integrarea lor socială.

Întemeiat pe *menirea şcolii ca principal mijloc de pregătire a forţei de muncă, a specialiştilor necesari tuturor sectoarelor de activitate*, învăţământul românesc este călăuzit de ideea *politehnizării, a integrării lui cu cercetarea şi producţia*, a *educării prin muncă şi pentru muncă a tinerilor pe toate treptele de instruire*. Reprezentînd un drept şi o îndatorire de onoare a tuturor cetăţenilor, cri-

teriul fundamental de apreciere a omului, *munca devine totodată o necesitate pentru formarea, dezvoltarea și afirmarea personalității umane.* De aceea, orientarea dominantă, care exprimă un principiu fundamental al școlii noastre, este legătura strînsă a acesteia cu viața, iar *educația prin muncă și pentru muncă a devenit* — după cum subliniază președintele N i c o l a e C e a u ș e s c u — *politică de stat, constituind o preocupare de prim ordin a întregii societăți* și reprezintă *elementul esențial, obiectivul comun și central al școlilor de toate gradele și de toate tipurile.*

În acest sens, învățămîntul românesc, prin întregul său conținut, proiectat într-o concepție unitară, începînd de la educația preșcolară și pînă la școala superioară, este chemat ca, în funcție de obiectivele fiecărei trepte de școlarizare și de particularitățile de vîrstă ale tinerilor, să asigure *pregătirea științifică, tehnică și culturală a acestora, formarea lor în vederea integrării în activitatea social-economică și politică a țării.* Se poate spune cu deplin temei că pregătirea *tinerilor pentru viață, pentru muncă, constituie adevărata vocație a școlii noastre de toate gradele.*

Promovînd cu consecvență principiul politehnizării și al calificării, activitatea de educație prin și pentru muncă, departe de a fi privită ca o pregătire practică îngustă, este concepută ca proces de formare în profiluri largi, realizat pe o temeinică și cît mai cuprinzătoare instruire științifică. După cum se arată în preambulul Legii educației și învățămîntului, școala are „datoria de a asigura tuturor tinerilor, indiferent de specializarea pe care și-o aleg, o temeinică pregătire în științele fundamentale, fără de care nici un specialist nu-și poate îndeplini la nivel corespunzător sarcinile încredințate". În legătură cu acest aspect, este demn de subliniat faptul că *includerea în planurile de învățămînt a nucleului disciplinelor fundamentale,* completat cu *disciplinele de cultură generală și social-politice, cu baza teoretică, științifică, a pregătirii tuturor copiilor și tinerilor, oricare ar fi direcția de formare aleasă, constituie, în această privință, o experiență originală.*

Una din trăsăturile cele mai importante ale sistemului nostru de educație, corelat cu cerințele modelării personalității umane în concordanță cu nevoile unei societăți dinamice, o constituie conceperea acțiunii de formare a omului ca *proces continuu,* ca *educație permanentă.* Școala noastră de toate gradele se integrează tot mai mult sistemului general al educației permanente, fiind concepută — în structură și conținut — din *perspectiva unei educații continue.* Ea se întemeiază pe ideea — unanim acceptată în vremea noastră — privind realizarea instruirii pe tot parcursul vieții, principiu potrivit căruia *educația nu poate fi decît permanentă.*

Conceput din perspectiva principiilor educației permanente, instituționalizată în țara noastră

încă de la începutul deceniului al 7-lea, prin *Legea privind perfecționarea pregătirii profesionale a personalului muncitor*, precum și prin *Legea educației și învățămîntului*, *sistemul de educație din România este organizat într-o structură unitară cuprinzînd*, pe lîngă instituții școlare și de educație pentru copii și tineri, *forme de instruire a adulților: cursuri de calificare, învățămînt agrozootehnic de masă, activități de perfecționare a muncitorilor, tehnicienilor și a altor categorii de personal muncitor, cursuri postuniversitare, doctoratul.* Totodată, ca expresie a traducerii în viață a concepției președintelui Nicolae Ceaușescu cu privire la îmbinarea învățăturii cu munca productivă, potrivit principiului „muncește și învață", *cunosc o extindere continuă formele de instruire a tinerilor și adulților care își desăvîrșesc pregătire în învățămîntul liceal și superior, paralel cu activitatea în producție.*

Ca și activitatea de instruire și educare a copiilor și tinerilor, întregul sistem al mijloacelor de instruire a adulților este îndreptat în direcția *îndeplinirii sarcinilor ce decurg din dezvoltarea economico-socială a țării* și obținerea unei noi calități în toate *domeniile de activitate.*

În concordanță cu procesul continuu de democratizare profundă a vieții sociale în țara noastră și cu politica partidului și statului nostru, care situează în centrul operei de făurire a noii societăți — omul, *satisfacerea tot mai deplină a nevoilor sale materiale și spirituale, învățămîntul românesc are un caracter profund democratic.* Ca expresie a acestei trăsături, în țara noastră este asigurată *egalitatea deplină de acces în învățămîntul de toate gradele a tuturor copiilor și tinerilor, fără deosebire de naționalitate, de starea socială, sau de religie și fără orice fel de îngrădire, discriminare.* În același timp, prin structura și conținutul diferitelor trepte de învățămînt se adîncește continuu *procesul de egalizare a șanselor la instruire*, făcînd ca accesul în școli de diferite grade să fie nu numai *permis fără îngrădiri* ci și *posibil*, prin crearea condițiilor necesare — materiale, școlare, de pregătire ș.a.

Realizarea unei pregătiri unice tuturor copiilor și tinerilor pînă la vîrsta de 14 ani (clasele I—VIII) *ca și aplicarea unor planuri de învățămînt și programe unice pentru disciplinele fundamentale în învățămîntul liceal, la care se adaugă pregătirea tehnică și practică pe diferite profile, asigură tinerilor o formare unitară și diversificată în același timp,* dar la *un nivel științific și de o valoare socială egale.* Pe această cale, școala constituie un mijloc, — alături de altele care acționează în „planul calității vieții" — de omogenizare a societății noastre.

În conformitate cu politica partidului nostru de rezolvare a problemei naționale, *naționalităților conlocuitoare li se asigură condiții egale de a se pregăti în orice formă de învățămînt, precum și folosirea liberă în învățămîntul de toate gradele a limbii materne.* Ca urmare, pentru școlarizarea copiilor din rîndul naționalităților conlocuitoare *funcționează școli și secții cu predarea în limba maternă*, repartizate teritorial în raport cu compoziția pe naționalități a populației școlare. Totodată, *copiii aparținînd naționalităților conlocuitoare au posibilitatea să învețe și în școlile cu predare în limba română, în aceste cazuri asigurîndu-se învățarea limbii materne ca obiect de studiu.* Activitatea comună, în cadrul aceleași unități a elevilor români și a celor aparținînd naționalităților conlocuitoare, oferă posibilități largi de cunoaștere reciprocă și de *înfrățire* a acestora.

Conducerea activității de instrucție și educație la toate nivelele de organizare cunoaște de asemenea, în lumina concepției tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, cu privire la participarea oamenilor muncii la conducerea vieții sociale, o accentuare a caracterului său democratic. Astfel, în consens cu măsurile adoptate în direcția instituționalizării unor organisme de conducere colective, sînt instituite *Congresul educației și învățămîntului, Consiliul Superior al Educației și Învățămîntului, consilii județene ale educației și învățămîntului* etc. De asemenea *conducerea fiecărei unități de învățămînt se realizează pe baza principiului muncii și conducerii colective, cu participarea largă a personalului didactic, a elevilor și studenților, a reprezentanților oamenilor muncii, ai întreprinderilor, organizațiilor de copii și tineret și comitetelor cetățenești de părinți.*

Imaginea amplei acțiuni de formare a personalității omului în societatea noastră nu ar fi completă dacă s-ar circumscrie numai activitatea realizată în cadrul școlar. Deși pentru formarea tinerilor școala concentrează cele mai multe influențe, totuși, acestui țel îi slujesc multe alte mijloace create de societatea noastră. Numeroasele și variatele activități extrașcolare, acțiunile menite să asigure folosirea rațională, utilă și reconfortantă a timpului liber, activitățile bogate în conținut și cu rol hotărîtor pentru formarea lor politică și moral-cetățenească, realizate în cadrul organizațiilor de copii și tineret, întregesc cadrul socio-educativ în care se realizează formarea omului nou în România socialistă.

ION T. RADU

Tovarăşa academician doctor inginer Elena Ceauşescu – promotoare a ştiinţei şi tehnologiei româneşti, savant de renume mondial

O RETROSPECTIVĂ în adîncurile istoriei scrutează veacurile spre punctul luminos al primelor descoperiri ale omului. Luptînd cu forţele întunericului, aureola marilor gînditori s-a revărsat din ce în ce mai darnic, proiectînd un con de lumină, cu deschidere tot mai largă spre timpurile noi.

Puţini din conducătorii vremurilor vechi şi chiar noi au înţeles că, fără forţa vie a gîndirii creatoare, nu poate fi nici lumină şi nici progres. Cei care au pătruns această taină, au făcut din pămîntul şi oamenii lor, un tot al marilor realizări, al celor ce au descoperit „piatra filozofală" şi „elixirul vieţii".

A face din ştiinţă politică de stat, a-i acorda statutul de instrument de acţiune în strategia de industrializare si de modernizare a ţării pe toate planurile, înseamnă a evolua pe cursul firesc al dezvoltării sociale, spre o civilizaţie demnă de epoca în care trăim.

Ştiinţa românească premergătoare anilor edificării societăţii noi, socialiste, a fost ilustrată de figuri reprezentative, reputate în lumea savanţilor. Cu toate acestea, izolarea în care s-au zbătut, lipsa coeziunii profesionale şi absenţa oricăror elemente de coordonare şi încurajare a cercetărilor organizate, neglijarea chiar a unor rezultate de valoare ale savanţilor noştri din partea conducătorilor vremii au menţinut ţara tributară total ştiinţei şi tehnicii străine.

Deschiderea fără precedent pe care o cunoaşte ştiinţa şi tehnica de azi în România socialistă, ca forţe motrice ale celor mai diverse sectoare de activitate, decurge firesc din preocupările conducerii de partid şi de stat, ale tovarăşului Nicolae Ceauşescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, pentru dezvoltarea ţării.

Datele statistice asupra evoluţiei ştiinţelor, reflectate în numărul institutelor de cercetare şi laboratoare, în dinamica publicaţiilor ştiinţifice, a personalului de cercetare şi proiectare, precum şi a transpunerilor unor rezultate de valoare în practica industrială, relevă creşterea accentuată a parametrilor de tipul celor citaţi, în timp.

Reflectarea progreselor ştiinţei în realizările tehnicii sînt evidente. Este semnificativă, din acest punct de vedere, aprecierea marelui savant Ludwig Boltzmann care afirma că: „nu există nimic mai practic decît o teorie bună".

Avalanşa noilor concepţii teoretice, din ce în ce mai subtile, susţinute de tehnici de lucru din ce în ce mai perfecţionate, impune — pe lîngă efortul personal de instruire profesională — şi un cadru bine organizat pentru cei ce lucrează cu pasiune şi competenţă în cercetare.

Înţelegerea rolului ştiinţei în evoluţia societăţii şi al pregătirii personalului ştiinţific a determinat acţiuni de amploare — realizate de conducerea superioară de partid şi de stat — în orientarea cercetării şi a procesului de învăţămînt. Ca urmare, învăţămîntul superior tehnic a cunoscut în ultimii ani o dezvoltare permanentă, beneficiind şi de introducerea concepţiei de integrare a cercetării cu producţia, elaborată de secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarăşul Nicolae Ceauşescu.

Tovarăşa academician dr. inginer Elena Ceauşescu a manifestat şi manifestă un interes deosebit în pregătirea şi formarea specialiştilor de înaltă calificare, capabili să acţioneze atît pe tărîmul creaţiei ştiinţifice cît şi al aplicării celor mai înaintate metode în progresul tehnicii şi al dezvoltării unor industrii de vîrf. Este remarcabilă contribuţia sa la dezvoltarea îndeosebi a cercetărilor din domeniul chimiei. Chimia românească se încadrează în domeniul ştiinţelor cu dezvoltare impetuoasă, avînd urmări evidente în ritmul de creştere şi diversificare a industriei.

Coordonarea cercetării ştiinţifice şi a dezvoltării tehnologice de către tovarăşa academician doctor inginer Elena Ceauşescu, în calitate de preşedinte al Consiliului Naţional pentru Ştiinţă şi Tehnologie, este realizată într-o viziune largă, completă şi umanistă asupra rolului ştiinţei şi tehnicii în rezolvarea problemelor cardinale ale

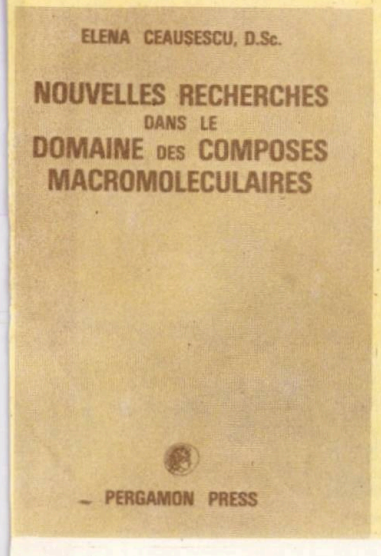

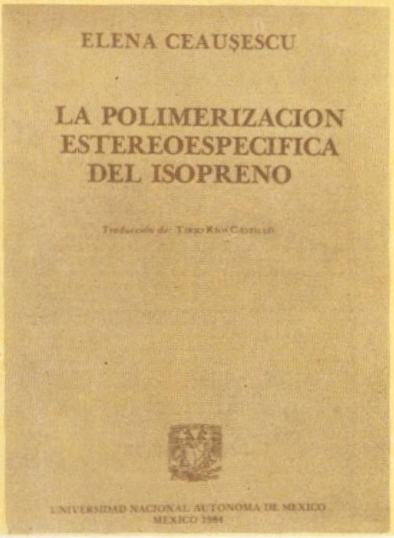

umanității, cu repercusiuni importante asupra calității vieții, a colaborării materiale și spirituale dintre oameni.

Având ca obiect chimia compușilor macromoleculari — domeniu de mare deschidere prin urmările ei aplicative — cercetările științifice ale tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, editate în mai multe limbi, urmăresc o problematică variată, privitoare la obținerea polimerilor și caracterizarea lor fizico-chimică. Este suficient să exemplificăm numai cîteva din realizările colectivelor științifice conduse de tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu, pentru a putea aprecia diversitatea și amploarea operei sale științifice. Aș semnala cîteva direcții de cercetare ca: polimerizarea stereospecifică a izoprenului, stabilizarea cauciucului poliizoprenic, relațiile dintre structura și proprietățile cauciucului poliizoprenic sintetic și natural, obținerea unor polimeri plastifianți, determinări de distribuție a masei molare în copolimeri, a cristalinității și a parametrilor de fracționare și numeroase alte contribuții. Lucrarea intitulată *„Noi cercetări în domeniul compușilor macromolecularі"* este rodul multor ani de investigații științifice și îmbogățește, incontestabil, literatura domeniului cu idei de valoare, cu largă circulație în lumea specialiștilor.

Ca mesager activ al științei românești peste hotare, tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu *a accentuat rolul științei „ca factor al progresului, al înțelegerii și păcii"*, afirmînd în cuvîntarea rostită la festivitatea de conferire a titlului de profesor „Honoris Causa" al Institutului Politehnic din Londra: *„Trăim într-o epocă cînd învățămîntul și știința au un rol tot mai important în progresul popoarelor, în ridicarea bunăstării lor materiale și spirituale..."*

Președintă a Comitetului Național Român „Oamenii de știință și Pacea", tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu militează consecvent pentru orientarea științei spre rezultate cu largi deschideri în fundamentarea unei orînduiri în care înaltele virtuți umane sînt chezășia unei societăți a dreptății.

Ideile generoase de pace și dreptate, de recunoaștere deplină a competenței profesionale a femeilor din România, de promovare a adevăratelor talente și de excludere a anacronicei antiteze dintre posibilitățile de afirmare profesională a femeii, sînt cîteva elemente de atestare a marilor realizări izvorîte din munca neobosită a tovarășei Elena Ceaușescu.

Exemplul cel mai înalt de prestigiu și demnitate, de susținere a ideilor de egalitate și dreptate pentru toți cetățenii țării, de dăruire și pasiune revoluționară, este ilustrat de puternica personalitate a tovarășei Elena Ceaușescu, care *și-a făcut din aspirațiile de dreptate și libertate ale celor ce muncesc, o cauză proprie de viață, de luptă, de acțiune.*

Tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu *a folosit puternica pîrghie a științei și în nobilul scop de a aduce contemporaneității liniștea atît de necesară pe care o poate oferi colaborarea pașnică dintre spiritele înțelepte, animate de dorința progresului uman, prin progresul științei.*

În plină perioadă de împlinire a socialismului în România, importanta contribuție a tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, *membru al Comitetului Politic Executiv al P.C.R., prim viceprim-ministru al guvernului, la dezvoltarea socială economică a țării, prin coordonarea cercetării științifice, este demonstrată cu puterea realității vii de însăși orientarea problematicii spre domeniile de stringentă actualitate ca: creșterea potențialului național de rezerve de materii prime și energetice, elaborarea de noi tehnologii și perfecționarea celor existente, dezvoltarea și perfecționarea producției agricole, îmbunătățirea calității vieții, protecția mediului ambiant, crearea de noi materiale, de noi utilaje, promovarea cercetărilor fundamentale. Rezolvarea unei astfel de problemtici, prin muncă intensă și de calitate constituie preludiul marilor realizări, cheia care deschide larg porțile spre o societate a luminii.*

Prof. dr. doc. ing. RODICA VÍLCU

Victoria popoarelor asupra fascismului, eveniment de însemnătate istorică în viața omenirii

Declanșînd cel de-al doilea război mondial, nazismul își propusese să instaureze dominația mondială a celui de-al III-lea Reich, prin înrobirea celorlalte țări și popoare, nimicirea primului stat socialist din lume, zdrobirea mișcării muncitorești-revoluționare, democratice și progresiste. Agresiunea hitleristă pusese în pericol nu numai libertatea și independența popoarelor, ci însăși existența fizică a multor națiuni. De aceea, forțe uriașe de pe întregul glob, unindu-și eforturile, s-au ridicat la luptă pentru zdrobirea dușmanului comun.

Obținerea victoriei asupra agresorilor fasciști a fost posibilă, deci, numai prin acțiunea unită a maselor populare, prin contribuția a milioane de oameni care au luptat (în haine militare sau fără uniforme), prin efortul conjugat al oamenilor muncii din fabrici, uzine și de pe ogoare, care au făurit armele apărării și au asigurat pîinea luptătorilor, prin zelul tehnicienilor, inginerilor sau cercetătorilor din laboratoare și institute, prin jertfa milioanelor de bărbați și femei, care și-au vărsat sîngele pe front, sau în spatele lui, prin suferințele și jertfele celor care au acceptat privațiuni de tot felul, pentru a salva libertatea și idealurile umanității de ororile barbariei naziste.

În lupta împotriva fascismului s-a închegat, după cum se știe, o largă coaliție din care făceau parte Uniunea Sovietică, Statele Unite ale Americii, Marea Britanie și Franța liberă, cărora li s-au alăturat apoi multe alte țări.

Forța principală a coaliției antihitleriste a fost însă Uniunea Sovietică, țară care a contribuit hotărîtor la înfrîngerea Germaniei naziste și la obținerea victoriei. Frontul sovieto-german a avut cea mai mare întindere în comparație cu toate celelalte, însumînd mii de kilometri, de la Marea Barenț la Marea Neagră. Pe acest front și-a lansat agresiunea Germania hitleristă, cu forțele sale principale, dar tot pe el a și suferit cele mai mari pierderi.

Pe frontul de Răsărit au fost nimicite peste 500 de divizii germane și circa 100 de divizii ale aliaților Germaniei, în timp ce în nordul Africii, în Italia și în Europa occidentală au fost scoase din luptă 176 de divizii ale blocului fascist. Din 13.600.000 de oameni înregistrați de Germania nazistă ca „pierderi", circa 10.000.000 au fost înregistrate pe frontul antisovietic.

Alături de Uniunea Sovietică, la dobîndirea victoriei de acum patru decenii au contribuit, totodată, forțele armate ale Statelor Unite ale Americii, Marii Britanii, Franței și ale celorlalte state din coaliția antihitleristă.

Un rol însemnat în înfrîngerea fascismului l-a avut puternica mișcare de rezistență din țările ocupate și anume din: Albania, Belgia, Cehoslovacia, Dane-

marca, Franța, Grecia, Iugoslavia, Norvegia, Olanda, Polonia. Lupta de rezistență împotriva fascismului s-a dezvoltat de asemenea în România, Bulgaria, Finlanda, Germania, Italia și Ungaria. Această mișcare a cuprins diferite clase și pături sociale, unite de obiectivul comun: înfrîngerea fascismului. În cadrul mișcării de rezistență s-a manifestat și acțiunea forțelor social-politice pentru care **idealurile eliberării naționale și ale democrației constituiau o primă etapă, o bază pentru transformarea revoluționară profundă a întregii societăți.**

Partidele comuniste, principalele exponente ale acestei orientări, au constituit o parte esențială a mișcării de rezistență, **pe care au condus-o în cele mai multe țări, printre care și România.**

Comuniștii s-au manifestat pretutindeni ca luptători hotărîți pentru unirea forțelor patriotice împotriva hitlerismului. În anii 1941—1944, în țările cotropite de fasciști, s-au coalizat, treptat, forțe patriotice din ce în ce mai numeroase — comuniștii avînd cea mai largă participare. Crearea acestui front avea să poarte pecetea specifică situației din fiecare țară — deși orientarea principală: **distrugerea fascismului internațional** era un țel comun. Într-un șir de țări din răsăritul și centrul Europei, **partidele comuniste au ridicat masele atît la lupta împotriva fascismului, cît și împotriva rînduielilor sociale care dăduseră naștere fascismului.** Conducînd această luptă, **partidele comuniste au orientat masele spre înfăptuirea revoluției populare victorioase.**

În România mișcarea de rezistență, în fruntea căreia s-au situat de la început comuniștii, a vizat atît răsturnarea dictaturii antonesciene, cît și ieșirea României din războiul antisovietic, război în care țara fusese angajată împotriva voinței poporului. **Actul istoric de la 23 August 1944 a fost înfăptuit prin acțiunile unei largi coaliții a forțelor democratice, patriotice, antihitleriste în cadrul căreia rolul conducător l-a avut Partidul Comunist Român.**

Răsturnarea dictaturii antonesciene la 23 August 1944, întoarcerea armelor împotriva Germaniei naziste și intrarea României în coaliția antihitleristă „a marcat începutul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, care a dus la cucerirea adevăratei independențe a patriei, la transformarea revoluționară, socialistă a României".[1]

Imediat după întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste, **armata română, în cooperare cu formațiunile de luptă patriotice — cu detașamentele de muncitori înarmați — sprijinită de întregul popor, a zdrobit în numai opt zile forțele hitleriste din București și din împrejurimi, din Valea Prahovei și din celelalte regiuni ale țării, provocîndu-le pierderi care s-au cifrat la peste 61.000 de oameni, echivalînd cu efectivul a șase divizii.**

Întoarcerea armelor de către România împotriva Reichului nazist a determinat **o schimbare bruscă a raportului de forțe în favoarea coaliției antihitleriste.** Germania a pierdut pozițiile strategice din România, cerealele și petrolul românesc care fusese folosit pentru alimentarea mașinii sale de război. **Cotitura produsă în România prin actul de la 23 August 1944 a zădărnicit planurile Comandamentului hitlerist de transformare a României într-un teatru de război nimicitor — planuri cu care Ion Antonescu se declarase de acord prin hotărîrea luată în Consiliul de Miniștri din seara zilei de 22 August 1944, de a trece la mobilizarea generală a armatei române — și a contribuit la prăbușirea dispozitivului strategic hitlerist în Balcani, determinînd dezagregarea aproape totală a blocului țărilor aflate sub egida Germaniei hitleriste, ducînd la scurtarea duratei războiului.**

Au fost create, astfel, condiții favorabile pentru continuarea ofensivei spre regiunile centrale ale Europei.

După atingerea obiectivelor stabilite pentru începutul revoluției, armata română, umăr la umăr cu armata sovietică a luptat cu eroism pentru eliberarea părții de nord-vest a României, smulsă din trupul țării noastre prin odiosul Dictat de la Viena. După două luni de aprige încleștări cu inamicul, la 25 octombrie 1944, cotropitorii hitleriști-hortiști au fost alungați de pe ultima brazdă de pămînt românesc.

Armata română a continuat apoi, lupta dincolo de hotarele patriei, aducîndu-și o extrem de prețioasă contribuție la eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și a unei părți din teritoriul Austriei, pînă la victoria finală asupra Germaniei naziste.

De-a lungul a 262 de zile de lupte și a peste 1700 km, armata română a acționat cu un efectiv de circa 500.000 de oameni. **De la Marea Neagră și pînă în Boemia armata română a forțat 12 cursuri de apă, a străbătut prin luptă 20 de masive muntoase și a eliberat 3831 de localități, dintre care 53 de orașe. Ostașii români au provocat inamicului importante pierderi în oameni și materiale de război, scoțîndu-i din luptă efectivele a 14 divizii (136.000 de oameni).**

Succesele obținute în crîncenele încleștări cu trupele hitleriste și horthiste au fost plătite, însă cu grele jertfe de sînge. **Un număr de peste 170.000 de ostași români de toate gradele au căzut în lupte: morți, răniți, dispăruți.**

Pentru faptele de arme săvîrșite trupele noastre au fost citate prin numeroase ordine de zi de către comandamentele român și sovetic. **Peste 300.000 de ostași români au fost decorați cu ordine și medalii românești, sovietice, cehoslovace și ungare.**

Dînd o înaltă apreciere jertfelor ostașilor români pentru eliberarea României, pentru zdrobirea fascismului, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, sublinia: **„Cinstim cu profundă veneratie memoria zecilor de mii de ostași români care și-au vărsat sîngele și au căzut la datorie pentru eliberarea țării, pentru înfrîngerea fascismului. Dăm o înaltă prețuire tuturor militarilor forțelor noastre armate care s-au acoperit de glorie în marile bătălii pentru zdrobirea Germaniei naziste".**

Națiunea noastră socialistă cinstește cu profund respect memoria tuturor patrioților, a

(Continuare în pag 54)

Gral lt. rez. ANDREI NEAGU
președintele Comitetului foștilor luptători și veteranilor de război împotriva fascismului.

[1] Nicolae Ceaușescu „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", vol. 18, p. 578.

AVERTISMENTUL ISTORIEI NU TREBUIE SĂ FIE UITAT

CÎND, LA 9 MAI 1945, cel de-al doilea război mondial lua sfîrşit prin zdrobitoarea victorie a armatelor aliate, din piepturile tuturor cetăţenilor lumii a izbucnit un chiot de bucurie.

După şase ani de carnagii, de dureri inimaginabile — pînă atunci — distrugeri, jafuri, teroare şi moarte, holocaustul dezlănţuit de fascismul internaţional era stopat. Dar, asta, cu jertfa a peste 50 de milioane de oameni. Cu cernirea vieţii a zeci de milioane de familii. Unele sacrificate total, altele numai parţial. Vălul morţii, însă, era la fel de sumbru şi înfricoşător în ochii şi sufletele tuturor. Demnitatea umană fusese profund afectată.

Pentru noi, însă — luptătorii apărători ai civilizaţiei umane, ai păcii şi ai drepturilor la viaţă şi libertate ale popoarelor — semnificaţia victoriei civilizaţiei asupra forţelor oarbe ale întunericului era mult mai profundă. Noi cunoşteam, direct de pe „scena" marilor şi dureroaselor încercări, nu numai preţul victoriei — răbojit pe trupurile unora, rămaşi pentru totdeauna infirmi sau marcat prin jertfa supremă de sînge a altora — ci şi condiţiile grele în care ea fusese obţinută. Cunoaştem, apoi, în egală măsură, consecinţele dezastruoase pe care chiar popoarele cotropitorilor le aveau de suportat, ca urmare a desfăşurării ultimelor luni de război — aşa cum nu prea erau obişnuiţi — pe propriile lor teritorii. Vinovaţii principali nu au avut curajul să se prezinte la judecata supremă a istoriei — unii fiind sancţionaţi de popoarele lor (Mussolini), iar alţii preferînd hotărîrea laşă a sinuciderii — cum au făcut-o Hitler, Goebbels şi alţii.

Avertismentul istoriei fusese sever! **Şi, gîndeam noi,** singura consecinţă pozitivă a acestei pete, pe care războiul a lăsat-o asupra conştiinţei, culturii şi civilizaţiei umane, va fi tocmai conştientizarea generală asupra pericolului repetării unor asemenea aventuri.

Evoluţia situaţiei internaţionale nu a îndreptăţit, însă — ne dăm perfect de bine seama acum — speranţele noastre. Pe scena lumii au apărut noi führeri, care, în dorinţa lor nemăsurată de dominaţie, ameninţă prin spectrul războiului atomic nu numai pacea şi civilizaţia mondială — atît de greu salvate — ci însăşi existenţa Terrei şi a speciei umane.

Noii aventurieri — cavaleri ai megalomaniei — nu trebuie să uite, însă, avertismentul istoriei!

*

În episodul veridic, **pe care îl public în continuare, prezint fapte şi oameni care au dovedit că ştiau atunci, după cum ştiu şi azi, pentru ce trăiau şi trăiesc. Eroii principali,** sergentul Mocanu **şi vărul său** Nicolae Buzilă, **sînt membri ai P.C.R., pensionari ai unor C.A.P.-uri şi locuiesc în Dobrogea noastră milenară — primul la Smeeni, iar al doilea la Hîrşova.**

Veri de sînge, prin sînge şi foc

Îmi cunoşteam bine ostaşii, le simţeam frămîntările şi asta mă ajuta să-i conduc în luptă, să ştiu, să simt că aveau nevoie de sprijin, deşi nu-i puteam vedea pe toţi în acelaşi timp. De multe ori i-am ascultat cum îşi povesteau impresiile despre luptele pe care le-am dus cot la cot cu ei, despre stările sufleteşti prin care au trecut.

Voi vorbi aici despre o luptă dusă de unul din plutoanele fostei mele companii, într-un defileu tăiat în înălţimile de la nord-est de localitatea Slavo-Pravno. S-a întîmplat să mă găsesc atunci chiar la companie, deşi comandam batalionul. Aşa îmi impunea evoluţia luptei.

În pluton erau cei doi veri — eroii momentului pe care îl povestesc. I-am ascultat vorbind chiar înainte de atac, cînd eram în trecere prin tranşeea lor...

— Hei, măi Culae, a venit luna aprilie şi naiba ştie ce-o mai veni... Văd că în loc să crape dracului o dată, războiul ăsta se tot lungeşte. Măi frate, şi nu-mi pare rău de altceva decît de soarele ăsta frumos. Să nu-i împingă păcatul pe diavolii de nemţi să mă pălească taman acu', în miez de primăvară că...

Sergentul Mocanu nu-şi duse vorba pînă la capăt. Dădu de cîteva ori din cap gînditor. Sta pe o raniţă, apăsat parcă de presimţiri negre.

În picioare, lîngă el, văru-său, Nicolae Buzilă îl asculta fără să-l privească. Se uita liniştit peste creasta parapetului, spre tranşeele vrăjmaşe. Acolo nu se mişca nimic. Ai fi zis că duşmanul a intrat în pămînt. De sus, din înaltul cerului, dogorea soarele amiezii. Tare mult îi plăcea lui să stea aşa, nemişcat, sprijinit în coate pe marginea şanţului şi să privească spre poziţia duşmană.

Încet şi, cam cu fereală, Mocanu se ridică. Era mai înalt, mai suplu decît văru-său. Era şi mai tînăr, ce-i drept. Îşi ronţăia mereu buza de jos, în colţul din stînga al gurii. Pe faţa lui prelungă, tăbăcită de vînturile înălţimilor Tatrei, scînteiau nişte ochi mari, cenuşii, adînci. Faţa mare a caporalului Culae, ovală, cu nas lat, cu ochii mici, negri, ageri, cu buze groase umbrite de mustăţi stufoase, se deosebea izbitor de înfăţişarea lui Mocanu. Culae era întruchiparea calmului, a liniştii. Mocanu trăia intens, ca o flacără vie.

Buzilă întoarse încet capul spre văru-său.

— Ia lasă-te mai jos, Gheorghe, că altfel s-ar putea să nu mai vezi soarele...

Ultimile cuvinte ale lui Buzilă au fost însoţite de ţiuitul subţire al unui snop de gloanţe de mitralieră, care, muşcînd din ţărîna parapetului, zvîcniră ras peste capetele celor doi veri.

Culae izbucni într-un rîs larg, învăluindu-l pe Mocanu într-o privire caldă.

— Ce dracu, măi Gheorghe! Alia am cobit și era să te și atingă!

— Era... Ce era? Tu crezi că ne-au văzut? În plutonul de rezervă au tras, că numai ăia se foiesc pe-afară din tranșee ca pe Bărăgan...

Buzilă se ridică din nou, ușor, își propti mai bine pușca pe parapet, pironindu-și privirea spre locul unde bănuia că trebuie să fie mitralierele hitleriste.

— Am dibuit-o, șopti el. Mult n-o să stea așa, Gheorghe... Pușca asta cere, măi băiete, scăfîrlie de neamț...

Agentul de legătură — fruntașul Zăroiu — se apropia, aplecat prin tranșee, zdrăngănindu-și lopata, baioneta și masca de gaze.

— Domn' sergent, îi spuse el lui Mocanu, gîfîind de alergătură. Veniți repede încoace... Domnul sublocotenent Rădulescu e pe ducă... l-a lovit adineauri un snop de mitralieră, lîngă salcîmi. Venea de la companie. De-abia mai vorbește. Mi-a dat ordin să vă chem. E lovit în burtă. Îl pansează sanitarul, veniți repede!

O clipă, cei doi veri se priviră înmărmuriți. Ochii le scînteiau înfricoșător. Ca un fulger, vestea cea tristă făcu ocolul tranșeelor plutonului. Încă nu se dăduse nici un ordin, dar toți oamenii lui Rădulescu așteptau cu încordare. Pușile, cu baionetele lucitoare, automatele pline cu cartușe, pușile mitralieră îndopate cu încărcătoare grele iar grenadele strînse — ca la comandă — în palmele puternice ale infanteriștilor. Toți își îndreptaseră privirile pline de ură spre poziția hitleristă. Misiunea ce i se dăduse lui Rădulescu era foarte grea. De felul cum avea să se desfășoare atacul plutonului depindea în bună măsură atingerea obiectivelor companiei și batalionului. De aceea mă legasem prin fir telefonic cu plutonul lui.

Dușmanul nu se mai zărea. Stătea ascuns parcă în măruntaiele pămîntului. În față, valea era gîtuită de două stînci golașe, cu neputință de trecut. Pe acolo trebuia să atace plutonul lui Rădulescu, pentru a deschide drum companiei către defileu. Tocmai cu ordinul acesta mergea sublocotenentul la oamenii săi.

În adîncul adăpostului, Cristescu, sanitarul, înfășura cu grijă, în pansament curat, rana grea. Rădulescu zăcea pe o foaie de cort năclăită de sînge. Un alt ostaș îi picura din bidon, pe buzele arse, stropi de ceai. În ochii învăpăiați de durere ai sublocotenentului pîlpîia un zîmbet trist. Rănitul privea fața sergentului Mocanu, aplecat deasupra comandantului său, îi ștergea cu o mănușă întoarsă pe dos fruntea brobonită de sudoare.

Rădulescu voia să-mi vorbească, așa rănit cum era. I-am făcut semn ofițerului să nu se miște. Gemu puternic și ridică mîinile cu greu, deznădăjduit. Nu putu vorbi. Gemu doar... Mai încercă o dată și izbuti, în sfîrșit, să bîiguie cu greu.: „Mocanu... pluton... atacul... eu"... și capul îi căzu într-o parte. Leșinase.

După ce l-am pus în temă cu tot ce trebuia, Mocanu îmi răspunse:

— Da, am înțeles, domn'căpitan... Am luat comanda plutonului... Da, la trei, știu... da, am luat portharta domnului sublocotenent... aștept agentul... o să vedeți...

Răsunară bubuituri puternice și întreaga poziție a plutonului se cutremură. Bîrnele adăpostului plesniră. Sanitarul aruncă repede peste Rădulescu o foaie de cort.

O tragere de artilerie se abătuse asupra întregului sector al companiei. Legătura telefonică fu ruptă. Sergentul Mocanu ieși glonț din adăpost. Cu binoclul la ochi cercetă poziția nemțească. Între cei doi pereți de munte se înălță subțire și împrăștiat un fum negru. De acolo trăseseră, probabil, nemții.

— Să știți că se pregătesc de contraatac! strigă sergentul Mocanu.

În aceeași clipă se dezlănțuiră tragerile artileriei și aruncătoarelor noastre. În văzduh șuierau sute de proiectile, sute de mine de brand, care clocoteau în explozii cumplite, învăluind în fum și flăcări întreaga poziție vrăjmașă. Între timp, la Mocanu sosiră, chemați de el, comandanții de grupe și cei ai mitralierelor date ca întărire.

PE COLONELUL ION GH. PANĂ l-am cunoscut la începutul primăverii anului 1945, pe frontul antihitlerist din Cehoslovacia. Fusese convocat la comandamentul unei Mari Unități operative de infanterie, din spatele liniei întîia, împreună cu alte cîteva zeci de ofițeri, subofițeri și grade inferioare, pentru a fi decorați — ca o răsplată a actelor de eroism săvîrșite în lupte — de către generalul de armată Constantin Vasiliu-Rășcanu, ministrul de război. Era căpitan și comandant de batalion.

I-a fost conferită cea mai înaltă decorație a vitejiei, din acea perioadă, „Ordinul Mihai Viteazul" cu spade, cl. a II-a. După ce i-a prins-o pe piept, ministrul i-a strîns mîna ostășește, adresîndu-i-se:

— Te felicit, căpitane Pană, în numele poporului, pentru actele de bravură făptuite în lupte, acte ce te așează în rîndurile eroilor patriei.

— Vă mulțumesc, domnule ministru, pentru aprecierile dv. măgulitoare, dar eu nu mă consider erou, ci un simplu luptător, ale cărui eforturi — ce acceptă chiar jertfa de sine — sînt puse în slujba dreptății românești, ca și a drepturilor tuturor popoarelor lumii la libertate și pace.

Cuvintele eroului au fost subliniate cu aplauze de toți cei prezenți pe platoul din curtea comandamentului. Personal, am rămas profund impresionat de ele, reținîndu-l cu greu pentru o serie de amănunte ce aveau să facă obiectul unor reportaje de front, publicate în presa vremii.

Cînd, după încheierea festivității — acordarea însemnelor eroismului și înmînarea darurilor aduse din țară, tuturor celor invitați din prima linie — ministrul a vrut să mai stea de vorbă cu căpitanul Ion Gh. Pană, nu l-a mai găsit. Plecase, grăbit, spre oamenii săi din linia întîia, alături de care avea să pună noi pietre de bază la temelia marii victorii ce se apropia.

Colonelul (r) Ion Gh. Pană și-a început epopeea eroică în noaptea istorică de la 23 August 1944, cu Regimentul 34 Infanterie (Divizia Mărășești) din Constanța, în care era comandant de companie. De acolo, de pe malul mării, a parcurs peste 1 500 de km pînă la sfîrșitul victorios al războiului antifascist — înfruntînd moartea pe cîmpurile de luptă din Tranilvania de Nord, Ungaria și Cehoslovacia, pînă sub cupolele „orașului de aur", Praga. Mereu în linia întîia, „sărind" cu bravii săi ostași din creastă în creastă, pe toate culmile Tatrelor — fapt pentru care se afirma, atunci, cu îndreptățire, că „pe toate stîncile din Cehoslovacia scrie Pană", Pentru armatele alpine germano-hortiste devenise un coșmar — naziștii punînd un premiu de 900 000 de mărci pe capul lui.

Eroul le-a făcut, însă... economie. Și, deși — fapt extraordinar — nu a fost niciodată rănit în „taifunurile de foc și sînge, de viață și de moarte înfruntate" (cum atît de plastic avea să se exprime scriitorul de astăzi, membru titular al Uniunii Scriitorilor, Ion Gh. Pană) eforturile frontului i-au afectat, totuși, puternic, vederea.

*****

Conform documentelor de arhivă, Ion Gh. Pană a participat la 156 de atacuri și asalturi decisive în linia I și a întreprins 36 de incursiuni în spatele frontului inamic — una din acestea determinînd și ocuparea orașului Banska Bistrița.

Pentru aliații sovietici — datorită deosebitelor sale calități de strateg — nu mai era căpitanul Ion Gh Pană ci „Micul Jukov al României", denumire și apreciere ce caracterizează, strălucit, personalitatea luptătorului-erou.

T. ALEX.

Ordinul sergentului fu scurt. De îndată ce artileria noastră își va muta focul între cei doi umeri de munte și vor începe să tragă din flanc și tunurile noastre antitanc, plutonul va porni la atac spre poarta defileului. Semnalul avea să fie o rachetă cu trei stele roșii.

Artileria fascistă răspundea cu turbare. Un proiectil de artilerie grea căzu pe mitraliera lui Stanciu, transformînd-o în așchii subțiri de metal, care zburară zbîrnîind prin norii de fum înecăcios.

L-au regretat cu toții pe Stanciu... Era ochitor neîntrecut și un om de nădejde al plutonului.

Ba de ici, ba de colo începură să răzbată gemetele răniților.

Deodată pămîntul prinse a se zgudui și mai puternic. Avioane românești bombardau în picaj defileul îngust unde se afla poziția hitleristă. Cîțiva bolovani, rupți de bombe din stînci, căzură între oamenii lui Mocanu, fără să lovească însă pe nimeni. Nemții începură să tragă apoi cu mitralierele. Unele trăgeau din dreapta stîncilor, altele din stînga. Erau atît de strașnic apărate de fortificațiile naturale în care se cuibăriseră, încît a trebuit să dezlănțuim asupra lor focul tuturor tunurilor noastre antitanc. Era un vuiet amețitor. Se părea că urgiile iadului s-au năpustit asupra pămîntului, care zvîcnea în convulsii sub picioarele noastre. Simțeam că ni se taie răsuflarea, iar ochii ne lăcrimau din pricina fumului, a prafului și a țărînii pe care ne-o azvîrlea în față suflul puternic al exploziilor. Ca să ne putem înțelege trebuia să ne urlăm vorbele la ureche.

După un timp focul dușman a început să slăbească. În schimb, tragerile artileriei noastre se întețeau din ce în ce, ciocanele ei de foc băteau înfricoșător poziția nemțească dintre stînci. Tot acolo băteau acum și tunurile noastre antitanc. Mitralierele plutonului, ale companiei, ale întregului batalion începură să răpăie ascuțit, aspru. Își aruncau grindina de foc asupra primelor tranșee inamice. Apoi își lungiră tragerea pînă la încheietura stîncoasă a munților...

Pocnetul pistolului-rachetă al lui Mocanu nu s-a auzit. Dar cele trei stele roșii au izbutit să strălucească o clipă pe cerul îmbîcsit de fumul năpraznicei bătălii.

Ca azvîrliți din praștie, oamenii lui Mocanu au sărit din tranșee și

(Continuare în pag. 108)

Col. (r.) ION GH. PANĂ

veteran din războiul antifascist și antiimperialist

ANUL INTERNAȚIONAL

● OBIECTIVE, PROGRAME DE ACȚIUNE, PERSPECTIVE ● PACEA, VALOAREA CENTRALĂ A A.I.T.

În perspectiva marcării Anului Internațional al Tineretului au fost organizate pe plan mondial nenumărate acțiuni vizînd tineretul, atît ca obiect al păcii, cît și ca subiect al acesteia.

În Programul A.I.T. se insistă în mod deosebit asupra necesității educării tineretului **în spiritul umanismului, al păcii, al prieteniei, cooperării și înțelegerii internaționale.** Ținînd seama de faptul că **educarea în spiritul păcii este importantă pentru crearea și consolidarea unor atitudini pozi-**

AL TINERETULUI

tive față de dezarmare, este imperios necesar ca tineretul să devină conștient de pericolele tuturor formelor de violență, inegalitate și nedreptate. În acest sens, **SÎNT RECOMANDATE** guvernelor, ca și altor factori cu preocupări în domeniul tinerei generații următoarele orientări: **a)** mobilizarea tineretului la susținerea eforturilor consacrate apărării păcii internaționale, înlăturării pericolului de război, activizării luptei pentru oprirea cursei înarmărilor, realizării dezarmării generale și complete, promovării progresului social și asigurării dezvoltării; **b)** sprijinirea proceselor și inițiativelor internaționale în favoarea păcii, destinderii și dezarmării, ținînd seama de rezoluțiile și recomandările O.N.U. și ale instituțiilor sale specializate — mai ales a celor referitoare la educarea în spiritul păcii; **c)** conștientizarea tinerilor asupra consecințelor social-economice ale conflictelor internaționale și ale cursei înarmărilor; **d)** promovarea unor programe de schimburi pe linie de tineret în vederea asigurării unei mai bune înțelegeri între națiuni și regiuni; **e)** întărirea cooperării și a acțiunilor tineretului și ale organizațiilor de tineret pentru pace, destindere și dezarmare

Programul O.N.U. de pregătire și marcare a Anului Internațional al Tineretului insistă asupra necesității recunoașterii și încurajării capacității tinerilor de a promova pacea, atît în mod individual cît și în grup, în cadrul organizațiilor naționale și internaționale; eforturile depuse de tineri vor trebui să includă: **combaterea rasismului și a discriminării rasiale** — oricum și oriunde se manifestă acestea —, **ajutorarea victimelor rasismului, apartheidului și colonialismului, interzicerea propagandei avînd ca scop învrăjbirea între popoare, precum și sprijinirea popoarelor în lupta lor pentru independență și autodeterminare.**

Pentru a determina tineretul să devină conștient de importanța păcii internaționale — prin mijloacele de informare în masă, marcarea unor ocazii speciale și participarea tinerilor, la toate nivelurile — **organizațiilor de tineret le revine un rol important în informarea tineretului și a altor categorii ale populației asupra problemelor păcii și în mobilizarea opiniei publice la promovarea idealurilor de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare.** Din acest punct de vedere, Programul O.N.U. stipulează utilitatea extinderii unor schimburi de vizite între tineri din diverse țări, precum și a realizării programelor de schimburi educaționale, culturale, sportive și științifice, a schimbului nengrădit de informații, idei și expresii artistice între state, în scopul menținerii păcii și înțelegerii reciproce.

„Trebuie recunoscut și încurajat — se subliniază în Programul menționat — potențialul tineretului în asigurarea păcii. **Eforturile consacrate păcii presupun necesitatea imperioasă a canalizării energiilor, entuziasmului și capacităților creatoare ale tineretului spre obiectivele consolidării națiunilor, luptei pentru autodeterminare, independență și suveranitate în conformitate cu Carta Națiunilor Unite, împotriva dominației și ocupației străine, pentru progresul economic, social și cultural al popoarelor, pentru înfăptuirea noii ordini economice internaționale, menținerea păcii mondiale și promovarea cooperării și înțelegerii internaționale".**

Tineretul României socialiste — țară inițiatoare a organizării Anului Internațional al Tineretului — acordă, după cum se cunoaște, o atenție deosebită problematicii păcii, în contextul pregătirilor pentru marcarea, în 1985, a acestei ample manifestări consacrate tinerei generații. Sînt semnificative, din acest punct de vedere, vibrantele acțiuni ale tinerilor, organizate în întreaga țară, sub genericul „Tineretul României dorește pacea", care au culminat cu marile marșuri ale tineretului, desfășurate în Capitală în noiembrie 1981 și noiembrie 1983.

Într-o fericită succesiune, Anului Internațional al Tineretului îi va urma, în 1986, Anul Internațional al Păcii. Iată, așadar, create toate premisele pentru ca tînăra generație să-și poată pune în valoare opțiunile vitale de a trăi într-o lume a păcii și înțelegerii între popoare, lipsită pentru totdeauna de amenințarea conflictelor militare.

DAN-MIHAI BÂRLIBA

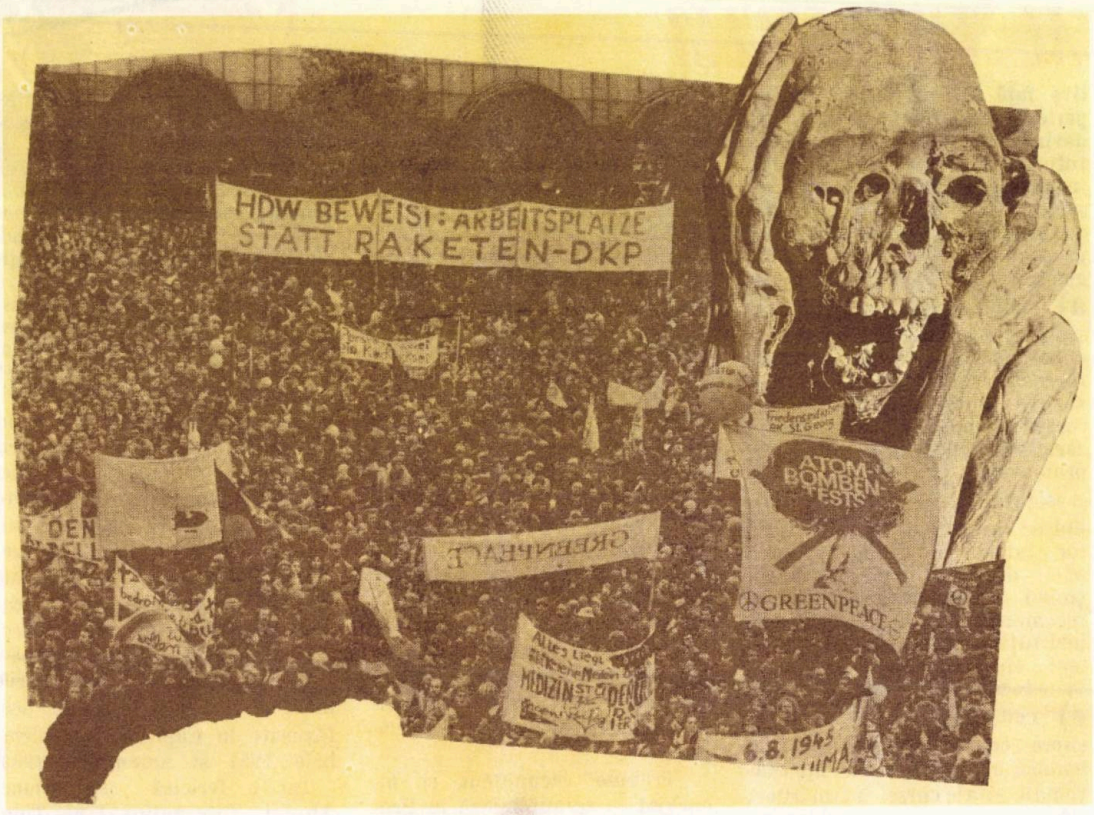

„Participare, dezvoltare, pace“

PACEA ŞI INTERESELE TINERETULUI SÎNT DE NEDESPĂRŢIT

TÎNĂRA GENERAŢIE aştepta de mult timp lansarea la scară mondială a unei manifestări de amploare, consacrate, nemijlocit, problemelor sale actuale. Dezideratul a devenit fapt ca rod al activităţii perseverente a României socialiste, a iniţiativelor de rezonanţă istorică ale preşedintelui Nicolae Ceauşescu.

În 1985 — anul aniversării a patru decenii de la crearea Organizaţiei Naţiunilor Unite şi a unui deceniu de la semnarea, în capitala Finlandei, a Actului Final al Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa — comunitatea mondială, opinia publică şi, în mod special, generaţia tînără a lumii vor marca Anul Internaţional al Tineretului (A.I.T.), ridicînd astfel la un nivel calitativ superior ansamblul preocupărilor unei multitudini de factori în materie de tineret, consacrînd problematica generaţiei tinere în rîndul priorităţilor epocii noastre. Faptul este mai mult decît binevenit, dacă ne gîndim că tineretul reprezintă, în perspectiva istorică, factorul continuităţii, căruia i se cere mai mult decît generaţiilor care îl preced. Apoi, să nu uităm realitatea îngrijorătoare a orei actuale, cînd în diferite contexte economice şi social-politice există un ansamblu de situaţii profund anacronice, ce afectează nemijlocit condiţia tineretului, punerea în valoare a capacităţilor sale creatoare.

Deviza A.I.T.: „PARTICIPARE, DEZVOLTARE, PACE“ redă, într-o manieră sintetică, dar sugestivă şi mobilizatoare, opţiunile de primă mărime ale tinerei generaţii, în consens cu cele ale popoarelor, ale tuturor forţelor progresiste şi democratice, acum, la mijloc de deceniu, cînd destinul umanităţii este pus sub semnul întrebării.

În fapt, cei trei parametri ai devizei centrale a „Anului“ realizează o sinteză firească, ce fixează, în situaţia tinerei generaţii, statutul său activ în viaţa naţională şi internaţională.

PARTICIPARE — înseamnă însăşi condiţia de a fi a tineretului, dacă avem în vedere că tinereţea este o stare prin definiţie dinamică şi receptivă la transformări, la înnoire. Participarea implică recunoaşterea faptului că o persoană — în speţă, o persoană tînără — este potenţial capabilă de a aprecia şi a lua decizii cu pri-

vire la probleme referitoare la viața ei și a colectivității în care trăiește; conștientă fiind de această posibilitate, ea are acces la pîrghiile și modalitățile necesare de acțiune (informare, îndrumare, pregătire, structură). Participarea vizează toate domeniile dezvoltării, toate etapele planificării și luării deciziilor, traducerii în practică și evaluării.

DEZVOLTARE — este un obiectiv care coincide, pe deplin, cu statutul generației tinere, care va trăi și se va afirma în viitor. Ea se referă la un proces dinamic și evolutiv, de ameliorare a calității vieții de bază. Obiectivele referitoare la dezvoltare trebuie să urmărească reducerea progresivă și eliminarea în final a subnutriției, bolilor, analfabetismului, șomajului, a tuturor simptomelor sărăciei și inegalității.

PACEA — este o condiție esențială pentru însăși viața și viitorul tineretului. Este necesar ca tineretul să fie educat în spiritul păcii; trebuie, în același timp, recunoscut și încurajat potențialul tineretului în lupta de asigurare a păcii. **Eforturile în această direcție presupun canalizarea energiilor, entuziasmului și capacităților creatoare ale tineretului, spre obiectivele consolidării națiunilor, luptei pentru autodeterminare, independență și suveranitate națională, pentru progresul economic, social și cultural al popoarelor, pentru instaurarea unei noi ordini economice și politice mondiale, promovarea înțelegerii și cooperării internaționale.**

Dintr-o asemenea largă viziune tematică, Programul de măsuri și activități ce urmează a fi întreprinse în cadrul A.I.T., document — platformă al O.N.U., adoptat de Adunarea Generală în 1981, situează, în rîndul priorităților sale, **stimularea interesului tineretului și sporirea participării sale la instaurarea unui climat de pace, securitate, destindere și cooperare, precum și la rezolvarea pe cale pașnică a diferendelor internaționale.** De altfel, așa cum se subliniază în Program **„pacea și interesele tineretului sînt de nedespărțit; nevoile, drepturile și interesele tineretului pot fi realizate numai în condiții de pace."**

Investigația științifică a problemelor tineretului

ESTE BINECUNOSCUT faptul că orice decizie, pentru a fi eficientă, trebuie să se întemeieze pe studierea temeinică și cît mai aprofundată a fenomenului sau procesului în cauză. Cu alte cuvinte, **cunoașterea reprezintă premisă a deciziei.** Această realitate se aplică cu atît mai mult în situația deciziilor politice referitoare la tineret, la statutul actual și de perspectivă al acestuia în societate.

Cercetarea ştiinţifică asupra tineretului se dezvoltă, în diferite ţări ale lumii, prin intermediul a numeroase structuri.

S-au constituit, în ţări socialiste, în ţări în curs de dezvoltare, şi în unele ţări occidentale, centre naţionale de cercetări asupra tineretului. Un asemenea centru funcţionează, în România, cu începere din anul 1968, ca instituţie specializată pe lîngă ministrul pentru problemele tineretului, **contribuind nemijlocit, prin activitatea sa la nivel central, cît şi cea a numeroaselor filiale judeţene, la iniţierea celor mai potrivite programe şi măsuri în domeniul tineretului (situaţia forţei de muncă tinere, statutul familiei tinere, receptivitatea tinerilor faţă de fenomenul cultural, integrarea absolvenţilor etc.).**

S-au dezvoltat, de asemenea, în timp, contacte cu caracter de lucru între diferite centre naţionale de cercetări pentru problemele tineretului. În acest context, **Centrul din ţara noastră a organizat, în ultimii ani — cu organisme similare din Bulgaria, U.R.S.S., R.D.Germană, R.F. Germania, Costa Rica, Maroc şi Tunisia — seminarii bilaterale pe probleme de interes reciproc, vizite de studiu şi documentare.**

Ultima perioadă consemnează o amplificare şi diversificare a cooperării regionale şi internaţionale în domeniul cercetării ştiinţifice a tineretului — seminarii, mese rotunde, reuniuni de experţi, cicluri de studii pentru Europa şi alte continente. Este, de asemenea, de menţionat **preocuparea unor instituţii specializate din sistemul Naţiunilor Unite pentru abordarea, din perspectivă ştiinţifică, a unor probleme actuale privind tineretul: accesul său la instrucţie şi educaţie, ştiinţă şi cultură** (UNESCO), **şomajul juvenil şi condiţiile de muncă pentru tineri** (Organizaţia Internaţională a Muncii); **starea de sănătate a tinerilor** (Organizaţia Mondială a Sănătăţii); **fenomene economico-sociale de subdezvoltare ce afectează tineretul** (Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Alimentaţie şi Agricultură) etc.

Întemeindu-se pe toate aceste premise, România a propus, din perspectiva marcării, în 1985, a Anului Internaţional al Tineretului, înfiinţarea unui Centru internaţional de cercetare şi documentare privind tineretul, folosind, ca măsuri tranzitorii, structurile deja existente în diferite ţări, precum şi la nivel regional şi internaţional.

D.M.B.

40 DE ANI DE LA STABILIREA STRATEGIEI

Conferinţa Naţională în procesul democratizării

Conferinţa Naţională a P.C.R. din octombrie 1945 reprezintă unul din momentele de importanţă istorică deosebită în evoluţia patriei noastre, după 23 August 1944, prin hotărîrile de amplă rezonanţă adoptate, în legătură cu refacerea şi dezvoltarea în perspectivă a economiei naţionale, considerată, pe bună dreptate, ca o condiţie a progresului multilateral al României.

COMBĂTÎND teoria reacţionară susţinută de o serie de reprezentanţi ai claselor exploatatoare, potrivit căreia România trebuia să rămînă o ţară „eminamente agrară", Partidul Comunist Român a elaborat strategia dezvoltării socialiste, pornind de la realităţile proprii ale României, definită în acea perioadă ca o ţară cu o industrie slab dezvoltată, situînd — în centrul politicii de construire a socialismului — industrializarea, ca bază a progresului economic şi social general, a ridicării nivelului de viaţă al poporului, asigurării independenţei şi suveranităţii naţionale.

Planurile cincinale din perioada 1951—1960 au asigurat crearea bazei tehnico-materiale a societăţii socialiste în industrie şi agricultură, iar odată cu încheierea cooperativizării agriculturii, în cursul cincinalului

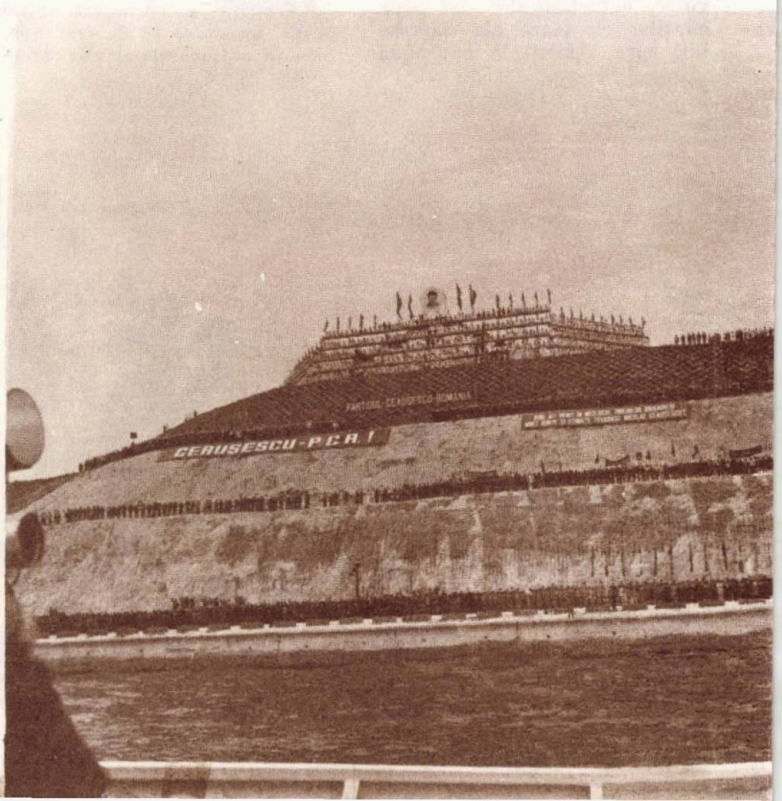

a P.C.R. – moment decisiv și dezvoltării țării

1961—1965 s-a realizat victoria relațiilor de producție socialiste în întreaga economie națională, făurirea economiei socialiste reprezentînd — așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — „cea mai mare victorie politică a partidului nostru, după cucerirea puterii". Edificarea noii orînduiri sociale, constituind un proces revoluționar unic, complex, de lungă durată, a pus în fața partidului și poporului nostru, după triumful relațiilor de producție socialiste, sarcini noi, cerute de soluționarea în continuare a problemelor economice, sociale, politice, ideologice și culturale, de ridicarea la un nivel tot mai înalt a conducerii întregii societăți și adîncirea democrației socialiste pe care le implică vasta operă de înfăptuire plenară a principiilor socialiste.

În orientarea eforturilor poporului în această direcție, un rol hotărîtor l-a avut Congresul al IX-lea al partidului, eveniment politic de importanță crucială care a inaugurat o epocă nouă — epoca împlinirilor celor mai rodnice din întreaga istorie națională — și pe care poporul a legat-o trainic de numele și fapta secretarului general al partidului nostru, președintele Republicii Socialiste România, numind-o cu legitimă mîndrie „Epoca Ceaușescu".

Pe linia elaborată de Congresul al IX-lea, Congresele X, XI și XII și cele patru Conferințe naționale ale partidului, au promovat consecvent un puternic spirit înnoitor în întreaga societate, au dinamizat energia și capacitatea creatoare a națiunii pe calea neîntreruptă a progresului multilateral al patriei noastre socialiste.

Prefacerile revoluționare ce urmau să aibă loc în societatea românească în noua etapă a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism și-au găsit o formulare amplă și precisă în Programul Partidului Comunist Român, care potrivit concepției științifice, pătrunsă de realism și înaltă responsabilitate pentru destinul națiunii române, vizează dezvoltarea armonioasă și perfecționarea întregului sistem al forțelor de producție, transformarea revoluționară a ansamblului relațiilor de producție, afirmarea mai pu-

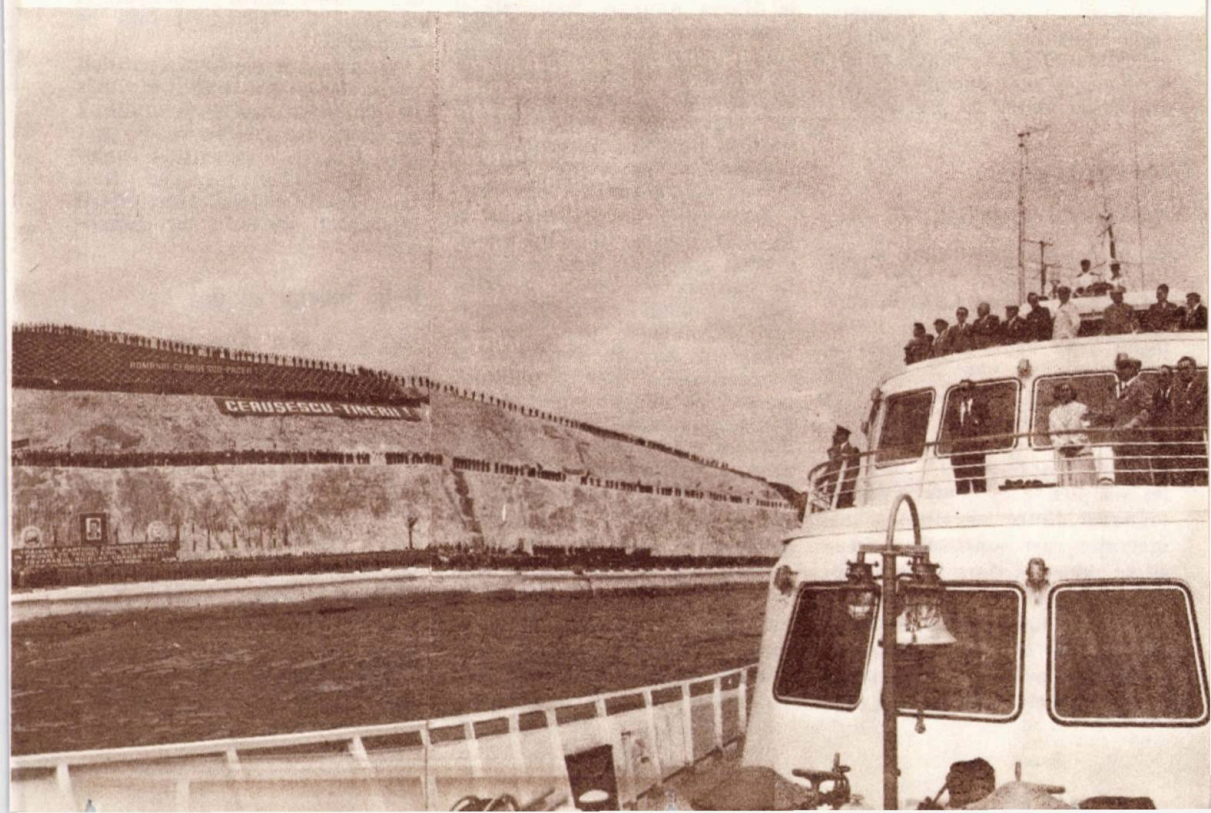

ternică și mai deplină a democrației socialiste, a eticii și echității socialiste pe fondul mutațiilor calitative în existența și conștiința socială.

În cele patru decenii de ev nou care au trecut de la victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și în mod deosebit în perioada ce a urmat după Congresul al IX-lea, România a cunoscut o dezvoltare spectaculoasă, reflectată sintetic în creșterea producției industriale de peste 100 de ori, a producției agricole de 7 ori și a venitului național de 82 de ori și pe acest suport a fost realizat un amplu program de creștere a nivelului de trai, de dezvoltare a științei, învățământului și culturii. Toate marile realizări obținute de poporul nostru confirmă întru totul justețea liniei politice a partidului, sub conducerea căruia a fost posibilă înfăptuirea marilor idealuri și aspirații de progres și bunăstare a poporului. Pe bună dreptate arăta secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu: „putem spune cu îndreptățită mîndrie că partidul nostru comunist și-a îndeplinit cu cinste misiunea istorică, a asigurat conducerea întregului popor în activitatea tumultuoasă de înfăptuire a celei mai umane societăți din lume, societatea socialistă".

Perfecționarea democrației socialiste

În concepția partidului, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pornindu-se de la ideea că socialismul este opera conștientă a poporului, se construiește cu poporul și pentru popor, a fost formulată teza corespunzător căreia „socialismul și democrația sînt de nedespărțit". În acest fel s-a pus în evidență unitatea organică dintre socialism și democrație, care constituie o necesitate obiectivă și un factor esențial al făuririi noii orînduiri, al afirmării superiorității socialismului, care trebuie să realizeze forma cea mai înaltă a democrației — participarea directă a maselor la conducerea societății. În această perspectivă secretarul general al partidului s-a afirmat cu strălucire ca arhitectul inspirat și de vocație al unui amplu sistem al democrației muncitorești revoluționare.

În anii ce au trecut de la Congresul al IX-lea, prin opera tovarășului Nicolae Ceaușescu s-a afirmat o concepție superioară despre democrația socialistă, întemeiată pe noul statut al oamenilor muncii de proprietari, producători și beneficiari, pentru realizarea căreia a fost creat un sistem unitar care împletește, într-o manieră originală, democrația reprezentativă cu cea directă, conducerea unitară la nivelul de ansamblu al societății cu formele autoconducerii muncitorești la toate nivelele și în toate domeniile activității economico-sociale.

Sistemul democrației muncitorești revoluționare se înfățișează ca un edificiu alcătuit din Partidul Comunist Român, ca forță politică conducătoare a societății, statul socialist, ca stat al democrației muncitorești revoluționare, cu organele sale de la consiliile populare pînă la Marea Adunare Națională și organismele democrației directe, care, împreună cu organizațiile de masă și obștești, asociațiile profesionale și uniunile de creație, organizațiile democrației și unității socialiste, alcătuiesc, sub conducerea partidului, Frontul Democrației și Unității Socialiste.

Dezvoltînd cu clarviziune și în mod novator formele democratice de conducere a societății în consens cu esența socialismului și stadiul actual al dezvoltării acestuia în țara noastră, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fundamentat ideea necesității trecerii la etapa superioară a democrației socialiste — autoconducerea muncitorească — în care scop au fost instituite organisme ale democrației muncitorești la nivel microsocial — adunările generale și consiliile oamenilor muncii — și la nivel macrosocial — congresele, conferințele și consiliile cu caracter național, în măsură să asigure participarea nemijlocită a oamenilor muncii la conducerea unităților economice și sociale și a societății în ansamblu.

Instituționalizarea adunării generale, ca organ suprem de conducere, constituie o înaltă expresie a democrației revoluționare muncitorești, în care masele populare hotărăsc nemijlocit asupra tuturor problemelor economico-sociale ale unităților. Consiliile oamenilor muncii — în a căror componență peste 80% sînt muncitori care lucrează direct în producție — acționează ca organe ale autoconducerii și autogestiunii muncitorești, conduc activitatea economică a unităților, poartă răspunderea pentru activitatea ce o desfășoară pentru utilizarea cu eficiență sporită a părții din avuția socială ce este încredințată pentru gospodărire și administrare fiecărui colectiv de oameni ai muncii.

Prin întregul său conținut, prin funcționalitatea specifică a formelor sale, democrația socialistă reprezintă o adevărată forță motrice a progresului social pe toate planurile — politic, economic și educativ, — constituind cadrul cel mai propice pentru antrenarea întregului popor la creația istorică liberă, conștientă, pentru mobilizarea și valorificarea disponibilităților creatoare, a energiilor și capacităților tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, pentru dezvoltarea conștiinței politice și răspunderii față de societate.

O reflectare relevantă a politicii partidului nostru, a strategiei sale de ridicarea rapidă și continuă pe trepte tot mai înalte de progres a țării, o constituie evoluția dezvoltării județului Dolj în contextul general al dezvoltării întregului teritoriu al României.

Dolj, județul cu una din cele mai dinamice dezvoltări între județele țării

Situat în partea de sud-vest a țării, pe o întindere ce reprezintă 3% din suprafața țării și cu o populație de aproape 800 mii locuitori, Doljul dispune de resurse bogate de hidrocarburi, petrol și gaze naturale, cărbune lignit și de cîmpii întinse și roditoare. Cu toate acestea, în anii dinaintea celui de-al II-lea război mondial județul avea o economie slab dezvoltată, predominant

Aspectul exterior al marii întreprinderi industriale craiovene „Electroputere".

agrară, și o industrie aproape inexistentă a cărei putere instalată era evaluată în 1938 la 4.712 C.P., mai mică decît a unei singure locomotive fabricate azi la Intreprinderea Electroputere din Craiova. Urmare a politicii partidului nostru, de repartizare judicioasă a forțelor de producție pe întregul teritoriu al țării, Doljul se numără azi printre județele care au înregistrat cel mai înalt ritm de dezvoltare industrială. Semnificativ este în acest sens faptul că la o creștere de 53 ori a producției industriale a țării față de anul 1938, producția industrială a județului a sporit de 200 de ori. Saltul cel mai spectaculos a avut loc în perioada ce a urmat după Congresul al IX-lea al partidului, cînd Doljul a beneficiat de un volum impresionant de investiții reprezentînd circa 30 miliarde lei, grație căruia au fost construite impunătoarele cetăți industriale din municipiul Craiova — Electroputere, Intreprinderea de utilaj greu, Intreprinderea de autoturisme OLTCIT, Combinatul chimic și Centrala termoelectrică 1 de 1.000 MW, cărora li s-au alăturat tinerele întreprinderi din orașele Băilești, Calafat, Filiași și Segarcea. De la 4 miliarde în 1965, producția industrială a județului a crescut la 24,4 miliarde în 1980, urmînd să ajungă la circa 45 miliarde în 1985, astfel că în prezent întreaga producție a anului 1938 se realizează în numai două zile, iar cea din anul 1950 în 5 zile. Cea mai puternică dezvoltare au cunoscut-o ramurile de vîrf ale industriei — energetică, construcții de mașini și chimie, care împreună reprezintă azi 62% din producția industrială a județului față de 12% în 1950.

Ascensiunea economică din ultimii 20 de ani se remarcă prin aceea că Doljul participă în prezent la producția industrială a țării cu 10% la energia electrică, 28% îngrășăminte chimice, 32% motoare electrice, peste 65 % locomotive diesel și electrice, peste 98% transformatoare electrice.

Urmare a programelor de înfăptuire a revoluției agrare, zestrea tehnică a agriculturii județului cuprinde aproape 3.000 combine autopropulsate și 9.000 tractoare fizice față de 3.600 în 1965 și un sistem de irigații pentru suprafețe de 241 mii hectare față de 8.700 hectare în 1965. Pe această bază, la care se adaugă numărul sporit al cadrelor de specialiști, îmbunătățirea organizării și conducerii agriculturii, hărnicia și priceperea lucrătorilor ogoarelor, astăzi se obțin în medie 3.500 kg grîu la hectar, 4.500 kg porumb, 2.500 kg floarea soarelui, peste 36.000 kg sfeclă de zahăr, a sporit numărul efectivelor de animale și producțiile animaliere.

În cei 40 de ani de istorie nouă pe meleagurile Doljului au cunoscut o puternică dezvoltare învățămîntul, știința și cultura. Idealul consemnat în programul revoluționarilor pașoptiști — acela ca străvechea Pelendavă să devină centru universitar — a fost împlinit în anii luminoși ai socialismului sub ctitoria tovarășului Nicolae Ceaușescu, Universitatea craioveană pregătind astăzi peste 10.000 studenți în 23 profile ale activității economico-sociale. S-a extins rețeaua învățămîntului care cuprinde peste 200 mii de elevi. Faptul că în Craiova și în alte localități din județ s-au construit mari edificii de cultură — Teatrul Național, case de cultură, cluburi muncitorești, cămine culturale, cinematografe, că a sporit conside-

(Continuare în pag. 146)

Dr. ELISABETA TRĂISTARU

Tineretul și contemporaneitatea

În legătură cu tineretul se vorbește tot mai mult de aspectele deziderative implicate în antrenarea lui în procesul de înfăptuire și transformare a vieții sociale și de contribuția lui deosebită la înfăptuirea aspirațiilor de pace, democrație, libertate și progres, sau se mai vorbește despre activitatea organismelor naționale și internaționale ale tineretului mai ales că anul 1985 a fost declarat „An Internațional al Tineretului," fapt la care România a avut o contribuție importantă prin cuvîntul Președintelui Republicii, care a fost preluat ca raport oficial ONU. Astfel de situații și evenimente arată că poziția tineretului în viața socială este în schimbare, că antrenarea și contribuția sa la progresul social au devenit evidente și marcate ca atare în conștiința socială. De altfel, există și numeroase țări ce și-au înființat ministere ce se ocupă cu problemele tineretului, ca și comitete și comisii oficiale ce au în atenție problemele acestuia.

CEA A DOUA ETAPĂ mare a vieții omului tinerețea cuprinde adolescența (între 14—20/24 ani) și tinerețea propriu-zisă (20/24—34 ani) și se caracterizează prin intense adaptări la lumea valorilor, a muncii și profesiunii — și la constituirea intensă a personalității, identității și conștiinței de sine, prin dezvoltarea nevoilor de apartenență, afirmare și autorealizare (cei trei **a**). Un foarte cunoscut psihosociolog, Maslow a imaginat un triunghi al acestora, cele mai sus enumerate fiind considerate de tip complex și de determinare interrelațională și conjuncturală-socială.

Deoarce **condițiile de viață ale tînărului** sînt distincte pe arii geografice largi, ce au caracteristici național-culturale, ritmuri la dezvoltare tehnologică proprii, coerente, *există un cadru de adaptare relativ stabil și asemănător pentru fiecare tînăr din același spațiu*, ce implică astfel de caracteristici (unii psihosociologi au numit această condiționare existențială *„ereditate socială"*). Ele se manifestă printr-o oarecare asemănare. Complementar există diferențe sesizabile la tinerii din aceeași zonă geografică. Statistic, acestea se manifestă prin reconstituirea curbei lui Gauss pe populații largi de tineret, pentru fiecare caracteristică psihologică ce se decupează prin procedee de cercetare și se studiază ca atare.

Influențele ce se corelează și acționează concomitent cu structuri și tendințe implicate în viața socială și în progresul ei continuu, constituie cadrul larg al contemporaneității, cadrul încărcat de evenimente, prin care contemporaneitatea se erodează cu tendințele, tensiunile și cota ei de adaos la progresul social. *Presiunea acestor evenimente este mai puternică sau mai lejeră, în orice caz foarte largă.* Dintre acestea patru forme de presiune ni se par mai importante.

1. **Presiunea exploziei informaționale** care creează acuitatea inteligenței și a gradului de cultură și distribuția individuală a intereselor și aspirațiilor ce impulsionează autorealizarea în cadrul vieții sociale. Aceasta nu este o simplă ofertă a societății, ci o cucerire prin efort și muncă în cadrul ei.

2. **Presiunea revoluției tehnico-științifice** care acționează asupra formării de competențe tehnice generale și particulare, acționînd asupra praxisului din viața de fiecare zi și din cea profesională, care creează diferențe de competențe, contribuind la dezvoltarea identității (subidentitatea acțional-profesională). Într-o serie de cercetări efectuate în anii 1977—1980 ne-a reieșit că dezvoltarea cunoștințelor tehnice (competența) este mai largă decît dezvoltarea abilităților tehnice (performanțelor). De altfel, tineretul exprimă o mentalitate ușor romanțată despre cuceririle tehnicii (zborul pe Lună, sondele spațiale, minicalculatoarele, laserul, ingineria genetică etc.)

3. **Presiunea stării de revoluție** ce vizează locul, prestigiul, realizările socialismului în lumea contemporană, cu modelele, căutările și transformările ce le generează în mentalitatea și concepția generală despre lume și viață, contribuind la formarea idealurilor, aspirațiilor și a acceptorilor morali și ideologici ce realizează coerențe necesare autorealizării și autonomie, construcție de sine, demnitate și sociabilitate, înțelegere a fenomenelor sociale și a evoluției lor.

4. **Presiunea a ceea ce se numește moda,** fenomen fluent și pasager ce se manifestă nu numai în vestimentație sau stil de a vorbi sau de a se comporta, ci ca un fel de deschidere spre nou, spre ceea ce desființează ceea ce a devenit perimat, prin saturație psihică, vizuală, auditivă etc. *Aspirația spre nou este specifică naturii umane și constituie o parte din combustiunea implicată în ritmul de dezvoltare, al progresului în toate direcțiile vieții omului.*

Toate acestea se realizează prin intermediul evenimentelor, trăirilor, perceperii și adaptării. O mare parte din aceste influențe se organizează în fluxuri continui ce se difuzează prin instituții sau se servesc de acestea. Așa, de pildă, *presiunea exploziei informaționale și a revoluției tehnico-științifice se realizează prin școală* (instruirea școlară medie și universitară) dar și prin mijloacele mass-media, ca și prin produsele de dată recentă ale activităților (rapoarte, comunicări, studii, simpozioane etc.) și, în fine, prin activitățile tehnico-productive ale marilor întreprinderi. După ce se organizează, procesele tehnologice au tendința de a se dezvolta oarecum sensi-

nue la tot felul de influenţe a căror sesizare creează un cerc de cunoştinţe foarte active şi sensibile la marii profesionişti. Tineretul traversează fazele acestei şcoli a practicii profesionale fine.

Presiunea stării de progres a vieţii social-politice se exprimă prin numeroasele probleme spinoase ale istoriei contemporane difuzate prin presă, radio, T.V. şi discuţii curente în cercurile de învăţămînt ideologic, care creează stări de cunoaştere şi identificare cu problemele, atitudinile, situaţiile şi mai ales consecinţele pe care le pot implica. Pe acest plan perioada noastră social-istorică este încărcată de tensiune şi complementar de intensificarea dorinţei de pace, dezarmare şi creştere a condiţiilor de securitate şi prosperitate.

Moda şi modelele de comportament, de viaţă, sînt deosebit de iradiante în păturile de tineret. Prin modă tineretul se solidarizează şi identifică cu pătura socială de vîrstă şi se diferenţiază de celelalte vîrste. Există, desigur, în sensibilitatea la modă şi o discretă reacţie nu numai la ceea ce este contemporan, ci şi la cota de schimbare şi efemer (Bertrand de Jouvenal) sau o reacţie la ritmurile alerte implicate în viaţa modernă, la ceea ce numea Alvin Toffler „şocul viitorului".

Prin marea sa receptivitate şi cerinţă de adaptare, *tineretul este sensibil şi deschis mai ales la inflaţia de informaţii din anumite domenii ce acţionează în afara circuitelor implicate în programele de instruire şcolară*, indiferent de ce fel ar fi. Aşa, de pildă, există numeroşi adolescenţi care cunosc toate tipurile de nave cosmice şi toţi astronauţii. Tot dintre adolescenţi se pot întîlni mari amatori de filme şi cunoscători ai tuturor vedetelor ori ai filmelor de science-fiction etc.

Disciplinele sportive au suporteri entuziaşti printre tineri. Mai mult decît atît, se numără cu zecile de mii tinerii antrenaţi în echipe şi competiţii locale, regionale, naţionale, internaţionale etc. Interesele pentru sport se referă, pe de o parte, la caracteristicile de spectacol ale acestuia, dar, pe de alta, conţin şi numeroase investiţii afective şi combinaţii ale acestora pentru situaţiile conjuncturale ale marilor meciuri. prin procese de identificare cu interesele echipelor naţionale, interese ce se trăiesc cu mare intensitate. Acest fapt prezintă o formă participativă de contemporaneitate faţă de evenimente ce se consumă pe aceste planuri.

În acelaşi sens se poate vorbi de interesele şi cunoaşterea muzicii tinere, a muzicii uşoare care permit tineretului alte forme de identificare. Colecţionarea de discuri este mai frecventă la tinerii din mediul urban.

Cunoştinţele tehnice şi priceperile implicate în folosirea de produse tehnice cunosc uneori o dezvoltare spectaculoasă. Există numeroşi tineri care cunosc nu numai o gamă cvasi totală de autoturisme, motociclete, biciclete, pe care nu le-au văzut uneori decît în poze sau în filme, dar şi detalii privind particularităţi ale motoarelor, cadranelor, caroseriei acestora. *Numărul tinerilor care ştiu să meargă cu bicicleta, motoreta şi chiar cu maşina, cu mult înainte de a poseda aşa ceva nu este deloc neînsemnat. Toate acestea constituie expresii ale emancipării tineretului*, trăirea cu tensiune şi ardoare a timpului revoluţiei tehnicoindustriale, cu aceeaşi ardoare cu care copilul trece prin ardoarea experienţei ludice.

De altfel, cunoştinţele şi priceperile tehnice acţionează asupra preferinţelor şi opţiunilor profesionale. Fenomenul ca atare este foarte complex deoarece domeniul profesiunilor este foarte mobil şi sensibil la crizele de energie, de materii prime şi supus schimbărilor celor mai profunde sub influenţele progresului tehnologic. „Dictionary of Occupational titles" se referea, între 1944—1948, la 22.028 titluri de profesii şi descrieri profesionale. Profesiunile vechi coexistă cu cele noi, pătrunderea mecanizării şi automatizării, ca şi salarizările mai consistente ale profesiunilor productive au creat o nouă atitudine şi viziune asupra ierarhiilor acestora. Biroul Internaţional al Muncii a oficializat 1345 profesii implicate în 201 subgrupuri profesionale ce la rîndul lor au fost concentrate în 73 grupuri, iar acestea în 10 grupuri foarte mari. Totodată a crescut ponderea funcţiilor psihice aptitudinale şi intelectuale, intelectualizarea profesiilor. În fapt, cam la 15 ani au loc înnoiri tehnologice în toate activităţile productive, fapt ce duce la recalificări, reciclări etc. Oricum, tineretul intră pe porţile profesiunilor cu o viziune mai modernă, mai contemporanizată din punctul de vedere al tehnologiilor, datorită informaţiilor aflate în spaţiul său de viaţă.

Dar cea mai evidentă amprentă a contemporaneizării mentalităţii tineretului se exprimă în dorinţa sa de răspundere şi autonomie, în socializarea răspunderii profesionale şi a dorinţei de participare la noile tendinţe. Marile şantiere ale ţării constituie noi şcoli de responsabilitate, ca şi ogoarele şi competiţia contra capriciilor meteorologice, a dificultăţilor de tot felul implicate în munca în agricultură. O societate nouă cere o mentalitate nouă pe care o alimentează şi o impune. Tineretul rămîne marele rezervor de inteligenţă şi aptitudini, cunoştinţe şi responsabilitate al societăţii. Forţa conştientizării responsabilităţii pentru prezentul şi viitorul societăţii este în plină gestaţie. *Fără o educaţie reală, temeinică şi multilaterală profesional nu se poate trece nici un impas de dezvoltare socială. Educaţie sau catastrofă*, spun numeroşi oameni de cultură şi de ştiinţă. *Pace, dezarmare*, spun oamenii politici responsabili, precum Nicolae Ceauşescu, preşedintele Republicii Socialiste România, pentru că *pacea şi dezarmarea aduc după ele eliberarea societăţii de tensiune şi concentrarea tuturor forţelor active de muncă pe direcţia construcţiei unei vieţi civilizate şi îndestulate.*

Tineretul doreşte pacea din certe interese existenţiale, iar omenirea **trebuie** *să-i ofere acest dar.*

Prof. univ. dr.
URSULA ŞCHIOPU

ELEVUL CREATOR — OBIECTIVUL MAJOR AL ȘCOLII ȘI FAMILIEI

ȘCOALA ȘI MARILE EI VIRTUȚI EDUCATIVE

Este cunoscut faptul că perioada școlară a copilului prezintă pentru familie un interes și o importanță cu totul deosebite — concentrîndu-se, în această perioadă, în mod special, în jurul progresului la învățătură și al saltului calitativ al elevului, de la o clasă la alta, în procesul instruirii. Eforturile părinților nu sînt, însă, întotdeauna conjugate cu cele ale școlii, pentru a se putea obține rezultate optime în procesul de pregătire pentru perioadele următoare: studiile superioare, munca de zi cu zi, viața în general. Mulți părinți consideră că, dacă fiul lor obține note bune acestea sînt un indiciu convingător că elevul se încadrează în colectivul clasei și obține performanțele dorite. Ei uită sau, poate, nu știu că în ultima vreme școala a făcut progrese deosebite și că are, azi, un conținut și o structură nouă, ce impun elevilor alte solicitări, mereu mai mari și mai variate. **„Elevul „cuminte", docil, de altă dată, care memora tot ce i se preda și nu ieșea din cuvîntul dascălilor așteptînd la fiecare pas indicații, nu mai reprezintă idealul școlii contemporane.**

Datorită creșterii rapide a volumului de informații, schimbărilor dese ce au loc în toate domeniile, concurenței acerbe dintre state, creativității superioare necesare fiecărui muncitor, ca și devotamentului necesar acestora, față de colectivitatea din care fac parte, **pregătirea noilor contingente de specialiști trebuie să atingă un foarte ridicat nivel de competență.** În aceste condiții **atît școala cît și familia vor acorda prioritate pregătirii și educării elevilor,** asigurîndu-le calități și aptitudini obligatorii independenței în gîndire și conduită, inițiativei, competenței și creativității în toate compartimentele activității lor. Din acest punct de vedere **un elev numai cu note bune nu se identifică neapărat cu un elev creator. Notele bune sînt adeseori o simplă expresie a asimilării cunoștințelor prevăzute în programa școlară, nereflectînd capacitatea de creație și inovație a copilului.** Deși școala noastră a făcut o cotitură în ceea ce privește îmbinarea învățăturii cu munca și cu cercetarea, **stimularea și educarea creativității este încă departe de a răspunde nevoilor și așteptărilor societății.** Întrebării dacă un elev poate fi **creator**

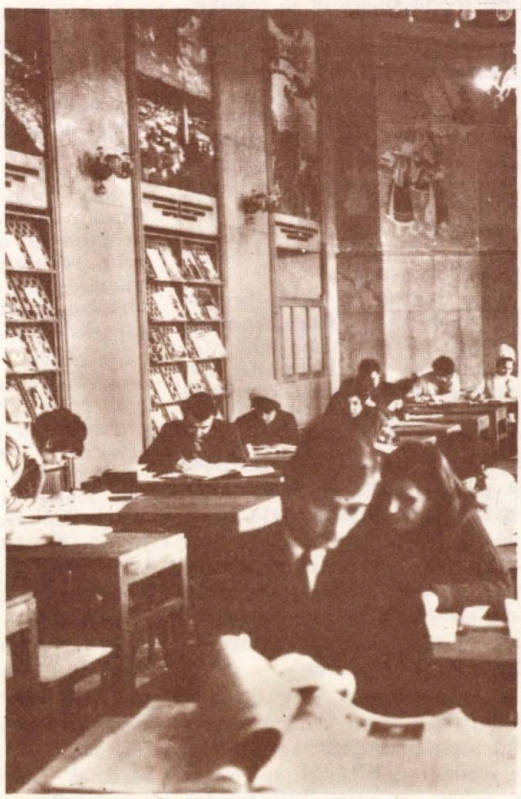

Biblioteca — una din căile de formare și conturare a elevului creator.

în adevăratul sens al cuvîntului, studiile de psihologie pedagogică, de didactică și de pedagogie școlară îi răspund afirmativ, furnizînd argumente și dovezi concrete și conturînd tot mai mult modelul unui astfel de elev.

Formarea elevului creator reprezintă obiectivul fundamental al școlii contemporane, dovada progresului pe care-l înregistrează învățămîntul actual și semnul schimbărilor calitative intervenite în orientarea pedagogiei. **Elevul creator se deosebește de elevul „clasic" al școlii tradiționale, prin atitudinea față de învățătură, prin motivația complexă intrinsecă care-i stă la bază, prin orizontul mai larg în care se mișcă, prin accentul pus pe produsele activității sale, prin coparticiparea sa mai activă la procesul de instruire, prin capacitatea de a-și evalua rezultatele** etc.

Autoeducația, autoorientarea și autodeterminarea au devenit nu numai caracteristici ale unei didactici moderne, ci și **trăsături sau dimensiuni ale unui elev al școlii de azi.**

Două au fost, cu deosebire, **elementele care au favorizat** apariția acestei situații: **creșterea treptată a ponderii muncii în procesul de învățămînt și implicarea tot mai mare a elevului în procesul propriei sale formări.**

Pe aceste coordonate se bazează de fapt și opinia pedagogilor că în școala modernă, în care procesul educativ este organizat după principii științifice verificate, orice școlar poate atinge nivelul unei activități creatoare și deci poate deveni **creator.**

Pornind de la **caracteristicile** unui om creator: **sănătate, deschis experienței, imagine pozitivă despre sine, motivație, autonomie, inteligență, curiozitate, flexibilitate, imaginație, muncitor (hărnicie)** etc. apreciem că cele mai multe din aceste trăsături pot fi întîlnite și realizate de un tînăr. Părinții se grăbesc — și uneori chiar și unii profesori — să califice drept creator un elev, numai pe baza unei evaluări superficiale, unilaterale (rezolvarea unei probleme, un premiu la un concurs etc.), trecînd cu ușurință peste celelalte caracteristici definitorii pentru un elev cu adevărat creator. Performanța ridicată, aptitudinile, talentul, înzestrarea sînt termeni prin care familia exprimă sintetic acest lucru.

Iată **cîteva trăsături caracteristice elevului creator,** după Williams F. și Eberle R. (1968)[1]:

— Un copil creator **manifestă o mare curiozitate** în legătură cu obiectele, situațiile și evenimentele cu care vine în contact. **Atitudinea de explorator, capacitatea de a privi lucrurile mai amănunțit (profund) și interesul cu care urmărește evoluția unor fenomene sînt caracteristici ale unui astfel de copil.**

— Elevul creator pornește adeseori **singur** la lucru, **știe ce trebuie să facă și are nevoie de puțin ajutor** sau **de deloc.**

— El este **original** în exprimare (scrisă și orală), **dă o formă consistentă răspunsurilor precise,** care se deosebesc de cele obișnuite și stereotipe. Această originalitate în exprimare se manifestă în diverse activități: muzică, dans, desen, jocuri etc.

— **În cercetarea unei probleme el formulează mai multe alternative,** explorează mai multe direcții, este **flexibil în gîndire** și vine uneori în contradicție cu gîndirea celorlalți.

— În perceperea mediului înconjurător manifestă o **atitudine deschisă,** fiind un foarte **fin și subtil observator al fenomenelor cu care vine în contact.** Adeseori el vede în lucruri ceea ce altora le scapă.

— Un astfel de elev **nu evită situațiile complexe și complicate,** se înverșunează să le dezlege, **sesizează mai repede decît alții dificultățile, aprofundează lucrurile, se angajează în rezolvarea lor și selectează și clasifică răspunsurile sau soluțiile la care ajunge.** Uneori caută și preferă astfel de situații mai dificile.

— În ceea ce privește **folosirea cunoștințelor,** el **nu se mărginește la tezaurizarea lor, ci le folosește în asociații noi, neobișnuite, combinînd adeseori elementele într-un mod particular, unic.**

— Raționînd asupra lucrurilor el **caută răspunsurile logice,** fiind capabil să vadă consecințele și implicațiile mai puțin evidente și imediate. Evaluează lucrurile și situațiile corect, pe baza unor criterii superioare și **la decizii cu ușurință.**

— Elevul creator **este capabil să dezvolte, în continuare, ideile,** să detalieze etapele, **să argumenteze răspunsurile și soluțiile.**

— Pe un astfel de elev îl caracterizează **o agerime deosebită.** El știe să se mire în fața lucrurilor, să formuleze ipoteze, să-și asume riscuri, să facă previziuni.

— El **are note bune la majoritatea obiectelor de învățămînt.**

— Un astfel de copil **învață repede, ușor și cu rezultate bune.** Este isteț și **vede relații între fapte aparent fără legătură.** Reține ușor o informație percepută.

— În exprimare, folosește, cu **ușurință și precizie,** un mare număr de cuvinte.

— În relațiile cu alții pune adeseori întrebări provocatoare, **vrea să știe mai degrabă** de ce, „pentru ce" (cauza fenomenului) decît „ce" și **dispune de o capacitate apreciabilă de investigare.**

— În raport cu ceilalți colegi de studii el manifestă adeseori un avans de pînă la doi ani, la una sau mai multe discipline.

Cu alte cuvinte, **un elev creator este activ, curios, harnic, explorator, original, cu inițiativă, productiv, deschis și capabil să depășească stereotipiile și lucrurile comune.** Un astfel de școlar este mai degrabă un **producător de cunoștințe,** decît un consumator. Pentru profesori, adeseori acești elevi devin incomozi pentru că nu se conformează normelor obișnuite și strică „armonia" clasei.

Calitățile amintite nu sînt date de-a gata și nici nu sînt ușor de format. Formarea și dezvoltarea spiritului creator, a unei atitudini creative și productive presupun o ambianță socio-culturală corespunzătoare, o conlucrare a tuturor factorilor educativi și o concepție clară asupra dezvoltării procesului educativ al omului integral, ca și despre structura personalității.

[1] A. Paré, *Creativité et pédagogie ouverte*, vol. II; *Creativité et apprentissage*, Ed. N. H. P. Ottava, 1977.

Am văzut că **a fi creator înseamnă a fi productiv, a depăși conformismul, a descoperi noul, a manifesta inițiativă, a îmbogăți sensurile și semnificațiile lucrurilor,** ceea ce exprimă o atitudine nouă față de învățătură și față de valorile noi cuprinse în conținutul învățămîntului.

O astfel de **atitudine creatoare** pretinde o tehnologie complexă, un climat adecvat și un efort colectiv. **Atît acasă, cît și la școală, copilul va fi cointeresat și activizat pentru diverse activități și domenii ale științei, artei, tehnicii, și vieții sociale.** La școală, pe parcursul **lecțiilor,** la toate obiectele, i se va solicita colaborarea prin: formularea de întrebări, emiterea de ipoteze, participarea la experiențe, analize, elaborarea de proiecte, efectuarea unor anchete, rezolvarea de probleme etc. Profesorii competenți „facilitatori", cu măiestrie pedagogică, **solicită părerea elevilor, îi încurajează, admit opinii personale,** urmăresc **înțelegerea** problemelor, nu memorarea lor, **stimulează inițiativa, independența în gîndire, originalitatea și combat inerția și rutina** în învățare și comportament. Numai profesorii creatori pot dezvolta potențialul creator al elevilor pe care-i au în subordine, în acțiunea formativă a școlii.

Dar nu numai lecțiile, ci și activitățile de laborator, de atelier, pe terenul agricol sau în întreprinderi (pe șantiere) pot contribui la dezvoltarea creativității elevilor prin modul în care le solicită ingeniozitatea, inițiativa, aptitudinile creatoare. **Activitatea practică desfășurată în aceste unități, bazată pe teorie și condusă cu tact, stimulează aptitudinile și consolidează interesele elevilor, condiții importante (premise) ale creativității.**

Odată cunoscute calitățile care se cer formate, rămîne ca **școala și familia să găsească și să aplice formele și metodele corespunzătoare de îndrumare și dezvoltare a acestora.** Astfel, **cercurile de elevi** — de exemplu organizate pe diferite specialități (literare, de istorie, de chimie, biologie, fizică, turistice, folcloristice, tehnice, ecologice, artistice etc.) **constituie adevărate rampe de cultivare și de lansare a talentelor.** Ele permit elaborarea de lucrări originale, creative și eficiente, pe care membrii cercurilor le prezintă, de obicei, la simpozioane, concursuri, olimpiade, conferințe, expoziții etc. Sînt tot mai numeroase cazurile cînd propuneri ale elevilor contribuie la îmbunătățirea activității în diverse domenii.

Firește, metodele și formele de organizare a activităților în care sînt antrenați elevii **vor ține seama de nivelul de dezvoltare a acestora și de specificul activității respective** (munca în laborator , pe șantier, în bibliotecă, atelier etc.).

Teoretic orice elev poate atinge un anumit grad de creativitate, dar practic se constată ușor că diferențele între elevi sînt mari și că unii dintre aceștia ating repede performanțe nebănuite în unul sau mai multe domenii. Acest fapt nu trebuie subevaluat, ci dimpotrivă, se impun măsuri speciale pentru elevii înzestrați, ajutîndu-i să progreseze rapid și să-și pună în valoare, la un nivel optim, întreg potențialul de care dispun. Setea de cunoaștere, dorința de afirmare, aptitudinile creatoare, imaginația și gîndirea se cer stimulate și cultivate cu grijă, astfel ca elevii să devină conștienți de posibilitățile lor și de efortul sistematic pe care trebuie să-l facă pentru a depăși eventualele obstacole ce se vor ivi.

Creșterea creativității la scară de masă în rîndurile tineretului constituie o sarcină și un indiciu inconfundabil al unei școli moderne, puse în slujba progresului social.

Prof. univ. dr. D. SALADE

Umor străin

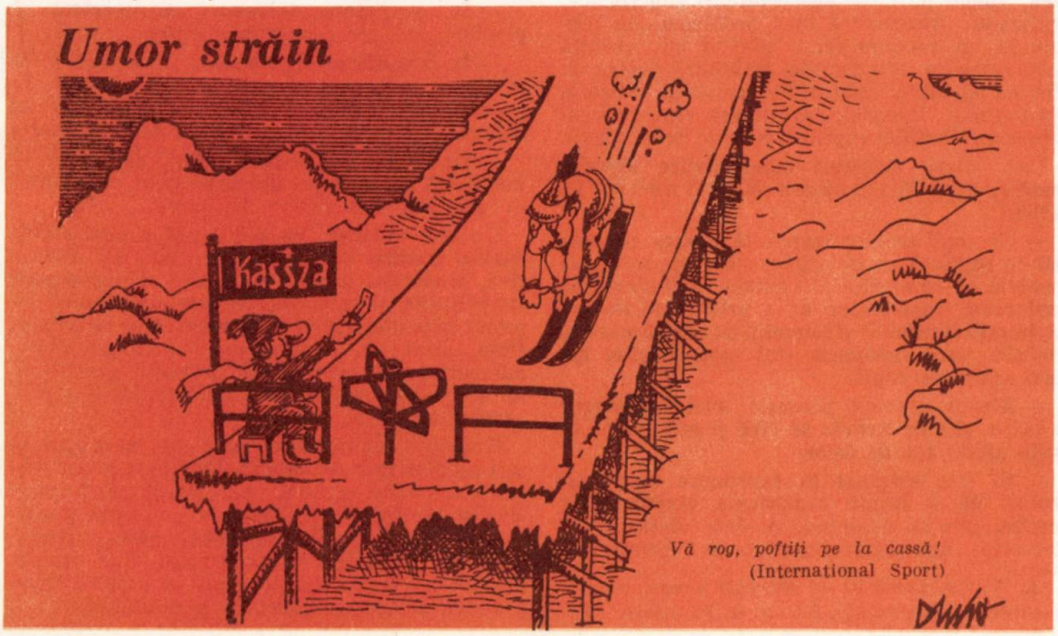

Vă rog, poftiți pe la cassă!
(International Sport)

CE SEMNIFICĂ „DE CE“-URILE ŞI CUM TREBUIE SĂ LE RĂSPUNDEM

Curiozitatea, depăşind experienţa vîrstei, determină şi stimulează funcţiile limbajului

VÎRSTA CEA MAI FRĂMÎNTATĂ DE CURIOZITATE — *exprimată sub forma întrebărilor adresate adulţilor — este cuprinsă între* 2 şi 6 ani. *În această perioadă, prin folosirea limbajului, copilul se apropie treptat — treptat de „descoperirea realităţii exterioare“* (P. Osterrieth), *tocmai prin mijlocirea răspunsurilor pe care adulţii le dau numeroaselor întrebări puse de acesta, respectiv prin informaţiile verbale care se adaugă celor obţinute prin experienţa directă, nemijlocită, a antepreşcolarului şi a preşcolarului. La aceste vîrste* impulsul curiozităţii *se dezvoltă vertiginos, întrucît în sufletul copilului se manifestă din ce în ce mai mult o nouă trebuinţă: aceea de* a cunoaşte. *Or, după* E. Claparède, *cel mai activ factor în dezvoltarea mintală a copilului este* curiozitatea, *care este o anticipare a înţelegerii. Cei mai de seamă stimulenţi ai curiozităţii sînt* noutatea, schimbarea, contrastul şi neprevăzutul, *care apar atît de frecvent şi se manifestă în diverse chipuri în universul de viaţă al copilului, făcîndu-l* să-şi pună *şi* să ne pună întrebări.

Marea frecvenţă a întrebărilor copiilor de 2—6 ani, în special, constituie *un indiciu al intensei curiozităţi şi al setei de cunoaştere şi înţelegere a realităţii* de către copii. O. Decroly a remarcat următoarea ordine de apariţie a expresiilor interogative:

1). Întrebări privind *numele obiectelor şi al persoanelor* („Ce este asta?“, „Cum se numeşte?“ „Cine este“?), care apar în jurul vîrstei de 2 ani — 2 ani şi jumătate.

2) Întrebări privind *utilizarea unor lucruri, privind rostul lor* („Pentru ce este făcut?“, „Ce se face cu acesta“?, „La ce foloseşte?)“, care apar, în general, după vîrsta de 2 ani şi jumătate.

3) Întrebări care vizează *cunoaşterea autorului unui lucru, al unei fapte* („Cine a făcut asta?“), care apar către 3 ani.

4) Întrebări privind *cauzalitatea* („Din cauza cui?“, „De ce?“, „Pentru ce?“), care apar la 3 ani, înmulţindu-se tot mai mult înspre vîrsta de 6 ani.

5) Întrebări privind *motivul* sau *raţiunea unor lucruri, a unor acţiuni* etc. („De ce?“), care apar tot în jurul vîrstei de 3 ani.

6) Întrebări privind *proveniența, originea unor lucruri, fenomene ale naturii, evenimente* etc. („De unde vine“?, „Cum a început?“. „Cu ce şi din ce se face?“, „Cum era înainte“), care apar între 3 ani şi jumătate—4 ani.

7) Întrebări privind *mijloacele şi instrumentele de execuţie a unor obiecte, de prelucrare şi transformare a lor* („Cum se face?“, „Cu ce s-a făcut“?, „Cum ai făcut de este aşa“?, „Cu ce se face“?), care apar în jurul vîrstei de 4 ani — 4 ani şi jumătate.

Trecînd în revistă această multitudine de întrebări, care apar şi se înmulţesc sub unghiul frecvenţei şi al complexităţii semantice, între 2 ani şi 6 ani, şi apoi în perioada şcolară mică, ne dăm seama că *ele depăşesc de multe ori simpla satisfacere a unei nevoi momentane a copilului. Însăşi ordinea în care ele apar şi se succed ne arată direcţia transformărilor mintale ale copilului.* Integrînd psihogeneza tipurilor de întrebări în cadrul legăturii intrinseci dintre limbaj şi gîndire, putem spune, alături de J. Piaget, că de la 2—3 ani pînă la 6—7 ani aflăm, de fapt, *tranziţiile de la formele de gîndire preconceptuală şi intuitivă la gîndirea preoperaţională, prin intermediul limbajului.*

Prima perioadă de vîrstă amintită (2—3 ani) este încă a *gîndirii egocentrice;* a doua (6—7 ani) — a *gîndirii adaptate la alţii şi la real, a gîndirii preoperatorii, care pregăteşte treptat pre-*

misele gîndirii concrete și apoi ale gîndirii logice. Dezvoltarea gîndirii aduce cu sine noi tipuri de întrebări, îndeosebi de *nuanță cauzală*, referitoare la lumea exterioară și la universul magic al lumii interioare, întrebări care frămîntă preadolescenții și adolescenții, dar care își au germenii în vîrstele anterioare, inclusiv cea preșcolară.

Întrebările puse adulților de către preșcolar relevă *nu numai curiozitatea și dorința de a înțelege, de a ști,* ci și *o reacție, cu un puternic halou emoțional, care se declanșează în fața „corolei de minuni a lumii", pe care vrea să o descopere nu numai singur, ci mai ales cu ajutorul adulților.*

Dar, oare, *adultul este întotdeauna pregătit ca să pătrundă, împreună cu copilul mînat de curiozitate, în această „corolă de minuni a lumii", pentru a da răspunsurile cele mai clare, spre a fi înțelese de copil?* Iată o problemă la care părinții, educatoarele, adulții în general trebuie să se gîndească mai mult pentru a găsi exemplele cele mai potrivite și explicațiile cele mai clare atunci cînd răspund la întrebările copiilor însetați de cunoaștere.

Redăm **cîteva întrebări care pot să ne surprindă** prin complexitatea unor probleme pe care și le pun copiii și *prin dificultățile pe care ni le pot crea,* întrebări care ne „reînnoiesc sensurile și rosturile lucrurilor" fiind, totodată, stimulări „la reînnoirea noastră mintală, la restructurarea propriei noastre cunoașteri" (C. Păunescu):

„Tăticule, de ce în fiecare zi e astăzi?", întreabă un copil de 3 ani și jumătate, timp de mai multe zile, nemulțumit de răspunsurile primite.

„Pe copii îi nasc mamele, dar pe oamenii mari, cine?" întreabă o fetiță de 3 ani.

O altă fetiță, de 4 ani, pune următoarea întrebare: „Mămico, noi vedem microbii la microscop, dar ei ne văd oare?".

O altă fetiță de 4 ani întreabă: „De ce ziua mea de naștere cade mereu iarna? Cînd o cădea și vara?" Un al treilea copil de 4 ani întreabă: „Mămico, ce zici, pisicile știu că sînt pisici?" iar un băiat de 6 ani, aflînd că omul provine din maimuță a întrebat: „Mămico, maimuța s-a bucurat mult cînd a devenit om?"

Din exemplele de mai sus desprindem paleta largă a întrebărilor pe care copii le pun adulților pentru a cunoaște cît mai multe lucruri și cît mai multe aspecte din realitatea înconjurătoare — în numeroase întrebări găsindu-se și elemente ale imaginației infantile, aflate în plină dezvoltare, sub influența factorilor socio-culturali. De fapt, diferiți autori scot în evidență creșterea interesului copiilor din zilele noastre pentru universul științifico-tehnic și apropierea timpurie de acesta. De exemplu, un copil o întreabă pe mama sa: „E adevărat că troleibuzul e un tramvai încrucișat cu autobuzul?", iar altul întreabă: „Cum se cheamă garajul cailor, mamă"? Multe întrebări, la aceste vîrste, se referă la însușiri social-funcționale ale unor obiecte, unelte, mașini, utilaje etc. văzute de copiii în realitate sau la televizor, la cinematograf etc.

J. Piaget a înregistrat 360 de întrebări la un copil de 6 ani. Dintre acestea 103 au fost de *semnificație cauzală.* 81 s-au referit la *natură,* 22 la *obiecte fabricate și la automobile,* 9 la *reguli de conviețuire* și 6 la *calcule și relații aritmetice.* Astfel de „inventare de întrebări" au întocmit și alți cercetători, care au subliniat faptul că interogațiile copiilor își schimbă direcția și gradul de complexitate în funcție de densitatea și bogăția culturală a mediului — îndeosebi a celui familial și a celui din grădiniță.

Dar, prin întrebări copilul preșcolar apelează la adulți nu numai pentru a înțelege *lumea exterioară* ce i se descoperă prin răspunsurile primite, ci și pentru a-și alimenta *lumea lui imaginară.* De noi, adulții, depinde ce răspunsuri îi oferim, ca să fie, *în același timp, acceptabile, pe înțelesul lui, asimilabile și educative.*

Întrucît copiilor le place „să plutească" și „să trăiască" și în lumea basmelor și poveștilor, adulții trebuie să alimenteze — în anumite limite — și mentalitatea infantilă de tip fabulatoriu, în care *„miraculosul" se îngemănează cu realul.* Pentru copilul preșcolar *este „miraculos" tot ceea ce trezește mirarea, admirația și prezintă valențe ale mirajului, de care se simte atras.* Toate acestea, prin nedefinit și inefabil, reprezintă pentru copil domeniul „miraculosului", întîlnit cu atîta pregnanță în basme. Dar, de fapt, „domeniul miraculosului" se întinde *oriunde se termină hotarul cîmpului obișnuit al realității cunoscute de copil, acesta simțindu-l în tot ce este pentru el tărîm necunoscut, misterios și fascinant, fie că este real, fie că este fictiv.*

Răspunsurile la întrebările puse de copil în legătură cu poveștile, cu basmele, trebuie să îndeplinească funcția „surprizei", a „descoperirii cu uimire". După cum spune și A. Gessel, *uimirea, mirarea, se leagă în mare măsură de reprezentarea „miraculosului",* pe care o aflăm pe la 3 ani, dar care domină stadiul preșcolarității și continuă parțial în anii următori.

Desigur, treptat, treptat, *prin răspunsurile date copiilor la întrebările referitoare la diferite aspecte reale sau fictive, adulții trebuie să-i obișnuiască* pe aceștia *să discearnă verosimilul de neverosimil.* Copilul nu confundă lumile fictive și reale ale imaginarului decît dacă i se prezintă *ficțiunea drept verosimilă,* adică asemănătoare cu realitatea (B. Bratu).

Desen de MIHAIL GION

Deci, la aceste *vîrste ale „DE CE" -ului* este important *să nu reducem copilul la tăcere, inhibîndu-i atitudinile interogative, nerăspunzîndu-i la întrebările pline de uimire legate de lumea miraculoasă a basmelor şi poveştilor.* Este mult mai bine, desigur, să-i satisfacem setea de a-şi explica lucrurile, fenomenele, evenimentele, faptele, şi cu ajutorul imaginarului. Astfel, copilul, chiar dacă nu află răspunsuri complet inteligibile pentru el, îşi va da seama că este înconjurat de răspunsuri posibile şi toate „uimitoare". Acest lucru este important, deoarece reprezentarea de tip imaginativ devine un fel de instrument pentru adoptarea unor perspective noi, indiferent de realitatea conţinută în ele. În acelaşi timp, atît *întrebarea*, cît şi *mirarea* — ca sursă a întrebării sau ca ecou al răspunsului la întrebare —, reprezintă *emoţii intelectuale care energizează căutarea, descoperirea adevărului.* Mirarea şi uimirea trebuie cultivate de la vîrstele fragede, dar trebuie şi satisfăcute prin activitatea educaţională din familie şi grădiniţă, pentru că nestimularea uimirii la vîrsta întrebărilor şi a „marilor descoperiri infantile" va împiedica manifestarea ei pozitivă, mai tîrziu, cînd cauţi cu insistenţă noutăţi şi surprize — la vîrsta proiectelor realizabile.

Pe lîngă întrebările care sînt strîns legate de experienţele directe şi de cele care privesc aspecte din poveşti şi basme, după vîrsta de 3 ani copilul pune şi alte tipuri de întrebări, ce vizează *înţelegerea unor cuvinte*, a unor *noţiuni auzite în discuţiile părinţilor, ale adulţilor* în general, *la radio, la televizor* etc., precum şi *întrebări privind unele obiecte, fiinţe (îndeosebi animale), fenomene, acţiuni umane prezentate prin mijloacele mass-media.* Prin întrebări de acest gen copilul încearcă să înţeleagă diferite aspecte ale realităţii şi, de asemenea, încearcă să se asigure că înţelege ceea ce discută adulţii sau ceea ce a auzit şi văzut la televizor, cinematograf etc. Este vorba de exersarea *funcţiei „metalingvale"* a limbajului (R. Jakobson), care corespunde, de fapt, în mare măsură vîrstei la care copilul întreabă mereu: „Ce înseamnă asta?", „De ce?". Rezultă că *după vîrsta de 3 ani copilul începe să-şi exercite mai din plin funcţiile limbajului*, iar *curiozitatea sa se lărgeşte, depăşind experienţa vîrstei.*

Desigur, ceea ce exprimă copilul prin limbaj este numai o parte din tumultul întrebărilor pe care şi le pune în legătură cu tot ceea ce-l înconjură şi cu propria sa persoană. Întrebările îi servesc pentru tatonarea necunoscutului. Înţelesul lui „De ce?" sau „Pentru ce?" este foarte variat. Copilul foloseşte aceste întrebări pentru ca să afle: *motivele acţiunilor umane observate, cauza* sau *originea fenomenelor exterioare, justificarea faptelor sau acţiunilor* etc. După cum arată Ed. Cremaussel, „aceasta nu este numai ordinea vizibilă a faptelor pe care copilul caută să le cunoască, ci el tinde să suie dincolo de experienţa prezentă, pînă la o ordine invizibilă".

Din cele de mai sus, rezultă că *analiza întrebărilor puse de copii ne relevă rolul limbajului, al curiozităţii şi al imaginarului în construirea treptată a structurilor mintale şi afective, precum şi a modelelor etice ale acestora.* Tocmai de aceea, *răspunsurile date de părinţi, educatoare şi în general de adulţi la întrebările puse de copii trebuie să-i ajute pe aceştia să pătrundă în înţelegerea treptată a mediului înconjurător, a diverselor aspecte socio-umane, precum şi la înţelegerea „misterelor" lumii lor interioare.*

Lector univ. dr.
VASILE PREDA

CÎTĂ INDEPENDENȚĂ TREBUIE ACORDATĂ UNUI PREADOLESCENT?

ÎN PERIOADA ce urmează vîrstei de 10—11 ani, atît băieții cît și fetele, se manifestă într-un chip cu totul deosebit. Atitudinile, deseori dintre cele mai ciudate, îi pun — la fel de des — în mare încurcătură, atît pe părinți cît și pe profesori. În locul băiețașului sau al fetiței de pînă atunci, ascultători, aplecați cu grijă asupra caietelor, jucăriilor, cărților cu povești, apare dintr-o dată o făptură care demonstrează elocvent, transformările la care este supus omul în perpetua sa devenire.

Deci, după vîrsta de 10—11 ani începe o nouă etapă, numită preadolescență sau etapa pubertății, cum în mod obișnuit i se spune și care se întinde pînă la 14—15 ani. Este o perioadă dificilă, atît pentru cel care o trăiește, cît și pentru cei din jurul său.

Procesul creșterii, caracterizat prin transformări bruște, prin modificări de proporții, îl fac pe preadolescent să-și dea seama că distanța dintre el și adulții din jurul lui se micșorează tot mai mult. El își compară, mai întîi, înălțimea cu mama. Constatînd că este aproape egal sau... îi mai trebuie puțin ca să o depășească, ajunge la concluzii deosebite: **nu se mai simte inferior și, deci, nici subordonat în ceea ce face sau vrea să facă.** O stare de mare neliniște îl cuprinde! Pe de o parte, este fericit că a devenit, în sfîrșit... mare, iar pe de alta, o neliniște imensă îl frămîntă în legătură cu forma în care va trebui să-i facă pe părinți și pe profesori **să înțeleagă și să admită că nu numai înălțimea lui fizică este alta, ci și judecata și voința** — mai ales că și acestea trebuie luate în considerație.

Afirmarea personalității devine astfel mobilul luptei ce începe atît cu cei din jur, cît și cu el însuși. Părinții observă îndată că apare din nou acel NU, de care își aduc aminte că i-a torturat pe cînd copilul avea 2—3 ani. De data aceasta. NU-urile sînt legate de o altă categorie de revendicări.

În primul rînd, **nici fata, nici băiatul nu mai acceptă să li se dea sugestii de către părinți, în materie de ținută vestimentară.** O cusătură, un nasture, lungimea ori lărgimea hainei, impuse de mamă, dar neconforme cu moda practicată de cei de aceeași vîrstă cu ei, le poate provoca o mare suferință, iar în cazurile preadolescenților cu un mai puternic temperament, acestea pot deveni motive de autentică dispută. Deseori acestea nu se limitează numai la probleme de îmbrăcăminte, de prietenii ori de orarul activităților. Uneori, iau proporții foarte mari numai la **ideea și teama preadolescentului că cei din jur îi ignoră devenirea și „intrarea" în rîndul adulților.** Un puternic spirit critic îl face să pună la îndoială aproape tot ce provine din întregul cadru în care și-a dus viața pînă acum. **Nu mai vrea să învețe, deoarece, susține el, știe multe, nu mai vrea să creadă ceea ce i se spune,** pentru că n-a fost „verificat" de el. Preadolescentul vrea să acționeze nedirijat și necontrolat, ca pînă acum, ci independent. Acesta este punctul crucial care, dacă nu este prevenit și tratat cu mult tact și răbdare din partea părinților și profesorilor, generează **impactul climatului familial.**

Contradicțiile se adîncesc datorită, pe de o parte părinților, cărora le este greu să accepte ideea că fără supravegherea lor **strictă** și **severă** „copilul" ar mai putea fi capabil să ia o decizie și să ducă pînă la capăt o acțiune. Pe de altă parte, contradicțiile se pot menține sau amplifica, datorită faptului că puberul dispune de **o nouă forță voluntară,** ca urmare a unui proces de maturizare în plină evoluție.

În mod justificat, părinții își pun întrebarea: **cîtă independență poate fi acordată fiicei sau fiului puberi, cînd ar dori ca voința lor să fie singura unitate de măsură.**

Din capul locului trebuie precizat că nu există un răspuns universal valabil. Numai concluzia la care au ajuns părinții și profesorii, **după o atentă și profundă cunoaștere a copilului,** poate conduce la un răspuns adecvat. Sînt foarte multe cazuri în care etapa preadolescenței este traversată fără dificultăți, fără contradicții și conflicte între puberi și adulți. De cele mai multe ori, însă, „furtuna" transformărilor zguduie puternic cadrul de viață de pînă atunci. Oricum, dat fiind faptul că puterea de discernămînt nu a atins parametrii necesari pentru a-i permite preadolescentului o matură evaluare a situațiilor, **prezența părinților și a profesorilor, în viața și activitățile lui, rămîne necesară.**

O mică, o cît mai mică schimbare de roluri este, totuși, în măsură să faciliteze colaborarea și să determine la puber acceptarea dialogului, ba chiar **să simtă nevoia de a se „consulta"** într-o situație sau alta. Raporturile de **cooperare,** în care, cu puțin tact, părinții se „situează" într-un rol „secundar", **solicitîndu-l pe preadolescent să-și expună punctul de vedere, să propună soluții, să anticipeze urmările, să stabilească o scară de valori a faptelor implicate,** constituie cadrul cel mai potrivit pentru evitarea conflictelor. Firește, **un astfel de tip de relații este po-**

sibil numai în condițiile în care, atît părinții cît și profesorii reprezintă în conștiința preadolescentului o puternică și normală autoritate. Astfel, dialogul dobîndește un caracter deschis, climatul este favorabil pentru a-i determina pe fiică sau pe fiu să-și comunice, fără rezerve, intențiile, planurile și chiar unele situații mai puțin obișnuite.

Un alt aspect al problemei îl reprezintă **cultivarea încrederii în forțele proprii și a simțului de răspundere față de acțiunile proprii.** Aplicarea rațională a principiului **autonomiei acțiunilor puberilor este drumul sigur spre modelarea fericită a personalității lor. Conștiința libertății nu se poate forma decît printr-o detașare progresivă de tutore.**

Iată, într-o zi, din motive neprevăzute „cei din clasa a VI-a" au programul de școală mai scurt cu o oră — ultima oră nu se mai efectuează și sînt anunțați că pot „pleca acasă". Unul dintre colegi face propunerea să meargă la cinematograf. Încep discuțiile. Se analizează calitatea filmului, a sălii de cinematograf, distanța, călătoria etc. Pentru cei pe care vestea i-a surprins fără bani de buzunar, problema nu este totuși o problemă pentru că, în mod colegial, suma necesară procurării biletelor, pentru deplasare și eventual o înghețată sau o prăjitură este acoperită de cei „mai avuți". Toate acestea, petrecute între colegi, au un farmec al lor...

Pentru Luminița lucrurile stau mai prost. Ea știe că la ora 14 trebuie să fie acasă. Rigoarea programului stabilit și pentru respectarea căruia tata și-a spus cuvîntul drastic, nu-i permite să meargă la vreun spectacol sau la plimbare, decît între părinți, ținută... de mînă. **Acum ar fi prima ei „ieșire" în lume fără mama și fără tata.** Timpul este scurt. Nici măcar nu-i poate anunța pe vreunul din ei că ora 14 nu mai poate rămîne limită și... cine știe? dacă după film se merge la cofetărie, atunci, doar la ora 17 ar putea ajunge acasă... N-ar fi o oră prea tîrzie, dar asta ar însemna că Luminița îi va găsi, ea, acasă pe părinți. Ș-apoi, ce-ar zice tata care nici măcar n-a fost anunțat, care „știe" că Luminița n-are voie să facă nici-un pas fără a fi însoțită sau fără un... aviz special.

Fata știe bine că filmul la care se duce este bun. I-a spus ei, vărul dintr-a VIII-a că „Omul care a închis orașul" e un film bun. Dar, după film, la cofetărie?! Doar și mama face înghețată acasă. Da! dar... la cofetărie e altceva. Va fi cu colegii ei. Alte colege au fost de atîtea ori pînă acum, fără părinți, și la cinematograf și la cofetărie... Colega ei, Mihaela, a fost cu trei colege la un film, la „Patria" și în trimestrul I!

Ce va zice tata? Sigur, o va admonesta cu asprime...

Frămîntarea Luminiței e deosebită în sufletul ei, societatea colegilor este mai plăcută, iar în unele privințe mai potrivită decît cea de acasă: numai ea, mama și tata. Își iubește părinții și-i respectă, dar, **într-o zi, va trebui să sosească și momentul cînd, pe propria-i răspundere, va decide să adere la un cadru de viață socială mai larg, la însăși viața.** Ea știe cum trebuie să se poarte, să fie stăpînă pe faptele ei, cu o conduită căreia nu i se poate reproșa nimic. Ș-apoi, **cînd, unde și cu cine să învețe regulile de comportare în societate?** În societatea celor de o vîrstă cu ea și într-un cadru deosebit decît casa părintească și sala de clasă. Îi este drag acasă, îi place și la școală, dar **vîrsta la care a ajuns ea acum îi impune un cadru mai larg, în care să învețe să devină ceea ce sînt părinții ei, profesorii ei.**

Independența la care toți preadolescenții aspiră se dobîndește treptat. Desigur, prin diminuarea progresivă a rolului de dirijori, supraveghetori și controlori severi pe care îl îndeplinesc profesorii și părinții.

Prof. ELVIRA CREȚU

PROBLEMELE DELICATE ALE ADOLESCENȚEI

...reflectate pe plan fizic, afectiv și psihic

Situată între copilăria propriu-zisă și vîrsta adultă, adolescența, cu cele două etape ale ei — preadolescența (între 11/12 și 14/15 ani) și adolescența (14—18 ani) — marchează un adevărat salt în dezvoltarea somatică a copilului.

În ultimele decenii se remarcă, aproape în toate țările un fenomen de accelerație biologică, în sensul amplificării vitezei de creștere și diferențiere somatică a copiilor, paralel cu o dezvoltare psihică precoce. **Indicii creșterii somatice,** ca și **ai maturizării sexuale,** cunosc un devans semnificativ în raport cu perioade situate cu cîteva decenii în urmă. Potrivit datelor statistice, **copiii de vîrstă școlară au în medie cu 10 cm și cu 5 kg mai mult decît copiii de aceeași vîrstă de acum 7—8 decenii. Acest fenomen de accelerație este pus pe seama unui complex de factori legați de procesul de urbanizare, de îmbunătățirea condițiilor de viață, în special a tipului de alimentare (aportul sporit de vitamine),**

la care se adaugă evantaiul mult mai larg al solicitării psihonervoase. Această ipoteză este validată de diferenţele semnificative care se înregistrează şi în prezent, între mediul rural şi cel urban, în ceea ce priveşte puseul creşterii somatice şi vîrstele maturizării sexuale. Potrivit datelor statistice de la noi, **maturizarea sexuală intervine cu 1—1,5 ani mai devreme în mediul urban faţă de cel rural.**

În tabloul preadolescentului, un loc deosebit de important îl ocupă începutul maturizării sexuale. Pe la 12—13—14 ani fetele şi la 14—15—16 ani băieţii intră în perioada pubertăţii, eveniment marcat de dezvoltarea caracterelor sexuale secundare (apariţia menstruaţiei la fete şi a secreţiei seminale la băieţi, creşterea părului în regiunea pubisului şi în axilă, schimbarea vocii, dezvoltarea glandelor mamare la fete, etc.). **Aceste fenomene fiziologice trebuie să capete în ochii copiilor explicaţia ştiinţifică necesară,** precum **şi îndrumările de igienă personală,** fără să se creeze o preocupare aparte în jurul lor.

Deşi dezvoltarea fizică a preadolescentului este reglată de legi biologice, pot să apară dezarmonii trecătoare ale segmentelor corpului, ale organelor şi sistemelor. De pildă, **creşterea în înălţime se realizează mai ales pe seama membrelor,** în vreme ce toracele şi bazinul rămîn în urmă. Adolescentul este preocupat de aspectul corpului; de aceea cea mai mică abatere, dezarmonii trecătoare (îngrăşare, nasul mai lung, creşterea exagerată în înălţime, coşurile pe faţă etc.), ca şi dezvoltarea mai lentă a unor caractere sexuale secundare creează **teme de frămîntare, insatisfacţie, putînd fi sursa apariţiei unor „complexe de inferioritate".**

În organizarea vieţii şi activităţii şcolarilor de vîrstă mijlocie trebuie **să se evite factorii care duc la supraexcitarea sistemului nervos central** sau **pot induce labilitatea neurovegetativă cu simptome cardiovasculare,** respectiv cefalee, algii abdominale. Depistarea la timp a acestor modificări, **instituirea unui regim adecvat de muncă, odihnă, sport şi alimentaţie sub un control medico-pedagogic constituie soluţii indicate pentru prevenirea îmbolnăvirilor.**

În comparaţie cu furtunoasa etapă a preadolescenţei, **dezvoltarea somatopsihică a adolescentului este mult mai calmă, cu o vădită tendinţă spre echilibrare.** După puseul specific pubertăţii, dezvoltarea fizică a adolescentului se desfăşoară într-un ritm din ce în ce mai lent, în înfăţişarea tînărului putem întrevedea, sub toate aspectele, chipul de mai tîrziu al adultului.

Schimbările survenite în dinamica dezvoltării diferiţilor indici somatici se răsfrîng asupra înfăţişării generale a corpului adolescentului: dispare disproporţia dintre trunchi şi membre, creşte volumul relativ al cutiei toracice şi al bazinului, se măreşte craniul facial cu muşchii mimicii astfel încît se definitivează trăsăturile feţei caracteristice adultului. Se stabilizează activitatea ritmică a sistemului endocrin.

Preadolescenţa este marcată în ansamblu de **instabilitate emotivă,** de o alternanţă în contraste a vieţii afective, chiar de hipersensibilitate în perioada pubertăţii. Ulterior, în adolescenţa

tîrzie tabloul emotivității se echilibrează. Trebuie să notăm ca un element de noutate: **schimbarea sistemului de referință.** Dacă în ochii copiilor, inclusiv ai școlarilor mici, **părinții constituie centrii de referință** în organizarea comportamentului propriu, familia oferind prima interpretare a lumii precum și normele etice, **la preadolescenți și adolescenți se schimbă situația: valori de referință oferă pentru ei cei de o seamă, adică grupul de vîrstă.** Interesant este cum se îmbină la tineri **trăsături contrare:** de pildă, **înclinația spre bravură, tendința de a ieși din comun,** se asociază adeseori cu **timiditatea.** O bună parte din comportamente sînt însușite prin imitație și contagiune în interiorul grupului de vîrstă. Adolescenții se află în plin proces de clarificare a valorilor. Imaturitatea aprecierii, dificultatea în **a repudia** sau **a accepta** anumite categorii de valori propuse din afară se rezolvă adesea prin **supunerea față de lider.**

Un loc însemnat în preocupările acestei vîrste îl ocupă **viața relațională.** Relațiile sale de prietenie se caracterizează prin atașament și fidelitate. Această fidelitate, ridicată de el la rang de principiu, îl împiedică de multe ori să sesizeze lipsurile, carențele repetabile din comportamentul colegilor; de asemenea nu reușește să descopere la timp anumite interese meschine în dosul prieteniei. Deși adolescența este marcată de un spor de sensibilitate și luciditate — imaginea de sine este adusă tot mai mult la scara vieții — sfera relațiilor sale poartă amprenta puternică a cristalizării afective **(fenomen de transfigurare a obiectelor și persoanelor, a situațiilor sub influența sentimentului sau a pasiunii).**

Viața afectivă nu se disociază de cea intelectuală. Stăpîn pe instrumentele deductive ale inteligenței logice, adolescentul se detașează „demonstrativ" de copilărie și aspiră la autoconducere și autoeducație, vrînd să devină părtaș la propria sa formare. La această vîrstă, tînărul preia în mod selectiv modele de conduită, iar **uneori își făurește „contra-modele" pozitive prin contrast cu ceea ce vede și dezaprobă în jurul său.**

Participarea tinerilor la munca productivă îi plasează tot mai mult în mediul muncitoresc, **pătruns de etica socialistă, de sistemul de valori al clasei muncitoare: spiritul revoluționar, hărnicia, disciplina, spiritul colectiv și de întrajutorare.** Desigur, încorporarea noilor precepte și valori nu se produce în mod automat. Mediul social în care pătrunde elevul, sistemul de relații interumane care îi este propriu, formează un cadru favorizant pentru însușirea etosului muncitoresc, pentru formarea conștiinței socialiste.

Definită ca perioada de inserție în universul adultului (P i a g e t), adolescența ne apare ca fiind **vîrsta la care se stabilizează trăsăturile de personalitate,** dobîndind contururi concrete înfățișarea morală a viitorului cetățean. În fizionomia adolescenței există fără îndoială un profil comun care este condiționat de legi biologice, de anumite regularități de succesiune în dezvoltarea psihică, precum și de similitudini în ceea ce privește mediul social a căror înrîurire are loc după o anumită ordine evolutivă. Pe fondul acestui **segment comun** se detașează însă numeroase trăsături specifice — **preocupări, idei, aspirații, atitudini, valori** etc. — în funcție de anumite variații ale contextului social-istoric, de modelele, condițiile și valorile proprii unei arii socio-culturale particulare în care se formează copilul sau tînărul.

La adolescenți imaginea de sine este încă labilă, fragmentară, fiind supusă unei confruntări continue cu opinia colectivului. Cele două reprezentări sînt genetic strîns legate între ele. În mod concret tînărul ia act de opiniile și aprecierile colectivului în situații de grup, activități colective sau în relațiile zilnice cu ceilalți. Înainte de a fi însușite, interiorizate, aprecierile colectivului devin vizibile în contactele interpersonale.

În contextul preocupărilor axate pe dimensiunea viitorului, un loc important îl ocupă **opțiunea profesională,** schițarea proiectului profesional, care devine un vector important al personalității, întrucît **profesiunea se înfățișează drept calea principală de realizare în viață.**

Adolescența avansată este marcată de definirea personalității tînărului, proces favorizat de integrarea sa socială, de asumarea de roluri încărcate de răspundere, în care tînărul participă ca un agent al transformării sociale și al propriei dezvoltări psihice.

Prof. dr. I. RADU

Una din cele mai dificile sarcini ale părinților

COMUNICAREA AUTENTICĂ CU ADOLESCENȚII

CONVORBIRILE INDIVIDUALE, dintre psiholog și adolescent, semnalează, nu rareori, reproșuri directe sau voalate pe care elevii le fac la adresa părinților, atunci cînd se pune problema dialogului familial. În multe cazuri dialogul este un monolog rostit de părinte (denumit de elevi „morală cicălitoare") care nu înțelege, sau nu știe că în conversațiile cu adolescenții el ar trebui doar să determine discuția și apoi să devină un bun ascultător. Din nefericire, nu se prea întîmplă așa.

Ovidiu a terminat de rezolvat ultima problemă. Satisfăcut că a reușit să se „descurce" și în problema cu trei steluțe din culegere, își șterge cu sugativă palemele umezite de transpirația încordării și concentrării. Se uită pe orarul de a doua zi. Constată că are și sportul, — prilej să joace un fotbal... Deodată își amintește că la ultima oră cineva l-a tras de tricou și fiind ud de transpirație, tricoul s-a rupt. Merge la bucătărie să-i spună mamei că are nevoie de alt tricou pentru sport. În bucătărie e cald, mama pregătește cina și pare absentă. Deși știe că o necăjește, Ovidiu îi relatează ce s-a întîmplat la sport. Mama, nemulțumită că băiatul este uneori „neglijent", îi reproșează răstit:

— „Mereu îți pierzi, rupi sau murdărești lucrurile. Nu te gîndești că ele costă bani? Nu te gîndești la oboseala și sudoarea părinților tăi, care îți pun totul la dispoziție? Pe vremea mea"...

Ovidiu nu mai ascultă, știe ce-i va spune mama. I-a spus de atîtea ori... „Dar mama știe că și noi transpirăm la fel?", se întreabă băiatul.

Iată, ieri a avut teză la chimie. Materie multă, probleme complicate. Profesoara, foarte exigentă, le-a dat subiecte dificile care le-au luat în întregime timpul rezervat lucrării scrise. Cînd s-au strîns tezele mulți dintre colegi își ștergeau palmele și fața de transpirație și încercau să se deconecteze. Dar ce înseamnă zece minute de pauză cînd ai lucrat cu maximă concentrare aproape două ore și dorești să-ți consulți colegii, să compari rezultatele? S-a sunat. A urmat ora de fizică — obiect preferat de Ovidiu și la care se străduie să fie întotdeauna bine pregătit. Profesorul, om competent și sever, este, totuși, îndrăgit de majoritatea elevilor din clasă, pentru că știe și reușește să fie apropiat vîrstei lor. De aceea, fiecare vrea să se remarce, să dea răspunsuri bune mai ales la cele „de sclipire" cum le spune profesorul.

...La tablă se rezolvă o problemă. Toți o urmăresc, deși sînt încă obosiți și se concentrează greu.

Deodată profesorul pune clasei o întrebare „de sclipire". O secundă, două, trei... cinci, nimeni nu ridică mîna! Nimeni nu-i sigur de răspuns. Emoția crește, mințile caută febrile.

Profesorul numește un elev, altul, și altul — aproape jumătate de clasă este în picioare. Ovidiu, deși s-a fixat asupra unui răspuns, nu este sigur și nu ridică mîna. Se aude numit de profesor.

— „În cazul cînd $I = 0$", răspunde Ovidiu.

— „Cînd $I_2 = 0$" spune profesorul.

Ovidiu a înlemnit, simte că pe șira spinării i se prelinge o transpirație rece. **„De ce să-mi pună 2 numai mie** — se întreabă băiatul — **doar nici ceilalți nu au știut..."**

Ovidiu aude deodată vocea profesorului: „Bine că mai este unul care gîndește pentru voi".

Cum? Este vorba despre el? A dat deci răspunsul bun. Se dumirește imediat de confuzia făcută. Tot sîngele îi năvălește în față. Îi este foarte, foarte cald, și simte o mare fericire... colegul de bancă zîmbește.

Profesorul remarcă cu ironie: „Iar s-a făcut scurt circuit la etajul superior, deschideți ferestrele să vă răcoriți"...

Elevii se înviorează, momentul greu a trecut, toți reiau rezolvarea problemei, parcă cu și mai multă îndîrjire. Ovidiu zîmbește acum, amintindu-și de spaima prin care a trecut.

Mama îl vede, își dă seama că băiatul nu a ascultat-o, supărîndu-se și mai tare. Băiatul făgăduiește că va fi mai atent și iese tiptil din bucătărie, mîhnit că mama nu reușește să-l înțeleagă, că nu are încredere în el, că-l acuză mereu: ba că-i **neglijent,** ba că-i **neascultător...**

...„Și tot părinții îmi reproșează, spune Ovidiu, că nu stau de vorbă cu ei, că sînt închis, că nu le povestesc ce fac la școală. Ce, parcă mă as-

cultă? Oare **cîți dintre părinții care cer copiilor să-și imagineze în ce condiții dificile au trăit ei încearcă măcar odată să se transpună în situația propriilor copii, să înțeleagă că munca de elev este o muncă la fel de dificilă și serioasă ca și aceea pe care ei o desfășoară în producție; de ce cred unii părinți că a învăța ar fi echivalent cu a te juca?**", m-a întrebat Ovidiu;

. . . . . .

Am repovestit un moment dintr-un dialog familial în care comunicarea părinte—adolescent s-a blocat. Dar nu este singurul exemplu întîlnit în discuțiile cu elevii.

Deoarece **în fiecare etapă din viața copiilor părinții trebuie să fie alături de ei,** și deoarece **educația în familie se face încă, în multe case, după „ucenicia familială"** însușită de părinți, în copilăria lor, sau după diverse, alte exemple din mediul social, **este bine ca în clipele de răgaz să se citească și să se recitească cărțile din colecția „Pentru părinți".** De asemenea, **este bine ca părinții să păstreze o comunicare deschisă și continuă cu profesorii copiilor lor, pentru a fi ajutați în a acorda adolescenților din familie o asistență psiho-pedagogică cît mai competentă.**

A realiza o comunicare autentică cu adolescenții este poate una dintre cele mai dificile sarcini ale părinților.

MARIANA CALUSCHI
cercetător științific
Centrul de Științe Sociale, Iași

POZITIV ȘI NEGATIV ÎN EDUCAȚIA MORALĂ DIN FAMILIE

DEVENIREA MORALĂ a personalității umane în condițiile sănătății psihice este un proces legat de însușirea cunoștințelor, convingerilor și conduitelor morale, în conformitate cu cerințele și idealurile morale ale societății.

De modul în care familia își împlinește sarcinile educative în sfera formării morale a copilului, depinde calitatea și finalitatea devenirii morale a acestuia.

Elementul hotărîtor în debutul educației morale a familiei îl constituie legarea acestui efort de realitățile predominant afective ale copilăriei timpurii. La aceste vîrste mici copilul nu înțelege încă semnificațiile binelui și răului. El își dă totuși seama dacă ceea ce face îi bucură sau îi supără pe părinți. Lui **i se cere să facă** sau **să nu facă** un anumit lucru, pentru că acel lucru îi va bucura sau îi va supăra pe părinți. „Măsurarea morală" a conduitelor sale este sesizată de copil după exteriorizările (adeseori conștient exagerate) ale bucuriei, sau supărării, sau nemulțumirii lor.

Trăirile afective, pozitive, ale părinților, determinate de conduita copilului, se transferă, deci, acestuia, copilul intuind și însușindu-și stisfacție, bucuria sau elanul părinților — stare ce-i generează dorința de a le repeta. Stările negative arătate copilului pentru greșelile sale sînt de natură să-i provoace și lui trăiri afective negative ca jena, rușinea, părerea de rău (regretul), inconfortul afectiv ce îi pot conștientiza dezaprobarea părintească și dorința de a nu se mai afla în asemenea situații. Bineînțeles că anumite particularități de vîrstă (uitarea rapidă, incapacitatea de a se autocontrola permanent, gradul doar incipient de formare a frînelor și autocenzurii) vor face ca el să repete asemenea experiențe. Consecvența părinților, însă, îi va determina și repetarea stărilor negative generatoare, din nou, de dorința de a nu le mai întîlni. Fiecare asemenea „complex" aduce o anumită contribuție la devenirea morală a copilului.

Prin formarea grijei, a dorinței copilului de a nu-i supăra pe părinți, el se obișnuiește să nu-i supere nici pe alți adulți, ajungînd să-i respecte, punîndu-se, astfel, premisele unor trăsături de aleasă valoare morală și umanitară cum sînt: **atitudinea preventivă, respectul și dragostea față de oameni.**

Dacă părinții nu se arată impresionați afectiv de faptele și conduita copilului — antepreșcolar sau preșcolar — ci le sancționează doar verbal (prin moralizări, explicații, amenințări cu perspective desagreabile etc. pe care, de fapt, copilul nu le înțelege) sau, din cînd în cînd, prin pedepse, copilul nu găsește suportul afectiv, specific vîrstei lui, al aprobării — dezaprobării actelor sale. Pentru el **semnificația propriilor acte rămîne neclară,** învățînd un singur lucru — că, **dacă părinții nu se întristează, nu se necăjesc de ceea ce face el, nici ceilalți adulți nu se vor putea supăra, nu vor fi nemulțumiți de el.**

În aceeași ordine de idei, se impune și obișnuirea copilului, din cea mai fragedă vîrstă, cu apropierea sufletească față de părinți, cu **comunicarea deschisă și permanentă** cu ei, care să-i asigure copilului securitatea afectivă și si-

guranța că părinții îl înțeleg și îl ajută. În lipsa unei asemenea comunicări, copilul va ajunge să își mascheze conduitele din afara familiei, nu va relata părinților ce face la școală, între prieteni, la locurile de joacă.

Deprinderile și OBIȘNUINȚELE DE CONDUITĂ MORALĂ sînt **primele elemente ale devenirii morale a copilului.** Ele se formează la vîrstele timpurii cînd celor mici le lipsește înțelegerea rațională a ceea ce reprezintă sau semnifică **moral** și **social.** De aici, se impune necesară **perseverența părinților, continuitatea în actul educativ** și **unitatea cerințelor educative.** Neajunsul care intervine frecvent sub acest unghi este **acceptarea unor conduite greșite (neascultarea, obrăznicia, negativismul, lipsa respectului față de adulți, încăpățînarea, folosirea expresiilor vulgare, tendința spre duritate și indiferență** în relațiile cu ceilalți copii, **neglijarea unor obligații și sarcini primite în familie, grădiniță sau școală** etc.) cu scuza că, **atunci cînd vor fi mari vor înțelege că nu este bine ce fac și se vor îndrepta.** Practicate, de-a lungul copilăriei, **asemenea conduite greșite se vor fixa în deprinderi comportamentale negative ce vor fi mult mai greu de înlăturat decît ar fi fost formarea lor corectă de la început.** Mai mult, fixarea lor în conduita copilului generează și o **insensibilitate morală** care îl face **indiferent, nereceptiv la observațiile, îndrumările și sfaturile bune ale adulților** — favorizînd dobîndirea **altor conduite și trăsături negative (indolența, lipsa de punctualitate, desconsiderarea regulilor și normelor morale, neînțelegerea trebuințelor morale ale celor din jur, accentuarea individualismului** etc.).

Tot în perioada copilăriei timpurii **devenirea morală este puternic influențată de** EXEMPLUL PĂRINȚILOR și de **atmosfera afectivă și morală din familie.** Respectul reciproc, ajutorarea, afecțiunea, încrederea, înțelegerea dintre părinți **stimulează** formarea la copii a acestor conduite, ele „impregnîndu-se" în personalitatea copilului de azi și a adultului de mîine. Lipsa unor astfel de calități la părinți **îl sărăcește pe copil în exersarea și însușirea acestor conduite, ele rămînîndu-i, în foarte mare măsură, străine.**

Pornind de la realitatea că **totul se învață,** avem în vedere că **orice copil învață de la părinții săi** cele mai multe din atitudinile comportamentale, chiar și **nevricalele** (conduitele nevrotice). **Modul de a se comporta al părinților, de a vorbi între ei, ca și cu alți oameni, constituie pentru copil un permanent exemplu de conduită și atitudini.** Aceeași valoare de exemplu o are atitudinea părinților față de munca lor, față de problemele oamenilor și față de problemele sociale, fiindcă **atitudinile părinților vor fi imitate de copil și în aceste privințe.** Tot semnificație de exemplu are și **consecvența** (sau **inconsecvența**) **părinților în modul lor de a se comporta.** Ei i se adaugă însă și calitatea de instrument de educare: **cerințele, exigențele, opiniile pe care le exprimă părinții au efecte educative numai dacă ele vor fi respectate în primul rînd și în mod consecvent de către părinte,** adică **numai dacă între cuvîntul și fapta părintelui va exista o permanentă și perfectă concordanță.**

Pe măsura creșterii copilului, a dezvoltării lui psihice și intelectuale devine necesară îmbogățirea și diversificarea căilor de influențare morală. Odată cu mărirea capacităților de înțelegere și cu extinderea experienței morale a copilului se trece la înzestrarea lui cu cunoștințe morale noi (norme, reguli, precepte, idei, judecăți morale) pe care, de acum, le poate înțelege și pe cale rațională nu numai prin suporturi afective și intuitive.

Gradul pozitiv sau negativ de influențare și formare prin cunoștințele morale transmise de părinți este determinat în primul rînd de valoarea propriei lor instruiri morale — dacă părinții au cunoștințe morale bogate, corecte și clare — conducîndu-se după un sistem de norme, reguli, precepte sănătoase, ei vor transmite copilului asemenea cunoștințe morale. Eficiența lor va fi influențată și de modul în care sînt transmise, explicate și transpuse în conduită. **Dacă părintele însuși nu are cunoștințe morale bogate, corecte, clar delimitate, pe care să le practice în mod consecvent, nu va avea cum să asigure copilului său informarea morală pozitivă, care să-i susțină devenirea morală corectă.**

În strînsă legătură cu formarea deprinderilor și obișnuințelor morale și cu **îmbogățirea cunoștințelor morale se formează trebuințele morale care vor acționa ca factori motivaționali puternici în determinarea conduitei morale.** Trebuințele morale au un rol pozitiv în formarea și perfecționarea conduitei morale, ceea ce le face utile încă de la vîrstele în care se dezvoltă și se perfecționează profilul moral al viitorului adult. **Bazele formării trebuințelor morale se pun în familie și ele privesc înfiriparea, la copii, a nevoii de dreptate, de demnitate personală, de disciplină, de consecvență etc.**

Neglijarea procesului de formare a trebuințelor morale aduce o suită de efecte negative cu acțiune de perturbare a devenirii morale a copilului, îndeosebi prin sărăcirea bazei motivaționale a conduitei lui morale.

Odată cu depășirea vîrstelor timpurii, influențele morale care se exercită asupra copilului depășesc cadrul familiei. **Cîmpul de exersare morală și socială a copilului se lărgește cu grupul de joacă, grădinița, școala, organizațiile de copii și tineret.** În cadrul acestora **profilul moral conturat în familie se afirmă și se dezvoltă. Totodată noile experiențe, atitudini, conduite, opinii și precepte întîlnite la cele din jur vor duce la îmbogățirea cunoștințelor și comportamentelor morale ale copilului rămînînd însă ca, în continuare, familia să vegheze și să acționeze în sensul evoluției morale pozitive a lui.**

VOICU LĂSCUȘ

DIN PRIMA CLASĂ COPIII TREBUIE SĂ ÎNȚELEAGĂ ȘI SĂ APRECIEZE MUNCA

LA ÎNCEPUT DE AN ȘCOLAR, ca dascăl la cl.I ești stăpînit de o dublă emoție: aceea de a-ți cunoaște viitorul colectiv de elevi, cu care vei lucra timp de patru ani, precum și emoția (poate cea mai puternică) de a cunoaște colectivul de părinți, pentru că de raportul învățător-părinte-elev depinde succesul la învățătură al tuturor copiilor.

Paralel cu activitatea de cunoaștere a elevilor ne-am străduit să cunoaștem cît mai bine fiecare părinte, pentru a ne canaliza activitatea spre cele mai adecvate și eficiente forme de muncă în procesul instructiv-educativ. Ni s-a confirmat încă o dată faptul că **unii părinți** (cei mai mulți) **vin în fața dascălului convinși fiind că au un copil foarte bine pregătit, alții așteaptă minuni de la școală, în cel mai scurt timp, și numai puțini dintre ei își văd copilul așa cum e.**

La început de drum am avut în vedere următoarele:

— copiii de această vîrstă se modelează ușor;

— fiecare copil are ceva bun în el, care trebuie valorificat;

— munca cea mai grea a unui dascăl este munca cu părinții, muncă ce trebuie să stea permanent în atenția acestuia.

În ședințele cu noii noștri colaboratori am urmărit, în primul rînd, formarea colectivului și îndrumarea tuturor celorlalți părinți spre efortul de **a-și cunoaște real copiii** și a-i aprecia ca atare, arătîndu-le greutățile posibile ca și diferitele căi de depășire a acestora, diferența dintre școală și grădiniță, înțelegerea semnificației notării (cea mai spinoasă problemă la cl.I), necesitatea sprijinirii școlii în toate activitățile ei.

Am luptat să dovedim — și să convingem — că noi, ca dascăli, vom aprecia calitățile, părțile bune ale fiecărui copil, că fiecare elev va fi îndrumat și ajutat în aceeași măsură să-și depășească greutățile începutului de drum, notarea lor fiind făcută, fără excepție, de la 1 la 10 pentru toate obiectele și pentru toți elevii — **importantă fiind strădania depusă de fiecare din ei pentru dobîndirea cunoștințelor, pentru formarea principalelor deprinderi de muncă.**

Problemele legate de comportarea fiecărui elev în clasă, în pauze, la diferite activități (spectacole, jocuri, excursii) modul și ritmul de însușire a cunoștințelor, de formare a deprinderilor au fost discutate **numai individual,** cu fiecare părinte, ori de cîte ori a fost nevoie, planificat, și chiar întîmplător, sau aparent întîmplător. În fiecare discuție am plecat însă de la părțile pozitive ale activității și comportării copilului, terminînd cu recomandări concrete privind îmbunătățirea stilului de muncă al elevului.

Am căutat ca, astfel, încă din clasa I copilul să se simtă în largul lui, în colectivul din care face parte, să se simtă **necesar;** chiar dacă nivelul lui intelectual este mai scăzut, am vegheat ca niciunul din ei să nu fie umilit sau lăsat deoparte de la diferite activități.

În fiecare clasă am fost, hotărît, **împotriva suprasolicitării elevilor,** a depășirii cunoștințelor prevăzute ca obligatorii în programele școlare, am îmbinat permanent munca intelectuală cu cea fizică, cu cîntecul și jocul — rezultatele fiind, astfel, dintre cele mai bune.

Am pus accent, încă din primele zile de școală, pe **formarea deprinderii de muncă.** Fiecare elev a învățat să-și păstreze curată banca, caietele și cărțile, să-și aranjeze frumos lucrurile în bancă și dulap. Am învățat împreună cum și de ce se udă florile, cum se șterge tabla, cum se mătură clasa, cum se șterge praful, cum se spală și se calcă cordeluța, gulerașul, batistuța. Începînd din clasa a II-a, am reușit să ne realizăm în întregime programul de autogospodărire a clasei. De reținut că, de fiecare dată, am explicat, am demonstrat și am lucrat cot la cot cu elevii. La clasele a III-a și a IV-a **munca a devenit o necesitate** și zilnic se antrenau tot mai mulți elevi la menținerea curățeniei, îngrijirea florilor, tricotat etc.

Urmărind pe parcursul celor patru clase **modul cum s-au integrat copiii în activitatea școlară,** progresele vizibile de la an la an, modul sănătos în care și-au format deprinderi de muncă, dorința de a fi mereu mai buni prin tot ce fac, am constatat că totul se datorește felului cum dascălul reușește **să le orienteze preocupările, să și-i apropie, să-i facă să se simtă ca într-o familie,** să-i determine (în special prin exemplu personal) **să înțeleagă munca și necesitatea ei, să știe unde, cînd și cum să-l ajute pe fiecare să se simtă necesar și important în colectivul din care face parte.**

Înv. ELENA TOMA
Înv. VIRGINIA ȘINDEA

Gîndirea-i frămînt

Conducătorului Țării

Neostenit ești, părinte,
Ca vîntul,
Ca marea,
Ca rîul de munte,
Ca zarea.
Străin ți-e popasul.
Iar pasul
Și vrerea,
Elanul, puterea
Nicicînd n-au răgaz.
Gîndirea-i frămînt
Și ochiul ți-e treaz.

De unde putere,
Avînt și tărie?
De unde
Nădejde
Și-n braț bărbăție,
De drumul desfereci
Spre-nalt viitor?

Lumină-i partidul,
Tărie,
Și-i zbor!

ANA IONIȚĂ

Eroilor neamului de Ziua Victoriei

Ei au rămas de-a pururi tot tineri și curați
Ca rîurile limpezi la poale de Carpați,
Ca vulturii-n tăria albastră-amăgitoare —
Trăiesc în monumente și-n noi, în fiecare.

Ei înfrunzesc cu pomii, prin vîrste, vii, ne curg,
Din răsăritul proaspăt, în purpuriu amurg,
Supreme argumente că pe această glie
Trăim cu demnitate, luptăm cu vitejie.

Somn lin, somn lin sub iarba-nfrățită, de departe,
Făclii ce luminează prin timp pînă-n nemoarte!
Vă-aduc prinos, cu țara, a inimii agavă —
Eroi ai libertății și-ai nemuririi, slavă!

DIM RACHICI.

Voievozi la Alba Iulia

Trec voievozii români în veșminte curate,
Trec dinspre zare spre soare apune,
Unii cu mîinile legate la spate,
Alții avînd, parcă, ceva mai a spune.

Trec voievozii români, lipsiți de morminte:
Ivonia Cumplitul, cel aspru împărțit,
Viteazul prin Turda strîngînd oseminte
Și dreptul Dracula ucis de cuțit!

Mai trec Brîncovenii prin camere scunde
Veghiați de poetul viteaz cu cercel
Și Ghica martirul prin poartă pătrunde
Iar Miron Barnovschi pătrunde și el.

Pecețile grele le zornăie-n graba
Cu care — descinși în pridvor,
Șir lung, voievozii la Alba semnează
Unirea cea mare cu sîngele lor.

ILIE PANAIT

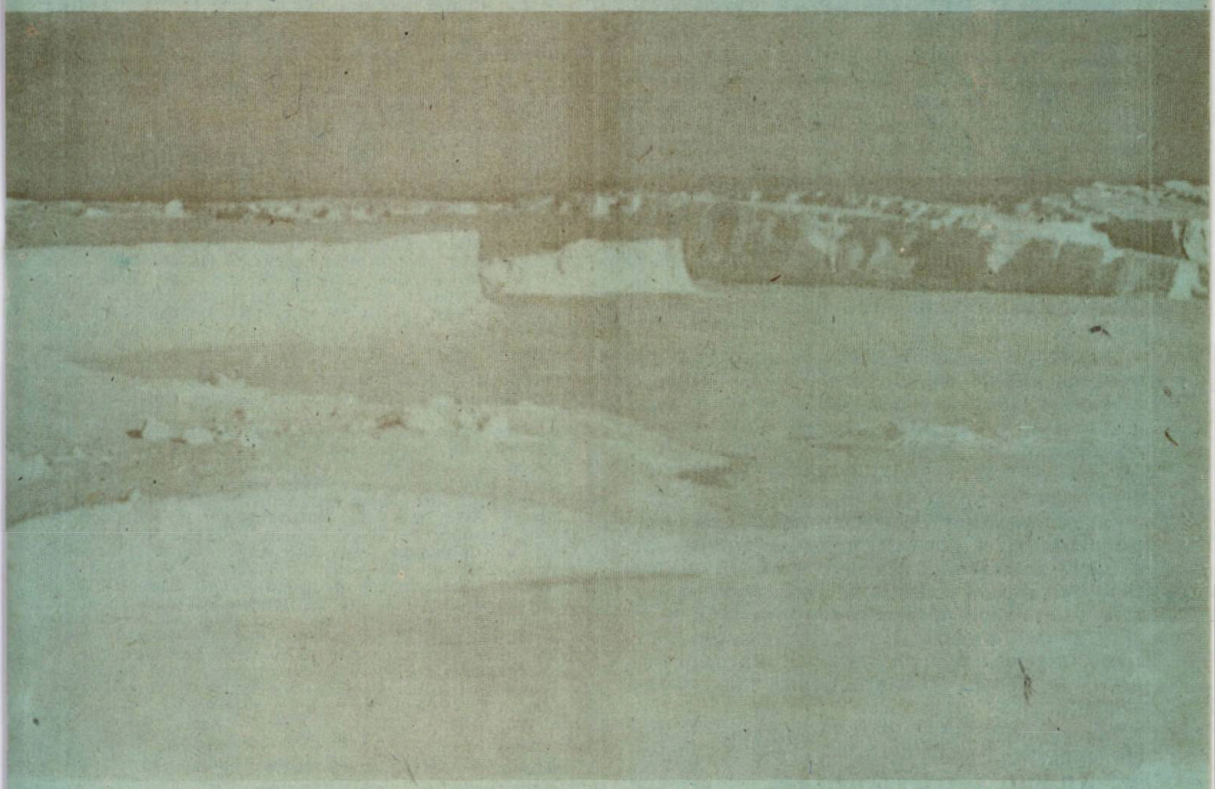

ŞTIŢI UNDE SE AFLĂ „DEPOZITUL DE GHEAŢĂ" AL LUMII?

Antarctida — continentul misterios, a cărui existenţă a fost bănuită încă din antichitate, dar de la a cărui descoperire de către navigatorii ruşi, Bellingshausen şi Lazarev n-au trecut decît 164 de ani — a devenit în ultimul deceniu şi jumătate un uriaş laborator terestru. Savanţi din 17 ţări, care reprezintă în acelaşi timp şi oameni cu calităţi fizice şi psihice deosebite, îi cercetează caracteristicile.

ANTARCTIDA

● După 164 de ani. Continentul în al cărui subsol au fost identificate toate elementele din tabelul lui Mendeleev ● De la vînatul marin, la razele cosmice, transmisiunile radio şi... timpul probabil ● Cele trei brîie ciclonice ale imperiului de gheaţă

România participă la cercetările din zona Polului Sud

SPRE DEOSEBIRE DE REGIUNILE ARCTICE — aflate în centrul oceanului acoperit de gheață — — Polul Sud se află în centrul unui continent cu o suprafață de 13 900 000 km², din care doar 4% reprezintă uscatul la zi (vîrfuri de munți sau oaze granitice), restul fiind reprezentat de o uriașă cupolă de gheață, reprezentînd 87% din gheața de pe Terra. Toată această imensă masă continentală se află situată la sud de cercul polar de sud (66°33'), ceea ce înseamnă că aici, vara, Soarele luminează aproape continuu și, prin contrast, în mijlocul iernii domnește noaptea deplină.

Suprafața continentală este acoperită de un strat de gheață care în unele locuri atinge o grosime de peste 3 000 m, iar în altele (gropile antarctice), ajunge pînă aproape de 5 000 m deasupra nivelului mării, ca în apropierea Mării lui Ross și în zona Polului Inaccesibilității Relative.

Imensa suprafață de gheață apasă masa continentală cu o greutate uriașă, rezultată din volumul de peste 23 000 000 km³. În același timp, se observă o deplasare lentă a gheții dinspre interior spre marginea continentului. Atingînd țărmul, ghețarii calotei trec deasupra mării spre interior, spre marginea continentului, unde se rup, transformîndu-se în uriașe aisberguri.

În timpul iernii, apele jumătăților sudice ale oceanelor Indian, Atlantic și Pacific, numite de John S. Kempstan — Oceanul Înghețat de Sud, înghează din aprilie pînă în decembrie, continentul propriu — zis fiind înconjurat de o fîșie continuă de gheață groasă de 8—10 m, a cărei lățime variază între 200 și 2 000 km. Vara, odată cu ridicarea temperaturii, o importantă parte din masa de gheață se topește, dar mai rămîne încă o fîșie lată de 30—500 km și groasă de 1—4 m, îngreuind navigația — chiar și pentru spărgătoarele de gheață, actuale. Spre exemplificare, amintim că în luna ianuarie 1972, în zona stațiunii Mirnîi, spărgătorului de gheață „Obi" i-au trebuit 24 de ore pentru a săpa un canal lung de 1 km, necesar apropierii vasului de o zonă cu gheață mai stabilă.

Descoperirea și cercetarea Antarctidei

Cunoașterea acestui continent a fost destul de înceată. După colonizarea Australiei și a Noii Zeelande cu coloniști europeni, Oceanul Înghețat de Sud a devenit unul din cele mai importante drumuri maritime, iar insulele situate în zona subantarctică (Prince Edward, Kerguelen etc.) au fost foarte bine cunoscute și studiate. Partea sudică a oceanului a interesat îndeosebi pe vînătorii de foci, elefanți de mare și balene.

Cunoașterea potențialului economic-vînătoresc fost mobilul organizării unor expediții de mare anvergură în secolul trecut (rușii Bellingshausen și Lazarev, francezul d'Urville și englezii Ross și Wedell etc.).

Pînă în anul 1895, doar expedițiile lui Bellingshausen și Lazarev au constatat în rapoartele lor existența continentului sudic, dar nici un explorator nu pătrunsese spre a cerceta efectiv continentul. Nici un cercetător nu iernase acolo.

La sfîrșitul secolului trecut — în 1897 — expediția condusă de belgianul De Gerlache, comandantul vasului „Belgica" la care a luat parte și exploratorul român Emil Racoviță, a fost prima expediție care a iernat efectiv, prinsă între ghețuri. Deși de la această expediție s-au scurs 87 de ani, rezultatele ei științifice sînt valabile și azi.

Prima descriere sistematică a vieții animale și vegetale din zona insulelor și a peninsulei Antarctidei a fost facută de Emil Racoviță (amintim că biologul român a efectuat, cu această ocazie, și o expediție în Patagonia, pornind din Punta Arenas).

Prima plantă cu flori aparținînd regiunii subantarctice *(Aira antarctica)*, găsită de Racoviță, constituie obiectul de studiu și al actualei generații de biologi, demonstrînd posibilitățile nebănuite ale plantelor de a se adapta asprelor condiții climatice ale Antarcticii.

La începutul secolului nostru și în deceniile următoare — și-au desfășurat expedițiile englezii Robert Scott, E. Shackleton și cercetătorul australian Douglas Mawson, care au întocmit hărți corecte, cartînd cea mai mare parte a Mării lui Ross, precum și linia de țărm a așa-numitului sector australian al Antarcticii. În jumătatea estică a Mării lui Ross, Robert Scott —, al doilea șef de expediție care a atins Polul Sud — a descoperit peninsula Eduard al VII-lea, iar norvegianul Roald Amundsen și-a instalat baza de iarnă în Golful Balenelor, de unde pornind în anul 1911, a ajuns *primul la Polul Sud.*

După primul război mondial, cercetătorul american G. H. Wilkins a efectuat (în anul 1928) primul zbor deasupra Țării lui Graham, în urma căruia a tras o concluzie pripită, după care Antarctida ar fi un arhipelag și nu un continent. Concluzia lui Wilkins a pătruns în manualele de geografie din aproape toate țările lumii în unele din ele figurînd, ca atare și astăzi. Este meritul amiralului american Richard Byrd (care a efectuat primul zbor la Polul Sud între 29—30 noiembrie 1929, pentru ca mai tîrziu, între anii 1933—1936) să efectueze zboruri repetate, între mările Wedell și Ross) de a fi ajuns la concluzia inexistenței vreunei strîmtori, Antarctida fiind, deci, un continent.

România participă la cercetări

Mobilul acestora

Începînd cu Anul Geofizic Internațional (1955—1956) s-au intensificat cercetările în Antarctica, ele căpătînd un caracter permanent.

Cele mai mari eforturi, atît din punctul de vedere financiar, cît și al numărului cercetătorilor participanți le depun Uniunea Sovietică (care studiază întinse zone din Antarctida de Est) și Statele Unite ale Americii — ale cărei stațiuni se află în majoritate în Antarctida de Vest. Nu trebuie neglijate, însă, nici celelalte state: Franța, Marea Britanie, R.D. Germană, R.S. Cehoslovacă, R.P. Ungară, R.P. Polonă și R.S. România — care, deși situate geografic la mare distanță, depun eforturi mult mai mari decît cele ale Australiei, Noii Zeelande, Argentinei, Chilii etc. Interesul deosebit manifestat de aceste țări — declarat ca atare — pentru cercetarea Antarcticii este de ordin pur științific.

Regiunile polare sudice prezintă un interes deosebit din punctul de vedere al cercetărilor meteorologice, deoarece în limitele lor se află extremitatea axului simbolic în jurul căruia se rotește Pămîntul și, de asemenea, tot aici se află centrul fenomenelor și determinării acestora în circulația generală atmosferică. O mare importanță se acordă, apoi, acestei regiuni extrem-sudice, pentru studierea razelor cosmice — aici mai intense, cantitatea de radiație cosmică ajunsă la suprafața Pămîntului fiind mult mai mare în spațiul latitudinilor polare

decît la cele din zona ecuatorului. Şi cum se ştie, razele cosmice joacă un rol foarte important în studierea cîmpului magnetic al Pămîntului şi, de asemenea, în *studiul schimbărilor care se produc în timpul furtunilor magnetice.*

În acelaşi sens este de amintit că studierea *influenţei Aurorei dustrale asupra transmisiunilor radio a contribuit mult la îmbunătăţirea acestor transmisiuni în zona continentului antarctic.* De la staţiunea sovietică *Molodiojnaia* (67°40' lat. sudică, 45°50' long. estică) s-au efectuat apoi convorbiri telefonice directe cu Moscova, iar prin intermediul staţiei de recepţie de la Moscova, cu toate celelalte colţuri ale lumii.

Ce ascunde subsolul Antarctidei?

Dintre zăcămintele „ascunse" ale Antarctidei, o mare atenţie se acordă zăcămintelor energetice, aflate în cantităţi mari în subsolul continentului: cărbune superior şi petrol. Asemănarea structurală cu celelalte continente sudice i-a îndemnat pe geologi să persevereze an de an în studiile lor — prin ridicări geofizice şi geomagnetice *fiind depistate sub cupola de gheaţă aproape toate elementele din tabelul lui Mendeleev.*

Pentru ca aceste bogăţii să poată fi exploatate cîndva, *glaciologii întreprind studii asupra deplasărilor gheţii* (în cea de-a XVII-a expediţie antarctică sovietică *această sarcină a revenit grupului de cercetare din R.D. Germană, care colaborează cu cercetătorii sovietici în această problemă), asupra constituţiei şi grosimii gheţii, asupra volumului ei, a crevaselor* etc.

Specialiştii au stabilit *o similitudine între deplasările masei de gheaţă spre periferia continentului şi deplasarea apei în curenţii oceanici.*

Deşi continentul propriu-zis este *lipsit de viaţă animală,* iar *lumea vegetală este reprezentată doar de cîteva specii de licheni, alge şi bacterii, în zona de contact a continentului cu oceanul planetar trăiesc în colonii cîteva milioane de pinguini şi alte păsări de mare, precum şi cîteva sute de mii de elefanţi de mare, foci şi balene.*

Caracterizarea climatică a Antarctidei se bazează pe situaţiile sinoptice care au în vedere, în primul rînd, formaţiile barice, formaţii care influenţează deplasarea maselor de aer, sau, dimpotrivă, stagnarea lor.

În zona strîmtorii *Drake, frecvenţa cicloanelor este de 6 pe lună în timpul verii şi de 7—8 pe lună în timpul iernii.* În perioada celor mai puternice cicloane, presiunea atmosferică la nivelul mării coboară pînă la 690 mm/Hg. La o asemenea presiune, ciclonul este alimentat cu violenţă cu aer rece de la periferie, cu viteze de 40—50 m/s, valurile oceanului săltînd spasmodic la 15—20 m înălţime. Sub acest aspect, *Antarctida este înconjurată de trei cercuri concentrice, sub forma unor brîie ciclonice,* aflate la 65° 60°, 50° latitudine — cu maximum de intensitate manifestată la 60° latitudine sudică.

Masele de aer mai puţin dense dintre aceste latitudini sînt prinse între anticiclonii prezenţi pe continentul propriu-zis şi la nord de paralela 40°, corespunzînd cu extremitatea sudică a Australiei, Africii şi Americii de Sud. Deplasarea lor se face de la Vest către Est. Cea mai frecventă prezenţă a cicloanelor se face simţită în timpul iernii, în Oceanul Indian, în zona insulelor Kerguelen. Aici se înregistrează în medie 11—12 asemenea fenomene fizice în luna iulie — adică, aproape din două în două zile un ciclon. Este interesant de remarcat că în luna iulie *în zona paralelei 60, între meridianele de 5° şi 90° longitudine estică nu s-a înregistrat niciodată un nucleu anticiclonic.* La trecerea prin această zonă (decembrie 1971 şi februarie 1972), înregistrările noastre instrumentale au scos în evidenţă stările ciclonice, cu o frecvenţă de la 1 la 4 zile (ţinînd seama că cercetările noastre au avut loc în anotimpul cald). Faţă de dezvoltarea clasică medie a lor, nava de cercetări „Profesor Vize" a întîlnit prima barieră ciclonică la 40° latitudine sudică, fenomenul fiind cunoscut de exploratorii sovietici, care mergeau pentru a doua sau a treia oară în Antarctida, şi care denumeau această zonă „*Sorokovie*". Experienţa acumulată pe parcurs ne-a determinat să apreciem, în a doua parte a cercetărilor noastre, că *la o scădere a presiunii atmosferice cu mai mult de 5 mb în 3 ore, ni se semnala sigur intrarea într-o arie ciclonială,* în care se impunea luarea de măsuri urgente pentru securitatea navigaţiei şi continuarea înregistrării fenomenelor atmosferice la intervale mai scurte, pentru urmărirea evoluţiei vremii.

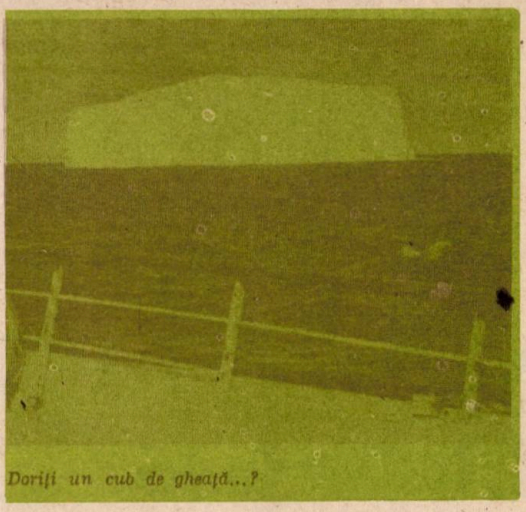

Doriţi un cub de gheaţă...?

Deşi este vorba de o zonă geografică în care procesele radiative se pare că nu joacă un rol prea mare faţă de celelalte fenomene geografice, cercetătorii sovietici, americani şi australieni, care au studiat în ultimii 15 ani problema bilanţului radiativ în Antarctida, au constatat legături nebănuite între radiaţia solară directă, radiaţia reflectată şi bilanţul radiativ, în strînsă interdependenţă cu suprafaţa activă reprezentată de cupola de gheaţă şi doar pe o mică porţiune de rocă vie.

În apele antarctice apariţia de alternanţe între zone cu apă şi gheaţă reduce cifra albedoului (rotaţia de lumină reflectată), ceea ce ridică

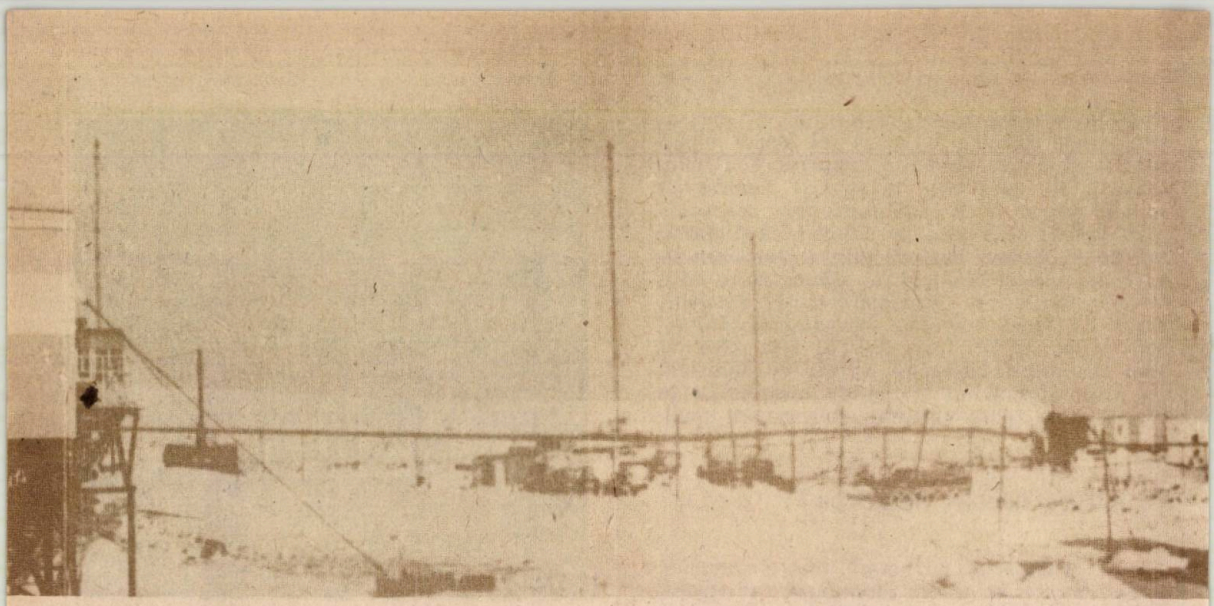

Pe aici pătrunde știința în Antarctida

valoarea bilanțului radiativ la 6 Kcal/cm²/lună. Pe țărmul Antarctidei bilanțul se reduce, dar se menține totuși dublu față de cel din interiorul continentului, adică are valoarea de 2 Kcal/cm²/lună.

În luna iulie, așa după cum am mai arătat, cea mai mare parte a continentului este cuprinsă de noaptea polară. O mică porțiune la țărmul Antarctidei, la nord de paralela de 65°, este luminată numai cînd este soare — 1—2 ore — radiația solară directă fiind apreciată la 1 Kcal/cm²/lună. Desigur, această valoare diferă de la an la an, în funcție de prezența sau de absența fenomenelor ciclonice sau anticiclonice. Bilanțul radiativ în timpul iernii polare este negativ, variind între — 2 Kcal/cm²/lună în zona de țărm și —5 Kcal/cm²/lună în interiorul continentului. Pierderea accentuată de căldură de pe suprafața activă contribuie la *suprarăciri accentuate în orizontul inferior al atmosferei, cu valori frecvente sub* —80°C *în interior și* —40°C *la țărm.* În multe situații suprarăcirea produce o sublimare parțială a puținilor vapori prezenți în atmosferă, ceea ce duce la apariția fenomenului de *ceață de radiație.*

Temperatura aerului este, în medie, negativă, în tot timpul anului. Luna ianuarie, cea mai călduroasă, prezintă chiar la țărmul continentului izoterma de —40°C, izoterma de 0°C apropiindu-se de paralela de 60° latitudine sudică.

Luna cea mai caldă se caracterizează prin valori medii de —36°C în interiorul continentului, date medii caracteristice platourilor înalte din zona *Polului Inaccesibilității Relative și de —28°C la Polul Sud geografic.* Aceste valori medii cuprind în ele și unele temperaturi foarte scăzute pentru anotimpul de vară, ca și altele mai ridicate. Astfel, este cazul să amintim că în pericada în care ne-am deplasat noi în zona platourilor înalte (la stația *Vostok),* temperatura aerului a oscilat în jurul valorii de —40°C. În perioada de tranziție de la vară la iarnă (aprilie) și de la iarnă la vară (octombrie-noiembrie), temperaturile scad vertiginos, în prima perioadă înregistrîndu-se medii de —12°C pe țărm (observatorul *Mirnîi)* și de —64°C la *Polul Frigului (Vostok).* Cele mai scăzute valori medii de temperatură se înregistrează în lunile iulie-august, cînd pierderea de căldură prin radiație este maximă. Valorile medii depășesc —70°C în interiorul continentului și —20°C pe litoral. Izoterma de 0°C în această lună se apropie de paralela de 50° latitudine sudică. Încălzirea este înceată, astfel încît, în octombrie, deși Soarele strălucește pe bolta cerească, inerția încălzirii este mare, *în zona Polului Frigului menținîndu-se temperaturi medii lunare mai scăzute de —60°C. Apele oceanului influențează însă zona înconjurătoare, temperatura aerului crescînd în zona țărmului pînă la —80°C.*

În aceste condiții se ridică *problema rezistenței biologice,* a rezistenței omului la asemenea temperaturi coborîte, precum și a desfășurării activității sale de cercetare.

Răspunsul la această problemă comportă două aspecte. Primul se referă la *aclimatizarea omului* pentru lucru în zonele polare. Cercetătorii sovietici fac, de regulă, un antrenament de 2—3 ierni în stațiunile polare arctice sau în satele și orașele din extremul nord sovietic și numai după acest serios examen sînt selecționați pentru a fi încadrați în expedițiile antarctice. Cel de-al doilea aspect se referă la *costumul* climateric de protecție, constituit — în funcție de zona în care lucrează „polaricul" — din cîteva rînduri de îmbrăcăminte de corp și încălțăminte. Din discuțiile purtate cu colegii sovietici care au iernat la stația *Vostok (Polul Frigului),* aceștia nu s-au plîns de temperatura coborîtă, ci de lipsa oxigenului și de presiunea foarte scăzută a aerului. Organismul se adaptează greu unor astfel de situații, ce determină modificări importante în structura celulară a sîngelui.

Dar, dorința de a descifra, de a cunoaște și lămuri secretele naturii locale este mai puternică. Pentru triumful marilor adevăruri omul de știință — apostol al umanității — înfruntă, suportă și învinge totul.

GHEORGHE NEAMU

O TREBUINȚĂ A VIEȚII NOASTRE, A TUTUROR

Iubirea, modalitate de educație în familie

Cum putem și trebuie să venim în întîmpinarea „sănătății sufletești" a copilului

Motto: *„Sufletul copilului nu este un vas pe care să-l umpli, ci o vatră pe care s-o încălzești".*

VOCAȚIA PEDAGOGICĂ A FAMILIEI

DE MULT mă pregătesc să scriu despre iubire în educație, însă, de lucru nu m-am apucat din teamă de subiect. Mi-e teamă, pentru că problema, chiar dacă a fost tratată și chiar dacă s-au scris cărți mari și de autori vestiți despre ea, totuși, în practică, apare ca un lucru periferic — în așa măsură încît se uită și se pierde ușor printre alte lucruri mărunte...

Iubirea în educație se instituie ca problemă pedagogică mai ales cînd se examinează „calitățile educatorului". Fără îndoială, în acest capitol al pedagogiei, iubirea — iubirea pedagogică, uneori echivalată cu devotamentul — este considerată ca o însușire esențială a educatorului — o componentă indispensabilă a „vocației pedagogice". Nicăieri, însă, în celelalte capitole ale pedagogiei, problema nu este examinată pe larg și aprofundat — nici măcar cînd se tratează educația în familie. Cu atît mai mult, în viața socială cotidiană, în relațiile dintre educator (în colectivul pedagogic), în relațiile educator-educat și mai vîrtos în relațiile dintre elevi, în cadrul clasei și al școlii, rostul iubirii și al atmosferei afective pozitive se trece prea ușor cu vederea.

M-am apropiat cu teamă de subiect și pentru că, în al doilea rînd, *consider iubirea ca un factor de însemnătate primordială în educație*, în general, mai ales în zilele noastre, cînd există și se seamănă atîta ură în lume — la scara întregii planete — cînd *pacea și înțelegerea între oameni se constituie ca probleme vitale ale omenirii*. Într-adevăr, educația pentru pace, educația în spiritul înțelegerii între oameni, educația pentru o ordine socială nouă etc. — iată tot atîtea probleme de nivel mondial ale educației — nu pot fi concepute fără a promova iubirea.

Problema iubirii nu se pune, însă, la modul general, ci în termeni absolut concreți, pentru că *pacea, bunăvoința, respectul și încrederea* etc. *nu numai că trec prin noi, ci se pot răspîndi și rodi în* lume tot prin noi: pacea interioară (împăcarea cu sine), pacea familiei, pacea între vecini, pacea întregii comunități naționale — statale, pacea între popoarele vecine, pacea mondială. Cei care făceau apologia „păcii eterne" (pornind, să zicem, de la K a n t) uitau acel lucru elementar pe care I. S l a v i c i îl formulează sugestiv și practic: *cînd vrei să-ți cumperi o casă, privește la vecinul din dreapta și cel din stînga și cumpără-i pe ei mai întîi, ca să ai liniște și pace în casa ta!*

Iubirea în educație *poate fi înfățișată la niveluri diferite* (nu este vorba aici de nici o ierarhizare):

1) Nivelul vieții de familie;

2) Nivelul vieții școlare — iar aici, din perspectiva a trei tipuri de relații: *relațiile dintre educator și educat, relațiile dintre elevi* și *cele dintre elev și colectiv;*

3) Nivelul vieții sociale generale.

În puținele considerații ce le putem face aici, vom privi *iubirea ca modalitate de educație în familie* — întrucît *familia reprezintă cel dintîi și cel mai firesc mediu de viață pentru copil*, dar nu numai pentru copil.

De la început, se impune să observăm că iubirea constituie o *trebuință firească* a omului, la toate vîrstele. Altfel spus, nevoia de afecțiune are caracter general; ea privește pe toți oamenii — și pe cei mici și pe cei mari — *toți simt nevoia de a iubi și a fi iubiți*. Cu atît mai vîrtos, *iubirea se impune ca o însușire fundamentală pentru cei care lucrează cu copiii și cu tinerii, pentru educatori* (părinți și educatori de profesie).

Deplin grăitoare apare, în acest sens, una din poeziile lui L. Blaga, care redă esența celor trei vîrste mari ale omului, „Trei fețe":

Copilul rîde:
„Înțelepciunea și iubirea mea e jocul!"
Tînărul cîntă:
„Jocul și înțelepciunea mea-i iubirea!"
Bătrînul tace:
„Iubirea și jocul meu e-nțelepciunea"

Iubirea, deci, e peste tot prezentă de-a lungul vieții omul, însă *numai în cazul tineretului*, L. Blaga *o vede ca dominantă majoră* — așa cum jocul îi apare ca esență a copilăriei, iar înțelepciunea, ca apanaj al bătrîneții. Tinerețea, însă, nu exclude jocul și își are înțelepciunea ei — așa cum și copilăria implică înțelepciunea și iubirea, iar bătrînețea, pe fondul înțelepciunii, se împacă de minune cu iubirea și cu jocul...

De pe poziția celor care au zămislit copii, adică de pe poziția părinților, dragostea pentru opera lor este o trebuință naturală care, în formă artistică, se exprimă în mitul „Pygmalion".

Iubirea reprezintă o trebuință care, în *„piramida trebuințelor" construită* de A. H. Maslov, *se situează pe locul la treilea*, imediat după trebuințele *fiziologice* (hrană, sex etc.) și cele de *securitate* (asigurarea protecției împotriva suferințelor și a pericolelor ce amenință viața) și *înaintea trebuinței de afirmare și a trebuințelor estetice* și *de cunoaștere*.

Dacă este așa, înseamnă că:

1. *În activitatea educativă* — activitate de formare a omului — așa cum căutăm asiduu să satisfacem trebuințele fiziologice și cele de securitate, pentru a menține și întări sănătatea corpului, cel puțin tot așa se impune să ne îngrijim a satisface și trebuințele de ordin afectiv, pentru a asigura, dintru început, și a consolida și păstra sănătatea sufletească a copilului — desigur, și a celorlalți membri ai familiei.

2. *Trebuințele de natură afectivă* (dragoste, prietenie, căldură, acceptare, apreciere etc.) se cer a fi satisfăcute *înaintea* celor de ordin estetic și cognitiv — ca o condiție normală a realizării eficiente a acestora din urmă.

Cadrul instituțional — organizatoric în care are loc împlinirea trebuințelor, în limitele unui adevărat ceremonial, îl constituie familia, școala și societatea în ansamblul ei.

Cum venim în întîmpinarea trebuințelor fiziologice și a celor de securitate nu ne angajăm s-o discutăm aici și acum.

Ne interesează îndeosebi, *cum putem veni în întîmpinare iubirii*, ca *trebuință de ordin social!*

În contextul satisfacerii primelor două categorii de trebuințe și pe fondul lor — nu detașat de ele — *iubirea se află la ea acasă în atmosfera afectivă caracterizată prin relații de înțelegere reciprocă, de încredere și respect, prin armonie, pace și voioșie* etc., *între toți membrii grupului în general, între toți membrii familiei în special — între cei doi soți, în primul rînd, între părinți și copii, între frați și surori, între toți aceștia și ceilalți membri permanenți sau temporari ai familiei.*

Se poate observa de aici că *iubirea se alimentează numai din iubire și generează neîncetat iubire* — adică, atmosfera afectivă se constituie pretutindeni ca o condiție sine qua non pentru a cultiva iubirea, pentru a o păstra și a o întări. Altă cale nu se întrezărește la orizont. Iubirea naște din iubire — așa cum, în cuvintele poetului: „Din stejar, stejar răsare" și „din vultur, vultur naște..."

Și ar mai fi ceva de spus, pentru a reieși clar de ce acordăm iubirii atîta importanță!

În gama stărilor afective, ordinea naturală de formare a sentimentelor înscrie pe locul întîi sentimentul de dragoste (iubirea), apoi *sentimentul fricii și al mîniei*. Este deosebit de important să știm aceasta pentru că, *dacă nu creăm climatul afectiv suficient de dens pentru ca iubirea să se cultive și să crească în chip natural de la începutul vieții, în prima copilărie, și pe tot parcursul perioadei de școlarizare, atunci locul întîi în profilul personalității îl va ocupa sentimentul fricii și al mîniei*, dezmoștenind pentru totdeauna iubirea... Iar aceasta are consecințe incalculabile pentru viața individuală și pentru cea socială.

Într-adevăr, *iubirea generează și se asociază continuu și peste tot cu atitudini umane superioare de înțelegere, respect, bunăvoință, solidaritate, ajutor* etc — *tot atîtea stări de spirit care fecundează viața și activitatea, o conduc spre o productivitate superioară, cu roade îmbelșugate și frumoase, și-i conferă atributul creativității*. Dimpotrivă, frica și mînia generează atitudini agresive — distructive, alimentate mereu de neîncredere în ceilalți semeni, de suspiciune, închidere în sine și retragere etc.

Fapte demne de luat în seamă pentru atmosfera activă pozitivă se pot culege cu ușurință din literatură și artă, din memorialistică, dar și din viața de toate zilele...

În mintea noastră, stăruie „Mara" — eroina lui Ion Slavici — cu cei doi copii ai săi — Persida și Trică. Mara, o femeie simplă, sărmană și singură în văduvia ei, își iubește cu ardoare copiii și toată truda ei, toate simțămintele și gîndurile sale le închină lor. Copiii își iubeau mama și căutau să-i umble-n voie, dar se iubeau

puternic și unul pe altul. Iar rezultatul a fost „omul" bine crescut: harnic, de omenie, înțelegător, cu încredere în semeni, săritor la nevoie și cu voință de nezdruncinat — adică omul cumsecade și de treabă.

Iubirea naște-n suflet *dorul* — dorul de copil, dorul de mamă, dorul de părinți, de frați și de surori, de plaiurile natale, de țară...

Folclorul românesc e plin de cîntece de dor — de dor și jale... Nu ne oprim aici asupra lor.

Reținem, în acest moment, doar poezia „Mama" (G. Coșbuc) — mama care-și aștepta copilul cu privirea pierdută-n zări și suspina din greu, văzînd că „...George nu mai vine..." Desigur, dorul mamei este și dorul copilului... Mai reținem în același context, romanța „A venit aseară mama" (V. Militaru) care înfățișează o mamă — mama, pretutindeni aceeași — venită „din sătucul de departe, ca să-și vadă iar feciorul, astăzi domn cu multă carte..." Și această romanță vorbește cu duioșie de iubire și de dor...

Istoria oricărui popor e plină de pilduitoare iubiri ale părinților — ale mamei mai ales, — pentru copiii lor. Clasică a ajuns, în acest sens, Cornelia, mama Grahilor, pentru care copiii ei erau „perlele" ei.

În scrieri literare, și în amintiri, iubirea mamei față de copil se arată discret, nu zgomotos și sufocant, dar în măsură suficientă, pentru ca ea să fie simțită de copil și îmbrățișată.

Dar să depășim discuția la nivelul operelor literar-artistice și să coborîm în viața de toate zilele.

Se spune adesea — și tot mai mult se repetă astăzi — că *educația este o operă de organizare a vieții — a vieții familiei*, iar în acest cadru, *o operă de organizare a vieții copilului*. Este vorba, aici, de organizarea vieții și a mediului de viață, în așa fel încît *formarea copilului să rezulte firesc, fără constrîngere, din contactul cu lucrurile, din acțiunea liberă asupra lor, din contactul cu oamenii, cu modelele de conduită* etc. Chiar dacă se subînțelege, se uită a se preciza și a se accentua, repetîndu-se pînă la saturație că, în *mediul de viață, elementul primordial rezidă în atmosfera afectivă pe care lucrurile și acțiunea cu lucrurile, faptele celor din jur și faptele proprii o pot degaja puternic și susține neîncetat, pentru a cultiva iubirea și a alunga cît mai departe ceea ce ar putea aduce și instala în suflet frica și mînia.* În acțiunea cu lucrurile etc., climatul afectiv se regenerează fără încetare, împrospătîndu-se mereu...

În marginile acestei atmosfere afective dense, iubirea părintească ar fi firesc să se reverse uniform asupra tuturor copiilor — așa cum razele soarelui luminează și încălzesc deopotrivă tot ce se află-n calea lor...

Nu încape nici o îndoială că, în cazuri normale, părinții — mama în primul rînd — își iubesc copiii, nu pot să nu și-i iubească, — mergînd pînă la sacrificiu pentru viața lor (Desigur, nu intră aici în discuție cazurile excepționale ale unor mame denaturate care-și abandonează sau chiar își sugrumă copiii). Numai că, *pentru a produce roade bune în conștiința și conduita copilului, iubirea trebuie să fie percepută, adică simțită și înțeleasă de copil.*

Într-o zi, o tînără în jur de 22 ani mi se adresă cu întrebarea: care să fie cauza că toți colegii se feresc de mine? Dacă mă așez într-un loc, continuă ea, ceilalți se depărtează cu 2—3 scaune mai încolo, încît rămîn izolată, singură... De multă vreme, mă simt singură și fără sprijin — fără nici un sprijin...

După lungi istorisiri, am întrezărit că la originea acestui simțămînt de însingurare și neajutorare se află *neglijarea copilului de odinioară, privarea lui (aparent) de căldura iubirii materne, în momentul în care a venit pe lume cel de-al doilea copil.* Prin natura lucrurilor, se impunea ca mama să se îndrepte cu o grijă mai mare spre noua ființă, tratînd cu oarecare delăsare pe cea dintîi, socotită „mare". Desigur, dragostea față de fetița cea „mare" nu slăbise, dar *dragostea mamei nu mai ajungea pînă la ea...* De aici, în sufletul fetiței din poveste se iscă „furtuna". Ea trăia puternic o dramă mistuitoare — aceea că mama nu o mai iubește, că iubește numai pe mica ei surioară... Și această dramă a continuat să-i macine sufletul, pînă astăzi — impunîndu-i o crispare în manifestări, acel așa-zis „păr de lup" ce determină distanțe între oameni.

Din această istorioară s-ar putea desprinde cel puțin *două învățături:*

Prima: Apariția pe lume a unui nou copil trebuie pregătită îndelung și cu grijă, nu numai material, ci și psihologic, creînd peste tot în jur o atmosferă de plăcută așteptare...

A doua: Trebuie să știi, în fiecare moment, să te porți cu copilul — cu propriul tău copil — fiindcă, odată și odată el ar putea să spună: „dacă sînt așa cum sînt, este pentru că am avut (n-am avut) parte de iubire în viață"...

La capătul acestor gînduri care s-ar putea multiplica se cuvine să spunem tuturor: *luați aminte și înconjurați-vă cu toată dragostea copiii, căci dacă nu află iubirea în casa voastră, o vor căuta în altă parte...* Și adesea vor rătăci, umblînd după ea. Iubirea-i o *trebuință* a vieții noastre, a tuturor...

Prof. dr. T. GAL

Ce reprezintă astăzi „Cei 7 ani de acasă"?

CONSTATĂRI, CONCLUZII ȘI PROPUNERI UTILE PENTRU PĂRINȚI

BUNA CREȘTERE este expresia veche, populară, pentru definirea educației în familie și ea viza îndeosebi, calitatea etico-economică a celor „șapte ani de acasă". Mijloacele utilizate — uneori destul de aspre și rigide — erau cele oferite de viața patriarhală: *normele cultural-morale* ale comu-

nităţii (respectarea părinţilor, a fraţilor mai mari, a bătrînilor, a ritualurilor şi tradiţiei etc), **deprinderea muncii şi a spiritului gospodăresc** (însuşirea profesiunii părinţilor, a experienţei înaintaşilor, a experienţei practice colective), **practicarea solidarităţii** de rudenie şi de vecinătate etc, reflectate toate într-o **cultură estetic-moralizatoare** (poveşti şi povestiri, legende, cîntece, proverbe, maxime şi ghicitori etc), care-l însoţea pe om de-a lungul vieţii, oferindu-i exemple şi reguli de conduită pentru diferite momente importante: naşterea, căsătoria, moartea, boli şi războaie, succese şi înfrîngeri ş.a.

Toate aceste mijloace, acţionînd ca un corset modelator, ca „rînduieli ale vieţii", îl primeau pe copil de la naştere şi-l conducea pînă la intrarea — cu drepturi depline — în sînul obştei, cînd maturul ce devenise între timp era el însuşi un purtător, apărător şi propagator, al valorilor moştenite. Forţa educativă a acestor mijloace provenea din caracterul închis al comunităţii şi, implicit, din atotputernicia opiniei publice. Copilul fiecăruia era cunoscut tuturor şi nimic nu se putea petrece fără a fi ştiut de toţi. Dacă era nevoie, judecăţile apreciative chemau la ordine şi pe părinţii celui care nu se purta conform cu normele admise. Acest mecanism acţiona nu numai în localităţile rurale, ci şi în cele urbane, atît în cele mici (tîrguri), cît şi în cele mai mari, în care, **cartierul,** grupînd de obicei o populaţie de aceeaşi categorie socială, era un fel de sat, cu aceleaşi nevoi de cooperare şi solidaritate şi cu aceleaşi funcţii educative.

Sistemul cultural-educativ schiţat mai sus, acceptat ca valoare sub raportul civismului şi al moralităţii, datorită ordinii sociale pe care o reflecta, creea, totuşi, o mare **dependenţă** a copiilor şi tinerilor de familie şi comunitatea cărora le aparţineau, ceea ce îl transforma în **factor de frînare a dezvoltării sociale.** Numai **întîmplător** sau **ca excepţie** ar fi putut cineva depăşi starea socială în care se născuse.

Familia de astăzi trăieşte în cu totul alte condiţii:

a) Viaţa industrială şi dubla revoluţie (socialistă şi ştiinţifică) pe care o trăim au sfărîmat caracterul închis al comunităţilor şi au creat **o mare mobilitate socială,** oglindită într-un adevărat exod al populaţiei de la sate spre oraş, de la oraşele mici spre cele mari, de la periferiile semirurale ale centrelor urbane, spre inima — cum se spune — marilor oraşe, exod însoţit de **părăsirea, aproape în masă, a profesiunilor părinţilor,** de către copii. Pe ansamblu, **mobilitatea socială a adus independenţa timpurie a tineretului, situîndu-l ca o forţă socială activă, ceea ce constituie un mare factor de progres, tineretul fiind prezent în toate marile mişcări contemporane de înnoire şi de creaţie.** Dar, în acelaşi timp, a fost slăbită considerabil autoritatea morală şi profesională, tradiţională, a familiei şi comunităţii asupra tineretului, ceea ce **nu a avut, în toate cazurile, urmări pozitive.** Acum 30—40 de ani, cînd a început la noi acest fenomen, a rămas neafectată doar zona muncitorilor industriali care, luîndu-şi copiii în propria profesiune, au putut să-şi exercite în continuare influenţa asupra lor.

b) Dezvoltarea impetuoasă a şcolii a făcut — şi asta nu o dată — ca părinţi cu profesiuni agricole sau artizanale modeste să se vadă depăşiţi de copiii lor, deveniţi mînuitori ai maşinilor moderne. În genere, **şcolarizarea mai numeroasă (obligatoriu generalizată astăzi) şi mai înaltă a făcut posibilă însuşirea, de către tineret, a unei culturi laice şi ştiinţifice mult superioare celei tradiţionale şi a asigurat însuşirea sistematică a profesiunilor noi, fără contribuţia familiei.** Alături de mobilitatea socială, **acest fapt a sporit independenţa timpurie a tinerilor şi a slăbit şi mai mult autoritatea familiei şi a comunităţii.** Acestor aspecte li se adaugă apoi, faptul că angajarea ambilor părinţi în producţie, munca în ture, navetismul, separarea de bunici (care de obicei rămîneau la ţară sau nu mai puteau fi luaţi în locuinţele noi), au făcut ca timpul petrecut de părinţi (adulţi) împreună cu copiii să se scurteze şi mai mult iar odată cu aceasta să se mai piardă cîteva procente din autoritatea capilor familiei.

c) Familia contemporană este în majoritatea cazurilor **o unitate bio-existenţială şi nu una bio-economică,** ca altă dată. Posibilităţile părinţilor de a-i angaja pe copii într-un proces de muncă productivă sînt inexistente pentru toţi cei care sînt angajaţi în fabrici, uzine, birouri, întreprinderi comerciale, de trarsport etc. În aceste cazuri **centrul de greutate al vieţii s-a mutat din familie în şcoală şi întreprindere sau instituţie** şi odată cu aceasta, practic, a dispărut aproape complet posibilitatea de control a comunităţii asupra copiilor.

d) Părinţii beneficiari ai unui mod de viaţă cu mai puţine presiuni economice, **cu un grad mai ridicat de cultură laică şi ştiinţifică,** nici **nu doresc să folosească vechiul sistem de educaţie în familie. Ei sînt înclinaţi, mai curînd, spre îngăduinţă şi răsfăţ decît spre folosirea mijloacelor dure de odinioară, iar cei care le folosesc, totuşi, nu obţin niciodată rezultatele scontate, pentru că, contextul social care le asigura eficacitatea a dispărut de mult.**

Cum poate şi trebuie să acţioneze familia?

În aceste condiţii se pune întrebarea: **care mai poate fi scopul şi conţinutul celor „6—7 ani de acasă",** sau şi mai clar, **ce mai poate însemna astăzi „buna creştere în familie" şi care sînt mijloacele pentru a o obţine?**

Să amintim mai întîi că **marile valori ca patriotismul şi civismul, dragostea şi respectul faţă de muncă şi de oameni, cultul binelui, al frumosului şi al adevărului sînt valori perene** şi doar forma lor concretă se schimbă de la o epocă la alta, familia avînd azi posibilităţi nenumărate de a le cultiva.

Să le luăm pe rînd, începînd cu **spiritul estetico-gospodăresc.** De mic, copilul poate să fie deprins cu păstrarea şi aranjarea hainelor şi jucăriilor, cu păstrarea curăţeniei în camera de joc, poate fi învăţat să ajute la servitul mesei şi la întreţinerea curăţeniei în locuinţă. De mic, trebuie obişnuit să vadă că banii sau gazul, cu-

rentul electric și apa se folosesc economicos, — fiind serios combătut spiritul de risipă.

Mijloacele culturale de care dispune azi orice familie (cărți, ziare, reviste, aparate radio și TV etc) permit părinților ca, odată cu însușirea limbajului, să formeze la copii **imaginea unui univers material, social și moral, demitizat și demistificat, imagine care mai tîrziu va sta la baza înțelegerii realist-științifice a lumii și a vieții.** Prin aceleași mijloace culturale vom forma **componenta intelectual-estetică a personalității copiilor,** iar prin modelul moral oferit de părinți, prin vocabularul lor, prin relațiile dintre ei, prin aprecierea faptelor sociale și participarea la marile sărbători și serbări naționale și internaționale vom forma **componenta eticopolitică a viitoarei personalități.** În realizarea acestor scopuri familia este ajutată de grădiniță, dar nu putem lăsa totul pe seama acesteia.

Cum vom proceda în această situație?

Cercetările arată că **în actualele condiții hotărîtor în educația din familie nu mai este, ca odinioară, nivelul economic și cultural al părinților, statutul lor social** (aceste elemente s-au omogenizat în mare măsură) ci **ceea ce fac efectiv părinții în interacțiunea lor cu copiii în cadrul familiei.** Deci, nu vor putea face o bună educație **părinții dezordonați, risipitori, violenți, nepăsători față de bunurile pe care le folosesc, certăreți, cei care vorbesc de rău pe oricine,** mai ales pe colegii de muncă și întreprinderea sau instituția în care lucrează, **cei care se țin de distracții zgomotoase fără să le pese de programul copiilor sau de odihna vecinilor** etc.

Oricît de puțin vom sta acasă cu copiii, prezența noastră trebuie să fie întotdeauna, organizatoare și stimulatoare pentru ordine, disciplină, calm, încredere, cooperare, vorbire frumoasă, comportare civilizată **etc.**

Să-i învățăm pe copii să se îmbrace și dezbrace, să-și păstreze lucrurile și jucăriile, să-i antrenăm în mici acțiuni de gospodărie, să învățăm împreună povești, cîntece și poezii, să-i scoatem la plimbare și să le arătăm frumusețile naturii și tot ce au făcut frumos oamenii prin munca lor, să-i învățăm să păstreze curățenia localității în care trăim, să-i învățăm cu punctualitatea, primul semn de civilizație și de respect față de oameni. Copiii să știe că sînt lucruri permise și lucruri (acțiuni) nepermise. Toată această învățătură să o dăm cu dragoste și răbdare, prin exemple și acțiuni făcute împreună cu copiii, nu prin porunci.

Prezența părintelui trebuie să fie, deci — în familie — nu numai **organizatoare,** ci și **tonică** — prilej de bucurie și încîntare pentru copil. Iar din tot ceea ce facem împreună cu ei să rezulte o **atmosferă** a vieții de familie, **limpede și calmă, susținută de reguli ferme, raționale, însoțite de blîndețe și răbdare.** O atmosferă în care **nu-i loc pentru gînduri și fapte ascunse, ci numai pentru actul grav și cinstit, plin de bucurie și de lumină al vieții clădite pe dragoste și respect față de muncă, față de țară și față de oameni.**

IOAN C. ROMAN

O INIȚIATIVĂ DE REȚINUT

„Școala mamei"

CE ȘI CÎT ȘTIU MAMELE TINERE DESPRE ROLUL ȘI IMPORTANȚA FACTORILOR NATURALI DE CREȘTERE, DEZVOLTAREA ȘI ÎNTĂRIREA SĂNĂTĂȚII COPIILOR MICI

PĂRINȚII au fost dintotdeauna preocupați de problema asigurării unei creșteri, îngrijiri și educații cît mai alese copiilor lor, în măsură să le favorizeze o bună dezvoltare fizică, psihică și intelectuală.

De fapt, *fiecare părinte își dorește să aibă copiii cei mai frumoși, sănătoși și inteligenți, cei mai dotați, rezistenți și armonios dezvoltați.* Sînt gînduri frumoase izvorîte din cele mai profunde, tăinuite și gingașe sentimente omenești și care de fapt fac ca meseria de părinte să se des-

fășoare într-un mod cît mai firesc, cu bucuriile, frămîntările și neliniștile ei, cu împliniri, greutățile și satisfacțiile ei.

Un obiectiv important ce trebuie temeinic cunoscut de părinți și aplicat de timpuriu se referă la *călirea organismului copiilor,* la creșterea robusteței și rezistenței acestora față de diferite îmbolnăviri și agresiuni ale mediului extern prin utilizarea rațională și sistematică a factorilor naturali (apă, aer, soare, jocuri și jucării, gimnastică igienică, masaj etc.). Este de fapt o cerință ce se află și în atenția permanentă a organelor ocrotirii sănătății din rețeaua de pediatrie, cointeresate în profilaxia activă a numeroase afecțiuni de care copii pot și trebuie să fie feriți. Pentru aceasta *se cere ca*

părinții tineri să cunoască și să aplice în mod sistematic, consecvent și corespunzător o serie de măsuri vizînd călirea organismului copiilor, întărirea sănătății acestora.

Pentru a ne edifica în ce măsură părinții tineri cunosc și aplică o serie de mijloace de creștere a rezistenței organismului prin folosirea adecvată a factorilor naturali, s-a inițiat o anchetă de masă. În observație au fost cuprinse 45 de mame tinere aparținînd Dispensarului de Pediatrie XXV — toate locuind în același bloc de garsoniere din str. Gării nr 2 din Cluj Napoca — majoritatea salariate la Întreprinderea „Armătura", o prestigioasă unitate socialistă clujeană.

Inițiativa aparține personalului medico-sanitar al Dispensarului, Comisiei de Educație Sanitară a Spitalului Clinic de Copii din municipiul Cluj-Napoca, Universității Cultural-Științifice, cursului „Profamilia" și unui grup de părinți din Comitetul de bloc (N e m e t i I s a i a, L u r c i L i v i u, P u i u, V a s i l e).

Vîrsta mamelor cuprinse în anchetă: 53,33% (24) între 20—24 ani; 42,22% (19) între 25—29 ani și 4,44% (2) peste 30 de ani. Din simpla analiză a vîrstei mamelor rezultă că majoritatea sînt tinere — în primii ani ai căsătoriei. Din lotul de femei luat în observație, 13,33% (6) nu au încă copii iar 86 66% (39) au copii dintre care 60% (27) un singur copil și 26,66% (12) doi copii.

Din totalul de 51 copii, în medie revenind cîte 1,3 de familie, 33,33% (17) erau în vîrstă de sub 1 an, 49% (25) între 1—3 ani, 13,72% (7) între 4—5 ani și 3,82% (2) peste 6 ani. După cum se vede predomină familia cu copii mici, sub 3 ani, la care mai adăugăm și faptul că multe din mame — și din cele fără copii — erau gravide.

Pregătirea mamelor cu noțiuni educativ-sanitare de puericultură și de călire a organismului copiilor s-a făcut prin vizite active la domiciliu, de către medic și asistentele medicale de pediatrie și de ocrotire S i m o n I o l a n d a, T o t h S u s a n a, F e l m é r i C e c i l i a, C r ă c i u n i ș A r g h i r a cît și în cadrul cursurilor „Școala mamei", în care fiecare mamă a avut la îndemînă o serie de broșuri cu conținut educativ sanitar ca: „Școala mamei" de N.N. G h e o r g h i u și V. P e t r e s c u - C o m a n ; „Îngrijirea sugarului" și „Familia și dezvoltarea copilului în primii 3 ani de viață" de V. P e t r e s c u - C o m a n.

De asemenea, *părinții au fost antrenați să participe la cîteva concursuri educativ-sanitare de masă*, inițiate în cadrul dispensarului între care: „Să cresc mare și voinic — frumoasă și sănătoasă" (copii cu cea mai bună dezvoltare fizică și neuro-psihică, examinați la dispensar, lunar între 0 și 1 an, trimestrial între 1—3 ani și semestrial între 3—6 ani); „Olimpicii anului 2000" (sugari și copii mici cu un program de educație fizică igienică aplicată rațional și sistematic de către părinți, după sfatul medicului și al asistentei medicale; „Copiii soarelui" (copii expuși sistematic și rațional la aer și soare).

Verificarea cunoștințelor s-a făcut pe baza unei anchete — test, cu 12 întrebări, fiecare fiind însoțită de 3 răspunsuri, unul corect și două înșelătoare.

În funcție de rezultatele înregistrate *s-au acordat următoarele calificative:* f o a r t e b u n la 48,88% (23), b u n la 28,28% (13), s a t i s f ă c ă t o r la 15,55% (7) și n e s a t i s f ă c ă t o r la 6,66% (3).

Faptul că majoritatea mamelor 77,76% (36) au fost cotate cu răspunsuri bune și foarte bune trebuie apreciat ca pozitiv, relevînd *nivelul ridicat al cunoștințelor educativ-sanitare ale mamelor și viitoarelor mame tinere, interesul lor pentru cunoașterea factorilor și mijloacelor ce duc la întărirea sănătății copiilor.*

Am exemplifica și prin prezența unor mame ale căror răspunsuri au fost excepționale și în concordanță cu starea de sănătate a copiilor (Mureșan Rozalia, Lurci Rodica Puie V., Nemeti Ana., Hristea Ana, Hathazi Livia, Bükkösi Jolán, Mîrza Maria, Mureșan Floarea, Fărcaș Cristina, Hortz Ana Maria, Ungvári Livia, Șerban Viorica, Muntean Carolina, Corchiș Rodica etc.). Prezența, totuși, a unui procent de 22,2% (10) de mame cu cunoștințe satisfăcătoare, unele, din păcate, în concordanță cu condițiile uneori deficitare de igienă, cu concepția de „copil ținut numai în casă" și cu starea de sănătate precară a copiilor lor, relevă *necesitatea aplicării în continuare, de către cadrele medicale din rețeaua de pediatrie, și alți factori educativi, a unei educații sanitare de masă, cuprinzătoare, active și eficiente prin care părinții să fie convinși despre influența complexă și binefăcătoare a factorilor naturali aplicați rațional, și sistematic, în paralel cu igiena din mediul familial.* Să le formăm *convingerea că aerul stimulează respirația, circulația, digestia, buna dispoziție* etc., *că razele solare activează diferite funcții ale organismului, previn rahitismul* etc.; *că apa este un factor ideal de călire și curățenie; că jocul și jucăriile îi ajută pe copii în dezvoltarea lor psihică, armonioasă;* că *gimnastica igienică stimulează dezvoltarea fizică și psiho-motorie.* Din acest punct de vedere se recomandă ca părinții să aibă noțiuni clare în legătură cu utilizarea rațională a acestor factori, la îndemîna noastră a tuturora, atît în mediul urban cît și rural, cu rol deosebit în creșterea, dezvoltarea și întărirea rezistenței și sănătății copiilor noștri. Exemplul mamelor cu copii sănătoși și cunoștințe serioase îl considerăm ca edificator pentru grija, dragostea și înțelepciunea lor părintească, pentru interesul arătat față de factorii naturali, acest izvor nesecat al „tinereței fără bătrînețe".

Dr. EMIL FLOREA

DUPĂ DEBUTUL ȘCOLAR AL COPIILOR

Rolul părintelui în supravegherea pregătirii lecțiilor de acasă

Există o tehnică a pregătirii ce se impune respectată

Cînd și cum trebuie acționat?

PENTRU ORICE FAMILIE CU COPII, trecerea anilor aduce noi evenimente, între care, intrarea în școală ocupă un loc aparte. În pregătirea acestui eveniment, părinților le revin cîteva sarcini ce ar putea fi grupate în două categorii: pe de o parte, *pregătirea copiilor pentru integrarea în școală* și, pe de alta, *ajutorul pe care trebuie să li-l dea acestora, pe toată durata școlarizării.*

În *prima categorie de sarcini* avem în vedere *pregătirea psihologică*, pentru întîmpinarea momentului festiv. Ea începe cu cumpărarea uniformei și a primului ghiozdan — pe care, punîndu-și-l în spate, copilul trăiește din plin semnificația noului, a rolului pe care se angajează a-l „interpreta": acela de elev. Va păși grav, cu convingerea că toate privirile sînt ațintite asupra lui, asupra noii lui personalități. Această conduită a copilului este însă un act de exteriorizare a unei stări psihologice, la crearea căreia aportul familiei este recunoscut în conștientizarea deosebirilor dintre grădiniță și școală, prin aceea că *disciplina, ordinea, realizarea unor obligații zilnice devin constante ale viitoarei lui activități.*

În pregătirea psihologică a momentului, desigur, există și exagerări din partea unor părinți. Se vor întîlni, fie prin prezentarea școlii ca o amenințare ce pune capăt neastîmpărului unor copii, fie prin *devansarea programei școlare*, prezentînd școlii un „candidat" care știe deja să citească și să scrie.

Efectele *negative* ale acestor atitudini sînt ușor de desprins: în primul caz, *îndepărtarea afectivă a copilului de școală*, iar în celălalt, *o mai dificilă integrare a lui în activitatea instructivă*, care pentru o vreme îl plictisește și *îl predispune la inactivitate.*

Evitarea unor astfel de erori ale părinților poate fi asigurată eficient prin intervenția competentă a cadrelor didactice din învățămîntul preșcolar. Acestea, în contactul frecvent cu familiile copiilor, zilnic sau prin consultații organizate, pot informa asupra modului în care grădinița, în anul pregătitor (grupa mare), realizează, prin programa sa, *însușirea de către copil a deprinderilor cognitive favorabile bunei sale integrări școlare.*

Dobîndirea statutului de școlar nu înseamnă nici pe departe răgaz educativ pentru familie. Dimpotrivă, plecînd de la premisa că *învățătura este o activitate complexă* care, *ca orice altă activitate, trebuie învățată, sprijinul părinților este salutar, îndeosebi în primii ani de școală.* Această apreciere dă răspuns întrebării pe care și-o pun unii părinți asupra necesității și utilității ajutorului lor în pregătirea lecțiilor de către copil.

E cunoscut faptul că *procesul de instruire include o anumită tehnică, presupunînd anumite strategii, anumite deprinderi de organizare, asimilare și control care se formează prin imitație, îndrumare și exerciții.*

Avînd în vedere că anii se interpun între contactele părinților cu școala, că pregătirea lor este diferită ca nivel și domeniu specific, chiar și cei mai interesați și binevoitori dintre ei își pot pune întrebarea: *Să-i sprijinim, dar cum?*

Soluția nu este greu de identificat. *Urmărind cu atenție și descifrînd în caietele de lucru ale elevului urmele și mărturiile procesului educativ organizat și condus de învățător sau profesor* și participînd la consultațiile organizate de școală, părintele ajunge posesorul unui set de informații orientative, utile efortului de sprijinire a copilului în pregătirea lecțiilor.

În formarea unor deprinderi corecte este absolut necesar de respectat principiul unității și consecvenței îndrumărilor și cerințelor. De sincronizat perfect cele primite în școală, cu cele date în familie — sincronizare asigurată numai prin menținerea de către părinți a contactului permanent cu școala.

Sprijinul nu trebuie să însemne însă substituire în realizarea sarcinilor. Una din legile de bază ale învățării este legea atitudinii active. Temele pentru acasă se concretizează îndeosebi în sarcini de învățare a lecției, în sensul asimilării noilor cunoștințe predate și al integrării lor în structurile cognitive proprii.

Or, rolul părintelui în supravegherea pregătirii lecțiilor de acasă trebuie să fie similar, deși mai redus, cu al profesorului, adică de a contribui la organizarea eforturilor copilului și nu la scutirea lui de efort. Astfel, în primul rînd părintele va impune anumite reguli de organizare a învățării: întîi învățarea lecției și apoi efectuarea temelor scrise; realizarea unor teme considerate mai ușoare care să constituie antrenamentul, „încălzirea" intelectuală pentru o activitate mai susținută; alternarea unor obiecte cu specific diferit în succesiunea pregătirii lecțiilor. Îndrumările se vor adecva apoi spe-

cificului obiectelor de studiu. Astfel, la disciplinele cu un conținut descriptiv — română, istorie, geografie, biologie — *copiii vor fi îndrumați să-și noteze, la prima lectură a lecției, conceptele noi, evenimentele deosebite și semnificația lor, să recitească pe fragmente (scoțînd ideile principale din fiecare fragment) și să alcătuiască planul expunerii.* Urmărind pe copil cum expune oral, cu *cuvinte proprii*, cunoștințele asimilate, *după planul alcătuit în prealabil*, înseamnă, pe de o parte, a-l ajuta să-și verifice — și exerseze — capacitatea de a expune un subiect învățat, imaginînd situația din clasă, și *punîndu-i întrebări* — îl vom stimula să-și clarifice cunoștințele, să-și argumenteze răspunsurile și să-și formeze, în felul acesta, *scheme mintale* operaționale.

În cea ce privește *verificarea temelor scrise*, cum ar fi, de exemplu, o compunere, o analiză literară, o traducere etc, *acestea nu trebuie corectate schimbîndu-li-se înfățișarea.* Este mai bine *să fie discutate și din discuții copilul singur să descopere ce și cum trebuie schimbat.* Căci un lucru trebuie să transpară lucid: copilul să prezinte la școală numai rezultatul muncii sale.

Aceleași îndrumări generale au valoare și în pregătirea temelor din domeniul disciplinelor exacte.

Recomandarea făcută elevilor săi de un profesor de matematică de *a începe învățarea cu reluarea noțiților de la lecția anterioară* mi se pare demnă de reținut. *În felul acesta, copilul reparcurge demonstrația profesorului, realizează o rememorare și clarificare a evenimentelor lecției precedente, însușindu-și cunoștințele fără un efort suplimentar. La obiectele la care cunoștințele se leagă strîns între ele, părintele să imprime copilului deprinderea de a repeta succint lecțiile anterioare.*

În executarea temelor scrise — în cazul în care elevul are o problemă grea — îl vom sfătui *să citească de mai multe ori enunțul, să-și noteze în mod distinct datele cunoscute ale problemei și datele necunoscute, să identifice clar ce i se cere să afle, să încerce a reformula întrebarea, să stabilească cu ce alte cunoștințe anterioare sînt corelate noțiunile din enunțul problemei, să încerce a reda grafic, sub formă de desen sau schemă, conținutul dat și să facă comparații cu probleme asemănătoare rezolvate în clasă, descoperind similitudinile și deosebirile.*

Discuția trebuie purtată cu răbdare, iar *dacă părintele este competent în domeniu și constată că un principiu de rezolvare nu a fost bine înțeles de copil* atunci *îi poate explica, pe o altă problemă luată ca model, dar diferită de cea primită ca temă de rezolvat individual pentru acasă.*

Părintele nu trebuie și nu are dreptul să-și abandoneze responsabilitățile sale în educarea și formarea copilului. Aceste vor fi, dimpotrivă, amplificate în anumite momente — deosebite — din evoluția copilului, cum ar fi intrarea în clasa I sau trecerea în gimnaziu (clasa a V-a).

Părinții să fie conștienți de aceste realități, găsindu-se prin școală alături de copii, știut fiind că *atunci „cînd pomul se înalță, înalță și mlădițele de pe el.“*

Dr. ANA GUGIUMAN

COLABORAREA ȘCOALĂ-FAMILIE, O NECESITATE OBIECTIVĂ

Pentru evitarea delincvenței juvenile

...educatorii trebuie să fie ei înșiși educați

ÎN CONDIȚIILE societății socialiste, cînd funcția cultural-educativă a statului este în continuă creștere, venind în întîmpinarea fenomenului specific zilelor noastre cunoscut sub numele de *explozie școlară* — s-ar putea crede că rolul familiei în educarea copiilor scade, că familia s-ar putea dispensa de sarcina de a educa. În realitate, însă, atît timp cît familia continuă să fie nucleul de bază al societății, întărirea funcției sale educative constituie o cerință obiectivă, pentru că *în familie copilul își trăiește cea mai mare parte a timpului, în perioada celei mai mari plasticități.* Așadar, *educația rămîne o funcție fundamentală și permanentă a familiei*, pe care aceasta și-o exercită prin toți membrii ei (nu numai prin mamă) pe tot parcursul vieții copilului — din prima zi a venirii pe lume și pînă la pregătirea acestuia pentru viața de familie și viața publică, în care este chemat să se afirme ca ființă independentă și responsabilă. Relația părinți-copii, de fapt, nu se întrerupe niciodată. În decursul anilor, această relație suferă modificări în raport cu stadiul de dezvoltare al omului. Acest adevăr implică ideea că eficiența educației în familie este condiționată de constituirea ei într-un colectiv închegat, în care copilul este departe de influența nocivă a unor acte de indisciplină.

Factor principal în formarea personalității copiilor devine acel „univers al părinților“, exprimat prin activitatea, comportarea, atitudinile, gesturile, felul de a vorbi, de a se îmbrăca etc. „Univers“ ce mobilizează atenția copiilor, determinînd sentimentul vital al prelurării, al reproducerii a tot ceea ce văd, le place și reține din comportarea părinților. Familia exercită, așadar, o influență decisivă în formarea intelectuală și psihică a celor mici, devenind factorul necesar, obligatoriu, al unei educații complexe a copiilor. Funcția educativă a familiei poate fi urmărită în două perioade distincte ale vieții copilului: *înainte de a merge la școală* și *în perioada școlarizării.*

Mai întîi, deci, în cadrul familiei, se manifestă preocuparea de formare fizică și morală. Aici, copilul învață ce este cinstea, sinceritatea, dragostea de muncă, simțul ordinii și al disciplineiparinții, așa după cum am spus, reprezentînd pentru copii primele și cele mai convingătoare

modele de viață și de conduită. Tot în cadrul familiei înmugurește și se dezvoltă sentimentul de iubire față de persoanele din jur, ca și atașamentul față de grupul familial, apare baza trainică a dragostei de patrie și înțelegerea umanismului socialist.

Educația în familie se transformă, astfel, într-o benefică influență continuă, exercitată zi cu zi de către părinți, un accent deosebit punîndu-se în perioada școlarizării, pe stimularea copiilor la învățătură, prin sistematizarea muncii de instruire, verificarea sistematică a modului de pregătire a temelor, folosirea sistematică a mijloacelor audiovizuale pentru lărgirea informațiilor și adîncirea sensibilității, supravegherea grupului de joacă (pentru a preveni orientarea spre acțiuni dăunătoare lor și societății), orientarea copiilor spre profesia pentru care au înclinații, vegherea la buna lor integrare în viață, în societate, în viața de familie.

Un nou etalon al educației: prietenia

Printre schimbările evidente în relațiile familiale din societatea noastră, relevăm faptul că relațiile dintre părinți și copii sînt mai puțin distante decît în trecut. Părinții au tendința de a deveni prieteni cu copiii lor. Experiența construcției socialiste a creat, și din acest punct de vedere, o mare apropiere între generații, o sensibilizare foarte mare, ca expresie a progresului și dezvoltării sociale — *familia fiind permanent sprijinită de școală în acțiunile sale educative, pentru că școala constituie principalul izvor de cultură și factor de civilizație.* Ea este pusă în slujba poporului și constituie principalul instrument pentru formarea unor cetățeni cinstiți, a căror disciplină să nu se abată de la normele legale, a unor buni specialiști, a unor oameni receptivi la tot ceea ce este nou și avansat.

Nu vom insista asupra *metodelor* (convingerea, exercițiul, aprobarea și dezaprobarea, recompensele și pedepsele) și *mijloacelor* (îndeosebi procesul de învățămînt, jocul, munca desfășurată de elevi în școală și în afara ei, activitățile în afara clasei și extrașcolare) pe care le folosește școala pentru realizarea educației comuniste a copiilor și tinerilor. Subliniem însă *rolul deosebit pe care-l are în acest proces personalitatea învățătorului și profesorului din școala noastră. Educatorul creează condițiile necesare, organizează și conduce activități diverse, prin care dispozițiile native ale copilului se dezvoltă necontenit și se transformă în calități ce-i vor folosi în muncă și în societate.*

Colaborarea familiei cu școala

Activitatea educativă, conjugată, a familiei și a școlii, pe acest drum plin de răspundere, este obligatorie.

Școala, pentru a da roade, are nevoie de sprijinul conștient și de colaborarea părinților. Educația dată în școală se dovedește a fi o muncă irosită și ineficace, dacă familia este ostilă și indiferentă la tot ceea ce întreprinde școala.

Esența conexiunii permanente a factorilor educativi constă în cooperarea lor, ca principiu fundamental al activității educative din societatea noastră. Această cooperare poate îmbrăca forme diverse: vizitarea familiilor elevilor de către cadrele didactice, adunările (consfătuirile) cu părinții, vizitarea școlii de către părinți etc. — legătura permanentă între instituțiile de învățămînt și familie realizîndu-se prin comitetele cetățenești de părinți și consiliile comitetelor cetățenești de părinți. Acestea, prin întreaga lor activitate, contribuie la *realizarea unității de acțiune educativă a școlii și familiei, asigurînd pregătirea psihopedagogică a părinților,* astfel încît să prevîntîmpine actele de indisciplină, starea infracțională și delincvența juvenilă. Conținutul acestei *cooperări dintre factorii educativi îl constituie, mai ales,* **concordanța între cerințele exprimate sau acțiunile organizate de unul și același factor** (să zicem școala) și *în diferite momente ale actului educativ,* și **concordanța continuă între cerințele exprimate și acțiunile organizate de toți factorii educativi** (să zicem școala și familia), *la un moment dat sau în diferite momente ale actului educativ,* privit în desfășurarea lui. *În felul acesta copilul are în față aceleași cerințe și aceleași acțiuni,* fiind angajat într-un cîmp de sarcini de la care nu se poate sustrage.

Cooperarea dintre familie, școală și ceilalți factori educativi se întemeiază pe unitatea de interese și pe unitatea scopului urmărit în activitatea lor — **dezvoltarea multilaterală și armonioasă a personalității omului nou,** *în interesul progresului societății socialiste și al satisfacției sale personale.*

Unde, cum și de ce greșesc unele familii

Nu trebuie să omitem, însă, faptul că părinții — ca educatori firești și obligatorii ai copiilor lor — nu au întotdeauna pregătirea și priceperea necesare susținerii sarcinilor lor educaționale, făcînd acest lucru într-un mod — de multe ori — contrar scopului urmărit.

Astfel, excesul de dragoste al unor părinți impune, deseori, copiilor, un regim de seră, izolîndu-i de orice contact cu realitățile înconjurătoare — acțiune și atitudine total dăunătoare procesului educativ, știut fiind că pentru copil este important ca încă de mic să înțeleagă că *adevăratele satisfacții se obțin numai prin îmbinarea propriilor interese cu ale celorlalți copii sau ale oamenilor maturi cu care vine în contact. Satisfacerea oricăror capricii, lipsa de control, îngăduința față de faptele urîte, nu pot contribui la formarea unor principii morale ferme.*

Pe de altă parte, *educația bazată pe teama de pedeapsă* — în care, ca argument educativ se folosește bătaia — poate, de asemenea, să dăuneze mult copiilor, transformîndu-i în oameni fără personalitate, lași, fățarnici și lingușitori.

Se întîmplă, apoi ca, în unele familii, copiii să ducă o viață izolată de a părinților, ca urmare a faptului că *grija acestora pentru ei se reduce doar la problema asigurării existenței materiale. Urmare? Educația este lăsată în voia*

soartei, iar prieteniile și cunoștințele întîmplătoare pot fi (și adesea devin) nefaste.

Unii părinți manifestă o totală *nepăsare față de creșterea și educarea copiilor lor*, lăsîndu-i să crească la întîmplare, aidoma buruienilor. Nu-i controlează la timp, nu le arată înțelegerea și nici exigența necesare. Sînt *părinți care pretind că procedează astfel pentru că „nici pe ei nu i-a îndrumat nimeni"* și că, deci, *pentru copii este mai bine „să se lovească cu capul de pragul de sus, pentru a-l vedea pe cel de jos și a ajunge, astfel la „experiența vieții"*. Această experiență, însă, copiii pot și trebuie să și-o dobîndească azi numai sub îndrumarea atentă a familiei, evitînd influențele negative, ce oricînd pot apare, în astfel de situații. Alții, prin contrast, alintîndu-și în mod exagerat copiii, îi scutesc de orice efort și îndatorire, sub pretextul că ar dori *să le creeze o copilărie mai fericită, pe care ei nu au avut-o*. De aici, între părinți și copii, între adulți și adolescenți apar primele neînțelegeri și chiar anumite conflicte.

Unele familii, în loc să promoveze principiile și normele morale înaintate, se transformă ele însele în adevărați factori de „mutilare morală" a sufletelor celor mici, cu exemplele negative, nedorite și reprobabile, pe care le dau prin imoralitate, alcoolism, brutalitate, necinste, vulgaritate, trîndăvie, lipsă de respect față de ceilalți cetățeni etc.

Însușirea de către copii a unor astfel de comportamente, completate cu frecventarea unor medii incompatibile cu vîrsta și necesitățile lor formative — ca urmare a ieșirii de sub controlul familial — duc, de cele mai multe ori, la deriva socială, *generînd și facilitînd delincvența juvenilă* (omor, furt, delapidare etc.).

Desigur, *în societatea noastră, aceste fenomene sînt marginale și nu caracterizează profilul moral-cetățenesc esențialmente sănătos al tinerei generații*, fiind sigur că, în viitorul previzibil, sub acțiunea legilor și realităților progresului socialist neîntrerupt, a dezvoltării conștiinței sociale, *cîmpul larg de acțiune se va reduce treptat, pînă la completa lor anihilare.*

Dar, *pe linia prevenirii actelor de indisciplină*, în general, și *a celor antisociale* în special, organele de partid și de stat, opinia publică din țara noastră, colectivele de oameni ai muncii consideră ca o înaltă datorie respingerea unor astfel de atitudini dăunătoare din partea părinților și educatorilor, stăvilirea unor atari stări și fenomene de influențare negativă a tinerei generații, prin sancționarea lor morală și, uneori, chiar juridică.

Nu de puține ori, în fața judecății opiniei publice, asemenea „oameni" își exprimă nemulțumirea pentru „intervenția în viața lor de familie", ripostînd categoric: „Este copilul meu și fac ce vreau cu el". Dar *acest copil aparține, în același timp societății, și societatea nu poate accepta prezența factorilor nocivi în educația lui.* Tocmai de aceea, ea se preocupă și de *educarea educatorilor*, părinții trebuind să învețe *arta de a educa.*

Cererea și nevoia de educație se întind și cuprind, astfel, inevitabil, și lumea părinților.

ȘTEFAN GOAGE

Nu numai ei sînt de vină...

DINTOTDEAUNA, cînd primăvara umple pămîntul de viață, bucuria mugurilor ne încălzește sufletele. Căci acești mici muguri, atît de neînsemnați, ce răbufnesc pe ramurile abia scăpate de frigul iernii, înseamnă viitoare flori suave, ce ne vor încînta privirile, oricît de obosiți am fi, înseamnă fructe și semințe ce vor naște alți pomi, cu alte rodiri, perpetuînd viața, frumusețea, bogăția...

Dar, pînă la floare, pînă la fruct, pînă la prima rodire și la rodirile viitoare, cîtă energie consumă în bunătatea ei fără margini natura — mamă! Căci mugurul se usucă fără umezeală și blînda căldură a soarelui, floarea suavă se ofilește fără mîngîierea luminii, fructul se arde sub razele fierbinți, fără roua ocrotitoare a dimineții.

Primăvară... muguri... Două cuvinte care, pe lîngă sensul propriu atît de frumos, au dobîndit din vremuri străvechi și unul figurat, drag nouă, oamenilor. La auzul lor, gîndul ne poartă spre minunata copilărie, la copiii noștri, căci ei, ca și mugurii, ne încîntă sufletele de cînd încep a se ivi pe ramura vieții noastre. De la început ni-i dorim flori diafane, roade care să bucure lumea, pomi roditori care să continue viața, cu minunile ei!

Dar, de la primii pași... pînă la prima rodire cîtă căldură, cîtă lumină, cîtă dăruire ocrotitoare este necesară! Copilului nu-i sînt suficiente numai darurile vitale ale soarelui și ale pămîntului. Lui îi sînt indispensabile și căldura și lumina din iubirea oamenilor care-l înconjoară, care-i veghează primii pași și-l ajută să prindă aripi de zbor spre împlinirea viselor îndrăznețe!...

Da! Omul trebuie să aibă în sine suficientă căldură și lumină pentru copii! Să se dedice cu toată puterea înfloririi personalității acestora!

Societatea socialistă, vasta grădină înfloritoare, asigură copiilor toate condițiile necesare pentru a se dezvolta armonios: fizic, intelectual și moral, la înălțimea așteptărilor noastre. În creșe și cămine, în grădinițe, în școli de toate gradele ca și în alte unități de cultură, educatori înflăcărați, conștienți de necesitățile viitoare ale patriei socialiste, își dedică întreaga energie, putere de muncă și de dăruire, datoriei de a forma din copiii aflați la primii pași în viață, tineri cutezători, gata oricînd să se dăruiască, la rîndu-le, pentru înflorirea țării.

Ne place să credem că fiecare dintre acești „oameni de la catedră" este un EDUCATOR PRIN VOCAȚIE, care vede în orice copil un virtual pom roditor al țării, și care luptă fără precupețire pentru a transforma acest gînd optimist în realitate.

Ne-am obișnuit să folosim termenul EDUCATOR PRIN VOCAȚIE cînd vorbim despre

școală, despre acest mediu psiho-social prin care copiii sînt îndrumați și purtați cu răbdare spre flacăra culturii, a muncii, a efortului dirijat în mod științific, pentru devenirea lor de mîine. Expresia „educator prin vocație" include în sfera sa semantică ideea de ființă umană înzestrată cu un prisos de bunătate și de putere de dăruire, capabilă să trăiască ardent bucuriile și necazurile fiecărui copil, capabilă să stimuleze în fiecare natură individuală curajul de a se autodepăși, de a aspira la perfecționarea umană.

Dar copilul evoluează nu numai pe băncile școlii, ci și în familie. De aici copiază primele modele de viață, aici primește primele îndemnuri și sfaturi, primele mîngîieri, cuvinte și gesturi care îi dezvoltă încrederea în forțele proprii sau îi pot frîna pentru totdeauna elanul încercărilor de autodepășire. *Părinții sînt și trebuie să fie primii educatori într-ale cinstei, sincerității, spiritului de ordine și disciplină, hărniciei, dorinței de frumos în viață.* Cînd răsună primul clopoțel, copilul trebuie să pășească pragul școlii cu alfabetul primelor noțiuni de viață civilizată, bine însușit, din sînul familiei.

Iată de ce EDUCATORI PRIN VOCAȚIE trebuie să existe nu numai în mediul școlar. Ei trebuie să se nască, să se facă tot mai mult simțiți, să trăiască ardent în persoana fiecărui părinte care se bucură dînd viață copilului și dorește în chipul cel mai fierbinte ca acesta să crească și să dea roadele așteptate societății noastre.

Din momentul intrării copilului în școală, părinții *împreună cu școala trebuie să alcătuiască o unitate perfectă, întemeiată pe aceeași înaltă responsabilitate* (încredințată de societate) *în formarea profilului moral al tinerei generații din patria noastră.* Puterea exemplului, căldura, omenia, trebuie să-l înconjoare pe copil din partea ambilor EDUCATORI PRIN VOCAȚIE. Dialogul dintre cei doi factori educatori are loc permanent, sub forme tot mai diverse: *convorbiri săptămînale, vizite ale cadrelor didactice în familie, consultații individuale, lectorate de inițiere psihopedagogică, contribuții ale părinților la organizarea unor acțiuni cu conținut educativ* sau *în rezolvarea unor sarcini gospodărești ale școlii.* Toate acestea sînt simțite și trăite cu intensitate de copilul-școlar, pentru că îl încurajează în activitate, îl ajută să depășească greutățile și să-i privească cu dragoste și încredere pe toți cei care contribuie la formarea personalității lui.

Neînțelegerea acestei unități în colaborare, ruperea ei, determină grave influențe în viața copilului, îi împiedică drumul spre afirmare.

Din păcate, *deși în număr restrîns, mai există unii părinți prea puțin preocupați de funcția educativă a familiei, de sarcinile de mare responsabilitate socială ce le revin în formarea personalității propriilor copii. Pasivi la chemările școlii și la nevoile spirituale ale micilor vlăstare cărora le-au dat viață, aceștia lasă sarcinile educative în seama societății — în general, în seama educatorilor „din afară", scuzînd, obișnuit, lipsa aceasta a lor de interes,* cu „formule" de felul: „Nu am timp pentru copii, muncesc să le asigur existența!" sau „De aceea l-am dat la școală, să-l învețe tot ce trebuie!".

Pentru aceștia, ca și pentru părinții care doresc să devină „EDUCATORI PRIN VOCAȚIE" ai propriilor copii, la inițiativa Comitetului de partid al sectorului 5, s-a organizat și se desfășoară lunar, sub conducerea directă a acestuia, „ȘCOALA FAMILIEI", în cadrul căreia, **pe lîngă alte forme de inițiere a părinților în știința și arta educației, dezbaterea unor cazuri de copii deveniți „copii-probleme" constituie adevărate semne de întrebare pentru fiecare părinte și educator de profesie.** În urma analizei responsabile a fiecărui caz devenit deviant, se pune cu glas tare sau cu glas interior întrebarea gravă: **„Oare numai-ei sînt vinovați?!"**

...Adriana P., elevă în clasa a VIII-a este în derută în momentul în care are de făcut pasul de mare importanță, de trecere în treapta I de liceu, pas care necesită creșterea maximă a efortului de pregătire a materiei necesare. Cînd toți elevii, lipsiți de alte griji, își consacră tot timpul învățăturii, ea absentează o zi, două, trei... Colegii privesc cu severitate întîmplarea. Adriana „chiulește". Diriginta, îngrijorată se deplasează la domiciliu. Fata cu codițe lungi și ochi mari, negri, larg deschiși spre cunoaștere, o întîmpină cu tristețe. Nu mai poate veni la școală. Tatăl vitreg o ceartă, nu o lasă să învețe, îi cere să-și înlocuiască mama la treburile gospodăriei... Dar mama? Fetița roșește, pleacă privirea în pămînt... „Folosirea alcoolului a împins-o pe mama la reeducare... "O podidesc lacrimile. Tatăl strigă, iar fata îi adresează răspunsuri neauzite niciodată la școală, în timpul lecțiilor. Discuția dură se încheie cu o propoziție gravă, ce-și pune amprenta jignirii adînci pe conștiința copilului: **„Și tu vei fi ca maică-ta!".**

Destul! **Cine dă dreptul cuiva să întrerupă în mod brutal firul devenirii copilului? Să-i presare drumul cu neîncredere în propria-i ființă? Să-l acuze de vina celor care ar trebui să constituie exemple demne de urmat?**

Dar eleva nu este singură. EDUCATORII PRIN VOCAȚIE sînt alături de ea, **redîndu-i încrederea în sine și într-un viitor frumos, creîndu-i condițiile necesare de a se dezvolta asemenea colegilor ei.**

...Nicolae I., elev în clasa a VII-a se află în fața comisiei de judecată. Moment grav, care nu poate să nu-i afecteze conștiință în formare. A participat la o gravă vătămare corporală a unui coleg cu care avusese anterior incidente copilărești.

În loc să se adreseze tovarășului diriginte pentru rezolvarea neînțelegerilor, a **hotărît să se răzbune** „cu mijloace proprii". **Ca să se descurce mai bine și-a chemat ajutoare: tatăl și fratele mai mare, de la care luase lecții de brutalitate...**

Acum, cele două „ajutoare" se află sub efectul legii ce se aplică persoanelor majore, iar I. Nicolae **are tristul prilej de a înțelege ce înseamnă** încălcarea legilor.

Oare s-a făcut destul pentru ca I. Nicolae să cunoască legile țării și să fie convins

de faptul că apărarea acestora este una din importantele datorii ce-i revin și lui, în calitate de cetățean al patriei socialiste?

Mama se angajează, plîngînd, că va ști să-l supravegheze, de acum înainte, cum se cuvine. Colegii și dirigintele își exprimă încrederea în dorința de corectare a comportării exprimată de I. Nicolae în fața comisiei de judecată.

Să sperăm că minorul cu privirea încruntată, mîhnit pe sine însuși și pe cei ce l-au adus în această situație, va găsi de acum înainte în jurul lui EDUCATORI PRIN VOCAȚIE care să-i determine în mod fericit drumul vieții în continuare.

...„Nu voi mai ajunge niciodată în această situație! Vă rog să mă credeți! Vă rog din tot sufletul!" răsună glasul trist al minorului P. Marian, elev în clasa a X-a, înspăimîntat de faptul că pe obrazul lui, care ar trebui să fie curat ca petala unei flori, stă scris cuvîntul FURT. A furat. Mai întîi casetofonul profesorului său de balet, apoi o motocicletă, cu care a vrut să încerce să se plimbe...

Fapte condamnate grav, săvîrșite fără cugetare. Desigur, vina principală este a lui P. Marian. Nu orice dorință trebuie să ne-o satisfacem cu orice preț! Dar... cum a ajuns minorul la această slabă cugetare? Cum de educatorii din jurul lui nu l-au urmărit pas cu pas în timpul liber? Care a fost fisura procesului atît de complex de educație care a determinat ca în mintea acestui copil să se strecoare gîndul de a fura?

Sîntem convinși că și părinții — oameni muncitori, serioși — și cadrele didactice, și uteciștii din jurul lui au tras concluziile necesare și vor acționa în așa fel, încît strigătul aproape deznădăjduit al lui P. Marian în timpul judecării cazului să nu mai răsune niciodată în atari împrejurări.

...La „ȘCOALA FAMILIEI" sala este mereu plină de asistență: elevi, părinți, cadre didactice, cu mai puțină sau mai multă experiență, cadre juridice, medici, pedagogi, psihologi...

Cînd acțiunea se termină, responsabilitatea gravă se citește pe fețele tuturor. Da! „Nu numai ei sînt de vină!".

— Să facem totul ca fiecare copil, din momentul în care se naște și pînă își dobîndește, prin muncă, și cu fermitate, locul de cinste în societate, **să simtă în jurul său căldura ocrotitoare, plină de atenție a EDUCATORULUI — PRIN VOCAȚIE!**

Copilăria trebuie să rămînă pentru totdeauna pură și minunată ca o floare ce va rodi spre bunăstarea patriei socialiste.

ELVIRA IANCU

Victoria popoarelor asupra fascismului

(Urmare din pag. 11)

ostașilor români și sovietici, a eroilor tuturor popoarelor care nu și-au precupețit viața în marile și hotărîtoarele acțiuni ce au dus la zdrobirea celui mai periculos dușman al omenirii, fascismul german, iar prin aceasta, a fascismului internațional.

Modul în care s-a încheiat al doilea război mondial a marcat limpede faptul că voința de libertate și de neatîrnare a popoarelor sînt de neînvins.

„Victoria epocală asupra fascismului, în cel de-al doilea război mondial — arăta secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în acea memorabilă Cuvîntare rostită la sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată celei de-a XXV-a aniversări a eliberării patriei de sub jugul fascist — **a demonstrat încă o dată, la scara celei mai ample încleștări din cîte a cunoscut istoria, forța cu care popoarele se ridică în apărarea unei cauze drepte, adevărul incontestabil că rolul hotărîtor în făurirea istoriei, în apărarea libertății și independenței naționale îl au masele populare, milioanele și milioanele de oameni ai muncii de pretutindeni. Războiul antifascist a relevat că oricît ar fi de mare potențialul aruncat în luptă de forțele reacțiunii, oricît de puternice ar fi armatele imperialiste invadatoare, ele nu pot înfrînge voința de libertate a popoarelor, dorința acestora de a-și hotărî singure soarta."**

Prin mobilizarea tuturor resurselor necesare triumfului uriașei desfășurări de forțe ale democrației, **România și-a înscris numele cu litere de aur pe frontispiciul noii lumi, situîndu-se pe locul al 4-lea din punct de vedere al sîngelui vărsat pentru această cauză și scurtînd cu cel puțin șase luni durata războiului, așa cum au evidențiat la vremea lor mai multe dintre somitățile militaro-politice ale epocii noastre.**

Poporul român — cu mîndria patriotică de a fi adus o contribuție activă luptei împotriva fascismului, (atît în anii premergători războiului, cît și în decursul acelor luni înainte de sfîrșitul acestui groaznic flagel), printr-o viguroasă participare cu întregul său potențial material și uman la marile bătălii pentru zdrobirea mașinii de război a Germaniei hitleriste — **sărbătorește cu mîndrie, în 1985, împlinirea a patruzeci de ani de la proclamarea Zilei Victoriei.**

9 Mai 1945 reprezintă, așadar, pentru generațiile de azi, ca și pentru cele viitoare, simbolul luminos al marii victorii asupra forțelor retrograde ale întunericului, data la care bătrînul continent european a înfrînt definitiv armatele hitleriste — cu prețul unei uriașe jertfe de sînge, indiscutabil cea mai mare pe care istoria a cunoscut-o pînă acum — dar și **răscrucea istorică în care zorii socialismului biruitor au început să strălucească peste această parte a lumii!**

„Caietele lui Ştefan"

Ştefan, nepotul meu, a împlinit în iulie 1984 vîrsta de doi ani. Este fiul Ruxandrei despre ale cărei întîmplări — de pe vremea cînd abia intrase în preadolescenţă — am scris cîte ceva într-un „Almanah al educaţiei", acum vre-o 15 ani. Bine dezvoltat somatic, echilibrat şi în dinamică formare psihică, Ştefan este un copil relativ calm, înzestrat cu o manualitate remarcabilă — şurubărind tot ce-i cade în mînă, de la capacele şi dopurile tuburilor şi bidoanelor de toate mărimile cu care se joacă, pînă la piuliţele, roţile demontabile şi axele subţiri ale tractoarelor, camioanelor şi autoturismelor din „dotaţia personală" sau de la creşa „Ciobănaşului" — cu o agilitate specifică vîrstei în căţărat pe scaune şi fotolii sau în strecurat pe sub mese, birouri şi alte obstacole ale universului mereu acelaşi, dar şi mereu inedit pe care-l străbate şi-l explorează în viaţa lui de fiecare zi, precum şi cu un vocabular de peste 200 de cuvinte (fiecare cuvînt şi grup de cuvinte fiind consemnate la data apariţiei lor), pe care le foloseşte rostite cu claritate, dar şi cu construcţii proprii, în propoziţii corect alcătuite, care exprimă marea lui nevoie şi plăcere de comunicare cu noi, cei „ai lui."

Iar dacă pot să îl prezint, adică să îl descriu ceva mai amplu pe Ştefan, este fiindcă, încă de la naşterea sa, am început să ţin un jurnal: „Caietele lui Ştefan", cu însemnări zilnice pînă la vîrsta de un an, iar mai apoi, cu consemnări făcute la două-trei zile sau, uneori chiar şi de două-trei ori pe zi, în funcţie de „evenimentele" privitoare la cel mai tînăr component al familiei. „Caietele" au devenit cu vremea o întreagă serie de caiete în care s-au adunat notări despre „prima" sau „primul" (zîmbet, strigăt, febră, ridicare a capului, întoarcere a privirii, vaccinare, strîngere a pumnului, răspuns condiţionat la „ora mesei", împins şi atîtea multe, foarte multe altele) sau despre creşterile în greutate şi în înălţime (în fapt, în ...lungime, fiindcă în primele luni a fost măsurat în poziţia culcat) precum şi despre regimul de 24 de ore din 24 de ore ale zilei în legătură cu orele de somn, de mese, de trezit şi culcat la loc ziua sau noaptea. Apoi, însemnările au crescut în densitate, dar şi în complexitate, odată cu mulţimea mişcărilor locomotorii, cu creşterea raporturilor lui Ştefan în mediul său ambiant şi, mai ales, cu sporirea eforturilor noastre, ale adulţilor (mai ales ale acestui adult, care este bunicul, un adevărat intrus în tînărul, foarte tînărul microgrup familial în care Ruxandra şi Ovidiu sînt studenţi, iar Ştefan... nici măcar atît!)

În „Caietele lui Ştefan" sînt adăugate prima telegramă pe care a primit-o, de felicitare pentru împlinirea vîrstei de o lună; se mai află prima „Carte poştală" pe care i-a adresat-o medicul pediatru teritorial invitîndu-l la una din vaccinări, mai pot fi întîlnite şi „desene" de-ale lui

Ştefan (cu linii, apoi cu puncte-puncte şi, pe urmă, cu cerculete), dar şi de-ale bunicului, înfăţişînd fie diferite atitudini de-ale nepotului, fie unele dintre jucării şi, chiar, în mărime aproape naturală o vînătaie cu zonele de diferite nuanţe concentric dispuse în jurul locului unde s-a lovit.

„Caietele" cuprind, mai ales, evenimente: întîlnirile cu Paul (pronunţat, Baul!), cu Emanuel (pronunţat, iniţial, Malem!), cu Mihnea (pronunţat, Minea!), joaca şi trasul cu Paul de cîte una şi aceeaşi jucărie, unul într-o parte, altul în cealaltă; cum s-a rătăcit în magazinul „Romarta Copiilor"; care a fost primul obiect pe care a pus mîna de pe o tăviţă cu mai multe astfel de atracţii; cum şi-a prins degetul mic de la mîna stîngă între canat şi uşă; cum a reacţionat la vîrsta de un an şi, apoi, la doi ani în contact cu valurile mării; cum l-a chinuit o tuse, similară tusei convulsive, o viroză în prag de primăvară şi alte evenimente atît de felurite între ele cum neasemuite sînt toate, şi fiecare din întîmplările obişnuite ale primei copilării.

Începute fără finalitate imediată, „Caietele" au devenit, odată cu creşterea volumului de însemnări, o sursă de permanentă orientare a noastră, a celor din familie, pentru creşterea şi dezvoltarea lui Ştefan, care, desigur, îi vor face mare plăcere citindu-le peste ani şi decenii. Va constitui nu numai o întîlnire cu propria sa copilărie, dar şi un prilej de a cunoaşte eforturile pline de satisfacţii ce se fac, în general, pentru creşterea unui copil.

COSTIN ŞTEFĂNESCU

Scrisoare către un bunic

IUBITE ȘI ... TINERE BUNIC!

TE-AM VĂZUT mergînd cu un nepoțel de mînă spre grădiniță. Mergeați vorbind ca doi buni și vechi prieteni. El, nepoțelul, era îmbrăcat curat iar tu îl sorbeai din ochi. Firesc, mi-am zis — mai ales că nepoțelul era și teribil de drăguț.

Știam că ai crescut doi băieți și o fată. Băieții au zburat de lîngă căldura „mosului", acum fiind ingineri la Brașov. Fata, la rîndu-i s-a căsătorit cu învățătorul din sat iar nepoțelul pe care-l duci acum ținîndu-l de mînă, la grădiniță, e copilul Ilenii, rămasă în sat lîngă bunul ei tată, unde-și are gospodăria chiar în casa în care a văzut lumina zilei. Mama ei a răposat acum doi ani și i-ai rămas — alături de soț și copil — sprijin de nădejde în viață. Dar și ea, Ileana ta cea dragă, pentru tine. Pe lîngă ea, însă, îl ai acum și pe nepoțelul acesta pe care îl conduci, în fiecare dimineață spre școala lui. Preocuparea asta e o bucurie pentru tine, pentru că întotdeauna ți-au fost dragi copiii. Aurel, însă, al Ilenei, îți mai drag decît toți. Și e firesc să fie așa. E doar singurul copil al Ilenei. Singurul copil pe care-l însoțești la școală dimineață și-l aduci la amiază acasă, după ce l-ai așteptat ca să iasă în larma copiilor, alături de buna lor educatoare. A alergat bucuros la „tata-moșu" și ați pornit spre casă unde erați așteptați cu mîncare caldă și casa frumos aranjată.

Cu cine-și împarte ziua de joacă acasă? Tu, bunicule, să știi că joaca este o necesitate a vîrstei și că el, „copilul nu se joacă pentru că-i copil, ci-i copil ca să se joace." Dar nepoțelul tău e singurul și tu știi că și aceasta-i o mare problemă; „singurul copil" în familie. O știi bine din activitatea didactică pe care ai desfășurat-o o viață întreagă, ca dascăl. Acum ai în mînă o altă viață pe care trebuie s-o îndrumi spre desăvîrșirea pe care o dorești din toată inima. Știi și că prea multă dragoste strică și că o severitate excesivă e la fel de dăunătoare. Nepoțelul pe care-l duci acum de mînă are cinci ani și-i în grupa mare a unei bune educatoare. Cunoști programul pe care-l desfășoară aceasta, zilnic, cu: jocuri organizate, lucrări de desen, activități manuale, cîntece, gimnastică, jocuri libere în curtea grădiniței, și multe alte activități educaționale. S-ar spune că „tata-moșu" nu mai are nimic de adăugat. Ceea ce nu-i chiar așa. Căci acasă, în familie, se cristalizează o bună parte din deprinderile necesare conturării caracterului lui. Care sînt acestea?

Mai întîi obișnuința de a se spăla dimineața, *ca să fie curat. Este o grijă pe care bunicul — sau bunica — trebuie s-o urmărească zilnic. Ce importanță are acest lucru? Are o foarte mare importanță! Își răcorește fața, își alungă somnolența și-și păstrează prospețimea pentru toată ziua. E* o practică ce trebuie să devină deprindere. *Cum îmbăiatul zilnic este practicat în primul an după naștere, așa și spălatul feții, cînd e mai mărișor, devine o necesitate igienică. Sînt copii care rezistă acestei măsuri de igienă obligatorie, plîng și nu se lasă, decît cu greu, spălați cu apă rece. Dar după un timp oarecare ajung atît să se spele, cît și să se îmbrace singuri. Deprinderea s-a format și este o mare realizare.*

Urmează apoi altele: formarea deprinderilor necesare la masă. *Copilul își are locul lui, scaunul potrivit staturii lui, ca să stea comod în fața farfurii. Folosirea tacîmurilor, felul de-a mînca, ordinea acțiunilor impuse de importanța actului: spălarea mîinilor înainte și după masă, gestul de mulțumire adresat la sfîrșitul mesei, toate implicîndu-se în cei „șapte ani de-acasă".*

Deprinderea cu un program de odihnă după masă: o oră—două de somn, după care se iese la aer ca să se joace, așa cum crede el că-i face plăcere. Copilul cere să se joace. Cu cine și cu ce? Asta e o problemă destul de spinoasă. Cu cine? El nu are frați și, atunci, aleargă prin vecini. Ce fel de copii va găsi sau alege ca parteneri de joacă? Unii îl alungă și atunci se simte înstrăinat. El a pus ochii pe unul care i se pare că-l va accepta. Joacă fotbal cu el, sare coarda sau se angajează într-un șotron pe care-l desenează cu creta pe asfalt. Apoi sare dintr-un careu în altul, purtînd o pietricică cu piciorul, sărind atent, astfel ca pietricica să meargă din pătrățel în pătrățel pentru că, altfel, dacă nu reușește, intră celălalt copil în joc, iar el stă. Și asta nu-i place. E un joc de atenție, de mișcare, de observare și de abilitate Un joc prin excelență educativ. E surprinzător să vezi cît de ușor își creează copiii jocuri, potrivit nevoii de mișcare și dezvoltare a perspicacității.

. În grupul de copii în care s-a amestecat și cu care s-a obișnuit, se aud și cuvinte urîte, *pe care el, copilul le reține ușor, folosindu-le, la rîndu-i. De aici începe acțiunea de combatere a unor asemenea, „achiziții", prin* explicații domoale și insistente, *pînă la eliminarea lor din limbajul copilului. Din păcate, răul acesta — al însușirii cuvintelor argotice și expresiilor supărătoare — nu-l poți evita decît printr-o acțiune de explicitare în familie.*

Copilul a adus acasă unele obiceiuri certate cu buna-cuviință. „Moșu" îi cere să fie cuminte. El face ochii mari și întreabă nevinovat: „Ce-nseamnă asta, să fii cuminte"? *Bunicul îi explică larg și cu exemple. Copilul înregistrează lămuririle dar sfaturile i se par greu-de urmat.* Pentru el e mult mai ușor să facă ce-i vine la îndemînă, decît ceea ce îi cere *tata-moșu. Să fie cuminte... „E-atît de greu să te controlezi permanent"...*

Copilul ajunge la vîrsta care îi permite să-și însușească mii de cuvinte. Și nu toate plac — *i se spune. Dar el întreabă „de ce?" Bunicul trebuie să știe să-i explice, pentru că numai așa — deși pricepe greu, copilul e satisfăcut. Toate astea îi îmbogățesc vocabularul, clipă de clipă.*

Și astfel, orientîndu-se în spațiul lui personal, va ști să meargă *înainte, înapoi, la dreapta, la stînga, sus, jos;* să se orienteze în timp: *azi, mîine, ieri, alaltăieri, ajungînd la judecăți concrete, de apreciere, în care și* bunicul îl ajută *în folosirea corectă a noțiunilor. E* momentul cel mai prolific *pe care-l trăiește copilul, însușindu-și cele mai diverse forme de exprimare corectă și adecvată la felul de viață personală și socială. Momentul acesta senzorial îl depășește prin* al treilea moment, cel al acțiunilor, *cînd — după ce a folosit abstracțiunile și adjectivele, a ajuns la verbe.*

Așadar, substantive, adjective și, acum, verbe. Salba limbajului e, deci împlinită și el, copilul, se orientează între lucruri, le cunoaște calitățile și poate acționa asupra lor. Bunicul se minunează cît de isteț i-a devenit nepotul, cîte știe și cîte poate! Încet și sigur, procesul natural de integrare în mijlocul lucrurilor se desăvîrșește și tata-moșu veghează cu atenție la formarea personalității copilului, pe etape, procesul de dezvoltare fizică și intelectuală, pînă la formarea de judecăți veridice și adecvate realităților în care trăiește.

Tata-moșu începe să aibă, de-acum înainte o nouă preocupare: ce va deveni nepoțelul lui? *De aici, alte întrebări: „Ce daruri i-a sădit natura în structura lui psihofizică"? „Ce aptitudini îi poa-descoperi"? Îi urmărește jocurile spontane, jocuri de creație, desenele pe care le face în caietele de schițe . Tata-moșu ascultă cum începe să cînte, apreciind dacă are sau nu auz și ureche muzicală, dacă-i place să se joace de-a numerele, dacă iubește florile, animalele, păsările, dacă ascultă cu plăcere povești și dacă—la rîndu-i—poate și el povesti cele auzite. Cum își exprimă impresiile, mimica pe care o face cînd exprimă acțiuni de dragoste, de mînie, de ură, milă, bucurie etc. Tata-moșu își verifică părerile pentru a ști* ce să stimuleze, să cultive cu grijă în perspectiva dezvoltării armonioase a nepoțelului.

Pînă cînd copilul își va contura, satisfăcător, personalitatea, va trebuie să mai aibă grijă de sănătatea lui, să-l ferească de influențe vătămătoare și să-i observe înclinațiile naturale, spre a-l îndruma spre „ce va fi să fie".

I.C. STOICA

Un rol social cu adînci semnificații

DINTRE ROLURILE MULTIPLE pe care ni le poate încredința viața, unul se particularizează prin solicitarea unei îndelungate experiențe, a unei depline maturități, a unei înalte responsabilități — acela de bunic.

Este vorba, desigur, de importantul și invidiatului rol social prin care viața îi onorează și îi obligă deopotrivă pe toți părinții cărora le-a rezervat și imensa satisfacție de a se oglindi în ochii nepoților și, uneori, chiar în cei ai strănepoților. Este rolul obișnuit, firesc și demn pe care-l exprimăm prin termenii atît de încărcați de emoții și sentimente de stimă și afecțiune: „bunic" și „bunică". Evident, nu e greu de constatat că, pe lîngă unele elemente comune, fiecare bunic și fiecare bunică se prevalează de o experiență unică, irepetabilă în toate manifestările și conexiunile sale concrete. Am în vedere, firește, și propriul experiment în acest domeniu. Se știe, de asemenea, că despre dimensiunile și valențele acestui rol social atît de intim legat de istoria și aspirațiile omului, de esența lui de entitate perenă, creatoare, valorizatoare, s-a scris mult.

Nu constituie nici un secret faptul că îndeplinirea rolului de bunic implică inefabile bucurii dar și numeroase griji, temeri și adesea decepții, că justifică anumite așteptări, dar impune și renunțări, dificultăți și riscuri, că rolul acesta nu poate fi „interpretat" întotdeauna în climatul cel mai calm, mai idilic și mai lipsit de tensiuni și contradicții. Raportul bunici — nepoți este afectat, în proporții și forme diferite, în totalitatea cazurilor, de relațiile părinți — copii, școală-elevi, factori de mediu psihosocial — individ, incluzînd și influența mijloacelor de comunicare în masă, a tradițiilor și obiceiurilor locale, a judecăților de valoare pentru care optează societatea și cultura ei, precum și a unor prejudecăți, mentalități și practici înapoiate care se mențin ca urmare a numeroase cauze din care amintim inerția, automatismele și persuasiunea unor persoane sau grupuri. Bunicii se află nu odată în situația de a fi, într-o măsură sau alta, în dezacord cu măsurile preconizate sau întreprinse față de nepoții lor, de părinți, educatori sau alți factori ce intervin în procesul formării tineretului. Desigur, poziția lor —, ca de altfel și a celorlalți factori interesați — poate să nu fie întotdeauna sau în totalitatea ei justă, suferind uneori de prea multă îngăduință sau, dimpotrivă, de exces de fermitate, dar situația este reală și necesită o soluționare nuanțată, atentă și competentă în scopul dezvoltării multilaterale și armonioase a personalității copilului.

Rolul bunicilor nu se reduce la aspectele observabile „cu ochiul liber" cum ar fi, de pildă, cele privind plimbările cu micii nepoței în anumite ore ale zilei, întovărășirea școlarilor pe ruta locuință-școală, găzduirea nepoților în vacanțe, oferirea de daruri și alte atenții în ocazii festive etc. Nici satisfacțiile pe care le prilejuiește exercitarea autentică a rolului în discuție nu pot fi circumscrise în perimetrul, perisabil al aprecierilor binevoitoare și felicitărilor ocazionale sau întîmplătoare ale rudelor, prietenilor și cunoscuților (de genul: să trăiești bunicule!, felicitări moșule!, sănătate și strănepoți! etc.).

Textura și conținutul rolurilor individuale îndeplinite cu dăruire și sacrificii, la nevoie, cu demnitate și modestie mergînd deseori pînă la anonimat, de cei distinși de viață cu „laurii bunicii" se integrează organic în procesul complex și continuu al pregătirii corespunzătoare a tinerelor generații pentru viitorul lor și al patriei lor, pentru viitorul umanității. Constatarea unor eventuale deficiențe și disfuncții în însușirea și înfăptuirea rolului menționat îndrituie sondarea etiologiei (cauzalității) efectelor nedorite, precum și sugerarea unor soluții preventive sau reparatorii. În acest sens reținem pentru moment observația că, dacă pentru pregătirea unor profesioniști de înaltă calificare (profesori, ingineri, medici etc.) sînt necesari 4—6 ani de studii superioare, însușirea și realizarea rolului de părinte și bunic necesită o calificare pe măsura scopurilor urmărite.

Înțelepciunea populară, cristalizată pe baza unei experiențe îndelungate în formulări și sinteze cu adînci semnificații pentru diverse domenii ale vieții sociale, cuprinde și aprecieri cu privire la riscurile și vicisitudinile afirmării copiilor fără părinți sau fără bunici. Sînt avute în vedere, fără îndoială, dificultățile și riscurile construirii unor personalități armonioase, multilateral dezvoltate, în absența unor structuri de rezistență, cum sînt cele reprezentate în aportul valoric și aspirațiile înaintașilor.

În zilele noastre, cînd energiile întregului popor converg în mod conștient în elaborarea și înfăptuirea unor strategii științific-fundamentate, vizînd edificarea omului nou într-o societate nouă, beneficiară în tot mai mare măsură a valorilor culturii și civilizației socialiste și comuniste, acțiunea conjugată a factorilor educativi capătă valențe noi, incomparabil superioare, în măsură să asigure o eficiență sporită și trecerea la o calitate nouă și în acest domeniu de activitate.

IOAN S. MUREȘAN

Cine nu are un bătrîn, să-l cumpere!

VISUL EI de totdeauna era să ajungă bunică. Să o ajute pe Alina, fiica ei, să-şi îngrijească nepoţii, să-i ducă la plimbare, să le spună poveşti pînă adorm, ca aceştia, cînd vor fi mari — drept mulţumire şi, arătînd că n-au uitat-o, să-i aducă cîte o prăjitură cu frişcă proaspătă, că la bătrîneţe nu va mai putea face frişca, aşa, ca acum mai bună decît cea ieşită din mîna unui cofetar. Da, asta aştepta: să ajungă bunică... „în drepturi". Şi a ajuns.

Deşi stătea departe, în alt cartier, venea zilnic să-i vadă pe Alina, ginere şi nepoţi. Dimineaţa, cum se crăpa de ziuă, pleca de-acasă, trebuind să ajungă acolo înainte de a se trezi cei din casă; ginerele îi pleca la ora 6,30. Pînă atunci gustarea trebuia să fie gata. Apoi pleca Alina. Bunica n-avea nici măcar timp s-o vadă cînd ieşea pe uşă, atîtea avea pe cap. Îl trezea, apoi, pe Răzvan — care începea şcoala la ora 8. După aceea îi pregătea cafeaua cu lapte, pachetelul cu mîncare pentru ora 11, iar cîteodată îi făcea chiar ghiozdanul (copilul este numai în clasa a IV-a). La plecare îl cobora cu liftul şi se întorcea repede deoarece se făcea ora cînd se scula Dănuţ — pe care, de asemenea, trebuie să-l pregătească pentru grădiniţă. Era în grupa mijlocie. Fiind „aşa de mic", de multe ori îi dădea să mănînce cu linguriţa. Îl grăbea să mestece, îi amintea de batistă, că i-a pus-o în buzunarul din dreapta şorţuleţului. Cu el de mînuţă, bunica mergea pînă la grădiniţă, peste vreo trei străzi.

Făcea toate treburile, bunica „era doar învăţată cu munca", cum îi spune din „dragoste" ginerele. Da. De

Desen de PUŞA BALABAN

Alina — aşa cum rămăsese în sufletul bunicii...

aceea, a şi rugat-o să se mai odihnească... şi pentru asta ar fi bine să caute ca totul să fie gata pînă se întorc ei de la serviciu. Adică, ordinea în casă, mîncarea şi curăţenia.

La prînz avea grijă să-l ia pe Dănuţ de la grădiniţă. După ce-i da să mănînce, îl pregătea de culcare. Între timp, apăreau ceilalţi. Răzvan, lihnit de foame, cum intră pe uşă strigă: „bunico, mi-e foame"!

„Mititelu", uita să-i spună „sărut-mîna, bunico"! de foame ce-i era. Bunica trebuia să se mişte ca o sfîrlează.

Într-o zi, avînd prea multe treburi de făcut, a uitat fierul de călcat în priză. N-a ars nimic, dar a consumat energie electrică şi Alina s-a făcut foc! Cînd a aflat ginerele de întîmplare s-a gîndit s-o apere pe bătrînă, venind cu o părere grozavă: de acum înainte să calce rufele acasă la ea, că acolo este mai puţin ocupată şi, bineînţeles, nu va mai uita fierul în priză... Şi aşa, uneori se întoarce bunica acasă, avînd într-o sacoşă rufele, şorţuleţul de grădiniţă al lui Dănuţ, uniforma şcolară a lui Răzvan ciorapi, batiste, şi ce se mai găseşte prin casă...; în altă sacoşă poartă sticlele de lapte pe care trebuie să-l cumpere dimineaţa în drum spre fiica ei — ca atunci cînd se trezesc ei să fie fiert şi să miroase a cafea cu lapte...

Bunica se bucura cînd se vedea aşa, printre ai ei. Avea pentru cine munci. Pentru Alina care, cînd era elevă îi spunea „lasă mamă, cînd ai să fii bătrînă, o să te ajut eu!" Dar cum şi cînd s-o ajute? Abia a venit de la şcoală — este profesoară — şi n-are timp nici

(Continuare în pag. 61)

SILVIA DIMA—PREDOIU

DISCUȚIE CU UN PĂRINTE

O datorie de prim rang a familiei

PE ELEVUL Petrică V. l-am cunoscut prima dată în curtea liceului, într-o seară cînd colegii lui plecaseră acasă de mult, iar cei din internat se aflau în sălile de studiu. Petrică era singur, își rezemase servieta de zid și se juca cu două pietroaie. Ce fel de joc era acela nu se putea ghici și cred că tocmai acest lucru m-a determinat să mă opresc lîngă el.

— Cum te cheamă? l-am întrebat.

M-a privit cu indiferență la început — poate nu știa că eram directorul școlii, sau nici măcar nu-l interesa cine sînt. L-am privit însă insistent, și probabil, s-a văzut nevoit să-mi răspundă."

— Petrică V.

— În ce clasă ești?

— A zecea.

Mi s-a părut curios ca un copil de 16 ani să se joace cu două pietroaie, singur, în curtea liceului.

— Ești extern?

— Da, a răspuns el.

— Și de ce n-ai plecat acasă? Nu te așteaptă părinții N-ai de învățat? La cîte obiecte ești corigent?

— La unu, a răspuns el, repede, încolțit de întrebările mele.

— Ba ești la trei, l-am replicat eu la întîmplare.

— Da, la trei sînt...

— Părinții tăi știu lucrul acesta?

Copilul a sălțat din umeri ca și cum situația lui școlară nu avea nici o legătură cu părinții.

— Unde lucrează părinții tăi?

— De ce mă întrebați? Vreți să le vorbiți?

— Da, am răspuns.

— N-are să fie chip, a zis băiatul — și în tonul lui se putea descifra părere de rău.

L-am trimis acasă. A doua zi, însă l-am cercetat situația școlară și am stat de vorbă cu dirigintele clasei. Petrică V. era, în adevăr, corigent la trei materii, fiind unul dintre elevii slabi. Dar, situația lui nu se datora lipsei de aptitudini sau calități intelectuale. După părerea dirigintelui, elevul ar fi putut obține rezultate bune la învățătură, dacă nu ar fi fost lipsit de interes față de propria lui situație, dacă ar fi privit lucrurile cu seriozitatea vîrstei pe care o avea.

Am aflat adresa părinților, telefonul și l-am invitat tatăl la școală. Mi s-a răspuns evaziv și, bineînțeles, nu a venit. Am telefonat a doua și a treia oară fără a reuși să-l conving că trebuie să ne întîlnim. Eram intrigat, bineînțeles. și în cele din urmă m-am dus acasă la elev. Tatăl îi era în baie. Cînd a venit m-a privit o vreme fără nici un cuvînt, frecîndu-și doar umerii cu prosopul. Mă privea cu reproș ca și cum venisem acolo pentru copilu meu, nu al lui. Am aflat că este inginer și că în unitatea în care lucrează duce o muncă de răspundere.

Discuția dintre noi a fost destul de scurtă — și era firesc să se întîmple așa. Eram amîndoi oameni care știam pe ce lume trăim, ce e bine și ce e rău, cum trebuie educat un copil. Nu voi reproduce întreaga discuție, ci doar esența ei.

— Copilul meu e infantil, a precizat la un moment dat tatăl.

L-am privit mirat. Oare omul acesta încerca să justifice cu un cuvînt întreaga lui comportare, lipsa de interes pentru propriul copil? Pentru că aceasta reieșea din cele discutate pînă atunci. Am vrut să știu exact ce gîndise pronunțînd cuvîntul „infantil", și, prin urmare ce părere exactă avea despre fiul său?

— Ce înseamnă, după dumneavoastră, infantil? am întrebat.

— E copilăros, neserios...

— Și asta înseamnă că nu poate să învețe, că trebuie lăsat la voia întîmplării?

— N-am timp să mă țin de el, mi-a replicat tatăl. Am alte treburi pe cap, sînt un om ocupat.

— Și copilul? Nu va trebui să învețe?

— Nu e obligat, a conchis el.

— Cum!? am întrebat cu uimire. Nici măcar să termine liceul? Eram uluit. Nu izbutise nimeni pînă atunci să mă enerveze în halul acesta. M-am stăpînit, totuși — cu greu — și i-am vorbit cu destul calm.

— Tovarășe inginer, dumneavoastră ați făcut o facultate, ați învățat. Cine v-a călăuzit, cine v-a ajutat, nu părinții?

— Părinții mei au fost țărani.

— Țărani sînt și părinții mei, și uite că am ajuns profesor, iar dumneavoastră inginer.

— Și?

— Cum „și"? Dacă niște țărani au fost în stare să ne îndrume, oare dumneavoastră, inginer, familie de intelectuali, acum, nu puteți face același lucru pentru copilul pe care îl aveți? Nu-l puteți ajuta să termine cel puțin liceul?

— Cum să-l ajut?

— Moral în primul rînd!

Nu voi reproduce în continuare dialogul cu interlocutorul meu, bănuiesc însă că cititorul a înțeles ce am vrut să spun. Anume că grija pentru educarea și instrucția propriilor copii este o datorie de prim rang în familie, lipsa ei nu poate fi motivată în nici un fel.

Prof. C. FLORIN

Un dialog apocrif, dar util părinților

ÎN CONDIȚIILE MODERNE ale dezvoltării procesului educativ, familiei îi revine — alături de școală — un rol deosebit. Formarea conștiinței noi revoluționare, determinarea înțelegerii realităților sociale pe care le trăim și, mai ales, problema pregătirii tineretului pentru o sănătoasă și conștientă încadrare a sa în noile realități sînt — recunosc — obligații ce depășesc, în multe cazuri, puterea de înțelegere și orientare a părinților. Oscilînd în materie de educație, părinții pot greși grav prin aprecierile și acțiunile lor. **Pentru a le veni în ajutor, vom prezenta sub forma unui dialog apocrif, o serie de probleme cu reale și profunde valențe în procesul educativ contemporan. Părinții vor avea multe de învățat din acest dialog.**

M. (Moderatorul): Stimate tovarășe și stimați tovarăși, vă adresez respectuoase mulțumiri pentru bunăvoința de a-mi acorda cîteva momente din timpul dumneavoastră, în continuarea consfătuirii cu părinții, la care ați participat. După cum s-a văzut și în această ședință, problematica educativă ce îi solicită pe părinți, în timpurile noastre de rapide înnoiri și realizări, este de o extraordinară vastitate, atît în diversitatea cît și în specificitatea ei. O epocă nouă ridică — firesc — probleme educative noi. Sau dacă, în esență, ele sînt mereu aceleași, vremurile noi cer soluții și căi noi în efortul de a se ajunge la rezultate optime. În toiul discuțiilor anterioare un tată susținea că astăzi părinții nu se mai pot baza pe ceea ce se știu din moșistrămoși, și că viața actuală este mult mai comple-

xă ca altădată, impunînd părinților atitudini, preocupări și intervenții mult mai nuanțate, mai chibzuite față de cele spontane sau tradiționale, cunoscute și aplicate pînă acum. O mamă își exprima dezideratul ca strădaniile educative ale părinților să fie sprijinite prin cît mai multe cărți, scrise cu competență, care să determine și să contureze în conștiința părinților orientări educative noi, în rezolvarea problemelor așa-zis minore. Ei bine, scopul acestei mese rotunde este tocmai acela de a răspunde unor astfel de necesități ale părinților. Desigur, rostul reuniunii noastre nu este de a elabora și vota un plan tematic, nici de a ne conduce după un plan de dezbateri în satisfacerea unor revendicări; este, însă, utilă o discuție informală, degajată, în care să se poată profila cîteva... expectații ale părinților față de cartea tipărită pentru ei. Așadar, sînt utile cărțile pentru părinți? Și dacă da, ce trebuie așteptat de la ele? Pentru a putea răspunde cît mai precis întrebării, am considerat indicată organizarea acestei mese rotunde. Și acum cînd îi cunoaștem scopul, să trecem la treabă...

Și, ca de obicei, în asemenea întîlniri este necesar ca cineva să spargă gheața. Cine îndrăznește?

Maria C: Să îndrăznesc eu, mai ales că v-ați referit la dezideratul formulat de mine în ședința cu părinții. Ei bine, ca orice mamă sînt și gospodină și, ca gospodină știu că toată lumea mănîncă, chiar dacă nu toți folosesc, pentru pregătirea hranei, cărțile de bucate; dar cărțile de bucate și sfaturile pentru gospodine te ajută să-ți perfecționezi, să-ți înnobilezi alimentația. Exemplul este analog cu problema ce ne preocupă. Astăzi toată lumea primește și face educație, chiar dacă nu toți citesc cărți de specialitate. Dar cîte îndemnuri la reflecții, cîte idei noi, cîte recomandări utile nu poți găsi într-o carte adresată ție, ca mamă, atunci cînd te afli grevată de nedumeriri și șovăieli...!

Dumitru P: — Așa este. Tatăl meu, ca militar, a fost pe front. Și în legătură cu realitățile înfruntate acolo în lupta cu moartea, ne spunea, deseori: „Am învățat tomuri întregi de regulamente, de strategie, de tactici ale diferitelor arme. Cînd m-am aflat în fața inamicului însă, cu misiunea de a cuceri o anumită cotă din munții Tatra, nu mai aveam timp să răsfoiesc tratatele și regulamentele militare, ca să știu cum să acționez; dar ele se aflau cumva în mine și îmi veneau în ajutor". Tot astfel, o carte despre „educația părinților" care, la început, m-a intrigat prin această formulă — „educația părinților" — mi-a adus lumini noi și mi-a prilejuit acumularea unor cunoștințe și idei ce mi-au fost de folos, ca părinte, în rezolvarea unor situații concrete, de cazuri minore.

M.: — Iată că se repetă calificativul minor. Există oare cazuri „minore" în educație?

Vasile D: Și eu mi-am pus această întrebare. Pot exista oare domenii minore în educație, cînd și cel mai mărunt și în aparență inofensiv act sau cuvînt poate avea, ca într-un peisaj cu ecou repetat, nenumărate consecințe educative? Uneori, un gest insignifiant pentru cel care-l face poate avea cine știe ce implicații neașteptate pentru personalitatea fragedă ce se formează lîngă tine și prin tine.

Maria C: — Mă simt obligată să intervin din nou, pentru că eu am formulat expresia și vreau să-mi clarific ideea. Pentru mine „minor" în educație nu are un sens depreciativ. Eu cred că pentru cel ce-și educă copiii nimic nu este minor, lipsit de importanță. Numai că sînt unele aspecte care țin de fundamental, de permanent, în procesul educativ, cum ar fi dobîndirea de cunoștințe de către copii, pregătirea pentru viitorul lor ca lucrători într-o anumită specialitate, educarea lor ca buni patrioți, ca viitori cetățeni și participanți conștienți la efortul general de înflorire a patriei. Există însă și alte aspecte educative cu o arie mai restrînsă, cu o frecvență mai mică, ivite în anumite circumstanțe...

M: De exemplu:?

Maria C.: De exemplu, eșecul! Noi ne educăm copiii, iar cărțile scriu despre educația lor ca și cum biografia fiecărui ins ar fi un neîntrerupt marș triumfal. Desigur, nici mersul societății noastre, în întregul ei, nu este un atare marș triumfal către culmi tot mai înalte. Dar cursul existenței unui singur individ? Cîte încercări cîte insuccese, cîte suferințe personale nu pot să apară în muncă, în dragoste, în profesie, în familie!...

Ilie M.: Aveți dreptate. Și eu m-am gîndit uneori că-mi pregătesc copiii numai cu intenția de a le insufla ideea succesului. Dar eșecurile, mai mărunte sau mai mari, pîndesc pe fiecare om. Ne pregătim noi oare — și în ce fel? copiii pentru posibilele neizbînzi din diferite etape de competiție pe drumul ascensiunii sociale? Copilul meu cel mai mic plînge și face o tragedie dintr-o înfrîngere pe tabla de șah.

Cum să-l învăț de pe acum că nu toți reușim întotdeauna și totul? Că important este să lupți, să înfrunți greutățile, să-ți accepți cu fruntea sus insuccesul, că niciodată nu e totul pierdut, că totdeauna mai ai în față alte drumuri către victorie...

Petru T: — Dan al meu a participat la olimpiada de matematică. Era socotit printre cei foarte buni. Rezultatul a fost surprinzător de slab. Dar a fost și folositor: și-a dat seama și el ce lacune, ce carențe are. La început, era demoralizat. Am avut multe și lungi convorbiri lămuritoare cu el. I-am dat să studieze două texte, să le aprofundeze pentru ca, apoi, să le discute cu mine. Iată-le, vi

le citez din memorie, căci ni s-au întipărit în minte și mie și lui Dan: „Eșecul este baza reușitei" — spune Lao-Tse; iar Sofocle, în Filoctet, spune „Mai bine să eșuezi cu onoare decît să reușești prin fraudă."

Maria C: — Vedeți că am dreptate? Cite aspecte educative și morale implică tema eșecului, această problemă minoră ca întindere și durată în viața omului!

B: — Poate vă va surprinde prezența mea la această masă rotundă. Părul meu alb, și nu numai el, vădește cred, limpede, că nu sînt aici în calitate de tată. Eu sînt tovarășul bunic, neprețuitul și, adeseori, indispensabilul bunic. Fiul și nora mea sînt angajați în construcția unei uzine, într-o țară îndepărtată. Fiul lor, Adi, stă la noi, la bunici, așa că am... redevenit părinte, avînd, astfel, putința să iau contact cu problemele nou ivite în educația copiilor. Ca „nou părinte" am constatat că în pregătirea școlară au apărut multe lucruri diferite față de cele învățate de fiul meu, ca elev — ca să nu mai vorbim de ceea ce am învățat eu, la vremea mea. Și e firesc să fie așa! Sînt, totuși, și unele domenii în care problemele educative au rămas cam aceleași, reclamînd însă moduri noi de tratare și rezolvare. Sînt, cred, acele domenii ce s-au numit aici minore. Și pentru că s-au dat mai înainte două citate, am să-mi permit să vă citesc și eu unele din această scrisoare a fiului meu, către Adi: „Am citit Autobiografia lui Mahatma Gandhi — scrie fiul meu — și iată ce am reținut din ea, pentru tine, dragă ADI: Stăpînirea de sine în alimentație... este tot atît de importantă ca și stăpînirea de sine în vorbire și în gîndire". Frumos, nu-i așa? Ne gîndim noi destul la stăpînirea de sine a copiilor noștri în gîndire, în vorbă, în faptă? Le dăm noi înșine exemple convingătoare în această privință? „...Și iată cum încheie fiul meu scrisoarea: „Recitește, dragul meu Adi, cuvintele pe care ți le-am scris pe darul nostru trimis la împlinirea a cincisprezece ani: „Cine a ieșit din cultură fără voință, fără suflet, fără bunătate, fără iubire de aproape, fără delicatețe, mai bine ședea acasă (Nicolae Iorga)"...

Mihai N.: — Într-adevăr, ariile catalogate aici minore sînt de o mare diversitate, impunînd preocupări de o stringentă necesitate în educația copiilor. Onuț al meu mi-a făcut, în cîteva rînduri, neplăcuta surpriză de a da semne de lașitate. Așa ceva mi se pare intolerabil. Fiul meu — un laș? De neconceput! Prețul lașității este totdeauna mare iar consecințele ei devin — mai devreme sau mai tîrziu — grave. Simpla conservare biologică și rudimentar — psihică în pseudo-confortul abjecțiunii, abdicarea de la ceea ce conferă noblețe umană individului ca și colectivității echivalează cu anihilarea, cu degenerarea morală a insului și a colectivității. Nu trebuie să fii un mare istoric ca să-ți dai seama că națiunile care durează și triumfă nu sînt cele ai căror membri practică lașitatea, perfidia, lenea, necinstea, cruzimea, ci acelea ai căror fii înscriu în cartea de aur a marilor valori: curajul, demnitatea, respectul de sine, de umanitate și cultură, devotamentul pentru muncă, pentru creațiile spiritului...

Maria C: — Vedeți că ariile acestea nu sînt deloc minore și că ele impun preocupări educative majore, despre care s-ar putea discuta încă mult, numai că timpul...

M: — Mai dorește cineva să ia cuvîntul? Nimeni? Deși ar mai fi multe de discutat în cadrul acestei arii inepuizabile a procesului educativ, înțeleg că nu-mi pot permite să abuzez de timpul dumneavoastră. Ceea ce am reținut din cele discutate este faptul că mulți părinți găsesc un sprijin și un stimulent pentru gîndirea și activitatea lor de educatori în cărțile ce le sînt destinate, mai ales dacă în ele se tratează, lîngă problemele fundamentale ale formării și pregătirii intelectuale, estetice, fizice și morale al copiilor, și unele aspecte legate de întărirea voinței și dezvoltarea pozitivă a caracterului lor, de comportamentul lor intim și social în viața cotidiană, în relațiile efemere, ca și în cele permanente ale apartenenței lor la uman și, în primul rînd, la ceea ce este românesc. Vă mulțumesc.

TIBERIU POPESCU

Ora de meditație...

IONEL, băiat bun și silitor, se ducea — îndată ce-și termina de făcut lecțiile — la geam și privea, așa, peste tot. Cel mai mult îi plăcea cum se zbenguiau jucăușele vrăbii în castanul din fața casei.

Este duminică. Soare mult, păsărelele ciripesc, copiii se joacă în aer liber. Cei trei prieteni ai lui: Cristi, Răzvan și Gabi, care se joacă tocmai sub castanul din fața casei. Ei fac avioane din hîrtie!... Ce-ar fi vrut și Ionel să fie cu ei, dar tata, mama și bunica se țin scai de el: „Învață Ionel, fă-ți temele Ionel"! deși el și le-a făcut. Învățătorul are numai cuvinte de laudă la adresa lui... Părinții, însă, insistă: „învață, învață, acum treci în clasa a V-a"...

Acum stă trist la fereastră și privește cum se joacă vrăbiuțele în castanul din fața casei. Iată că în jocul

Desen de GION

Ei, băiete, de astăzi înainte pun eu mîna pe hăţuri...

lor o vrăbiuţă se rostogoleşte. Ionel a scos un ţipăt ascuţit încît i-a speriat şi pe toţi cei de dinăuntru. Cei de dinafară îşi continuau jocul. El nici n-a apucat să vadă că vrăbiuţa a zburat în jos, ca să scape de suratele ei, gălăgioase.

— Iar nu-ţi faci temele? — strigă enervat tatăl. Ce ţipi aşa? Te zgîieşti pe geam cît este ziulica de mare... Lasă, am să te învăţ eu minte!... Între timp Ionel s-a aşezat la masa de lucru. Tatăl cu zel nu alta, dorind să-i arate autoritatea se apropie de el, şi-i apucă urechea între două degete, sucindu-i-o.

Ochii lui Ionel se umezesc de lacrimi, dar stăpînindu-se cu greu, îi spune:

— Dar n-am făcut nimic! M-am speriat, doar, crezînd că vrăbiuţa a muri-i-t. De asta am ţipat...

N-a mai putut scoate nici un cuvînt — lacrimile îi inundaseră obrajii...

— Lasă — lasă, că te ştiu eu, îl zgîlţîi mai departe tatăl...

Mama şi bunica, surprinse poate de reacţia neprevăzută a tatălui, au rămas simple spectatoare.

A doua zi, afectat încă de cele întîmplate în ajun, Ionel a fost ascultat şi a luat o notă mult mai mică, faţă de cele bune şi foarte bune, cu care era obişnuit.

Tatălui i s-a părut situaţia atît de gravă încît a considerat că intervenţia lui directă în procesul de pregătire a copilului a devenit strict necesară. Plin de năduf, se adresă lui Ionel:

— De-acum ai să-ţi faci toate temele cu mine. Te meditez eu... De azi înainte mă ocup eu de tine... Considera că se ivise prilejul cel mai nimerit pentru a demonstra întregii familii ce poate el...

Ionel, auzind din însăşi gura tatălui hotărîrea luată avu senzaţia că se prăbuşeşte, căutînd un punct de sprijin şi, în disperare a fugit la bucătărie. Plîngea în hohote... Meditaţie cu ta-ta... cu tata...

Şi meditaţia a început chiar a doua zi. Cei doi la masa de lucru.

— Ei, băiete, de astăzi înainte pun eu mîna pe hăţuri. N-o să-ţi mai meargă ca pînă acum, cînd se ocupa... şi priveşte spre soţie, care, uimită, rămăsese ca lipită de uşă.

— Ori carte, ori... şi a început cu o... expunere despre „merite personale" de pe vremea cînd el însuşi era elev. El ştia totul, el nu-şi pierdea vremea cu prostii, el şi el... Aşa de multe i-a spus, încît i-a împuiat capul. „Prostule, din tine n-o să iasă nimic! Ai să vezi tu... tîmpitule... Or să ţi-o ia alţii înainte... Ai să ajungi un nimic!" — încheie el sentenţios.

Bietul Ionel nu mai înţelegea nimic... dar tatăl se arăta hotărît să-şi dovedească autoritatea... Asta, în prima zi de meditaţie...

Timpul trecea. La şcoală Ionel nu mai avea aceleaşi rezultate. De altfel, această schimbare o constatase şi învăţătorul, fapt ce l-a determinat să-i cheme părinţii pentru a le aduce la cunoştinţă impasul „inexplicabil" al copilului.

— Am bănuit eu, tovarăşe învăţător, dar lăsaţi pe mine, am să-l învăţ eu, nu o să mai vină el la şcoală cu temele făcute superficial...

Tonul cu care a rostit cuvintele l-a săgetat pe Ionel pînă-n străfundul fiinţei lui mici şi plăpînde. Ceva începuse, parcă, să-i furnice tot corpul... şi simţea că i se înceţoşează ochii.

A doua zi, cînd Ionel a venit de la şcoală, tatăl l-a întrebat cum merge învăţătura

— Totul este bine, aproape am învăţat lecţia din clasă.

După încă alte două zile este întrebat ce le-a dat la matematică şi ca să-l verifice l-a întrebat cum se rezolvă...

— Am învăţat din clasă, aşa că azi nu mai este nevoie să-mi arăţi, îi spuse Ionel, cu teama de a nu se mai repeta „meditaţia" din zilele precedente.

— Da... ei, bine-e-e-e, ... ia să vedem!
Eu îţi dau un exerciţiu. Dar fii atent, că dacă nu faci bine de la început, ai să stai de vorbă cu mine... ai să vezi tu ce păţeşti!

În faţa ameninţării Ionel a simţit din nou furnicături pe şira spinării.

— Arată-mi cum rezolvi exerciţiul, dar ceva mai repede, că n-am timp de pierdut...

Copilul nu mai ştie nimic. Simţea doar o durere interioară nedefinită, în

timp ce lacrimile îi inundară fața.

— Ah!... Deci, te-am prins... puşlamao! Nu ştii nimic şi-mi refuzi ajutorul... bineee... Te fac eu să înţelegi — în timp ce-şi scotea cureaua de la pantaloni punînd-o pe masă, alături de ei — şi începu explicaţia... Ridicarea unui număr la puterea a doua nu-i lucru chiar atît de uşor... pentru asta trebuie să ai cap şi cum tu nu ai, o să-l capeţi! Ai înţeles? — ridică el tonul pentru a fi auzit şi de soţie şi soacră.

— Da, tată, dar vreau să-mi explici... aşa, ca să-mi fie şi mie... clar.

Tatăl se străduia să se facă înţeles, dar nu reuşea.

— Da, tăti-cu-le, dar tot n-am înţeles, zise Ionel — abia auzindu-se de teamă să nu-şi înfurie meditatorul.

— Păi cum o să înţelegi dacă n-ai cap. Am văzut eu cîte parale faci tu... Fii atent şi urmăreşte-mă, ca să vezi cum rezolv eu. Poate aşa ai să înveţi şi tu ceva matematică. Deci... Şi el pe „mutește" rezolvă cîteva exerciţii. Destul de repede, dar fără nici un cuvîntel. „Ei, ai văzut, tîmpitule, ce repede se rezolvă? Gură-cască... În loc să te zgîieşti toată ziua la geam la neisprăviţii ăia de ...prieteni, pune mîna pe carte şi învaţă, că nici tabla înmulţirii n-o ştii, vlăjganule... Eşti prost, şi pace", îşi încheie tatăl ora de meditaţie.

La fel au decurs lucrurile şi în zilele următoare. Pentru Ionel orele acestea deveniseră o adevărată povară. Pentru el, ca şi pentru restul familiei. Pentru învăţător elevul devenise o mare enigmă, căreia nu reuşea să-i găsească dezlegarea. De ce dintr-un elev bun, Ionel ajunsese codaşul clasei, cu rezultatele cele mai slabe. De ce? O explicaţie nu-şi putea da, pentru că el nu avea de unde şti ce se petrecea cu acest copil dincolo de uşa sălii de clasă.

Într-una din frumoasele zile de meditaţie, cînd tatăl încerca să-l convingă, ca de obicei, că el creşte un animal şi nu un copil, că este un prost, că mintea nu-l duce... că este ca o noapte întunecată, şi-a adus din nou aminte de anii lui de şcoală, de facultate, cînd nu era un altul ca el, că el era primul întotdeauna. Despre el, tatăl lui, copilul auzea numai cuvinte de laudă; colegii îl căutau că numai el ştia matematică... Dar el şi avusese cap. Ce păcat, că n-ai semănat cu mine!!... Măcar o fărîmă din mine să fi avut! ... Dar, ce să fac eu dacă eşti idiot? De ce să-mi mai pierd timpul degeaba cu tine?

De astăzi înainte ai să faci ce te taie capul că eu nu te mai învăţ matematică... N-ai cap şi pace!...

Şi astfel, şirul chinuitor al orelor de „meditaţie", pe care le-a făcut cu părintele său, a luat sfîrşit.

Ionel îşi face temele singur, ca altă dată. După ce le termină priveşte liniştit la castanul de vis-a-vis, în care se zbenguie vrăbiuţele, iar la şcoală a început să ia din nou note bune.

Într-o zi, constată că prietenii lui nu mai veneau sub castan şi se întrebă de ce. Nu-şi putea da un răspuns. Bănui doar că s-ar putea să fie şi ei la meditaţii...

SILVIA DIMA-PREDOIU

Cine nu are un bătrîn

(Urmare din pag. 59)

măcar să citească ziarul, că sună telefonul: „...să ştii dragă că astăzi vin la tine cu Sandu şi mai vin cu doi prieteni, îţi facem o vizită. Ştim noi ce plăcintă grozavă face mama ta. E întotdeauna nemaipomenit de gustoasă".

Cum a închis Alina telefonul bunica... odihnită pînă la ora aceea... începe să frămînte coca, rade merele, le călește şi, între timp, este atentă şi la ceas: trebuie sculat Dănuţ şi dus la plimbare.

...plăcinta creşte în cuptor, bunica îl îmbracă pe Dănuţ, ginerele doarme, Alina mai primeşte un telefon...

„Plăcinta este gata". Pusă pe platou, răspîndeşte un miros ademenitor. Fericită de dragostea şi atenţia cu care este înconjurată, bunica pleacă la plimbare cu nepotul de mînă.

La întoarcere, casa este plină de musafiri! Trebuie să-şi ia sacoşele şi să plece cît mai iute, şi pe nesimţite — aşa le place copiilor, să nu fie prezentă cînd vine atîta lume în casă, pentru că n-au loc să se mişte... Şi-apoi, trebuie să meargă acasă, să se odihnească...

Seara, pe la ora opt ajunge acasă fiindcă stă foarte departe. Acasă este singură. Ar vrea să mai fie cineva cu ea, să-i spună cîte a făcut într-o zi şi cîte au mai rămas de făcut... Să mai schimbe o vorbă, să-i spună cît de mult a aşteptat ea să ajungă bunică!...

Gînduri pentru părinții din... clasa întîi

● Ce trebuie să știm și ce se impune a nu uita din obligațiile noastre esențiale ● Învățați să sprijiniți „florile vieții" pentru a vă parfuma existența

În materialul de față mi-am propus să prezint unele aspecte ale colaborării școală-familie, punctînd mai ales elemente necuprinse în literatura de specialitate, adresîndu-mă, în primul rînd, acelora care sînt pe punctul de a deveni părinți de școlari.

Pentru început, permiteți-mi o notă de sentimentalism: vă mai amintiți de lacrima fugară, de fericire, ce v-a brăzdat obrazul cînd ați auzit pentru întîia oară că vi s-a spus „mamă"? sau... năvala „bujorilor" în obraji cînd din gînguritul celui mic ați putut descifra cuvîntul „tată"? Mai știți care-au fost primele zece cuvinte rostite de copilul dv.? Ați simțit vreodată oboseală în nopțile nedormite la căpătîiul „florii" din casă? Mai știți ziua primului pas făcut fără ajutorul dv.? Dar data cînd a legat primele propoziții sau cînd a îmbrăcat șorțul pentru a merge la grădiniță? Cînd a apărut prima dată pe scenă în prima lui serbare? Cînd a îmbrăcat uniforma de șoim? Cred că mulți, cuprinși de euforia momentelor, nu v-ați gîndit să localizați în timp asemenea evenimente — pentru că în viața copilului — ca și a dv. — evenimente au fost.

Anii au trecut, însă repede și iată-vă acum în ipostaza apropiată de „școlari". Cuvîntul „școală" sub toate variantele lui poate fi tot mai des auzit în casă — pentru copil el stîrnind nedumerire, încîntare, reținere ori înflăcărare, simbolizînd fie „palatul nedorit al zmeilor", fie imaginea unui vis cu Ileana Cosînzeana și Făt-Frumos.

În perioada premergătoare înscrierii la școală — cu deosebire în ultima jumătate de an, în plimbările zilnice, trebuie incluse și trasee ce trec pe lîngă școala din cartier, dar și pe lîngă altele, din oraș. Opriți-vă întotdeauna cîte o clipă în fața acestor edificii și adăugați imaginii cîteva cuvinte frumoase, pătrunse în simplitatea ori măreția lor de sensul profund și parfumul înnobilator al muncii dintre zidurile lor. Vorbiți-le despre sufletele însetate de cunoaștere adunate în clase. Și dacă, în neștiința lui, copilul vă va spune vreodată că el nu merge la școală „fiindcă nu știe să scrie și să citească", făceți-l să înțeleagă că asta va învăța la școală.

Necesitatea pregătirii copilului pentru școală

Dacă vizita dumneavoastră coincide cu o recreație școlară, alegeți colțul ori grupul cel mai potrivit spre a fi contemplat de copil, știut fiind că frumosul provoacă frumos sau, în limbajul pedagogic, sprijinindu-ne pe elementele pozitive înlăturăm pe cele negative. Este foarte bine dacă — chiar pentru cîteva clipe — îl puteți face să se simtă mare, să se vadă școlar, să schimbe cîteva cuvinte de pe poziții școlărești cu părinții și bunicii, cu adevărații școlari. Dacă între elevi el va zări pe „tanti" sau pe „nenea", explicați-i cu bunăvoință că este „învățătoarea" ori „învățătorul", preamărindu-l în ochii copilului. De la prima percepere, dascălul trebuie să apară în ochii viitorilor elevi drept un simbol, un monument de înțelepciune, bunătate, cinste, corectitudine, intransigență, echilibru, fără a depăși însă limitele omenescului în aprecieri. Serviciul acesta este strict în interesul aplecării afective a copilului spre școală și nu în al dascălului.

Procurarea rechizitelor pentru viitorul școlar din clasa întîi reprezintă un alt moment optim de apropiere sufletească a copilului de școală.

Aș remarca aici că orice obiect, cu sau fără viață, „crește" în ochii și sufletul copilului dacă este personificat, dacă i se dă viață — creionul va fi ocrotit mult mai mult dacă i se spune că și el are viața lui, vrea să fie întreg, frumos, curat, fără zgîrieturi etc. Copilul de această vîrstă iubește viața, vorbește și îngrijește jucăriile — imitînd prin asta, în mare măsură, gesturile părinților față de el sau de ceilalți membri ai familiei — ca și față de alte obiecte din casă.

Au început înscrierile la școală. Și acest element merită să fie receptat de copil, informațional și afectiv, la cele mai înalte cote. Este bine chiar ca el să participe direct la acest eveniment — drumul spre școală fiind un excelent prilej de discuții despre natură, circulație, prieteni și, mai ales, despre școală și școlari. Desigur, rămîne la latitudinea fiecăruia de a doza problemele, urmărindu-se cu discreție reacțiile copilului spre a nu se ajunge la rezultate contrare intențiilor.

Pregătirea primului contact direct cu școala

Prima întîlnire oficială cu școala să se reflecte în trăirea psihică a copilului

— chiar dacă manifestarea ei comportă stîngăcii sau forme de înhibare. În nici un caz faptul că nu și-a mai știut numele, adresa, rechizitele cumpărate sau că îi vedeți mîna tremurîndă, ori a avut o ieșire de-o clipă de obrăznicie — cazuri foarte rare — să nu constituie motiv de bruscare, de ceartă. Starea lui în acele clipe nu suportă comparație. Dar dacă, totuși, dumneavoastră, părinții, ați uitat că ați fost copii în clasa întîi, gîndiți-vă acum că în loc de a trece pragul școlii, ați face prima ieșire în Cosmos. Cam așa ceva simte și copilul, atunci cînd trece, pentru prima dată pragul clasei, școala fiind pentru el o tentație dar și o necunoscută.

Și-atunci cînd miresmele livezilor se revarsă îmbălsămînd văzduhul, cînd rîndunelele deschid primele sfaturi rostind plecarea, cînd cîntecul cucului lasă loc clinchetului de clopoțel, vestiți puiului de om că-i mare sărbătoare în viața lui. Măreția momentului va fi sporită dacă nu lipsește buchetul de flori, buchet ce nicicînd nu-l veți datora dascălului, ci totdeauna, și mai ales acum, împlinirii sufletești a fiului dv.

După obișnuitele și de neuitat clipe festive prilejuite de deschiderea noului an școlar, urmează un nou moment de mare tensiune — formarea grupului clasei, despărțirea și drumul spre clasă, însoțiți doar de primul lor învățător ori prima învățătoare.

Dacă, totuși, s-ar ivi nepotriviri între repartizarea pe clase față de eventualele preferințe ale familiei, în nici un caz opiniile dv. să nu vi le exprimați în prezența copilului. Pentru el, din acel moment, dascălul trebuie să devină cel mai bun om de pe Pămînt. Din acest moment familia se completează și cu dascălul, el nefiind un intrus în spațiul familial, ci un aliat, un sfătuitor al familiei. De aceea, nu trăiți sentimentul frustrării, dacă uneori copilul nu vrea să abdice în ruptul capului de la ceea ce a spus „tovarășul învățător" în probleme a căror rezolvare o vedeți sub o altă formă. De fapt, pentru a elimina astfel de situații, învățătorul și părinții caută și găsesc modalități de cunoaștere reciprocă pentru a se pune de acord asupra stilului de muncă comun în desfășurarea procesului instructiv-educativ al copilului. Și formele cele mai potrivite de cunoaștere le reprezintă ședințele cu părinții, lectoratele cu părinții, vizitele la domiciliul elevilor, vizitele părinților la școală și chiar întîlnirile ocazionale — conținutul fiecăreia prezentînd particularități specifice, participarea la una neanulînd eficiența și necesitatea celeilalte.

După primele zile de școală, cu certitudine, veți fi invitați la prima întîlnire, într-o ședință cu părinții, întîlnire emoționată deopotrivă pentru omul de la catedră ca și pentru dumneavoastră, părinții. Indiferent de statutul dv. social, de pregătirea profesională, sau de faptul că ați mai avut copii în clasa întîi, nu ocoliți această întîlnire, pentru că, deși instrucție școlară se face de mult, dascălii nu vor fi niciodată identici. Acum aveți prilejul de a afla stilul de muncă al dascălului copilului dv., aceea „ars poetica" a profesiei lui, crezul pedagogic căruia va trebui să vă alăturați, pentru reușita copilului. Se pare că, pe fondul acestei cunoașteri reciproce dascăl-părinți, patru probleme se detașează din conținutul primei ședințe: îndrumările privind regimul de zi al școlarului, rechizitele, amenajarea clasei și mult discutata așezare în bănci.

Dacă prima problemă, fundamentală, nu comportă discuții, fiecare tinzînd practic spre formula ideală, problema rechizitelor este mai „spinoasă". Trecerea de la forma de activitate specifică grădiniței la cea școlară se face din mers, utilizînd diverse jocuri, chiar din prima zi, și, insist a vă încunoștiința, că ele sînt absolut necesare la începutul anului școlar, ponderea lor scăzînd treptat, spre sfîrșitul primei luni de la începutul anului școlar. Pentru o activitate eficientă este absolut necesar ca toți copiii să posede aceleași jocuri.

Amenajarea clasei, la care sînt chemați să participe toți părinții, trebuie să conducă la realizarea unui microclimat propice învățării, destinderii și îmbogățirii spirituale a copiilor. De-acum, sala de clasă reprezentînd una din camerele apartamentului fiecăruia și ceea ce-i doriți copilului acasă, punînd umăr la umăr, încercați să-i oferiți și la școală.

După prima zi de școală, nu rareori, se întîmplă a i se adresa învățătorului rugămintea ca „copilul" să fie așezat în primele bănci — cerință formulată după o optică greșită potrivit căreia cei din spate sînt neglijați. Și cum cererea este nefondată și, practic irealizabilă, e bine să lăsați dascălul să se călăuzească după norme pedagogice și medicale iar copiii să știe că fiecare stă în cel mai bun loc pentru ei.

Departe de a fi epuizat problematica acestei întîlniri, închei cu sublinierea necesității conlucrării depline, încă din primele zile, a familiei cu școala, a asimilării și integrării stilului de muncă specific școlii în viața fiecărei familii. Integrarea aceasta va fi favorizată și de celelalte forme de conlucrare menționate anterior.

Convins de utilitatea prezentării acestei problematici, închei cu îndemnul spre înțelepciune formulat de D. Cantemir: „Din cele văzute sau auzite (caută) pe cele nevăzute și neauzite și socotește cele viitoare din cele trecute."

Înv. IOAN MICLĂUȘ

„OGLINZILE ADEVĂRULUI"

PRIMUL ZÎMBET al copilului, primul cuvînt rostit: „ma-ma" — parcă spărgînd un zăgaz al ființei lui — primii pași făcuți în explorarea unicei lumi proprii ce se numește Viață, toate acestea îi bucură și, în același timp, îi înduioșează pe părinți. Viața unui părinte este plină de speranțe, de visuri, de fericirea pe care o dăruiește din plin celor pe care i-a adus pe lume — copiii.

Era mic. Cînd a venit pe lume, primul țipăt era o chemare pentru alintare, pentru dragoste, dar acum, cînd a mai crescut, țipătul impune. Copilul este ambițios; are personalitate, își zic părinții și parcă încearcă o notă de mîndrie dominată de bucurie. Peste cîțiva ani, țipătul impunător se regăsește frecvent în tonul micuțului și de aici încep căutările pentru identificarea elementului negativ din rîndurile înaintașilor. Albumul de familie este răsfoit la repezeală. Sînt învinuite rude mai apropiate sau rude îndepărtate care, de mult, chiar de foarte demult, și-au pierdut păcatele sub bolta rece a cimitirului. Totuși, acum, pe amintirea multora dintre ei cad învinuirile nesocotinței părintești.

„Bunicul era de un avarism proverbial. El e **singurul vinovat** pentru niște copii cu manifestări egoiste"!

Răzvan nu face bine că nu vrea să dea altui copil o bomboană sau un biscuit, dar **nu poate uita cît de aprinși au fost părinții la anunțarea unor musafiri pentru care trebuiau să „sacrifice" ceva din proviziile casei; nu poate uita nici îndemnurile șoptite la ureche, numai de el auzite, în parc: „Vino să mănînci lîngă mine, să nu-ți mai ceară copiii din pachețel!"**... Și acum mugurii egoismului sînt căutați departe, între diversele ramuri ale arborelui genealogic.

Copilul este cam nervos uneori, răspunde urît, țipă la părinți, la bunici — **fără conștiința greșelii făptuite.** De altfel, **așa se manifestă, uneori, și părinții** cînd vin acasă obosiți de la servici, iar „bătrîna" a „risipit" un ou în plus la prăjitură, ori **a ars puțin cozonacul,** sau curățenia nu a fost terminată.

Ne mirăm, în asemenea situații, că unii copii se manifestă necivilizat, ori sînt lipsiți de respect?

Într-o zi, Adrian a plecat la plimbare cu mama lui, în Parcul Herăstrău. De cum s-a urcat în troleibuz Adrian a început să-și facă loc împingînd cînd un călător, cînd un altul. Astfel, a ajuns acolo unde știa el că sînt locurile rezervate pentru bătrîni, bolnavi și copii! Dar n-a avut noroc. Locurile erau rezervate pentru copiii pe care îi țin mamele în brațe, „între unu și trei ani"... Și erau ocupate. Bătrîna care stătea pe unul din locurile rezervate își sprijinise bastonașul lîngă scaun și, la o pornire bruscă a troleibuzului, acesta i-a căzut. I s-a adresat cuviincios băiatului, rugîndu-l să-l ridice. Adrian, însă... nu a auzit. Nici el și nici mama lui, care l-a tras mai spre ea, îndemnîndu-l „discret" **să se uite în altă parte.**

Desen de PUȘA BALABAN

Prin comportarea avută, mama copilului a dat un exemplu rău copilului ei, exemplu pe care, sigur, îl va identifica mai tîrziu în comportamentul lui Adrian.

Așa se fac primele greșeli în educație, viciind profund firea copilului, care va deveni, succesiv, nepoliticos, furios, egoist, mincinos, crud etc.

Micul vlăstar citește în gesturile părinților, în privirea lor, în tonalitatea vocii, însușindu-și-le, și devenind cea mai perfectă oglindă a felului de a fi al părinților lui.

SILVIA PREDOIU-DIMA

Plai de dor

Românie, cîndva, mai demult,
ochii mei s-au deschis
peste plaiul de dor şi de vis
al acestui pămînt.
Ca un stejar am prins rădăcini,
Prin trunchi mă cutreieră
sevele tale.
Vînt de mă leagănă,
codrul de-mi tragănă,
furtuni de mă clatină,
eu rămîn la o datină:
frunza mea cîntă de bucurie şi
jale.
Prin mii de fire înfipte adînc
iubirea urcă în mine,
povestindu-mi de istorie, de
prezent,
de primăvara ce vine.
Cîndva, poate nu peste mult,
porunca firii va trebui s-o
ascult.
Ca un soare am să mă topesc
în pămîntul meu românesc.
Somnul cel mare mă va cuprinde
uşor
apoi mă voi risipi
în plaiul de vis şi de dor...

Predestinare

Mă strîng din holde şi mă întregesc,
Aci-n ograda inimii, şi cînt;
Predestinat am fost să proslăvesc
Ce n-au slăvit acei ce nu mai sînt.

Străbunii mei ce dorm în cimitire
De-ar sta acum cu mine la o masă
N-ar mai crăpa chibritu-n patru fire
Şi n-ar mai şti ce-i lupta grea, de clasă.

Ei şi-ar dura şi visele şi cîntul
În front cu mine-n altă bătălie,
În lung şi-n lat ar semăna pămîntul
Cu grîu ales şi sfîntă poezie.

Mă strîng din holde şi mă întregesc,
Aci-n ograda inimii şi cînt;
Predestinat am fost să proslăvesc
Ce n-au slăvit acei ce nu mai sînt.

Dor lîngă mînză

Sînt mistuit de doruri, ca pasărea de zbor,
Tristeţea lumii-ntregi în sîngele meu plînge;
Am sufletul rănit ca ultimul cocor
Gonit de bruma toamnei, ce aripa şi-o frînge.

Hai, vino, ogoieşte-mi năpraznice furtuni
Ce bîntuie barbar prin sînge şi idei;
Tu bucuria lumii, tu, mînză, să-mi aduni
Pe pajişti de mătase doar ciocîrlii şi miei.

Nestăpînită, zburdă sub zările de lume,
Răsfaţă-ţi frumuseţea uimită-n cerul meu.
Şi strigă-ţi doru-ntreg şi tuturora spune
Că-n cer şi pe pămînt doar doru-i Dumnezeu.

GEORGE CIUDAN

Străvechile populații care au format națiunea română aflată de-o parte și alta a lanțului carpatic au imprimat urmașilor caracteristicile unor însușiri extraordinare. Astfel, pe teritoriul vechii Dacii practica medicinei, de pildă, se pierde în negura vremurilor, după cum se poate constata din instrumentele chirurgicale, inscripțiile, sau chiar craniile trepanate, găsite de-a lungul anilor și păstrate în diferite colecții mai mult ori mai puțin muzeale. Cît privește contribuția științifică la progresul medicinei ori biologiei contemporane, se știe că operele savanților români sînt înscrise cu litere de aur pe firmamentul culturii universale, de specialitate.

PRIORITĂȚI ROMÂNEȘTI ÎN ȘTIINȚA ȘI TEHNICA MONDIALĂ

● Ce știți despre: Fenomenul Cantacuzino, Sindromul Parhon, Constanta Longinescu, Efectul Procopiu, Sintezele și reacția Nenițescu, Teoria sonicității, Profilele aerodinamice Carafoli și primul automobil aerodinamic? ● Dar despre „rucsacul zburător"? Știți ce datorește aviația mondială României, de la primul zbor și pînă la rachetă?

LIMITELE GENIULUI UNUI POPOR SÎNT NELIMITATE

• Personalităţi remarcabile s-au afirmat din rîndurile tuturor practicienilor, din ţara noastră. Citarea lui Gheorghe Assaky (1835—1899), *descoperitorul tuberculului* care îi poartă numele A care, în 1886, elaborînd *tehnica operatorie şi suturarea nervilor periferici* a devenit *un precursor al neurochirurgiei* contemporane poate fi concludentă.

• În aceeaşi perioadă doctorul Iacob Felix, în urma experienţelor proprii a înfăţişat la Congresul Internaţional de Igienă de la Viena necesitatea izolării individuale a bolnavilor contagioşi — metoda boxajului — care va fi însuşită de francezi, în primul rînd,şi pusă în practică, cu uimitoare rezultate pentru vremurile acelea.

• Identificînd *oasele fosile ale unei cămile în ţara noastră*, Grigore Ştefănescu şi-a legat numele în paleontologie şi de *găsirea şi reconstituirea celui mai complet schelet de mamut — Dinotherium gigantissimum* — cunoscut pînă azi.

Pe tărîmul interdisciplinar al biomedicinei, cîteva nume de savanţi iviţi din rîndurile poporului nostru onorează patrimoniul ştiinţei universale prin scînteietoarele lor contribuţii.

Primul curs de bacteriologie

• Victor Babeş, autorul primului curs de bacteriologie din lume, publicat la Paris împreună cu V. Cornil, în 1885, s-a făcut cunoscut prin studiile sale aprofundate asupra leprei, tuberculozei, turbării şi difteriei, *descoperind şi corpusculii Babeş-Negri* — **babesiile** — pe lîngă alţi 50 de microbi necunoscuţi înaintea lui. A fost, totodată, un **precursor al seroterapiei şi antibioterapiei,** evidenţiind în acel tratat existenţa unor *„microorganisme ce pot elabora substanţe capabile de a opri dezvoltarea şi nocivitatea altor microorganisme"*.

GEORGE PALADE DISTINS CU PREMIUL NOBEL

Un american de origine română şi doi belgieni, toţi trei pionieri ai cercetărilor în domeniul biologiei celulare, au fost distinşi cu Premiul Nobel pentru medicină ca urmare a importanţei lor contribuţii la eforturile de detectare şi tratare a cancerului. Cercetătorul american, dr. George Emil Palade, a emigrat din România în anul 1946 şi este astăzi în vîrstă de 68 de ani. În prezent, el conduce secţia de biologie celulară a Facultăţii de medicină din cadrul Universităţii Yale. Cei doi oa...

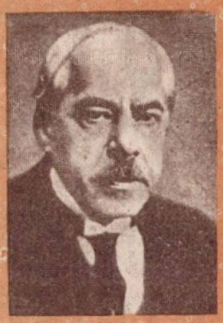

GH. MARINESCU

VICTOR BABEŞ

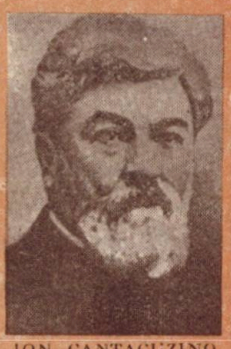

ION CANTACUZINO

• Gheorghe Marinescu, savantul format la şcoala lui Victor Babeş, a fost unul dintre cei mai de seamă exploratori ai neuronului — celula nervoasă de o capitală importanţă în alcătuirea edificiului uman. **El a întemeiat disciplina medicală a neurochirurgiei,** iar împreună cu elevul său I. Minea a *reuşit să cultive, pentru prima oară în lume,* **ţesut nervos în afara organismului.**

• Cunoscutul bacteriolog de reputaţie mondială Ion Cantacuzino este, între altele, creatorul noţiunii de *imunitate prin contact* şi **descoperitorul fenomenului de aglutinare în scarlatină,** descoperire pe care oamenii de ştiinţă au denumit-o, în mod omagial, *„fenomenul Cantacuzino"*.

• Discipolul său, Daniil Danielopolu, a muncit neobosit timp de o jumătate de veac atît în cercetare, cît şi în practica medicală, punînd în evidenţă **pentru prima oară în lume** *relaţiile strînse dintre sistemul nervos somatic şi cel vegetativ*, precum şi *rolul coordonator al scoarţei cerebrale*. Este, de asemeni, *autorul metodei de cercetare viscerografică* pentru studiul funcţiei motrice a anumitor organe la om şi animale, şi a publicat cea mai documentată monografie asupra tifosului. A fost totodată un **precursor al ciberneticii biologice,** deoarece

D. DANIELOPOLU

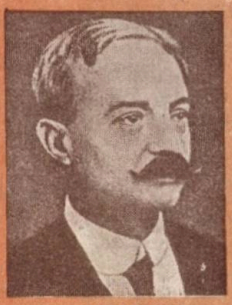

C. LEVADITI

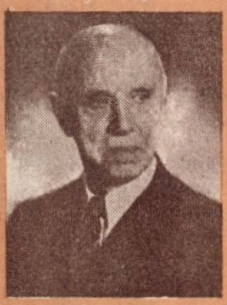

C.I. PARHON

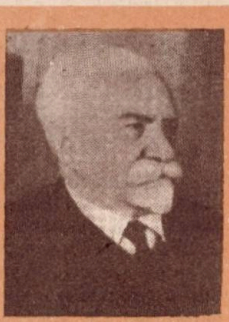

EM. RACOVIȚĂ

noua știință, după cum a arătat Norberth Wiener, creatorul cibernetică, cuprinde în sfera sa nu numai mașinismul, ci și viețuitoarele.

● Născut la Galați, savantul de origină aromână Constantin Levaditi, rămînînd orfan de ambii părinți a fost crescut la Spitalul Brâncovenesc din București, de o mătușă a sa, care funcționa acolo ca lenjereasă. Încă din timpul studenției, el a lucrat alături de V. Babeș, iar după absolvire, a plecat în Franța, recomandat de acesta, pentru a-și trece doctoratul la Paris. În curînd Levaditi *a devenit șef de laborator al Institutului Pasteur*, unde a lucrat sub conducerea marelui Mecinikov. Colaborînd neobosit și cu savantul austriac K. Landsteiner (Pr. Nobel) **a reușit să descopere în 1909 virusul poliomielitei,** iar, patru ani mai tîrziu, în 1913, să găsească prima formulă de combatere treptată a efectelor acestei groaznice maladii. Levaditi, împreună cu Sazerac, au descoperit și introdus în practica medicală apoi *întrebuințarea bismutului la tratamentul sifilisului*. De asemenea **el a elaborat cele dintîi monografii din lume referitoare la acțiunile ultravirușilor în maladiile umane și animale,** iar mai tîrziu *a combinat bismutologia cu penicilina* pentru combaterea cu mai mare succes a cumplitei boli luetice.

● Grefată pe o vastă cultură, firea profund introspectivă a doctorului D. C. Paulescu își construise încă din tinerețe un mod personal de reprezentare a lumii. Astfel, la Facultatea de Medicină din Paris, distingîndu-se ca element de excepțională valoare, profesorul Lancreux *îl numește primul său asistent*, iar ulterior, *secretar științific al colectivului de specialiști, de la Journal de Médicine Interne*. Deși își luase între timp două doctorate cu Magna cum Laudae, în medicină și în științe naturale, Paulescu, după ce refuză postul de profesor la cunoscuta universitate elvețiană de la Friburg, se înapoiază în țară pentru a-i închina întreaga putere de muncă, adîncindu-se și în filozofia științei.

Experiențele reușite și comunicările sale atrag în anii următori admirația multor somități occidentale, precum și pe aceea a marelui Pavlov. După șase ani de cercetări, întrerupte doar de primul război mondial, **descoperă în 1921 pancreina,** *pentru combaterea diabetului* și publică în *Archives internationales de physiologie* din Liège (Belgia) în august 1921 și în *Compte Rendu de la Société de Biologie* de la Paris, din același an, rezultatele cercetărilor sale, dînd, totodată, și rețeta respectivă de fabricație. Totuși, un an mai tîrziu, doi oameni de știință, canadianul F. Banting și scoțianul Macleod, (care *nu s-au sfiit să afirme că luaseră cunștiință de cele publicate de* Paulescu, dar că necunoscînd bine franceza se aflaseră probabil în fața unei traduceri greșite a textului respectiv) *prepară pe aceeași cale insulina și primesc premiul Nobel în 1925*, **frustrîndu-l pe Paulescu de drepturile sale firești.** Un colaborator al lor, omis de la această premiere sub motiv că era student pe atunci, va *recunoaște tîrziu injustețea comisă în acele împrejurări în dauna savantului român*, așa încît posteritatea să-i poată atribui meritele cuvenite.

● **Întemeietor al științei care studiază viețuitoarele din peșteri,** savantul Emil Racoviță a fost cel mai mare biolog român. El a urmat la Paris, simultan, trei facultăți, luîndu-și și un doctorat strălucit în științe naturale. Explorator pe vasul „Belgica" al regiunii antarctice, în care va rămîne o iarnă, la sfîrșitul secolului trecut, el *descoperă noi specii zoologice*, culese din fundul apei. Ulterior, prin descoperirea unui mic rac orb într-o peșteră **pune bazele biospeologiei,** explorînd peste 1000 de peșteri de-a lungul vieții sale și întemeind la Cluj primul Institut de Speologie din lume, care va deveni apoi și centrul studiilor biospeologice mondiale.

● C. I. Parhon a făcut numeroase cercetări și descoperiri referitoare la funcționarea în condiții normale sau patologice a hormonilor glandelor și țesuturilor cu secreție internă, fiind un **pionier al școlii endocrinologice pe plan mondial.** *A evidențiat sindromul care-i*

poartă numele și a demonstrat importanța factorului endocrinologic în biologia vîrstelor, **elaborînd și primul tratat de endocrinologie din lume.**

• Alături de el, dr. Ana Aslan a acționat mai departe în geriatrie, declanșînd cu succes o aprigă luptă contra bătrîneții prin crearea și brevetarea unor medicamente ca *Gerovitalul* și *Aslavitalul*, administrate pe baza unor tratamente adecvate.

• Un coleg al lui C. I. Parhon din perioada studenției la Facultatea de Medicină din București, Șt. S. Nicolau a devenit asistentul lui Levaditi la Paris, între 1920 și 1926 și totodată unul dintre pionierii virusologiei. Promovat pe înalta treaptă de *Șef al Laboratorului la Institutul Pasteur*, el va lucra între 1936 și 1939 și la National Institute for Research din Londra. În 1939 a fost chemat la catedră, la Facultatea de Medicină din Iași, iar apoi transferat în 1942 la București, unde i s-a creat catedra de Inframicrobiologie, adică **prima catedră de virusologie din lume.** A izolat virusul hepatitei epidemice și marcat prezențele virale în cancer.

• Absolvent din 1940 al Facultății de Medicină din București, doctorul George Emil Palade lucrează la Universitatea și Institutul Rockefeller din S.U.A. Acolo **a inventat „fixatorul Palade"** pentru limpezirea imaginilor furnizate în mod nebulos de microscopia electronică, astfel încît s-a putut studia în amănunt ambianța celulară și pune în evidență *„granulele lui Palade"*, bogate în acid ribonucleic, adevărate centre pentru biosintetizarea proteinelor, care, la rîndul lor, servesc la „înălțarea" edificiului vital. După 15 ani de muncă asiduă împreună cu Claude și Porter a putut ajunge la *rezultate surprinzătoare în cunoaște-*

ȘT. S. NICOLAU

rea mecanismului de funcționare a celulelor vii, muncă răsplătită cu Premiul Nobel pe 1973. Azi, George Palade *este unul din cei mai mari cercetători din lume*, în domeniul biologiei, membru a numeroase academii și societăți științifice, iar din 1974, membru al Academiei R.S.R.

• Se mai cuvin amintiți biologul Radu Codreanu, ca autor al teoriei referitoare la **evoluția filogenetică a metazoarelor,** pe baza conceptului de „arhetip planuloid", precum și pentru *stabilirea genului Mitoplisophora;* biologul Eugen Macovschi ca **autor al teoriei biostructurale, referitoare la alcătuirea materiei vii;** zoofiziologul Eugen Pora, care **a introdus în știință conceptul de „rhopie"** pentru desemnarea echilibrului ionic.

• Priorități ale geniului științific românesc au apărut în toate ramurile științei. În chimie, de pildă, opera lui C. Nenițescu. înregistrează reacția, sintezele și hidrocarbura purtătoare ale numelui său. Gh. G. Longinescu a **definit constanta** (care a primit numele său) **pentru determinarea greutății moleculare,** iar exemplele ar putea continua astfel într-o înșiruire impresionantă.

AUREL VLAICU

Creații tehnice, populare...

Pe de altă parte, și în direcția creației tehnice populare țara noastră se remarcă prin unele născociri uluitoare, apărute pentru întîia oară pe aceste meleaguri. De exemplu, unele mori cu *roți cu făcaie* (ca aceea din cătunul Strîmba, comuna Ciuperceni, județul Gorj, aflată actualmente la Muzeul Tehnic bucureștean) au funcționat pe teritoriul nostru încă din perioada daco-romană. Datorită paletelor sale scobite, puse în mișcare printr-un curent natural de apă, o atare moară poate fi considerată drept *străbuna turbinei Pelton din zilele noastre*. De altfel, o *copie a acestei mori se află la loc de cinste în Muzeul German al Capodoperelor Științei și Tehnicii din München.*

• De asemenea, **primul vagonet întrebuințat pentru transportul minereului** a fost vagonetul românesc de lemn, *utilizat în mina de aur de la Brad-Barza, încă din secolele 13—14.* Calea pe care rula el era constituită din prăjini, prevăzute cu ac de macaz, pentru a se putea schimba la nevoie direcția deplasării. *Acest exemplar original se găsește azi la Muzeul Comunicațiilor din Berlin.*

• Într-o adiacentă ordine de idei, *dintr-un manuscris de la 1395-6, aflat actualmente la Paris se constată că în spațiul dintre Ungaria și gurile Dunării — deci pe teritoriul țării noastre — a fost utilizată, pentru prima dată în lume,* **explozia produsă prin praf de pușcă în scopul exploatărilor miniere.**

• Datînd tot din perioada medievală, *Racheta cu trei cprinderi succesive* a lui Con-

rad Haas, guardul de artilerie imperială şi conducător al arsenalului oraşului Sibiu, aşa cum se poate vedea din manuscrisele sale din 1555 relevă faptul că introducînd şi aripioarele direcţionale în formă de delta, pentru prima oară în lume, reprezintă *antecesoarea rachetelor de azi* cu mai multe trepte, pentru lansarea navelor cosmice. Dar şi în privinţa pulberii întrebuinţate, legăturile lui Conrad Haas cu Johann Valach (Ioan Romînul, **creatorul silitrei şi al mai multor reţete originale de pulbere, experimentate de el în arsenalul** *din Alba Iulia)* confirmă contribuţia spiritului inventiv autohton la dezvoltarea acestei modalităţi de abordare a spaţiului cosmic.

...şi aproape totul în aviaţie

• Dezvoltarea aviaţiei este de asemenea deosebit de pregnant ilustrată de geniul inventiv românesc. Astfel, încă din 1903 Traian Vuia a *arătat pe bază de calcule, Academiei de Ştiinţe din Paris că maşina sa, aeroplanul-automobil,* deşi mai grea decît aerul, poate îndeplini zborul mecanic; iar trei ani mai tîrziu, realizînd şi trenul de aterizaj, *devine* **creatorul primului avion care se ridică de la sol cu mijloace proprii.**

• Numele lui Aurel Vlaicu s-a impus nu numai prin **crearea celui dintîi fuzelaj aerodinamic,** ci şi prin alte înfăptuiri asimilate repede, după aceea, de tehnica aviatică mondială: **aripa cu profil variabil, amplificarea puterii motorului prin introducerea a două elici contrarotative, situate pe acelaşi ax, inelul metalic în jurul cilindrului, construcţia metalică a avionului Vlaicu 3, trenul de aterizaj pe bază de roţi independente cu frînă** etc.

• În 1910 Ion Paulat concepe **hidroavionul amfibiu.**

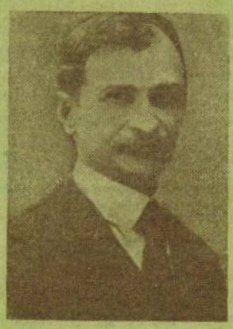

TRAIAN VUIA

H. COANDĂ

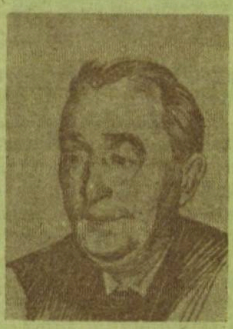

GEORGE CONSTANTINESCU

ELIE CARAFOLI

• În acelaşi an Henri Coandă a inventat şi construit **primul avion reactor din lume** fiind totodată şi **precursorul primului tren de aterizaj parţial escamotabil.** În 1912 Coandă devine director tehnic al Uzinelor Bristol din Anglia. El a mai realizat **primul avion bimotor, dispozitivul pentru lansarea torpilelor aeriene, primul tun fără recul,** în 1914, spre a fi folosit pe avion, **rezervoarele din beton pentru benzină sau petrol, proiectele de căi ferate aeriene, cuptorul solar pentru produs apă dulce din mare, edificiile cruciforme cu o mare stabilitate la sol, rezervorul de combustibil încastrat în aripa avionului** etc. Între 1930 şi 1940 *a deţinut catedra de fizică la Sorbona, concepînd în 1933* **Aerodina lenticulară,** invenţie bazată pe *„Efectul Coandă"*, adică pe *„devierea unui jet fluid ce pătrunde într-un alt fluid"*, brevetată în Franţa, în 1938.

Teoria sonicităţii şi primul automobil aerodinamic din lume

• Plecat în Anglia în 1912, deoarece organele ministeriale de resort dovediseră neînţelegere pentru remarcabilele propuneri practice ale inginerului Gogu Constantinescu, acesta s-a făcut cunoscut prin **„Teoria sonicităţii"**, a cărei aplicabilitate, în numeroase direcţii a confirmat pe deplin valoarea ei: *forajul pentru extracţia ţiţeiului din puţurile de mare adîncime, burghiele de perforat drumuri stîncoase, ciocane de nituit, zdrobit etc.* Tot el a inventat şi **Sincronizatorul,** *„pentru mitralierele care trag prin elicea rotativă a avioanelor de luptă"*.

• **Primul automobil aerodinamic din lume,** ale cărui roţi au fost „mascate" sub carcasa caroseriei *este opera*

inginerului român Aurel Persu.

• Trebuie menţionată, în materie de aerodinamică, o altă victorie românească, şi anume, în urma unor studii şi experimentări intense, acea mare înfăptuire epocală pe plan mondial: **aripa joasă a avionului, situată sub nivelul motorului, creaţia lui** Elie Carafoli adoptată de majoritatea avioanelor din zilele noastre, precum şi *introducerea profilelor aerodinamice Carafoli*, cu vîrf rotunjit, ca şi *studiul aripilor pentru viteze supersonice.*

Rucsacul zburător

• În 1958, Iustin Capră şi Ion Munteanu au realizat **rucsacul zburător,** pe care l-au brevetat sub numele de *„Aparat portativ pentru zbor individual"* şi cu care paraşutistul pilot Vasile Sebe a zburat la Băicoi încă de la 27 iulie 1958, invenţie care, paralel, s-a dezvoltat însă mult în străinătate de-a lungul ultimilor ani.

• Tot pe tărîm ştiinţific se cuvine consemnată *descoperirea „dielectrinei"*, în 1894, de profesorul Dragomir Hurmuzescu, cu ajutorul căreia acesta **a construit în 1896 electroscopul.** Tot el, împreună cu fizicianul francez René Justin Miranda Benoit a descoperit şi fenomenul potrivit căruia **aerul iradiat cu raze X devine bun conducător de electricitate.**

• Introducerea de către Ştefan Procopiu în acelaşi timp cu N. H. Bohr a unităţii de moment magnetic atomic, prin **magnetonul, care poartă numele ambilor fizicieni,** este legată şi de faptul că *savantul român a fost primul care a calculat valoarea magnetonului.* El a descoperit şi fundamentat teoretic, în 1929, **„efectul Procopiu "** (discontinuitatea magnetizării la trecerea unui curent electric alternativ printr-un fir feromagnetic). *A studiat depolarizarea longitudinală a luminii trecute prin soluţii coloidale sau suspensii cristaline şi a descoperit astfel fenomenul care îi poartă de atunci, numele.*

• Acţionînd paralel, dar independent, Alexandru Proca şi japonezul Yukawa **au pus bazele studiului forţelor nucleare. Fizicianul român a prevăzut, teoretic, existenţa mezonilor** (descoperiţi în 1937 de Anderson), iar *ecuaţiile sale au fost consacrate prin studiile întreprinse de creatorul mecanicii ondulatorii,* Louis de Broglie.

ŞT. PROCOPIU

• Numele profesorului Vasilescu - Karpen, este legat de elaborarea mai multor teorii şi de descoperirea unor fenomene noi în materie de electrochimie şi chimie fizicală. *A prevăzut existenţa particulei „polaron"* şi prin ea *a elaborat o nouă teorie,* inventînd, astfel, un nou tip de pile cu funcţionare îndelungată, *pilele „K" (Karpen)*

Soţii Curie şi Ştefania Mărăcineanu

• Nu poate fi dat uitării nici numele Ştefaniei Mărăcineanu, care luîndu-şi un valoros doctorat în ştiinţe, la Paris, şi înapoindu-se în ţară a devenit *o promotoare a cercetărilor ecologice pentru revitalizarea unor întinderi vaste, puternic degradate de-a lungul anilor.* Ea a acţionat în vederea formării norilor, aşa încît ploile să poată fi declanşate la nevoie de voinţa omului. Cînd soţii Irène şi Joliot Curie au primit în 1934 premiul Nobel *au înţeles să aducă un binemeritat omagiu savantei noastre, care, cu zece ani mai înainte anunţase* **„descoperirea radioactivităţii artificiale"** *după cum* **au spus ei** *în alocuţiunea rostită cu acel prilej.*

Luminoasa *participare a geniului românesc* la dezvoltarea tezaurului ştiinţific universal confirmă din plin convingerea că *vigoarea şi inteligenţa poporului nostru, perpetuate de-a lungul mileniilor, îşi au originea în uriaşele rezervoare energetice de care dispune sufletul acestui neam, pentru că, aşa cum spunea marele binefăcător al omenirii, francezul* Louis Pasteur, *dacă ştiinţa nu are frontiere, savantul are în schimb o patrie a sa.* În spiritul acestui aforism, *oamenii noştri de ştiinţă s-au remarcat prin comportarea lor exemplară, cum a fost de pildă atunci cînd, la primirea profesorului* D. Danielopolu *ca membru al Academiei de Medicină din Paris, el a cerut să se aducă în sală drapelul României, susţinînd că această înaltă onoare se datoreşte înainte de toate ţării sale, în care s-a format şi pe care înţelegea să o cinstească astfel.*[1]

Nu putem încheia aceste rînduri fără a sublinia faptul că alte numeroase elaborări ale creierelor româneşti se află pe drumul desăvîrşirii lor, pentru binele şi fericirea întregii omeniri, scăpată de infirmizarea ori de dispariţia într-un uriaş holocaust nuclear.

ERNEST VERZEA

[1] Mulţumim Academiei Medicale a R.S.R., conducerii Laboratorului de Istoria Medicinei din Institutul de Igienă şi Sănătate publică, direcţiei O.S.I.M. şi Muzeului Tehnic „Prof. D. Leonida" din Bucureşti pentru furnizarea reperelor bibliografice necesare întocmirii rîndurilor de mai sus.

VOM DESCIFRA, OARE,
SECRETELE UNIVERSULUI?

FENOMENELE ASTRONOMICE ALE ANULUI 1985

Cometa Halley ne va aduce eşantioane ale materiei primare. Cum, unde şi cine le va cerceta?

PLANETELE, aceste „stele rătăcitoare" cum erau numite în antichitate, sînt sateliţii Soarelui aşa cum este şi planeta noastră, Pămîntul. În timp ce observate de pe Pămînt stelele par fixe, planetele, deplasîndu-se în jurul Soarelui, au mişcări aparent curioase pe bolta cerească. Cele nouă planete ale sistemului nostru solar se împart, după aşezarea lor faţă de Pămînt, în două grupe: **planete inferioare,** *între care intră;* Mercur *şi* Venus, *cu traiectorii interioare traiectoriei Pămîntului şi* **planetele superioare,** *din care fac parte:* Marte, Jupiter, Saturn, Uran, Neptun *şi* Pluto, *care au traiectoriile dincolo de traiectoria Terei.*

Planetele Mercur şi Venus se văd întotdeauna în apropierea Soarelui sau în constelaţiile apropiate lui. Depărtarea unghiulară maximă a acestor planete de Soare constituie aşa-numita alongaţie maximă orientală la Est şi occidentală la Vest. *În aceste momente planetele luminate de razele solare sînt vizibile de pe Pămînt în toată strălucirea lor. Pentru micuţa planetă Mercur unele din aceste momente sînt la 1 mai, 14 iulie şi 28 august 1985* cînd se găseşte respectiv în constelaţiile Peştii, Cancer şi Leul. Cu toate că are dimensiunile mici (diametrul 1/3 din cel al Pămîntului), planeta Mercur este strălucitoare. Ajungînd la elongaţia maximă de 28° ea este vizibilă numai în crepusculul serii sau înainte de răsăritul Soarelui.

Planeta Venus atît de mult timp ascunsă cercetărilor sub atmosfera ei densă şi-a dezvăluit secretele în ultimele decenii prin cercetările sondelor spaţiale la faţa locului. *Considerată soră a Terei, Venus* şi-a dovedit prin cercetările sondelor Mariner şi Venera *adevărata structură a atmosferei: o lume densă, fierbinte şi toxică, o lume în care viaţa nu se poate dezvolta. Planeta* Venus *va lumina cu deosebită splendoare ca* Luceafăr *de seară, în constelaţia Peştii la începutul anului, avînd strălucirea maximă la 26 februarie 1985 şi ca Luceafăr de dimineaţă va*

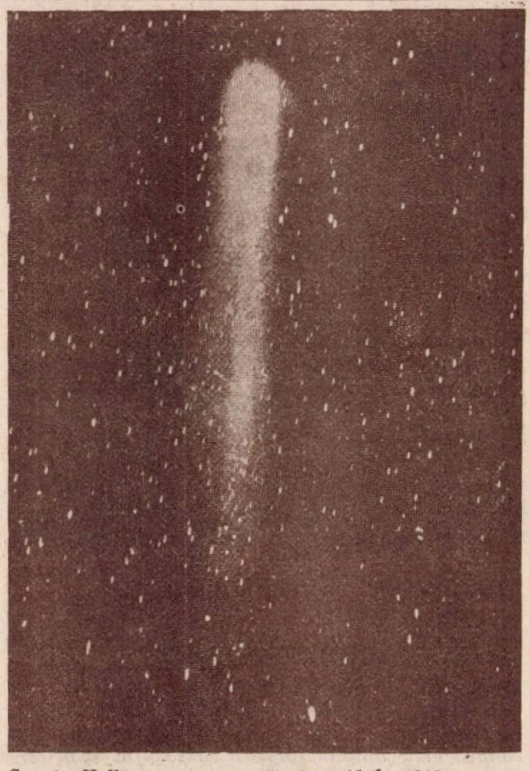

Cometa Halley, aşa cum a fost văzută în 1910

apare în timpul primăverii şi verii, ca la 9 mai să aibă cea mai mare strălucire, tot în constelaţia Peştii.

Situaţia planetelor exterioare Pămîntului

Momentele cînd aceste două planete nu se văd sînt momentele de conjuncţie — atunci, fiind aşezate în direcţia Soarelui se pierd în strălucirea razelor lui.

Plantele exterioare Pămîntului se observă cel mai bine la opoziţie, adică atunci cînd Pămîntul se află între planetă şi Soare, şi sînt invizibile atunci cînd *aflîndu-se în direcţia Soarelui se pierd în razele acestuia.*

Planeta roşie sau planeta *Marte*, vizitată în ultima vreme de staţii interplanetare de tip Mariner, Marte, Viking, *s-a dovedit a fi o planetă nisipoasă*, uscată, pe care pînă în prezent nu s-au detectat urme de viaţă. Culoarea ei roşiatică, datorată cantităţilor mari de fier existent în sol, sub formă de limonit, o deosebeşte de celelalte planete.

La începutul anului 1985 este vizibilă seara pe rînd în constelaţiile Vărsătorul, Peştii, Berbecul, ca în timpul verii să nu fie vizibilă deloc din cauza conjuncţiei cu Soarele (18 iulie). *Din septembrie reapare — în a doua jumătate a nopţii, în constelaţiile Leul şi Fecioara.*

Planeta Jupiter a fost ţinta observaţiilor de pe vremea primei lunete îndreptate spre cer — luneta lui Galileo Galilei. Primii patru sateliţi mari ai lui Jupiter descoperiţi atunci

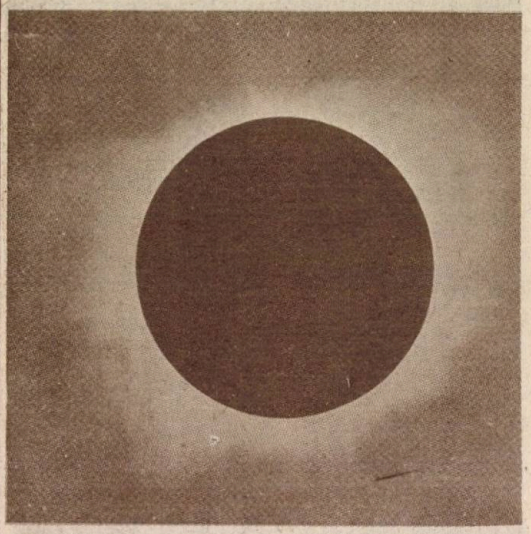

Eclipsă totală de Soare, văzută de pe Pămînt

au fost denumiți galileeni. Azi, în urma zborurilor stațiilor Voyager, s-a detectat *un sistem de 16 sateliții ce* gravitează în jurul planetei. Cea mai mare planetă a sistemului nostru solar, *planeta Jupiter, va fi vizibilă foarte bine în timpul verii anului 1985 în constelația Capricornul*, avînd opoziția la 4 august.

Frumoasa planetă cu inel, *planeta Saturn*, a fost și ea ținta vizitei stațiilor Voyager, care au pus în evidență *existența a 17 sateliți, a cel puțin 10 000 de inele formate din particule de diferite dimensiuni*. Pe Pămînt, *Saturn este vizibil în prima jumătate a anului 1985*, avînd opoziția la 15 mai. În toată această perioadă se află *în constelația Balanța* iar la 23 noiembrie fiind în conjuncție cu Soarele nu mai este vizibilă, pierzîndu-se în razele astrului zilei. *Aceastea au fost planetele care se văd cu ochiul liber*, pe cînd planetele *Uranus*, *Neptun* și *Pluto* sînt observabile numai cu instrumente astronomice.

Planeta Uranus, care are opoziția la 6 iunie *este vizibilă în lunile mai, iunie, iulie toată noaptea*. Cu ajutorul unui binoclu o găsim în constelația *Ophiochus (Omul cu șarpele)*.

Planeta Neptun este vizibilă cu ajutorul unei lunete în cursul primăverii, în a doua parte a nopții, spre est, vara fiind vizibilă toată noaptea, iar toamna, în prima parte a nopții, la vest. *Constelația Săgetătorul este cea care o găzduiește.*

Planeta Pluto fiind de dimensiuni mici și foarte depărtată este vizibilă numai cu instrumentele astronomice puternice. Aceasta și explică descoperirea ei atît de tîrziu, în 1930.

Alte fenomene astronomice

Un alt fenomen astronomic destul de des întîlnit sînt *eclipsele de Soare și de Lună*. Aceste fenomene care au fost observate și prevăzute de oameni din cele mai vechi timpuri se explică prin poziția relativă a Soarelui, Lunii și Pămîntului. Eclipsa de Soare apare atunci cînd între Soare și Pămînt se interpune discul Lunii. Soarele și Luna se observă cam sub același diametru unghiular, Soarele fiind așezat la o distanță de 400 ori mai depărtată față de Pămînt decît Luna — diametrul acesteia fiind de 400 ori mai mic decît al Soarelui. Acest fapt face posibilă existența eclipsei totale de Soare. Acoperirea numai a unei părți din discul solar de către Lună dă naștere eclipsei parțiale. Eclipsa totală de Soare este vizibilă pe o fîșie ce nu depășește ca lățime 270 km, urma conului de umbră lunar pe Pămînt.

Eclipsele de Lună au loc atunci cînd Pămîntul este așezat între Lună și Soare, iar Luna intră în conul de umbră sau penumbră al Pămîntului. Eclipsele de Lună totale sau parțiale sînt vizibile pe toată emisfera nocturnă a Pămîntului, orele depinzînd de exprimarea timpului local. *Atît eclipsele de Soare cît și de Lună se produc numai în perioada Lunei pline. Numărul maxim de eclipse ce pot avea loc într-un an este 7.* Eclipsele revin în aceeași ordine după o perioadă de timp numită *saros (18 ani și 11,3 zile), perioadă deja cunoscută de caldeeni.*

În anul 1985 în țara noastră va fi vizibilă eclipsa totală de Lună din 4/5 mai. Începutul eclipsei totale va avea loc la orele 22^h22^m, iar sfîrșitul ei la 23^h30^m. O altă eclipsă totală va apare pe cerul serii de 28 octombrie 1985. Începută la 19^h19^m, totalitatea va dura pînă la ora 20^h05^m.

Ce vom vedea sau nu vom vedea în 1985, din România

În cursul anului 1985 mai apar încă două eclipse invizibile la noi în țară. Astfel o eclipsă parțială de Soare este vizibilă pe 19 mai în zonele de nord-est ale Asiei, nordul Americii de Nord, nordul Europei și Oceanul Înghețat. La 12 noiembrie 1985 o eclipsă totală de Soare va fi vizibilă în sudul Americii de Sud, Antartica și Oceanul Atlantic.

Un fenomen astronomic deosebit al anului 1985 îl constituie apropierea de Soare a cometei Halley. *Ea va trece la cea mai mică distanță de Soare și anume, la 0,42 din distanța Pămînt-Soare (63 000 000 km) la 11 aprilie 1986.* Condiții optime de observare pentru emisfera nordică vor fi în noiembrie 1985, în constelația Leul, dar *nu va fi vizibilă cu ochiul liber, ci cu un binoclu sau instrument astronomic.*

Prima observare a cometei Halley datează din anul 240 î.e.n. în China. Avînd *perioada de revenire în jurul Soarelui de 76 ani*, în 1986 va fi a 30-a oară cînd Pămîntul o va observa din nou. Dar trecerea din 1986 nu va mai fi așa de spectaculară ca alte treceri anterioare. Astfel la trecerea din anul 837 al e.n. strălucea ca Luceafărul și se pare că avea o coadă ce se întindea pe jumătate din bolta cerească. Chiar *ultima trecere din 1910 s-a dovedit a fi un spectacol deosebit, coada cometei întinzîndu-se mult pe bolta cerească.*

Nebuloasă spirală, văzută din față

Necunoașterea fenomenului de cometă i-a înspăimîntat pe oamenii din cele mai vechi timpuri, făcîndu-i să lege apariția acestor corpuri de diverse calamități naturale sau sociale (epidemii, războaie, inundații etc.)

Cometele sînt corpuri cerești de dimensiuni ceva mai mici. Astfel, *capul unei comete nu depășește 10 km.* Este un adevărat *bulgăre de ghiață și praf*, care pătrunde în sistemul solar, apropiindu-se de Soare sub forța lui de atracție. După ipoteza savantului olandez Oort, *înafara sistemului solar există un adevărat rezervor de comete, așezat cam la 1 an lumină de Soare. Sub acțiunea atractivă a Soarelui și a stelelor înconjurătoare,* acestea *pornesc* spre sistemul solar pe traiectorii foarte alungite.

Există *comete periodice* a căror perioade se întind de la cîțiva ani (3,3 ani *cometa Encke)* la 155 de ani, *comete de lungă perioadă* ce revin în jurul Soarelui la intervale foarte mari de timp (de la sute de ani, la milioane de ani) și *comete care trec pe lîngă Soare o singură dată*, pierzîndu-se apoi în spațiile siderale.

Apropiindu-se de Soare, *gazele din nucleul înghețat al cometei încep să sublimeze, antrenînd cu ele praf și pulberi. Această materie formează în jurul capului cometei o coamă, iar în dreptul orbitei lui Marte începe să apară o coadă de gaze ionizate sau pulberi. Coada este o componentă caracteristică a cometei apărută în apropierea Soarelui sub acțiunea vîntului solar* (flux de particule emise în permanență de Soare) *și a radiației solare*, îndreptată de regulă în direcția opusă astrului zilei.

Cometa Halley va fi prima cometă ce va fi studiată din apropiere cu ajutorul sondelor spațiale. Astfel, **Agenția Spațială Europeană pregătește stația „Giotto"**, *ce poartă numele renumitului pictor italian care, observînd cometa în 1301, a reprezentat-o într-una din picturile sale. Lansată în iulie 1985, sonda va ajunge la mai puțin de 1 000 km de nucleu la 13 martie 1986, și va transmite imagini cu o rezoluție de 30 m.*

Sondele sovietice „Vega" lansate în decembrie 1984 vor trece pe lîngă Venus în iunie 1985, lansînd în atmosfera acestei planete laboratoare de studiu. Folosind gravitația acestei planete, sondele se vor înscrie pe o traiectorie spre Halley. *În martie 1986 vor trece la 5 000 km de nucleul cometei, efectuînd studii ale suprafeței nucleului cît și ale materiei cometare.*

Lansată la 14 august 1985, **sonda japoneză „Planet A"** va ajunge în martie 1986 în jurul lui Halley, evoluînd la o distanță între 10 000 —100 000 km.

Toate aceste sonde dotate cu aparatură specializată vor transmite imagini ale nucleului, vor studia compoziția chimică a cometei și a mediului pe care sondele îl vor traversa, se va studia interacția particulelor încărcate ale cometei cu vîntul solar.

Problema cea mai dificilă a acestor misiuni va fi ciocnirea sondelor ce vin cu viteze colosale, de ordinul sutei de mii de km/oră cu particulele cometei ce se deplasează în sens invers cu o viteză asemănătoare. Aceasta ridică serioase probleme tehnice pentru învelișurile navelor.

Studierea acestei comete, la fața locului, va avea o deosebită importanță pentru lărgirea cunoștințelor științifice asupra acestor corpuri. *Cometele sînt considerate a fi martori rămași neschimbați de la formarea sistemului solar*, acum 4,5 miliarde ani. *Studiul compoziției lor ne aduce deci informații prețioase asupra compoziției norului protoplanetar din care s-a format sistemul nostru planetar.*

GABRIELA OPRESCU

cercetător științific principal la Centrul de Astronomie și Științe Spațiale

CLIMATUL FAMILIAL ŞI IMPLICAŢIILE LUI EDUCAŢIONALE

COPIII, ÎNTRE INDULGENŢA MAXIMĂ ŞI SEVERITATEA EXCESIVĂ A PĂRINŢILOR

Simţul măsurii şi al echilibrului, o necesitate vitală în procesul formării personalităţii viitorului cetăţean

În ultima vreme împrumutul de termeni a devenit frecvent în lumea ştiinţelor. În virtutea acestui obicei, ştiinţele educaţiei au realizat o seamă de achiziţii din arsenalul terminologic al altor discipline. Aşa, de exemplu, se vorbeşte în educaţie de „forţe" şi „cîmp" (fizică), de „orientări" şi „direcţii" (geografie), de „comandă" şi „control" (cibernetică), de „eficienţă" şi „randament" (ştiinţe economice) ş.a.m.d.

Unul dintre termenii de împrumut, folosiţi în educaţia din familie este şi cel de „climat", cu sensul de „climat educativ". Desigur că exploatarea lui în domeniul activităţii educaţionale a fost însoţită de dobîndirea unui alt sens decît cel avut în domeniul de obîrşie (meteorologie) unde a însemnat regimul proceselor meteorologice determinate de temperatură, nebulozitate, precipitaţii şi vînturi. În activitatea educaţională din familie, „climatul" este rezultatul raporturilor dintre membrii familiei. Aceste raporturi, prin caracterul lor pot forma un climat pozitiv (favorabil) sau negativ (nefavorabil) educaţiei, adică formării copilului ca cetăţean, ca profesionist, ca om. Precizările pe care le vom face în demersul nostru, sperăm să aducă un spor de clarificări acestor afirmaţii.

RAPORTURILE DIN FAMILIE (dintre adulţi, pe de o parte şi dintre adulţi şi copii pe de alta) sînt, în ultimă analiză, **raporturi educative, cu repercusiuni asupra formării copilului,** lucru de care ar trebui să fim conştienţi toţi părinţii. **Atitudinile noastre, comportamentele noastre, vorbele noastre, influenţează atitudinile, comportamentul şi modul de a fi ale copiilor noştri.**

Vom enumera CÎTEVA DIN POSIBILELE ATITUDINI ŞI COMPORTAMENTE ALE PĂRINŢILOR ŞI IMPLICAŢIILE LOR ÎN FORMAREA PROFILULUI MORAL AL COPILULUI.

Sînt familii care se mîndresc cu atitudinea **severă** faţă de copii. Severitatea este, fără îndoială, necesară în raporturile educaţionale din familie, dar **cu măsură. Ce se întîmplă în cazul în care atît tata cît şi mama se întrec în a fi severi cu copilul lor, penalizîndu-l (uneori cu pedepse corporale)** pentru orice abatere? **Copilul va creşte timorat de gîndul pedepsei,** se va preocupa de ascunderea greşelilor şi, astfel, **va simţi nevoia să mintă; se va îndepărta afectiv de părinţi şi îşi va căuta înţelegere şi afectivitate în alte părţi.** Aşa se nasc „găştile" şi „bandele" de minori, sau de adolescenţi.

Şi mai gravă este situaţia cînd părinţii sînt **împărţiţi în „tabere": unul sever şi altul indulgent** (unul „procuror" iar altul „avocat", unul „cloşcă" şi celălalt „uliu"). **Într-un asemenea climat se formează viitorul demogog, viitorul ipocrit,** trăsături de personalitate pe care nu şi le doreşte nici un părinte pentru fiul său (fiica sa). De aceea, considerăm a fi necesar să subliniem că **„frontul părinţilor" trebuie să fie unitar,** deoarece altfel, **copilul va exploata orice fisură, în detrimentul formării sale** (lucru de care, desigur, el nu este conştient).

La polul opus al „familiei severe" se situează „familia permisivă", familia în care **toţi membrii se învîrtesc în jurul copilului,** ca planetele în jurul soarelui. „Clima caldă", de multe ori „toridă", din asemenea familii, este improprie formării unor caractere tari. **Crescut într-o asemenea „climă", copilul va ajunge un neajutorat, un egoist, un meschin,** căci în familie a învăţat că **totul îi este permis,** că **are numai drepturi,** celorlalţi fiindu-le hărăzite datoriile (obli-

gaţiile). **Asemenea copii se adaptează şi se încadrează cu dificultăţi mari în colectivele din grădiniţă, din şcoală, sau mai tîrziu, din universitate sau de la locul de muncă.** Amintim acestor părinţi că **distanţa dintre ei şi copii nu trebuie să fie de natură spaţială sau temporală, ci una de natură morală: bunacuviinţă.**

Am luat în discuţie două climate educaţionale extreme — unul al **excesivei severităţi** şi altul al **indulgenţei nelimitate** — pentru a atrage atenţia asupra consecinţelor lor negative în formarea personalităţii copiilor. Concluzia care se degajă din această prezentare ni se pare cît se poate de firească: **după cum o climă excesivă (prea caldă, prea rece, prea umedă, prea vîntoasă) este improprie dezvoltării normale a vegetaţiei, tot aşa şi climatul educaţional excesiv (în severitate, sau în blîndeţe) este dăunător formării unor personalităţi armonioase şi a unor caractere integre.**

Nici unde, poate, mai mult ca aici — în educaţie — **simţul măsurii şi al echilibrului nu sînt mai necesare.** Părinţii ar trebui să înţeleagă bine **relaţia dintre faptă şi măsura ei educaţională** şi că, **dacă în natură sînt necesari şi utili toţi factorii meteorologici** (căldura-dar şi frigul, ploaia-dar şi seceta, vîntul-dar şi acalmia, fiecare avîndu-şi rolul său) tot aşa **şi în climatul educaţional sînt necesare toate ipostazele acestuia (severitatea-** dar **şi blîndeţea, afectivitatea** — dar **şi sobrietatea, largheţea** — dar **şi strictheţea** ş.a.m.d.), toate însă **cu măsură şi la timp, orice exces fiind păgubitor în sfera formării umane.**

Conf. dr. ION DRĂGAN

PATRIA NAŞTE

Patria naşte
trup de vis
în faţa timpului

Patria-şi urcă
osuarele-n munţi
şi le toarnă în ploi
peste grîul în floare

Patria-nvaţă cocorii
să se-ntoarcă din ceruri
cu pana-nflorită de dor

Patria curge
din iarbă în mine
ca rîul în nisip aurifer

OVIDIU PREDESCU

Desen de ANA CONSTANTIN

Ce este

INTELIGENŢA ARTIFICIALĂ

ÎN VIAŢA COTIDIANĂ utilizăm atributele „inteligent" sau „neinteligent" fără să ne preocupe prea mult înţelesul precis al termenilor — o definiţie exactă a inteligenţei fiind o sarcină destul de dificilă. Spunem, de regulă, că o persoană este inteligentă cînd reuşeşte să facă faţă cu succes problemelor pe care i le ridică munca profesională şi viaţa de zi cu zi. **„A face faţă" înseamnă a găsi soluţii sau răspunsuri adecvate acestor probleme. Există însă şi situaţii repetitive în care omul dispune, graţie experienţei anterioare, de soluţii sau răspunsuri conturate şi verificate. Există, în sfîrşit,** şi conjuncturi inedite, în care soluţiile sau rezolvările urmează a fi găsite. Inteligenţa este solicitată, cu deosebire, în acest din urmă caz.

Într-o ediţie recentă a unui dicţionar de psihologie, inteligenţa este definită ca *aptitudinea de a înţelege relaţiile care există între elementele unei situaţii şi capacitatea de a opera cu ele în vederea atingerii unuia sau mai multor obiective.* Fiind o capacitate umană complexă, ea constituie suportul *formei superioare* de adaptare, *de echilibrare individ-mediu.* Experienţa arată că această capacitate de rezolvare a unor situaţii problematice se manifestă în grade diferite, la oameni, ca urmare a gradului diferit de instrucţie şi chiar a dotării native, fapt ce a determinat *apariţia ideii de evaluare a inteligenţei cu ajutorul unor teste psihologice*, a căror valoare a fost aprobată statistic.

Orice rezultat al unui test de inteligenţă comportă însă un grad de aproximare, *el neputînd să fie luat ca o certitudine.*

Între deziderat şi realitatea practică

În legătură cu performanţele calculatoarelor electronice, în anii '50, a fost lansat termenul de „inteligenţă artificială", înţelegîndu-se prin aceasta posibilitatea ordinatoarelor de a prelua o parte din prestaţiile inteligenţei naturale, şi anume, acele prestaţii care au putut fi descrise şi „codificate" cu precizie. Firește, la început au fost preluate de către calculator funcţii simple, elementare (de ex. calcule), apoi treptat procese mai complexe. Totuşi, *acordarea atributului de inteligent unui calculator electronic rămîne un deziderat, între inteligenţa naturală şi aceea artificială noi neputînd pune încă semnul egalităţii.*

Încercînd o paralelă între *inteligenţa naturală* şi cea *artificială*, putem porni de la definiţiile celor două opţiuni:

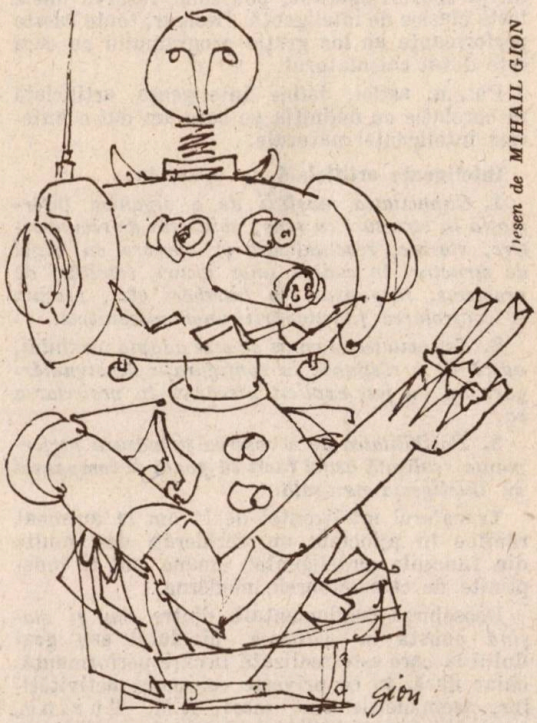

Desen de MIHAIL GION

Inteligenţa naturală — conform dicţionarului de psihologie — reprezintă:

1. *Aptitudinea de a învăţa sau înţelege prin proprie experienţă; capacitatea de a achiziţiona şi reţine cunoştinţe; aptitudine mintală.*

2. *Aptitudinea de a găsi răspunsuri (soluţii) rapide şi corecte la situaţii noi; utilizarea eficientă a capacităţii de a judeca în procesul rezolvării problemelor, de a dirija, a conduce, etc.*

3. *Posibilitatea de a măsura nivelul de succes al unor aptitudini în efectuarea unor anumite sarcini.*

Putem, în consecinţă, să identificăm existenţa unei persoane cu o inteligenţă superioară, dacă vom reuşi să dovedim că:

a) Este capabilă *să înveţe*, să poată *recunoaşte, stoca* şi *organiza informaţia.* Ea trebuie să fie capabilă *să înţeleagă*, adică *să transpună* cunoştinţele învăţate, realităţile lumii înconjurătoare; **b)** *este în stare de adaptabilitate pe plan mintal;* adică poate să depăşească unele modele de acţiune vechi şi să creeze altele noi de care are nevoie. Este *eficientă* şi *activă* în utilizarea propriului creier, *demonstrînd că poate rezolva*

probleme pentru care nu posedă o pregătire specială, că își poate controla și dirija propriile-i acțiuni, sau urmăriri noi căi de rezolvare; c) *posedă o etate mintală peste medie* (detectabilă prin teste psihologice adecvate) și *care poate fi exprimată într-un coeficient de inteligență (CI)* de peste 120.

Raportînd aceste date la *posibilitățile calculatoarelor electronice din zilele noastre*, se poate constata că acestea sînt capabile să învețe, să răspundă la situații noi, să rezolve probleme, pot conduce procese tehnologice sofisticate sau dirija zboruri spațiale, pot chiar rezolva unele teste clasice de inteligență. Desigur, toate aceste performanțe au loc grație programului cu care este dotat calculatorul.

Putem, astfel, defini inteligența artificială în corelație cu definiția pe care am dat-o anterior inteligenței naturale.

Inteligența artificială ne apare în:

1. *Capacitatea mașinii de a organiza informația în structuri cu sens; abilitatea de recunoaștere, stocare, reactualizare și operare cu astfel de structuri în cadrul unor jocuri, rezolvări de probleme, răspunsuri la întrebări* etc., *precum și controlarea funcționării unor mecanisme.*

2. *Capacitatea mașinii de a se adapta mediului, adică de a răspunde la configurații de stimulări care nu au fost explicit prevăzute în proiectarea sa.*

3. *Posibilitatea de a observa și măsura performanța realizată astfel încît să poată fi comparată cu inteligența naturală.*

Transferul inteligenței de la om la automat rămîne în principiu un deziderat, deși multe din funcțiile „inteligente" umane pot fi îndeplinite de calculatoarele moderne.

Deosebirea fundamentală dintre *om și mașină* constă în *calitatea* nivelului sau gradului la care este realizată fiecare performanță, chiar dacă, în ce privește *varietatea* activităților, asemănările sînt mari. A.M. Turing, unul din teoreticienii calculatoarelor, a propus un test la care ar trebui supusă mașina, despre care se pretinde că este „inteligentă": o persoană dotată cu inteligență superioară (examinator) prezintă o serie de probleme printr-un circuit telefonic obișnuit, servindu-se de un teleimprimator. La un alt capăt al circuitului telefonic se află o altă persoană care răspunde la problemele puse. Uneori, în locul omului, un calculator preia sarcina de a da răspunsuri. Examinatorul știe că răspunsurile pot proveni de la om sau calculator, dar nu știe de la care anume. Sarcina examinatorului este să identifice sursa fiecărui răspuns. Cînd acesta nu va mai fi capabil să facă discriminarea, înseamnă că mașina a atins nivelul de inteligență al omului. Această performanță încă nu a putut fi atinsă.

Modelarea funcțiilor intelectuale merge pe două direcții: modelarea performanțelor gîndirii (inteligența artificială) și modelarea sau simularea proceselor, a activității gîndirii. Adesea, între aceste orientări nu se poate face o distincție clară.

Printre primii care și-au pus problema modelării activității gîndirii pe calculator au fost psihologii A. Newell, C. Shaw și H.A. Simon — ultimul fiind, ulterior, laureat al Premiului Nobel. Ei au plecat de la o problemă criptaritmetică clasică:

$$\begin{array}{r} D\ O\ N\ A\ L\ D \\ +\ G\ E\ R\ A\ L\ D \\ \hline R\ O\ B\ E\ R\ T \end{array} \quad D = 5$$

Pentru a rezolva această problemă subiectul este atenționat că *fiecărei litere îi corespunde o cifră cuprinsă între 1 și 9, D fiind egal cu 5.* Se cere găsirea cifrelor corespunzătoare fiecărei litere astfel încît să poată fi satisfăcută egalitatea aritmetică. *Indicația era ca rezolvarea să se facă cu voce tare pentru a fi înregistrat mersul gîndirii.* Protocolul era apoi descompus în unități elementare, dispuse ulterior sub forma unui graf care indica strategia de gîndire adoptată.

Există mai multe modalități de rezolvare a problemei respective, numeroase căi de a ajunge la soluție. Redăm unul din protocoalele de rezolvare, considerat cel mai interesant prin soluția elegantă pe care o propune.

Fiecare coloană este numerotată în funcție de ordinea de calcul.

Coloana:

VI V IV III II I

$$\begin{array}{r} D\ \varnothing\ N\ A\ L\ D \\ +\ G\ E\ R\ A\ L\ D \\ \hline R\ \varnothing\ B\ E\ R\ T \end{array} \quad D = 5$$

Iată strategia de rezolvare, pe pași, așa cum a gîndit-o un subiect:

1. Dacă $D = 5$, atunci T trebuie să fie egal cu 0 (pentru că $5 + 5 = 10$) și reținem 1 pentru coloana a II-a (orice adunare începe dinspre stînga spre dreapta);

2. Dacă privim acum la coloana a V-a, $\varnothing + E = \varnothing$. Aceasta se poate întîmpla numai dacă 0 sau 10 se va adăuga lui 0. Prin urmare, E trebuie să fie 9 plus ce a rămas din coloana precedentă, sau 0. Dar, T fiind deja 0, rezultă că E trebuie să fie egal cu 9 (cu un rest de la coloana a IV-a);

3. Dacă $E = 9$, atunci în coloana III, A trebuie să aibă valoarea 4 sau 9 (din care, în fiecare caz să rezulte un rest). E este deja 9, așa că A va fi 4.

4. În coloana II, $L + L +$ restul $= R$ plus un rest pentru coloana a III-a. R trebuie să fie un număr fără soț. Cifrele fără soț din partea stîngă sînt numai 1, 3 și 7. Dar, din coloana IV știm că $5 + G = R$, așa că R trebuie să fie mai mare decît 5. Deci, R va fi 7, ceea ce conduce la $L = 8$ și $G = 1$;

5. În coloana IV, $N + 7 = B +$ un rest. Prin urmare, N va fi mai mare sau egal cu 3. Cifrele din partea stîngă sînt 2, 3 și 6, așa că N trebuie să fie 3 sau 6. Dacă $N = 3$, B va fi 0, așa că $N = 6$. Aceasta face ca $B = 3$;

6. După toate acestea ne mai rămîn numai litera $\varnothing$ și cifra 2;

deci $\varnothing = 2$.

Soluția corectă a problemei este:

$$\begin{array}{r} 5\ 2\ 6\ 4\ 8\ 5 \\ +\ 1\ 9\ 7\ 4\ 8\ 5 \\ \hline 7\ 2\ 3\ 9\ 7\ 0 \end{array}$$

Soluția descrisă este una dintre cele mai directe, arată autorii problemei. Protocolul în cauză se poate reprezenta sub forma unui grafic sau schemă logică, ușor programabilă pentru tratarea pe calculator.

Se pune *întrebarea:* Poate calculatorul să-şi însuşească principiul de rezolvare al problemei descrise şi să-l aplice în rezolvarea unor probleme similare? Răspuns: În principiu *da*. Dacă putem stabili programul în paşii de mai sus. Pentru aceeaşi clasă de probleme este posibilă crearea unui program cu valoare aplicativă generală, capabil de rezolvarea lor.

Modelarea activităţii intelectuale

Una din primele încercări în domeniul inteligenţei artificiale a fost modelarea activităţii intelectuale în jocul de şah. Aceasta, pentru că regulile şi obiectivele jocului fiind clar definite, jocul se pretează programării pe calculator. Programul în baza căruia un calculator poate susţine o partidă de şah nu este chiar aşa de simplu. În medie, există aproximativ 30 de mişcări posibile, consecutive unei mutări a partenerului. Într-un joc obişnuit se fac cca 40 mutări, adică apar 30^{80} variante. Chiar calculatorul care poate analiza 10^{12} variante pe secundă, va necesita, în cazul unei programări de tip algoritmic, 10^{93} ani pentru a face prima mişcare (după M. Beliş, *Mecanismele inteligenţei*, Ed. Şt. şi Encicl., 1978). Or, un program destinat jocului de şah trebuie să fie *flexibil, obiectiv* şi *rapid* în luarea deciziilor. Se aplică în acest fel principiile euristice de rezolvare a problemelor, fapt ce reduce simţitor activitatea de căutare (euristica nu duce la obţinerea unei soluţii optime, finale. Ea numai propune o soluţie care, în cele mai multe cazuri, se dovedeşte a fi justă). Iată un graf-arbore de explorare euristică utilizat în jocul de şah.

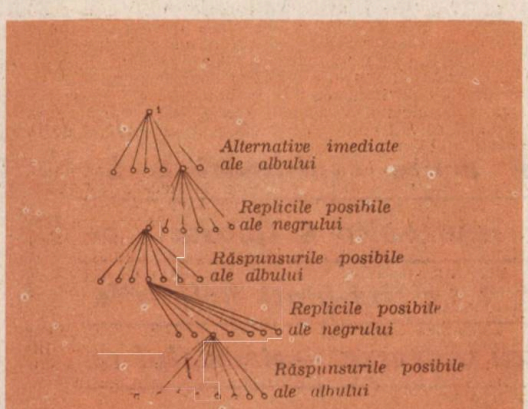

Graficul procesului de explorare euristică în jocul de şah. (cf. M. Golu)

În jocul de şah calculatorul analizează în anticipaţie numai cîteva mişcări, evaluîndu-şi performanţele în mod „global", cum ar fi puterea de luptă, poziţia unei piese pe tablă, apărarea unei piese, etc. Calculatorul alege întotdeauna acele mişcări care îl avantajează net faţă de adversar. În prezent există calculatoare dotate cu programe care se autoperfecţionează pe parcursul jocului, treptat ele se apropie tot mai mult de strategia de joc umană.

Dintre programele destinate simulării proceselor intelectuale şi despre care s-a discutat mult în literatura de specialitate amintim pe *teoreticianul logic* (The logic theorist — *LT*) sau *rezolvitorul general de probleme* (General problem solving — *GPS*). Aceste programe sînt capabile să rezolve probleme de diferite tipuri şi, mai mult, ele sînt capabile să înveţe din propria experienţă. *Programul GPS poate face demonstraţii de geometrie.* El a rezolvat 38 din 52 teoreme din „Principia mathematica" a lui Russell şi Witehead. Calculatorului i se dădeau premisele, regulile de deducţie şi teorema de demonstrat (procedura de decizie lipsea din program), el acţionînd, prin metoda „încercare şi eroare", pe baza unor indicaţii generale, să realizeze demonstraţia. Într-un singur caz, calculatorul a reuşit să descopere o cale de demonstrare mai elegantă decît aceea menţionată de autorii lucrării.

Un program ambiţios este şi cel care încearcă să pună diagnostice de natură medicală şi psihologică. Astfel, calculatorul este „instruit" să conducă un interviu cu un bolnav şi să sintetizeze datele colectate, oferind cîteva variante de diagnostic. Firește este vorba doar de un interviu de rutină, fapt ce are avantaje pentru medic, în sensul economiei de timp — calculatorul devenind un auxiliar util în munca sa. De asemenea, au putut fi obţinute la calculator nu numai o serie de corectări de teste psihologice ci şi interpretarea unor probe de personalitate complicate.

În ultimul timp există preocupări intense pe linia creării de programe capabile să citească un text şi să-l traducă dintr-o limbă în alta. Recunoaşterea caracterelor scrise, alcătuirea de cuvinte şi apoi de propoziţii conform regulilor gramaticale ale unei limbi înseamnă utilizarea unor programe de mare flexibilitate şi generalitate funcţională.

Inteligenţa artificială îşi găseşte o aplicabilitate nemijlocită în industrie. Cine nu a auzit de roboţi sau fabrici total automatizate? De fapt, aceasta este orientarea cercetărilor actuale din informatică. *În general, se poate afirma că interesează mai puţin performanţele cvasiumane şi mai mult modalităţile în care calculatorul să constituie un auxiliar compatibil*, devenind *un* real „partener" intelectual al omului.

Un lucru nu trebuie uitat. Sistemul psihic este un tot unitar, el este un sistem deschis. *Ceea ce fac în prezent calculatoarele*, care constituie sisteme finite, *este modelarea doar a unor elemente primare*, adică probleme de discriminare a formelor, analogii, recunoaşteri simple şi reproduceri etc. Activitatea psihică umană este o activitate conştientă, practic lipsită de limite.

HORIA PITARIU

UNIVERSUL, AZI, ÎN LUMINA ULTIMELOR DESCOPERIRI ŞTIINŢIFICE

● *Big-Bangul, teoria cu cele mai multe confirmări* ● *Cît cîntăreşte o linguriţă de materie neutronică* ● *Quasarii de dincolo de 10 miliarde de ani-lumină* ● *Ce sînt black-holl-urile* ● *În curînd vom şti ce se întîmplă cu Universul — elementul de calcul fiind cunoscut*

Încă din etapele timpurii ale dezvoltării societăţii, bolta înstelată şi corpurile cereşti au constituit obiective de cercetare ale oamenilor de ştiinţă care şi-au format în timp o concepţie materialistă asupra structurii şi genezei lumii înconjurătoare. Îndeletnicirile practice — în special agricultura — au constituit unul din principalele motive ale studierii succesiunii anotimpurilor, a zilelor şi nopţilor.

ASTRONOMIA BABILONIANĂ ne lasă *noțiunea de Saros*, intervalul de timp după care eclipsele se repetă în aceeași succesiune. Egiptenii calculează cu o deosebită precizie lungimea anului, legată de revărsările Nilului și agricultură. Pămîntul era totuși considerat de egipteni plat, acoperit de un cer pe care erau fixate stelele. Mișcarea planetelor printre stele nu putea fi explicată și din această cauză, planetele, „stele rătăcitoare" — cum au fost numite mai tîrziu de greci — aveau proprietăți ... magice. Aceasta a dus și la crearea din cele mai vechi timpuri a unei false științe: astrologia.

O stagnare de 14 secole

De perioada elenistică este legată formarea unei concepții mai științifice asupra lumii înconjurătoare. Dacă *pe vremea lui* Pitagora *s-a stabilit că Pămîntul e rotund, și că se mișcă în jurul axei sale, iar în vremea lui* Platon *au fost explicate eclipsele de lună, pe vremea lui* Anaxagora, s-a calculat, de către Hipparch *precesia echinoxiului* și s-a alcătuit *un prim catalog* stelar; tot atunci apare și teoria retrogradă geocentrică, care consideră Pămîntul fix în centrul unui univers finit. Conform acestei teorii, toate corpurile cerești se mișcă în jurul Pămîntului, iar mișcarea mai complicată a planetelor aduce după sine introducerea teoriei epiciclurilor. Eudoxus, Aristotel, Heraclide din Pont, și Hipparch — pînă la Ptolemeu — susțin această teorie care va *bloca timp de 14 secole cunoștințele omenirii asupra universului și va constitui o bază a concepțiilor religioase creștine.*

Nu putem însă trece peste începuturile ideilor heliocentrice, care apar pentru prima dată la Aristah din Samos și care consideră că Pămîntul se mișcă în jurul Soarelui, astru considerat fix în mijlocul universului.

Epoca de stagnare a dezvoltării concepțiilor despre univers, epoca dominației concepțiilor religioase, a avut totuși cîțiva reprezentanți care nu au acceptat sistemul geocentric. Astronomul Orientului Al. Biruni este un predecesor al concepției heliocentrice a lui Copernic. Filozoful european Nicolaus Cuzanus susține infinitatea universului și neagă poziția centrală a Pămîntului.

Copernic dă semnalul de luptă contra concepțiilor retrograde

Apariția cărții lui Copernic „Despre revoluțiile sferelor cerești" în 1542, în care el prezintă teoria mișcării planetelor despărțindu-se de teoria geocentrică, a constituit un semnal de luptă între concepțiile religioase și cele științifice. O primă victimă a luptei cu concepțiile bisericești o constituie filozoful erudit Giordano Bruno, *susținător al concepțiilor* lui Copernic și *a infinității universului*, care moare ars pe rug ca eretic.

La începutul secolului al XVI-lea formularea matematică a legilor mișcării planetelor o datorăm lui Yohannes Kepler. Apariția în 1632 a cărții lui Galileo Galilei „Dialog despre cele două sisteme principale ale lumii, ptolemeic și copernician" a dat o puternică lovitură concepției geocentrice și a dus la răspîndirea teoriei lui Copernic. Galileu poate fi considerat și *inițiatorul astronomiei observaționale*, inventînd prima lunetă și descoperind astfel sateliții mari ai lui Jupiter, petele de pe Soare, relieful Lunii. Sesizînd pericolul, biserica se răzbună prin procesul intentat lui Galileo Galilei.

Descoperirea de către Isaac Newton a legii atracției universale constituie baza teoretică pentru explicarea mișcării și traiectoriilor planetelor și sateliților lor. De aici cunoașterea astronomică merge pe un drum ascendent. Teoretic se folosesc legile lui Newton, observațional se construiesc instrumente din ce în ce mai perfecționate. Se descoperă pînă la a 8-a planetă a sistemului solar, se alcătuiesc cataloage de stele din galaxie, se observă corpuri tip nebuloase. Analiza spectrală și fotografia aduc informații prețioase asupra structurii corpurilor cerești.

Secolul adevăratei revoluții din astronomie

Dar secolul XX a devenit o adevărată revoluție pentru astronomie. *Dezvoltarea unor instrumente mai mari la începutul secolului a permis descoperirea galaxiilor.* În instrumentele mici galaxiile apăreau ca niște pete mici, difuze, asemenea nebuloaselor. Folosirea între anii 1924 —1926 de către astronomul Hubble a telescopului de 2,5 m de la observatorul Mont Wilson, pentru fotografierea nebuloasei din Andromeda, a dus la observarea stelelor în interiorul așa-zisei nebuloase. În acest fel *a fost descoperită prima galaxie în afara galaxiei noastre — Galaxia din Andromeda.* Toate forțele s-au îndreptat pentru observarea acestor obiecte extragalactice și clasificarea lor. Același Hubble anunță în 1929 descoperirea *deplasăririi spre roșu a liniilor spectrale* ale galaxiilor mai îndepărtate. *S-a observat că o galaxie mai îndepărtată are o deplasare a liniilor ei spectrale spre partea roșie a spectrului mult mai mare decît o galaxie apropiată.* Cea mai plauzibilă interpretare dată acestui fenomen este efectul Doppler. O undă luminoasă sau sonoră emisă de un corp în mișcare ajunge la un observator în repaus cu lungimea de undă modificată. Pentru un obiect

ce se îndepărtează se va recepționa un semnal cu o lungime de undă mai mare, deci deplasată spre roșu, pentru un obiect care se apropie de observator se va înregistra un semnal deplasat spre albastru.

Interpretarea ca efect Doppler a deplasării spre roșu în spectrele galaxiilor dovedește un fapt extraordinar — toate galaxiile se îndepărtează de noi, dar cu viteze diferite. Cu cît galaxia este mai îndepărtată, cu atît viteza ei este mai mare. Această importantă descoperire va sta la *baza concepției moderne despre universul înconjurător.* Dar la formarea unei astfel de concepții va contribui în mare măsură descoperirea radiației radio cosmice.

Descoperită de Jansky în 1931, *radiația cosmică radio este folosită pentru observații astronomice de-abia în timpul celui de-al doilea război mondial. Construirea radiotelescoapelor, care au fost mereu perfecționate a ajutat la cîștigarea unui nou domeniu de lungimi de undă în care se pot face observații — domeniul undelor radio.* El prezenta deosebite avantaje, observațiile radio putîndu-se efectua și pe vreme noroasă, iar suprafața oglinzilor radiotelescoapelor nu trebuia să posede aceeași finețe ca în domeniul optic. Astfel, *cel mai mare telescop optic are oglinda de 6 m diametru (Zelenciuk — URSS),* în timp ce *radiotelescoapele mobile ating 100 m, iar cel fix de la Arecibo (Puerto Rico) — 300 m.* Neajunsul produs însă de folosirea radiației radio este micșorarea preciziei determinării poziției sursei. În timp ce un telescop optic mare are precizia determinării poziției unui astru de 1 secundă de arc, la radiotelescoapele de 100 m atinge valori de la 25—2500 ori mai mari, introducînd astfel importante imprecizii.

Apariția interferometriei

Apariția interferometriei radio care adună imaginile obținute de mai multe radiotelescoape așezate la diverse distanțe a rezolvat și această problemă. Astfel sistemul VLA (Very Large Array) este o colecție de 27 radiotelescoape mobile așezate lîngă Socorro (New-Mexico) care contribuie simultan la *formarea unei imagini cosmice radio.* La fel sistemul VLBI (Very Long Baseline Interferometry) folosește radiotelescoape așezate pe continente diferite, pentru *studiul sincronizat al unui obiect cosmic, ajungîndu-se la o precizie de cîteva miimi de secundă de arc în observarea radio, deci de cîteva sute de ori mai bună ca în domeniul optic.*

Folosirea radiotelescoapelor a dus la *descoperirea unor obiecte deosebite — pulsarii* — adevărate faruri-radio în galaxie și în afara ei. *Observarea lor din 1968, cînd au fost descoperiți, și pînă în prezent, a dus la explicarea acestor corpuri ca fiind niște forme finale de existență a stelelor sub formă de stele neutronice.* Teoretic, funcție de masa lor *stelele evoluează spre sfîrșitul vieții spre trei forme de existență.* **Pitice albe** devin stelele de tipul Soarelui, spre **stele neutronice** evoluează stelele cu masă mai mare, care printr-o explozie își pierd învelișul iar miezul se contractă gravitațional, ajungînd la presiuni și temperaturi foarte ridicate. *O linguriță din materia unei stele neutronice cîntărește cîteva tone.* Stelele cu mase mari *ce depășesc 3 mase solare* se colapsează la sfîrșitul existenței lor în niște *corpuri inimaginabil de dense,* adevărate *puncte negre în univers, „black-holl-uri" din care, datorită gravitației enorme, nu mai ies informații.*

Tot radioastronomia completată de astronomia optică descoperă în anii '60 acele corpuri controversate pînă în zilele noastre numite *quasari.* Așezați la distanțe foarte mari de noi, *quasarii au dovedit a avea deplasări spre roșu în spectrele lor foarte mari, deci viteze mari de îndepărtare.* Cu dimensiuni mai mici decît ale galaxiei noastre, ei emit în spațiu cantități enorme de energie, ceea ce a făcut posibilă observarea lor la distanțe așa de mari. *Prin detectarea quasarilor, limitele universului observabil au fost împinse mereu mai departe.* S-a dovedit că *astfel de obiecte există și dincolo de 10 miliarde ani-lumină.*

Ce ne-a adus astronomia în ultimii ani

Astronomia ultimilor ani a fost completată în alte domenii de lungimi de undă neobservabile, pe Pămînt, datorită absorbției atmosferice. *Aparatura așezată în afara atmosferei, pe sateliții artificiali și stațiile interplanetare a permis dezvoltarea studiilor în domeniul infraroșu, ultraviolet, X și γ.* Obiectele cosmice cu emisii în aceste domenii au fost comparate cu obiectele cunoscute din emisiunile lor optice și radio, observate de la suprafața Pămîntului. *Multe din ele s-au dovedit a avea emisiuni mult mai puternice în domeniile inaccesibile pe Pămînt, completînd astfel tabloul fizic al universului observabil.*

Tot materialul observațional adunat în ultimile decenii a permis o ierarhizare a obiectelor cosmice ce ne înconjoară și *formarea unei imagini realiste asupra universului observabil.*

Să pornim de la sistemul nostru solar, care conține planeta Pămînt, leagănul omenirii. *Pentru a străbate sistemul nostru planetar, luminii ce vine de la Soare îi trebuie 5 ore și jumătate.* Dar *Soarele nostru este numai una din cele aproximativ 180 miliarde de stele existente în Galaxie. Pentru a străbate diametrul acestui imens sistem stelar — Gala-*

xia — luminii îi trebuie aproape 100 000 de ani.

Între galaxii sînt spații imense în care materia are densitate foarte mică de aproximativ 10^{-30} g/cm³. *Galaxia noastră face parte împreună cu alte 32 de componente din grupul local de galaxii care se întinde pe 2 milioane de ani-lumină.*

Galaxia noastră și cea din **Andromeda** *sînt membrii cei mai mari ai acestui grup. Studiul așezării galaxiilor în spațiu a arătat existența unor roiuri conținînd de la sute pînă la mii de membri.* Cel *mai bogat roi de galaxii este cel din direcția constelației Părul Veronicăi, avînd peste 11 000 de membrii.* Cel mai apropiat roi de galaxii, *la aproximativ 40 milioane ani- lumină* este cel din direcția constelației Fecioara. *Împreună cu acest roi și alte grupări locale, pe un diametru de 130 milioane ani-lumină se află superroiul local. Au mai fost detectate și alte superroiuri de galaxii despărțite prin goluri mari de materie, dînd astfel o structură celulară universului observabil sau metagalaxiei. Această imagine asupra structurii universului a ajutat la formarea unor concepții cît mai realiste asupra modului de formare și evoluție a acestui univers — a dus la dezvoltarea unei cosmologii științifice.*

Teoria Big-Bangului

Teoria asupra formării universului în cea mai mare parte acceptată în zilele noastre este **teoria Big-Bangului.** Pornind de la faptul observațional al deplasării spre roșu în spectrele galaxiilor și quasarilor, care dovedește o îndepărtare a acestor obiecte cosmice de noi, putem concluziona că *la un moment îndepărtat din trecut, universul a existat sub o formă densă, fierbinte. Vîrsta universului actual începînd de la această fază se apreciază între 15—20 miliarde ani. În primele momente, la 10^{-43} secunde din această scară de timp, universul avea dimensiunile de 10^{-28} cm, sau era de un milion de miliarde de ori mai mic decît atomul de hidrogen. Temperaturi imense de 10^{32} grade domneau în acest microunivers. Forțele gravitaționale și electromagnetice erau unificate. Între 10^{-35} și 10^{-32} secunde se pare că universul suferă o fază inflaționistă, explozivă, după care apar primele particule:* **quarcii, leptonii** și **antiparticulele** *lor. Pe la 10^{-12} secunde se pare că universul era mai mic decît orbita Pămîntului în jurul Soarelui. El se dilatase și se răcise. La 10^{6} secunde avea dimensiunile sistemului solar și temperaturi de 10^{13} grade. Forțele se despărțiseră în cele cunoscute azi: gravitaționale, nucleare și electromagnetice. Apar* **protonii** *și* **neutronii.** *La trei minute după această* **explozie inițială, numită Big- Bang,** *începe nucleosinteza și formarea hidrogenului și heliului. Universul era dens ca o rocă și cu temperaturi de un milion de grade. Universul se dilată și se răcește mereu, radiația se decuplează de materie și la temperatura de 3000° umple spațiul o radiație pe care o vom găsi răcită în vremea noastră sub forma de radiație relictă de 3° Kelvin.*

Spre 1 miliard de ani apar primii quasari și galaxii, Soarele și sistemul nostru solar apar pe la 10,5 miliarde ani, iar „homo sapiens" la 14,998 miliarde ani, considerînd vîrsta universului actual de 15 miliarde de ani.

Tot acest frumos scenariu teoretic care exprimă dezvoltarea universului începînd cu 15 miliarde de ani în urmă are totuși confirmări experimentale. În primul rînd dilatarea actuală observată prin îndepărtarea galaxiilor și quasarilor este urmare a exploziei inițiale. O **altă confirmare** *a venit în mod neașteptat în 1965 prin* **descoperirea radiației de fond de 3° Kelvin** de către Arno Penzias și Robert Wilson *care au primit și premiul Nobel pentru această descoperire observațională. Radiația relictă omogenă și izotropă își are originea așa cum am arătat în trecutul îndepărtat al universului.*

O **altă confirmare** *a modelului Big- Bang de univers o constituie proporția de hidrogen și heliu în orice parte a lui. Proporția de 3/4 și respectiv 1/4 a acestor elemente pledează pentru formarea lor simultană în trecutul universului. Elementele mai grele, existente în proporție neglijabilă, s-au format ulterior prin reciclarea materiei primondiale în stele.*

Dar **ce va face acest univers?** *Se va dilata la infinit sau va trece, printr-o contracție, din nou, într-o stare supercondensată?*

La aceste întrebări încă nu s-a dat un răspuns. *Cunoașterea cu mare precizie a densității materiei în univers va permite descifrarea viitorului acestui sistem în evoluție.* Modelele matematice create care aproximează evoluția metagalaxiei noastre dovedesc *existența unei densități critice egală cu* **6.** *10^{-30} g/cm³.*

O densitate a universului *cunoscut, mai mică decît această valoare conduce spre un model de univers care se dilată la infinit, pe cînd o densitate mai mare conduce spre un univers pulsatoriu, după dilatare urmînd o contractare și așa mai departe. Valoarea densității universului observabil la momentul actual este apreciată a fi mai mică decît valoarea critică, dar acest fapt nu poate fi absolutizat, cercetările viitoare rămînînd a aduce noi informații în acest domeniu.*

Teoria Big-Bangului arată, deci, un univers material, în evoluție și este **teoria care are cele mai multe confirmări observaționale.**

G. O.

CEL MAI VECHI MANUSCRIS DIN BIBLIOTECA ACADEMIEI R. S. ROMÂNIA

PER-EM-HRU

UN MESAJ AL EGIPTULUI DE ACUM 3 400 DE ANI

EXISTĂ publicații de circulație restrînsă — adresate mai ales specialiștilor — în care sînt prezentate, cu rigoare științifică, diferite documente și fapte inedite sau mai puțin cunoscute, comunicări de mare interes pentru știință și cultură.

Într-o astfel de publicație, elaborată de Biblioteca Academiei R.S. România și apărută în Editura Academiei, STUDII ȘI CERCETĂRI DE BIBLIOLOGIE, vol. XIII, am citit un articol pe care l-am apreciat ca fiind foarte interesat: PER-EM-HRU, UN MESAJ AL EGIPTULUI DE ACUM 3400 DE ANI (cel mai vechi manuscris din colecția Bibliotecii Academiei R.S. România) de Dalila Lucia Aramă.

Dînd detalii despre modul cum a ajuns acest papirus egiptean în tezaurul Bibliotecii, prin intermediul valoroasei colecții a colonelului D. A. Papazoglu (alături de monede și medalii de aur, argint și aramă, bijuterii, statuete, vase, arme, unelte, piese etnografice, inscripții lapidare, 800 de cărți tipărite în sec. XV—XIX, 350 de documente și manuscrise, precum și peste 2500 de tablouri, litografii, fotografii și xilogravuri), autoarea dă și amănunte proprii manuscrisului prezentat — de fapt un fragment dintr-un papirus mai mare, numit PER-EM-HRU — ceea ce înseamnă *Cartea morților*.

Astfel, aflăm că, potrivit unui obicei al timpului, alături de mumia defunctului se punea un papirus cuprinzînd texte sacre, rugăciuni și formule mistice, cu scopul de a-l proteja și călăuzi pe defunct în viața de peste timp.

Primele asemenea documente au apărut, după părerea egiptologilor și papirologilor, cu aproximativ 2600 de ani î.e.n., dar manuscrisul aflat în țara noastră a fost identificat a avea o vechime de circa 14 secole î.e.n.; potrivit datelor furnizate de D. L. Aramă, fragmentul de manuscris egiptean are o înălțime de 36,5 cm pe o lățime de 21 cm, cu margini albe de cîte 4 cm, atît sus cît și jos. Papirusul cuprinde imagini desenate, și un text hieroglific. Este realizat în trei culori (negru pentru scriere și desene, roșu pentru contururi și galben pentru un fragment de chenar în partea superioară).

Păstrarea papirusului în condiții bune, față de vechimea lui — spun specialiștii — se datorează, pe de o parte, faptului că în mormînt *nu a avut contact cu aerul și umiditatea*, iar pe de altă parte *rulării lui cu scrierea în interior*, deoarece, potrivit obiceiului, citirea și interpretarea semnelor se făcea pe măsura derulării...

În lume, astăzi, se cunoaște existența a zeci de mii de papirusuri în muzee, biblioteci sau colecții particulare, astfel că exemplarul de la București reprezintă exact o picătură într-un ocean.

Aș vrea să precizez că, în țara noastră, s-au mai găsit fragmente dintr-un document scris pe papirus, în mormîntul descoperit la Mangalia în anul 1959, dar acest document este mult mai nou, după părerea specialiștilor datînd doar din sec. IV e.n. și este scris în limba greacă; singurul factor comun îl constitue numai suportul scrierii, papirusul — poate și destinația sa de a însoți în mormînt o personalitate a timpului.

De aceea, PER-EM-HRU, manuscrisul de la Biblioteca Academiei rămîne un document de inestimabilă valoare pentru noi, ținînd seama atît de lipsa unor legături directe dintre populațiile de pe malurile Nilului și Dunării, la vremea lor, cît și de neparticiparea specialiștilor români la săpăturile arheologice din Egipt, prezența operelor de artă și a documentelor de origine egipteană în marile muzee și biblioteci ale lumii datorîndu-se aproape în exclusivitate transferului legal sau ilegal din țara lor de baștină în astfel de instituții ale lumii.

Au trecut peste zece ani de la data la care am luat cunoștință de existența în țara noastră a acestui papirus.

În Octombrie 1983, o scurtă excursie la Cairo mi-a permis să mă conving la fața locului de marele adevăr rostit de Elie Faure în 1921: „O civilizație este un fenomen liric și îi apreciem calitatea și măreția prin monumentele pe care le ridică și le lasă în urma ei... Ceea ce aproape toți oamenii înțeleg în momentul de față prin *civilizație* nu

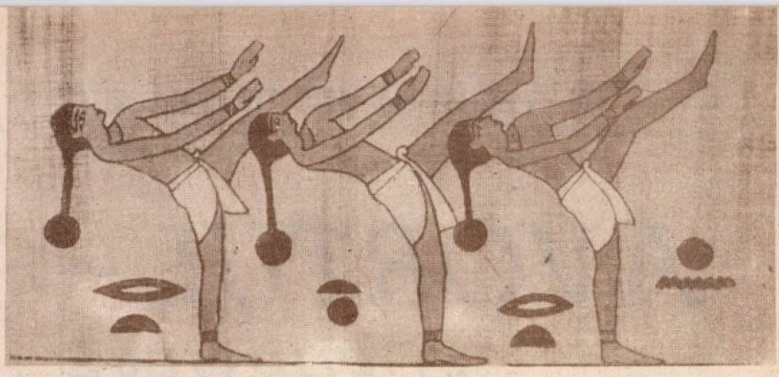

Papirus 1983 – Trei dansatoare

are nimic de a face cu ea. Unealta industrială — drum de fier, mașină, electricitate, telegraf — nu-i decît o unealtă pe care popoare întregi pot s-o folosească în scopuri imediate și interesate materialicește, fără ca această folosire să deschidă în ele izvoarele adînci ale atenției, ale emoției, ale pasiunii de a înțelege și ale darului de a exprima, care singure duc la marele stil estetic prin care se unește, pentru o clipă, o rasă cu spiritul uman. Din acest punct de vedere, de exemplu, Egiptul de acum 5000 de ani, ca și China de acum cinci secole sînt mai civilizate decît America de azi, al cărei stil abia acum urmează a se naște."

Elie Faure a fost un medic, fără diplomă în istoria artelor, dar monumentala lucrare ISTORIA ARTELOR, pe care a elaborat-o, nu poate fi ignorată de specialiștii cu diplomă.

În două zile am vizitat: *Memphis* (prima capitală din lume cunoscută ca atare), *Saharah* (prima piramidă din Egipt), *Giseh*-ul cu piramidele lui Keops, Kephren și Mykerinos (monumente ale științei și tehnicii antice, de la idee și proiect pînă la organizarea șantierului, transportul materialelor și construcția propriu-zisă) și tezaurul lui Tutankamon de la *Muzeul Național* din Cairo (extraordinară colecție de artă egipteană inclusiv unele papirusuri).

În ultima zi a șederii la Cairo, după-amiază, întorcîndu-ne de la Giseh, ghidul a oprit autocarul în dreptul casei cu nr. 445 de pe strada Piramidelor Giseh. Ne-a informat că ne invită să vizităm FUNDAȚIA NAȚIONALĂ DE CERCETAREA PAPIRUSULUI, o instituție cu care Egiptul se mîndrește, în lume neexistînd decît trei asemenea institute de cercetări.

Clădirea, nu prea mare, are la parter un magazin aflat la dispoziția vizitatorilor. Un fel de „expoziție cu vînzare".

Înființată în anul 1969, această fundație a reușit ca numai după opt ani de studii, să redescopere vechile procedee de obținere a hîrtiei din papirus de pe vremea faraonilor, denumită „papyrus regal" sau cum îi spun specialiștii — „Cyperus Alopecuroldes". Meritul acestei descoperiri îi revine cercetătorului egiptean Mohamed El Kattan.

Într-un colț al magazinului era instalată o masă de lucru și un specialist ne-a dat toate explicațiile, însoțindu-le și cu exemplificări practice.

Mai întîi ne-a spus că marea familie a plantei numită *papyrus* se află în Egipt, dar și în Sudan, în Ciad, în Etiopia și în alte țări din Africa Centrală; această plantă dă în general două recolte pe an, cu excepția speciei care crește în Egipt și care poate fi culeasă la fiecare 40 de zile.

Această specie egipteană a fost folosită în antichitate numai pentru producerea hîrtiei necesară scrierii și desenării la curțile faraonilor și în temple, pentru acest motiv numindu-se „papyrus regal"; pentru nevoile populației obișnuite se obținea hîrtia din specia „Cyperus Ceperaceae", care creștea în celelalte țări amintite și care ajungea în Egipt pe Nil, în perioadele de inundații, iar hîrtia rezultată se numea „papyrus popular".

Hîrtia din papirus a fost folosită pentru scris și desenat pînă prin sec. X e.n., cînd s-a răspîndit hîrtia inventată de chinezi și procedeul obținerii papirusului a dispărut, pînă la redescoperirea lui, la 1 ianuarie 1977 de către Fundația din Cairo.

Ni s-a demonstrat și practic: se tăia tija plantei la lungimea dorită și apoi se tăia bucata obținută în lamele longitudinale foarte subțiri (cel care demonstra avea o dexteritate desăvîrșită), care se puneau în apă timp de 6 zile, pentru a pierde glucoza și celelalte materii solubile ce le conținea; după acest timp, cînd deveneau foarte flexibile, lamelele se așezau pe o bucată de pînză de bumbac acoperită cu o altă bucată de stofă, în rînduri suprapuse numai cîțiva milimetri la margini, pe orizontală și pe verticală; peste foaia în pregătire se mai punea o bucată de stofă și una de bumbac, iar totul se așeza sub o presă de 3 tone și jumătate. Schimbîndu-se bumbacul și stofa din 5 în 5 ore, ziua și noaptea, pentru a se absoarbe perfect toată umiditatea, după șase zile se scoate foaia de hîrtie bună de întrebuințat.

După demonstrație am fost invitați să vizităm expoziția, cu piese de diverse dimensiuni, scrise și desenate cu tușuri sau cerneluri diferite, unele vechi de 5000 de ani.

Demn de reținut este faptul că și cele, să le zicem moderne, erau pictate în maniera tradițională, cu oameni, păsări și animale în diferite scene rituale, ca pe vremea faraonilor, oamenii fiind reprezentați cu chipul și picioarele din profil și torsul în față.

Am cumpărat și eu o piesă mică (14×12 cm), reprezentînd trei dansatoare în mișcare, pe un singur rînd (un fel de „french can-can", dar am trecut peste acest amănunt); am primit și un certificat de autenticitate, motiv pentru care cred că între PER-EM-HRU de la Biblioteca Academiei și dansatoarele mele sînt... doar două diferențe: 3400 de ani în favoarea lui PER-EM-HRU) și certificatul de autenticitate (în favoarea dansatoarelor).

MIRCEA DUMITRESCU

CE TREBUIE SĂ ȘTIE TINERELE FETE ȘI MAME

AVORTUL — O FURTUNĂ BIOLOGICĂ, ANTIFIZIOLOGICĂ

● Grave consecințe pentru sănătatea umană determinate de întreruperea sarcinii

„Omul, ce frumos sună cuvîntul acesta"...
MAXIM GORKI

MISIUNEA DE MEDIC ne-a oferit prilejul, răspunderea și în același timp mulțumirea de a putea veghea ani de-a rîndul, acolo unde răsare viața, dar, uneori, și acolo unde aceasta este întreruptă pentru făt, iar alteori pentru mamă.

Varietatea cazurilor întîlnite, nenumărate drame trăite laolaltă cu familiile care au suferit de pe urma unui avort complicat, lupta pentru o nouă sarcină și nașterea unui copil sănătos, după o infertilitate sau sterilitate post avortum, m-au determinat să prezint cititoarelor unele consecințe determinate de avort.

Evitarea avortului se face — în principal — numai prin pregătirea pentru viață a copiilor, de către familie, acțiune în care mama are un rol primordial. Ca urmare este necesar ca *fetele să fie educate de mici în spiritul cunoașterii importanței rolului biologic și social al femeii, de a da naștere unor noi vieți — perpetuînd specia umană.*

Prin împlinirea funcției de procreere, prin nașterea unor copii sănătoși și viguroși, ea trebuie să știe că asigură generație după generație bunul cel mai de preț al societății, că împlinește bucuria de totdeauna a familiei, și, mai ales, viitorul țării. Educația făcută de la cea mai fragedă vîrstă prin jocul cu păpușile, pentru dezvoltarea sentimentelor materne, în scopul pregătirii — pentru mai tîrziu — a unei maternități conștiente, ca și păstrarea sănătății, au fost asigurate în toate epocile de către familie.

De aceea, considerăm a fi bine ca încă din copilărie și în mod deosebit de la anii preadolescenței să li se explice copiilor — fete și băieți — importanța rolului biologic al actului procreerii — în secundar sexual — a rolului și importanței aparatului genital feminin și a celui masculin în acest act. De la apariția menstruației fetița trebuie să cunoască ambele aspecte: sexual și de reproducere umană — strîns legate între ele, prin finalitate și perpetuarea speciei.

Instinctul și necesitatea actului sexual, se știe, sînt mult mai puternice la bărbat, în vreme ce fetița, adolescenta de mai tîrziu, sau tînăra femeie de mai apoi, are, firesc — ca viitoare mamă — mult mai puternic dezvoltat instinctul matern, ca și pe cel al necesității întemeierii unei familii.

Și pornind tocmai de la această necesitate conștientizată, se impune a se acționa pentru lămurirea și formarea unei orientări sănătoase în privința relațiilor morale dintre doi tineri — sub aspect sexual — relații la care nu se poate ajunge atîta vreme cît părțile în cauză nu sînt edificate asupra rostului și urmărilor acelor așazise „chemări fizice". Mamele, în principal, sînt cele chemate a-și lămuri și educa sănătos copiii în această direcție. Cum? Simplu: explicîndu-le adevărul științific și nu ascunzîndu-se „pudic" după povești cu berze, foi de varză etc. pe care copiii, auzindu-le, sînt primii care zîmbesc. Ei trebuie să știe, așadar, ce sînt organele genitale, care e igiena lor și ce reprezintă actul sexual în sine, cu aspectele sale pozitive — perpetuarea speciei — ca și cu cele negative, cînd sînt o simplă și necugetată acțiune sub impulsul de moment al simțurilor.

Necunoscînd aceste realități de viață tinerii greșesc. Apoi se înspăimîntă în fața consecințelor firești și recurg la acte necugetate.

Cunoașterea în amănunt, deci, de către orice adolescentă, a rolului aparatului genital și a instinctului sexual, pentru reproducerea umană, poate preveni o serie de necazuri sau nenoro-

ciri ale întregii familii. Asigurarea sănătății femeii prin păstrarea sarcinilor este nu numai un mare adevăr, ci și o necesitate vitală. Dacă acest adevăr îl cunoștea, de exemplu și R.A., în vîrstă de 19 ani, care după 4—5 luni de viață sexuală a făcut un (avort) sondaj, n-ar fi decedat, în numai 48 de ore după această intervenție neavizată. Au rămas îndurerate două familii.

Cunoașterea modului în care tinerii căsătoriți pot trăi bucuria închegării familiei lor, prin nașterea propriilor copii revine în primul rînd părinților — socri dar și tinerilor, responsabili solidari de fericirea și trăinicia noului cămin, în care plînsul, zîmbetul și gălăgia copiilor constituie suprema fericire. Uneori această superioară fericire, zîmbet și gîngurit șegalnic este întrerupt printr-un avort. Atunci cînd din „rușine" mamele nu și-au instruit copiii.

Ca definiție *avortul este întreruperea accidentală sau provocată a stării de gravitate înainte ca produsul de concepție să poată trăi în afara organismului matern.*

Pentru a putea înțelege consecințele avortului este necesar ca *fiecare femeie să știe că, din momentul în care a rămas gravidă, organismul ei acționează automat declanșînd un adevărat complex de pregătire, de transformări firești ce mobilizează toate organele și funcțiile acestora, pentru a se asigura evoluția normală a fătului în stadiul vieții intrauterine. Aceste modificări sînt progresive și pentru asigurarea energiei necesare dezvoltării noii ființe, unele organe se măresc (hipofiza, uterul, tiroida, sînii etc.) Au loc schimbări în compoziția sîngelui bunăoară, se modifică starea* nervoasă și mai ales psihică (labilitate și emotivitate crescute) etc.

Aceste stări definesc *echilibrul de sarcină*, ele impunînd o adaptare a organismului femeii la noile realități biofizice din care sînt eliminate eforturile fizice, ca și tot ceea ce ar putea duce la solicitări neuro-psihice. Așadar, **sarcina reprezintă un stress al organismului, care se adaptează progresiv la noua situație, realizînd o unitate materno-feto-placentară.**

De aceea, este necesar ca fiecare femeie să știe că *instalarea echilibrului materno-fetal și evoluția copilului ca și reactivitatea organismului sînt cu atît mai bune cu cît sarcina apare la vîrste mai tinere.* Apreciem, din îndelungata noastră experiență, că *vîrsta optimă este între 18 ani și 30 de ani.* Ca urmare, de reactivitatea organismului gravidic (terenul gravidic), este bine să se țină seama și în timpul diverselor intervenții chirurgicale.

Întreruperea sarcinii-spontană sau provocată-produce o adevărată furtună biologică antifiziologică, obligînd organismul femeii să suporte un adevărat cutremur al echilibrului ce se creează progresiv între mamă și copil. Din această cauză chiar la femei tinere **avortul devenit necesar din cauze obiective se efectuează numai sub supravegherea medicală, prin internare în spital.**

Reacția organismului la întreruperea sarcinii mai depinde și de natura avortului, de vîrsta femeii, de modul de provocare a avortului, de natura și virulența agenților microbieni, de precocitatea terapiei aplicate. *Rezistența organismului femeii este condiționată, în primul rînd, de starea de sănătate cu care a intrat în sarcină.*

Avortul poate fi *spontan, repetat (habitual)* din cauze multiple, *provocat terapeutic* sau *legal* și *delictual, definit criminal.* Datorită unor factori locali (vascularizația și edemul uterului etc.), stării generale de hipoproteinemie și anemie caracteristică sarcinii și faptului că în vagin există o floră microbiană abundentă, *orice avort trebuie considerat de la început potențial infect, cu atît mai grav, cu cît el este provocat.*

Mijloacele și metodele de provocare *infectează uterul* și, de aceea, *apariția sindromului toxico-septic este o amenințare gravă.* Această dublă stare **toxică** (prin rezorbția resturilor ovulare placentare și fetale și prin substanțele avortive folosite) și **infecțioasă** (septică) explică modificarea extrem de rapidă a stării generale a bolnavei, *de la o stare nealarmantă la o prăbușire totală, urmată frecvent de comă și moartea gravidei.*

Așadar, este necesar ca orice prsoană să cunoască cele două mari situații care pot duce la această evoluție: **hemoragia** și **infecția,** *urmate de șocul hemoragic, șocul toxic și infecțios, șocuchirurgical necesar pentru îndepărtarea oului inl fectat prin curetaj sau de la început prin operația de extirpare a uterului și deseori a trompelor și ovarelor, provocînd prin anemie tulburări în funcționarea tuturor componentelor organismului, leziuni grave de insuficiență acută hepatică și mai ales insuficiență acută renală cu anurie.* **Sîngele pierde capacitatea de a se coagula** *(fibrinoliză) și de cele mai multe ori nici cele mai mari eforturi nu reușesc să mai salveze viața bolnavei.* Este, așadar, clar că *peste stressul cronic de sarcină, în avort apare încă un stress, acela de distrugere a echilibrului de sarcină, dublat de șocul hemoragic, infecțios și chirurgical* (de golirea uterului sau histerectomia cu anexcetomia de necesitate). Aceste situații, *dacă survin pe o stare de sănătate precară* — prezentare tardivă la ginecolog sau după avorturi repetate — determină *raportul toxico-septic și evoluția lui este mai gravă.* Exceptînd cazurile în care „pacientele" nu își pierd viața, *după avort întîlnim complicații ginecologice tardive ca: repetate avorturi spontane, sinechii uterine, sterilitate secundară, mamorogii (scurgere de sînge din sîn) de obicei bilaterale, diverse tulburări menstruale, amenorei fără altă explicație, inflamații cronice (metrite, perimetrite, parametrite, anexite, ovarite) rezistente la tratament și cu dispareunii, ovariete sclerokistice sau chiste de ovar, diferite sindroame aderențiale cu variate tulburări.*

Aceste consecințe ginecologice tardive apar mai frecvent atunci *cînd femeia se prezintă tîrziu la medic și golirea cavității uterine se face cu întîrziere.* În perioada stării toxico septice și imediat după aceea apar complicații ca: *artrite acute, tiroidite acute* etc.

Zdruncinarea și slăbirea rezistenței generale a organismului prin avort (mai ales toxico-septic) și prin complicațiile acute determinate *pot duce la apariția tardivă, după 1 pînă la 12 ani, a complicațiilor menționate, stări greu de tratat, unele invalidante și în marea majoritate a cazurilor marcate de* scăderea natalității. *În unele cazuri — mai fericite — abia după 7 pînă la 14 ani de tratament al sterilității secundare s-a putut da naștere unui alt copil.*

Dr. VIORICA-NATALIA COTEAȚĂ

FAMILIA CU 38 DE BUCURII...
...şi peste 100 de nepoţi

ZIARELE din întreaga lume au relatat despre existenţa, în ţara lui Pele, a unei familii neobişnuite. Este vorba de cuplul brazilian Raimundo şi Madalena Carnauba, care alcătuiesc o familie „foarte respectabilă", având 24 de fiice şi 14 fii!

Când s-au cunoscut Madalena Ceilanda avea 13 ani, iar Raimundo 24. După un an s-au căsătorit. Nunta a fost ca-n basme, a durat trei zile şi trei nopţi. S-au mâncat 20 de porci, un bivol şi câteva duzini de păsări, iar berea şi romul au curs pe săturate. „Şi astăzi oamenii din Taboril îşi amintesc de nunta noastră", povesteşte Madalena. După nuntă, şase luni am făcut foame, pentru că Raimundo şi-a cheltuit atunci toate economiile". Primul copil, un băiat, s-a născut în primul an. Au urmat apoi ceilalţi, câte unul în fiecare an.

Raimundo este un iscusit tâmplar de mobilă La început a lucrat în Taboril, satul natal, nu departe de oraşul Belem din nordul Braziliei. Apoi familia s-a mutat în noua capitală Brasilia, care se construia atunci. Acolo Raimundo a căpătat nu numai o leafă de două ori mai mare faţă de cea dinainte, ci şi casă, şi a putut beneficia de diverse servicii sociale. Într-o atât de numeroasă familie era firesc să existe şi o disciplină severă. Copiii până la 14 ani trebuiau să meargă la şcoală şi să-şi ajute mama la grădină şi în gospodărie, iar ceilalţi, mai mari, lucrau cu tata în atelier. Cei trecuţi de şase ani trebuiau să-şi facă singuri paturile. La prânz şi seara mâncau în două schimburi, fiecare având la dispoziţie 45 de minute. După aceea fetele spălau vasele, iar băieţii îşi ajutau tatăl. Seara, toţi trebuiau să fie acasă cel mai târziu la ora 10. Excepţie făceau băieţii cu stagiul militar satisfăcut.

În Brazilia există şi probleme specifice... tradiţionale. Brazilienilor le place mult să facă excursii, şi pentru a face aşa ceva, familia Carnauba trebuia să închirieze un autobuz... Tatăl, acum trecut de şase decenii, compară situaţia prezentă, când se află în compania nepoţilor, cu cea de altădată. Atunci pentru a da copiilor cina, a-i spăla şi culca trebuiau să înceapă treaba la ora 5 după-amiază şi s-o termine pe la 10 seara! Dar merita s-o facem, spune actualul bunic.

Unui ziarist curios să afle cum făcea faţă multiplelor sale îndatoriri materne, Madalena i-a răspuns cu simplitate: „Odraslele ne-au dat multă bătaie de cap, dar fiecare copil a fost un nou prilej de bucurie pentru noi. Nu ştiu de ce face lumea atâta tămbălău pe seama lor..."

„Adeseori eram întrebată dacă-mi ştiu pe nume pe fiecare din copii. Ce întrebare stupidă! O mamă îşi poate uita oare numele copiilor ei?" Dificultăţile încep abia cu nepoţii. Una din nurori susţine că numărul lor ar fi cu mult mai mare de o sută. Bunica Madalena nu se lasă uşor convinsă. Problema se lămureşte în fiecare an, la 1 iunie, când se întruneşte întreaga familie pentru a-i sărbători pe fericiţii bunici.

„În orice caz numele meu n-o să se piardă" — declară cu mândrie Raimundo Carnauba.

Ziarele braziliene mai citează două exemple de prolificitate; unul deţinut de Maria Jose Ferreire Goncalves din localitatea Recife, care la vârsta de 38 de ani dăduse naştere celui de-al 25-lea copil, în 24 de ani de căsnicie. Cealaltă se numeşte Marina Coelho de Oliveira din oraşul Virginopolis, care la vârsta de 100 de ani avea nici mai mult nici mai puţin de 2010 (douămii zece) descendenţi (fii, fiice, gineri, nurori, nepoţi, nepoate, strănepoţi, stră -strănepoţi ş.a.m.d.). O aritmetică de familie foarte grea ...

MIHAI BURDUJA
AVRAM D. TUDOSIE

PROBLEME EDUCATIVE DELOC NEGLIJABILE

SEMNIFICAȚIILE UNEI ATENȚII

Nu-i atît de greu să faci cuiva o atenție, să-i oferi un cadou. În familie, între prieteni — acțiunea, ca atare, devine o constantă intrinsecă vieții și se realizează cu prilejul unor evenimente legate de viața personală, de o anumită sărbătoare. Cadoul ori atenția nu-i privită numai ca un dar, ci mai degrabă, ca o recompensă, ca un mesaj ce poate semnifica expresia: *îți mulțumesc, poți mai mult, străduiește-te, încearcă și vei reuși etc.*

Orice exacerbare a acestei acțiuni poate deveni însă dăunătoare atît autorului său, cît și celui în favoarea căruia se realizează. „Cadourile — spunea Ovidiu — sînt un obicei străvechi, în măsură să corupă atît oamenii cît și zeii". Prin mesajul lor polisemantic, ele pot forța primitorul la acte incompatibile — deseori, la ceva care-i poate subordona.

Condiția fericirii este în noi, în capacitatea noastră de a ne găsi mulțumirea ori satisfacția în ceea ce facem, simțim sau sperăm. „Fericirea ta — spunea Epictet — este darul voinței tale." Prin urmare, în măsura în care știm să ni-l oferim, periodic sau mai rar, putem fi fericiți sau nu.

Se întîmplă, de cele mai multe ori, să oferim un dar interlocutorului nostru părinte, frate, prieten, cunoscut etc. În fond, e parcă mai ușor să dai, să comunici decît să primești ori să asculți pe cineva pînă la capăt.

În ambele cazuri este vorba de educație, și de corolarul ei dintotdeauna, cultura.

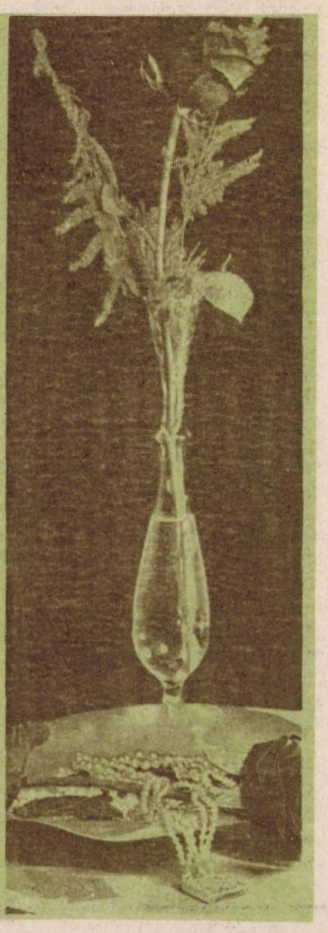

mina poziția de om, determinîndu-l să acționeze fortuit, accidental. În consecință, copleșit de atenție, incapabil să o refuze, uneori chiar în situația în care simte că ea l-ar putea înjosi, începe să acționeze la întîmplare, împotriva eticii și echității.

Nimeni nu contestă, așadar, acțiunea în sine, deoarece daruri s-au făcut dintotdeauna, mai mari sau mai mici. În familie, între prieteni și cunoscuți, prilejuite de o anumită ocazie, sărbătorească, după cum am mai spus. Dar în momentul în care acestea tind să corupă, să determine pe cel căruia îi sînt oferite să facă un lucru ilegal, cînd cadoul devine mită și situația se schimbă. E demn de reținut faptul că, întotdeauna, cînd cadoul e făcut fără nici un interes, bucuria e reciprocă. Cel dintîi își valorifică și își întărește personalitatea satisfăcut că a putut crea părintelui, fratelui, prietenului ori cunoscutului o mulțumire, cel de al doilea este satisfăcut, la rîndul său, că i s-a acordat atenția cuvenită, că nu a fost uitat, că i s-a recunoscut semnificația unui eveniment din viață. În acest caz mulțumirea celor doi este reală și constituie premisa încrederii reciproce, fundamentul ei, întărirea convingerii că pot merge și actiona împreună, fără nici o reticență, că pot conta unul pe altul, în toate circumstanțele. Atît la bine, cît și la rău.

Mai în toate cazurile, însă, cadoul este însoțit, cu sau fără intenția celui care-l face, de un mesaj — de regulă o dorință. Și aici primitorul trebuie să fie cît se poate de atent, de perspicace — mai ales atunci cînd acel care-l oferă este o persoană mai puțin apropiată. Un dar făcut *în taină* își pierde în cea mai mare parte valoarea. Mai mult, începe să te pună pe gînduri, să te neliniștească, tocmai pentru că nu-i poți descifra integral mesajul.

Trebuie să mai reținem însă un lucru: nu orice se poate oferi în dar. De exemplu, obiecte ca: săpun, pastă de dinți, cremă de ghete, ciorapi, lenjerie intimă, după cum nici un cuțit, o foarfecă sau orice alt obiect ce poate avea *semnificații* neplăcute, nedorite pentru primitori, nu pot fi oferite drept cadouri. Semnificațiile adiacente pot supăra, pot mîhni ori îndepărta pe primitor, pot avea efecte secundare nocive asupra relațiilor cu el. Cele dintîi, de exemplu, ar putea determina primitorul să creadă că nu se spală pe corp, pe dinți, nu-și îngrijește pantofii, nu-și schimbă lenjeria, este certat cu normele de igienă etc. Celelalte ar putea semnifica întreruperea prieteniei. Fiecare obiect are semnificații multiple,. O carte de exemplu, oferită unei persoane care nu obișnuiește să citească, poate jigni. Tocmai de aceea, atunci cînd optăm pentru un cadou se impune să fim cît se poate de circumspecți, să ținem seama de persoana căreia i-l oferim, de vîrsta și relațiile noastre cu ea.

Dar, în aceeași măsură cunoaștem cu toții zicala: „Calul de dar nu se caută la dinți". În toate cazurile trebuie apreciat gestul, și intenția, avute în vedere relațiile care au favorizat oferirea unui cadou sau a altuia. În calitate de primitor, poți și trebuie să te revanșezi, mai devreme sau mai tîrziu, pentru darul primit. Pe de altă parte este bine să știm că nu se cuvine și nici nu trebuie să primim cadouri de la oricine, de la necunoscuți ori de la cineva pe care l-am cunoscut recent. O fată, de pildă, nu va primi niciodată cadouri de la băieți, dacă nu-i cunoaște îndeajuns, sau dacă între ea și ei nu sînt relații de prietenie, tovărășie, dragoste, de un timp mai îndelungat. Primindu-le, acestea ar putea deveni o capcană, cu efecte incalculabile pentru persoana în cauză.

Din toate considerentele enumărate mai sus trebuie înțeles că problema cadourilor se impune să fie atît în atenția educatorilor naturali (părinți, rude) cît și a celor de profesie, deoarece neglijarea ei poate avea urmări greu de îndreptat. Pentru a ne da seama mai bine ce sînt, cînd și cum trebuie acordate anumite atenții, trebuie să gîndim bine dacă nu cumva acestea ar putea supăra tocmai prin natura cadoului. Menționăm, în continuare, răspunsurile mai multor elevi (325) — și în parte ale părinților — cu privire la problema în discuție, la întrebările ce au făcut obiectul unui chestionar.

1 — Ce înseamnă să fii atent cu cineva?

Elevii: Să fii politicos, respectuos, să-l saluți cuviincios, să-i fii aproape într-o situația grea, să-l încurajezi, mai mult să-l ajuți, să-i cunoști viața, succesele și insuccesele, să-l feliciți cu ocazia zilei de naștere, a onomasticii, eventual să-i faci chiar un cadou.

Părinții: Să-l respecți, să-i respecți demnitatea și opiniile, să-l cultivi apreciindu-l în discuțiile directe cu el, verbale sau prin corespondență, să-i faci, după caz, în raport cu serviciile ce ți le face ori ți le-ar putea face, unele atenții, ceea ce știi că l-ar putea bucura cu deosebire, cu prilejul zilei sale de naștere, ori cu ocazia repurtării unui anumit succes.

Sînt atît elevi cît și părinți, acei care reduc atenția la un anumit cadou oferit cuiva pentru sprijinul acordat într-o anumită circumstanță. Majoritatea celor chestionați (75%) revelează o anumită reținere, mai degrabă o anumită circumspecție atunci cînd trebuie să precizeze în ce constă atenția ce o poți face cuiva.

2. — În ce fel vă puteți manifesta atenția față de părinți, frați, rude, prieteni și cunoscuți?

Elevii: Mulțumindu-le prin fapte pentru tot ceea ce au făcut în vederea formării noastre, respectîndu-i, respectîndu-le părerile, credința și voința, urmîndu-le sfaturile, dovedindu-le că ne-am conformat într-o anumită împrejurare ori în mai multe, vizitîndu-i cu regularitate, mai ales cu ocazia aniversării zilelor de naștere, onomastice sau cu prilejul repurtării unor succese unanim acceptate, oferindu-le, după posibilități, mici atenții care i-ar putea bucura, vizitîndu-i la spital, în cazul în care sînt bolnavi, oferindu-le cu această ocazie o carte, o floare ori un joc care să le distragă atenția de la boala lor etc.

Părinții: Prin tot ceea ce am făcut și facem mulțumim părinților pentru eforturile depuse în vederea formării noastre, încercînd să-i ajutăm cu cele necesare, ocrotindu-i, ferindu-i de necazuri, de sarcini care le-ar putea dăuna, acordîndu-le atenția cuvenită cu ocazia unor momente mai importante din viața lor — zile de naștere, onomastice, reușite deosebite, participînd alături de ei la eventualele bucurii și mai cu seamă necazuri — boală, deces, insuccese — pentru a-i încuraja și sprijini.

În răspunsurile date acestei întrebări *subiecții — elevi și părinți — după cum rezultă din urmărirea lor, relevă că atenția față de părinți sau rude apropiate este o necesitate indispensabilă, ea face parte din felul de a fi al omului adevărat, al celui capabil să recunoască fără nici o reticență sprijinul primit*

din partea cuiva la momentul oportun, faptul că acestuia îi poți oferi o atenție care să semnifice în toate cazurile mulțumirea.

3 — Cui și cînd considerați că-i puteți oferi o atenție?

Elevii: Părinților, fraților, bunicilor, celor mai dragi prieteni și cunoscuți, eventual unor tovarăși profesori, profesoare cu prilejul zilei de 8 Martie ori chiar al celei de naștere; tuturor cu prilejul unor momente mai importante din viața lor.

Părinții: Tuturor acelora care îl merită, acelora care ne-au fost aproape; cînd se ivește un moment important în viața lor, celor dragi: părinților noștri, copiilor, nepoților, medicilor, educatoarelor și învățătorilor, cînd depun un interes deosebit pentru copiii sau nepoții noștri.

Atît elevii cît și părinții văd în cadou, atenție, în parte chiar o recompensă, un stimulent capabil să stîrnească și să mențină reacții favorabile. Părinții, mai mult ca elevii, consideră cadoul, acțiunea de a-l oferi ca atare, drept o datorie, un semn de respect ce se impune să-l acorzi cuiva — părinți, frați, prieteni, cunoscuți apropiați, medici, educatori ai copiilor etc.

4 — Ce daruri sau atenții așteptați de la cei care vă sînt dragi?

Elevii: Să fie cît mai mult în preajma noastră, să fie sănătoși ca să ne poată ajuta să creștem, să absolvim o școală, un liceu, eventual o facultate, asigurîndu-ne hrană, îmbrăcăminte, cele necesare, în general. De la părinți am așteptat și așteptăm totul — credem că lor le datorăm însăși viața, devenirea noastră — nu știm dacă există pe lume cadou mai mare ca acela pe care-l primești de la părinții tăi ajutîndu-te să fii tu, chiar dacă valoarea acestei atenții, cadou nu-i întotdeauna aceeași pentru toți, deoarece unul poate primi ca dar o mașină care, în fond să nu aibă nici o valoare pentru cel în cauză; un aparat de fotografiat ori un album etc.; sîntem bucuroși cînd părinții ne oferă cel mai neînsemnat dar; ce ne-ar mai putea oferi din moment ce lor le datorăm totul, însuși faptul că există; altfel se pun problemele cînd este vorba de prieteni și cunoscuți de la care așteptăm daruri, în măsura în care le oferim: o carte, un stilou, un tablou, un desen, un anumit instrument sau aparat care le-am dori să fie ale noastre;

Părinții: Pe măsura celor pe care noi înșine le oferim, în raport cu semnificația momentului: o carte, o sticlă cu o anumită băutură, un lucru util, o floare, un obiect de artă etc., ca să ți se ofere e necesar să creezi momentul sărbătorindu-ți ziua de naștere, onomastica, repurtarea unui succes etc.

Și unii și alții așteaptă în măsura în care oferă doar de la cei mai apropiați, respectiv de la părinți, copii, rude, prieteni și le văd, de fiecare dată, în funcție de un anumit eveniment mai important din viața lor sau a celor cărora le oferă. Dorința de cadouri nu-i evidentă. Copiii, bunăoară, sesizează un lucru esențial, că de la părinți au primit și primesc totul, cadou sau altceva, ceea ce ține de obligația socială ce și-o asumă oricine devine părinte.

5 — Ce dar v-ar supăra, eventual, v-ar nemulțumi sau indigna, dacă vi s-ar oferi, totuși?

Elevii: Toate și oricare ar putea semnifica mult mai mult decît sînt — obiecte intime, ceea ce ține de toaleta intimă — obiecte fără întrebuințare oferite pentru „băşcălie" (pachete mari care nu conțin nimic sau conțin ceva care îți produce insatisfacții — mîncare, animale, insecte etc.) prin urmare orice obiect care ar lua în derîdere actul de a oferi ceva, inclusiv împrejurarea în care s-ar săvîrși.

Părinții: Orice atenție care frizează bunul simț și ar jigni demnitatea, în egală măsură a celor care oferă și primesc o anumită atenție, adică transformarea sa în mijloc de subordonare materială ori morală, transformarea sa în instrument de acaparare, în mită.

După cum rezultă din răspunsurile date, *în ambele cazuri subiecții repudiază cadoul care vizează relațiile de prietenie, tovărășie, dragoste, dacă se urmărește cumpărarea sau menținerea acestor sentimente ori relații prin intermediul său.*

În concluzie, credem că **orice atenție trebuie făcută numai în limitele bunei-cuviințe,** *în spiritul normelor eticii și echității socialiste, al eticii poporului nostru, al codului său scris ori nescris, în așa fel încît relațiile celor în cauză să poată cunoaște o înflorire, iar stare psihică de mulțumire a celui ce le face ori îl face să fie identică cu a celor care le primesc ori îl primește, fără să creeze nici un fel de suspiciune reciprocă. Pentru a nu se exagera în vreun fel, pentru ca actul în discuție să fie deprins și înțeles corect, în limitele bunei-cuviințe, ale manierelor alese, familia, școala și toți factorii educativi trebuie să acționeze în consecință.* Discutarea acestei deprinderi este din ce în ce mai importantă, deoarece *vizează nu numai relațiile familiale, ci și cele interumane a căror puritate a fost și trebuie să rămînă o necesitate indispensabilă progresului persoanei, în general, și al societății, în special.*

Dezbaterea unei atari probleme în sînul familiei, în cadrul orei de dirigenție, al altor acțiuni educative, într-un context anume ori ca una din problemele și bunele deprinderi care contribuie la menținerea sănătății noastre morale, în cadrul unor teme cum ar fi: Respectul părinților; Cum ne comportăm în familie, școală, societate; Semnificația unei atenții; Modalități de a fi respectuos, atent, cuviincios; Cerințele codului eticii și echității socialiste; Bunul simț; Tovărășie, prietenie și dragoste etc. contribuie la formarea viitorului cetățean, în fond a omului de care societatea noastră are atîta nevoie.

Această problemă poate deveni, în egală măsură, obiectul dezbaterilor cu elevii sau cu părinții, poate numai pretextul, esența dialogului fiind aspectele educative de fel neglijabile.

Prof. dr. PAVEL PETROMAN

GRÎURILE

Au început să semene grîurile cu şofranul
chemîndu-i pe cei care-i iubesc spicele,
am prins să mă asemăn cu bătrînul secerător
al lui Băncilă
care nu se teme nici de ploaia ce-ar cădea ca
bicele.
Sînt aceleaşi grîuri ce s-au ivit
săltînd din rădăcinile nebănuite,
ce pornesc din vechi şuvoaie de sînge
şi din oase rotunde, albite.

O să vină repede dimineaţa acelui zgomot
ce va umple cîmpiile, cînd iepuri rătăciţi
vor pune preţ pe viraje rotunde,
speriaţi cum aburul se ridică din snopii albiţi,
pe care-i suim în spaţiul cel vechi,
pe care-i dezvelim pe toată cîmpia,
cît e de cotropită de boabele proaspete
ce-i resfiră în murmure bucuria.

AL. RAICU

TRANSMIGRAŢIE

I

Tu, stîncă iar eu muşchiul care te încălzeşte.

II

Dacă sămînţă vei fi,
Voi fi humus şi ploaie.
Şi rază de soare
Şi boare de vînt.
Să te înalţ, mugur
Spre lumina primului sărut.
Tu, fir de iarbă şi eu roua dimineţii.
Iar cînd arbore măreţ te vei împlini
Am să-ţi fiu veşnică liană.
Ca împreună, îmbrăţişaţi

III

Să tînjim către infinit.
Cînd peste veacuri vei fi o mîndră ciută
Voi săruta urmele paşilor tăi

Şi te voi întîlni în poiana cu izvoarele
înţelepciunii
Unde îngenunchiaţi
Ne vom ruga tăcuţi pentru viitoarea noastră
regăsire.

IV

Şi dacă ruga ni se va împlini
Şi te vei naşte din cuvînt
Te voi iubi — femeie,
Cu speranţa că atunci cînd humus vom fi
Vom înfia aceeaşi sămînţă
Cu care vom împăduri o stea.

VIOREL NICOLESCU

ALBIND DE-ATÎTEA PRIMĂVERI

Se curmă neted lumina, cu frageda-i floare, sub simple năluci de baladă — un prunc din Dacia Mare la fereastra visării te-aşează, fecioară nenuntită în rugul ierbii de mai, în boarea şi pînda stăruitoarelor nopţi.

Trec galopuri prin armăsarii nenăscuţi, cu auzul pietrificat în belşug de cîmpii şi otavă, cu miros de fîn gîndind a nechez şi parfum şi jăratic.

Muguri, iubito, descîntă şareple grădinii, veşnic ferecat cu smalţul din luceferi; şi iată-te atît de singură, colind tu prefăcîndu-te în carnea cerului cu rochii de mireasă potopit, şi iartă-mă, iubire, acum cînd preschimbată-n cornul ce stîrneşte vulpea de mărgean din limbile de cuci hoinari, această stare de statuie mă inundă şi cresc în mine macii.

Eu am dreptul să-mbătrînesc cu fiece nuntă, dar fie-vă vouă-n inimi răpiri furtunate şi-n ochi risipiri de vămi vămuite, ascultînd cu trupii închişi beţia de înalturi, cu cheia însinguratului vistier bătînd blestemul zorilor de ziuă, în cînt de cocoş pîrguit.

Mie, trandafir de mire, pus cu dreapta pe zăbun, mai în drept de piept, mai în drept de suflet, priveghiat c-o lacrimă de cerb într-o stînă cît o catedrală.

DAN SANDU
laureat al Festivalului
Naţional „Cîntarea României" — 1984

PE URMELE LUI HOREA

Paşii lui Horea au lăsat urme,
Iar în fiecare zori se arată,
Şi se opreşte în poartă,
Şi stă cu fiecare de vorbă,
Despre destin, omenie şi soartă!
Necuprins de vreme,
Stăpîn veşnic pe însîngerata roată,
Aici, la noi,
Lîngă dragostea lui de altădată.
Pentru fericire şi viaţă,
Ne întinde o mînă de prietenie,
Pasiune supremă şi eternă!
Un erou ce nu va muri niciodată!
Sîngele nu a îngheţat
Prin trecere de vreme,
Fără a se teme,
Urcă spre înălţimi
Şi fără de moarte,
Trece prin vremi mai departe!

VIRGIL TREBONIU

Despre educație și educatori

— Cînd vorbim de educația socialistă nu înțelegem nici pe departe numai însușirea unor citate sau unor lozinci generale, ci a totalității cunoștințelor tehnice, profesionale, științifice și politice. Numai acest tot unitar poate crea omul societății de mîine, constructor al comunismului.

— Misiunea profesorului nu se reduce la actul transmiterii cunoștințelor, ea presupune în același timp o mare răspundere pentru plămădirea personalității noilor generații de intelectuali, pentru modelarea conștiinței lor cetățenești, pentru cultivarea în rîndul viitorilor specialiști a unor înalte idealuri de libertate și progres social.

NICOLAE CEAUȘESCU

— Intelectualilor nu le este îngăduit să uite nici un moment că profesiunea pe care o au le impune datoria de a fi totdeauna de acord cu adevărul și de a fi pildă în activitatea lor, în orice domeniu s-ar exercita ea (...) Mai înainte de orice (se cere) îndeplinirea datoriei fiecăruia în sfera sa de muncă, și nu o datorie silnică, rece, fără entuziasm, ci o conștiință a datoriei, izvorîtă din dragostea pentru misiune și sentimentul răspunderii morale a fiecăruia pentru activitatea sa (sublinierea autorului).

PETRE ANDREI

— Profesorul trebuie să nu uite că mai presus de rezultatul ajuns e dorul nesfîrșit de a cerceta, (sublinierea autorului) e setea nepotolită de a pătrunde în sfera misterioasă a marelui necunoscut.

ANTISTENE

— Adevăratul educator trebuie să fie idealist, în dublu sens: întîi, crede în ceva, crede măcar într-un comandament al conștiinței lui, are un ideal. Și, al doilea, este capabil să facă sacrificiu pentru ca acest comandament al propriei sale conștiințe să triumfe. Astfel de dascăli ne trebuie. Dar atunci cei care formează pe dascăli, trebuie să fie și ei idealiști.

G.G. ANTONESCU

— După felul muncii îți dai seama de meșter.

ARISTOFAN

— Mi-e prieten Platon, dar și mai bun prieten adevărul (Amicus Plato, sed magis amica veritas)

ARISTOTEL

— Aristotel, fiind întrebat cum pot să progreseze elevii, a răspuns: dacă ei vor alerga să-i ajungă pe cei dintîi și dacă nu vor aștepta pe cei rămași în urmă.

DIOGENE LAERȚIU

— Nimic nu face pe om mai bănuitor decît faptul de a ști puțin: așa că oamenii ar trebui să se lecuiască de bănuieli, silindu-se să știe mai mult.

FRANCIS BACON

— De mult timp, lumea repetă cu dreptate ideea că pretutindeni o școală prețuiește atîta cît valorează învățătorul care lucrează în cuprinsul ei.

ȘTEFAN BÂRSĂNESCU

— Adevărata pedagogie scoate din copil nu un om oarecare, ci omul așa cum va trebui să fie în viitor.

GASTON BERGER

— Important este să raportezi ideile la fapte și nu faptele la idei.

CLAUDE BERNARD

— Cea mai copleșitoare forță majoră sub presiunea căreia sîntem uneori constrînși să lucrăm este propria noastră conștiință.

LUCIAN BLAGA

— Teoriile sînt eșantioane fără valoare. Numai acțiunea contează.

— Nimic nu crește la umbra marilor copaci.

CONSTANTIN BRÂNCUȘI

CUGETĂRI

— Nu există ceva mai urît decît a afirma înainte de a cunoaște.

MARCUS TULLIUS CICERO

— Mai bine să acuzi propriile tale greșeli decît pe ale altora.

DEMOCRIT

— Cu drept cuvînt se spune că educația trebuie să fie în primul rînd umană și numai după aceea profesională.

JOHN DEWEY

— Știința și sinceritatea constituie adevărata măsură a autorității.

DENIS DIDEROT

— Oricare educație, oricum ar fi ea, depinde în mare măsură de valoarea personală a acelora care o realizează.

ROBERT DOTTRENS

— Niciodată o vorbă nu poate înlocui o realitate.

MIHAI EMINESCU

— Valoarea educației, asemenea celei a aurului, este prețuită pretutindeni.

EPICTET

— Cine păzește, se instruiește
— Cel neinițiat în învățătură nu va putea să instruiască pe alții.

ESOP

— Nu vă mîndriți cu predarea unui mare număr de cunoștințe. Stîrniți numai curiozitatea. Mulțumiți-vă să deschideți mințile, nu le supraîncărcați. Puneți în ele scînteia.

ANTOLE FRANCE

— Educațiunea trebuie să țintească a face pe om folositor lui și societății.

ION GHICA

— Cum poți să te cunoști pe tine însuți? Niciodată prin contemplare, ci prin acțiune. Încearcă să-ți faci datoria și vei afla îndată cîte parale faci.

J.W. GOETHE

— Acolo unde este dragoste de om este și dragoste de meserie.

HIPOCRATE DIN KOS

— Înțeleg și un învățător de lucruri pe care nu le știe, dar nu pot înțelege un învățător de lucrurile pe care nu le crede.
— Un învățat are două datorii: să învețe el necontenit și să învețe necontenit pe alții.

NICOLAE IORGA

— Cel mai bun mijloc de a înțelege este de a face.

IMMANUEL KANT

— Nu este admisibil să te limitezi la cadrul activității îngust-didactice. Învățătorimea trebuie să se contopească cu întreaga masă luptătoare a oamenilor muncii. Sarcina noii pedagogii este de a lega activitatea didactică cu sarcina organizării socialiste a societății.

V.I. LENIN

— Nu ar fi de nici un folos educatorului să-i vorbească elevului său despre frînarea pasiunilor, atît timp cît el însuși dă frîu liber vreuneia din patimile sale.

JOHN LOCKE

— Marea calitate a unui șef de școală este de a fi bucuros atunci cînd este depășit de elevii săi.
— Știința se răzbună ca o femeie, nu cînd o ataci, ci cînd o neglijezi.
— Pentru elev este esențial cum rezolvă problemele, pentru profesor, cum le pune.

GRIGORE C. MOISIL

— Orice principiu pedagogic are nevoie să fie întrupat de ființa vie a educatorului, spre a da roade.

CONSTANTIN NARLY

— Este mult mai frumos să știi cîte ceva din tot, decît să știi totul din ceva.

PASCAL

— Cel care vrea să judece bine, trebuie să se întemeieze pe știință, nu pe părerea mulțimii.

PLATON

— ...Profesorul să nu vadă în profesorat o slujbă, ci o îndatorire sufletească.

QUINTILIAN

— Oameni, fiți umani, este prima noastră datorie.

J.J. RUSSO

— Nimeni nu ajunge la înțelepciune din întîmplare.

SENECA

— Munca necurmată învinge toate (Labor omnia vincit improbus)

VIRGILIU

Culese de
ROMEO POENARU

VĂ CUNOAȘTEȚI BINE COPIII?

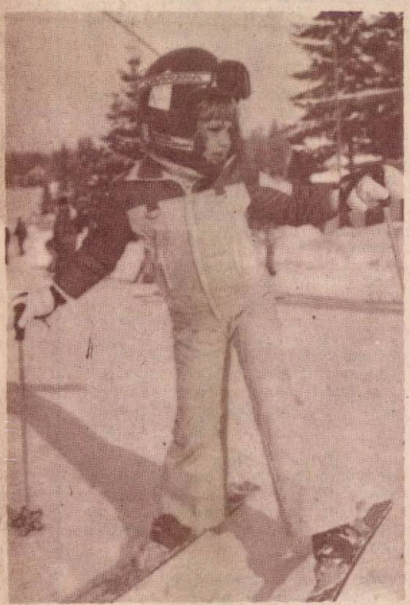

Un specialist vă vine în ajutor, prezentîndu-vă coordonate orientative

CEEA CE CARACTERIZEAZĂ învățămîntul nostru liceal în prezent este îmbinarea armonică a disciplinelor de cultură generală cu cele de pregătirea tehnologică, de pregătire practică pentru o meserie sau un grup de meserii dintr-un anumit domeniu social-economic. Aceasta înseamnă că, de fapt, majoritatea copiilor noștri își vor exercita o profesiune din profilul liceal ales în treapta I: mecanic, electrotehnic, construcții, sanitar, agricol, pedagogic, economic etc. conform înclinațiilor, aptitudinilor și, firește, posibilităților reflectate, între altele, și în randamentul la învățătură. Vizitele în uzine și fabrici, întîlnirile cu specialiștii din diverse sectoare de muncă contribuie și ele la îndrumarea profesională a adolescenților.

Experiența noastră (rezultată din activitatea medico-psihologică de orientare școlară și profesională, desfășurată de mai bine de 10 ani cu peste 40.000 de elevi, în cadrul cabinetului destinat școlarilor din București ne-a dezvăluit însă și apariția altor factori în alegerea profilului liceal — *factori subiectivi*, cu o încărcătură afectivă puternică. Așa, de pildă, citirea unui roman sau vizionarea unui spectacol de teatru sau cinema pot trezi dorința de a îmbrățișa profesiunea eroului îndrăgit. Alteori, sentimentul de solidaritate cu prietenul cel mai bun, nevoia de a fi cît mai mult împreună cu el, poate „împinge" adolescentul spre o profesiune sau alta. Desigur că, la vîrsta adolescenței, cînd *sugestionabilitatea* este maximă, toate acestea devin *explicabile, dar nu întotdeauna și acceptabile*. De ce? Pentru că se poate ca între dorințe și posibilități, aptitudini, capacități, stare de sănătate, fel de a fi, să existe *incompatibilități* evidente. Ceea ce se potrivește prietenului cel mai bun sau eroului din film nu înseamnă că trebuie să se potrivească și copiilor noștri. Așa, fără a mai spune că, de fapt, fiecare profesiune are și anumite *cerințe psihologice*. Că *pentru o meserie nu este vorba doar de aptitudini, ci și de o serie de trăsături temperamentale și caracteriale*, de *unele particularități ale felului de a fi al fiecăruia, de firea sa*. Neluarea în seamă, la alegerea profesiunii, a acestor particularități poate avea consecințe nefaste, deși previzibile. Ele devin în exercitarea profesiunii, nu numai sursă de neîmpliniri și nemulțumire personală — datorită exercitării unei profesiuni spre care te-ai îndreptat eronat, fără vocație sau cel puțin o înclinație — dar și societatea însăși poate suferi căci, nefiind „omul potrivit la locul potrivit", și randamentul pe care ar trebui să-l dai, la locul de muncă, devine nesatisfăcător. Se poate ajunge,

ȘCOALA, FAMILIA, COPILUL ȘI MUNCA

uneori, în astfel de cazuri, pînă la renunţarea la meseria sau activitatea iniţial (şi greşit) aleasă.

De aceea, *importanţa alegerii corecte a profilului liceal de către absolventul gimnaziului este covîrşitoare. Pentru aceasta sînt indispensabile* — pe lîngă dorinţa, aptitudinile şi starea sănătăţii elevului — *două condiţii:* **să ştim ce însuşiri psihice se cer pentru exercitarea în condiţii optime a unei profesiuni** *iar noi, părinţii,* **să ne cunoaştem bine copiii, spre a-i îndruma către acele domenii de activitate în care trăsăturile lor temperamentale caracteriale să poată fi cel mai bine valorificate.**

În funcţie de specificul fiecărei profesiuni, **unele caracteristici psihice sînt indispensabile, iar altele dăunătoare.**

Fireşte că în „lumea profesiunilor" se cer unele însuşiri psihologice comune ce constituie, ca să spunem aşa, „mortarul" necesar edificării oricărei profesiuni, însuşiri ce se referă la indispensabilitatea unor trăsături precum: *responsabilitate, seriozitate, disciplină, conştiinciozitate, perseverenţă.* În afara acestora, anumite profesiuni cer şi alte particularităţi ale felului de a fi şi de a se comporta al celor care le exercită. Aşa, de pildă, *în siguranţa circulaţiei, la tablourile de comandă, în activităţi cu responsabilitate crescută,* firile emotive, nestăpînite, instabile, anxioase, impulsive, neatente trebuie să lase locul celor calmi dar vioi, echilibraţi, cu sînge rece, curajoşi, energici.

Se ştie, de asemenea, că *unele persoane sînt mai înclinate spre introversiune, mai retrase,* evită contactul continuu cu alţii. Acestea *vor evita profesiunile în care se cere sociabilitate, munca cu publicul,* în domenii ca: alimentaţie publică, comerţ, serviciile pentru populaţie, activităţi la ghişeu sau birouri de informaţii.

A l t e e x e m p l e. Mulţi copii doresc să devină *electronişti.* Ştiu ei oare că, pe lîngă îndemînare manuală, electronica presupune şi un grad ridicat de rezistenţă la monotonie, majoritatea activităţilor din acest domeniu comportînd o repetare a aceloraşi operaţiuni într-un ritm de lucru rapid? Deci, *dacă unii adolescenţi se plictisesc uşor cînd lucrează ceva, n-au răbdare, trec mereu de la o activitate la alta, înseamnă că nu au calităţile unui bun electronist.*

U n a l t e x e m p l u. Multe fete doresc să devină *educatoare, învăţătoare sau profesoare.* Dar s-au întrebat ele dacă sînt suficient de suple în comportare încît să poată să se adapteze uşor la temperamente şi caracterele atît de felurite ale preşcolarilor şi elevilor pe care îi vor educa? Au tactul, toleranţa şi calmul cerut unui viitor dascăl? *Firile irascibile, impulsive, punitive* dacă ajung cadre didactice, *nu se vor adapta acestei frumoase activităţi, nu vor şti să lucreze cu* copii, provocîndu-le *stressuri psihice, dificultăţi la învăţătură şi tulburări de comportament.*

În fine, un ultim exemplu: profesiunile din *sectorul sanitar.* Pentru exercitarea lor este necesară dragoste şi înţelegere faţă de omul suferind, spirit de dăruire şi sacrificiu, stăpînire de sine, calm şi sînge rece, echilibru emoţional, blîndeţe şi delicateţe, responsabilitate, conştiinciozitate, disciplină. Un nepăsător, un superficial, un egoist, un dezordonat sau un impulsiv, nu are ce căuta la căpătîiul unui bolnav. Pentru alegerea profesiunii nu există un reţetar. Dar, trăind zi de zi lîngă copiii dumneavoastră îi cunoaşteţi mai bine decît alţii. Culegînd informaţii şi de la cadrele didactice, în special de la profesorii diriginţi, vă puteţi face o imagine şi mai veridică privind fiii şi fiicele cărora le-aţi dat viaţă, pentru a-i ajuta să păşească sănătos în viaţă.

Chestionare de personalitate

Pentru a vă veni în ajutor, dăm mai jos unele întrebări, extrase din cîteva chestionare de personalitate.

Astfel, aveţi un copil emotiv dacă veţi răspunde afirmativ la cele mai multe din următoarele întrebări:

● Se teme adesea că are să fie certat?

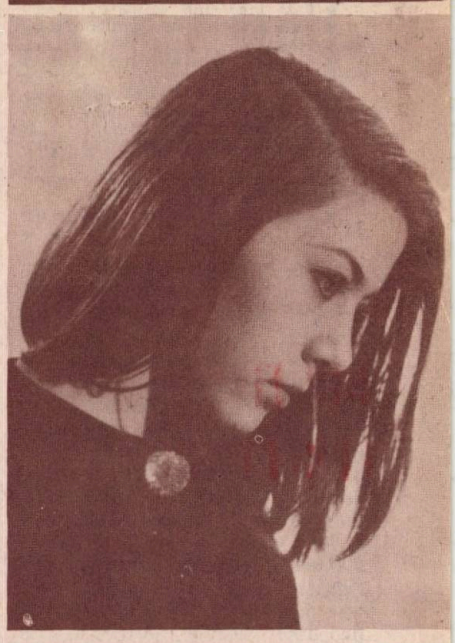

● Este fricos?
● Își roade unghiile pînă la durere?
● Se bîlbîie uneori?
● Plînge dacă întîlnește piedici în calea a ceea ce vrea să realizeze?
● I se face rău cînd vede sînge?
● Este superstițios?
● I-e frică de foc?

Veți avea o fată sau un băiat introvertit, retras, mai puțin sociabil dacă i se întîmplă:

● Să stea mai mult singur decît cu alții.
● Să fie tăcut.
● Să nu aibă încredere în ceilalți.
● Să evite petrecerile.
● Să fie adesea visător.
● Să citească foarte mult.
● Să nu participe la discuții cu ceilalți.
● Să se exprime mai bine în scris decît verbal.
● Să ia note mai mari la probele scrise decît la oral.

Fiul (fiica) dumneavoastră este o fire instabilă, recomandat pentru activități variate și nu pentru cele de meticulozitate și monotonie, dacă adesea:

● Nu poate sta mai mult timp fără să scoată o vorbă.
● Îi place să-și schimbe des activitățile.
● Este mai mult distrat.
● Nu-i place să stea multă vreme în același loc.
● Se plictisește iute cînd e pus să facă ceva.

Copilul dumneavoastră este impulsiv, irascibil dacă de obicei:

● Se supără fără motiv.
● Sparge obiecte cînd se enervează.
● Se înfurie dacă cineva se opune la inițiativele sale.
● I se tulbură vederea cînd se necăjește.

Este locul de amintit acum că de-a lungul anilor am avut prilejul nefericit să mă întîlnesc cu *elevi solicitînd trecerea la alte profiluri liceale deoarece nu s-au adaptat profilului inițial ales*. Și nu o dată *motivul l-a reprezentat tocmai lipsa concordanței între firile elevilor respectivi și caracteristicile activității practice din profilul liceal pe care-l urmau*. Mai tristă a fost constatarea că în ciuda sfaturilor pe care profesorii diriginți le-au dat familiei pentru orientarea copiilor lor în profiluri liceale potrivite cu tipul de personalitate al elevilor, *părinții au nesocotit* aceste îndrumări. *Dorind greșit să-și realizeze prin fiii și fiicele lor unele dorințe personale neîmplinite și-au împins copiii către profesiuni nedorite de ei*. Iată de ce *părinții au obligația morală să se consulte cu diriginții în orientarea școlar-profesională, să nu neglijeze sfaturile acestora*.

Dr. GH. E. BUCUR
medic primar, coordonator al Comisiei medicale municipale de orientare școlară și profesională

PENTRU ELIMINAREA ȘOCURILOR POSIBILE LA EXAMEN

PREGĂTIREA PSIHOLOGICĂ A ELEVILOR – MIJLOC EDUCATIV IMPORTANT ÎN ORIENTAREA ȘCOLAR-PROFESIONALĂ

Căi și posibilități de acțiune

În **COMPLEXITATEA problematicii orientării școlare și profesionale există priorități, se pot stabili ierarhii de obiective și sarcini care să orienteze, facilitînd activitatea practică, și să asigure succesul opțiunii. Dar, așa după cum o știm,** succesul coexistă cu insuccesul în toate activitățile umane, **fiind mai ușor să previi decît să tratezi, să asiguri toate condițiile prin care elevul să fie dirijat spre** o decizie școlară și profesională corectă și realizabilă **decît să îndrepți eșecurile. Uneori „profilaxia" este ineficientă, iar alteori nu este, aparent, necesară, deși, și într-un caz și în altul, poate apare ca efect, insuccesul.**

În numeroase cazuri, raportarea la indicatorii de apreciere a unei orientări corecte (de exemplu, acordul tuturor factorilor implicați: elevi, familie, profesori, concordanța opțiunii cu evoluția școlară anterioară, nivelul și intensitatea motivelor opțiunii etc.) evidențiază că opțiunea elevului nu are sorți de realizare, dar acesta nu poate fi convins să-și schimbe pentru moment hotărîrea. Alteori, în ciuda faptului că indicatorii par a desemna o orientare corectă, elevii înregistrează insuccese surprinzătoare.

Semnificația insuccesului școlar în evoluția personalității

Conceptul de insucces școlar are semnificații de maximă importanță în evoluția personalității elevilor. Esența democratizării învățămîntului se află în ultimă instanță în efortul de a asigura tuturor elevilor șanse de succes în concordanță cu disponibilitățile și posibilitățile fiecăruia. Elevii și părinții, iar uneori chiar profesorii, nu conștientizează în suficientă măsură particularitățile și semnificațiile proprii insuccesului la examenele de admitere.

Insuccesul este în primul rînd un moment de bilanț cu rezultat nesatisfăcător cu care se soldează efortul elevului de a-și însuși un anumit cuantum de cunoștințe și deprinderi. El reprezintă în același timp o procesualitate îndelungată întrucît este vorba, de cele mai multe ori, de o acumulare, de o sintetizare, o stratificare și o combinare de lipsuri școlare nerezolvate la timpul potrivit. Elevii — și mai ales părinții — privesc acest insucces ca pe un eșec cu grave consecințe. Notele care se înscriu sub linia care-i desparte pe reușiți de nereușiți sînt dovada obiectivă a eșecului, dar aspectul care ni se pare cel mai interesant rezidă în trăirea subiectivă a insuccesului, care îmbracă adesea forme de-a dreptul dramatice. În activitatea școlară curentă astfel de trăiri pot să lipsească uneori — ele depinzînd de gradul încadrării subiectului în sarcină, de măsura în care elevii se angajează în pregătirea acestor examene.

O preocupare aparte o constituie, apoi, elevii care deși reușesc nu sînt satisfăcuți de rezultatele obținute — ei trăind pe plan subiectiv un profund sentiment de insucces. În funcție de structura perso-

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

nalității, ca și de influența factorilor educativi, aceștia, descurajați, demobilizează și, în continuare, nu reușesc a se mai ridica la înălțimea posibilităților reale, de care dispun. O optică pedagogică asupra succesului și insuccesului se impune deci.

În situația rezultatelor la probele de verificare sau la examene, *succesul nu este întotdeauna* un indicator al aptitudinii, după cum *insuccesul nu indică, neapărat, lipsa aptitudinilor respective* — ne gîndim, de exemplu, la numeroșii factori conjuncturali ce pot altera validitatea probelor: emotivitate, oboseală, incapacitate de concentrare, stresul primului examen etc.

Dacă, de regulă, insuccesul școlar este urmarea firească a unei munci necorespunzător organizată, nu aceeași este situația în cazul insuccesului la examene. Sînt numeroase exemple în care tocmai *suprasolicitarea și oboseala excesivă, depășind posibilitățile reale ale elevului, au stat la baza insuccesului.*

Se impune, deci a se face distincție între *cauzele obiective* (rețeaua școlară, numărul de clase și de elevi), și *cele subiective* care țin de personalitatea elevilor și a părinților. Dacă primele pot fi înlăturate printr-o cunoaștere și analiză profundă și lucidă, cele din categoria a doua sînt mai numeroase și mai greu de stăpînit.

Pot fi distinse, totuși, *cîteva situații tipice*, dintre care menționăm:

— Orientare greșită, opțiune fără sorți de realizare, decizie nefondată. Lipsa de cunoștințe și de aptitudini se concretizează în punctajul foarte mic obținut la probe. Faptul că s-au dus la întîmplare și că vor fi repartizați tot la întîmplare sau vor concura din nou, acolo unde „au mai rămas locuri", va determina, ulterior, *resemnarea, dificultăți de adaptare* și *chiar dorința de a părăsi școala.*

— Orientare unilaterală, nivel de pregătire mediu care nu poate asigura succesul în condiții de concurs sever. Punctajul la probe este de valori mijlocii și-i oferă elevului șansa de a rămîne în liceul la care a dat concurs la o altă specialitate decît pentru care a optat. Nepregătit, în această situație, elevul o va considera insucces — la mulți dintre ei apărînd sentimente puternice de frustrare și, firesc, dificultăți de adaptare etc.

— Orientare bună, nivel de pregătire ridicat, aptitudini dezvoltate — dar, toate afectate de o structură somato-psihologică, fragilă. Rezultatul obținut, la probe va fi sub așteptări și sub posibilități. Insuccesul este trăit dramatic.

Necesitatea pregătirii psihologice

Problema pregătirii elevilor pentru eventualitatea unui insucces la probele de verificare, la examenele de admitere sau la concursul pentru facultate, poate fi abordată pe multiple planuri.

Primul ar fi acela ce implică o *regîndire a conceptului de succes, o regîndire a criteriilor valorice* de ierarhizare a școlilor și a meseriilor. În această viziune, ceea ce — conform unor prejudecăți adînc înrădăcinate la nivel microsocial — este un grav insucces, ar primi numeroase circumstanțe atenuante (de exemplu, situațiile de insucces în treapta I cînd elevul nu a reușit la profilul matematică și a trebuit să meargă la un altul; insuccesul în treapta a II-a, care, aparent, închide drumul spre învățămîntul superior, conceput de mulți a reprezenta unicul mod de realizare maximă în viață).

Un al doilea plan ar viza pregătirea psihologică pentru prevenirea insuccesului. *Este dificil și ineficient de separat profilaxia insuccesului de terapia acestuia.* Cele două aspecte sînt deseori inseparabile și tocmai prin combinarea lor se poate rezolva în modul cel mai eficient cazul respectiv. Astfel, elevul urmează clasele a IX-a și a X-a la profilul de matematică.

Nu se lovește de insuccese școlare propriu-zise, dar nici nu se evidențiază cu rezultate deosebite. În schimb, în atelierul de lăcătușărie se remarcă prin aptitudini tehnice. Elevul dorește ca pentru cl. a XI-a să dea examen de admitere tot în clasa de matematică. Dirigintele clasei, maistrul-instructor încearcă să-i trezească dorința de a candida la alt profil cu mai mulți sorți de izbîndă. Dacă izbutesc să-l convingă înseamnă că insuccesul a fost prevenit, dacă nu, ideea accesului într-o clasă de mecanică va rămîne ca *o posibilitate*, în eventualitatea insuccesului.

Un alt plan ar viza pregătirea pentru acceptarea insuccesului ca pe o alternativă a succesului și pregătirea din vreme a unor soluții de rezervă compensatoare.

Direcția de pregătire psihologică

Experiența demonstrează că pregătirea psihologică pentru eventualitatea unui insucces este bine să aibă în vedere atît pe elevi cît și pe părinții acestora — care rămîn sfătuitorii principali în alegerea școlii și profesiunii. Profesorii înșiși este bine să-și reconsidere punctele de vedere vizînd o pregătire a elevilor atît pe plan intelectual, cît și afectiv-motivațional și volitiv. Pregătirea pe plan intelectual presupune *formarea unei concepții clare despre succes și insucces*, înțelegerea semnificației insuccesului la examenul de treaptă, dezvoltarea capacității de a emite judecăți corecte și de a aprecia în mod rațional situațiile. Elevii vor fi pregătiți pentru conștientizarea dificultăților reale ce pot apare în condiții de examen, cît și a riscurilor inerente unui concurs de selecție. În același timp, cadrele didactice îi vor ajuta să conștientizeze *parametri care condiționează reușita la un examen:* pregătirea temeinică, aptitudinile pentru domeniul respectiv, stilul de muncă ordonat, capacitatea de concentrare, capacitatea de efort. *O atenție deosebită vor acorda problemelor de stil și de igienă a muncii intelectuale, profilaxiei oboselii, lucrului în asalt, dozajului cu meditații* etc.

Literatura de specialitate recomandă și practica a demonstrat necesitatea de a-l conduce pe elev spre elaborarea unui proiect de rezervă ca o alternativă a proiectului de viitor în situația unui insucces. Aceasta cere, însă o pregătire psihologică temeinică, avînd ca efect o maturizare a elevului pe toate planurile vieții sale psihice. Pe plan intelectual aceasta

93275

presupune o gîndire divergentă care să opereze nu numai în rezolvarea problemelor şcolare, ci şi în cele de viaţă; în acelaşi timp reclamă elasticitate, mobilitate, creativitate în ultimă instanţă. *Prevenirea surprizei eşecului, acceptarea riscului concursului, înţelegerea insuccesului ca pe un fapt real de viaţă şi posibil se impun cultivate din timp.*

La întrebarea *Ce vei face în eventualitatea unui insucces?* foarte mulţi elevi răspund că nu s-au gîndit pentru că aşa ceva este exclus. Într-un anume sens această încredere nemărginită în forţele lor este un element pozitiv. Dar în acelaşi timp *a-l face pe elev să înţeleagă că există şi altă cale decît cea pe care el o consideră unica soluţie posibilă este deasemenea un act de educaţie.*

Revenind la întrebarea pusă elevilor *Ce vei face dacă nu vei reuşi?* răspunsurile dovedesc o anumită stare de spirit şi o anumită stare de pregătire psihologică pentru eventualitatea unui insucces: — exclude insuccesul ca o alternativă, îl respinge total — *„nu se poate, este exclus"*; refuză conştientizarea posibilităţii insuccesului — *„nu vreau să mă gîndesc la asta"*; acceptă şi alternativa insuccesului, dar nu s-a gîndit ce va face — *„nu ştiu ce mă voi face"*; acceptă alternativa insuccesului şi are o variantă de rezervă — *„voi merge la..."*; amînă — *„voi vedea atunci ce voi face, dacă va fi cazul"*

Într-o cercetare făcută la un liceu cu profil de matematică-fizică la începutul clasei a IX-a privind speranţele elevilor de reuşită în clasa a XI-a, 75% au răspuns „categoric da", 15% „sper", 9% „nu ştiu sigur" şi nici un elev nu a răspuns „nu". În prejma examenului de admitere situaţia arată modificată: 41% „sper", 35% „nu sînt sigur", 18% „da" şi 6% „nu".

Forme şi modalităţi educative de pregătire

Pregătirea pe plan volitiv presupune cultivarea voinţei, a trăsăturilor de caracter derivate din ea, a forţei de a găsi în ei înşişi resursele surmontării dificultăţilor, ale excluderii insuccesele prin perseverenţă, încredere în propria persoană şi în şansele ei de succes.

Modalităţile de pregătire psihologică depind în cea mai mare măsură de situaţiile concrete ce pot apare. În acelaşi timp, dirigintele are la dispoziţie o gamă largă de forme de activitate: ora de dirigenţie, consultaţiile colective şi individuale cu elevii şi părinţii, vizitele în familie, lectoratele şi şedinţele cu părinţii etc. Aceste activităţi se pot desfăşura cu întreaga clasă, pe grupe de elevi aflaţi în aceeaşi situaţie şi, mai ales, individual.

Toate metodele de învăţămînt şi de educaţie morală pot fi utilizate cu condiţia ca acestea să fie folosite cu tact, cu sinceritate, cu înţelegere pentru problemele elevului şi ale părintelui. Dintre ele menţionăm:

— dezbaterile colective cu clasa privind problematica insuccesului (concept, nivele, cauze, efecte), riscurile concursului şi ale opţiunii la întîmplare; ca punct de plecare, dirigintele trebuie să explice clar, accesibil şi cu multe exemple problemele;

— prezentarea situaţiilor seriilor precedente, cu analiza atentă a cazurilor celor care nu au reuşit;

— analize de caz utilizate în scopuri educative (de exemplu cum au evoluat, în sens pozitiv, elevii care la un moment au fost în pragul insuccesului);

— informări ale dirigintelui asupra direcţiilor spre care se pot orienta elevii în eventualitatea unei nereuşite: pe grupe de şcoli şi pe direcţii profesionale;

— expuneri ale dirigintelui privind necesitatea alternativelor în viaţa unui om şi dezbaterea acestora; dezbaterea problemei necesităţii elaborării din vreme a celei de a doua — eventual chiar a mai multe — opţiuni, în funcţie de secţiile liceului la care se prezintă elevii la concurs; dezbaterea colectivă sau individuală a unor chestionare privind proiectele elevilor şi speranţele lor de realizare;

— discuţii individuale care să ofere cazuri de analiză profundă a perspectivelor, riscurilor şi soluţiilor ce se întrevăd pentru fiecare elev;

— analize individuale ale situaţiilor la învăţătură, în raport cu opţiunea şcolară; se va evita ca notele să constituie un motiv de presiune, urmărindu-se ca elevul să transforme aprecierea cadrului didactic în proprie apreciere;

— compararea rezultatelor slabe la un obiect legat de viitoarea şcoală, cu rezultate bune la alte activităţi, oferindu-se elevului o alternativă cu perspective mai sigure.

Evantaiul unor astfel de acţiuni este larg, ele adaptîndu-se potrivit situaţiei de moment, activităţilor colective şi individuale ca şi celor cu părinţii.

În loc de concluzii

Două idei ni se par a centra eforturile de pregătire psihologică pentru eventualitatea unui insucces. Elevii cl. a VIII-a vor fi educaţi să înţeleagă că *gimnaziul fiind obligatoriu asigură o pregătire unitară la disciplinele de bază, indiferent de profilul liceului.* Astfel, elevii care nu vor reuşi la examen — precum şi părinţii acestora — nu vor mai privi insuccesul ca pe o tragedie irecuperabilă. *Elevii cl. a X-a vor fi pregătiţi să înţeleagă că liceul poate fi absolvit şi prin învăţămîntul seral, oferind, în continuare, celor cu aptitudini deosebite, şansa de realizare prin învăţămîntul superior.*

În condiţiile în care există numeroase aspecte care nu satisfac toate exigenţele: *caracterul nediferenţiat şi neconştientizat al aptitudinilor,* la sfîrşitul cl. a VIII-a, *caracterul şi structura probelor care se prevăd şi care nu credem că sînt suficient de concludente, modul în care vor fi reorientaţi cei care nu au reuşit la probele de verificare în cl. a IX-a* — în condiţiile în care numărul celor prezentaţi la examene este foarte mare — trebuie obligatoriu să aibă la bază *pregătirea psihologică* pentru o r i e n t a r e a ş c o l a r ă şi p r o f e s i o n a l ă. *Tratarea diferenţiată şi munca individuală se impun* decisiv în acest sens. *Folosind argumente logice* care să reziste — *adecvate situaţiei fiecărui caz, căutînd drumul spre sufletul elevului sau părintelui, dirigintele îi va ajuta să atenueze şocul neprevăzut trăit şi să găsească soluţii constructive de ieşire din impas.*

Lector univ. dr.
DOINA-CORNELIA
PĂCURAR

SĂ NU FURĂM MUNCA ALTUIA

PERSONAJE: *Judecătorul, procurorul, grefierul, aprodul, Cinstea* (reclamantul), *avocatul acuzării, Cela Mîndru* (martor al acuzării), *Vasile Dreptu* (martor al acuzării), *Dan Șterpelici* (acuzatul), *avocatul apărării, Gica Frîntu*, martor al apărării, *Maria* (mama pîritului).

APRODUL: Toată lumea în picioare. Sosește onorata instanță! Judecătorul: Grefier, fă, te rog, prezența.

GREFIERUL: Reclamanta Cinstea *(prezent!)*, avocatul acuzării, Cela Mîndru și Vasile Dreptu — martori ai acuzării, acuzatul Dan Șterpelici, avocatul apărării, Gica Frîntu, martori ai apărării *(prezent! prezent!)*

JUDECĂTORUL: martorii să părăsească sala de ședință (martorii ies afară). Să se dea citire actului de acuzare.

PROCURORUL: Reclamanta Cinstea cheamă în judecată pe sus numitul Dan Șterpelici, elev în clasa a VIII-a, pentru delictul de furt al muncii colegei sale Cela Mîndru, aducîndu-i importante prejudicii morale. Ce s-a petrecut în fapt? Eleva Cela Mîndru este premianta clasei. Cunoscîndu-i valoarea, profesorul de română i-a pus din oficiu nota 10 pentru participare la Olimpiadă, urmînd ca la ultima oră de curs a trimestrului, atunci cînd „îndreaptă" notele elevilor slabi, ea să citească compunerea obligatorie pentru a-i pune a doua notă, ca să-i încheie media.

Se știe că profesorul de română dă nota 3 fără excepție elevilor care nu prezintă compunerea. La ora respectivă Cela Mîndru și-a căutat zadarnic caietul în servietă. Îl dispăruse. Principial, profesorul i-a pus nota 3 și i-a încheiat media 7. Spre marea ei surprindere și-a auzit compoziția citită de colegul ei de clasă Dan Șterpelici care trebuia să-și îndrepte media avînd un 3 la oral și un 5 în teză. Cela a protestat zadarnic. Profesorul a constatat că Dan Șterpelici avea scrisă tema pe propriul lui caiet și, în consecință, i-a dat nota 9, îndreptîndu-i media care în loc de 4 a devenit 6. La a doua recreație, o fată din clasa a VI-a a găsit caietul Celei Mîndru, uitat pe un pervaz de fereastră. Emoționată, Cela a fugit cu caietul la cancelarie să-l arate profesorului în speranța rectif cării mediei. Binevoitor, profesorul a primit caietul Celei, dar, răsfoindu-l, a constatat cu surprindere că tema lipsește. Zadarnic a plîns Cela și și-a dat cuvîntul de pionieră că ea a scris tema, dar că cele două pagini au fost probabil smulse din caiet de cel care și-a însușit munca ei, pentru a face să dispară orice urmă a furtului. Profesorul, în lipsă de probe, n-a vrut s-o creadă și i-a făcut morală că în loc să-și recunoască vina încearcă s-o treacă pe seama unui coleg. Disperată, Cela s-a dus la Cinste și i s-a plîns de întîmplare. Cinstea, convinsă că Cela are dreptate a intentat acțiune împotriva lui Dan Șterpelici, cerînd aspra lui pedepsire.

JUDECĂTORUL: Acuzat, ești de acord cu învinuirea adusă?

DAN ȘTERPELICI: Bineînțeles că nu. Cela nu are nici o probă că eu i-am copiat tema și i-am smuls foile din caiet. Profesorul a avut perfectă dreptate cînd mi-a dat 9 pentru compunerea muncită și a respins pretențiile Celei că ea și-a făcut tema și că eu am copiat după ea.

PROCES ETIC

AVOCATUL APĂRĂRII: Îmi permiteți să intervin, onorată instanță?

JUDECĂTORUL: Se aprobă.

AVOCATUL APĂRĂRII: Clientul meu care, într-adevăr e cam slăbuț la română, mai ales la oral, căci la teză ați auzit doar că a reușit să obțină un 5, s-a străduit să scrie o compunere bună și a reușit. Obiectiv, profesorul i-a dat nota 9. Putea să-i dea și 10, dar a avut o mică reticență probabil, judecîndu-mi clientul după celelalte note obișnuite.

AVOCATUL ACUZĂRII: Îmi permiteți, tovarășe judecător, am o obiecție?

JUDECĂTORUL: Poftiți, dar scurt.

AVOCATUL ACUZĂRII: Faptul că distinsul meu coleg a recunoscut că însuși profesorul fusese uimit de buna calitate a lucrării, dîndu-i 9 în loc de 10, nu pune în dubiu faptul că lucrarea ar fi putut fi scrisă de un elev care lua de obicei numai note de 5 și 6;?

JUDECĂTORUL: Se întîmplă ca unii elevi mai slabi să ceară ajutor și să se concentreze în măsură mai mare, în astfel de situații, și să reușească un asemenea „salt", adesea spectaculos și surprinzător. Așa că, obiecția se respinge. Grefier, notează, te rog, acest lucru. Apărarea mai mare are de spus ceva?

AVOCATUL APĂRĂRII: Deci, clientul meu a făcut un efort și s-a descurcat bine, așa cum ați presupus și dumneavoastră, tovarășe judecător. În schimb, ce-a făcut partea adversă, respectiv Cela Mîndru? Văzîndu-se în situația de a fi pedepsită deoarece uitase să-și facă tema, a pretextat că i s-a furat caietul și apoi, auzind compunerea foarte bună a clientului meu, și știindu-i elev mediocru, a susținut că acesta i-o furase. În acest caz, noi ne simțim lezați și rugăm onorata instanță să rețină acuzația de calomnie pe care o aducem reclamantei.

CINSTEA: Îmi permiteți să intervin, onorată instanță?

JUDECĂTORUL: Vă rugăm.

CINSTEA: Să nu ne jucăm cu vorbele mari și să nu umblăm la chichițe avocățești. Eu am o foarte veche și trainică reputație. Iau în brațe doar pe cei cinstiți și îi apăr pînă în pînzele albe. Uneori cauzele mele par pierdute. În cîte situații nu se întîmplă ca cinstea să nu poată fi dovedită și necinstea iese biruitoare, pentru moment, împreună cu prietenele ei nedespărțite Minciuna, Înscenarea, Mărturia falsă. Dar, pînă la urmă, adevărul iese la iveală și Cinstea își găsește dreptatea.

PROCURORUL: Bine, bine, ați vorbit frumos, la general. Dar în cazul de față?

CINSTEA: Sînt convinsă că Cela Mîndru a fost cinstită. Totdeauna și-a făcut temele. Faptul că a cîștigat din clasa a V-a toate olimpiadele de română este o dovadă.

Cum se poate explica găsirea caietului ei aruncat, cu paginile rupte, decît ca o urmare a acțiunii răuvoitoare a pîritului, care dorea să șteargă urmele faptei sale.

AVOCATUL APĂRĂRII: O obiecție, tovarășe judecător.

JUDECĂTORUL: Scurt.

AVOCATUL APĂRĂRII: De ce nu acceptăm, onorată instanță, și cealaltă ipoteză, și anume că Cela Mîndru, *excelenta Cela Mîndru*, a preferat să invoce un furt în loc să-și recunoască *uitucenia?* Era mai spectaculos și profesorul cel intransigent *chiar cu cei mai* buni elevi, putea fi muiat și chiar tras pe sfoară. Noroc că profesorul s-a convins singur, cînd Cela i-a adus la cancelarie caietul descoperit „subit", dar din care tocmai tema cu bucluc lipsea...

CINSTEA: Onorată instanță, avocatul apărării a omis anumite lucruri. În primul rînd, Cela nu s-ar fi făcut de rîs, ducîndu-se la cancelarie după descoperirea caietului dispărut dacă n-ar fi fost convinsă că tema se găsește la locul ei, în caiet...

AVOCATUL APĂRĂRII: Cela Mîndru a jucat teatru, onorată instanță. Îmi permiteți mie să reconstitui cum s-au petrecut faptele. Cela a uitat de temă. La școală și-a adus aminte de ea. Nu mai avea timp s-o scrie în pauze. Argumentul cu „uitatul caietului acasă" nu „ținea" la severul ei profesor. Așa că a trebuit să înscenezе furtul. Și-a lăsat intenționat caietul pe un pervaz după ce a rupt două foi albe, notați, două foi albe și nu scrise. Știa că i se va găsi caietul. Era doar o elevă cunoscută în școală. Astfel putea avea un prețios alibi pentru a demonstra furtul. A speculat inteligent și faptul că clientul meu a făcut o excelentă compunere, susținînd că era a ei, deși ea nu avea caietul cu care să demonstreze acuzația.

JUDECĂTORUL: Ce are de spus acuzarea?

Montaj de ALIN BOZNOG II

AVOCATUL ACUZĂRII: Propunem să chemați pe martorii Cela Mîndru și Vasile Dreptu.

JUDECĂTORUL: Aprod, cheamă pe martorii Cela Mîndru și Vasile Dreptu (martorii intră în sala de judecată). Cela Mîndru, apărarea pretinde că ai jucat teatru, că în realitate nu ai scris tema și ai lăsat intenționat caietul pe coridor, după ce ai rupt două pagini albe ca să dai impresia de furt. Ce ai de spus?

CELA MÎNDRU: Sînt uluită și indignată, tovarășe judecător. Cum mi-aș fi putut permite o înscenare? Nu stă nici în firea și nici în comportarea mea să fiu necinstită. Eu am făcut compunerea. Am constatat că nu am caietul cînd am fost strigată. Am intrat în panică. Am bîlbîit că probabil mi s-a furat caietul și am acceptat cu resemnare nota 3. Era primul 3 pe care îl primeam. Am căzut cu capul pe bancă de disperare. M-a trezit cu un cot colegul meu Vasile Dreptu, care mi-a spus că teribil de bine seamănă compunerea mea cu aceea pe care o citește Dan Șterpelici. Cînd m-am trezit din toropeală mi-am dat seama că Vasile are dreptate. M-am ridicat și am protestat. Profesorul mi-a cerut dovadă. N-am putut să i-o aduc, deoarece caietul îmi dispăruse. Restul s-a petrecut ca într-un coșmar...

JUDECĂTORUL: Ia stai puțin. Cum a reușit colegul tău Vasile Dreptu să-ți recunoască compoziția, atunci cînd își citea lucrarea Dan Șterpelici?

CELA MÎNDRU: Forte simplu. Cu cîteva minute înainte de prima oră i-am citit-o lui Vasile.

JUDECĂTORUL: Este adevărat Vasile Dreptu ce afirmă colega ta?

VASILE DREPTU: Întocmai. Mi-a citit-o și mi-a plăcut foarte mult. Era scurtă, sintetică, plină de miez și culoare.

JUDECĂTORUL: Și nu te-a uimit faptul că ai auzit această compunere citită de Dan Șterpelici?

VASILE DREPTU: La început, nu. Am crezut că Cela a făcut un act de mărinimie cu Dan Șterpelici, ca să-l salveze la română, lăsîndu-l să-i copieze lucrarea și motivînd că ea și-a pierdut caietul sau... i s-a furat, ca să nu se bage de seamă.. plagiatul. Cînd Cela a protestat mi-am dat seama că judecasem greșit lucrurile.

JUDECĂTORUL: Și de ce greșit?

VASILE DREPTU: Pentru că Cela deși iese în evidență prin inteligență, cinste, seriozitate, este totuși uneori egoistă, așa cum sînt unele premiante. N-ar fi fost ea dispusă să-i dea caietul „fluturașului" de Dan Șterpelici ca să-și copieze tema mai ales cînd și ea trebuia să fie examinată. Deși o apreciez foarte mult, cred că nu Celei i s-ar fi întîmplat acest necaz dacă era mai sărităoare cu colegii și mai ales cu cei slabi la învățătură.

AVOCATUL ACUZĂRII: Să nu amestecăm borcanele, tovarășe judecător. Aici vorbim de cinste și judecăm un caz de necinste și nu dezbatem egoismul și înfumurarea premianților. Aceasta e o altă problemă ce poate face obiectul unui alt dosar...

JUDECĂTORUL: Se aprobă obiecția. Să revenim, deci, la cazul nostru. Așadar, cu ajutorul martorului Vasile Dreptu am stabilit un lucru cert: că reclamanta Cela Mîndru a scris tema în caiet și că la prima oră acesta exista...

CINSTEA: Vedeți, tovarășe judecător, s-a ivit o geană de lumină. Cela și-a făcut datoria. Și-a scris tema. Și atunci nu-i greu de presupus că Dan Șterpelici i-a furat caietul!

JUDECĂTORUL: Nu avem probe.

CINSTEA: Eu cred că el i-a smuls cele două pagini din caiet, a aruncat caietul și la examinare a citit din cele două pagini virite în propriul lui caiet.

DAN ȘTERPELICI: Pot avea cuvîntul, onorată instanță?

JUDECĂTORUL: Poftim.

DAN ȘTERPELICI: Protestez Eu am scris cu mîna mea tema. Profesorul și-a pus semnătura la sfîrșitul compunerii pe caietul meu. Avocatul o să vă pună, dacă doriți, la dispoziție, documentul. N-am furat caietul Celei Mîndru, nu i-am smuls foile cu compunerea și nu m-am făcut că le citesc din propriul meu caiet. Repet: compunerea și caietul sînt ale mele. Rog a fi întrebată colega mea de bancă.

APRODUL: Să vină martora Gica Frîntu.

JUDECĂTORUL: Gica Frîntu, repetă după mine: „Îmi iau angajamentul, pe onoare și conștiință că voi spune adevărul și numai adevărul"

După ce Gica Frîntu a repetat, Judecătorul s-a adresat din nou: Poți depune mărturie că Dan Șterpelici a scris el însuși compunerea, în propriul lui caiet?

GICA FRÎNTU: Desigur. Spre sfîrșitul primei ore Dan mi-a mărturisit ceva, dar la cererea lui mi-am dat cuvîntul de onoare că nu voi spune.

JUDECĂTORUL: Dan Șterpelici, în interesul binelui mers al judecății îi dai dezlegare colegei tale să ne spună ce i-ai mărturisit la sfîrșitul primei ore?

DAN ȘTERPELICI: Dacă e în interesul judecății, desigur.

JUDECĂTORUL: Ei, ce ți-a spus, Gica Frîntu?

GICA FRÎNTU: La sfîrșitul primei ore, Dan mi-a spus că va chiuli ora a doua de istorie ca să-și transcrie pe curat compunerea pe care o avea scrisă acasă, în ciornă. Eu eram de serviciu pe clasă. M-a implorat să nu-l dau absent de la oră, ca să nu-i scadă dirigintele nota la purtare. Știind că de compunerea asta atîrnă promovarea lui, am închis ochii. Poate am greșit. Îmi era milă de el.

În sfîrșit, înainte de a începe ora a treia, mi-a arătat plin de mîndrie

caietul și mi-a citit cîteva paragrafe din compunere. Mi s-a părut foarte bună și l-am felicitat.

CINSTEA: Dar, Gica Frîntu, ce-ai zis tu, atunci cînd Cela Mîndru a protestat în ora de română că i s-a furat caietul și că „zisa" compunere a lui Șterpelici este propria ei compunere?

JUDECĂTORUL: Răspunde, te rog, reclamantei.

GICA FRÎNTU: Păi, ce să zic. Nu l-am văzut pe Dan umblînd cu caietul Celei și nici vorbind cu ea. Am văzut compunerea scrisă de Dan, dar pe a Celei n-am văzut-o ca s-o compar și să pot afirma că era furată. Așa că...

CINSTEA: În fond ești cinstită. Ai greșit doar cînd te-ai lăsat păcălită de rugămințile lui Dan, acceptînd să-i acoperi chiulul, ca elev de serviciu. Dar acest lucru nu ne interesează acum. Vom vorbi altădată de felul greșit cum înțeleg unii camaraderia și prietenia.

JUDECĂTORUL: Văd că batem pasul pe loc.

AVOCATUL APĂRĂRII: Tocmai această lipsă de dovezi constituie dovada cea mai bună că acuzațiile aduse clientului nostru sînt neîntemeiate și că el este curat precum cleștarul.

APRODUL: Onorată instanță, vă rog să mă iertați că vă întrerup, din lucru. Dar se găsește la ușă o persoană care dorește să compară ca martor excepțional, pentru clarificarea deplină a lucrurilor.

JUDECĂTORUL: Să intre *(persoana intră)*. Cine sînteți? *Maria:* Sînt mama pîrîtului. Am venit să vă aduc o probă de mare însemnătate pentru clarificarea cazului.

JUDECĂTORUL: Trebuie să știți, tovarășă, că o mamă sau un tată nu pot apare ca martori în procesul propriilor copii.

MARIA: Știu tovarășe judecător. Dar conștiința nu-mi dă voie să las adevărul în întuneric, dacă în joc este reputația și soarta propriului meu copil. De aceea, vă rog să-mi aprobați să fac o declarație, adică o depoziție, cum se spune.

JUDECĂTORUL: În mod excepțional, instanța vă îngăduie. Grefier, te rog notează.

MARIA: Știam, tovarășe judecător despre acest proces. Dan mi-a povestit totul și eram convinsă, după spusele lui, că era nevinovat. Dar, după ce a intrat în vacanță, alaltăieri, spălîndu-i uniforma am găsit într-unul din buzunare două hîrtii îndoite. Curiozitatea m-a îndemnat să le desfac — mai ales că nu erau scrise de Dan. Spre surprinderea mea, hîrtiile cuprindeau compoziția la română care face obiectul acestui proces. Vi le-am adus *(scoate din poșetă hîrtiile și le dă judecătorului)*.

JUDECĂTORUL: Mulțumesc, tovarășă. Luați loc. Cela Mîndru, să se apropie. Recunoști aceste hîrtii?

CELA MÎNDRU: Cum să nu! Sînt cele două foi lipsă din caietul meu.

JUDECĂTORUL: Dan Șterpelici, apropie-te și tu. Ce e cu aceste hîrtii?

DAN ȘTERPELICI: Păi, să vedeți, le-am găsit sub bancă, m-am uitat pe ele și văzînd că seamănă cu compunerea mea, le-am băgat în buzunar...

MARIA: Dan, te rog să fii cinstit. Recunosc că sînt foarte prinsă de treburi, că nu m-am ocupat de tine, că nu ți-am controlat decît rareori temele, dar totdeauna te-am învățat să fii corect, să-ți recunoști deschis greșelile, chiar cu riscul de a fi pedepsit.

PROCURORUL: În popor se spune: „Greșeala mărturisită este pe jumătate ispășită". Și instanța de judecată se arată mai îngăduitoare cu învinuiții care își recunosc greșelile. Așa că, Dan Șterpelici, te invităm să fii sincer pentru a obține clemența instanței și a-ți îndulci pedeapsa.

JUDECĂTORUL: În fața invitației tovarășului procuror ce are de spus învinuitul Dan Șterpelici?

DAN ȘTERPELICI: Îmi recunosc în întregime vina.

JUDECĂTORUL: Și cum s-au petrecut faptele?

DAN ȘTERPELICI: Foarte simplu. Nu-mi făcuscm tema. Faptul că în spatele meu, înainte să sune de intrare în clasă Cela citea compunerea colegului nostru Vasile Dreptu, mi-a sugerat o idee *salvatoare*. Profitînd de faptul că, îndată ce-a sunat de ieșire, Cela și Vasile s-au repezit la bufet, eu i-am luat caietul de română de pe masă, l-am ascuns sub haină, m-am dus la Gica Frîntu și i-am spus ceea ce v-a declarat. Și am plecat. După ce am scris-o, am rupt foile, le-am băgat în buzunar și am lăsat caietul pe pervazul geamului de pe coridor. Restul s-a petrecut așa cum știți.

JUDECĂTORUL: În fața declarației învinuitului, care sînt pretențiile reclamantei?

CINSTEA: Onorată instanță, eu doresc să fiți cît mai drepți și intransigenți și să dați lui Dan Șterpelici o pedeapsă exemplară așa ca să-i fie învățătură de minte și lui și altora care vor mai gîndi și acționa ca el. Asta, pentru victoria cinstei în viață.

JUDECĂTORUL: Curtea se retrage pentru deliberare.

(Pauză de 5—6 minute, după care Curtea revine)

APRODUL: Toată lumea în picioare. Reintră onorata instanță pentru citirea sentinței.

JUDECĂTORUL: Faptele de care e acuzat Dan Șterpelici sînt grave pentru vîrsta și calitatea lui de elev — putîndu-le transforma, în timp, într-un pericol social. *A fura munca altuia și a te lăuda cu ea, a lăsa să planeze asupra unui om o vină pe care nu o are și a nu-l ajuta să afirme adevărul care e de partea lui, închizînd ochii atunci cînd e pedepsit de nedrept, dovedește nu numai lipsă de caracter și lipsă de omenie, dar și o gravă lipsă de educație cetățenească. Astfel de oameni pot ajunge, prin minciună, înscenări și însușirea muncii altora, la situații profesionale sau sociale bune, răsturnînd principiile etice, forța necesară adevărului.* Iată de ce, *astfel de fapte nu pot fi tolerate în societatea noastră socialistă, bazată pe cinste, corectitudine și recunoașterea meritelor omului.*

Ținînd, însă, seama că Dan Șterpelici este la prima greșeală de acest fel și că, în acest caz, trebuie să se ia, totuși, măsuri preventive, instanța a hotărît:

— Învinuitul Dan Șterpelici va merge la profesorul diriginte al clasei sau la profesorul de română pentru a-și recunoaște vina și pentru a-l ruga să pună în primul consiliu pedagogic problema înlăturării nedreptății făcute colegei lui, Cela Mîndru. Va primi sancțiuni corespunzătoare faptei sale, prin schimbarea notei la purtare. Va fi discutat în cadrul Organizației de pionieri.

— Se dă un avertisment public elevei Gica Frîntu care, în calitate de elevă de serviciu a acceptat și a acoperit chiulul de la ora de istorie a învinuitului Dan Șterpelici.

Aceasta este sentința noastră definitivă (completul de judecată părăsește sala).

Prof. TOMA MAREȘ

DE CE TOCMAI EL?

MI ADUC ADESEORI AMINTE de un coleg de școală din satul natal. Nu că ar fi ieșit din comun prin inteligență sau înțelepciune. Deloc. Aș putea spune că tocmai din contră. Din cu totul alte motive mă gîndesc la el. În urmă cu doi ani, plecînd în vacanță la ai mei, vestea care tulburase satul de cîteva luni a ajuns și la mine, C.D. — fiul dascălilor noștri, din sat, fugise din țară. N-avea nici un motiv s-o facă. Avea un serviciu bun — era inginer proiectant — și un salariu prea îndestulător pentru o persoană singură. Peste aceste avantaje de care se bucura repet, singur, părinții îi ridicaseră, pe buzunarul lor, o casă în capitală — mașină îi cumpăraseră încă din vremea studenției. Fiind bătrîni, socoteau că ei trebuie să mănînce cît mai puțin, reducîndu-și deseori prînzul, la o farfurie de lapte cu mămăliguță. „Copilul", însă, trebuia *să trăiască bine*. Sacrificiul lor era cunoscut de toată lumea și privit fără îngăduință. Pînă cînd? se întrebau vecinii — care aveau și ei copii și nu le mai căutau în coarne. De ce, ne întrebam noi, colegii lui C.D.? Pentru el, însă, totul era normal. El nu-și punea nici o întrebare. De sărbători pleca cu mașina plină de la ai lui, dar și cu buzunarele la fel de burdușite. Mama îi dădea pînă și oala cu borș sau cu sarmale, ca „să aibă băiatul mîncare, ca acasă"...

Ce-i mai lipsea, oare, acestui egoist? Îi lipsea, probabil, vîntul preeriei. Şi, atunci, pentru a-l găsi, a hotărît să plece din ţară. Vestea nu m-a surprins prea tare. În studenţie, cînd ne întorceam în vacanţă şi cînd erau atîtea treburi de făcut în cîmp, ne luam sapele şi plecam pe tarla cu părinţii, să-i ajutăm — *cu excepţia lui*, bineînţeles. Mai mult ne ghiceam decît ne vedeam, dar dacă pe lotul lui Ion, al lui Dan sau al lui Melu era cineva începea schimbul de saluturi. Şi în dimineaţa străbătută de cîntecul ciocîrliei. se auzea:

— Clujul salută Iaşul!

— Ahoe!

— Iaşul salută Capitala!

— Ahoe, răspundeam eu repede la apel.

— Capitala salută ţara! striga Ion, economistul.

— Ahoe, ahoe, se auzea din toate părţile.

„Au venit studenţii", îşi spuneau oamenii pe cîmp. Şi se bucurau pentru noi. Şi pentru ei. „Că vezi tu, vecine, ce studenţi are satul nostru! Nu se tem şi nu se ruşinează de muncă. Cartea-i carte, dar la o adică, nu se dau în lături să pună mîna pe sapă".

Prăşeam pînă seara, cînd soarele scăpăta după copacii înalţi ai pădurii. Apoi plecam acasă. Eram nerăbdători să ne întîlnim şi după ce mîncam cîte ceva, pe apucate, ne spălam şi fugeam la căminul cultural. Uneori venea şi C.D. Dar zîmbetul lui superior şi rece ne arăta cam ce credea el despre noi. Bucuria de a fi terminat de prăşit, alături de părinţi, îi era necunoscută. Ca şi bucuria de a trage „un dans de doi" în echipa de dansuri a căminului cultural. Ca şi alte multe bucurii, de altfel. Cînd terminase şcoala primară, părinţii socotiseră că nici un liceu de prin jur nu e destul de bun pentru fiul lor. Şi-l trimiseseră în capitală, unde plăteau gazdei exorbitanta sumă de o mie de lei pe lună. Deci, venitul unuia dintre ei. Cînd şi-a ales facultatea, nici prin gînd nu i-a trecut să încerce la agronomie sau la un institut pedagogic. Avînd dascăli buni, mai toţi elevii satului au ales, unanim, meseriile astea, ca „să nu dispară o tradiţie". El a mers la politehnică. Acum, întreţinerea se ridica la o mie şi jumătate pe lună. Au cumpărat şi maşină mică, cum nimeni altul nu avea. Dar, tot ca nimeni altul a pierdut anul I. Apoi, încă unul. A luat-o de la capăt, în alt oraş. Noi, colegii lui, eram de mult cu Diploma de Stat în buzunar. Unii se pregăteau — de acum — pentru gradul didactic, cînd şi-a terminat el studiile. Cînd ne întîlneam cu învăţătorii noştri, nu îndrăzneam să-i întrebăm ce le face fiul. Dar nici ei nu se grăbeau să ne spună. Apoi lucrurile au intrat în normal. Însă n-au rămas aşa. C.D. fără să-şi facă vreo problemă de conştiinţă a hotărît să plece din ţară. Era unicul lor fiu. Ce vor face părinţii lui, bătrîni şi singuri, nu l-a interesat. Că plîng acum numai cînd ne întîlnesc, amintindu-şi că au dorit ca fiul lor să fie un copil ca noi, ceilalţi, probabil că C.D. nu ştie. Şi nici nu cred că l-ar impresiona. Pe noi însă, ne doare inima pentru bătrînii noştri dascăli. Dar fiecare dintre noi ştie că ei au ajuns aici numai pentru că n-au înţeles că *tot ce e prea mult strică*. Şi, mai ales, *n-au înţeles că principiile pedagogice trebuie aplicate şi propriului lor fiu*. Lacrimile de azi sînt tîrzii, ele nu mai pot ajuta cu nimic.

Prof. MARIA ŞOIMU

ORIENTARE ŞCOLARĂ ŞI PROFESIONALĂ ÎN EXEMPLE, PILDE ŞI REFLECŢII

M-am întîlnit cu un prieten:

— Te mai ocupi cu orientarea şcolară şi profesională?

— Da, i-am răspuns

— Păcat că-ţi pierzi timpul. Nu vezi că şi aşa, în acest domeniu, cei mai mulţi „se orientează după ureche"?

— Dă-mi voie să-ţi pun şi eu o întrebare. Ce părere ai, scrie multă lume cu greşeli de ortografie şi punctuaţie?

— Oho, încă şi dintre cei „cu şcoală".

— Atunci, nu ar fi bine să se scoată din programa de limba română aceste teme?

— Nicidecum, mi-a răspuns prietenul, căci, în acest caz, s-ar face şi mai multe greşeli.

— Cam aşa stau lucrurile şi cu orientarea şcolară şi profesională. Lucrînd sistematic şi ştiinţific în acest domeniu, vom ajunge, dacă nu să eradicăm greşelile, măcar să le diminuăm.

Unul din bunii mei prieteni, după ce a terminat cursurile liceului pedagogic, dobîndind diploma de învăţător, a dat admitere-reuşind la două facultăţi: ştiinţe juridice, şi de filozofie. Aceasta era prin anii 1946—47.

După terminarea celor două facultăţi omul putea să aleagă una din cele două profesii la care-i dădeau dreptul diplomele: cea de „om al legii" sau cea de „om al şcolii".

A ales pe cea de-a doua.

Cunoscuţii şi prietenii l-au întrebat contrariaţi:

De ce nu te-ai făcut avocat? Era o meserie mult mai rentabilă, mai bănoasă!

Le-a răspuns senin:

— Copiii şi şcoala erau visul vieţii mele. Nu puteam să-i trădez pentru nişte bani în plus.

Astăzi, cînd se apropie de pensie, încărcat de bucuriile şi satisfacţiile profesionale obţinute de-a lungul anilor, răspunde cu aceeaşi seninătate:

— Cred că nu mi-am greşit drumul vieţii. Bucuriile mele au fost prea mari, pentru a le putea schimba în bani.

În unul din basmele noastre — „Prîslea cel Voinic şi merele de aur" — zgripţuroaica îşi manifestă recunoştinţa pentru salvatorul copiilor ei, în aşa fel, încît era gata-gata să-l sufoce cu îmbrăţişările ei.

Cam așa se comportă unii părinți cînd aleg — în locul copiilor lor — o profesiune pentru aceștia. Din dragoste excesivă pentru ei, îi „sufocă" alegîndu-le o profesie „și ușoară și aproape de casă și curată și... bănoasă". Dragostea exagerată îi face să nu chibzuiască asupra unor criterii științifice în această alegere.

Dragostea exagerată — ca orice alt exces — devine dăunătoare. În lucrările de viitorologie (Toffler ș.a.) se schițează, mai mult sau mai puțin exact, fizionomia viitoare a societății omenești. Mi se pare însă că dintre multiplele elemente ale acestui profil lipsește unul din cele mai importante: relația profesie-vocație. *Nu cred că se poate concepe o societate superior organizată* fără a avea în vedere ca proiectarea omului pe traiectoria profesiei să se facă în funcție de vocația sa. *Vocația fiind chezășia tuturor performanțelor și a satisfacțiilor majore, posibile.*

Medicul F.V. îmi vorbea — ori de cîte ori ne întîlneam — cu multă mîndrie părintească despre fetița lui, elevă de liceu, care la toate disciplinele de literatură obținea numai note mari, premii și felicitări. Era o mîndrie firească și justificată a familiei.

L-am întîlnit și zilele trecute. Dar nu mai era la fel de vesel și exuberant, ca de obicei. Nici măcar nu mi-a mai vorbit despre succesele fetiței. Și, atunci, l-am întrebat eu:

— Ce-ți face fetița?

— Nu prea bine, mi-a răspuns.

— Dar ce, e bolnavă?

— Nu. A dat examen la medicină.

— Și nu a reușit?

— Ba da. E studentă deja în anul I.

— Atunci?

— La prima „întîlnire" cu sala de disecții i-a venit rău. Nu știu dacă, în asemenea condiții, o va scoate la capăt.

Avea motive omul să fie îngrijorat fiindcă, dintr-o ambiție nejustificată, el o împinsese pe un drum pe care, în loc de satisfacții și bucurii, întîlnea și decepții. Îi călcase în picioare vocația, și aceasta îl întrista...

I.D.

SCULPTURA ȘI FAMILIA

Atît în accepțiunea de ramură a artelor plastice, structurată de imagini artistice materializate tridimensional, cît și în aceea de operă individuală, sculptura apare ca fiind plină de fecunde resurse pe linie instructiv-educativ-formativă.

O plimbare în parc, în oraș, sau o excursie prin satele noastre, mereu înflorinde, ocazionează, între altele, și perceperea de către copil a unor minunate creații sculpturale, începînd cu acelea modelate în lut sau ceară, apoi cele turnate în bronz, sau cioplite în piatră. Cînd micuțul se află în perioada „lanțului de întrebări", vrîndnevrînd trebuie să-i dăm răspunsuri adecvate și în legătură cu astfel de opere, pe care le întîlnește în cale, satisfăcîndu-i curiozitatea epistemică.

În matricea acestui climat afectiv deosebit de favorabil, este nimerită și preocuparea, în paralel, de a stîrni la copil dorința unor realizări similare, proporțional cu accesibilitatea caracteristică fiecărei etape a dezvoltării sale.

Care dintre noi nu retrăiește cu drag clipele inefabile ale copilăriei, cînd făceam jucării din lut, plastilină, sau colaboram la înălțarea unui „om de zăpadă"?! De la asemenea bucurii se poate urca, însă, pînă la cele mai înalte piscuri ale creației. Pe vremea copilăriei sale, Brâncuși, cînd păzea oile, le lăsa uneori pe seama altui copil, pentru a se delecta mai din plin cu modelarea din humă a unor chipuri de oameni și animale, sau pentru a ciopli din lemn jucării care stîrneau oricui fiorul admirației și al frumuseții.

Antrenarea copilului în activitatea sculpturală implică formarea deprinderilor de a mînui unelte ca: securea, toporul, barda, fierăstrăul, deprinderi ulterior utile pentru formarea altora mai complexe, indispensabile viitoarei integrări socioprofesionale. Îndeletnicirea sculpturală apare astfel deosebit de utilă prin polivalența ei educațională, nu numai pentru cei care eventual s-ar consacra profesional acestei arte, ci tuturor copiilor, oricare ar fi meseria ulterior îmbrățișată.

La realizarea unei sculpturi, chiar în etapa cînd aceasta este doar preponderent ludică, colaborează simultan simțurile, mîinile, gîndirea și fantezia creatoare, iar la copil înțelegerea lemnului sau a pietrei capabile să îndeplinească deopotrivă funcții de utilitate și estetice.

Pe măsură ce copilul crește, el poate înțelege, mîndrindu-se totodată cu geniul creator al poporului nostru, care, din străfunduri de milenii, s-a manifestat cu prisosință și în sculptură.

Lui Brîncuși îi plăcea să-și adune uneori rudele pe dealul Cioacăi și, „tolănit pe iarba dulce sa mătasea", să se adîncească cu mintea și inima în lumea perlelor folclorice, în toate ipostazele lor. Din extrem de bogata ornamentică populară oltenească s-a inspirat marele sculptor, dăruindu-ne opere care uimesc nu numai pe făurarii consacrați ai domeniului, ci și pe algebriști și geometri.

Paranteza relativă la matematicieni nu este o hiperbolizare, așa cum ne convingem, dacă citim bunăoară cartea „Exploration de l'espace et pratique de la mesure" de Dienes și Golding (lucrare tradusă din engleză).

Așa cum rezultă, de altfel, și din cercetările noastre, în menționata carte se arată că, chiar în perioada preșcolară, se pot forma precise noțiuni matematice, în spirit foarte modern, începînd cu cele de unități arbitrare și pînă la topologie, care studiază proprietățile spațiului neafectate de o deformare continuă.

Activitatea sculpturală a copilului, competent orientată, se poate eficientiza și în această direcție.

Cele mai elocvente ilustrări ale randamentului influențării într-o direcție sînt desigur acelea cînd copilul îmbrățișează meseria unuia dintre părinți. Domeniul sculpturii nu face excepție de la această regulă, așa cum arată atît exemplele

din viață, cît și cele reflectate în literatură. Ambele feluri de exemple le putem lua ca repere în călăuzirea pedagogică.

Vlad din „Moartea unui artist" de Horia Lovinescu este sculptor, ca și tatăl său, Manole. Dacă adăugăm și faptul că analiza literară și stilistică a acestei opere ne poate duce la fertile comparații cu Beckett sau Sartre, bunăoară, atunci concludem că sculptura ca resursă pedagogică este investită cu cele mai largi posibilități de contribuire la formarea multilaterală a personalității.

Sînt și cazuri cînd și gustul pentru această artă plastică servește mai tîrziu, cum este cazul lui M.C. din județul Bacău, care, la vîrsta de 42 de ani, s-a înscris la clasa externă de sculptură a unei școli populare de artă, iar după absolvirea cu succes a acesteia s-a angajat ca sculptor la o cooperativă, care lucrează și pentru export. Talentul înfrățit cu pasiunea l-a determinat apoi să conducă un cerc de sculptură cu maturi amatori, care realizează și bine apreciate expoziții.

Soția sa a îndrăgit, de asemenea, sculptura, iar cei doi copii ai lor (Lucian și Corina) respectiv în cl. aVIII-a și a XI-a, în timpul liber, dăltuiesc frumos case, rame etc. sub directa și competenta îndrumare a tatălui lor.

În oricare parte a țării pot fi găsite exemple de părinți, avînd cele mai diferite profesii de bază, care îndrăgesc în paralel sculptura, îndeosebi cea decorativă în lemn, iar proprii lor copii le urmează bucuroși exemplul. În toate astfel de cazuri pe copii i-a atras mai întîi frumusețea creată de mîna omului, prin formele geometrice și ornamentația obiectelor.

Cînd era elev în clasa a VIII-a, D.N. a asistat incidental la confecționarea unei frumoase rame și, răspunzîndu-i-se prompt dorinței sale, a pus mîna pe daltă și a primit totodată prima lecție de sculptură. Părinții și rudele l-au stimulat, el manifestînd un vizibil talent și astăzi este un sculptor cu oarecare vechime, prețuit, la o fabrică de mobilă.

Sînt și cazuri cînd părinții, entuziasmați de succesele copiilor, devin ei înșiși sculptori amatori, realizînd în colaborare obiecte originale, deosebit de frumoase, sporind podoabele ambianței familiale.

Lista exemplelor concrete pe care le-am putea da este foarte bogată, dar ele converg înspre aceeași concluzie că sculptura poate fi mai larg utilizată în familie ca mijloc de sănătoasă formare și multilaterală educare a copiilor. Aceasta înseamnă implicit că nu toți copiii vor putea urca pe crestele cele mai înalte ale creației, care aureolează talente sau genii de talia unui Brâncuși, dar unii dintre ei vor încerca și fiorul acestei ascensiuni, iar tuturor le va folosi activitatea sculpturală, ca pasiune extraprofesională, plăcută și utilă totodată mîinii, ochiului, minții și inimii.

Conf. univ. dr.
DUMITRU FÂNARU
Prof. VASILESCU LĂCĂTUȘU

Veri de sînge, prin sînge și foc

(Urmare din pag. 14)

s-au năpustit la atac. Mitralierele și tunurile antitanc îi sprijineau de pe flancuri, trăgînd brîie nesfîrșite de gloanțe și de proiectile. În față bubuiau exploziile obuzelor de artilerie. Ocrotit de platoșa aceasta de foc, plutonul înainta, se apropia de tranșeea întîi a dușmanului. Dar dinspre stînga, de sub munte, izbucni focul turbat al unor arme automate. Plutonul fu ținuit la pămînt. Atacul se opri.

Vocea pătrunzătoare a sergentului Mocanu răsună limpede

— Măăă, Culae! Arde-i pe cei de la gorgan!...

Mocanu nu primi nici un răspuns. Pe întregul front al plutonului încremenit, un singur om se mișca, se tîra spre stînga, printre morți și răniți, printre rănile pămîntului sfîrtecat, ars de furia bombardamentelor...

— Domn' sergent, îi strigă comandantului de pluton soldatul Neagu, ia uită-te acolo, către stînga, ce face Buzilă. Intră în bătaia tunurilor noastre antitanc și-l fac țăndări!...

De-abia atunci îl zări sergentul Mocanu pe vărul său:

— Să nu mai tragă tunurile din stînga, strigă Mocanu cît îl ținu gura și vorbele lui se repetară ca un ecou prelung, din gură în gură.

Din dosul gorganului focul izbucni iar. Un cartuș pătrunse ca printr-o bucată de pîine prin palma sergentului Mocanu, întinsă spre tunurile ce trebuiau să-și înceteze tragerea, ca să nu-l omoare pe vărușău. Toți ochii erau ațintiți asupra lui Buzilă. Acesta duse deodată arma la ochi și trase un glonte. Un singur glonte, dar bun: un servant hilterist a fost dat peste cap dintr-o lovitură. O mitralieră dușmană a amuțit. Apoi, repede alte cinci gloanțe. Și încă cinci. Peste gorgan s-a așternut liniștea morții. Atunci și numai atunci se auzi vocea răgușită, dar puternică a lui Buzilă:

— Pe ei, fraților!...

Și, întorcînd capul, îl căută din ochi pe vărușău:

— Gheorghe! Gheorghe!... Unde ești?...

Gheorghe Mocanu nu-l mai auzea însă. Cu mîna întinsă înainte, roșie de sîngele care picura din rană, răcnea să i se spargă pieptul:

— La asalt, năvăliți, uraaa!...

Baionetele plutonului, ale întregii companii, străluciră în văpaia însîngerată a apusului. Grenadele zburară prin aer și se sparseră într-un bubuit puternic. Apoi un „uraaa" prelung izbucni din zeci și zeci de piepturi. Începu o înfricoșătoare luptă la baionetă. Zburau căștile hitleriste cît colo, lovite de paturile puștilor. Nemții care încercau să se împotrivească se încovoiau însîngerați sub tăișul lopeților portative ori gemeau surd sub rafalele înfundate ale automatelor românești. Supraviețuitorii îngenuncheau cu ochii holbați de spaimă, cu mîinile ridicate.

Soarele scăpăra printre pereții de stîncă. Petecul de cer care se zărea prin chei, spre asfințit, era stacojiu. Părea că oglindește pămîntul năclăit de sîngele luptătorilor.

Plutonul sergentului Mocanu înainta ca o vijelie spre poarta defileului, pe direcția arătată de brațul însîngerat și vlăguit al comandantului. Acesta pierduse mult sînge. Era sleit de putere și abia se mai putea ține pe picioare, în pas cu plutonul. Cînd se încredință că victoria este sigură, Mocanu se lăsă să cadă la pămînt, să-și lege rana și să se odihnească. Atunci simți răsuflarea caldă a lui Culae, vărușău. Omul ăsta, cît un urs, îl luă în circă și îl purtă așa, după pluton, pînă jos de tot, în inima de piatră a defileului...

DE LA ÎNAINTAŞI, PENTRU URMAŞI,
TOTUL SE TRANSMITE...

...DAR MEŞTEŞUGUL DEVINE ARTĂ

MARCELA LARIONESCU

SUS, în partea de nord a ţării, în dulcea Bucovină, arta populară şi-a păstrat şi dezvoltat continuu creaţiile populare, inspirate din umbrele reci ale pădurilor şi razelor strălucitoare ale soarelui; din culorile pămîntului înveşmîntat de bogăţia florei.

Între creaţiile populare, ţesăturile ocupă un loc important, atît prin diversitatea şi originalitatea lor, cît şi prin deosebita lor valoare decorativă, constituind un domeniu în care îmbinarea ingenioasă a culorilor şi motivelor ornamentale atestă cu pregnanţă fantezia, gustul artistic, îndemînarea tehnică, precum şi spiritul practic al poporului.

Ţesătura a apărut mai întîi cu scop strict funcţional, ca obiect de îmbrăcăminte, aşadar a fost necesar să să caute îmbunătăţirea calităţii, astfel tehnica de realizare s-a schimbat. Aceasta a constituit primul pas, cei drept timid, spre tapiserie, adăugîndu-se un plus de frumuseţe, cu elemente decorative florale şi zoomorfe.

Ca gen major al plasticii noastre naţionale, tapiseria a găsit adepţi în rîndurile celor vîrstnici şi printre acelea ale tinerilor. Printre aceştia se numără şi profesoara Marcela Larionescu de la Casa Pionierilor şi Şoimilor Patriei din Rădăuţi. Ca profesoară şi conducătoare a atelierului de desen-tapiserie, oferă celor peste două sute de eleve — care frecventează cercul — înţelegerea formelor de comunicare şi de expresie plastică, urmărind să trezească şi să dezvolte dragostea pentru arta populară, pentru noi tehnici de realizare a ţesăturii.

Cu calmul ce o caracterizează, cu vorba-i caldă, şi apropiată de elevele ei, Marcela Larionescu îşi petrece timpul în atelierul de desen-tapiserie printre aceleaşi unelte casnice ca în copilărie — de care-şi aduce aminte cu drag şi cu o deosebită emoţie!

*

Născută în Brodina,— jud. Suceava, la 29 iunie 1949, profesoara de astăzi şi-a petrecut copilăria la Rădăuţi, unde urmează şi absolvă atît gimnaziul cît şi liceul. Aceşti ani, ai copilăriei şi adolescenţei, ai frumoasei şi neuitatei vîrste a visurilor înaripate, trăiţi în casa bunicii — vestită ea însăşi pe meleagurile rădăuţene pentru ţesăturile ei fără asemănare — aveau să-i formeze gustul pentru frumuseţea creaţiei populare. Acolo, în camera încărcată cu stative, furci de tors, vîrtelniţe, răşchitoare, lînă şi scoarţe, îşi petrecea timpul Marcela Larionescu, desfătîndu-se cu modelele deosebite şi culorile nemaipomenite realizate în ţesăturile făcute de bunica. Tot în camera aceasta era şi locul ei preferat pentru „joc" — un „joc" liniştit, care o prindea în mrejele lui şi o transforma din copil într-un om matur cu preocupări practice. Aici a deprins repede urzitul, torsul şi chiar vopsitul lînei, cu culori vegetale!

Alături de bunică — şi împreună cu ea — a prins temeinic, pe nesimţite, dragostea pentru lucrul manual, stimulată de dorinţa de a-şi întrece chiar bunica şi mama — Virginia Larionescu, care i-a fost profesoară la Şcoala Populară de Artă, de pe lîngă Casa de Cultură din Rădăuţi şcoală pe care Marcela o frecventa în paralel cu liceul.

Odată trezit gustul pentru creaţiile populare, fidelă tradiţiilor artizanale din Bucovina — şi, mai ales celor din familie, unde pasiunea pentru frumos (pentru tapiserie, în special) se amplifică, se orientează pe drumul propriu al creaţiei. După absolvirea liceului, se înscrie în 1968 la Institutul de Arte Plastice din Iaşi. Tematica tapiseriilor ei va fi variată, iar ţesătura densă, făcînd apel la tehnici moderne şi folosind o gamă rafinată de materiale şi culori.

Cu migală şi interes, tînăra profesoară se apleacă asupra fiecărei lucrări. Elevele ştiu că este exigentă, dar mai ştiu şi că ea doreşte să le vadă ajunse în postura de creatoare de artă, în care imaginaţia şi bunul gust să facă trunchi comun, în care fantezia lor să susţină ideea continuităţii tradiţiilor locale.

Acest gînd a convins-o de necesitatea ca la orice nou început de drum cu fiecare generaţie de eleve să pornească nu din atelierul ei, ci luînd contact cu marile comori de frumos popular din Muzeul tehnicii populare bucovinene, din localitate. Aici elevele vin în contact direct cu motivele decorative de pe lăzile de zestre, de pe iile şi sumanele expuse, de pe furcile de tors, scoarţe, cu motivele decorative, de pe piesele de ceramică şi de pe ouăle încondeiate — toate, la un loc, oferind prilej de cunoştere şi inspiraţie ce, de fapt, trebuie să intre în preocupările unor eleve.

Mîini măiestre, mîini îndemînatice de copii, mîini de autentice creatoare populare precum le este şi profesoara, se vor dovedi — încetul cu încetul, în timp — şi elevele: Cristina Ciobotar, Daniela Cojocar, Sabina Colească, Dana Băncescu, Ilioda

Prelipceanu, Gabriela Vişan, Corina Andrişan, Angela şi Liliana Marcu care au realizat lucrări colective, ca; *Copilărie fericită*, *Anotimp*, *Dansatori*, *Maternitate*, *Oraşul păcii* etc. cu care au participat la etapele ultimei ediţii a Festivalului Naţional „Cîntarea României", obţinînd premiile I şi II, iar în cadrul taberei naţionale de creaţie tehnică „Start spre viitor", Năvodari 1983, de asemenea, premiul I.

Rezultatele obţinute de eleve se datoresc şi preocupării de zi cu zi a profesoarei lor, Marcela Larionescu, care a făcut din meşteşugul însuşit din familie — de la bunică şi mamă — *artă*. Pentru a ajunge la aceste rezultate a traversat un drum lung, plin de căutări, de înnoiri. A plecat de la miniatura textilă, realizînd tapiserii de diferite dimensiuni, lucrate cu lînă de degradeuri de griuri naturale, specifice portului popular şi scoarţelor ţărăneşti, lînă vopsită cu culori vegetale etc.

Tematica abordată de Marcela Larionescu este variată — porneşte de la *Stafeta Străbună*, ce simbolizează ştergarul bucovinean — continuă cu *Obiceiuri de iarnă bucovineană*, *Arcanul*, *Plai bucovinean*, *Portal*, lucrări cu autentică inspiraţie din arta populară locală. De menţionat sînt şi alte lucrări ale ei, rezultat al unor ani de căutări, experienţe şi înnoiri ca de pildă: *Odă Bucovinei*, *Cîntarea Pămîntului*, *Rapsodie de toamnă*, *Clepsidra*, *Rod*, *Ochiul Pămîntului*, *Ocrotiţi pămîntul*, *avem nevoie de el!*

Cu aceste lucrări Marcela Larionescu a deschis expoziţii la: Rădăuţi, Suceava, Botoşani, Iaşi, Bucureşti, a participat la Festivalul Naţional „Cîntarea României" obţinînd premiul I şi premiul II.

Preocupată mereu de educarea şi stimularea dragostei pentru creaţia populară a elevelor ei din atelierul desen-tapiserie al Casei Pionierilor şi Şoimilor Patriei, Marcela Larionescu şi-a propus să realizeze cu ele *colaje şi tapiserii cu punct de macrame*, cu care să poată participa la alte şi alte concursuri.

Prin munca ei neobosită, prin lucrările realizate tînăra creatoare dovedeşte că *meşteşugul artelor aplicate* se poate moşteni şi el din tată-n fiu, aşa cum i l-au lăsat şi ei părinţii care îl moşteneau — la rîndul lor — de la părinţi şi părinţii părinţilor lor.

SILVIA PREDOIU-DIMA

URMĂRIND FIRUL DE AUR AL CREATORILOR POPULARI DE FRUMOS

CERCUL DE SCULPTURĂ ÎN LEMN DIN LUNCA ILVEI — BISTRIŢA NĂSĂUD

Păstrarea şi transmiterea elementului tradiţional trebuie să fie completate cu frumuseţile caracteristice zilelor noastre

„Mi-am făcut din copilărie o rezervă de bucurie pentru întreaga viaţă".

C. BRÎNCUŞI

GENEZA şi specificul artei populare româneşti în lemn se află într-o relaţie directă cu istoria şi modul de viaţă al poporului nostru.

Mărturii indirecte despre ornamentarea lemnului le aduce, însă, indirect, ceramica realistă descoperită pe teritoriul României, prin elementele decorative folosite: *rombul*, *zig-zag-ul*, *dintele de lup*, *motivul solar* (cerc, roată, rozetă, ochi, vîrtej), *motivele florale* şi *zoomorfe*.

Românii din spaţiul carpato-pontico-danubian au trăit la adăpostul pădurii vreme de 2000 de ani, perioadă în care ea le-a fost nu numai adăpost, ci, în multe privinţe, şi o sursă diversificată de trai — în poienile şi ochiurile de pădure, mai mici sau mai mari, aflîndu-se, pe lîngă case, şi locurile de agricultură, de creştere a animalelor, de cultivare a pomilor şi viţei de vie, de stupărit, de cioplire şi încrestare a lemnului.

Din arborii dragi sufletului românesc au fost durate adăposturile — atît de variate — pentru oameni şi animale, au fost cioplite mobilele şi nesfîrşita serie a uneltelor, toate, la un loc, mărturisind geniul tehnic al românului, manifestat în cele mai neaşteptate şi variate utilizări ale lemnului.

Arta cioplirii lemnului la români a devenit *un grai al timpului*, vorbindu-ne nouă, celor de azi, despre oameni, locuri şi obiceiuri, despre frămîntări, lupte şi doruri pe care le înţelegem ca fiind ale noastre — prin aceasta ridicîndu-ne în planul înţelegerii şi recunoaşterii universale.

Poporul român poate fi socotit un „rapsod" milenar al lemnului. Codrul l-a încălzit şi adăpostit, i-a oferit cu generozitate toată bogăţia sa, descoperindu-i tainele şi legile lui, pentru ca el, ca frate bun, să-i dăltuiască *frumuseţi fără pereche în lume*.

Arta populară românească constituie un imn închinat codrului — ţăranul român fiind, din cele mai vechi timpuri, un mînuitor iscusit al toporului şi dălţii. *Coloanele pridvoarelor caselor oltenești, porţile maramureşene, minunatele obiecte de uz casnic, toate sînt confecţionate din lemn*. Se poate spune, deci că *nu există domeniu legat de viaţa şi munca ţăranului român în care să nu intervină arta lemnului:* arhitectura (locuinţa, dar şi construcţiile gospodăreşti anexe), instalaţiile de tehnică ţărănească, interiorul locuinţei cu mobilierul său, unelte de muncă şi obiecte de uz casnic-gospodăresc, obiecte legate de diferite ocupaţii, tradiţionale (agricultura, creşterea vitelor, păstoritul) cele legate de industria casnică, textilă, de obiceiurile tradiţionale, instrumentele muzicale populare etc.

Prezentînd elevilor *tehnicile de prelucrare* a lemnului: încovoierea, perforarea, împletirea, cojirea, crestarea, cioplirea, sculptarea și colorarea mi-a venit ideea înființării unui cerc de sculptură, cu următorul scop:

a) insuflarea dorinței de a cunoaște meșteșugul lemnului;

b) trezirea și dezvoltarea imaginației creatoare pentru construirea instalațiilor tehnice;

c) dezvoltarea și formarea deprinderilor practice de sculptură în scopul înfrumusețării satului și a propriilor gospodării;

d) formarea pentru muncă și viață a copiilor.

Majoritatea elevilor, fii ai comunei Lunca Ilvei, din județul Bistrița-Năsăud, vor rămîne gospodari în sat. *Prin activitățile din cadrul cercului de sculptură ei vor învăța și dezvolta meșteșugul lemnului, ca o artă profund realistă, ce va răspunde unei duble necesități: utilul și frumosul.*

Locuitorii comunei, care au fost — din cele mai vechi timpuri — agricultori și păstori, s-au îndeletnicit dintotdeauna și cu meșteșugul lemnului. Și azi de altfel, ei lucrează tot în sectorul de exploatare a lemnului, la fabrica de cherestea din localitate.

Cunoașterea copacilor, a speciilor lor, ca și a locului ce le prieste pentru cultură, a ști să le descifrezi vîrsta și deci timpul cînd pot fi recoltați, a cunoaște speciile după fibră — deci după direcția de prelucrare — toate, la un loc reprezintă o vastă și complexă știință, moștenită din generație în generație, care stă la baza muncii de cultură și exploatare a pădurii, a lemnului. Alegerea copacilor de lucru, adică a exemplarelor potrivite scopului pentru care vor fi tăiați presupune o *pricepere* pe care nu o au decît cei care lucrează cu lemnul.

Trecerea de la pădure la sat, de la natură la cultură, de la copac la lemnul de lucru etc., nu este asigurată decît de cei inițiați, de meșteri care cunosc și știu să prelucreze copacii, pentru a crea bunuri culturale. Munca meșterilor specializați este un act de veche tradiție și important de arătat este faptul că preocupările lor nu necesită „calități universale" în materie de cioplit. Unii, de pildă, fasonează instalații tehnice: *mori, pive, joagăre, roata agricultorului* etc., iar alții careuri, pete albe pentru înfrumusețarea lor *(porți, streșini și stîlpi de pridvor* etc.). *Toate etapele creației pe care copiii le parcurg în activitățile de cerc sînt conduse după aceleași legi ale frumosului și utilului, moștenite din bătrîni.*

Satele noastre sînt frumoase pentru că și-au păstrat tradiția iar noi trebuie să o păstrăm, transmițînd-o urmașilor completată cu frumusețile caracteristice zilelor, vremilor înnoitoare pe care le trăim. Și asta facem în activitatea de cerc. La început elevii vor sculpta în lemn moale: tei, plop sau cireș. După aceea în paltin, stejar, nuc, păr, gorun etc.

Geniul poporului nostru — dovedit prin excepționalele sale creații artistice — va rămîne călăuza sigură în pasionanta ocupație care este sculptura populară.

În cadrul cercului, elevilor le-au fost asigurate în primul rînd orientarea și noțiunile de bază necesare activității: noțiuni de desen, cunoașterea instrumentelor și a condițiilor de lucru și abia după aceasta urmînd a se trece la activitatea propriu-zisă.

În prezent lucrez cu elevii la unele modele inspirate de pe obiectele din muzeul comunei, din colțul muzeistic al școlii și altele alese din albumul „Crestături în lemn" de Dimitrie Comșa, editat de revista „Transilvania", din Sibiu. Toate aceste modele pot fi aplicate pe obiectele din gospodării.

Cu cei care au deprins mai ușor mînuirea dălților am trecut la executarea în relief a frunzelor și conurilor de brad, a frunzei și ghindei de stejar, a frunzei de arțar și frunzei de acant etc. Toate aceste desene vor fi sculptate pe viitoarele panoplii cu semne simple din viață și din trecutul de luptă al poporului.

În cadrul lecțiilor teoretice elevii studiază, apoi operele marilor sculptori români, Dumitru Paciurea, Cornel Medrea, Ion Jalea, Vida Geza și a celui care a dat secolului dimensiunea sculpturii moderne — marele Constantin Brâncuși. În sfîrșit, prin diapozitive elevii studiază grandoarea sculpturii Egiptului faraonic, echilibrul și frumusețea sculpturii Greciei antice, operele marilor constructori ai Renașterii etc. Deci, pe lîngă măiestria inegalabilă a marilor creatori populari, elevii noștri sînt orientați și în arta superioară a titanilor sculpturii mondiale.

Dezvoltarea spectaculoasă a orașelor și satelor țării, nevoia construirii unor ansambluri arhitecturale deosebite, amenajarea zonelor turistice și de agrement impun și preocupări deosebite pentru o corespunzătoare realizare a lor. Și acestei necesități — după menținerea, însușirea și transmiterea frumosului popular românesc îi răspunde activitatea cercului nostru, componentă esențială a procesului de educare prin muncă și pentru muncă, de pregătire pentru viață a tinerei generații.

Înv. IERONIM SOMEȘAN

SĂMÎNȚA DE LUMINĂ

Mi i-ați adus în prima zi de școală,
Vi i-am primit cu dragoste, cu dor,
În ochii lor, emoții și sfială,
În ochii mei, gînd bun de viitor.

Mi-ați dat în grijă brazdă nelucrată,
Sămînță bună-am pregătit în dar
Și-am pus-o la-ncolțit învești mîntată
În slova din povești și-abecedar.

Să le sădim în suflet — moștenire —
Tot ce-am primit ca zestre din străbuni.
Nu poate fi mai nobilă menire
Decît să-i împletim țării cununi!

Înv. ANA MARIA BÂRBU

CUM TE ADUNI

Cum te aduni
de mine mai aproape
abia ieşit
din zbuciumata mare
tragi după tine un năvod de Soare
pe care mi-l arunci, uşor, pe pleoape

din ochii tăi
curg valurile-n mine
peste cărarea
unui larg fior
şi umerele se deschid cu-n zbor
tălăzuirea pieptului spre-a ţine

pe trup
ti-e dăltuit un dor de larg
şi gura
parcă tremură: „n-ai vrea?“
şi eu demult sînt nerostirea ta
şi între tîmple vorbele-mi se sparg

Cum stai îngenunchiat
cu ochii goi
te laşi
peste năvodul de visare
şi în nisip ne afundăm şi-n Soare
şi ne-nălţăm pierzîndu-ne în noi .

CA TINE

E iarnă... e vară... trec norii pe ceruri
Mai cade-ostenită, în suflet, o stea,
Mai cîntă o rază topind aspre geruri,
Ca tine e vremea şi tu eşti ca ea.

E toamnă, e iarnă... şi ninge şi plouă
Fug frunze ostenite precum gîndul tău,
M-aduni, doar o clipă, în palme-amîndouă
Şi-ţi pare şi bine, şi-ţi pare şi rău...

E iarnă şi vine din nou primăvară,
În ochii tăi singuri zăpezile mor;
Trec patru-anotimpuri din zori pînă-n seară
Prin zîmbetu-ţi tandru, prin lacrimi de dor.

Şi nu mai ştiu frunza de-i verde ori nu e
Şi nu mai ştiu apa ce-nghină şi ea,
De ninge sau plouă, privirea mea suie
Spre tine, tu vreme, din inima mea.

MARCELA PENEŞ

Nu plîng

Cireşul suie-n străluciri de nea
Din osul mamei sfîntul giuvaier
Altfel şi unde, cum ne-am mai vedea,
privirea blîndă-a zilelor de ieri?

Visarea noastră arborii o-nfaşă
Zăpezi ori flaut dulce de sîntem,
Cînd, rumenă, văd gura ta cireaşă
cum pîlpîie-ntr-un fum de recviem...

Prof. CONSTANŢA DASCĂLU

CRYLOGIE

Sorb din veacuri ca dintr-un potir
licoarea multor adevăruri şi mă mir
că duhurile lor adeseori,
par a se ofili ca nişte flori,
în timp ce printre chimice orînduiri
trec electroni cu mini-voci subţiri
să proiecteze cîte-o rază, ce transpare
pe fruntea mea din îngheţări interioare...

Voi fi precum un zero absolut
cînd voi atinge noul început
legat de revelaţia cea mare
a materiei sub congelare —
şi voi vibra, poate, prin alte sfere
de 2 000 de ori mai cu putere
decît îmi bate inima acum,
cînd lunec printr-o zodie de scrum...

sau ca odinioară,
cînd într-un
trib, în strămoşesc şi primitiv cătun,
cu preistorici oameni troglodiţi
priveam spre foc cu ochii mari, uimiţi!

Acele flăcări reci din ochii mei
păstrează urmele unor scîntei:
aripi străvechi, gata să zboare
din peştera lui Cronos către soare
printre ciudate armonii,
asemeni celor 2000
de ani-lumină,
despre care, încă, nu sînt toate spuse.

De sunt sau nu sunt paşii unei vieţi apuse...
Peste ei trece, însă, cum se spune,
puntea memoriei străbune
spre startul unui zbor în infinit.

Mtine, din pomul vieţii, liniştit
voi rupe fructul unui cînt şi doar cu el
voi naviga spre inefabilul inel
de somn care prin secole străbate
itinerariile luturilor oxidate...
şi voi dispare, din peregrinări tîrzii,
spre alte lumi, în alte galaxii!

ERNEST VERZEA

TAINA

Fiului meu Vladimir

Copile, ţi-l las din visu-mi prea îndrăzneţ,
rănit prin steiuri de cer învolburat,
zestre, taina albastrului de Voroneţ,
ascunsă-n versul meu pe-un greu fulgerat.

Pentru tine am căutat-o anume,
în frunze, flori şi-n şoapta de izvoare,
în jarul doinei rostogolit pe culme,
din fluieră de zei ruptă din soare.

Primeşte-o în suflet, din sufletu-mi arzînd.
Frica, îndoială, să nu te dea-napoi;
să vezi durerea dar s-o striveşti clădind;
şi uită „eu“ a spune; ci „noi“. Da, numai NOI.

ANA LUNGU

AȚI AFLAT DESPRE EXPERIENȚA LUI MAETERLINCK?...

MARIA RETEGAN – FATA CARE CUNOAȘTE LIMBA FIICELOR SOARELUI

ÎN ZIUA vizitei mele, curtea școlii și acoperișurile caselor erau căptușite cu un strat gros de zăpadă. Am trecut cu atenție mărită prin grindina de bulgări ce se abăteau din toate părțile, în recreația copiilor. Fetele erau țintele preferate ale băieților. Și nu se poate spune că nu le încinta această atenție. Ba, mai mult, chiar le îmboldea să răspundă cu înverșunare provocării, scoțînd niște țipete ascuțite, care ți se înfigeau parcă în urechi, mai mult ca niște triluri vesele, decît ca țipete războinice, ori manifestări de supărare.

În sfîrșit, reușii să pătrund... nevătămat în coridorul școlii, unde văzui o fată, în fața ferestrei, cu figura transfigurată de privelitea din curte. Părea hipnotizată de albul zăpezii scînteind în soare.

— Tu de ce nu ieși să-ți... ajuți colegele? o întrebai, mai mult ca introducere la ce mă interesa să aflu după aceea.

— Acum nu le pot ajuta, îmi răspunse scurt și fața i se umbri bruse de o adîncă tristețe.

— Ai vrea să-mi spui unde pot găsi pe conducătorul cercului vostru de apicultură?

— La capătul coridorului din stînga, penultima ușă pe dreapta, mă lămuri cu promptitudine.

— N-ai vrea să mă conduci la dînsul?

— Ba da.

Și abia în clipa cînd porni.. îi dezlegai misterul. Fata pășea greu, avînd un picior mai scurt și mai subțire decît celălalt, din cauza unor vădite sechele de poliomelită. Mă năpădise regretul de a o fi îndemnat să iasă în bătaia bulgărilor de zăpadă, ce o captivase totuși, atîta, mai înainte. Dar aceasta numai pînă i-am pus prima întrebare. După aceea, peste obrajii ei coborîse zăbranicul întristării.

Am încercat să schimb discuția, întrebînd-o în ce clasă este, cine e conducătorul cercului apicol, cîte cărți sînt la biblioteca școlii și dacă îi place să citească. La toate mi-a răspuns laconic, iar cînd am ajuns în dreptul sălii pe care o căutam, îmi indică ușa, retrăgîndu-se discret.

Lîngă geamul laboratorului de biologie, unde fusesem condus, trei băieți erau adînciți în urmărirea atentă a activității albinelor dintr-un stup de observație cu pereți de sticlă. Nici nu înregistrară intrarea mea, atît erau de absorbiți de viața din stupul transparent.

— Vezi, Ionică, solzișorii de sub inelele abdomenului albinelor din rîndul de sus, la dreapta?

— Ce-i cu ei?

— Sînt stropii de ceară secretată de albine.

— Vrei să mi-i arăți și mie? întrerupsei pasionanta lor discuție.

— Da... Priviți acolo... și schiță un gest cu mîna. Dar cine sînteți? Pe cine căutați?

— Am auzit că aveți un cerc apicol prosper și am venit să-l văd și eu.

— Tovarășul Pop este în cancelarie. Știți, noi am intrat aici în pauză să mai vedem ce ne fac albinuțele...

— Și sînteți mulțumiți de comportamentul lor? — continuai să alimentez discuția.

— De fiecare dată descoperim cîte ceva nemaiștiut, zise cel care semnalase colegilor săi solzișorii de ceară.

— Cîți stupi aveți în total?

— Șaisprezece în stupină și încă unul experimental, în laborator.

— Cei din stupină iernează bine?

— Chiar ieri i-am ascultat...

— Cum i-ați ascultat?

— În fiecare stup se aude un zumzăit uniform, asemănător celui al unei uzine, perceput de la distanță. La ciocănitul ușor al fiecărui stup, în interior s-a produs un zgomot puternic, dar de scurtă durată. Așa ne-am convins că „micile noastre uzine" funcționează perfect, că albinuțele sînt sănătoase, și că au hrana și căldura necesare iernării.

Chiar atunci soneria dezlănțuită subit vesti sfîrșitul recreației mari, deci și al bătăliei cu bulgări de zăpadă. Interlocutorii mei se scuzară că trebuie să plece la ore, conducîndu-mă la profesorul lor.

Am avut noroc, tovarășul Pop era tocmai într-o... fereastră a orarului său.

— Tovarășe profesor, sînt reporter al ziarului județean și am venit să vă văd „albinuțele", cum le dezmiardă elevii dumneavoastră.

— Cred că ar fi mai bine să discutăm în laborator.

— Acolo am fost deja.

— Ce spuneți? La mine veniți după ce ați văzut totul?

— Cred că glumiți. Un cerc cărula i s-a dus vestea în toată țara nu poate fi cuprins atît de repede în secretele lui.

— Dacă așa-i vorba, să știți că n-avem secrete, zise profesorul cu modestie. Tocmai în aceasta stă strategia noastră: popularizăm toate rezultatele bune între copii și părinți, în școală și în comună.

— Sînt convins, dar, poate, nu m-am exprimat bine. Am vrut să vă determin să-mi spuneți care-i secretul — vedeți, cuvîntul mă obsedează — dobîndirii premiului I pe țară.

— Simplu. Munca pasionată a copiilor.

— Doar nu vreți să-mi spuneți că aceștia au dobîndit pasiunea din născare și energia prin alimentare cu lăptișor de matcă?

— Cred c-ar fi mai bine să-i întrebați pe ei cum au îndrăgit îndeletnicirea asta. Dar pentru că acum copiii sînt la lecții, vă invit la stupină. Sper că n-ați fost și pe acolo?

— Nici vorbă, dar sînt curios s-o văd sub cojocul de zăpadă.

Mai întîi am fost plimbat prin atelierul stupinei, unde mi s-au arătat scule și utilaje, diferite materiale apicole, faguri artificiali prinși sau încă neprinși în rame, substanțe dezinfectante și alte mărunțișuri. Toate erau așezate într-o ordine exemplară.

— Dacă ne-am lua după rînduiala și curățenia din atelier, am putea crede că aici nu se prea muncește, mă hazardai să constat.

— Dimpotrivă, se poate spune că aici se face simțită legea stupului, mi-o reteză scurt profesorul.

— Iar stupul e ca o uzină, repetai ce-am auzit de la copii.

— Ați nimerit. Uitați, am luat din laborator un stetoscop, să ascultați cum pulsează viața în stupina intrată la iernat.

— Cum, aveți și instrumente medicale?

— Altfel nu se poate. Anul trecut am avut de luptat cu un parazit periculos, acarianul care produce boala numită varroza. Bieții copii s-au speriat că pierdem întrecerea pe județ, întrucît acest dușman atacă atît larvele cît și albinele adulte.

— Cum ați scăpat de necaz?

— Aplicînd un tratament riguros, cu cel mai bun medicament pe plan mondial, produs în țară: „sineacarul".

— Și n-ați mai pierdut întrecerea între apicultorii școlari?

— Nu numai că n-am pierdut-o, dar am fost și felicitați pentru

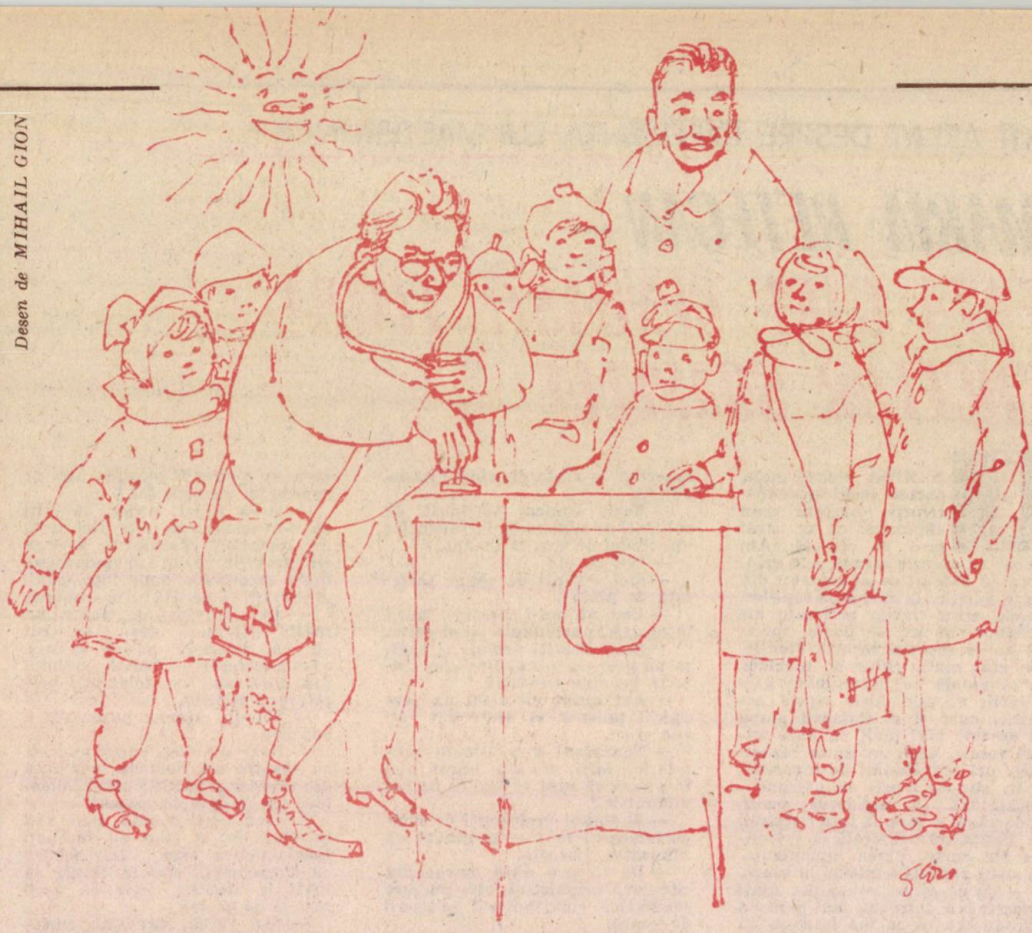

Desen de MIHAIL GION

eradicarea rapidă a parazitului. Dar, să știți că n-a fost prea simplu. A trebuit să aplicăm tratamentul cînd în stup nu există puiet. Și asta numai în luna octombrie se întîmplă.

— Prea multe trebuie să știe un apicultor! reflectai cu voce tare.

— De, mierea nu se lasă altfel ...ademenită. Vorbesc de mierea multă și de calitate, completă cu patos profesorul.

— Acum încep să descifrez mai bine sursa pasiunii copiilor de aici pentru apicultură...

— De ce umblați mereu cu secrete și descifrări? — mă dojeni gazda pe un ton amical.

— Pentru că eu trebuie să explic în reportajul meu rezultatele. Cititorii nu mă cred numai pe cuvînt, fără demonstrație. Acolo unde curge lapte și miere trebuie să fie și pricepere, făcui eu pe grozavul.

— Aici ați nimerit-o.

— Cum, pe la dumneavoastră și cu laptele stați tot atît de bine ca și cu mierea?

— Comuna, da. Dar noi nu sîntem... vinovați decît pentru miere. De lapte răspund zootehnicienii. Și ei dețin cîteva premii.

Și tot așa vorbind despre una și despre alta, trecurăm și pe lîngă stupii aliniați pe o alee ca niște ostași la paradă, cu mari căciuli albe pe creștet și înfășurați cu un strat gros de paie. La doi am pus și eu stetoscopul pe sub cușma de nea. Și-mi pare bine c-am făcut-o. De atunci ori de cîte ori mă gîndesc la zumzetul acela monoton — și asta o fac cu bună știință — în mine simt cum sporesc puterile, de parcă aș fi injectat cu o doză de... optimism. Munca lor mă sugestionează și-mi zic: dacă gîngăniile alea mici nu cunosc odihna, cum aș putea eu să cunosc oboseala?

După orele de curs, profesorul chemă la dînsul vreo opt membri ai cercului apicol care mai putură fi găsiți la repezeală și cu aceștia am purtat discuții de neuitat în laboratorul școlii.

— De ce le ziceți albinuțe acestor harnice producătoare de miere? întrebai la un moment dat.

— Ia, le alintăm și noi cumva, pentru marea lor hărnicie, zise un copil.

— Deci, un diminutiv vine, în acest caz, să amplifice o mare calitate? — insistai.

— Ați ghicit. Dar le mai zicem și „fiicele soarelui".

— Formidabil! Cum de-ați ajuns la enunțarea acestui titlu de noblețe?

— Cel care le-a botezat așa este poetul belgian Maurice Maeterlinck, unul dintre cei care au descris viața lor neasemuit de frumos. Și știți cum a demonstrat că li se potrivește această denumire?

— Nu.

— A făcut o experiență foarte simplă. Într-o sticlă goală, ca asta de apă minerală — arătă cu mîna spre o poliță — a introdus cîteva albine și muște, punînd sticla culcată cu fundul spre geamul mîngîiat de razele soarelui. Muștele s-au salvat ieșind imediat pe gîtul sticlei, dar albinuțele s-au tot zbătut zadarnic să iasă în direcția soarelui, spre lumină.

— Voi ați repetat experiența? mă arătai curios.

— Bineînțeles, și încă de mai multe ori.

— Ia spuneți-mi, aveți și acasă stupi?

— Trei dintre noi avem și acasă, răspunse unul, după ce-și rotise privirile peste capetele celor prezenți. Iar cei alți vom avea.

— Cînd?

— Pe măsură ce sporesc stupii cercului nostru.

— N-am înțeles.

— În fiecare an, tovarășul profesor oferă ca premiu un stup celui mai sîrguincios dintre noi. În felul acesta un roi se mută anual în comună.

— Interesant! Ultimul stup cine l-a primit?

— Maria... Retegan, din clasa a VII-a.

— O fată, deci?

— Dar ce fată! — interveni profesorul.

— Pot să vorbesc cu ea?

— Cred că a plecat acasă. Dar ați vorbit cu ea cînd v-a condus la laborator, precizâ un copil.

— E vorba de fata aceea... tristă?

— Da. Însă ea e harnică și iscusită ca o albinuță, interveni din nou profesorul. Și să știți că suferința ei dispare cînd se adîncește în împărăția albinelor. Acolo se simte fericită, uitîndu-și infirmitatea.

— E cea mai pricepută dintre noi, interveni Relu, brunetul subțirel care-mi relatase experiența poetului belgian cu „fiicele soarelui".

— Cum îți explici capacitatea aceasta a ei? devenii eu curios să știu.

— Cred că a citit toate cărțile publicate de Apimondia în românește. Cunoaște toate bolile albinelor și tratamentele lor, toate plantele melifere din țară și de aiurea. Și poate chiar vorbi cu albinele...

— Ei, asta-i bună! Le cunoaște, cumva... limba? făcui eu pe ironicul.

— Noi, copiii, credem că da, răspunse Ionuț, cel mai mic interlocutor, care mă sfredelise de cîteva ori cu ochii lui negri ca tăciunele.

— Nemaipomenit! Dar cele ce-mi spui tu sînt de domeniul basmului.

— Or fi, n-or fi, dar ea știe totdeauna cînd e ceartă în stup cine o provoacă. Se ceartă albinele cu trîntorii pentru miere. Sau se luptă cele două tabere între ele, fiecare apărîndu-și matca ei, sau au intrat furnicile să-și îndulcească gura. Ea ascultă și ne tălmăcește pricina gîlcevelor. Într-o zi a explicat zarva dintr-un stup prin intrarea altui hoț de miere, un șoricel. Și așa a și fost. Acesta abia a ieșit, fiind umflat de înțepăturile locatarelor, ce și-au vărsat tot veninul în pielea dușmanului.

— Maria le știe și alfabetul, continuă Ionuț.

— Doar nu vrei să spui că albinele, sau „albinuțele" — cum le dezmierdați voi — au și un alfabet propriu?

— Ba da. Care cum sosește din afara stupului notează cîte ceva în „condica" urdinișului, iar Maria ne tălmăcește cu mare exactitate: asta vine din lanul de floarea soarelui de lîngă pîrîu; cea care tocmai a intrat, s-a întors din lunca de lucernă, negricioasa care-și depune raportul acum a cutreierat arțarii din lungul șoselei naționale... Și tot așa, ea e în stare să spună despre fiecare, după polenul lăsat pe pragul urdinișului, de pe ce coclauri revine.

— Poate că-i și ea o fiică a soarelui? — riscai o comparație, întărită de prima impresie ce mi-o produsese cînd am surprins-o privind, cu ochii dilatați de uimire, prin fereastra coridorului școlii...

— Să știți că nu greșiți cînd o asemuiți cu o albină, interveni profesorul. Are o voință extraordinară și o mare putere de muncă. Vrea să ajungă inginer apicol. Și sînt sigur că va ajunge..

M-am uitat la copiii aceștia care împletesc munca în stupină cu poveștile, dînd naștere unui „rodus rafinat ce se numește pasiune. L-am privit și pe profesorul care i-a „molipsit". sau s-a molipsit de acest produs și l-am întrebat:

— Cum ați început albinăritul cu copiii?

— Cu trei stupi primitivi, purtați, în spate, ca ranițele, acum opt ani.

— Sînteți biolog?

— S-ar zice că da. Altfel, sînt profesor de istorie.

— De necrezut! Și cum v-ați molipsit?

— Ei, e vorba de o pasiune transmisă din tată în fiu, așa cum aș vrea să-i „contaminez" acum pe elevii mei. Atît bunicul, cît și tata au fost,la vremea lor, apicultori destoinici. După ce am terminat facultatea, dîndu-mi seama că această îndeletnicire e pe cale de dispariție în comuna noastră, mi-am zis că e păcat...

— Am înțeles. Și-acum, că mi-ați dat să gust și din recolta prisăcii pionierilor, mă simt în mare încurcătură.

— Nu vă place, cumva, gustul mierii noastre?

— Ba da. E aromată cum alta n-am mai gustat, însă nu pot distinge care e totuși cea mai prețioasă miere din această localitate.

— Eu cred că pentru reportajul dumneavoastră copiii v-au sugerat deja răspunsul: cea a fiicelor soarelui.

— Dar cititorii mă vor crede oare?

— Dacă se vor găsi și dintre aceia care să nu creadă, trimiteți-i la noi, în perioada cînd albinuțele se iscălesc pe pragul urdinișului.

— E singura mea consolare, am consimțit, înainte de a mă despărți de această lume minunată, în care realitatea arată ca o poveste și povestea se transformă la tot pasul în realitate.

PATIȚA SILVESTRU

Țării

M-am culcat în iarba ta, Țară
O ascult cum crește, cum tresare
La bătaia ploii:
Cum țipă la tăișul grindinei.
Iarba asta îți știe istoria, Țară,
Pînă la steagurile Aurorei.
O ascult ca pe o lecție
Spusă de la tribuna Pămîntului,
Și-o scriu în mine spre luare aminte.
Tu nici nu știi, Țară,
Cît de frumos vorbește iarba.
Cu cele mai alese cuvinte românești.

ROXANA ȚURLEA
clasa a VII-a Liceul de arte plastice „N. Tonitza"

România

Iată...
floarea de colț așteaptă

munții ne păzesc.

Cîmpiile
rod vor da
fiilor drepți.

Apele
vor spăla
urmele pașilor grei,
iar oamenii
de pretutindeni se vor aduna
la vetrele sacre.

Patria va dăinui
România peste veacuri.

Prof. ALEX. PLOPA

ROLUL TIMPULUI LIBER ÎN FORMAREA PERSONALITĂȚII UMANE

...și rolul familiei în formarea copilului pentru consumarea eficientă a „bugetului de timp"

Conceput în strînsă conexiune cu munca — așa cum a făcut-o în antichitate Aristotel, care cosidera că timpul liber, schola*, ce urma muncii, trebuia consacrat artei, științei și filozofiei sau, în epoca modernă, K. Marx, care observa că „istoria timpului liber este istoria zilei de muncă", — astăzi *timpul liber este abordat și prin prisma rolului pe care el îl joacă în dezvoltarea ființei umane.*

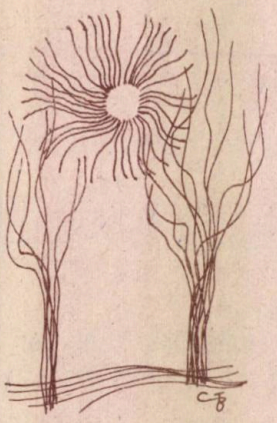

FAMILIA, COPIII ȘI NAȚIUNEA

ÎN OPOZIȚIE cu mentalitatea potrivit căreia educația pentru timpul liber părea de domeniul absurdului — datorită considerentului că acesta reprezintă perioada pentru care neexistînd obligația unei munci (școlare, profesionale, familiale sau sociale) fiecare și-l poate petrece așa cum crede de cuviință — în epoca noastră formarea omului pentru folosirea rațională a timpului liber, prin activități liber alese fie în scopul relaxării și delectării, fie pentru lărgirea sferei de cunoștințe sau fortificare fizică, pentru creație sau participare voluntară la viața socială reprezintă o problemă la fel de importantă ca și aceea a educației pentru muncă. Acest obiectiv al educației este în centrul atenției pedagogilor, psihologilor și al sociologilor.

În acest context, educația copilului pentru timpul liber face și obiectul preocupărilor educatorilor: părinți și profesori. Celor dintîi le revine îndatorirea ca, odată cu formarea copilului pentru muncă, să-l inițieze și în direcția utilizării înțelepte a timpului liber, a recreerii în mod profitabil pentru sine însuși și pentru societate. Căci, folosit judicios, prin îndeletniciri preferate, participare la activități cultural-educative, sportive, sociale etc., *timpul liber contribuie nu numai la refacerea forțelor fizice și intelectuale implicate în procesul muncii obligatorii, ci și la dezvoltarea personalității copilului.*

Consumat la întîmplare și, uneori, sub influențe negative venite din stradă sau din sfera preocupărilor unor grupuri deficitare sub raport moral, în care copilul se poate integra în lipsă de supraveghere, *el nu mai reprezintă un moment valoros, ci un timp de derută a acestuia și, prin aceasta, o amenințare potențială, nu numai la adresa individului, ci și la aceea a societății.*

Dacă este adevărat că *modul în care un om își petrece timpul liber este determinat de contextul social în care trăiește, de politica de dezvoltare a țării sale, de mijloacele pe care le are la îndemînă în acest scop, de motivații și aspirații, de vîrstă și de sex, este tot atît de incontestabil că „istoria" sa reprezintă o altă coordonată importantă.*

Anii petrecuți *în familie sînt hotărîtori* sub acest raport. În virtutea marii plasticități a copilului în prima sa perioadă de viață, în contactul permanent cu membrii familiei sale, el își însușește idei, valori și atitudini, i se imprimă un stil de viață, *un anumit mod de a-și organiza bugetul de timp* — cu *ore destinate muncii școlare și în gospodărie, ore consacrate satisfacerii necesităților fiziologice (masă, somn) și ore ale timpului liber, ale „timpului său"* — își formează o concepție despre timpul liber.

Dacă în familie se manifestă tendința exagerării funcției de *divertisment* a timpului liber,

* Acest termen desemna în limba greacă și locul în care era folosit răgazul de după munca obligatorie, în scopul informării. De aici și termenul de școală în limba română, preluat de la greci, prin romani (schola-scholae).

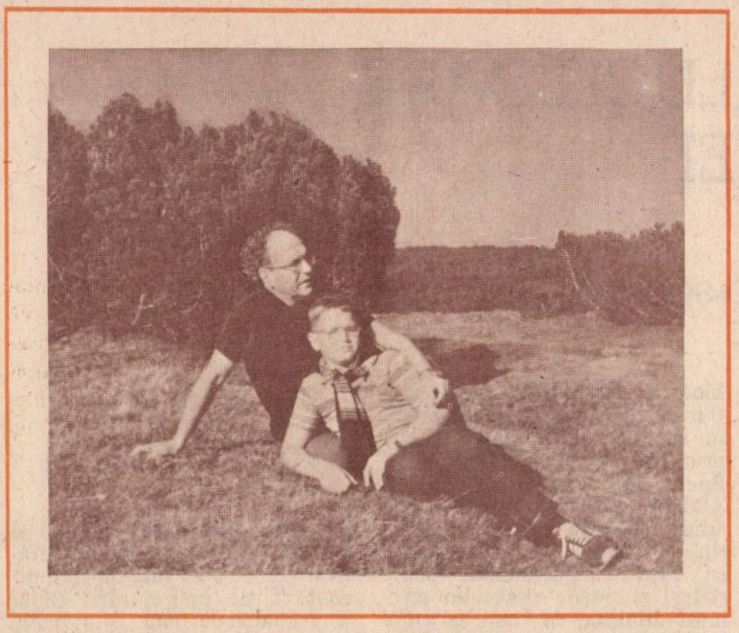

copilul îl va concepe îndeosebi sub acest aspect. În cazul cînd este amplificată *funcţia lui de refacere*, timpul liber al copilului este afectat în exclusivitate *odihnei pasive* (somnului), în dauna celei *active*, menită să-l recreeze, prin alternarea diferitelor forme de activitate, la *libera alegere*. Dacă există o imagine deformată asupra bugetului de timp, în sensul amplificării, pînă la anihilarea timpului liber, a perioadei consacrate *muncii în gospodărie şi celei de efectuare a temelor pentru acasă*, copilul se va consacra în întregime activităţilor lucrative obligatorii, care-l vor solicita tot mai mult sub raport nervos, direct proporţional cu capacitatea tot mai scăzută de muncă, datorită instalării oboselii, ca urmare a ocupării minţii sale cu unul şi acelaşi gen de activitate*.

Familia, cu tradiţiile şi experienţa sa particulară de viaţă, determină, în mare măsură, şi preferinţele copilului pentru anumite forme de activitate desfăşurată în timpul liber. Exemplele pe care le oferă unii membri ai familiei sînt, la rîndul lor, deosebit de importante în acest sens: *Exempla trahunt, pilda atrage*-spuneau latinii. Copilul vede în membrii familiei modele de viaţă demne de urmat. *Maniera de a-şi petrece timpul liber adulţii din familie este mult mai covingătoare decît cele mai bine argumente teorii asupra importanţei folosirii lui judicioase.* Interesul copilului se orientează, din această cauză, fie spre activităţi cultural-artistice, fie sportiv-turistice, sociale sau de creaţie. Deţinînd în bugetul său de timp o pondere mai mare sau mai mică, în funcţie de perioada anului şcolar, oricare dintre aceste activităţi contribuie la *relaxare* şi *perfecţionarea copilului, dacă, paralel cu satisfacerea nevoii lui firesti de cîntec, joc, sport şi voie bună, constituie un mijloc de promovare a dezvoltării lui psihice, morale şi fizice, dacă vizează finalităţi educative cum sînt: trezirea interesului de cunoaştere, formarea spiritului de independenţă şi al iniţiativei, dezvoltarea inventivităţii şi creativităţii, a capacităţii de a învinge dificultăţile, optimismul, însuşirea de priceperi şi obişnuinţe de muncă fizică, intelectuală, artistică.*

Toate aceste obiective pot fi atinse cu condiţia ca activitatea liber aleasă de copil pentru perioada sa de răgaz să răspundă unui interes de cunoaştere, să fie fundată pe o motivaţie, care s-o susţină cînd se ivesc dificultăţi pe parcurs, să fie dorită şi asumată, pentru că în acest caz el va reuşi să aleagă cele mai potrivite mijloace pentru a o desfăşura şi a-şi atinge scopul, să fie urmată de rezultate evidente, care să-i prilejuiască bucurie, să-i recompenseze munca şi să-l stimuleze pentru noi eforturi.

Formarea deprinderii de a-şi organiza el însuşi timpul liber în mod plăcut şi raţional, pe măsură ce creşte şi acumulează experienţă în această direcţie, *reprezintă un alt obiectiv important care se impune să stea în atenţia familiei.* În această ordine de idei este cazul să semnalăm pericolul care-l pîndeşte pe copil, generat de dezvoltarea tehnicii moderne, de a-şi petrece timpul liber în compania exclusivă a mijloacelor tehnice audio-vizuale — magnetofoane, casetofoane, televizoare — complăcîndu-se în postura de receptor pasiv, ce înregistrează tot felul de informaţii şi producţii muzicale fără nici un discernămînt. *Familia poate evita acest pericol, dacă oferă copilului criterii de selecţionare a mijloacelor informaţionale*, cum sînt criteriul *efortului creator, al studiului individual* şi al *contactului cu valori reale*** şi mijloace eficiente pe care acesta să le folosească în timpul său liber ca: albume de artă, colecţii de diferite categorii, literatură ştiinţifică — de biologie, chimie, matematică distractivă, şi literatură beletristică etc.

Deţinînd, în perspectiva educaţiei permanente, locul iniţial nu numai în formarea copilului pentru muncă, ci şi pentru folosirea înţeleaptă a timpului său liber, în mod util pentru sine şi pentru societate, educaţia în familie prezintă, aşa cum s-a putut desprinde, o deosebită importanţă. Prin concepţia asupra rostului timpului liber, prin modelele pe care le oferă, prin supravegherea copilului şi orientarea interesului său spre *activităţi care să îmbine nevoia lui firească de relaxare şi voie bună cu efecte formative*, familia îşi spune un cuvînt hotărîtor în această problemă. *Alături de şcoală şi de mijloacele de comunicare în masă oferite de societate, ea contribuie, prin modalităţi specifice, la perfecţionarea personalităţii copilului şi, prin aceasta, la politica de dezvoltare a patriei.*

Lector univ. dr.
STELA IANCU

* Vezi şi **Iancu Stela**, *De ce merg unii elevi „încruntaţi" la şcoală?*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983.

** **Salade Dumitru**, *Autoeducaţia şi autoinstrucţia în bugetul de timp liber*, Revista de pedagogie nr. 8, 1968.

COPIII — RAZE STRĂLUCITOARE ALE FAMILIEI ȘI PATRIEI

O REALITATE BIO-PSIHO-SOCIALĂ DE UN FARMEC APARTE

SIMBOL al forței de creație a naturii, orice nouă ființă umană venită pe lume aduce cu sine nu numai linia celor ce-i sînt apropiați — părinți, bunici etc — ci și o parte din încărcătura de taină a celor care au fost, fenomenul marcînd, astfel, statornic, prin timp, fascinanta, miraculoasa verigă ce ține în puterea ei întregul lanț al generațiilor unei familii. Similară unei stări de permanentă migrație către viitor, această continuă reînnoire are ceva din neodihna întregului cosmos, din nemurirea lui.

Triumf al iubirii, liant al cuplului familial și, nu arareori, al constelației familiale, orice nouă naștere în vatra unor oameni bine și temeinic așezați, apare și ca o apropiere de matricea originarului, de geneza omului dintru începuturi, prilej de reflecții asupra sensurilor multiple ale umanului în lume.

Trăind și muncind alături de familia fiului meu care numără azi patru copii — și fiind de la început, zi de zi, părtaș atît la neajunsuri cît și la împlinirile ei, voi încerca în cele ce urmează să zugrăvesc o serie de crîmpeie din frumosul caracteristic conventuirii noastre.

Prezență activă printre ei, încerc să fac astfel ca luminile părului meu cărunt să le poată fi prielnice navigării pe marea cea mare a vieții. Sub raport familial, nu cunosc o altă și mai de preț îndeletnicire.

...și într-o zi s-a prefigurat viitorul

În casa noastră — mai precis a fiului meu — a venit mai întîi pe lume *Gloria-Lăcrămioara*. Îmi amintesc evenimentul atît de bine de parcă totul s-ar fi petrecut ieri. Am intrat, la spital, în salonul noilor născuți, cuprinsă de o emoție abia stăpînită. Spun cine sînt și ce doresc. Afabilă, sora de serviciu îmi aduce pe brațe un boț trandafiriu, însuflețit, țipînd strașnic cu fața congestionată, ochii strînși și nările năsucului cîrn mult dilatate, în timp ce gura i se lărgise pînă înspre urechile minuscule, ascunse sub o pală de păr castaniu. Nervoasă, cum se manifesta atunci, în începuturile sale, nepoțica nu mi se părea prea frumoasă, dar oricum, ea venea să se instaleze în spațiul nostru familial, mîngîietor ca o briză, purtătoare a unei bucurii deosebite. Era o deschidere spre viitor, un semn de întrebare, un catalizator de nădejdi.

Evident, zilele ce urmară au adus cu ele împliniri marcate de candoare, de inedit și de uimire, înstăpînind în atmosfera din jur, în climatul nostru familial, acel farmec nepereche izvorît din miracolul devenirii ființei. Gestica, zîmbetul, gunguritul și rîsul, toate culminînd — mai tîrziu — cu mersul și limbajul vorbit, cu invenții și originale îmbinații de vocabular, reprezentau tot atîtea trepte pe care le urcam asiduu, împreună, seara, sumînd noutățile zilei pentru întreaga familie. Bineînțeles, întîmplările înfățișate, cu hazul și cu ineditul lor, aveau darul să transfigureze — descreștind frunțile, binedispunînd și angajînd pentru gustul bucuriei, care, în esență, e gustul de viață și de muncă. Încetul cu încetul, cuvîntul este tot mai bine și mai sigur stăpînit, devine principalul instrument ce deschide copilei posibilități noi de a investiga, pe întreg registrul preocupărilor sale. Păpușile dobîndesc nume și sarcini după natura necesităților ce se ivesc într-un anumit context de împrejurări. Chiar și fenomenele mai complicate sînt văzute și interpretate în mod original. Așa, de pildă, furnicile vin din *crepeala* pămîntului și se întorc din nou acolo în căutarea hranei, observa Gloria. Îmi dădeam seama, tot mai mult, că puterea de născocire la copiii de vîrstă mică e uimitoare, și nu exagerez dacă spun că am trăit și, încă mai trăiesc, și acum, cu Agata, o adevărată poezie a lucrurilor cu înțelesuri de taină ce surprind și farmecă, totodată. Hîrtia și creionul, folosirea lor, au dat apoi noi dimensiuni puterii de creație a copiilor, totul amplificîndu-se fascinant și dobîndind, tot mai accentuat tenta filosofică a lui de ce?, de ce?, de ce?. *Luminile de pe Dealul Feleacului* devin, pentru modul lor de a vedea, cînd *lampioane ce împodobesc palatul zînelor*, cînd *străluciri ce țin de castelul licuricilor*.

Amuzantă, plină de haz și farmec, în ineditul ei, mi s-a părut și *scrisoarea* Gloriei către bunică, pe care o ruga să-i aducă — măcar o surioară sau un frățior, ca să aibă cu cine se juca. „Receptivă", bunica a sosit, într-un timp relativ scurt de la data trimiterii scrisorii, aducîndu-i un frățior — *Gelu Florin*. Singurul regret al ei — al Gloriei — în legătură cu evenimentul, care, altfel, i-a produs multă bucurie, a fost acela că băiețelul era... mult prea mic, pentru a se putea juca cu ele după pofta inimii. Dar, neajunsul a dis-

părut, firește după o vreme — Gelu devenindu-i un minunat tovarăș de joacă.

Au urmat apoi, în ordine, prin aceeași delicată și atentă grijă a... berzei, binefăcătoarea oamenilor, *Alina-Patricia* și *Agata-Cătălina*. Ce-i drept, cu patru copii, grijile familiei au sporit, dar, au apărut, compensatoare, noi candori și gingășii ce dau un farmec aparte vieții. Evident, cu fiecare dintre ei am retrăit acea miraculoasă lume a basmului cu minunatele ei întîmplări.

Încep să dispară legendele

Apoi, după o vreme, în raport cu vîrsta unuia sau altuia, ne-am oprit la realități ale zilei, la întîmplări adevărate, față de care copiii manifestau un interes tot mai stăruitor, faptul marcînd, în același timp, și un proces sui-generis de demistificare a unor lucruri acceptate pînă la acea dată, în forma în care le fuseseră administrate de părinți. Abili, cei mici, spre exemplu, s-au înțeles între ei cum să supravegheze venirea acelui moș misterios, care, în fiecare an, de cînd știau ei, descindea, cu regularitate, în timpul sărbătorilor de iarnă, în casa lor (respectiv în casa noastră), aducîndu-le numeroase și variate cadouri. În acest scop, Agata trebuia să simuleze somnul pentru a putea rămîne în casă spre a urmări, tot timpul, cum se vor petrece lucrurile, urmînd a le relata celorlalți cu exactitate. Prin această abilă stratagemă, copiii operau, de fapt, *demistificarea* unor rînduieli, descoperind că „aranjamentul" aparține rîvnei și ostenelii părinților lor. Firește, totul s-a încheiat în limbajul potrivit vîrstei — hazul. Cu acesta, povestea cu „moșul" supranatural lua sfîrșit, cum sfîrșit luau și alte făpturi imaginare ca „muma pădurii", „huceana" etc. Îmi dădeam seama că, de-acum, balanța solicitărilor înclină, tot mai mult, spre *faptul credibil*, realmente petrecut, sau, în orice caz, posibil, ca moment în desfășurarea vieții. Masa de prînz și cina sînt însoțite, aproape cu regularitate, de asemenea întîmplări relatate, uneori, de părinți, iar în cele mai multe cazuri, de bunici și de tușica Lucreția, de profesiune învățătoare.

În final, li se cere și lor să relateze asemenea întîmplări petrecute de ei, ceea ce și fac, am observat, cu multă plăcere. Consider că o astfel de activitate, nu numai că este deosebit de plăcută, dar, este și extrem de utilă în dezvoltarea unor facultăți psihice ca inteligența, memoria, imaginația, atenția, puterea de compoziție, limbajul etc. Sînt folosite, în aceste ocazii, de către copii, în mod ingenios, cunoștințele dobîndite în clasă sau pe calea lecturii și a altor surse ca radio-ul, televizorul filmul etc. Felurite atlase: geografic, istoric, botanic, zoologic etc., precum și diverse dicționare încep să devină serioase instrumente de lucru, astfel încît dialogul nostru dobîndește, treptat, un caracter realmente științific.

Dispar și tainele naturii

De un interes deosebit pentru ei au fost și sînt excursiile, dat fiind că, în timpul efectuării lor, învață lucrurile și fenomenele „pe viu", cum se spune. În această ordine de idei, îmi amintesc de excursia făcută, în plină vară, în satul natal al bunicului, cînd cei patru copii se aflau la trei nivele de vîrstă: școlară (1), preșcolară (2), și antepreșcolară (1). Mergînd pe cîmp, ei au descoperit într-o dîlmă (răzor), *casa viespiilor* — adevărată cetate subterană, s-au oprit să admire cîteva impunătoare construcții arhitectonice — *mușuroaie* — înălțate, cu hărnicie și migală, de furnici, s-au edificat asupra unor *lăcașe* de cîrtițe și asupra unor *„tronsoane"* de metrou, meșteșugite de șoareci de cîmp, ș.a.m.d., totul fiind urmărit cu atenție și curiozitate, întreținînd, în același timp, discuții vii și extrem de interesante asupra celor văzute, din cînd în cînd, făcînd, bineînțeles, apel, mai

Care dintre ele e păpușa?

ales la bunicul, ca ultimă instanță.

Tot acolo, dimineţile, copiii s-au obișnuit să cunoască o seamă de păsări după înfăţișarea și cîntecul lor, iar în amurg se delectau cu solitarul scripcar — greierul, pe care, nu o dată, l-au surprins stînd, ceremonios și afectat, la intrarea modestei sale locuințe, gătit, ca de altfel întotdeauna, pentru petrecere. Cîteva ore, dintr-un șir de nopți senine, au fost dedicate astronomiei pe înțelesul lor, fiind vorba în primul rînd de cunoașterea cîtorva constelații mai importante și de însemnătatea acestui lucru pentru oameni.

Îndrăznețe și interesante au fost, de asemenea, discuțiile cu ei despre plante, arbori și pomi, ajungînd, pe nesimțite, de la păreri privind viața acestora, la considerații asupra frumosului și utilului, evident, totul fiind exprimat la nivelul posibilității lor de asimilare. Emoția cea mai puternică au trăit-o însă copiii în momentul cînd, împreună cu bunicul, au pătruns în stufărișul grămădit în partea de hotar numită „*lab*“, unde, în anii cu ploi abundente, bălțește apa, crescînd, în voie, trestia, papura, pipirigul și alte plante de apă, constituind o junglă în miniatură, greu de străbătut. Acolo, copiii au întîlnit o întreagă lume de viermi și insecte, de lipitori și salamandre, care se foiau, pretutindeni, ori încotro ai fi întors privirea. În continuare, o altă plăcută surpriză pentru ei a fost marcată de zbughirea unui iepuraș, dintr-un smoc înalt de ierburi și de piciorul cocoșului, aflat nu departe de huda prin care ieșiseră din stufăriș.

Toate aceste minunății au dat copiilor o sumedenie de cunoștințe, și, în același timp, au declanșat în conștiința lor trăiri a căror urme nicicînd nu li se vor mai șterge din memorie. Amplificate, în cursul anilor care au urmat, ele au devenit experiență de viață, favorizînd dezvoltarea ființei lor în toate planurile. Mi-am dat seama că, printr-un proces continuu de osmoză intervenit, în mod firesc, cunoștințele acumulate în asemenea ocazii se integrează și se contopesc cu cele provenite pe alte căi. Se constituie astfel un *sistem viabil* de cunoștințe, care se *autoreglează* spontan, în absența oricărei presiuni și inhibări, la care, din păcate, mai sînt încă supuși copiii. Acest *sistem viabil* de cunoștințe, cum e și firesc, își relevă o funcționalitate, sensibil sporită. Am verificat cele ce afirm, urmărind, adesea, dialogul dintre Alina și Agata (clasa a IV-a, și respectiv, a II-a primară) pe marginea unor chestiuni legate de viața școlară și de anumite *situații-problemă*, ivite în diverse ocazii, printre care și cele ce vizează jocurile de inteligență etc. Soluționarea de către cele două a acestora, în mod curent, ca și limbajul bogat nuanțat și plin de culoare, demonstrează trăinicia și puterea de funcționalitate a sistemului de cunoștințe menționat.

În altă ordine de idei, vreau să relev aici necesitatea și importanța *sentimentului de securitate* pe care copiii trebuie să-l simtă, ocrotitor, în cadrul familiei. El dă copiilor imbold în muncă și îi susține în toate întreprinderile lor îndrăznețe, atît în activitățile școlare cît și în cele de organizație — pionieri și U.T.C. Cred, de asemenea, că nu e de prisos să amintesc necesitatea de a încuraja la copii, alături de sentimentul de securitate, și *sentimentul participării* acestora la rezolvarea treburilor gospodărești ale familiei, primind fiecare sarcini pe măsura posibilității de a le realiza. Insistînd asupra formării acestui sentiment la copiii noștri, trebuie să spun că după un timp am încercat satisfacția de a-i vedea antrenîndu-se în chestiunile gospodărești, foarte mulțumiți dacă munca lor este observată și apreciată cum se cuvine. Procedînd astfel, copiilor li se formează, și, treptat, li se consolidează un *simț al personalității*, care va sta la temelia formării laturii morale a personalității viitorului cetățean, garanția împlinirii responsabile a tuturor sarcinilor.

Desigur, nu-mi este și nu ne este ușor să creștem patru copii, dar trebuie să mărturisesc că, printre greutăți și necazuri, cuvîntul cald și gestul delicat, ca și atențiile lor, sînt cuceritoare. Ele imprimă zilelor noastre un aer de elevată spiritualitate, departe de vidul și pustiirea singurătății. Însăși povara anilor se duce mai plăcut cu ei, casa ne este mai plină de frumos; căci, fiecare copil, se pare că e o deschidere florală, cînt de care freamătă inima noastră.

Trăind și muncind alături de acești copii, nepoții mei, un gînd îmi stăruie în minte, și, am ferma credință că nu greșesc. Iată și miezul acestui gînd, care a pus stăpînire pe mine, încă de la bun început de cînd mă știu cu copii în casă. *Nu cred să fie, în sensul superior uman, o mai deplină bucurie decît aceea de a te vedea printre copiii sau nepoții tăi și a trăi mereu cu emoția că fiecare din ei reprezintă o devenire, o rază de speranță în mersul neîntrerupt spre viitor al familiei, al unui neam, al unui popor.*

MARIA NEAMȚU

COPILUL — UN SEMN DE LUMINĂ AL TRECERII PRIN VREME

SÎNT greu de adunat în vorbe atît marile cît și simplele adevăruri existențiale. Și, adeseori, numai cu riscul de a repeta ceea ce s-a spus și s-a tot spus, reușești să formulezi cîteva gînduri dragi și adînci. Spui, astfel, că există în viața fiecărei femei anumite clipe-miracol care — fără să conțină în esența lor nimic extraordinar — îți creează sentimentul că te-ai mai născut o dată, că trăirilor tale li se adaugă noi

izvoare de sensibilitate și iubire. Îți spui, adolescentă fiind, că nimic nu va mai putea egala bucuria primului fior al dragostei celei mari și sincere, că nici o altă primăvară a lumii nu va mai fi în stare să repete frumusețea și puritatea primăverii primului sărut și a primei strîngeri de mînă. Mai tîrziu, fără să fi uitat toate acestea, ai convingerea că ziua în care ai întîlnit pe acela de care îți vei lega șirul tuturor zilelor nu-și va vedea niciodată egalată intensitatea vibrației. Și, tot așa, tinerețea îți dăruiește mereu alte și alte zile pe care le numești — cu deplină limpezime — unice, dar care se vor vedea pălind în fața uneia singure, ziua aceea plină cît o întreagă viață, ziua în care devii mamă. Preaplinul de simțire se lasă anevoie strîns în cuvinte. Ești, în acele deosebite momente, însăși natura, însăși viața, ești superba creatură care poate, la rîndu-i, crea. Iar cînd vezi chipul gingașei făpturi pe care ai adus-o pe lume, chip în care întrezărești, ca într-o oglindă, propriile-ți trăsături, înțelegi că, îndeplinindu-ți marea menire de femeie, îți adaugi vieții hărăzite prin nașterea ta, o nouă viață, de-a cărei puritate nu poți să nu te simți copleșită.

Dar marile, adevăratele minuni, încă n-au început. Te trezești, cu încetul, străbătînd un imperiu al gesturilor mici, ocrotitoare, blînde, pline de dezmierdări, îți descoperi marea putere de a fi bună și de a iubi cu întreaga ființă. Niciodată nu te-ai simțit mai fericită ca atunci cînd ți-ai putut alinta propriul copil. Aflarea *marelui rost* este — am simțit asta cu putere — un moment care te călăuzește spre propria-ți cunoaștere, spre propria-ți înțelegere. *Mai apoi începi, alături de mica și atît de draga ființă, să redescoperi jocul și să înțelegi ce înseamnă responsabilitatea bucuriei, a acelei bucurii întemeiate pe speranță și încredere în ziua de mîine.*

Erau amieze tîrzii de vară, erau înserări viorii, semănînd dimineților, erau clipe făcute parcă anume pentru a trăi și înțelege poezia. Ascultam — venind parcă dintr-o altă lume, lumea iubirilor celor pure și definitive — glasul bărbatului meu, care citea într-un colț al garsonierei ce ne-a asigurat germinarea tuturor marilor noastre visuri. Citea un poem al lui Geo Bogza, un poem pe care nu-l voi mai putea uita niciodată, un poem în care era invocat numele fetiței noastre — pe care o așteptam atunci cu indescriptibilă emoție —, un poem pe care, în diminețile cînd ea se trezește veselă, i-l recit, la rîndu-mi pentru a crește și a învăța primele cuvinte din chiar această minunată împerechere de cuvinte:

„Ioana-Maria, au fost dimineți/cînd tu mă trezeai din somn/ca o lumină care venea din mine.// Ioana-Maria, au fost dimineți/cînd răsăreau doi sori *în lume.// În astfel de dimineți/priveam viața în față/iar părul îmi flutura în vînt/erau dimineți în care/florile plesneau de frumusețe,/dimineți în care răsăreau doi sori în lume.//Ioana-Maria tu răsăreai din mine/din sîngele meu/soare tînăr și fierbinte/și mă trezeai din somn/și cum deschideam ochii/începeam să mă gîndesc la tine/ și nu te mai vedeam decît pe tine, în toată lumea.“*

Da, Ioana-Maria — îi spun mereu fetiței mele — toate diminețile mele sînt astfel și vor fi mereu astfel, iar nevăzîndu-te decît pe tine în toată lumea, văd, de fapt, lumea, cu toate neamăgitoarele-i frumusețe.

Creșterea unui copil este calea cea mai dreaptă și mai sigură spre adevărata împlinire a părintelui, căci el trebuie să știe și să facă, să trăiască și să înțeleagă pentru doi deodată. Minunată trudă ce nu-și cere altă răsplată decît lumina din ochii copilului, far ce te atenționează că pe marea gîndurilor sale nu e furtună, că navele alunecă lin, ajutate de-un vînt prielnic, căile mișcătoare ale pătrunderii în marile înțelesuri.

Devii — și rîndurile de pînă acum arată, cred, asta — *mai sentimentală atunci cînd ești mamă. Mai femeie. Mai Om. Și, iubind-o cu o dragoste fără limite, îi mulțumesc fetiței mele pentru împlinirea pe care mi-a adus-o, pentru briza de nouă și proaspătă sensibilitate care îmi alintă, în fiecare moment, mintea și sufletul.*

Nă recunoaște cu ușurință și dă vădite semne de bucurie. Își întinde mîinile spre mine și parcă vrea să mă cuprindă în brațe. Mă alintă cu privirea și-mi spune — prin sunetele pe care le scoate (sunete pe care orice mamă reușește în scurt timp să le decodifice) că vrea să meargă la plimbare sau că ar dori să privească de sus, de la geam, mișcarea din jurul blocului. Atunci cînd îi înțeleg dorința — și lucrul acesta se întîmplă din ce în ce mai des — îmi mulțumește cu un chiot și-mi atinge fața cu o mînă mică, făcîndu-mă să mă simt ca în mijlocul unei calde ninsori, sărutată de aripa unui fulg mare, mătăsos.

Îi vorbesc mult și încerc să-i povestesc despre dragostea mea. Treburile casei, toate multele treburi ale unei case în care cei ce-o locuiesc se iubesc fără rezerve, sînt bucurii de nespus și, nu o dată, mă simt tentată să inventez, să creez, chiar atunci cînd am în față cele mai rutiniere dintre munci. Zilele înfloresc și copilăria — acest mare port la oceanul speranței — ajută florilor să-și păstreze culoarea și parfumul. Aștept, așadar, anii care vor veni — și pe care nu-i pot vedea altfel decît învăluiți în hlamida imaculată a păcii planetare — cu iubire și lucidă visare, adunînd bucurii după bucurii. Desigur, în acest timp, florile copilăriei își vor scutura petalele în părul meu. Dar nu despre bătrînețe va fi vorba vreodtă. Eu am să știu că firele albe nu sînt decît amintirea florilor pe care Ioana-Maria, alături de viitori ei frați și surori, mi le-a dăruit cu prilejul primei zile de martie a anului în care va ajunge să spună — și să înțeleagă ce spune — „te iubesc, mamă!“.

În nopțile în care Ioana-Maria doarme liniștită, cu un zîmbet mic plimbîndu-i-se pe buze, îmi spun — cu liniște și caldă împăcare — că, alături de pomul pe care l-am plantat pe vremea cînd eram elevă și de rîndurile pe care le aștern, cînd și cînd, spre o mai fidelă înțelegere a trecerii mele prin vreme, *Ioana-Maria este marele sens al unei existențe despre care pot spune, cu neclintire, că a prins înțelesurile lumii și vieții.* Și asta — făptuind.

ECATERINA BAN

Cum s-ar putea vorbi mai adevărat și mai cald despre autenticitatea bogăției sufletești și despre multitudinea virtuților pe care le pot avea mamele (și cu atît mai mult cele care s-au ridicat la nivelul recunoașterii sociale de mame eroine) decît referindu-te la toate mamele și gîndind în mod direct la acea mamă care ți-a dat viață.

Cea mai de preț calitate a unei femei:

VIRTUTEA DE A FI MAMĂ

PENTRU fiecare dintre noi, MAMA este *cel mai dulce și cel mai cald cuvînt* pe care îl putem rosti din suflet, întrucît se referă la cea care ne-a dăruit viața însăși. *Ea este eternul nostru soare sufletesc ce ne luminează ca o flacără sacră, care arde permanent pentru noi, dîndu-ne acea lumină caldă și blîndă — ce poate fi constant prezentă în inimile noastre — de care are nevoie totdeauna viața fiecărui om.* De aceea, oamenii simpli ca și marii oameni de cultură au recunoscut că **cea mai de preț calitate a unei femei, cea mai mare onoare, sursa tuturor bucuriilor ei sînt copiii și, deci, virtutea de a fi mamă.**

Dacă bunul suprem al oricărui om este însăși viața, pentru mama mea dăruirea vieții-a cît mai multor vieți-a fost suprema ei virtute. Pentru ea, *cei opt copii au reprezentat cea mai mare bogăție, darul cel mai de preț oferit familiei.* Dînd, din viața ei, viață copiilor săi, a știut să-i crească și să-i educe astfel încît s-au integrat în societate pe direcții pozitive de evoluție și realizare.

Ca nimeni alta din sat, mama s-a bucurat, astfel, de faptul că mai toți copiii ei au urmat studii-superioare și au o bună integrare socială. Prin participarea ei sufletească totală și egală la evoluția copiilor săi, mama și-a cultivat propriul său univers de virtuți, realizînd elemente importante pentru universul muncii și vieții acestora.

Deși pornea de la condiția de țărancă (care știa totul despre

felul *cum, cînd* şi *în ce mod* se seamănă grîul sau porumbul, despre *cum se face* pîinea mai bună, mai gustoasă, ea a urcat şi alte trepte pe portativul muncii, înţelegînd mult şi din specificul vieţii profesionale a fiecăruia dintre copiii ei. Aşa a aflat despre importanţa şi conţinutul activităţilor studenţeşti şi de cercetare, despre efortul necesar obţinerii unui doctorat, despre ceea ce presupune munca unui cadru didactic universitar-întrucît acestea cuprindeau viaţa fiicei sale mai mari; ştia că nu-i prea simplu să fii inginer la Comitetul de Stat al Planificării, cum este cazul băiatului ei mai mare; de asemenea, a ştiut că a fi cercetător într-un Institut de chimie macro-moleculară, al Academiei (unde lucrează un alt băiat al ei) înseamnă să depui eforturi pentru a găsi ceva nou şi necesar progresului societăţii. Tot astfel, mama a aflat şi despre cibernetică, pentru că o altă fiică a ei a absolvit facultatea cu acest profil şi este analist pentru activitatea cu calculatoarele electronice. A ştiut şi ce înseamnă să fii mecanizator în agricultură, pentru că un copil bun al ei a parcurs multe trepte pornind de la munca tehnicianului harnic şi priceput în acest domeniu. Aproape de sufletul ei a fost şi preocuparea altor două fiice ajunse învăţătoare. Mare i-a fost bucuria cînd fiica ei cea mai mică a ajuns învăţătoare în satul natal — mai ales că şi în satul Eşanca (ce aparţine uneia din cele mai de nord comune a ţării, Darabani) s-a construit o şcoală nouă şi frumoasă.

Mama a ştiut să ofere fiecărui copil aceeaşi dragoste, atenţie şi preocupare privind toate aspectele ce ţineau de viaţa lor, inclusiv de momentele cînd ei înşişi — devenind părinţi — trăiau evenimentele propriilor copii; ea a contribuit direct—şi cu aceeaşi dăruire maternă — la creşterea şi educaţia nepoţilor.

Un univers bogat de virtuţi i-a caracterizat modul de a fi, de a trăi şi de a munci. Aşa cum fiecare mamă poate fi neîntrecută în felul ei (poate fi cea mai bună, cea mai frumoasă şi desăvîrşită pentru copiii săi), mama s-a distins şi prin aceea că a oferit, cu multă generozitate şi delicateţe sufletească, ajutor tuturor celor care puteau beneficia de sprijinul ei. Uneori, chiar şi prin durerile, suspinele, neodihna sau lacrimile ei a clădit *binele* şi *frumosul* durabil pentru toţi cei opt copii ca şi pentru toţi nepoţii ei.

Iată de ce virtuţile ei — înţelese în sinteza lor amonioasă şi împlinite la un nivel superior — au asigurat conferirea Ordinului Gloria Maternă, ce i-a pus în evidenţă, recunoscîndu-i, toată bogăţia virtuţilor, toată nababica ei dăruire pentru împlinirea celei mai nobile calităţi a unei femei, calitatea de mamă.

Printre lucrurile „de suflet" ale iubitei mele mame, am găsit Ordinul Gloria Maternă, conferit de Consiliul de Stat al R.S.R., în 1973. Era pus într-un loc discret şi păstrat cu grijă ca un talisman. Prin el i se recunoştea meritul de a fi născut şi crescut cei opt copii, *capacitatea de a se dărui total familiei şi societăţii.*

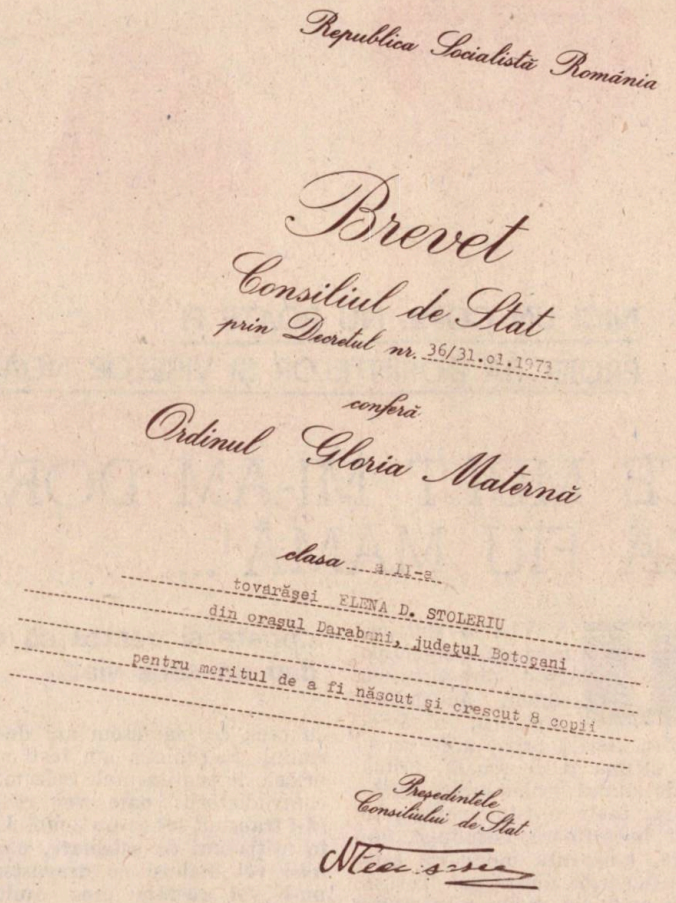

M-am gîndit atunci, cum gîndesc şi acum, la acele virtuţi pe care le recunoaşte şi le consacră acest Ordin, la portretul sufletesc şi social al mamei — cunoscută în satul ei, Eşanca, ca **Elena-Maria a lui Toadere Stoleru.**

Am gîndit şi la recunoştinţa ce o datorăm permanent părinţilor care au luptat pentru împlinirea aspiraţiei lor de a-şi *creşte bine* copiii, astfel încît *să înveţe carte şi să se realizeze în viaţă.* De aceea, *părinţii rămîn pentru noi amintirea neştearsă de vreme.* Ei *ne-au dat prima „lumină" — de gînd curat şi de acţiune frumoasă în viaţă — şi rămîn pentru noi un model demn de urmat, prin felul lor frumos de a trăi, prin modul în care şi-au făcut datoria faţă de tot ce trebuiau să realizeze.*

Lector univ. dr.
PAULA CONSTANTINESCU-STOLERU

NICI UN COPIL NU POATE FI
PROIECȚIA DORINȚELOR ȘI VISELOR NOASTRE

CE MULT MI-AM DORIT SĂ FIU MAMĂ!...

...poate și pentru că ei, copiii, dau un sens vieții

ÎN VIAȚĂ sînt numeroase momentele care-i direcționează cursul, aducîndu-i împlinirii, desăvîrșind-o. Astfel, prima zi de școală, ultima zi de școală, prima zi de muncă, prima iubire, căsătoria, toate aceste evenimente sînt hotărîtoare, lăsîndu-și, fiecare, amprenta puternică asupra fiecăruia dintre noi. Totuși, **nici unul din aceste evenimente nu are semnificația momentului în care devii mamă. Sentimentul pe care-l trăiești pentru mica ființă, neajutorată, a cărei existență și evoluție este indisolubil legată de existența ta, de dragostea și grija pe care i-o porți, de puterea de sacrificiu de care ești capabilă să dai dovadă, pentru a parcurge, alături de ea, firul întortocheat al unei noi vieți.**

Pentru mine, acest moment a avut loc mai tîrziu decît aș fi dorit. Am așteptat cu acea răbdare pe care numai o dorință puternică ți-o poate da. M-am pregătit ani de-a rîndul. Am cumpărat cărți de povești, cărți literare, culegeri de probleme — chiar dacă unele dintre ele sînt astăzi depășite. Mi-am făurit adesea în minte, în suflet, chipul și profilul moral al viitorului meu copil.

Cînd visul a devenit realitate, nimic nu s-a mai potrivit, parcă, cu ceea ce plănuisem ani de-a rîndul. În schimb, am fost cuprinsă de sentimentele cele mai contradictorii: **oare voi reuși să-i transmit tot ce am acumulat în atîția ani de așteptare, oare nu-l voi înăbuși cu dragostea, nu-l voi răsfăța prea mult? Voi ști să păstrez acea măsură fără de care nici un copil nu se poate dezvolta armonios? Oare voi fi în stare să-i călăuzesc pașii după liniile lui de evoluție și nu după dorințele și aspirațiile mele?**

Cel mai semnificativ — în concluziile la care aveam să ajung, după nașterea lui — a fost faptul că **niciuna din trăsăturile pe care i le-am atribuit, în gîndurile mele intime, nu s-a confirmat.**

Eu am visat un copil cu **talent muzical,** manifestat pe linia marilor clasici, cu înclinații artistice. **Fiului meu nu-i place, însă muzica clasică.** În schimb, el mă învață ce este **muzica pop,** muzica **rok,** muzica **country,** numele formațiilor celebre de muzică ușoară și m-a apropiat de muzica generației sale.

Mi-am dorit un copil studios, un premiant, un performer la matematică. Fiul meu are însă alte direcții de dezvoltare, alte înclinații și aptitudini. **Îi place tehnica,** la care eu nu mă pricep deloc. **Îi plac avioanele, mașinile. Camera lui este o altă lume într-o locuință fără vîrstă.** Afișe cu figuri de fotbaliști, de cîntăreți de muzică ușoară, cu imagini de avioane supersonice, de mașini de curse, mă ajută să înțeleg treptat că **fiecare generație își are gusturile ei, preferințele, liniile proprii de perspectivă,** ce nu pot fi impuse, arbitrar, nici măcar de cei mai pasionați părinți.

Fiul meu, ca și alți copii din generația lui, m-a ajutat să mă adaptez la ritmul și cerințele vieții pentru care se pregătește el, să accept realitățile pe care și le făurește generația lui, să-mi mențin pasul alături de el, dincolo de toate gîndurile, speranțele și calculele mele anterioare Și nu pot spune că este ușor. Sînt chiar momente cînd îmi chinui mintea să priceapă că **nici un copil nu poate fi proiecția dorințelor și viselor unei mame,** că **un părinte trebuie să se acomodeze cu niște împrejurări de viață pe care nu le-a prevăzut. Dar acest lucru nu m-a lăsat să îmbătrînesc, m-a obligat să retrăiesc viața din unghiul celui de care aveam grijă.**

Se spune, în mod firesc, că o mamă dă viaţă unui copil. Eu pot să adaug un lucru şi mai deosebit: **copiii ne dau şi ei viaţă,** în primul rînd **prin faptul că dau un sens vieţii noastre.** Dar, oare, de cîte ori n-am fost în situaţia de a lupta cu boala, de a o învinge, pentru a nu lăsa această misiune neterminată. Eu am simţit acest lucru şi, de aceea, ori de cîte ori fiul meu mă supără — şi nu pot ascunde că, într-adevăr mă supără, cu tot ce îşi supără şi alţi copii mamele — îmi amintesc un lucru: **datorită lui trăiesc, datorită lui am avut puterea să lupt cu stihiile întunericului. Nu trebuie să mă dau bătută, chiar dacă lupta pare să fie fără sfîrşit şi chiar dacă, uneori, simt că puterile încep să-mi scadă.**

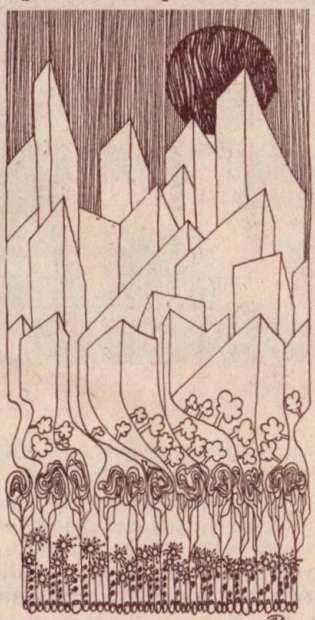

Desen de OVIDIU PREDESCU

Nu ştiu încă ce va deveni copilul meu. Se află la răscruce de drumuri. **Ce va alege? Cum va reuşi în viitor?**

Sînt întrebări care îşi vor primi răspunsul cîndva, poate curînd. **O dorinţă arzătoare, o grijă mă frămîntă: să devină un om adevărat, un om de omenie, să fie un tînăr harnic, cinstit, credincios idealurilor şi aspiraţiilor sale, folositor sieşi, celor din jur şi societăţii în care trăieşte, patriei sale.**

Prof. MARIA TAIBAN

ŞCOALA — PALATUL MINUNAT AL VIEŢII

CU FIECARE PRIMĂVARĂ, bătrînul tei solitar de lîngă poartă îmbracă straie noi, renaşte, în timp ce primăverile se duc... Cu fiecare zi ce trece, se bucură parcă de oameni, de frumuseţea zilelor ce le-a apucat. Îşi apleacă tăcut crengile şi mîngîindu-mă cu duioşie, mă sălta uşor, cu grijă, aruncîndu-mă în corabia temerară, pe oceanul vieţii.

Am pornit astfel, sub îndemnul bătrînului tei, spre piscul spre care urcă întreaga omenire pe nenumărate poteci, spre idealul vieţii — c o m u n i s m u l. Am părăsit valea plină de miresme de fîn cosit şi zumzet de albine a copilăriei şi urc... urc mereu fără a obosi. Am străbătut împărăţia minunată a literelor şi cifrelor, emoţiile în faţa necunoscutului înfiorîndu-mi mintea şi întreaga fiinţă.

Cînd străbătînd crînguri însorite, grădini de aur — legile, definiţiile, lectura — drumul a început să fie mai frumos, dar mai sinuos, am ajuns la răscruce...

Trebuia să iau o hotărîre îndrăzneaţă. Atunci îmi ieşi în cale „zîna bună" a copilăriei, şi-mi dărui ghemul fermecat, luminîndu-mi poteca ce se cerea străbătută.

Era dăscăliţa mea, învăţătoarea care mi-a pus pentru prima dată condeiul în mînă şi m-a învăţat să pronunţ dulce şi să scriu cu dragoste: MAMĂ, PARTID, PATRIE.

M-a învăţat să iubesc. Să iubesc totul. Şi codrul, şi oamenii, şi viaţa...

Blîndă şi generoasă, m-a privit încrezătoare şi m-a convins de frumuseţea călătoriei, pe poteca aleasă.

Icoana chipului ei mi-a călăuzit paşii, dîndu-mi puteri şi încredere în mine, în frumuseţile şi satisfacţiile pe care mi le va dărui VIITORUL...

Acum, cînd drumul este aproape de capătul ce duce-n „ţinutul meseriei" ce noi gînduri îmi străbat fiinţa?

Sînt gînduri despre haina pe care curînd va trebui-şi sînt nerăbdătoare-s-o îmbrac, mîndră de frumuseţea şi croiala ei, haina de dascăl, de educator.

Sînt gînduri îndreptate spre chipul meu de mîine, care-mi surîde încrezător. „Da. Sînt deja la catedră", îmi spun, cînd plină de emoţie păşesc printre micile făpturi ce vor înflori în cîmpul unde mîine voi semăna florile cunoaşterii, cinste şi dragoste. Înconjur cu duioşie copiii şi mă emoţionează întrebările lor nevinovate. Peste puţină vreme, aceleaşi priviri însetate de cunoaştere îmi vor ieşi în cale. Vor fi primele roade ale muncii mele, de pe cîmpul pe care m-am angajat, plină de credinţă, ca ucenic al vieţii. şi slujitor al şcolii.

Mă regăsesc în aceşti copii. Mă joc cu ei, le cînt despre primăvară, pace şi copilărie, despre fericire...

Catedra devine un palat minunat, plin de flori şi zîne, de codri şi izvoare fermecate pe care copiii îl jinduiesc, îl doresc mereu deschis şi primitor...

Înv. ANA TUDOROIU

SIAMEZELE SURÎD, PENTRU CĂ ŞTIINŢA A ÎNVINS...

CARE DIN ELE SĂ TRĂIASCĂ, LINA SAU GHERGHINA?

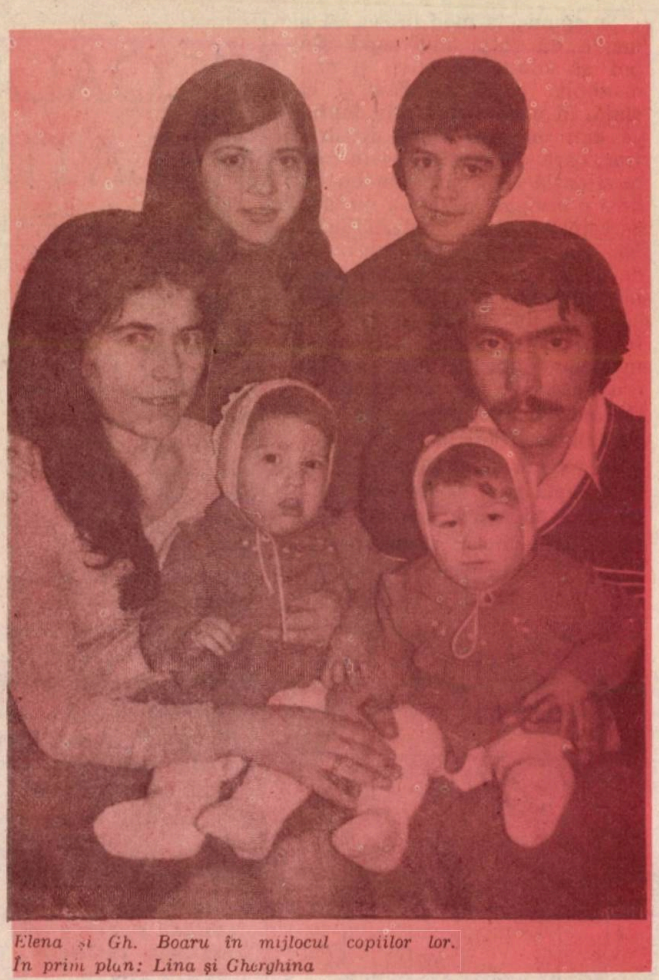

Elena şi Gh. Boaru în mijlocul copiilor lor. În prim plan: Lina şi Gherghina

LINA e surîzătoare şi jucăuşă, Gherghina — mai reţinută, distantă.

Amîndouă fetiţele fac parte dintr-o statistică mondială, bizară şi emoţionantă: într-un an, în întreaga lume se nasc şase cupluri siameze, adică unul la şase milioane de naşteri.

Lina şi Gherghina s-au născut la maternitatea din Botoşani, la 29 iulie 1982. Părinţii: Gheorghe şi Elena Boaru, lucrează la Întreprinderea Textilă Moldova, din acest oraş. Naşterea fetelor a fost dramatică. Mama lor spune ori de cîte ori se iveşte prilejul: „N-am să-i uit pe medicii Rodica Aldea şi N. Stîncescu, care au asistat venirea pe lume a fetiţelor". Nici pe medicul Ioan Vinturache, care a făcut primele demersuri pentru rezolvarea situaţiei lor deosebite. Apoi a intrat în avangardă dr. Gabriel Ionescu de la clinica de chirurgie pediatrică din Iaşi, care a scris doctorului Noel Genton — colegul său de la Lausanne...

Lina şi Gherghina erau unite prin torace. Dar, cine ştie, exista eventualitatea de a avea organe comune şi, în cazul acesta, una din ele putea fi condamnată să moară, iar mama lor trebuia să decidă: să trăiască Lina sau Gherghina?

Dar, care mamă cu două inimi şi-ar putea smulge una?

Zumzetul avionului care o ducea pe mamă — cu cele două siameze — spre spitalul Chuv din Lausanne torcea fără încetare, în mintea femeii, întrebarea cumplită, dar de neocolit: în situaţia că una din ele ar fi trebuit să „cedeze" celeilalte locul... în viaţă pe care trebuia să o prefere?

Elena Boaru, acum, nu mai aminteşte de această trecere a ei prin purgatoriul întrebărilor fără răspuns. Divizarea siamezelor s-a încheiat (ce simplu e de vorbit pentru cei de pe margine) cu o grefă de dura-mater, — una din „foiţele" care învelesc creierul. Acest excepţional material, păstrat în aşa-numitele „bănci de organe", a fost folosit pentru a crea cîte un pericard pentru fiecare din inimile celor două siameze (inimile fetiţelor erau, atunci, învelite în acelaşi „săculeţ", pericardul)...

Ştiinţa medicală le-a salvat de o existenţă împovărătoare. Vizavi de această situaţie ciudată, Lina şi Gherghina s-au născut a doua oară.

Acum fostele siameze au ajuns... mari, au doi ani, sînt pline de neastîmpăr copilăresc, se agită prin casă, prin parc, unde mama le însoţeşte permanent cu priviri ocrotitoare.

Se cuvine să omagiem grandoarea ştiinţei biruitoare. Se cuvine să omagiem şi materna dragoste care, după cum afirmă medicul Dan Hamza, care le supraveghează a contribuit hotărîtor la depăşirea extraordinarului, a dificilului prag.

— Mai am trei copii, spune E.B. — dar am dorit din tot sufletul să-mi fie casa plină şi fetiţele să fie salvate. Acum cînd ele au devenit nişte copii ca oricare alţii, mie mi-a rămas peste fire de mare grija permanentă de a le îngriji ca să le văd tot mai mari, sănătoase şi vrednice de eforturile ce s-au făcut pentru ele.

Simţiri fireşti de părinte!...

EUGEN HRUŞCĂ

PROBLEMA...

DECIBELILOR,

ACUM

100 DE ANI

ÎN BUCUREȘTI

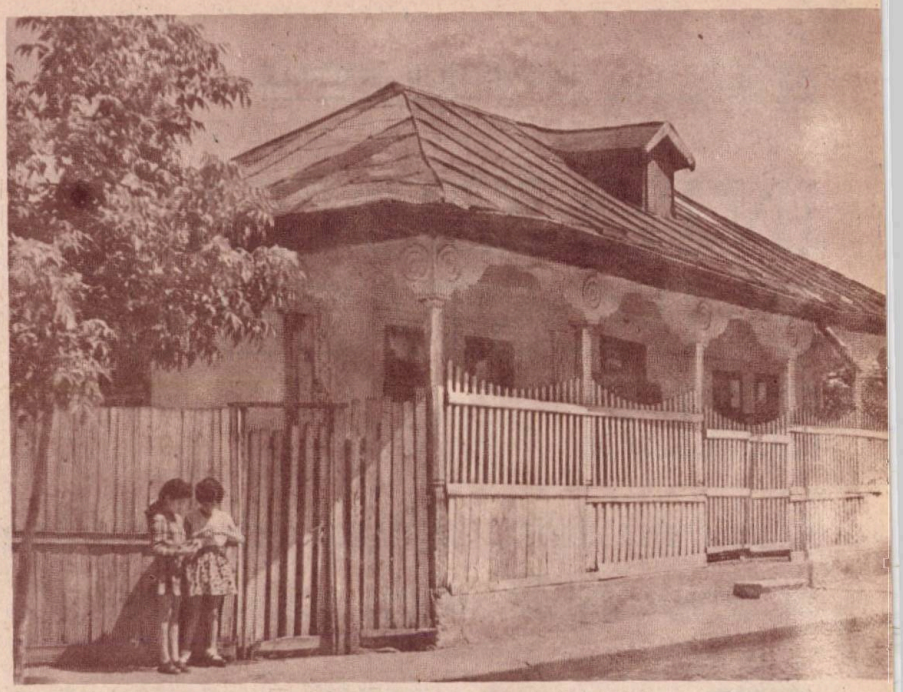

București — Casă veche din str. Orzari 63, declarată monument istoric

PAVAJUL DE LEMN

MULTIPLE sînt problemele care stau în fața edililor marilor metropole, pentru a fi rezolvate. Printre acestea, *poluarea sonoră reprezintă una din cele mai importante.* Pentru soluționarea ei s-a interzis clacsonatul, dar mijloacele de transport fac încă un zgomot asurzitor — depășind, adesea, decibelii admiși pe plan mondial — ceea ce dăunează sănătății omului. Și totuși, *poluarea sonoră nu e o problemă nouă, ea fiind în atenția edililor încă din secolul trecut, în toate marile orașe ale lumii, ca și în București.*

Astfel, în urmă cu o sută de ani, edilii Capitalei României au căutat și au găsit un mod de a diminua zgomotul străzii adoptînd *soluția pavajului de lemn.*

În legătură cu aceasta, reproducem un extras din pag. a II-a a ziarului „Universul" nr. 221 din 19 Sept. (1 oct.) 1895, intitulat: **„Noul pavaj de lemn".**

„Pavajul de lemn pe care primăria Capitalei îl construiește pe Calea Victoriei va fi gata în curînd. Iată condițiile în care se construiește acest pavaj. Pe pămînt se așerne un strat de vreo 15 centimetri de beton, iar deasupra se tencuiește cu ciment amestecat cu nisip. Cînd betonul s-a închegat bine, se începe pavarea cu lemn. Bucățile de lemn sînt din brad și muiate în păcură. Ele au forma unor cărămizi și se așază

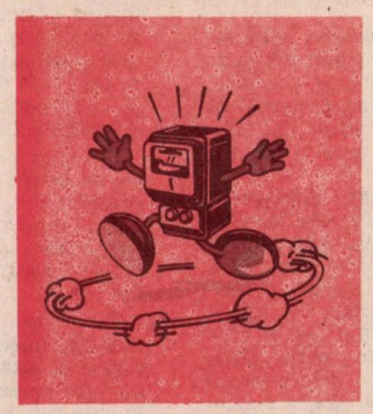

pe muchie, în ordinea în care se așeza piatra de granit la vechiul pavaj — adică, astfel ca șirurile să nu formeze șanț la mijloc. După terminarea acestei operațiuni, se umple golurile dintre șiruri cu tărîțe de lemn, iar pe deasupra se așterne un strat subțire de ciment amestecat cu nisip. Lemnul de brad fiind foarte poros, zgomotul trăsurilor e absorbit, iar drumul lin. Avantajul pe care îl mai are acest lemn de pavaj, e că se repară foarte lesne. Cînd se strică o bucată de lemn, se vîră imediat în ea un burghiu, se scoate afară bucata stricată și se înlocuiește cu alta nouă, fără să mai fie nevoie de întreruperea circulației".

Desigur, în zilele noastre pavajul cu lemn nu mai corespunde — lemnul e mult prea valoros pentru a i se da o astfel de întrebuințare, așa că edilii sînt obligați a căuta soluții noi, folosind alte materiale ieftine și rezistente la traficul intens al mijloacelor de transport actuale, la tonajul mare și viteza cu care se circulă. Totuși, încercarea edililor Bucureștiului din secolul trecut, merită să fie reținută ca o *preocupare și rezolvare fericită a problemei,* corespunzător realităților vremii. Azi așteptăm altceva.

ILIE CIUTESCU

INTELIGENȚA ȘI IPOSTAZELE SALE

Oscilații între optica „descurcăreților" și principiile eticii socialiste

ACCEPȚIA CEA MAI FRECVENTĂ (fiindcă definiții sînt peste patru sute) care se dă inteligenței este aceea de **capacitate a spiritului uman de a rezolva cu ajutorul „instrumentelor" intelectului probleme (situații noi) teoretice sau practice.**

După domeniile în care se manifestă și după „instrumentele" cu care operează, există diverse tipuri de inteligență, dintre care s-au impus în limbajul de specialitate, mai ales, următoarele: **teoretică** (operează cu concepte și cu cifre, adică cu simboluri), **practică** (care mai este numită, metaforic, și „inteligența mîinilor") și **socială**. Unii psihologi susțin și existența unei **inteligențe generale,** care, în fond, este **o capacitate a intelectului de a opera și rezolva probleme din toate domeniile.**

În popor, sinonimele: **deșteptăciune, istețime, agerime (ascuțime) de minte, iscusință, pricepere** ș.a. desemnează cam aceeași virtute a minții, datorită căreia omul poate obține performanțe diverse — într-un domeniu sau altul. Cel inteligent (isteț, deștept etc.) este apreciat și stimat, ca atare, de semenii lui.

Inteligența fiind un instrument, valoarea ei este determinată de modul în care este folosită. După cum energia nucleară a fost utilizată atît în scopuri constructive, ca de pildă, pentru binele omului, al omenirii, dar și pentru producerea de calamități incomensurabile, tot așa și acestui „instrument" al intelectului pot să i se dea întrebuințări diverse: de la **foarte utile,** pînă la **foarte nocive.** Cîte lucruri valoroase nu a produs inteligența omului de-a lungul secolelor? Dar, în paralel cu manifestările ei pozitive, cîte calamități nu a determinat tot ea atunci cînd a fost necorespunzător folosită.

Să nu luăm însă numai situațiile-limită. Căci, din păcate pentru om expresii'e acceptate: **omenire** și **omenie** au de multe ori utilizări numai aparent benigne. Inteligența fiind și un instrument de adaptare socială, unii „beneficiari" ai ei o utilizează și pentru comiterea unor acte și fapte în totală contradicție cu normele etice ale societății noastre. Mai grav este însă faptul că **asemenea fapte și comportări** sînt socotite de unii drept **rod firesc al inteligenței** sau **istețimii celui în cauză.** Așa, de exemplu, despre unul cu cîștiguri oficiale modeste, dar cu realizări materiale deosebite se spune, cu un eufemism, că „se descurcă bine", deși *se știe cum se descurcă* și **pe spinarea cui. „Nu a fost un elev strălucit și nici la facultate nu s-a afirmat dar, iată, că în viață a ajuns foarte bine"** — se spune despre altul. Te întrebi — în mod firesc — Cum? Mi-a fost dat să aud din gura unei mame că **ar fi bucuroasă dacă fiica ei s-ar căsători cu un anume băiat, fiindcă „tare-i descurcăreț".** Deci — ați reținut bine! — nu fiindcă e frumos, nici pentru că este bine pregătit profesional, sau ar fi vlăstarul unei familii de oameni cinstiți, ci, — pur și simplu! — pentru că este **tare descurcăreț.** Aceasta era „calitatea" pe care mama, în miopia ei, o considera esențială pentru întemeierea unei căsătorii.

Mergînd pe firul unor asemenea raționamente, nu este de mirare că hoții de buzunare sînt considerați „băieți isteți", iar spărgătorii de bănci sînt apreciați ca avînd o „inteligență strălucită", constituind veritabile „modele educative" pentru o anumită categorie de tineri din Apus.

Dar, dacă așa stau lucrurile acolo, **în țara noastră, unde etica și echitatea sînt ridicate la rangul de principii majore de viață, inteligența nu este apreciată și aplaudată decît în măsura în care este pusă în slujba binelui obștesc, șmecherii, descurcăreții, ariviștii, afaceriștii fiind dezavuați, desconsiderați și condamnați moral și juridic.**

Este acesta un semn al unui înalt simț moral cu care a fost dotat poporul nostru, și care se cultivă din familie.

D. ION

ŞCOALA NOUĂ, SOCIALISTĂ — CETATE A CULTURII ŞI ŞTIINŢEI

ŞCOALA, această înaltă instituţie socială rămîne cuprinsă pentru toată viaţa în fizionomia spirituală a omului. Prin tot ceea ce sădeşte în inimile şi sufletele oamenilor, în anii de învăţătură organizată ştiinţific, şcoala asigură copilului şi tînărului noi orizonturi de cunoaştere, le înaripează visurile, le zămisleşte gînduri de biruinţă pentru tot ceea ce întreprind, în folosul lor şi al societăţii. Parafrazîndu-l pe poet, putem spune despre şcoală că este un adevărat izvor sacru de rodire, ce leagă pe copil şi tînăr cu viaţa într-o dulce înfrăţire.

Într-adevăr, anii de şcoală constituie pentru copil şi tînăr un izvor sacru, pe toate planurile vieţii lor. E drept că unele informaţii copilul le dobîndeşte în familie şi grădiniţă, dar cuantumul şi valoarea informaţiilor primite în şcoală îmbogăţesc şi înnobilează mintea cu date şi cunoştinţe acumulate sistematic. Lumea înconjurătoare este privită şi înţeleasă — sub acest aspect — treptat, în toate complexitatea şi măreţia ei. Tot ceea ce întîlneşte şi află de acum copilul — în perioada şcolarizării — este supus unei analize proprii, judecat prin prisma adevărurilor ştiinţifice însuşite. Şcoala îi dezvoltă, deci, copilului, apetitul pentru cunoaşterea organizată, îi cultivă adevărata sete de cultură. Şi, pe măsură ce urcă pe treptele şcolarizării, alte şi alte domenii ale ştiinţelor şi culturii i se dezvăluie, satisfăcînd în tot mai mare măsură nestăvilita lui dorinţă de a investiga necunoscutul, de a-şi apropia tainele nedescifrate pînă atunci. Orizontul său de cuprindere dobîndeşte astfel, an de an, o tot mai largă întindere în faţa noului şi pentru nou, mobilizîndu-l pe drumul luminos al cercetării şi cunoaşterii fenomenelor vitale ale existenţei omului în general şi a propriului popor, în special, cu tot ce a însemnat lupta în dezvoltare şi supravieţuire.

Pentru că, ajutîndu-l — pe copil şi tînăr — să-şi satisfacă setea de a investiga şi a afla, de a acumula tot mai mult din tezaurul ştiinţelor, tehnologiei şi culturii, şcoala îi face să simtă, să înţeleagă şi să accepte valoarea forţei creatoare a muncii, să preţuiască tot ceea ce părinţii, bunii şi străbunii lor au acumulat de-a lungul miilor de ani, prin grele eforturi şi nenumărare jertfe de viaţă, în simbolul existenţei tuturor: patria, ţara care îi creşte şi îi ocroteşte azi pe ei.

Şcoala îl ajută pe tînăr să înţeleagă necesitatea legămîntului sfînt de a-şi sluji, mai presus de orice, patria şi poporul. Orientat de gînduri nobile şi vise durabile, tînărul îşi croieşte astfel drumul în viaţă, socoteşte cu chibzuinţă şi acţionează cu fermitate, spre a deveni cît mai folositor semenilor săi, ţării care l-a crescut. Puterii cuvîntului i se va alătura, cu stăruinţă, forţa faptelor. Atitudinea lui faţă de viaţă fiind apreciată prin ceea ce înfăptuieşte şi cum înfăptuieşte pentru binele obştesc, pentru înălţarea patriei scumpe.

Din totdeauna, şcoala a fost, în egală măsură, lăcaş de cultură, ca şi mijloc de educare patriotică şi cetăţenească a tineretului. Şcoala zilelor noastre, şcoala socialistă, însă, a ridicat la cele mai înalte cote această înaltă misiune prin condiţiile materiale deosebite asigurate acţiunii de instruire a tineretului. Prin sălile luminoase de clasă, cabinetele, laboratoarele dotate cu aparatură şi tehnică modernă, bibliotecile şi sălile de lectură, amfiteatrele şi toate celelalte anexe — ce au transformat şcolile de azi în adevărate cetăţi ale culturii, asaltate an de an de sute de mii de copii şi tineri, dornici să cucerească piscurile înalte ale ştiinţei şi vieţii. Oriunde te-ai afla, într-un sat teleormănean sau în altul din Ţara Moţilor, pe meleaguri arădene sau vasluiene, în Haţeg sau Maramureş întîlneşti siluetele zvelte, etajate, ale localurilor de şcoli proaspăt văruite, împodobite oricînd ca de sărbătoare, în care copiii şi tinerii ţării, împreună cu profesorii lor, se adapă din fîntîna cu apă mereu proaspătă a ştiinţei şi culturii.

Şcoala noastră nouă a dat altă fizionomie localităţilor şi alt traiect personalităţii umane. Ea a devenit emblema spirituală a mediului unde acţionează. Păstrătoare a tradiţiilor înaintate ale poporului nostru, şcoala este, totodată, mesagera noului, a acestui măreţ prezent socialist pe care îl zidim cu stăruinţă şi iscusinţă. Investită de partidul comuniştilor să călăuzească în viaţă drumul milioanelor de copii şi tineri, şcoala noastră socialistă se achită cu cinste de nobila şi frumoasa misiune încredinţată de partid, de a da patriei generaţii pregătite şi cutezătoare, capabile să-şi înalţe patria iubită, România, pe culmile însorite ale comunismului

ANTON VASILESCU

PĂSTRAREA AUTENTICITĂȚII ARTEI POPULARE ESTE OBLIGATORIE

JUDEȚ DIN INIMA ȚĂRII, Sibiul se înscrie cu marcantă personalitate în constelația acelor statornice vetre de civilizație românească, recognoscibile în etnografia și folclorul național, prin zestrea locală de tradiție și specific, respectarea obiceiurilor și datinelor strămoșești, a felului nostru de a fi, de a trăi, de a gîndi și năzui. Poate și natura melagurilor și-a lăsat puternic amprenta asupra originalității și diversității manifestărilor materiale și spirituale pe care le întîlnești la intersecția cu Țara Oltului, Valea Hîrtibaciului și regiunea Tîrnavelor.

Bogăția fără seamăn a artei populare din aceste locuri, așezată în casele „obștilor sătești" de altădată sau presărată prin casele cu urzoaie și sucală de la deal și de sub munte, reunește, într-o îmbinare caldă și armonioasă, utilul cu frumosul, bunul gust cu măiestria artistică a execuției, varietatea cu simplitatea plină de eleganță. În toate genurile de obiecte confecționate din lemn, piatră, fibre, piele sau metal, creatorii au folosit și folosesc din plin calitățile materialelor prime pentru a obține efecte artistice deosebite, alături de funcționalitatea utilitară a obiectului respectiv.

Harnici și modești, investind în fiecare lucru pe care-l fac nu numai trudă și talent, ci și acea ordine interioară care să-i dea viabilitatea și trăinicie, creatorii populari din satele de azi se află totdeauna în fruntea obștei, răspunzînd cerințelor și aspirațiilor ei, contribuind la ridicarea spirituală a satului socialist, aflat astăzi într-o continuă dezvoltare și înflorire.

Preocupați de stadiul actual al creației populare, de faptul că în ultimul timp cercetătorii semnalează cu o anume acuitate și comentează ca atare evoluția procesului de diminuare privind crearea artei populare în mediul rural, am făcut apel la cunoștințele și experiența îndelungată în acest domeniu a unui creator bine cunoscut nouă, MARIA SPIRIDON, din Avrig. Trăind și muncind într-o bogată zonă etnofolclorică, creatoarea Maria Spiridon s-a aplecat cu dragoste asupra scoarțelor populare, cărora, prin iscusința mîinilor sale, le-a asigurat condiții noi de înflorire. Atestarea talentului „meșteriței cu mîini de aur" o găsești în diplomele decernate cu diferite ocazii: participarea la Primul festival internațional de folclor „România'69", Premiul Uniunii Artiștilor Plastici pe anul 1970, premii la toate cele trei ediții ale Festivalului național „Cîntarea României", premiul I la expoziția de artă populară din Bulgaria, 1978, diplome de participare la festivaluri și expoziții în Canada — 1980, Statele Unite ale Americii—1981, etc.

— Deci, spuneți-ne, Maria Spiridon, care este părerea dvs. despre evoluția creației populare în satul românesc contemporan.

— Cred că se poate vorbi de o diminuare obiectivă a dezvoltării artei populare în mediul rural, mai ales în ceea ce privește compartimentul obiectelor vestimentare. La noi, în Avrig — ca și în satele din jur — în puține gospodării femeile mai folosesc războiul de țesut, iar piese vestimentare tradiționale pentru uzul cotidian aproape nu se mai creează. Obiectele de îmbrăcăminte de o rară puritate ornamentală, pe care le mai dețin, au fost gîndite și realizate cu ani în urmă. Țărăncile care au fete mai mari confecționează pentru ele cîte 1—2 piese de vestimentație tradițională, însă exclusiv pentru scopuri și ocazii festive și nu pentru o utilitate cotidiană, așa cum se întîmpla în trecut. **În localitatea noastră, ca de altfel la nivelul perimetrului rural al întregii regiuni și țări, domină vestimentația de proveniență urbană, industrială, în concordanță cu complexul de factori impus de civilizația și confortul modern.**

— Cum apreciați, în acest context, în cadrul amplei mișcări artistice de amatori, contribuția creatorilor populari?

— Arta noastră populară este baza pe care trebuie să se dezvolte, preluînd tot ce este realizat artistic în creația contemporană. Pentru aceasta, în țara noastră există condiții favorabile, întrucît, spre deosebire de multe alte țări, la noi arta creatorilor și meșterilor populari este vie și constituie una din formele principale actuale de manifestare a sensibilității și a gustului pentru frumos al oamenilor muncii. Pe această artă populară tradițională trebuie să se înte-

meieze creaţia nouă a zilelor noastre. **Moştenirea artistică a poporului trebuie folosită în crearea artei noi, corespunzătoare cerinţelor epocii noastre.** Continuarea tradiţiei artistice nu înseamnă însă nici preluarea necritică, nici imitarea unor obiecte care — oricît de **valoroasă ar fi reproducerea** — nu vor însemna decît searbăde copii. Tradiţia artiştilor populari nu va căpăta viaţă decît prin legarea ei de nevoile şi aspiraţiile prezentului. **Reflectarea actualităţii nu înseamnă, desigur, aplicarea mecanică a unor embleme sau lozinci,** ci crearea unor obiecte care să reflecte condiţiile noi de viaţă, obiecte lucrate din materii prime şi tehnici specifice epocii noastre dar care, prin sinteză şi selecţie, să păstreze tot ce este mai valoros în arta tradiţională. **Realizarea acestui deziderat presupune cu siguranţă cunoaşterea, în primul rînd, a tezaurului local al creaţiei populare şi a specificului regional iar în al doilea rînd înţelegerea justă a problemei noului.**

— Ce credeţi că s-ar putea face, totuşi, pentru menţinerea şi perpetuarea creaţiei populare în situaţia în care contactul satului cu civilizaţia urbană, industrială — cauza primordială a diminuării procesului de creare a artei populare — este în creştere?

— O contribuţie deosebită la păstrarea, dezvoltarea şi stimularea creaţiei populare o aduc cercurile de artă populară care pot activa pe lîngă căminele culturale, cluburi, case de cultură, şcoli şi chiar unităţi industriale. De o deosebită eficienţă se bucură, de asemenea, clasele de profil ale şcolilor populare de artă. În toate localităţile rurale se găsesc creatori populari în diverse ramuri: ţesut, cusut, prelucrarea lemnului, cojocărit, împletituri, pictură pe sticlă etc., creatori care, evidenţiindu-se prin talent, gust, abilitate se pot mobiliza pentru a deveni instructori. Am condus, aici la Avrig, pînă la pensionare, clasa externă de ţesut-cusut a Şcolii populare de artă din Sibiu. Au trecut multe eleve pe sub ochii mei şi m-am străduit să le transform în adevărate continuatoare ale artei populare, în domeniul cusăturilor şi ţesăturilor specifice judeţului Sibiu. Păstrătoare ale motivelor, coloritului, stilului şi a vechii tehnici, capabile a înţelege pericolul alterării vechii şi frumoasei noastre arte populare **prin** introducerea firelor metalice, paietelor sclipitoare şi, în special, a motivelor străine, **ce anulează gingăşia şi rafinamentul vechi al inegalabilelor realizări de altădată.**

Consider că prin cercurile de artă populară s-ar trezi interesul pentru creaţia artistică şi pentru procedeele tehnice cu care se pot realiza obiectele de artă, iar printr-o bună organizare a lor se va putea aduce o preţioasă contribuţie la preluarea elementelor pozitive din arta tradiţională, valorificîndu-le în produse.

Am consemnat aceste cîteva gînduri ale talentatei meştere a culorilor, din Avrig, în speranţa că ele vor conduce la o mai profundă meditaţie, la mai multă chibzuinţă în ceea ce priveşte răspîndirea artei populare autentice prin mijloacele ce le avem la dispoziţie, ţinînd cont de rolul însemnat pe care aceasta îl are nu numai în educaţia estetică, ci şi în cea patriotică a oamenilor muncii din ţara noastră.

NICOLAE SCUTEA

Ştiaţi că...

...Pablo Picasso a fost cel mai prolific artist plastic? Opera lui însumează: 13.500 tablouri şi desene, 100.000 gravuri, 34.000 ilustraţii de carte şi 300 sculpturi sau lucrări ceramice, fiind evaluate la 690.000.000 dolari.

*

...Angel (Venezuela) este cea mai înaltă cascadă din lume. Ea se află în plină junglă şi are o cădere de 978 m.

*

...durata exactă a unui an este de 365 zile 5 ore, 48 de minute şi 45,6 secunde, sau 365,242,196 zile?

*

...există animale cu sîngele albastru? La gasteropode, crustacee, moluşte, cefalopode etc., sîngele e albastru, datorită pigmentului denumit „Hemocianină", care intră în compoziţia sîngelui şi care conţine cupru ce, prin oxidare, devine albastru.

...Grigore Cobălcescu a întocmit prima lucrare ştiinţifică a teritoriului României, intitulată: „Geografia fizică a Daciei moderne"?

*

...în ultimii 300 de ani au dispărut peste 130 de specii de animale şi păsări? În prezent sînt pe cale de dispariţie alte 240 specii.

*

...măsurînd viteza luminii cu un dispozitiv interferometric cu laser, s-a stabilit că ea este de 299.792,562 km/s. — în loc de 300.000 km/s, cum se ştia.

*

...între insulele Samos şi Noua Zeelandă a fost descoperit în 1983 Tonga Trach, cel mai înalt munte submarin (8.325 m.). Vîrful acestuia se găseşte la 365 m. sub nivelul mării.

*

...un ciclon în plină manifestare eliberează o energie de 10—15 ori mai mare decît bomba de la Hiroshima?

*

...Sahara pluteşte peste un imens rezervor acvatic, ce conţine circa 30.000 de miliarde de metri cubi de apă dulce.

*

....în urmă cu 40 milioane de ani, sudul Europei era scăldat de Marea Tethys, a cărei ultimă „amintire" este Marea Neagră? De-a lungul vremii, Marea Tethys fusese precedată de alte zece mări.

*

...Lacul Baikal, din Siberia, are o adîncime de 1620 m. şi că este cel mai adînc lac de pe glob?

„CHINDIA"

AUTENTICĂ REPREZENTANTĂ A FOLCLORULUI ROMÂNESC

Societatea „Chindia" a a luat ființă la Rîmnicu Sărat în anul 1898, iar organizatorul, întemeietorul și sufletul acesteia a fost Menelaș Chircu, om de cultură, născut în acest oraș la 8 septembrie 1864.

În întreaga sa viață Menelaș Chircu a citit mult, a întreținut relații de strînsă prietenie cu oameni de seamă ai țării, cu oameni de artă și cultură, printre care amintim pe: Alexandru Vlahuță, George Topîrceanu, Mihail Sadoveanu, D.D. Pătrășcanu, Cella Delavrancea, Nicolae Grigorescu, George Ranetti etc.

El a avut o mare pasiune pentru portul, pentru jocul și muzica populară românească.

Iată ce scria Teodor G. Baciu în cartea sa **„O viață aleasă":** „Nimeni altul — pînă la el — n-a cultivat și n-a căutat să ridice la înălțimea lor portul, jocul și muzica românească. Erau izvoare de bogăție care se iroseau. Erau creațiile neamului nostru peste care au trecut vitregiile vremurilor și tot n-au putut fi uitate"...

Animatorul „Chindiei" a cunoscut încă din tinerețe destul de bine viața oamenilor de la munte. Zilele petrecute în mijlocul lor l-au determinat și mai mult să iubească cu pasiune portul, jocul și cîntecul românesc.

Înainte de a pune bazele societății „Chindia", Menelaș Chircu organiza vara excursii la munte împreună cu un grup de prieteni. În zilele de sărbătoare se opreau în satele Jitia, Neculele, unde se făceau horele țărănești. Aici, în mijlocul naturii, orășenii făceau cunoștință cu **ia** și **opinca,** auzeau un **cîntec popular,** vedeau jocuri ca **brîul, hora** etc.

Numele societății vine de la denumirea bine cunoscutului joc popular românesc — **Chindia.** Scopul acesteia era să păstreze neștirbite jocul, portul și muzica românească. La început caracterul ei a fost local, iar treptat, treptat, pe măsură ce s-au format cadrele necesare, membrii formației de dansatori au dat numeroase spectacole.

După primul război mondial, prima și marea prticipare a membrilor societății „Chindia" a fost la București, la Teatrul Național cu ocazia serbărilor „Centenarului lui Tudor Vladimirescu". Succesul a fost desăvîrșit.

Dar iată ce scrie Teodor G. Baciu în cartea sa „O viață aleasă":

„În excursiile ce le făcea de 2—3 ori pe an la munte, nu se putea să nu facă tradiționalele hori de la Jitia la care veneau flăcăi și fete din 7—8 sate, unde se prezentau cele mai frumoase costume, cunoscînd că fata sau flăcăul care avea cel mai frumos costum primea 500—1 000 lei premiu. Se crease astfel un stimulent în sufletele lor și de fiecare dată veneau co-

stume și mai frumoase și mai autentice".

În orașul Rîmnicu Sărat, începînd cu luna decembrie se organizau serate de jocuri și costume, ce se prelungeau pînă în aprilie.

„Chindia" și-a făcut o apreciată prezență în orașele: Tecuci, Focșani,

Despre spectacolele „Chindiei" scriu ziarele vremii, iar în 1934 cei mai de seamă reprezentanți ai ei sosesc la Viena, încîntînd publicul cu măiestria lor, ducînd în același timp peste hotare frumusețea jocului, portului și cîntecului românesc.

În anul 1935 vor participa la Festivalul balcanic de la Istanbul, în 1936 îi vom întîlni la Olimpiada de la Berlin, în 1937 se vor deplasa în Norvegia, în 1938 la Roma și pe Coasta de Azur, iar în 1939 din nou pe Coasta de Azur — invitați, de astădată, ca urmare a succesului înregistrat la primele spectacole.

Bătrînii rîmniceni mi-au relatat că, atîta timp cît l-au ținut puterile, în fruntea horelor s-a aflat întotdeauna Menelaș Chircu — „un bătrîn simpatic, care dansa cu multă vioiciune, întrecîndu-i pe ceilalți membri ai formației"

VASILE N. UȚĂ

Dialoguri

LA UN MAGAZIN DE ÎNCĂLȚĂMINTE

Vînzătorul: — Pentru copilul dv. nu găsesc nici o măsură potrivită! Vă rog să veniți cu alt copil!

ÎN VIZITĂ

Gigele, de ce tragi cu urechea?
— Nu trag cu urechea tăticule,... Nu mi-ai spus matale că trebuie să-mi... ascult părinții?

ÎNTRE COPII

— Ce citește tatăl tău cu atîta atenție?
— Manualele mele pentru la anul. Nu vrea să încep clasa nepregătit...

ÎNTRE PĂRINȚI

— Nicușor a luat un al treilea doi! Trebuie să luăm măsuri!
— Sigur dragul meu, mîine mă duc să mă cert cu profesoara!

•

ÎNTRE SOȚI

Te-am prins! Acum știu de ce băiatul are note slabe! Cînd merg cu el la cinema, dezlegi rebus, în loc să înveți la aritmetică!...

DIALOG TATĂ-COPIL

— De ce l-ai bătut pe Gigel că-i mai mic decît tine?
— Păi... eu zic ceva, cînd mă bați dumneata?

PĂRINȚI ȘI COPII

— Cum a observat mămica că nu te-ai spălat?
— Am uitat să ud săpunul!

— Ce spui lui Moș Gerilă pentru cadoul primit?
— Mulțumesc tăticule!

•

Tatăl: Ca să te pedepsesc, îți iau trompeta pînă luni!
Copilul: Bine tăticule, ia-o! Dar să n-o mai uiți pe stadion.

— Mămico, l-am auzit pe tăticu cînd vorbea cu o tanti și am aflat de ce pare tînăr...
— De ce?
— Fiindcă mata îi mănînci jumătate din viață...

Tatăl: Cum au fost exercițiile?
Copilul: Greșite! Am primit amîndoi un trei!...

Fetița: Mamă, am spart toate farfuriile! Trebuie să mai spăl ciobu-rile?...

— Mămico, ții minte, ai spus că dacă iau un zece la aritmetică ai să-mi dai voie să mă joc în curte o zi întreagă?
— Da, dragul meu, și?...
— ...și, vreau să mă joc numai o jumătate de zi.

— Pe cine iubești mai mult, pe mămica sau pe tăticu?
— Nu spun, că nu vreau să se supere tăticu.

ÎN MAGAZINUL DE DULCIURI

— Am trimis copilul să cumpere 1 kg de stafide și n-a adus decît 600 de grame! Le-am cîntărit.
— Cîntarul nostru este perfect; cîntăriți mai bine copilul...

Culese de PIA HAȚEGANU

GHICITORI

Cine e urîtul,
Care dă cu rîtul,
Iar în bătătură,
Stă cu paiu-n gură?
(Porcul)

Cînd o lași în pace,
Drum prin iarbă-și face.
Cînd o sperii, zace
Strînsă-n carapace.
(Broasca țestoasă)

Fără el nu ar fi viață,
Nu s-ar face dimineață,
Cucul în zăvoi ar tace,
Și nici grîul nu s-ar coace.
(Soarele)

Pe cîmpie e o floare,
Ca o parașută mare,
Dacă sufli-n ea, zbor iute,
Alte zeci de parașute.
(Păpădia)

Jumătate-afară,
Jumătate-n casă,
Ziua este clară,
Noaptea-ntunecoasă
(Fereastra)

Barbă din nuiele,
Fuge pe podele
(Mătura)

Circulă fără-ncetare
De la munte pîn-la mare,
Însă are un cusur:
Nu poate să stea în ciur.
(Apa)

Bortă sus și bortă jos,
Iar la mijloc, cînt duios
(Fluierul)

Are fulgi și nu e rață,
Albă e și nu e nea,
Îți arată doar o față,
Însă două are ea.
(Perna)

Fața verde, burta albă,
Casa lui, frunza de nalbă
(Broscoiul)

Doarme moșul pe podele
Încins cu șase curele.
(Butoiul)

Căciuliță-mi, ca un fes,
Pe un deget o îndes.
(Degetarul)

Toată viața se-nvîrtește,
Cînd se-ngrașă... cînd slăbește
(Fusul)

Inele lîngă inele
Funie... din bucățele
(Lanțul)

Printre broaște și baboi,
El înoată înapoi.
Forfecînd din cei doi clești,
Bagă spaima printre pești
(Racul)

Legănîndu-se pe mal
Poartă-n vîrfuri... cozi de cal
(Trestia)

Trece-n zbor o hardughie
Mare cît o magazie
Cînd se lasă pe pămînt
E ca o moară de vînt
(Elicopterul)

Am un cojocel
Cinci voinici încap în el.
(Mănușa)

GABRIEL TEODORESCU

Sonete pentru Ancuța

Ca neamul tău nicicînd să nu apuie
Făptura ta ca de ivoriu, vie,
Nu a știut și nici nu o să știe
Din ce netimp pe scara vieții suie.

Ai odrăslit ca mugurul în vie
Cu rotunjimi, gropițe și gurguie
Înmiresmată floare de gutuie,
Necunoscută, nouă galaxie.

Îți sui în aer floarea și tulpina
Neștiutoare plantă ce reclamă
În nodul cărnii cerul și lumina

Visînd luceferi crești fără de teamă
Cu grijă-ascunsă-n scutece și scamă
Ca un potir din porțelan de China.

*

Alunecînd în lumea ta de vise
Cu trandafirii lunii mai în sînge
La tine vorba încă nu ajunge,
Cunoașterii ai ușile închise.

În viitor vei rîde și vei plînge;
Asemeni Penelopei lui Ulisse
Vei țese-n pînză lacrimi și narcise
Și vei simți cum inima se frînge

De dor cumplit și dragoste firească
Într-un taifun ce viscolește-n tine
Din cînd în cînd, că și iubirea ține
De tot ce are firea omenească.

Dar pîn-atunci îți punem în cătușe
Călciiul roz și-un porumbel în gușe.

*

În frăgezimea frumuseții tale
Își imprimară urmele străbunii
Urcînd tăcuți de-a lungul unei funii
În tine-acum din vremuri ancestrale.

Tu ești sfîrșit și început minunii,
Pe nesfîrșita neamului tău cale,
Că-n rozul-alb al mîinilor-petale
Pe cei ce-au fost cu cei ce vin aduni-i.

Sămînță azi dintr-o sorginte-adîncă
Tu mumă stirpei noastre viitoare
Te vei păstra mereu nemuritoare
Cît soarele mai luminează încă.

În trupul tău plăpînd ca păpădia
Ascult uimit cum curge veșnicia.

CONSTANTIN AMĂRĂSCU

Legămînt de pace

Pacea, prieteni, e-o piatră de hotar
lăsată-n istorie drept mărturie,
e cîntecul nostru solemn, milenar,
născut pentru tine, aici, România!

Pacea e visul purtat de străbuni
spre țărmuri înalte de împlinire,
e flacăra care ne-adună, e țel,
fereastră prin care-am pătruns spre iubire.

Pacea, prieteni, e-acel legămînt
ce dăinuie-n noi pînă la veșnicie,
e setea fierbinte a acestui pămînt,
izbînda-ți eternă, prin-timp, România!

IOAN VASIU

În pragul dimineții

Cum te învăluie lumina
În pragul dimineții!

Și spațiile livezilor
Așteaptă răsăritul
Cu flori de maci aprinși...

În slava bucuriei
Fructul pîrguit se despletește
Din frunze
Spre soare,
Ca o fecioară
În lumină...

PATRICIA EPUREANU

Scrisoarea mamei

Stau cu fața stearsă
Și cu plînsul greu în gît.
Te aștept sub streșini, te aștept sub vînturi...
Scrie mamei tale numai patru rînduri,
Dragul meu copil urît.

Mă întreabă una,
Mă întreabă toate —
Nu mai zice nimeni că ești pui urît...
Mi-e cerdacul astăzi tare mohorît
De prea dureroasa mea singurătate.

Pune-mă-ntr-o carte,
Cîndva să te miște
Arătarea-n zdrențe smulsă greu din ceață...
Ei,... o mogîldeață
Tristă-n cinepiște

Vine-un om ursuz,
Șerile la rînd;
Îmi pîndește gura cu sărut de moarte...
Tu... rămîi la carte,
I-l voi da curînd.

N.D. PÎRVU

LA COMEMORAREA UNUI URIAŞ AL SCENEI ROMÂNEŞTI

NOTTARA LA CONSERVATOR

LA CONSERVATOR, Vellescu continuă cu abnegaţie cursurile, după-amiaza, între 5—7, de trei ori pe săptămînă. Stăruie, cu migală, la elevii înzestraţi, să înveţe a respira, a articula, a pronunţa. Le corijează punctuaţia, să fie fără greş, la locul indicat. Explică, cît să prindă cei cu calităţi, importanţa frazei principale, care trebuieşte reliefată. Coloritul nuanţelor îl preocupă în egală măsură, discipolii să deprindă o vorbire frumoasă, armonioasă, onorînd limba patriei. Cere studiu, şi iar studiu. Concretizează misiunea celor care-şi descoperiseră în suflet patima teatrului — veniţi la „clasul" lui şi aflaţi acum în bănci — pe un ton înălţat ca la o tiradă clasică, pentru a le da de gîndit: „Teatrul, ca însăşi arta, nu este, nu poate fi decît exprimarea cugetărilor morale ale societăţii".

Elevii pătrund şi nu pătrund profunzimea magistrului. Nu sînt prea mulţi la clasa de declamaţie. În anul al III-lea, doi, Emanuel Zamfirescu şi N. Dolcescu, în anul II nici unul. Mai mulţi în anul I, printre care Mircea Dimitriade, băiatul lui Costache Dimitriade, Ion Petrescu, Alexandru Catopol, Constantin Costescu, C. Davidescu, Nicolae Gărdescu şi C. Nottara.

Dintre toţi, acesta din urmă, Nottara, se arată cel mai sîrguincios, cel mai atent la învăţăturile lui Vellescu. Reuşise „la intrare", cu un fragment din „Dumbrava Roşie" de Alecsandri, filipica lui Ştefan cel Mare. Dar, pînă să ajungă aici, născut cu intuiţie, dus de părinţi la vîrsta de 7 ani la teatru, a doua zi, în grădina casei, „regizează" şi joacă, în compania ţinclor din mahala, piesa văzută. Începînd şcoala, e dat intern şi la împărţirea premiilor se produce cu poezioare şi, în distribuţia pieselor, în roluri de... fată. Unic copil la părinţi, la sfîrşitul serbării, iubitoarea mamă îl mîngîie:

— Nu ştiam că băiatul meu era fată!...

Se vede că, născut cu dorul teatrului, odrasla lui Ion Nottara — consilier la Curtea de conturi — se necăjeşte foarte de rolurile feminine în care era distribuit, jinduind să se înfăţişeze, cum simte, în roluri de bărbat.

Trecînd clasele primare, intră la „Sfîntul Sava". Rămas orfan de ambii părinţi, încape pe mîna unui tutore pezevenghi, Iacovache, care nu nmai că-i sfetereşeşte subsistenţa pensiei, dar face tot ce-i stă în putinţă să-i împiedice patima pentru scenă.

Liceanul, venind în contact cu vărul său, Alexandru Nottara, care urmase Conservatorul şi era, acum, în trupa lui Pascaly, se ţine serios de şcoală, dar ţelul principal îl pîrjoleşte: cum să ajungă la frumuseţile poeziei dramatice. Nu are decît 15 ani şi pentru intrarea la Conservator se cer minimum 16. Plus de asta, are nevoie de consimţămîntul părinţilor — în cazul său, al epitropului. Or, Iacovache e cu gîrbaciul după „actioria" lui...

Luîndu-se cu alţi băieţi, aşteptînd cu buzele aprinse să-i treacă anul, joacă într-o grădină de vară a lui Patzac; apoi într-un restaurant-cîrnăţărie pe Văcăreşti... Piesă de rezistenţă: „Fata lui Chir Troancă".

Şcoala însă e şcoală, seriozitatea şi maturitatea ce se sedimentează în el de la pierderea părinţilor îl caracterizează. Totuşi, în paralel — în special în vacanţă — hălăduieşte în compania colegilaţi improvizaţi artişti din Văcăreşti, într-o grădină pe Izvor, pînă cînd toamna dă în iarnă. Timpul goneşte lumea la sală, asociaţii descoperă un director de şcoală, pe Udricani, care improvizează într-o clasă, o sală de festivităţi. Învoiala bate palma: îngăduiţii se prind să onoreze adăpostul cu 30% din încasări. Deschiderea, de Crăciun.

Dar, Iacovache, aflînd despre ce este vorba, se pune la pîndă... Văzînd pînă la vîrful nasului, vrea să leuiască de „blestemăţii" pe cel pe care-l are în seamă. Nu de alta, dar să nu se acopere cu oprobriu memoria fostului consilier de la Curtea de conturi...

În chiar ziua premierei doseşte hainele şi ghetele şcolarului-actor. Acesta, în papuci şi spenţer de casă, imploră zadarnic epitropia. Nici consoarta, Smaranda, nu se dovedeşte mai cu trecere... Totul degenerează într-o ceartă acerbă, însă fără rezultat. Iacovache rămîne dîrz pe poziţie!

Dar orele se scurg şi mai rămăsese puţin pînă cînd, în Udricani, trebuia să se ridice perdeaua...

Credincioşii — se spune — au un dumnezeu al lor. În cazul de faţă, bucătăreasa. Tutorele retrăgîndu-se în odaia sa, cu întreaga familie, cuscra momiţelor cu mărar, care trăsese cu urechea pe la uşă, dă soluţia salvatoare. Îmbracă în bucătărie pe cel sechestrat, cu hainele lui fiu-său — de aceeaşi statură — înlesnindu-i să dispară pe din dos. Mulţumescu-ţi ţie, anghemaht de pui, iepure cu măsline, purcel pe varză!...

Perdeaua se ridică fix la ora anunţată.

Înghiţind cîteva dintr-astea, ce denotă disperare pentru meserie, din partea celui zadarnic urmărit, „fraierul"-Iacovache poartă cloc-dezleagă cît de cît băierile epitropiei. Lasă pătimaşul de capul lui, ocupîndu-se, în schimb, în continuare, să-i „manevreze" pensia după bunul plac... Arată mulţumire că cel „administrat" de el n-a rămas repetent, trecînd în clasa a şasea.

Şcolarul-actor, cu gîndul la examenul clasei de declamaţie din toamnă, îa la rînd grădinile de vară — aceleaşi — într-un repertoriu mai elevat, în frunte cu „Monte Cristo" de Al. Dumas-père.

Tot bîrînd bucata aleasă pentru examen, are panică de epitrop, că n-o să-i dea consimţămîntul. Intervine la doi membri din consiliul de familie, să-l determine. Nu mai e nevoie, căci ajuns în faţa lui şi temător spunîndu-şi scopul, Iacovache pune imediat mult rîvnita iscălitură. Ceva mai mult, surîde, ciugulindu-şi ciocul şi bătîndu-i pe umăr:

— Să fie într-un ceas bun! Îmi dau seama ce e în capul tău... Bine faci. Te duci să înveţi să vorbeşti acătării, să fii primit să joci teatru în reprezentaţii de binefacere.

Cu lumina astei dezlegări — mai mult opaiţ — intră la Conservator Constantin Nottara.

N.R. Anul acesta se împlinesc cincizeci de ani de la moartea lui Const. Nottara (1935), unul din cei mai mari — dacă nu cel mai mare — slujitori ai scenei româneşti.

GABY MICHĂILESCU

ANA-AURA BĂBEANU

SENSIBILITATE ŞI TALENT, ataşament şi dăruire, cunoaştere, muncă şi optimism, iată cîteva laturi ale spiritualităţii ce explică rezultatele obţinute de Ana-Aura Băbeanu, tînără artistă plastică afirmată prin lucrări de pictură pe sticlă. Pentru că nu e uşor lucru ca în patru ani la rînd (1980—1983) să realizezi patru expoziţii personale, alte douăzeci de participări la expoziţii colective şi să obţii mai multe premii în cadrul Festivalului Naţional „Cîntarea României". Izbînzile artistice ale Anei Băbeanu au impresionat publicul expoziţiilor sale şi au incitat profesionalismul oamenilor de specialitate. Iată cîteva păreri despre această tînără artistă.

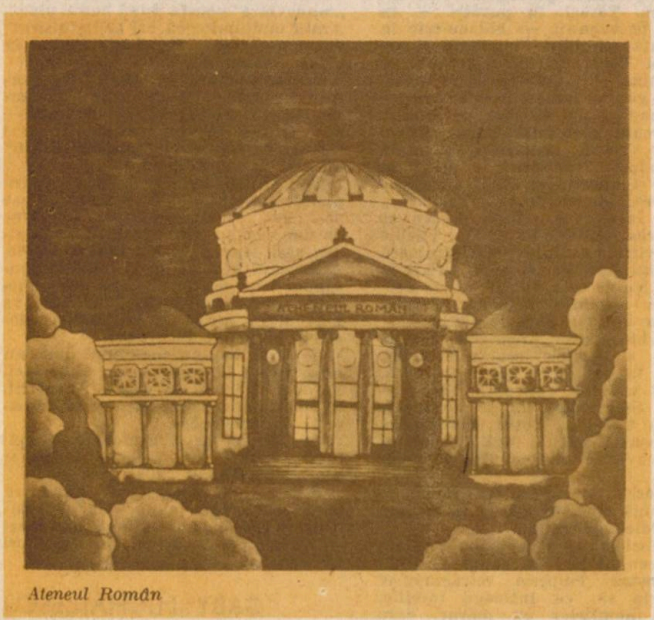

Ateneul Român

„În total, piesele plastice expuse de Ana-Aura Băbeanu la sediul Casei de Cultură a Ministerului de Interne — anunţă o sensibilitate, o graţie a culorii asemănătoare cu aceea a pieselor de pian ascultate dimineaţa, după o noapte ploioasă într-un sfîrşit de vară" (*Dan Mutaşcu*, revista „Pentru Patrie").

„Florile, aşa cum le vede şi le aşterne Ana-Aura Băbeanu pe luciul sticlei, poartă în ele amintirea florilor marilor noştri pictori".... (*Sanda Faur*, revista „Femeia").

„...Peisajele Anei-Aura Băbeanu sînt paşaportul către o lume în care s-a decis să evadeze, conştientă de un talent mereu dezvoltat prin muncă" (*Aurora Inoan* — ziarul „Elöre).

„O lume coloristică — inedită, realizată în tonuri calde, optimiste, impresionează vizitatorul, fie el adolescent sau matur" (*Carol Roman*, ziarul „Informaţia Bucureştiului")

„Flori, peisaje, emanînd un dor romantic, evocator şi nostalgic, fără a cădea în desue-

tudine, naturi statice al căror spaţiu este traversat de prezenţa unei fantezii care ordonează obiectivele după o logică personală alcătuiesc lumea pe care Ana-Aura Băbeanu o ia în stăpînire, o reclădeşte şi ne-o propune într-o ipostază artistică de certă audienţă" (*Corneliu Ostahie*, ziarul „Scînteia Tineretului").

În cuvîntul rostit la vernisajul celei de-a IV-a expoziţii personale a Anei-Aura Băbeanu, din 16 mai 1983, pictorul *Sabin Bălaşa* spunea: „Avem de-a face cu o artistă adevărată, o artistă care a reuşit... Avem de-a face cu o artistă de valoare, cu una dintre cele mai bune, mai de esenţă, mai profunde artiste. Şi vom vedea şi mai mult, cu timpul, acest lucru. Urmărind expoziţiile sale şi ajungînd la expoziţia actuală — vedem cît de calm, de sigur şi de profund înaintează. Dar, înaintarea în artă se face ca alpinismul. Cînd ai ajuns aproape de vîrf nu se pune problema că mai ai de parcurs un kilometru; fiecare centimetru, milimetru este un avans fantastic. Pentru că aici se urcă greu, cu adevărat fără să trişezi. Eu, la Ana-Aura Băbeanu observ o înaintare sigură".

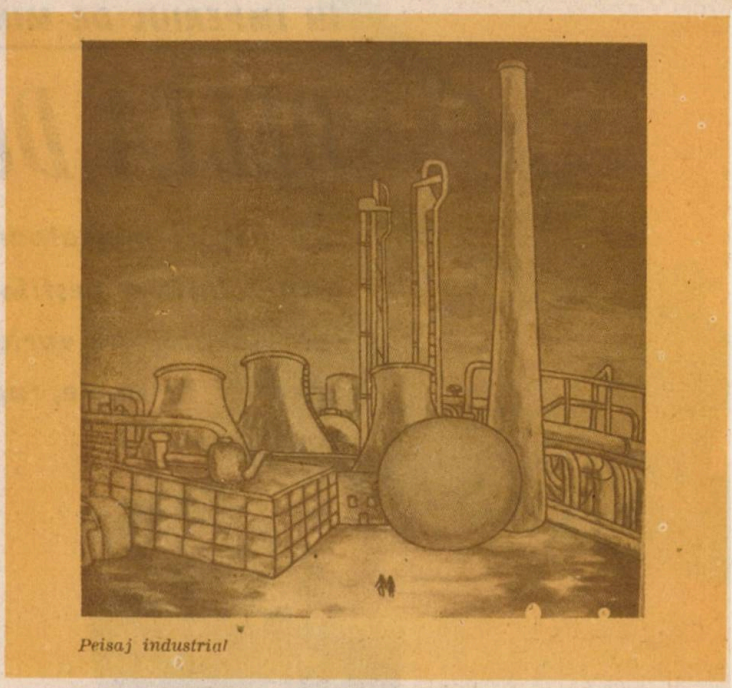

Peisaj industrial

Maternitate

Flori

Se pare că un alt certificat de valoare şi alte cuvinte mai încurajatoare decît cele ale lui Sabin Bălaşa — această personalitate proeminentă a plasticii noastre — ar fi sărace.

Tînăra artistă şi-a cules, deocamdată, laurii meritaţi şi e bine să-şi urmeze „calea spre vîrf."

G.N.

Aforisme

— Omul, chiar cînd e învăţat, nu se umileşte dacă învaţă mereu şi nu se îndărătniceşte niciodată.

SOFOCLE

— Ce e greu? A se cunoaşte pe sine — şi ce e uşor? A da sfaturi altora.

THALES DIN MILET

— Învăţătorului i se cere capacitatea de a preda: să ştie, să poată şi să vrea să înveţe pe altul

— A întreba pe mulţi, a ţine minte cele spuse şi a învăţa şi pe alţii, aceasta formează secretul învăţămîntului.

COMENIUS

— Adevăratul învăţător rămîne toată viaţa sa student; adevăratul pedagog — un om într-o veşnică formare.

HEINRICH ERNST WEBER

— Învăţaţi de la profesorii voştri, căci aceasta este cea mai bună învăţătură.

XENOFON

— A-ţi face bine meseria este mijlocul cel mai sigur de a-ţi servi în acelaşi timp patria şi umanitatea.

ANDRÉ PERRÉ

ÎN IMPERIUL DE MINUNI AL ȚĂRII

DELTA DUNĂRII

...cu păsări migratoare", „o lume inegalabilă, a peștilor," o floră surprinzător de variată și oameni înfrățiți cu apele, rupți, parcă, din basme

N-o fi viața prea ușoară în Deltă, dar e frumoasă

DELTA DUNĂRII reprezintă — în geografia României — mult mai mult decît „împărăția păsărilor și a apelor". Căutătorul de peisaje naturale este atras deopotrivă de privelişti fascinante, cu forme din cele mai diverse, interesante (prin varietatea florei și faunei), ca și de oameni harnici și curajoși, care trăiesc pe aceste meleaguri.

Cel care pătrunde în universul de basm al Deltei, are ce vedea în ținuturile de la gurile Dunării. Străbătînd brațele marelui fluviu: Chilia, Sulina și Sfîntul Gheorghe, turistul ca și omul de știință va afla că Dunărea depune la vărsare în Marea Neagră peste 70 milioane tone de aluviuni pe an. Această zonă liniștită, dintre ape, însumează 435.000 ha, în care sînt cuprinse 170.000 ha stufărișuri, 100.000 ha plauri, 56.000 ha grinduri și păduri, 260.000 ha lacuri — (în afara celor 80.000 ha, ce reprezintă oglinzile Razelmului, Golovițel și Sinoiei).

Înainte oricărei călătorii, trebuie știut că — fie pe uscat, fie pe ape — pătrunderea în Deltă se face negreșit pe la Tulcea, „poartă de intrare în împărăția apelor" Desigur, trebuie menționat că, în anii construcției so-

Dacă mai... dormea un an, somnul ăsta era în stare să mă prindă el!..

Tulcea nouă — poarta de intrare în împărăția apelor

...și lor le place Delta

cialiste, meleagurile tulcene au înregistrat o continuă dezvoltare economică și social-culturală, fără de care nu ar fi putut fi concepută evoluția ascendentă a turismului. Astfel, modernizarea urbanistică a municipiului Tulcea, reconstrucția portului, gara feroviară, autogara, noile edificii social — culturale, amenajarea cheiului și a esplanadelor conferă acestui loc atributele unui oraș modern, în continuă transformare. Ar mai fi de adăugat — tot la metamorfoze economice — importantele mutații din industrie și agricultură, ca și prefacerile social-economice ale satelor. Și, bineînțeles, amenajările turistice din Deltă.

Oricare ar fi itinerarul ales, dinspre Constanța- prin Baia și Babadag, dinspre Galați — prin comuna „23 August" și Isaccea, dinspre Brăila, — traversînd cu bacul apele bătrînului Danubiu, pe la Măcin, și Horea vizitatorilor le stau la dispoziție o vastă rețea de drumuri modernizate, de acces, precum și locuri de popas din interiorul Deltei.

Să călătorim deci în acest ținut al minunilor dintre răsărituri și apusuri, pe canale, cu vaporul, șalupa sau cu barca, printre pescarii neobosiți, care din zori și pînă pe înnoptat adulmecă urmele sturionilor, prelindu-se doar pe... furate, sub cupolele sălciilor din preajma „zidurilor" de stuf, din universul tăcut și totuși fremătător al Deltei, cu păsări migratoare, o „lume a peștilor", inegalabilă, o floră surprinzător de variată și oameni înfrățiți cu apele, rupți, parcă, din basme.

Fotoreportaj de
LICĂ IOSIF

Soarele se agață, parcă, de ultimul nor. În urma lui, misterele nopții devin, încet-încet, atotstăpînitoare... Așa începe inegalabila atmosferă de basm a Deltei.

Partidul

Urcînd spre culmi Cetatea întocmită,
Zidind idei în inimi și în piatră,
Noi poate ne-am mai poticnit pe drum,
Dar EL, PARTIDUL, niciodată!

În lupta cu „a fi" necontenit,
Citim dorinți pe fruntea-nrourată,
De-am obosit sub Soarele torid,
EL nu, PARTIDUL — niciodată!

Arînd ogorul Țării pentru semănat,
Cuvîntul său străfulgeră săgeată,
Noi căutăm și umbra uneori,
Dar EL, PARTIDUL, niciodată!

Prin inimi trece cîntec de îndemn,
Spre a-nălța o Patrie visată,
Noi poate am dormit un somn tihnit,
EL nu, PARTIDUL — niciodată!

Ca neodihna mării-i gîndul, fapta,
Deși pe chip ninsori par să se-abată,
Noi poate mai îmbătrînim cu anii...
Dar EL, PARTIDUL, niciodată!

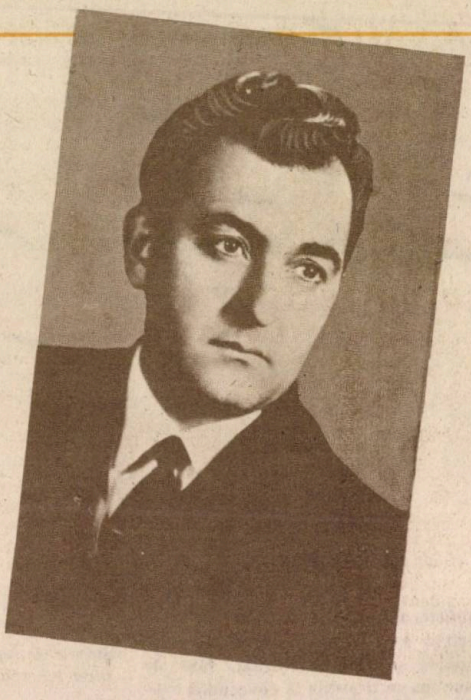

Țara visatelor iubiri

Țară, gust de fructe coapte,
Cu legende și-împliniri
Peste tine plouă floarea
Mult visatelor iubiri.

Peste tine, cerbi de gînduri,
Și de maci, făclii — de veri,
Poartă-n zămisliri o carte,
Tăinuită-n prag de seri.

Păsări vin de hăt-departe,
Tulburate-n al lor zbor
Să adune-n zvon de aripi,
Bucurii din tricolor.

Vin străbunii din istorii,
În desagi cu primăveri,
Ride-n ochii lor albaștri
Țara foștilor oieri.

Vrăjmășite vremi trecură
Destrămate-n asfințit.
Peste spinii de pe inimi,
Trandafiru-a înflorit.

Țară, simbol de-înfrățire,
Țară vis de libertate,
Anii tăi de înflorire
Sînt semințele durerii, din milenii germinate.

Un vajnic stejar veghează
Să nu se-ntomneze zorii,
Să-și adune-n jur Carpații,
În hora vieții, toți feciorii.

Țară, gust de fructe coapte,
Cu legende și împliniri
Peste tine plouă floarea
Mult visatelor iubiri.

Ascultați glasul poporului meu!

Oameni politici, cîrmuitori ai lumii,
Oricît ar fi înțelesul de greu,
Cînd puneți obuzele-n tunuri,
Ascultați și glasul poporului meu!

Cînd porniți armate de rachete în zbor,
Păsări negre, peste cer curcubeu,
Lîngă vocea de furtună a lumii,
Ascultați și glasul poporului meu!

Hiroșima mai picură-n ceață dimineața
Cianură de grijă și primejdii, mereu...
Dacă vreți orizonturi albastre,
Ascultați și glasul poporului meu!

E-o poruncă ce străjuie-n vreme:
Învățați de la ne-nvinsul Anteu!
Și de vreți primăveri zăpezite de floare,
Ascultați și glasul poporului meu!

Oameni politici, cîrmuitori ai lumii,
Oricît ar fi înțelesul de greu,
Cînd puneți obuzele-n tunuri,
Ascultați și glasul poporului meu!

CONSTANTIN CLISU

DASCĂLII ŞI-AU FĂCUT DATORIA

ÎNVĂŢĂTORUL IOAN IOSIF — EROU AL RĂZBOIULUI ANTIHITLERIST

Sînt oameni care te cuceresc de la prima vedere, prin modestia, delicateţea şi omenia lor, rămînîndu-ţi la inimă pentru toată viaţa. Un astfel de om s-a dovedit a fi învăţătorul Ioan Iosif. S-a născut la 4 februarie 1910, în satul *Drăuşeni*, comuna *Caţa* (Braşov), din părinţi ţărani. La vîrsta de 4 ani a rămas orfan de ambii părinţi, fiind crescut de bunici. Important de amintit este faptul că printre ascendenţii săi se numără şi trei unchi, care, în 1916, la intrarea României în război, s-au înrolat voluntari în armata română, unul dintre ei, *Gheorghe Ştefan*, căzînd eroic pe frontul de la Mărăşeşti.

După ce, în 1921, absolvă cursurile şcolii primare din satul natal, Iosif este înscris la Şcoala normală de învăţători Cluj, pe care o termină în 1927. Între anii 1927—1931 îşi desfăşoară activitatea ca învăţător-suplinitor la Şcoala primară din *Şaroş* (Sibiu), iar, mai apoi, după ce între 1932—1934 funcţionează ca titular la Şcoala primară din *Zlagna* (Sibiu), solicită şi obţine transferarea la Şcoala primară din *Mateiaş* (Braşov), unde va munci ca învăţător-director, alături de soţia sa, învăţătoarea Lucreţia Iosif (n. Pop), timp de 36 ani — din 1934 pînă în 1970 — cînd după 43 de ani de apostolat iese la pensie.

Preocupat de viaţa spirituală a satului, Ioan Iosif a procedat, cu atenţie şi responsabilitate, la culegerea producţiilor folclorice: doine, cîntece, strigături etc., a descris amănunţit portul popular local şi, în cele din urmă, şi-a încheiat această activitate cu întocmirea unei monografii a satului *Mateiaş* — partea rezervată folclorului fiind de-acum tipărită. Relevînd, în cadrul unor simpozioane, mese rotunde etc., ceea ce este specific *Mateiaşului* în folclorul oral ca şi în portul popular, el a atras, astfel, atenţia specialiştilor asupra realităţilor locale, determinînd o acţiune salutară: organizarea unor emisiuni TV pe astfel de teme, cu un scurt metraj: „Podoabă a capului", care prezintă ceea ce este specific, sub acest aspect, la *Mateiaş*. De asemenea, cu ajutorul elevilor, pasionatul învăţător a colectat din sat diverse lucruri ca: vase, instrumente, unelte vechi, podoabe, piese de îmbrăcăminte etc. organizînd, cu ele şi deschizînd — în cinstea celui de al X-lea Congres al P.C.R. — un muzeu al satului, televizat în anul 1970 — anul trecerii sale la statutul de pensionar.

În anii regimului nostru, învăţătorul I. Iosif s-a dovedit a fi un activist social-cultural neobosit în susţinerea acţiunilor de dezvoltare a satului, atît în calitate de dascăl, cît şi ca deputat comunal, fiind prezent în toate marile acţiuni iniţiate şi conduse de partid.

Despre valoarea muncii sale de învăţător şi îndrumător al vieţii culturale în localităţile în care s-a manifestat ca atare, atestă Ordinul nr. 261046/1942 al Ministerului Învăţămîntului, prin care i se aduc mulţumiri pentru activitatea şcolară deosebită, constatată de organele ministerului, cu ocazia controlului efectuat în mai şi august, 1942; Decretul nr. 604 , din 26 iunie 1967, al Consiliului de Stat, prin care i se conferă Medalia Muncii; Decretul nr. 494, din 26 iunie 1969, al Consiliului de Stat prin care i se conferă Ordinul „Meritul cultural" cl. a III-a „în semn de preţuire pentru activitatea meritorie în domeniul instruirii şi educării elevilor şi a contribuţiei aduse la dezvoltarea învăţămîntului şi culturii în patria noastră".

PREZENT PE FRONTUL ANTIHITLERIST

Mobilizat ca rezervist, cu grad de căpitan, în cadrul Regimentului 3 dorobanţi „Olt" (Slatina), căruia îi aparţine, învăţătorul Ioan Iosif participă la războiul antihitlerist din primele zile şi pînă la terminarea lui, îndeplinind misiuni din cele mai dificile şi dînd dovadă de un înalt patriotism. Astfel, în fruntea companiei întîia din batalonul III al Reg. 3 dorobanţi, Iosif va participa — alături de alte unităţi — la crîncena acţiune de cucerire a localităţii *Oarba de Mureş* în cadrul căreia se va acoperi de glorie. Trecut, apoi, la comanda batalionului III, căpitanul Iosif izbuteşte — la început — să ţină piept contraatacurilor inamice, păstrînd tot ceea ce cucerise pe direcţia cotei 421 de pe Dealul Negrieş, iar atunci cînd se asigură şi un puternic sprijin de artilerie, el reuşeşte să îa cu asalt şi această cotă, alungînd definitiv, din zonă, forţele hitleriste.

Un moment greu avea să trăiască el, apoi, în luptele de la *Gerăuşa* din apropiere de Satu Mare, cînd a fost făcut prizonier. Evadează, însă, de sub escortă şi se înapoiază la regimentul său, unde i se încredinţează comanda companiei I din batalionul maiorului Gheorghe Afrim.

În noaptea de 8 spre 9 noiembrie 1944, Regimentul 3 dorobanţi — comandat de colonelul Nicolae Alecu — refăcut de pe urma pierderilor suferite în ultimele lupte intră din nou în dispozitiv. Ajunge, printr-un marş forţat, la Tisa şi este trecut de pontonierii sovietici pe malul drept al rîului, de unde înaintarea continuă pentru lărgirea capului de pod făcut de ostaşii sovietici în vederea debarcării altor unităţi şi, în final, a construirii unui pod de vase pentru trecerea armamentului greu.

Teatrul de luptă de la *Tiszalök* era asemănător unui imens amfiteatru, dominat în centru de cota 109, de unde inamicul controla toate mişcările şi îşi dirija operaţiunile.

Aflată la mijlocul dispozitivului regimentului, compania căpitanului Iosif primeşte misiunea, dificilă, de a cuceri cota. Şi căpitanul începe pregătirea atacului. În ziua de 14 noiembrie 1944, după 8 ore de luptă aprigă, subunitatea sa izbuteşte să zdrobească rezistenţa duşmanului şi să-l pună pe fugă, ocupînd cota 109. A fost o importantă victorie a trupelor noastre, dar obţinută cu preţul unor însemnate pierderi de vieţi omeneşti. Aici în timpul asaltului a fost rănit şi scos din luptă sit. rez. profesor Stere Rădoi — ultimul din cei patru ofiţeri subalterni pe care îi avusese Iosif la compania sa. Firesc, subunităţile sînt completate la loc cu oameni din rezervă, şi misiunile de luptă, pentru înfrîngerea definitivă a inamicului, sînt continuate.

La 14 iunie 1945, comandantul batalionului II, căpitanul Gheorghe Popescu, a căzut eroic la datorie. Iosif primeşte ordin telefonic să predea compania I sublocotenentului Jean Drăgănescu şi să preia comanda batalionului II.

Primul subaltern de care s-a legat mai mult sufleteşte — în noua situaţie — a fost locotenentul de rezervă, profesor Ion Brezeanu ale cărui sfaturi i-au fost de un real folos, în condiţiile de luptă specifice acelei ierni şi, mai ales, ale reţinerii cu care îl primiseră ofiţerii activi. Trăind însă cu toţii sub ameninţarea continuă a morţii, întrajutorarea prietenească îşi făcea tot mai mult loc în inimile lor şi, în cele din urmă, a dispărut orice urmă de neîncredere şi răceală între subalterni şi comandant, între ei instalîndu-se raporturi din cele mai firesti şi sănătoase. În clipele de acalmie, oamenii depănau amintiri, cîntau şi glumeau încălzindu-şi reciproc inimile. Cel mai greu de suportat era însă dorul de ţară, dorul de cei dragi, rămaşi în urmă, departe. „Acesta, consemnează Iosif în jurnalul său, „ne ardea sufletele". Treptat, batalionul II se transformase într-o mare familie — toţi avînd acelaşi ideal şi acţionînd uniţi pentru împlinirea lui: *victoria*.

„Prin acţiunile de luptă, şi, mai ales, prin rezultatele obţinute, arată

căpitanul Iosif, am făcut din batalionul II mîndria regimentului și a diviziei noastre". Dar, să lăsăm să vorbească faptele, ele fiind mai convingătoare.

Ajunși în inima *Munților Tatra*, unitățile din Corpul 2 armată, comandat de generalul Edgar Rădulescu, primesc misiunea de a zdrobi rezistențele inamice aflate la nord de Bresuobania și a forța trecerea spre Banská Bystrica. În acest scop, după ce la 9 februrie 1945 a întreprins o temeinică acțiune de recunoaștere a poziției, noaptea s-a întrat în dispozitiv. Batalionul căpitanului Iosif se afla în rezerva Corpului 2 armată și avea în față două divizii de infanterie: 9, 11 și Divizia a 8-a cavalerie, sprijinite de armament greu, sovietic. În zorii zilei de 10 februarie 1945, a fost declanșat atacul. Inamicul, instalat pe creastă, rezista cu îndîrjire.

Deși atacul trupelor noastre a fost oprit pe liziera pădurii de focul intens al armelor automate inamice, și de condițiile aproape imposibile de luptă și stratul de zăpadă ajuns la o grosime de 1,5 m, — totuși, la punctul de contact dintre Divizia a 8-a cavalerie și Divizia 11 infanterie, ai noștri izbutiseră să „muște" o mică porțiune din linia inamică.

Pentru a opri înaintarea prin această porțiune, naziștii instalează în față, în mare grabă, un cuib de arme automate și branduri. În jurul orei 13, printr-un agent de legătură, Iosif primește ordin să se deplaseze cu batalionul într-un anume loc, unde era așteptat de colonelul Bungescu, șeful Statului Major al Corpului 2 armată. Ajuns la locul indicat, cu pierderi — deoarece fuseseră reperați de artileria inamică — Bungescu l-a pus pe Iosif în temă. Misiunea batalionul era de a distruge punctul de rezistență, atacînd din contra pantă și de a înainta cu două companii pînă în pădurea din spatele inamicului, unde zăpada era mai subțire, putîndu-se mișca — acolo — mai ușor. Urma ca, apoi, cu o companie din flanc și două din spate, avînd și sprijinul unităților deja angajate în luptă, să atace, fulgerător, și cu cea mai mare vigoare, pentru a surprinde și zdrobi inamicul, punînd stăpînire pe cota 819, *cheia* acelui teatru de luptă.

Misiunea era din cele mai grele și extrem de periculoasă. „În primul rînd, relatează Iosif, trebuia găsit un om priceput și curajos care să se strecoare în fruntea unei formațiuni restrînse pentru a distruge cuibul de arme automate care opreau înaintarea noastră". Și omul a fost găsit în persoana sergentului *Tudor Pantelimon*, „un ialomițean înalt, bine legat, tăcut și foarte inteligent" — consemnează Iosif. De fapt, acesta fusese încercat, în repetate rînduri și, întotdeauna, și-a îndeplinit misiunea cu inteligență și cu mult curaj. „L-am chemat, i-am explicat situația și i-am dat îndrumările necesare. El a stat, s-a uitat la poziția inamică, s-a gîndit un timp și apoi a zis «Da». Colonelul Bungescu îl privea zîmbind. Pantelimon și-a ales oamenii și s-a pregătit să plece în misiune. Vremea era rece și bătea un vînt puternic, care aducea nori ce pluteau foarte jos, uneori acoperind crestele. Tocmai atunci, un astfel de nor a întunecat creasta cîteva minute, timp în care Pantelimon cu oamenii lui s-au strecurat pînă în spatele punctului de rezistență. Aici au luat-o pe șanțul de comunicație cu baioneta la armă, pînă în spatele inamicului, care-și îndreptase toată atenția asupra noastră, cei de pe creasta din față. Ajunși în spatele lor, cu grenada în mînă, i-au somat să se predea. Au fost făcuți prizonieri un ofițer și patru soldați și au fost capturate două mitraliere, două brandturi de 81 mm și un post de radio. La un semnal convenit, dat de Pantelimon, companiile 5 și 7 s-au strecurat pe urma făcută de oamenii lui și apoi, prin șanțurile de comunicație, în spatele forțelor inamice. Compania a 6-a ataca din flanc. Prinși între două focuri, inamicul a început să se retragă. Unitățile din Divizia a 8 a cavalerie și Regimentul 3 Dorobanți, văzînd situația, cu strigăte de ura, au reluat atacul. Eu, notează Iosif, mergeam în urma companiei a 6-a. Aproape de mine venea colonelul Bungescu, care, cu receptorul în mînă, comunica situația. Am fost primii care am ajuns la cota 819. L-am auzit atunci raportînd: Obiectivul zilei a fost cucerit. Batalionul căpitanului Iosif a pus stăpînire pe cota 819. Inamicul se retrage în dezordine. Departe, în zare, se vedeau călărești care scoteau tunurile în grabă și le transportau în fugă spre a nu fi capturate de unitățile noastre". Vrînd să oprească, cu orice preț înaintarea dorobanților, inamicul aduce forțe proaspete și le instalează, pe lucrări dinainte pregătite — la cota 902. Dar și de data aceasta, priceperea, curajul și vitejia românilor, le-au venit de hac. Înfrînți, hitleriștii se retrag, batalionul maiorului Gheorghe Afrim și cel al căpitanului Ioan Iosif punînd stăpînire și pe înălțimile cu cota 902.

Obiectivul următor este localitatea *Hor Lehota*. În cadrul unor acțiuni de amploare, batalionul căpitanului Ioan Iosif primește misiunea să distrugă cazemata de pe înălțimea cu cota 659, de unde focul ucigător secera rîndurile ostașilor noștri, împiedicînd înaintarea. Pentru îndeplinirea acestei misiuni, căpitanul Iosif adoptă o tactică specială. Compania a 6-a, comandată de sit. rez. învățător Georgescu, va înainta pe direcția cazematei, avînd în frunte pe sergentul major Bădescu Ion și pe caporalul Melcioiu — doi ostași curajoși și pricepuți, care aveau la activul lor multe fapte de vitejie. Compania a 5-a a lui Gheorghiu, va înainta pe flancul sting, făcînd legătură că batalionul maiorului Afrim, iar compania a 7-a, a sit. Antonescu, va susține cu foc înaintarea de pe mamelonul din apropierea bazei de plecare la atac. După o foarte scurtă pregătire de artilerie se trece la atac. Sergentul major Bădescu, folosind împecabil terenul, se apropie, neobservat, de cazemată (îmbrăcat cu halat alb peste haină și purtînd căciulă albă), și aruncă, fulgerător, grenada prin crenela cazematei, și, tot așa de rapid, se aruncă la pămînt. Se scoală apoi și face un salt, dar, în acel moment, e grav rănit. Caporalul Melcioiu îl scoate din bătaia focului inamic. Ostașii din echipa de șoc se fixează în teren și deschid foc asupra inamicului ce încadra cazemata. Grenada aruncată de Bădescu își făcuse efectul. Cazemata era redusă la tăcere. Companiile 5 și 6 înaintează și ocupă creasta de deasupra satului Hor Lehota, cu toată reacția violentă a artileriei dușmane.

De la postul de observație, generalul Edgar Rădulescu, comandantul Corpului 2 armată și colonelul Bungescu, transmit felicitări căpitanului Iosif și oamenilor săi pentru victoria obținută.

Făcînd parte din ansamblul unor mari operațiuni, faptele de arme ale batalionului II, comandat de căpitanul Iosif, au atras atenția comandamentului superior al armatei române, care le-a evidențiat prin Ordin de zi, după ce mai întîi fuseseră evidențiate de comandamentele eșaloanelor superioare ale Regimentului 3 dorobanți. „Olt". Este vorba de Ordinul de zi nr. 173 al Corpului 2 armată și Ordinul de zi nr. 627 al Armatei a IV-a.

Printre altele, în Comunicatul Marelui Stat Major al armatei române, publicat în presă și transmis prin posturile de radio în ziua de 20 februarie 1945, se spune: „În cursul grelelor lupte la baionetă, care s-au dat în zilele de 10—12 februarie pentru cucerirea cotelor 819 și 902, s-a distins prin avînt și pricepere căpitanul Ion Iosif, comandantul batalionului 2 din Regimentul 3 dorobanți"[1].

Pentru faptele sale de arme, căpitanul Ioan Iosif a fost decorat de trei ori cu Ordinul „Steaua României", clasa a V-a, odată cu Ordinul „Coroana României", clasa a IV-a, cu Ordinul „Mihai Viteazul", clasa a III-a și cu Ordinul „Apărarea Patriei", clasa a III-a. Totodată, el a fost înălțat, fără a se ține seama de stagiu, la gradul de maior în rezervă, în conformitate cu art. 1 din Legea 397/1945.

Astăzi, bunicul Ioan Iosif, fericit în mijlocul celor opt nepoți ai săi, le povestește, cu voce molcomă „întîmplări de altădată", cînd el-și alții ca el — au știut să lupte pentru apărarea drepturilor neamului lor. Iar copiii, ascultînd, îl privesc drăgăstos, convinși că și ei, dacă situația o va impune, se vor comporta la fel. „Eroi au fost, eroi sînt încă, și-or fi cît neamul românesc".

GH. NEAMȚU
A. FĂRCAȘ

---

[1] Alecu Nicolae, generalmaior în rezervă, *Dorobanții Regimentului 3 „Olt"*, București, Ed. militară, 1968, p. 163.

Colaborarea militară româno-sovietică, unul din factorii decisivi în marşul puterilor aliate spre marea victorie din mai 1945

ULTIMELE ZILE DE LUPTĂ ÎNAINTEA VICTORIEI

CERNUSE toată noaptea stropi de ploaie deasă şi măruntă. Spre ziuă ploaia se mai potolise. De pămîntul mocirlos tălpile bocancilor abia se desprindeau. Adăpostiţi la cetina cîte unui brad ostaşii aşteptau ordinul de atac. De atac prin surprindere. De atac fără zgomot.

Ne-am apropiat de linia frontului cu grijă, tiptil, acoperiţi de taina nopţii şi freamătul frunzelor mişcate de adierea vîntului dinspre ziuă.

Ne-am apropiat de linia frontului cu grija de a nu tulbura somnul ostaşilor inamici. Şi firul apei a fost trecut în tăcere şi cu mers de pisică. Nimic să nu se audă, nimic să nu tulbure liniştea acestei dimineţi în geană.

Inamicul s-a pomenit cu oaspeţi neaşteptaţi, care l-au luat precum la vînătorul isteţ iepurele din strat. În prima parte n-a fost o bătălie cîştigată prin încleştarea baionetelor şi a focului de arme. I-am învins pe vrăjmaşi prin dibăcia, agerimea minţii şi isteţimea planului de atac. Buimăciţi şi uluiţi, nemţii au dat alarma cu întîrziere. Liniile din spate s-au pus în acţiune. Revolvere automate, puşti mitraliere şi mitraliere s-au dezlănţuit cu furie. De după copaci şi stive de lemne gurile de foc au pornit să verse potop de plumb. Era prea tîrziu.

Luat pe neaşteptate şi prins într-o adevărată capcană, inamicul era silit să bată în retragere, nu fără crîncenă încleştare. Ziua întreagă a acelui sfîrşit de aprilie s-au urcat şi coborît pante, pădurea a vuit de ţăcănitul automatelor de calibre şi viteză de execuţie dintre cele mai feluri te. Spre seară inamicul a fost nevoit să părăsească ultima poziţie. Satul Predpoloma din Cehoslovacia fusese cucerit de ostaşii companiei a 3-a din Regimentul 15 Infanterie.

Mulţi dintre soldaţi, subofiţeri şi ofiţeri s-au distins prin eroism în această aprigă încleştare. Pe pieptu rile multora dintre ei au fost aşezate ordine şi medalii ale patriei, pentru a aureola şi în acest fel faptele lor de vitejie.

SLEITE şi vlăguite de forţe, presate permanent de atacurile ostaşilor români şi sovietici, trupele fasciste intraseră în derută. Peste noapte ele evacuaseră poziţii retrăgîndu-se zeci de kilometri. În urmărirea lor ostaşii noştri întîlneau convoaie întregi de trupe hitleriste şi horthyste ce se predau în masă. De o parte şi de alta a şoselelor, pe calea noastră de înaintare, tancuri, tanchete, camioane, cai şi căruţe, tunuri de toate calibrele, arme automate zăceau răsturnate, părăsite de trupele duşmane aflate în agonie. Din groaznica maşinărie de război fascistă nu mai rămăsese decît o jalnică jucărie strivită de puternicile izbituri ale armatelor române şi sovietice. Sfîrşitul marii încrîncenări care a torturat omenirea de 4 ani era pe aproape. Zilele războiului erau numărate.

Mă aflam cu ostaşii plutonului meu la marginea unei păduri de lîngă un sat cînd marea veste a fost anunţată: duşmanul a capitulat. Victorie! Chiote de bucurie au răzbătut

cu putere din piepturile ostaşilor făcînd să răsune văile şi pădurile.

Am continuat să ne desfăşurăm înaintarea, fără să mai întîlnim trupe hitleriste. Locuitorii satelor şi oraşelor cehoslovace ne ieşeau în întîmpinare cu flori, bere şi strigăte de bucurie. Eram biruitori şi eram primiţi de localnici cu cinstea învingătorilor care s-au bătut cu duşmani înrăiţi, ajutîndu-i să-şi dobîndească libertatea de sub crunta ocupaţie hitleristă.

Îmi stăruie şi acum în faţă imagini de neuitat. Bărbaţi şi femei cehi şi slovaci străjuind de o parte şi alta şoseaua pe unde mărşăluiau bravii ostaşi români, iradiind de bucurie că nu ne-am precupeţit jertfele pentru a-i ajuta să se elibereze de cotropitorii fasciști. Ca să-şi manifeste adînca lor recunoştinţă, femeile îi întîmpinau pe ostaşii noştri cu bucate anume pregătite pentru învingători şi prieteni. Bărbaţii îi îmbrăţişau pe ostaşi, le cereau permisiunea să-i ajute în purtarea mitralierelor, a raniţelor şi a altor materiale. În fiecare localitate oficialităţile nou constituite ne întîmpinau cu vorbe de adîncă recunoştinţă, cu drapele româneşti şi cehoslovace, cu flori multe dar mai cu seamă cu nestăvilită bucurie.

Nu ne înţelegeam prin vorbe. Cu toţii purtam însă în minte şi inimă aceleaşi gînduri şi simţăminte, trăiam cu putere bucuria de a fi zdrobit pentru totdeauna fiara fascistă. Trăiam din plin bucuria primelor zile ale victoriei, încredinţaţi că niciodată nu se vor mai abate asupra omenirii norii întunecaţi ai războiului.

Slt. rez. A. VASILESCU

ACELAŞI DESTIN

Gîndurile de faţă se vreau o modestă încercare de a evoca cîteva figuri de dascăli, cu faptele lor de arme şi, totodată, un omagiu al generaţiei mai tinere, adus acelor care prin jertfa lor au scris încă o pagină de epopee în zbuciumata noastră istorie. Pe unii din ei i-a acoperit de mult ţărîna dar nu şi umbra uitării. Alţii — adevărate monumente vii — trăiesc, răspîndind în jurul lor lumină şi statornicie întru dragostea de ţară. Astfel de oameni sînt şi învăţătorii pensionari *Gheorghe Ţaica* şi *Ludovic Enea Todea*, veterani ai războiului antifascist.

GHEORGHE ŢAICA s-a născut în satul Sartăş, la 2 august 1910 într-o familie de ţărani. Tatăl său a luptat şi a murit în primul război mondial. LUDOVIC TODEA s-a născut la 6 iunie 1914 în satul Sălciua de Sus, tot dintr-o familie de ţărani, strămutată din Albacul lui Horea pe la începutul secolului şi avînd printre predecesori pe Dumitru Todea, judele din Riul Mare (Albac), participant la revoluţia lui Horea — cu care a făcut două drumuri la Viena.

Între destinele celor doi fii de moţi se poate observa un uimitor paralelism. Ambii îşi fac studiile la Baia de Arieş şi Abrud, devenind învăţători. Amîndoi şi-au desfăşurat activitatea dăscălească la şcoli primare din jud. Turda, unde, pentru merite deosebite, primul a fost promovat inspector de plasă la Baia de Arieş iar cel de-al doilea ca subinspector şcolar, pentru plasele Baia de Arieş şi Cîmpeni. Gradele de sublocotenenţi în rezervă şi le-au obţinut la şcoala de ofiţeri de rezervă din Ploieşti.

Anul 1944, anul marii cotituri din istoria patriei noastre i-a găsit ca dascăli în localităţile natale, salutînd alături de elevii şi consătenii lor măreţul act de la 23 August.

În calitate de dascăli şi ofiţeri de rezervă au făcut parte din compania a II-a a Batalionului fix regional Arieş, avînd funcţia de comandanţi de plutoane. Compania, îşi avea sediul în Baia de Arieş şi cuprindea 4 plutoane:

Plutonul I — aruncătoare de 50 mm. la Sălciua, condus de lt. în rezervă Ludovic Todea; plutonul II — puşcaşi Sălciua de Sus, cel comandat de înv. plutonier Vasio Tătaru; plutonul III — puşcaşi

GH. ŢAICA

Lupşa, condus de plut. maj. Traian Burăn şi plutonul IV — mitraliere Sartăş comandat de slt. în rezervă Gheorghe Ţaica. Companiei îi era afectată şi o grupă specială cu 12 puşti mitraliere condusă de serg.

TODEA ENEA LUDOVIC

T.R. Nechita Ioan, de asemenea dascăl, refugiat din Turda.

DECLANŞATĂ în dimineaţa zilei de 5 septembrie 1944, încercarea de contraofensivă a trupelor fasciste din Podişul Transilvaniei s-a desfăşurat pe trei direcţii principale: de la est spre vest pe valea Mureşului, de la nord spre sud pe direcţia Sărmăşel-Luduş şi pe direcţia Cluj-Turda. De la Turda grosul forţelor fasciste, alcătuite din Divizia 26 infanterie hortystă şi-a continuat înaintarea spre Aiud, iar o altă coloană compusă din trupele Diviziei 7 infanterie hortyste înainta pe direcţia Iara — Buru, încercînd să pătrundă în defileul Arieşului.

În seara zilei de 5 septembrie unităţile Diviziei 26 au ajuns la Buru iar la 6 septembrie au ocupat Vidolmul şi Lunca Arieşului, încercînd să pătrundă cu unităţi motorizate pe Arieş în sus. Comandantul Companiei a II-a fixe a semnat atunci primul ordin de luptă. El prevedea stăvilirea prin orice mijloace a înaintării inamicului. A fost aleasă o poziţie strategică la locul numit „Şipote", unde defileul se îngustează, oferind un bun cîmp de observare şi tragere. A fost demontat podul de la Poşaga, iar între localităţile Brăzeşti şi Sartăş, cu sprijinul minerilor din Baia de Arieş a fost dislocată o stîncă uriaşă care a barat trecerea. Oprit de aceste piedici, ca şi de focul viu al ostaşilor Companiei fixe, sprijinită de populaţia civilă, inamicul s-a retras în Lunca Arieşului.

Dîrza rezistenţă a subunităţilor fixe a permis Batalionului V — Vînători de munte din Abrud să ocupe poziţii de luptă pe înălţimile de la est de Sălciua şi pe pantele dinspre localitatea Poşaga de Jos.

În ziua de 8 şi în noaptea spre 9 septembrie a avut loc pregătirea minuţioasă a atacului general, care a început în zorii zilei. În urma acestui impetuos atac, duşmanul a trebuit să se replieze pînă pe pantele de la nord-est de Jidovina şi de la nord de Padina.

Sosirea trupelor regulate n-a diminuat cu nimic importanţa sarcinilor unităţilor fixe. Ostaşii acestora, stimulaţi de curajul comandanţilor lor, slt. Gh. Ţaica şi lt. Ludovic Todea, aflaţi în primele rînduri, participă în cadrul dispozitivului general la toate acţiunile ce au condus, în final, la alungarea trupelor invadatoare, după luptele victorioase de la Ocoliş, Buru, şi Iara.

Ca o recunoaştere a eroismului şi succeselor repurtate de ostaşi unităţilor fixe, în amintirea lor, la Sălciua a fost ridicat în 1946 un monument, din chiar stîncile prăvălite în calea inamicului.

Faptele de arme ale luptătorilor Companiei a II-a fixe Baia de Arieş au fost citate prin ordinele de zi nr. 15 şi 16 din 20 octombrie 1944. Simplu, lapidar, bărbăteşte. Comandanţii celor două plutoane au fost răsplătiţi prin acordarea unor înalte ordine şi medalii, printre care *Ordinul Mihai Viteazul clasa a III-a cu spade*, şi *Virtutea ostăşească*.

După demobilizare, cei doi combatanţi eroi şi-au dedicat întreaga energie slujirii patriei cu armele nobile ale cărţii şi condeiului, pregătind pentru societatea românească peste 30 generaţii de oameni cu ştiinţă de carte, făcînd — împreună cu sute de alţi slujitori ai şcolii — dintr-o ţară de noapte şi întuneric, cum era Ţara Moţilor, o vatră de lumină.

Prof. DUMITRU LUPAŞCU

SCOPUL ESENȚIAL AL ȘCOLII: DE A ÎNVĂȚA ȘI PĂSTRA CU SFINȚENIE LIMBA NAȚIONALĂ

VALOAREA MANUALELOR LUI ION CREANGĂ

● Contra „cumplitului meșteșug de tîmpenie" ● O recomandare de excepție făcută de Eminescu ● Patima lui: gramatica și ortografia

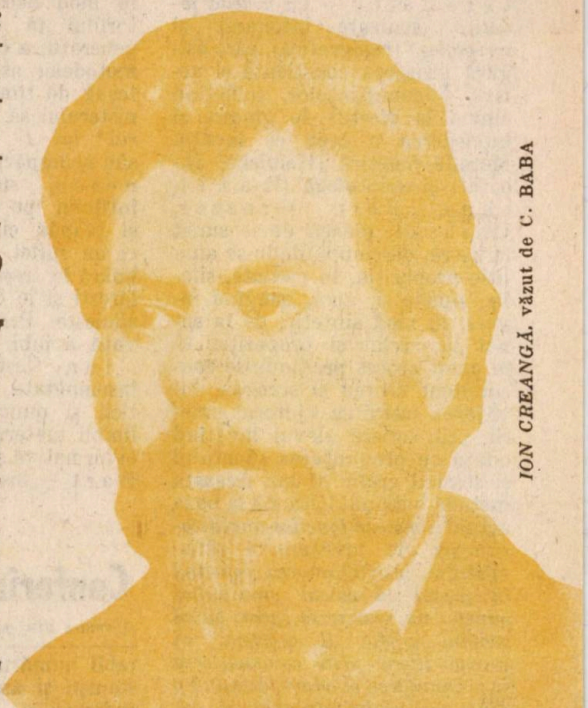

ION CREANGĂ, văzut de C. BABA

ION CREANGĂ (1839—1889), fiul lui Ștefan al Petrei Ciubotariul și al Smarandei, fiica lui David Creangă din Pipirig, al cărui nume l-a și purtat, s-a înscris și strălucește în cultura noastră, ca autor al inegalabilelor *Amintiri din copilărie* ca și ale fermecătoarelor *Povești* — traduse în multe limbi ale pămîntului. Povești ce-l situează, alături de frații Grimm, Perrault, Andersen ș.a., printre marii făuritori ai lumii mirifice a copilăriei. Marele Ion Creangă este cunoscut nu numai prin valoarea creației sale literare, ci și ca învățător militant, cu idei progresiste. În partea a doua a veacului al XIX-lea a fost printre inițiatorii acțiunii de modernizare a învățămîntului autohton.

Făcînd parte din aleasa familie a scriitorilor noștri clasici, care au lucrat și în domeniul învățămîntului — ca, de pildă, Eminescu, Caragiale, Slavici, Vlahuță, Odobescu — Ion Creangă a desfășurat o prețioasă activitate didactică într-o epocă de însemnătate deosebită pentru istoria poporului nostru, cînd se ducea o luptă de esență revoluționară, pentru desființarea rînduielilor feudale și eliberarea națională; împlinirea „Visului de aur" al Unirii și Independenței naționale; zămislirea unei noi așezări politice menite a orienta și deschide drumul luminos al României moderne. A fost o epocă de mari frămîntări social-economice și politice susținute de acțiunile forțelor sociale avansate, de la orașe și sate. Reflectînd progresul și contradicțiile în domeniul social-economic și politic, cultura epocii a contribuit din plin, la rîndul ei, la dezvoltarea societății. În această perioadă s-a introdus alfabetul latin (1860), a fost înființat Ministerul Cultelor și Instrucțiunii (1862), se realizează prin Legea Instrucțiunii publice (1864) unificarea învățămîntului, se dezvoltă școala secundară, este organizat învățămîntul practic, se înființează Universitatea din Iași (1860) și Universitatea din București (1864). La avîntul culturii românești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și la orientarea ei democratică o însemnată contribuție a adus presa mișcării muncitorești și socialiste prin revistele „Contemporanul", „Drepturile omului", „Munca", „Lumea nouă", „Revista socială" ș.a.

Elev al școlilor din Humulești, Broșteni, Tg. Neamț și apoi, al Școlii de catiheți din Fălticeni și al Seminarului de la Socola, Ion Creangă urmează în continuare Școala preparandală „Vasile Lupu" din Iași, unde are profesor pe Titu Maiorescu —, pentru ca din 1864 să funcționeze ca învățător la Școala primară de la Trei Ierarhi mai întîi și apoi, timp de treizeci de ani la școlile din Sărărie și din Păcurari, pînă la stingerea sa din viață (1889).

Ca om al școlii, Ion Creangă a intrat în istoria învățămîntului românesc prin contribuția avută în dezvoltarea procesului de modernizare a predării scrisciticului și a procesului didactic general din cadrul ciclului elementar. Contribuție concretizată în activitatea sa pe făgașul școlii și prin manualele școlare noi compuse și publicate: *Metoda nouă de scriere și cetire* (în colab.), Iași, 1871 (apărută în 21 de ediții); *Învățătorul copiilor* (în colab.), Iași, 1871 (tipărită în 9 ediții); *Povățuitoriul la cetire prin scriere după sistema fonetică* (în colab.), Iași, 1876 ;*Geografia județului Iași* (în colab.), Iași, 1879 (tipărită în 4 ediții).

În abecedarele publicate, Ion Creangă înlocuiește metoda anacronică a slovenirii (literalizării) și silabisirii, bazată pe memorarea mecanică a literelor în ordinea lor alfabetică și a silabelor — metodă practicată în manualele vremii, ca în Manualul de silabism al lui Dimi-

trie Iarcu — cu *metoda fonetică* (sonizare întonare) și *scriptologă* (legografică), care asigură însușirea conștientă și activă a cunoștințelor, solicitînd elevul la efortul de gîndire și înțelegerea a ceea ce învață. Metoda fonetică (Heinieke, Jacotat) și scriptologă (Ratilchus, Bell, Grasser, Ușinski) pleacă de la sunet la literă, descompunîndu-se analitic propoziția, în cuvinte, silabe, sunete și, apoi, mergînd invers, în mod sintetic, de la sunet la cuvînt și propoziție — în acest proces predîndu-se concomitent citirea și scrierea, învățarea citirii cu ajutorul scrierii, prin scriere elevul învățînd odată cu pronunțarea sunetului și semnul grafic al lui. Această metodă îmbunătățită stă la baza actualei *metode fonetice analitico-sintetice* de învățare a scris-cititului, *perfecționarea constînd în faptul că elevul pronunțînd sunetul nu mai scrie litera, adică semnul grafic al acesteia, ci învață litera prin recunoașterea și pronunțarea ei odată, detașînd-o dintr-un alfabet decupat ce cuprinde atît literele de mînă, cît și pe cele de tipar.*

Ion Creangă cunoștea metoda fonetică și scriptologă (legografică) din manualele publicate în Transilvania de Zaharia Boiu (1862), Basiliu Petri (1872), Ștefan Popa, ș.a. și a aplicat-o în mod creator realizînd atît *modernizarea predării scris-cititului* cît și a *procesului didactic în școala elementară.*

În concepția sa, **scopul educației** este *dezvoltarea multilaterală a personalității*, tineretul trebuind să contribuie la „cultura poporului român, de la care se așteaptă mult". *Școala este datoare să dezvolte gîndirea elevilor, spiritul lor de creație, să folosească metode active și material intuitiv, să le îmbogățească vocabularul și să le dezvolte vorbirea, să înlăture învățarea mecanică a cunoștințelor și dogmatismul, să formeze gîndirea logică, să lege școala de viață prin aplicații practice, să dezvolte corpul prin exerciții de gimnastică și igienă, să asigure disciplina și respectul îndatoririlor școlare, să formeze caracterul prin îmbinarea strînsă între instruire și educație și printr-o perseverentă educație morală, folosindu-se îndeosebi istorisirile morale.*

Ion Creangă a prețuit în mod deosebit rolul învățătorului în educarea tinerelor generații, a condamnat folosirea metodelor aspre, „cumplit meșteșug de tîmpenie". Cerînd Ministerului să aprobe „*Povățuitorul*" *lui I. Creangă*, prietenul său nedespărțit, Mihai Eminescu, sublinia: „Nu mai întîlnim pe învățătorul sever și țeapăn cu vergile în mînă, ci un suflet uman, care se coboară la treapta sufletelor copilărești și le disciplinează, nu le siluiește. Prin jocuri copiii învață a iubi o rînduială."

Ion Creangă a dat o însemnătate deosebită gramaticii și punctuației și însușirii limbii materne pentru valoarea ei formativă și patriotică. Jean Bart — fost elev al lui Creangă — relatează: „Patima lui era gramatica și punctuația... ținea la scrisul limbii curate românești, după firea ei". Valoarea educativă a limbii este subliniată de Creangă, emoționant, în cuvintele: „*Scopul școalei este și acela, și poate cel mai esențial, de a învăța și de a păstra cu cea mai mare sfințenie* **limba națională**, *de care se leagă tot trecutul unui popor, cu datinele străbune, jocurile, cimiliturile, proverbele, legendele și cîntecele populare, cele pline de dulceață*".

În cultura românească, Ion Creangă rămîne, deopotrivă, un mare scriitor, dar și un învățător militant de excepție.

ION ORGHIDAN

Conferința națională a P.C.R.

(Urmare din pag. 21)

rabil numărul artiștilor profesioniști și amatori, a căror activitate se remarcă printr-un vast și bogat repertoriu, printr-o largă participare în cadrul Festivalului muncii și creației „Cîntarea României", este o dovadă grăitoare a schimbărilor profund înnoitoare ce au avut loc în Dolj, concomitent, pe planul vieții materiale și spirituale.

Cum este și firesc, mutații însemnate au avut loc în ce privește nivelul de viață al tuturor celor ce trăiesc și muncesc în orașele și comunele județului Dolj. În această privință este demn de remarcat faptul că în ultimii 20 de ani s-a înfăptuit cel mai grandios program de construcție a locuințelor, fiind puse la dispoziția oamenilor muncii 65.000 apartamente la care se adaugă cele 110.000 case durabile înălțate în comunele din județ, înzestrate cu tot ceea ce conferă oamenilor demnitate, confort și civilizație.

Privind înfățișarea de azi a Doljului, cu cetățile sale industriale, cu agricultura sa în plină afirmare, cu strălucitoarele edificii de învățămînt și cultură, cu marile cartiere urbane, și înfloritoarele așezări rurale, constatăm cu deplină satisfacție înfăptuirea previziunii secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cuprinsă în cuvîntarea rostită în cadrul marii adunări populare ținută cu prilejul alegerilor parlamentare din noiembrie 1946 în Craiova cînd menționa: „Dorim ca Oltenia sărăcită și înapoiată să devină o vatră prosperă cu o industrie și o agricultură puternică, să facem din Craiova o cetate a muncii, culturii și științei". Dacă această previziune genială, transformată într-un crez statornic se află astăzi la cotele înalte ale adevărului, o datorăm uriașului efort de activizare a energiilor creatoare ale națiunii realizat sub conducerea partidului nostru, gîndirii cutezătoare și activității neobosite, pătrunse de spirit revoluționar, desfășurate cu strălucire de tovarășul Nicolae Ceaușescu, cel mai iubit și mai respectat fiu al neamului românesc.

Împreună cu întregul popor, oamenii muncii doljeni văd în realegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, ctitorul României socialiste, în funcția supremă de partid, cea mai sigură garanție a înfăptuirii înaltelor idealuri de progres ale națiunii române, fiind decișI să pună întreaga lor energie, hărnicie și pricepere în slujba înfăptuirii depline a hotărîrilor celui de-al XIII-lea Congres al partidului, marele Forum al comuniștilor, ce deschide noi perspective pentru ridicarea țării pe trepte tot mai înalte de bunăstare și civilizație.

DESTINUL PĂRINȚILOR

Sosesc semeți și-nalți părinții mei
trecînd, luptînd, prin ruguri, streang și roți
desfășurînd năvalnice idei
de multe ori alături de nepoți!

Cu duritate în vederea lor
— și ce blîndețe deasă-n mîini și-n mers.
Atîtea răni din suflete și-au șters
că alte răni să poarte, nu mai vor.

Martiri prezenți la fiece popas
de la Posada pînă la Feleac.
Au zguduit prin cazne orice veac,
dar au învins și viața a rămas.

Părinții conturară-n calendar
un vast destin cu marele lor har.

PETRE PAULESCU

COPIII

Cînd îi văd cum stau grămadă,
Parcă-s flori într-o cîmpie.
Veseli sau porniți pe sfadă,
Inima lor multe știe.

Blonzi precum e raza lunii
Așternută pe covoare,
Cît un muguraș sînt unii,
Dar au planuri de om mare.

Merg la teatru ori la școală,
Iar la joacă tot strengari,
Nimenea nu-i mai înșală,
Că-s, de-acuma, cărturari...!

Doar bunica-i amăgește:
Le ia capu-n poala rochii,
Basmul nu și-l mai sfîrșește
Că nepoții... închid ochii!

OCTAV SARGEȚIU

IUBESC ȘI EU...

Spun Soarelui că iubesc
Și-mi zîmbește.
Cînd eu zîmbesc,
Soarele începe să rîdă.
Rîd împreună cu Soarele
Deasupra Carpaților.
Soarele îmi șoptește:
Iubesc și eu... Pămîntul
Eu zîmbesc.
Soarele rîde.
Rîdem amîndoi
Deasupra Carpaților
Jos, oamenii cu ochii de stele
Rîd din inimă.
Rîdem toți.
Soarele rîde cu noi.

P. PETROMAN

BALADĂ HAIDUCEASCĂ

Plecaserăm prin neguri întreaga ceată, șapte,
Haiducii veșniciei stăpîni pe negre flinte.
Pe drumuri de dreptate strivită-n negre fapte
De boierești moravuri, ce nu-ncap în cuvinte.

Dar potera, haina, ne urmărea de zor
Cu plumbii stăpînirii, secerători de vieți,
Cătînd să fure lumii și ultimul fior:
Speranța unor vise în alte dimineți.

Ne suprinsese-n seară, la horă, lîngă fete
— Aflat-am pe șoptite că nu era a bine
Și timp pierdut gînditul era, pe-ndelete.
De nu plecam ca vîntul, cădeam pe mîini haine.

La fluierul de-alarmă, din limbă și din dinți
Ne-am aruncat prea iute pe armăsari, în șa,
Lăsînd în urma noastră, gol, dorul de părinți,
Pe care-n marea grabă nu l-am putut lua.

Iar șeful cetei, Șapte, un chiot a mai dat,
Cînd a văzut că toți eram încălecați.
Ca o părere-n flăcări el roibul și-a jucat,
Și urgan spre noaptea speranței am zburat.

Așa, ca-n vis pierit-am întreaga ceată, șapte,
Conduși de dîrzul Șapte, prin semne-adînc în noapte...

RADU CANGE

IERTARE, VOUĂ, CLIPELOR

Iertare, vouă, clipelor,
pentru substanța din adîncuri
prea pură și tare;
și ce frumoase sînteți
cînd fluturați
cu mine în drapele,
cînd vă zidesc în
marile palate ale vieții,
cînd vă rătăcesc
prin bogățiile
acestor zile de nevisată frumusețe
Iertare, vouă, clipelor,
pentru zăbava mea
din lucruri
și pentru graba
din răsărituri
cînd țara mă cheamă
din toate comorile
marilor ei înfăptuiri!

IONEL PROTOPOPESCU

Glasul roților de tren

În tren era ca în tren: lume, forfotă, bagaje, grabă. Fețe obosite rezemate de spătarul canapelei, ațipite între două stații. La Clineni o clipă de zăpavă. Au urcat doi inși. Unul în vîrstă iar celălalt mai tinerel, bine făcut. Amîndoi împovărați cu cîte o pereche de desagi doldora și un geamantan gata să plesnească sub presiunea încărcăturii. După asemănare erau tată și fiu. S-a dedus aceasta mai ales din gîlceava ce s-a ivit între ei după intrarea în compartiment. Vorbele fulgerau prin ușa deschisă, cu o aspră dojană: „zii că nu-i așa!, zii tată, Ghiorghiță că nu-i așa dacă ai coraj?...“ Din simplă curiozitate, ieșisem pe culoar. Băiatul mai dichisit la îmbrăcăminte își trecea grebla mîinii prin părul lung, cît-i acoperea grumazul, peste gulerul alb al cămășii. Eu dezmierdam cu privirea coama dealurilor din stînga Oltului: Măgura, din preajma satului Pîrloage, și dealul Cărbunaru cu Olatele și pîlcurile de stejeriș. Puțin mai sus de Clineni, s-a zărit podeiul Budăeștilor, de sub vîrful Pleașa. Padină cu fața arsă, fără petic de arătură, în locul unde întovărășirea avusese cartofărie, pe timpul lui Nelu Avram și al Nuței lui Anton. La răsărit de satul Balota, s-a ivit dealul Hînsului, cu finețea și podul Sîrbilor, islazul Răcovicenilor, brăzdat de șiroaiele venite de sus.

Trenul alerga la vale, ca nebunul. Am intrat în compartiment și am stat în fața oamenilor, care deodată tăcură. Am dat bună ziua. Mi-a mulțumit cel în vîrstă, la timplele căruia înflorise „pîlcul“ de ghiocei. Băiatul mi-a făcut doar ochi dulci, gîndind că, poate, prezența mea o să-l scutească de cicălelile tatălui. Repede i-am asemuit cine și de unde sînt. M-au și încredințat că-s dintr-ai lui Daneș. Neam cu rădăcini adînci înfipte în pămînturile satelor din părțile urmelor de la Genune. Din gara Cornet, deși s-au urcat mulți oameni în tren, nimeni n-a mai intrat în compartimentul nostru. După ce am trecut prin tunelul de sub mănăstirea Cornet, tatăl și-a reluat frămîntările ce-i determinaseră supărarea.

— Eu lucrez cu brațele la încărcatul lemnelor în gară la Clineni, începu el să istorisească. Am băiatul ăsta, pe care l-am dat să lucreze la „Balanța“, în Sibiu. Este frezor de meserie. A avut 2 400 de lei pe lună. Leafă de doctor ce mai... A crescut mare și deșirat, ca un plop, că așa ne este neamul, fățos. După ce a mîrosit, vezi doamne, a orășean, vreo trei ani, m-am pomenit cu el acasă, buluc, că... ar fi obosit mititelul cu sculatul de noapte și cu schimburile. Și că, după ce se odihnește, pleacă iar la treabă. Astă-vară, ce să vedeți dumneavoastră, ziua-n amiaza mare s-o gîndit că-i mai bine să se ducă la rîu. Sta cu burta pe nisip și se sorea ca pînza la nălbit. Cică făcea... *plaje*, de-aia de n-a făcut neam de neamul nostru. Noi, din străbuni ne-am prăjit la soare pînă în ficați, cosînd fînațurile de pe deal, prășind porumbul în luncă sau stringînd bucatele de pe unde le aveam. Alții dintr-ai noștri făceau *plaje* păzind turmele pe crestetul munților. Cum auzirăți, de la o vreme boierul ăsta făcut de mine a dat semne că nu mai vrea să facă nimic pe lumea asta. Cum vine schimbarea de-acuma, nu înțeleg. Apoi, ca muntele să stea teleleu, blenderău, pe ulița satului, ca nimeni altul, nu se poate. Pentru nimic în lume! Băiatul meu... tăietor de frunză la cîini, de rîsul lumii, nu se poate odată cu capul.

Însoțea omul vorba apăsată cu gestul amenințător și desperat al mîinii drepte, care ca o sabie cu ascuțiș tăios spinteca în sus și în jos aerul din fața mea și, mai ales, a lui fiu-său, care clipea cu teamă în priviri. Pe semne, am drămuit eu, făcuse cunoștință cu înverșunarea tatălui. Cu strînsoarea mîinilor puternice în căușul cărora putea încăpea capul unui copil mic.

— Și acum ce faci? am întrebat eu, ca să tocmesc altă vorbă cu preț bun, înainte ca trenul să intre în tunelul de la Golotreni.

— Ce să fac, tiriș-grăpiș, îl duc la „uzuc“ în Vîlcea, să-l predau muncii cinstite.

— Foarte bine faci, am consimțit eu. Fără muncă nu se poate.

— Spune și dumneata, îmi ațîna calea cu alte vorbe aspre. Noi, ca noi, am trecut prin multe și-i bine ca să ne dumirim puțin. Partidul Comunist i-a scăpat de opincă, de țări, de muncă grea. I-a dat la școli — că s-au făcut atîtea... Le-a clădit locuințe, le-a asigurat locuri de muncă în atîtea fabrici și uzine. Mulți și-au cumpărat automobile. Alții s-au școlit și mai vîrtos, de au ajuns oameni. Dreptu-i? Zii, măi Ghiorghiță, tată că nu-i așa — s-a ițîrit bătrînul către fiu-său, văzîndu-l că se uita cu nătîngie în gol. Ca și cum el, tată-său. vrea să nu uite aceste vorbe mari de pe urmă. Zii mă că nu-i așa, jură tu!

Și ca să se facă și mai înțeles, a întors vorba către mine.

— El privește munca în dorul lelii, ca pe o joacă.

— Așa-i bre omule, i-am zis. Să nu-l lași fără muncă. Numai munca dă sens vieții și rosturi bune omului. La gara Păușa, de la Călimănești, în compartimentul nostru au buit călători veniți de la băi. Vorbele și-au tăiat firul. Ochii și urechile cercetau pe noii sosiți. Necazul istorisit de omul din Clineni a deschis calea gîndurilor către înțelesuri noi. Peste creasta muntelui, sub care se clădea barajul hidrocentralei de la Ostrov, un nor călător își scutura bogăția ploii peste via din Dealul Jardiei Semnul altei bogății a vremii. Apoi ne-am despărțit, dar viața avea să ne mai pună unul în fața celuilalt.

*

După un timp am reîntîlnit pe tatăl grijuliu, cu vorba aspră, din tren. De astă dată, bucuros, mi-a spus cu mulțumire în glas.

— A înțeles, în sfîrșit, că viața fără muncă nu se poate, după cum bucurie fără necazuri nu-i de înțeles. Dar, necazurile au trecut. Drumul nostru, de atunci, cînd ne-am văzut întîiaș dată, de mergeam spre Vîlcea, *a fost cu lumină* și i-a deschis ochii. Ehei, Ghiorghiță al meu s-a dat pe brazdă. Și-a schimbat și categoria de plată, iar la toamnă se însoară cu o fată din Grebleștl.

— Bravo, i-am zis eu. Ești un tată fericit azi, cînd îți dai seama că n-ai străduit în zadar. „Glasul roților de tren“ i-a folosit băiatului.

NIC. POPESCU-URZICĂ

GÎNDURI

Să respectăm în fiecare om, omul. Dacă cel care este în prezent ne displace, atunci să respectăm pe cel care va putea să fie, care va trebui să fie.

*

Lucrez. Sînt zile și nopți cînd lucrez cu înverșunare, nebunește. De ce? Am constatat că munca este cea mai puțin plictisitoare dintre distracții.

*

Pe om îl califică munca. Trîntorul, care nu face nimic, nu e nimic.

*

Cînd ai în față un obstacol și te-ai hotărît să-l dobori, reflectează bine pînă unde se poate merge. A ceda prea repede e o lașitate, prea tîrziu, o prostie.

*

Prudența e numai pe jumătate gîndire. A prevedea mișcările greșite și a te feri de ele înseamnă a cîștiga timp.

*

Nevolnicul înjură sau blestemă. E felul lui de a înfrunta greutățile vieții.

*

Brâncuși spunea că viața lui a fost o succesiune de miracole. Ar trebui poate adăugat că miracolele au fost create de el însuși, cu dalta și ciocanul.

*

Arborele crescut strîmb, strîmb rămîne. Omul la fel.

*

Școlarul leneș se roagă să. moară alfabetul.

*

Temerarul e legat la ochi; fricosul, în schimb, privește ca pentru patru. Primul nu intuiește primejdiile, iar al doilea le vede mai mari decît sînt.

*

Copilul nu învață carte cu ocări; insultele îl fac și mai inapt.

IONEL BRANDRABUR

Un elogiu adus femeilor române — pentru care dragostea de mamă se împletește cu dragostea de țară

ZINCA GOLESCU

● „Mama revoluționarilor" de la 1848 ● Suferințele și răzbunarea „panduroaicei" ● O familie în exil ● Un exemplu de ardere pentru idealurile sociale și naționale, cu puternice valențe în contemporaneitate

DE CELE MAI MULTE ORI, cînd vizităm muzee sau case memoriale, privirile ne sînt reținute de portrete atent migălite de pictori rămași de multe ori anonimi. „Zugrăveli" purtînd parfumul și caracteristicile timpului, în fața cărora sîntem încercați de o nostalgie explicabilă. Citeodată — fiind vorba de personalități ale neamului, valori ale culturii, vieții științifice și spirituale — ne oprim îndelung în fața lor, încercînd a descifra din luminozitatea figurilor, amănuntele „fotografice" ale portretelor sau elementele decorative ale imaginilor, în ansamblu, cam ce gînduri îi vor fi frămîntat, ce nădejdi îi vor fi încălzit, ce amărăciuni îi vor fi chinuit.

Însemnări despre viața lor de fiece zi nu prea obișnuiau oamenii aceștia să scrie, iar arhive de familie — ca în lumea mare a Apusului — nu prea se obișnuia a fi ținute la noi. De aceea, arareori putem descifra din imaginile acestor oameni amănuntele ce ne-ar putea fascina. Ba, încă și mai puțin putem citi în „sufletul" domnițelor sau boieroaicelor vremii, împodobite cu giuvaericale și gătite în vesminte orientale împletite în fir de aur și argint — așa cum, bunăoară, Prințul de Ligne[1] care a colindat prin Țările Române, ne povestește cum erau femeile de pe aici.

Dar, ce viață lăuntrică vor fi tăinuit în suflet; ce dezamăgiri le vor fi lăcrimat ochii, „mai niciodată nu ne va fi dat s-o știm. De aceea tristețea privirii lor — căci poate ați reținut amănuntul că portrele acestea nu înfățișează de obicei chipuri vesele — ne apare și mai misterioasă. Altceva nu putem desprinde din portretele frumoaselor noastre domnițe sau boieroaice de pe vremuri. Ce concluzii am putea trage, deci, în plus, privind portretul acelei minunate femei care a fost Zinca Golescu — soția marelui logofăt Dinicu Golescu, cel cu faimoasa „Însemnare a călătoriei" și mama celor patru vrednici revoluționari de la 1848: Ștefan, Nicolae Radu și Alexandru C. Golescu. Cunoaștem însă, din puținele amănunte rămase, — că a fost o femeie frumoasă — așa cum portretul aflat în conacul de la Goleşti — Argeș, o reușită copie de pe originalul pictorului revoluționar Constantin Daniel Rosenthal, ne-o prezintă: tînără, într-o rochie „empire" înflorată, cu un trandafir roșu la piept, cu giuvaericale lucitoare, cu zulufi lungi revărsați peste umăr, mîini delicate și ochi mari, căutînd naiv în depărtare,

Portretul lui Bosenthal ar fi fost totul ce puteam ști despre ea, dacă cei mai vîrstnic dintre feciorii Zincăi Golescu, Ștefan, n-ar fi strîns cu pietate sutele de scrisori purtate între mamă și fii și nu le-ar fi încredințat cu patru ani înaintea morții sale, pe la 1870, lui Grigore Lahovari. Ele au fost descoperite în conacul de la Slăvițești, județul Vîlcea, într-o noapte ploioasă a anului 1934, de istoricul George Fotino.

Eruditul istoric și-a dat seama de valorosul conținut al scrisorilor și de șansa deosebită a literaturii noastre istorice de a avea la dispoziție corespondența unei familii a cărei viață și activitate publică s-au împletit atît de strîns cu destinul societății românești de-a lungul uneia din cele mai efervescente perioade ale epocii.

„Cînd vraful cu sute de scrisori gălbejite și prăfuite îmi ajunsese în mînă — mărturisește istoricul — și cînd aruncai asupră-le o privire fugară, vă mărturisesc că avui bucuria iscoditorului de aur nou, cînd firul de aur îi scîlpește întîiași dată. Le-am citit cu voluptatea culegătorului de perle, cînd acestea, prin funduri de mări, îi picură în mînă. Stropi de lumini mi se desprindeau din ele — cum se desprind licuricii din noapte — stropi luminoși ajunși pînă la noi, dintr-o lume care a fost odată, dintr-o lume cum nu mai este astăzi"[2].

Sinceritatea comunicărilor din scrisorile Goleștilor este captivantă. Ele cuprind gînduri și sentimente transmise între mamă, Zinca Golescu — care după înfrîngerea revoluției de la 1848, rămăsese cu nepoatele la Conacul Goleşti — și fiii ei, care pribegeau prin Europa.

Această corespondență a Goleștilor este expresia grăitoare a patriotismului lor, a sacrificiilor făcute de ei pentru țară și mărturia luptelor purtate pentru un regim de dreptate socială. Așa cum sînt evocate și prezentate în primul din cele patru volume, faptele Goleștilor pun în lumină năzuințele revoluționarilor de

[1] Maréchal Prince de Ligne, *Lettres et pensées*, Paris, 1809, p. 186

[2] G. Fotino, *Din vremea Renașterii naționale. Boierii Goleşti, Bucureşti, 1939, IV volume (din prefață)*.

Mai mult de patru ani i-au fost necesari istoricului pentru a identifica numele, a descifra situațiile și faptele menționate în această corespondență. Lucrarea, pentru importanța ei documentară, a fost distinsă în 1942 de către Academia Română cu Premiul de istorie „C.G. Vernescu"

la 1848, lupta lor şi a poporului, ce avea să asigure, succesiv, în timp împlinirea marelui ideal de unitate naţională şi, în ultimă instanţă, de dreptate socială.

În lumina acestei corespondenţe, imaginea Zincăi Golescu — din tabloul lui Rosenthal — devine aceea a unei strașnice romînce dintre acele femei pe care le întîlneşti şi azi pe drumurile noastre de munte: chipeşe şi drepte, femei cărora neamul românesc le datorează, în bună măsură, continuitatea pe aceste plaiuri, atît de greu frămîntate de istorie.

Dar cine era *Zinca Golescu*? Din ce spiţă se trăgea?

Născută pe la 1792, era fiica unui boier, nu prea cunoscut, Alexandru Farfara şi a unei mari boieroaice oltence, Dumitrana Pîrscoveanu, din neamul acelui Ştefan Pîrscoveanu, care în veacul al XIII-lea a rîvnit, pentru o clipă, tronul Ţării Româneşti. La neamul maicii sale se gîndea *Zinca Golescu* cînd îşi spune cu mîndrie „panduroaică". Cum îşi va fi trăit *Zinca Farfara* anii copilăriei, ce educaţie va fi primit, nu ştim. Va fi învăţat, probabil, cum se obişnuia pe vremea aceea în casele boiereşti, ceva greacă, ceva franţuzească — devenită tot mai la modă către amurgul perioadei fanariote — ceva geografie şi morală.

„Cum va fi scris greceşte, nu ştim — că scrisori greceşti de-ale ei nu s-au găsit. Franţuzeşte însă — cu toată ortografia ei uneori bizară iar pe alocuri stîngace — *Zinca Golescu* scrie mai bine decît fiii săi crescuţi şi învăţaţi prin ţări străine. Ea scrie numai franţuzeşte şi scrie într-un stil ales, epistolar. Mici răvaşe în care se răsfaţă cu copiii, lungi scrisori entuziaste sau sfătoase, epistolele Zincăi Golescu, scrise într-un stil stăpînit, lipsit de înzorzonări, alineat şi urcător, s-ar cere cuprinse în pagini de antologie"[3].

După cum ni s-a transmis, pe cale orală, *Zinca Golescu* a învăţat franţuzeşte abia după măritişul ei. Şi este de acceptat că aşa a fost, deoarece *Zinca Farfara*, cînd s-a măritat cu *Dinicu Golescu*, era un copil— avea abia 13 ani cînd a dat naştere primului ei copil, Ana. Era atît de obosită de această sarcină timpurie, încît „adormea în jilţuri şi pe divane", de o luau pe braţe cei ai casei şi o aduceau ca pe un copil la culcare.

De o frumuseţe plină de farmec, cu o ţinută aleasă, spirit viu şi deschis, *Zinca Golescu*, încă tînără în 1834, cînd îi făceam cunoştinţa (epistolar) era una din femeile cele mai sărbătorite ale Bucureştilor, o femeie de lume — frecventînd balurile şi stîrnind în juru-i admiraţie — dar şi o gospodină grijulie cu nevoile casei şi foarte pricepută în ale moşiei[4].

„Ce face Goleasca nu mai desface nimeni" spunea unul din foştii ei robi — rămas şi după eliberarea din această stare pe lîngă curtea Goleştilor.

„Nu-i aşa că sînt o mamă vrednică?" scrie ea copiilor, cu care îi plăcea să se răsfeţe. „Mamă vrednică", într-adevăr — aceasta era trăsătura dominantă a *Zincăi Golescu*. Iubitoare, duioasă, devotată, înţeleaptă, mîndră, era întruchiparea mamei române, al cărei cult l-a avut întreaga generaţie a Renaşterii româneşti.

În vara anului 1834, *Zinca Golescu* îşi aşteaptă în ţară feciorii — pe *Nicolae* şi *Ştefan*, numiţi aghiotanţi ai noului domn, Alexandru Ghica, pe care îl întovărăşiseră la Istanbul, unde acesta îşi primise firmanul de investitură din chiar mîna Sultanului. Era fericită şi bucuroasă pentru serviciile aduse de către aceştia ţării lor. Iar cînd, mai tîrziu, între Domnitor şi Goleşti relaţiile se răciseră, ce mai scrisori pline de iubire, de sfaturi şi de îndemnuri le scria „mămicuţa" — căci aşa-i spuneau copiii. „Încercaţi să vă faceţi datoria ca oameni cinstiţi, şi chiar dacă nu vi se va recunoaşte, voi veţi găsi întotdeauna răsplata în conştiinţa voastră".

Copiii îşi adorau mama — tare mîndră şi geloasă de dragostea lor. Frămîntată de gîndul că vreo femeie ar putea pune stăpînire nemeritată pe inima vreunuia din ei, Zinca scrise fiului cel mare: „Ce vrei? inima unei mame închide totdeauna atîta gelozie, cîtă iubire". Iar altădată: „îmi vorbeşti cu prea multă recunoştinţă, Ştefane, de puţinul ce fac pentru tine... Între mamă şi copii nu se poate vorbi de servicii reciproce... *Doar datoria trebuie să vorbească mai înainte de orice.* Dar ceea ce-ţi cer este iubirea ta, înţelegi tu? Iată unde va fi pusă recunoştinţa ta, şi deşi sînt sigură că iubirea ta o am întreagă, sînt atît de zgîrcită cu acest bun şi sînt atît de cu teamă să nu pierd cumva nici cea mai mică fărîmă, că nu mă pot opri de a-ţi repeta: să mă iubiţi, să mă iubiţi, copiii mei, căci aceasta este singura mea fericire".

Dar domnia lui Alexandru Ghica sfîrşeşte în 1842 — domnitorul fiind acuzat de încălcarea Regulamentului Organic şi urmează aceea a lui George Dimitrie Bibescu. Ce va fi făcut „mămicuţa" în anii domniei acestuia, nu ştim. Scrisorile ei lipsesc. În acest timp, însă, cei patru feciori ai săi erau tot mai mult cuceriţi de idealurile revoluţionare.

Acum, în această perioadă, înmugurea tot mai mult în sufletele româneşti dorul de mai bine şi de libertate. Şi, iată, în iunie 1848, izbucni mişcarea noastră de renaştere naţională şi socială. Aparţinînd tagmei marii boierimi înstărite şi privilegiate, *Zinca Golescu* împărtăşi totuşi ideile revoluţionare ale feciorilor ei şi, ea, Zinca Golescu, prindea în ziua de 11 iunie 1848 pe piepturile paşoptiştilor cocarda roşu-galben şi albastru „întocmai ca şi Alexandrina Magheru, fiica generalului patriot Gh. Magheru, care în zilele de foc ale revoluţiei, cînd marii bărbaţi care aprinseseră scînteia de la Islaz se aflau la Craiova, a cusut un steag tricolor, înmînîndu-i guvernului provizoriu şi a împărţit cocarde tricolore lucrate de ea, în nopţi de visuri şi speranţă.

De-acum, soarta *Zincăi Golescu* a fost legată de aceea a revoluţionarilor patrioţi de la '48 ca şi aceea a *Alexandrinei Magheru*.

Cu ei a trăit bucuria succesului iniţial şi împărtăşit durerea înfrîngerii, amărăciunea pribegiei cu menţinerea flăcării vii a nădejdilor izbînzii.

Revoluţia înfrîntă, *Zinca Golescu* fuge la Sibiu, unde a stat toată iarna lui 1848—49. Feciorii ei luaseră drumul pribegiei. Cei doi mai vîrstnici, Ştefan şi Nicolae plecaseră în Apus, iar mezinii Radu şi Alexandru traversînd Transilvania, s-au îndreptat spre Istanbul, fiind surghiuniţi la Brussa, în Asia Mică.

În toată această vreme, scrisorile mămicuţei erau tot atîta predici pentru credinţă şi optimism pentru cauza ţării — „care este sfîntă", sublinia ea.

La Sibiu, *Zinca Golescu* nu i-a fost dat să rămînă prea multă vreme, deoarece, în primele săptămîni ale lui 1849 trupele revoluţionare ungureşti pătrunseră-n oraş, aşa că ea a trebuit să revină acasă.

Închipuiţi-vă tristeţea acestui drum spre o Valahie ocupată acum de trupe străine, închipuiţi-vă tristeţea acestui drum parcurs pe vreme de iarnă, cu sufletul greu încercat atît de durerile ţării, cît şi de cele personale, ale familiei.

Ajunse la Goleşti în martie 1849. Nu-l fuse însă dat să stea nici aici mai mult de cîteva zile, căci stăpînirea străină o izgonise din ţară. Luă drumul Istanbulului, unde — ajunsă la începutul lunii aprilie — spera să-şi revadă copiii: Radu şi Alexandru — care aşa după cum am arătat, erau surghiuniţi în Asia Mică. „Mămicuţa" se duse să-i caute şi acolo. S-a străduit chiar — dar zadarnic — să obţină eliberarea lor. Ar fi vrut, în această situaţie, să se întoarcă în ţară, lîngă fiica şi nepoatele ei. Dar asta o putea face numai „lepădîndu-se — cum avea să scrie fiilor ei — de mişcarea din '48" ... „numai cu acest preţ te poţi întoarce în ţară cu fruntea pe sus şi cu nasul în vînt... Dar cine va avea atît de puţin respect de sine şi aşa de puţină mîndrie, ca să se tîrască în noroi"...! „Mămicuţa voastră nu" — îşi încredinţează, revoltată, *Zinca Golescu*, copiii.

După luni de aşteptare şi stăruinţe, primi în sfîrşit învoirea turcilor de a se întoarce în ţară. Ajunsă la Brăila i se transmise interdicţia Vorniciei de a se opri în Capitală, — singurul drum permis fiindu-i spre Goleşti.

Străbătînd abia cîte o poştă-două pe zi, din cauza vremii rele, *Zinca Golescu* trece prin toate oraşele Valahiei şi la 8 noiembrie 1849 a junse la Goleşti. Deci, de la Goleşti la Sibiu, de la Sibiu la Goleşti, de la Goleşti la Istanbul, iar de acolo la Brussa, de la Brussa iarăşi la Istanbul. După lungi, triste şi ostenitoare peregrinări, *Zinca Golescu* se reîntoarce

---

[3] G. Fotino, *Din vremea Renaşterii naţionale a Ţării Romînesti Boierii Goleşti*, Bucureşti, 1939, vol., I.f.V şi VIII.

Studiul introductiv precum şi preţiosul conţinut al documentelor relevă faptul că Goleştii au ştiut să îmbine idealurile sociale cu cele naţionale.

[4] Dinicu Golescu moare la 5 oct. 1830. Zinca Golescu se ocupa îndeaproape de problemele moşiei şi ale Şcolii din Goleşti, făurită de Dinicu Golescu... care funcţionează şi după 1830. Aceasta avea un cuprinzător program de învăţămînt şi un democratic profil social — fiind deschisă tuturor copiilor, de orice treaptă socială.

[5] Despina Teodorescu, *Femei din trecutul Craiovei*, în volumul „Oltenia," Craiova, 1943, Alexandrina Magheru a fost una din cele mai alese femei ale Craiovei secolului al XIX-lea. Literată, conducea un adevărat salon literar deschis tuturor celor care credeau în înălţarea spirituală a poporului român. Cînd părinţele său a fost exilat, a luat şi ea calea pribegiei.

acasă, pentru un popas îndelungat.

Aici, în vechiul conac, avea să trăiască alături de Ana, soțul acesteia *Alexandru Racoviță* și nepoatele, vreo nouă ani — cît a durat surghiunul și prigebia celor patru fii ai ei. I se interzisese categoric să calce în București. Dar și ea s-a răzbunat. Atunci cînd generalul Luders, comandantul trupelor de ocupație și-a anunțat vizita la Goleşti, Zinca porunci să fie scoase toate mobilele din salon, nelăsînd decît un singur jilț, pe care să se așeze ea, pentru a nu fi îndatorată să-l poftească a lua loc.

Viața aprigei românce avea să continuie cu abundență de jigniri și umiliri din partea oficialităților vremii, nevoi bănești, fără a o fi putut îngenunchia sau a o îndepărta de crezul revoluționar ce-i transformase existența într-un iad al suferințelor — cu aproape întreaga familie în dureros exil, departe de țară. Zinca a îndurat însă, cu stoicism și demnitate totul, cu gîndul la schimbările politico-sociale și împlinirile naționale ce nu mai puteau fi oprite. Și timpul îi va da dreptate. Poporul avea să învingă — laurii biruinței fiind culeși, succesiv, între 1859 și 1918.

★

Ceea ce merită a fi subliniat, însă, este faptul că Zinca nu se simțea numai mama propriilor ei fii, ci a tuturor celor care în 1848 îmbrăcaseră cămașa luptei revoluționare, fără menajamente. Și toți aceștia o priveau la fel pe ea, o vedeau la fel, ca în acea zi de 11 iunie '48 în care ea, „măicuța Zinca", le împodobise piepturile cu însemnele speranței. Cînd, după nouă ani de peregrinări prin lume — cu crezul victoriei finale în suflete — unii dintre ei au primit încuviințarea de a se întoarce în patrie, nu au uitat-o nici pe „măicuța Zinca"

„Azi am pus piciorul pe pămîntul maicii mele", scria *Costache Rosetti* în însemnările sale, la întoarcerea în Valahia dragă.

„Nepreţuita noastră maică" așa se descifrează patria în scrisorile și în simțămintele întregii generații a Renașterii noastre naționale.

„Pămînt al maicii lor", pe care oamenii aceștia l-au iubit ca pe însăși buna mamă atît de greu încercată. Este în această formă de a simți patria, una din valorile etice caracteristice generației pașoptiste și, în general, sufletului românesc.

De la iubirea de mamă și dragostea de patrie pornea drumul celei mai frumoase și sfinte dintre iubiri, aceea a patriotismului românesc.

★

După nouă ani de rătăcire impusă prin lume, Goleștii se întoarseră acasă. Din cerdacul casei, brațele Zincăi — copleșită de bucuria revederii — s-au întins către poartă pentru o cît mai repede strîngere a lor la piept.

„Sînt ca nebună de fericire să vă revăd în scumpa noastră patrie" — a izbucnit buna și greu încercata mămicuță, încărunțită de ani și dureri, dar rămasă încă tînără în credința și dragostea ei față de neam și țară, ca în 1848.

În anii care au urmat, Zinca Golescu a trăit din plin bucuria primei victorii a pașoptiștilor: Unirea Principatelor, din ianuarie 1859 — începutul glorioasei deveniri a patriei — dar și durerea pierderii succesive a trei din cei patru fii ai ei. Radu a fost singurul care a supraviețuit. Marea încercare a fost copleșitoare, dar ea a știut să o suporte cu demnie.

„Maica Goleștilor" — cum îi spunea *Dumitru Brătianu* — „Panduroaica", cum o înnobilaseră țăranii și contemporanii, „Mama Zinca", așa cum îi spuneau cei mai mulți din fruntașii revoluției de la 1848, a știut să trăiască demn, să sufere cu credință de nestrămutat în victoria ce trebuia să vină și să părăsească scena victoriei discret, ca un vis frumos.

Viziunea ei o avem și astăzi în efortul și abnegația cu care mamele contemporane își îngrijesc și îndrumă fii pe drumul luminos al construcției socialiste, al vieții noi. Și poate că tocmai din această similitudine de sentimente este bine a reaminti un ultim pasaj din corespondența *Zincăi Golescu:*

„N-am cerut niciodată Providenței pentru copiii mei, bogății sau măriri ci doar sănătate și putință de a-și sluji țara".

Iată, în aceste rînduri, o profundă gîndire contemporană.

★

Dacă an de an se pomenesc și cinstesc patrioții care au dat glas aspirațiilor românești și care s-au dăruit pînă la jertfa totală — pentru împlinirea marelui ideal național — unitatea națională a tuturor românilor, tot așa se cuvine, de bună seamă, să se pomenească miile de mame românce, printre care și *Zinca Golescu*, care au adus jertfa supremă pe altarul patriei, care prin munca și lupta lor au contribuit și contribuie alături de soții, frații și feciorii lor la întărirea națiunii române, pe vatra ei milenară.

Ele nu au știut ce înseamnă odihna, nici ce înseamnă drămuirea jertfei, cînd în joc era dreptatea și viitorul țării lor

Acelor minunate mame românce care au crescut și își cresc fiii, dăruindu-i patriei, le sînt închinate aceste pagini.

Prof. VICTORIA POPOVICI

Știați că...

...două ouă de mărime obișnuită conțin aceleași cantități de albumină și grăsimi cît un litru de lapte, sau 300 gr. friptură la grătar?

★

...„copacul beat" (Palloborrachiro) crește în Argentina și are ramurile atît de întortocheate, încît este aproape imposibilă urcarea în el?

★

...pe insula Ormuz (în Golful Persic) nu crește nici o plantă? Insula are o suprafață de 30 km.², se află cu aproape 90 de m. deasupra nivelului mării și e acoperită de un foarte gros strat de sare.

★

...fîntîna arteziană „Fountain Hills" din Arizona (S.U.A.) are cea mai înaltă coloană de apă din lume — atingînd 165 m?

★

...muzica zgomotoasă dăunează florilor din casă, iar cea clasică — mai ales cea de Chopin — are o influență pozitivă?

★

...insectele au apărut pe pămînt cu mult înaintea omului? Insecta paleoblattina exista în urmă cu 150 milioane de ani.

★

...un hectar de molid produce anual 8—10 tone de oxigen, iar un hectar de păsune consumă, în același timp aproape 16 tone de bioxid de carbon?

★

...delfinii „vorbesc" cu ajutorul nasului? Sunetele se emit în cavitățile nazale și nu în laringe?

★

...fiecărui locuitor al Bucureștiului îi revin 21,3 m². de spații verzi?

★

...rechinul din Marea Neagră este mult mai mic și inofensiv pentru oameni? El se hrănește numai cu pește. Are carnea albă și gustoasă. Din ficatul lui se extrage ulei bogat în vitaminele A și D?

★

...în antichitate, Egiptul se situa pe primul loc în lume la producția de grîu?

Alese și culese
de I. CIUTESCU

Arhivele almanahului

DUPĂ 50 DE ANI...

PANAIT ISTRATI
ŞI MISIUNEA SCRIITORULUI

● „Arta rămîne singura noastră lumină şi poate unica nădejde de desăvîrşire universală" ● Principala datorie a unui scriitor trebuie să fie priceperea vremii lui

CÎND, elev fiind încă, luam contact cu creaţia literară a lui Panait Istrati (fără a-i intui geniul exploziv ce avea să-l propulseze din start în primele rînduri ale adevăraţilor şi marilor scriitori ai lumii) am înţeles, totuşi, ceva extrem de important: mă aflam în faţa unui strălucit făuritor de frumos, care impresiona şi cucerea nu numai prin harul său de inegalabil povestitor, ci şi printr-o vibrantă comunicare umană, un lexic de autentică şi frumoasă limbă românească ce depăşea, poate, sub acest aspect, chiar şi pe uriaşul din Humuleşti, care captiva prin sinceritatea şi sublimul efuziunii sufleteşti, în prezentarea şi vehicularea eroilor săi, în apărarea crezului şi luptei lor. Prin zugrăvirea, cu penel de maestru, a unei epoci şi redarea veridică a atmosferei şi stărilor sociale caracteristice ţării noastre.

Prin geniul lui Panait Istrati, peisajul şi sufletul românesc aveau să pătrundă în universalitate, la fel de glorios şi prestant ca şi creaţiile sublime ale lui Eminescu şi George Enescu, mai întîi, iar cîţiva ani mai apoi, prin acea ţîşnire magmatică a fantastului din Hobiţa Gorjului: Constantina Brîncuşi.

Putea să fie oare interpretată ca un fenomen apariţia neaşteptată şi prestigioasă a lui Panait Istrati pe firmamentul creaţiei literare mondiale? Cred că nu. Şi asta pentru că el s-a încadrat într-o întreagă pleiadă de valori româneşti, impusă pregnant, prin străluciri astrale, atenţiei lumii, în cel de-al treilea deceniu al secolului nostru — amintind, în afara celor pomeniţi anterior, pe Camil şi Cezar Petrescu, Lucian Blaga, Maria Ventura, Theodor Palady, Liviu Rebreanu, Martha Bibescu, Tudor Arghezi, Ion Barbu, Mihail Sadoveanu etc. Apariţia lui Istrati se încadra, deci, în manifestarea plenară, firească, a virtuţilor unuia din cele mai vechi popoare ale lumii, hălăduind de milenii pe aceeaşi vatră, pe care istoria însăşi l-a identificat ca atare şi care, ajuns la împlinirea idealurilor sale naţionale în perspectiva consolidării independenţei şi asigurarea păsirii pe drumul libertăţilor democratice — în perspectivă, pe atunci — intrase pe drumul definirii sale spirituale, susţinut şi de forţa biologică ce i-a asigurat continuitatea, în condiţiile cele mai vitrege cunoscute şi consemnate de istorie.

Explozia, sub toate aspectele creatoare, a unui popor ce nu mai putea fi ţinut sub obroc, deoarece avea prea mult şi multe de spus. A unui popor conştient de valoarea sa, de frumuseţea eroică a existenţei lui în timp, dar şi de rolul pe care putea şi trebuia să-l joace în această lume a suferinţei, pentru un ideal superior, şi o viaţă mai bună care să elimine definitiv din conceptul ei existenţial spectrul foametei, ruşinea exploatării, lipsa de libertate şi frînare spirituală, a părînd dreptul fundamental al tuturora la linişte şi pace.

Am fost — noi, românii — în cel de-al treilea deceniu al secolului nostru, printre ţările cu cele mai fecunde realizări în domeniul culturii. Cu cei mai numeroşi creatori de frumos.

Dar, pentru că Panait Istrati a fost primul dintre ei, care, încă din perioada adolescenţei, îmi asigurase audienţă totală la complexa şi uimitoarea sa creaţie, iar, prin ea, contactul nemijlocit cu adevărul istoric, frămîntările sociale, sensibilitatea şi simţămintele de totdeauna ale poporului din cea mai rotundă ţară a lumii, m-am simţit mai mult ataşat de el. Ce vreţi, prima dragoste nu se uită niciodată.

*

L-am cunoscut din Chira Chiralina, Haiducii, Moș Anghel, Codin, Ciulinii Bărăganului, din peripluI existenței și al marii lui zguduiri sufletești, de la sfîrșitul celui de-al treilea deceniu. Unele din aceste inegalabile creații le citisem în limba română. Altele, chinuit, la lumina lămpii, cu dicționarul alături. Din toate, însă, am descifrat același adevăr: *mă aflam în fața unui fenomen, în fața unuia din cei mai mari scriitori ai poporului nostru* A unui scriitor care revoluționa — așa cum am mai spus — prin lexic și forța creatoare, prin stilul și veridicitatea expunerii, prin simplitatea genială a expresiei, ce nu determina intuiri, ci prezenta imagini de o frumusețe plastică zguduitoare — spărgînd zidurile idilismului alexandrin. *Noi eram noi. Și, ceea ce era foarte important, pătrundeam în universalitate așa cum eram, așa cum trebuia să fim cunoscuți.* Panait Istrati, după cum avea să o sublinieze Camil Petrescu, „e cel dintîi scriitor român care a avut instinctul limbii românești, în așa măsură, încît i-a răspîndit în largul lumii, întorsăturile specifice; ceea ce constituie intraductibil, în construcțiile ei idiomatice, nesfiindu-se să prezinte unele expresii direct în limba română ca în „L'oncle Anghel". „Prin opera sa, continua Camil Petrescu, Panait Istrati a îmbogățit peisajul universal, integrîndu-i Brăila și Bărăganul, dar a îmbogățit, în același timp și structura conceptuluI scriitoricesc român, silindu-ne să-l anexăm așa cum a fost, ca un teritoriu cu individualitatea sa, integrînd acestei literaturi — alături de peisaj — și o parte din experiența milenară a simțirii românești, în structura expresiilor ei idiomatice".

Iată de ce îl iubeam și, mai ales, de ce îl căutam. Cînd, către sfîrșitul anului 1934, ca urmare a apariției unei cronici literare făcută de Alexandru Talex „Biroului de plasare", Istrati — surprins că în țara noastră, în acea perioadă, se mai putea scrie și competent și cinstit despre el — și-a exprimat dorința de a-l cunoaște pe Talex ca și pe ceilalți componenți ai redacției. La aflarea veștii ne-am simțit într-al nouălea cer.

Întîlnirea fusese stabilită pentru seara de Anul Nou. Eram cu toții invitați la cină de directorul revistei. Dar o discuție iscată pe neașteptate între mine și el, și purtată pe un ton ce nu-mi convenise, m-a determinat să nu mă duc. Cu regretul imens al fringerii unor raze de lumină ce trebuiau să-mi materializeze visul întîlnirii cu marele scriitor, în seara de Anul Nou — cea mai tristă din viața mea — am rămas singur, într-o cameră fără foc, fără mîncare, copleșit de gîndul că ar fi putut deveni, totuși una din cele mai frumoase.

A doua zi, însă, după clarificări și scuze, — din partea directorului — acesta mi-a vorbit despre minunata seară petrecută în compania lui Panait Istrati, de faptul că scriitorul întreabase de mine — ca urmare a lecturării unor articole — și că vroise să mă cunoască. I se dăduse o explicație plauzibilă a absenței. Apoi a fost găsită și posibilitatea unei îndreptări a situației, de pe urma căreia eu pierdusem cel mai mult. La plecare, gazda oferise, din pomul de iarnă, o păpușă d-nei Istrati. Dar păpușa fusese uitată. Și eu trebuia s-o duc, folosind prilejul pentru întîlnirea cu autorul Chirei Chiralina.

Nu vă pot descrie emoția pe care am simțit-o urcînd scările pînă la cel de-al 6-lea etaj al blocului din strada Paleologu 3.

Cum avea să mă primească Panait Istrati? Aveam să pot închega o discuție? Ce trebuia să-l întreb și, mai ales, care erau răspunsurile pe care le așteptam? Am apăsat mecanic pe butonul soneriei. Ușa a fost deschisă, iar în prag, cu un zîmbet ușor surprins, d-na Istrati:

— Pe cine căutați?

— Pe domnul Panait Istrati.

— Da, aici stă. Poftiți.

Și zîmbetul își pierdu aspectul inițial, de nedumerire. Era și firesc. La ușa *omului* Panait Istrati se apăsa atît de des pe butonul soneriei. Acum? Un admirator sau un solicitator în plus. Totul devenise obișnuință.

Am pătruns într-o cameră cu căldură plăcută și lumină discretă, în care aparatul de radio răspîndea o melodie molcomă. În dreapta se afla Olimpul...

— Dragul meu, te caută un domn, i se adresă d-na Istrati.

— Să poftească — veni răspunsul.

Și am intrat. În colțul din stînga încăperii, în fund — o cameră cam de 4/4 m — întins în pat, îmbrăcat cu o pijama în două tonuri de roșu discret, cu o carte în mînă și veioza aprinsă, stătea Istrati. Am avut, pentru un moment, senzația că mă prăbușesc. Dar numai pentru un moment, pentru că zîmbetul îmbietor al scriitorului — un zîmbet de Crist de pe o icoană bizantină — m-a reconfortat. Mi-a redat încrederea risipită de-a lungul celor 6 etaje urcate, îndrăznind, de data asta, mai stăpîn pe mine:

— Domnule Istrati, sînt Toma Alexandrescu. Am fost plecat din București și din cauza asta nu am putut avea bucuria de a fi fost prezent la întîlnirea dv. cu membrii redacției. D-na a uitat la plecare simbolica atenție a gazdei și v-am adus-o — cu scopul... *mărturisit*, acum, de a vă cunoaște...

— D-ta ești d. Toma Alexandrescu? întrebă amfitrionul cu același zîmbet cald, punctat de o ușoară nedumerire. Vă consideram mai în vîrstă. Nu credeam să aveți mai puțin de 35 de ani.

— Am ceva mai mult de jumătate... 20

— Sînt puțin surprins. Am citit cîteva din articolele dumitale și mi-au plăcut. Ca idei, ca exactitate a informației, diversitate și complexitate a preocupărilor — de unde am tras concluzia că ar trebui să fiți mai vîrstnic. Dar sincer, mi-au plăcut mai puțin ca limbă, ca vocabular folosit.

Am simțit un fel de stare febrilă, cu oscilații de temperatură frisonică și senzația unei transpirații. Am îndrăznit totuși să încerc un „nu înțeleg"... De fapt, înțelesesem foarte bine. Pe vremea aceea — ca și astăzi, de altfel — tinerii erau tributarii unor fraze alambicate, ai unui lexic bombastic — foarte asemănător celui al cronicarilor plastici de azi care spun multe, dar puține de înțeles. Atunci, ca și acum, majoritatea celor care scriau și scriu cred că sînt cu atît mai interesanți, cu cît devin mai puțin înțeleși. Ce vreți, asta e moda — pacostea... dicționarelor, cărora, se pare, nu se putea să nu-i fiu tributar, pe atunci.

— Spune-mi, te rog, reluă marele scriitor, pentru cine scrii dumneata?

— Pentru marea masă de cititori, precizez eu cu oarecare emfază.

— Asta e foarte bine. Dar, crezi că masa te înțelege? Vezi dumneata, expresiile pe care le folosești nu pot fi accesibile celor mulți, care au nevoie de articolele dumitale și, în consecință, nu le citesc. Cei care te înțeleg, nu sînt interesați să te urmărească, pentru că... le cunosc. Și, atunci, concluzia firească este că scrii pentru... dumneata. Ce zici, e bine?

Într-adevăr, nu era bine. Și acest prim contact cu Panait Istrati a însemnat pentru mine un mare cîștig, ca orientare și materializare a gîndurilor. Deci, eu care admirasem la Istrati tocmai frumusețea și puritatea expresiei, parfumul autentic al ideii transmisă prin cuvinte, procedam exact pe dos. Dar, asta era situația. Nu însă și perspectiva, pentru că din seara aceea aveam să fac o întoarcere de 180 de grade: fraze scurte, respectarea conținutului semantic al cuvintelor, psihologia reală a limbii, claritatea construcției.

— Domnule Istrati, reiau puțin încurcat discuția. Dreptatea este, indiscutabil, de partea dumneavoastră.

— Dragul meu, nu țin la asta. Dar *scrisul este și trebuie să rămînă printre cele mai responsabile activități umane. El se transmite și de felul cum se transmite vom fi judecați de istorie, vom forma sau deforma suflete și caractere. Trebuie, deci, să avem respect pentru cuvîntul scris, pentru cuvîntul tipărit. Un mare —*

Panait Istrati la Nisa, în 1921

dacă nu cel mai mare — respect. El ne reprezintă. Și numai de noi depinde cum o reușim. Să nu uităm că el prezintă principalul mijloc folosit — într-un angrenaj mai larg, numit artă — pentru tezele perpetuate de milenii și în virtutea cărora existența s-a impus caracterizată prin clase antagoniste, îmbuibați și flămînzi, învingători și învinși.

— Ca sincer și pasionat admirator al literaturii dv. este firesc să vă cunosc, din citit, gîndirea socială, concepția estetică, fiorul uman ce vă străbate și caracterizează opera. Dar legat de aceasta, ca și de problema respectului față de cuvîntul tipărit *considerați că, în general, scriitorii își orientează activitatea pe cele mai indicate — moral, artistic și uman — coordonate?*

Panait Istrati m-a ascultat atent, a privit un moment în gol, iar apoi ochii săi mari și blînzi, profunzi și odihnitori ca o mare liniștită, au devenit metalici, de o duritate scînteietoare.

— Ei, domnule, *asta e problema problemelor. Pentru mine — vorbind de literatură pornesc de la artă, înțelegînd arta — scriitorul are cea mai frumoasă misiune, îmbogățită în sensuri de valențele superioare ce o leagă de morală, prietenie, dragoste, libertate, adevăr, demnitate, renunțare la sine, dacă e susținută de talent și inteligență. Principala datorie a unui scriitor trebuie să fie priceperea vremii lui, iar apoi, să știe că nu trebuie să calce pe urmele bătătorite de societatea ce apune.* Să nu se lase îmbătat de bucuriile și năzuințele acesteia din urmă. *Scriitorul trebuie să fie, prin excelență, un artist revoluționar, caracterizat de o mare responsabilitate față de ideea materializată în cuvintele tipărite — evitînd tot ce ar putea avea adiacențe cu ipocrizia și egoismul.* Dar, *cel mai important lucru este ca aceea ce propovăduiește prin scris, dăruirea lui, să fie obligatoriu subliniat de exemplul personal. Scriitorul care spune una și face alta este, pentru mine, un simplu negustor de idei frumos formulate, un fals apostol, un speculant al naivității maselor, al cărui unic scop este căpătuiala. Nu accept asemenea artiști, după cum nu sînt de acord nici cu farseurii care, în numele perimat al „artei pentru artă", nu urmăresc decît aceeași căpătuială, punîndu-și puternic în evidență egoismul.* Or, *oamenii nu au nevoie de egoism, ci de înțelegere, dreptate, iubire, de ajutor în lupta lor de descătușare socială. Scrisul — să nu uităm — este o artă și în această beznă a vieții arta rămîne singura noastră lumină și, poate, unica nădejde de desăvîrșire universală. Iată un adevăr pe care, în primul rînd scriitorii, artiștii, nu trebuie să-l uite. Pentru a-l susține și promova, scriitorii trebuie să fie convinși că nu există artă mai mare decît aceea care luptă să întroneze dreptatea pe pămînt, să șteargă lacrimile celor care plîng, să dea pîine celor flămînzi și adăpost celor care dorm pe afară. Și, mai ales, că toată pledoaria pentru o astfel de artă trebuie întărită cu exemplul personal. Altfel, munca lor nu face două parale.*

Discuțiile noastre au abordat, în continuare, teme de o mare varietate. De la sport la poezie, de la literatură la muzică, de la etic la estetic — toate cu reflectări în social și politic. Panait Istrati era cuceritor. De un calm odihnitor, caracterizat de o căldură pasionantă a discuției și un zîmbet de o prospețime uluitoare. *Mi-a vorbit în continuare de misiunea scriitorului* — indiferent de varietatea genului abordat — *pe care o vedea pusă în slujba marilor idealuri ale poporului, a patriei.* De condițiile creației și obligațiile creatorului.

— *Nu se poate concepe un creator rupt de mase, de interesele, pasiunile și sentimentele lor* — concluziona Istrati. *Adevărata literatură este nu o emanație a talentului și fanteziei, ci o reflectare a marilor realități sociale, istorice, în mijlocul cărora scriitorul trebuie să trăiască, să le cunoască și, mai ales, să le înțeleagă.* Talentul intervine numai după aceea, ca element al ordonări și estetizării expunerii, al limpezimii prezentării. Al determinării elementului convingător la care nu se poate ajunge fără o *sinceritate a interpretării — determinată de sinceritatea cunoașterii — fără o cultură temeinică a creatorului.*

— Dumneavoastră, după cîte știu, l-ați îmbrățișat cu multă înțelegere pe Petre Belu. Ce-mi puteți spune despre el, legat de caracterizarea pe care ați făcut-o creatorului?

— Vreau să fac și eu cu el, ce a făcut Romain Roland cu mine. Dar, pentru a reuși, lui Belu îi sînt necesare aceeași pasiune și voință pe care le-am avut eu. Aceleași pasiuni pentru veridic și frumos. Îi trebuie încă multă cultură. Totul depinde de el!

La acel început de ianuarie 1935, cînd, ignorînd faptul că existența îi era susținută doar de ultimul sfert de plămîn pe care îl mai avea în piept, Panait Istrati se dăruia nababic necunoscutului pe care-l reprezentam. Cu pasiune și acea dragoste nelimitată, mistuitoare, față de om, ce i-a caracterizat întotdeauna existența. A mai fi insistat în discuții ar fi fost o crimă, așa că i-am mulțumit pentru bucuria ce mi-a oferit primindu-mă.

— Vă mai aștept. Chiar dacă sănătatea mea este rău șubrezită, o să-mi fac plăcere să vă mai văd.

I-am strîns mîna cu aceeași emoție ce mă copleșise la venire și am plecat. Nu știam atunci că îl văzusem pentru prima și ultima oară. La 16 aprilie 1935, deci după aproximativ 3 luni și jumătate, marele nostru Panait Istrati pornea pe ultimul și cel mai lung drum al său. Spre alte orizonturi fără oameni și suferințe, fără satisfacții episodice și dureri copleșitoare. Poate că acolo, dincolo de oameni și omenesc, sufletul lui se va fi smuls din nesfîrșitele și chinuitoare căutări ale iubirii de oameni, ale dreptății, ale iubirii în general. Liniștea, marea liniște în care a intrat atunci a pus un punct, prematur, clocotitorului său periplu existențial — așa-zisului *vagabondaj al* său pe urmele adevărului. Ale acelui adevăr ce apare morganatic și dispare asemeni iluziilor frumoase, pulverizate de realitățile — deocamdată — imuabile ale vieții.

TOMA ALEXANDRESCU

EROILOR

Dacă precum stejarii din Carpați
sîntem aicea înrădăcinați,
eroii țării fie lăudați.
Și flori să presărăm de mărgărinte
pe lutul încă roșu și fierbinte
sub care dorm albite oseminte.
Și din adînci fîntîne de iubire,
cununi să le-mpletim întru slăvire
eroilor intrați în nemurire.

SPIC DE GRÎU

Sub soare beat de sunet vegetal
aud clepsidra spicului de grîu
curgîndu-și timpul ca un veșnic val
prin sine, prin țărînă și prin rîu.
E ca un verb de-sine-stătător
cu largi vocale care se aprind
dinspre trecuturi către viitor,
a pîine pentru toți amirosind.
E clipa coaptelor alegorii
cînd spicul ce-a crescut fără negară
o inimă de aur e-n cîmpii
ca inima acestei țări în vară.

NICOLAE POP

OCTAVIAN GOGA ROMANCIER

O NOTĂ DESPRE „SCARA NOROCULUI" — PE CARE POETUL NU A AVUT... NOROCUL SĂ O URCE

Într-o însemnare autografă, datată Paris, 25 III 1919, publicată alături de altele de Al. Căprariu în 1965[1] și reluată, un an mai tîrziu, în volumul „Pagini noi", Octavian Goga afirma:

„Artistul nu respectă termenele, el este ca și vulcanul ale cărui erupțiuni nu se pot categorisi — izbucnirile vin atunci cînd le hotărăște misterul focului sacru. Lava este suverană, nu craterul".

Emoționantă profesie de credință a omului, a scriitorului patriot și cetățean, a cărui operă constituie una din permanențele spiritualității poporului român.

Arta nu poate începea niciodată în tiparele vreunei dogme estetice și nici nu se poate crea în orice condiții.

Că acesta este adevărul ne-o demonstrează, între altele, și un proiect inedit de roman al scriitorului, mai mult o însemnare de atelier, referitoare la subiectul unui roman inspirat de culisele politice ale vremii, de cupiditatea și parvenitismul claselor suprapuse.

Urmînd să se intituleze „Scara norocului", cartea își propunea să demaște tarele sociale ale unei întregi epoci, ambiționînd să se apropie de clasicul model al romanului lui Nicolae Filimon:

„Scara norocului", ar fi bine să fie titlul unui roman social care să reflecte oglinda adevărată a parvenirii în Țara Românească.

În paginile acestui roman s-ar putea zugrăvi multe lucruri noi, ar mai rămîne destule însă cari să apropie de nemuritoarea operă a lui Filimon, „Ciocoii vechi și noi".

Ne-a venit în minte acest subiect cu prilejul dispariției fostului sindicat al Bursei Victor Filotti și numirii noului sindicat N. Danielopol"

Din nefericire, însemnarea lui Octavian Goga a rămas la stadiul de proiect, altfel literatura română, în speță romanul primei jumătăți a acestui veac n-ar fi avut decît de cîștigat.

Nefiind datate, însemnările la care ne referim sînt conservate la Cabinetul de Manuscrise și Corespondență al Bibliotecii Academiei R.S.R., cota III varia 56.

Această însemnare întregește profilul complex al creatorului de excepție care a fost Octavian Goga și despre a cărui operă Pompiliu Constantinescu scria încă din 1925: „Prin noutatea și puterea expresiei ne aflăm în fața unui mare talent; prin natura conținutului, opera sa ridică vechea problemă a legitimității poeziei patriotice..."

„Născută în împrejurări unice, poezia patriotică a d-lui Goga și-a păstrat accentul sincer al sincerității și a tradus o suferință reală, învăluind în magia artei aspirațiile urîașe ale unui neam împlinit.[2]

---

[1] Căprariu, Al., „Octavian Goga inedit" în „Tribuna", Cluj, an IX, nr. 31 (444) din 5 august 1965, p. 8 și în vol. *„Octavian Goga, Pagini noi"*, Buc., Ed. Tineretului, 1966.

[2] Constantinescu, P., "Scrieri", III, ed. îngrijită de Constanța Constantinescu, cu o prefață de Victor Felea, E.P.L., 1969, p. 77.

Prof. ELENA M. POP

FILARET BARBU

PĂRINTE AL OPERETEI ROMÂNEŞTI

L-am cunoscut în toamna anului 1958, în timpul unui consiliu profesoral „fierbinte": o elevă greşise şi cei mai mulţi profesori cereau energic exmatricularea. Fusesem proaspăt numit director adjunct la Şcoala Medie de Muzică nr. 1 din str. Principatele Unite, Bucureşti şi foloseam acest prilej drept mijloc de cunoaştere şi „orientare"... Directorul *plin*, profesorul Constantin Rezachevici, un muzician de mare cultură şi un pedagog cu bogată experienţă, urma, de drept, să tragă „concluziile"...

Cînd totul părea decis, s-a auzit o voce calmă şi blîndă ca un balsam al omeniei: „Dragii mei, „y" va fi o mare cîntăreaţă de operetă. A greşit — e adevărat... S-o pedepsim, dar să n-o împiedicăm să-şi urmeze calea. Ar fi păcat"...

Anii scurşi de-atunci i-au dat dreptate profesorului Filaret Barbu[1]. Nu-mi cereţi *nume* şi *fapte:* nu s-au scurs cei treizeci plus optzeci de ani necesari ca nimeni să nu se mai supere... În zilele următoare, descoperindu-ne transilvăneni, am stat de mai multe ori „la sfat": domnia-sa povestind şi eu ascultînd, pînă cînd — în măsura în care diferenţa de vîrstă permitea — ne-am pomenit prieteni.

Poposea la mine în birou — încă de pe atunci călca greu din pricina unei flebite rebele — înainte de a urca la clasă, unde era aşteptat cu emoţie şi nerăbdare. Se cuvine să adaug că Şcoala Medie de Muzică nr. 1 era încadrată cu profesori şi muzicieni de prestigiu, unii dintre ei — printre care la loc de frunte trebuie citat Filaret Barbu — şi-au înscris pentru totdeauna numele în cartea de onoare a muzicii româneşti şi a învăţămîntului nostru muzical. Deţinea catedra de armonie şi contrapunct — disciplină pe care şi-a însuşit-o temeinic sub îndrumarea profesorului doctor Ernst Kanitz de la Neues Wiener Konservatorium, unde, după

FILARET BARBU vorbind elevilor liceului de arte plastice „N. Tonitza"

primul război mondial, şi-a desăvîrşit pregătirea muzicală.

Cu ocazia acelor „colocvii", care m-au onorat şi mi-au rămas vii în memorie, mi-a fost dat să aflu foarte multe lucruri din viaţa maestrului. M-a impresionat „odiseea" lui şcolară, născută din dorinţa de a beneficia de îndrumarea unor muzicieni de prestigiu. Edy — baci, cu care a descifrat tainele viorii, s-a dat discret deoparte, sfătuindu-l să-şi caute dascăli cu mai mare experienţă. La Timişoara, ca elev la Gimnaziul de Stat, a continuat să studieze vioara cu Anton Novacek — muzician renumit — ceh de origină. În clasa a V-a liceală revine la Lugoj şi va beneficia de îndrumarea dr. Iosif Willer, violonist şi pianist distins, în casa căruia au călcat ca oaspeţi George Enescu, Béla Bartók, Lucian Blaga şi mulţi alţii. Aici, la Lugoj, se numără printre întemeietorii *Societăţii de lectură „Mihai Viteazul"* şi printre cei cîţiva temerari care, în ultimele zile ale monarhiei austro-ungare au arborat pe frontispiciul liceului tricolorul românesc.

MEMBRU AL GĂRZILOR NAŢIONALE ŞI ÎMPUTERNICIT SĂ VOTEZE MAREA UNIRE

Intrat în gărzile naţionale, la şaisprezece ani, are marea cinste de-a fi trimis, ca reprezentant al tineretului lugojean, la Marea Adunare Naţională de la Alba-Iulia care a consfinţit unirea Transilvaniei cu Ţara.

Ultimele două clase, după Unire, le urmează la Liceul „Traian Doda" din Caransebeş, avîndu-l ca maestru în ale muzicii pe compozitorul Antoniu Sequens. Şi aici se numără printre membrii activi ai *Societăţii de lectură „Nicolae Iorga"*.

N-am fost niciodată în Viena, dar o simt aproape datorită „marelui meu prieten" (formula este tot a lui Filaret Barbu — aşa-l numea el pe dr. Petru Groza) care mi-a vorbit despre anii de studenţie şi perfecţionare în acest oraş, pe care l-au onorat nu numai Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart, Beethoven, Johannes Brahms, Johann Strauss, Suppé, Zeller, ci şi Mihai Eminescu şi G. Enescu.

REVELAŢIA MUZICII POPULARE ŞI IMPACTUL CU MUZICA „MARE", CULTĂ

Revelaţia muzicii populare — şi parcă-i văd ochii umeziţi de emoţia provocată de întoarcerea în vreme — a simţit-o în anii cruzi, în birtul bunicului său Barbu, în care se întreceau vestiţii lăutari bănăţeni (Luţă, Ioviţă, Trifu, Ruiu,

1. Născut la Lugoj, la 16.IV. 1903. Decedat în 1984.

Ghiță Bacea, Tomi Richter, Csengeri Géza și alții): Tot atunci i-a fost hărăzită marea șansă de a-l asculta (la Lugoj!) pe Pablo Casals, care — va scrie mai tîrziu Filaret Barbu — „mi-a lăsat prima puternică impresie a muzicii culte (...)

Impresia a fost atît de copleșitoare, încît și azi resimt același fior cînd mă gîndesc la el!"

Îmi amintesc, de asemenea, cu cîtă admirație — aș putea scrie *cult* — vorbea de Ion Vidu, marele său înaintaș și adevăratul făuritor al corului ce-i poartă numele, cor de care și Filaret Barbu este indisolubil legat cu toată ființa sa.

Compozitorul Filaret Barbu și profesorul Augustin Macarie

MARILE SUCCESE DIN CAPITALĂ

Au urmat apoi marile sale succese de pe scena Teatrului de Operetă din București — adevărată rampă de lansare a maestrului Filaret Barbu: *Ana Lugojeana* — la a cărei premieră din 7.XI. 1951, Mihail Sadoveanu, ridicînd cupa, a urat: „Trăiască Ana Lugojana"; *Plutașii de pe Bistrița* — despre care Ion Dumitrescu — unul dintre cei mai iluștri președinți ai Uniunii Compozitorilor — a spus: „În partitura aceasta se găsește mult aur" — a fost prezentată în premieră la 30.X.1956. În fine, opt ani mai tîrziu, la 20. VIII.1964, va avea loc premiera operetei *Tîrgul de fete*.

Mari cîntăreți, actori și dansatori — dintre care unii s-au așezat la masa umbrelor — au dat strălucire și farmec acestor premiere și seriilor de spectacole ce le-au urmat, procurîndu-ne nouă, spectatorilor, de-atunci, înalte satisfacții artistice: Ion Dacian, Viorel Chicideanu, Virginica Romanovschi, Maria Vauwrina, V. Glodeanu, Groner, Rădulescu, Bimbo Mărculescu, Nicolae Țăranu, Lucia Roic, Constanța Cîmpeanu, Elena Penescu — Liciu, Ludovic Spiess...

Deși drumurile noastre s-au despărțit între timp, Filaret Barbu n-a uitat niciodată să-mi trimită invitații la premierele sale. În ceea ce mă privește, din respect pentru maestru și admirație față de valoroasa sa creație, dar și din grijă pentru educația muzicală a seriilor de elevi pe care i-am îndrumat, în calitate de diriginte, am organizat numeroase vizionări colective, în special la *Ana Lugojana* și *Plutașii de pe Bistrița*, invitîndu-l pe compozitorul acestora în mijlocul elevilor mei, să le vorbească.

Filaret Barbu, care a iubit tineretul s-a simțit excelent în compania elevilor. La aceste întîlniri, fața și ochii i se luminau, era cuprins de-o vervă molipsitoare, între el și cei din bănci se legau infinite și nevăzute fire sufletești, de profundă simpatie și comunicări reciproce. La aceste întîlniri gesticula larg, fredona cîntecele și ariile despre care i se cereau lămuriri, uitînd de toate celelalte obligații... Întotdeauna timpul „planificat" a fost depășit: orele deveneau clipe zburătoare... În asemenea întîlniri am aflat, eu și elevii mei, foarte multe din confesiunile pe care urmașul lui Ion Vidu le-a cuprins în cartea „Partitura unei vieți"[2]. Am aflat cum „s-a născut" aria Anei, într-o seară, în grădina Icoanei.

Apoi, maestrul s-a stabilit la Timișoara și distanța și-a spus cuvîntul. Acolo i-am trimis recenzia pe care am scris-o după ce i-am citit cartea în care și-a depănat cu modestie, nostalgie și umor viața închinată muzicii și poporului său.

Operetele lui Filaret Barbu își continuă seria de succese pe multe scene din țară și străinătate. La radio și televiziune iubitorii de muzică îi pot asculta — și încă destul de des — frumoasele sale arii și coruri.

Am recitit, cu mare atenție, *Partitura unei vieți*. Profesorul, compozitorul și mai ales Omul, cu fiecare pagină, și-au făcut loc, mai puternic, în inima mea. Ce bine-ar fi dacă și directorii teatrelor de operetă și ceilalți factori de decizie ar reciti-o! Cu toată atenția cuvenită! Oricum, nu numai autorul, ci și noi, spectatorii, am vrea să vedem montată opereta *Femei fără bărbați* (pe un libret de Tudor Mușatescu) și să revedem, într-o reluare mai îngrijită, *Tîrgul de fete*, a cărei muzică merita „o altă soartă".

Acum, cînd Filaret Barbu s-a așezat alături de străbuni („Noi sîntem în picioare, sub noi străbunii sînt" (*Noi* de NICHITA STĂNESCU) constatarea că din îndemnul pe care Lucian Blaga i l-a adresat în 1932 — „Mergi înainte pe drumul apucat" — maestrul și-a făcut supremul său ideal de viață, mă emoționează profund, căci asemenea lui Alexandru Philippide „M-atîrn de tine Poezie", prin muzica sa a pășit pe „puntea lumii/ Spre insula de veșnicie".

Prof. AUGUSTIN MACARIE

Scriitori români în autografe

SIMION STOLNICU

În 1985 se împlinesc 80 de ani de la nașterea lui Simion Stolnicu (1905—1966), despre care Eugen Lovinescu scria în 1937:... „*primele lui poezii aduceau o somptuozitate gravă și funerară, o originalitate de expresie, o bogăție de culoare, un romantism de contraste și o (curioasă pentru un muzicant) lipsă de fluență verbală și de sonoritate exterioară*"[1].

Pe numele său adevărat Alexandru Botez, fostul profesor de limba franceză la București, Ploiești și Cîmpina, Simion Stolnicu, rămîne prin volumele de versuri „Punct vernal" (1933) și „Pod eleat" (1935), ultimul premiat de către Editura Fundațiilor, la propunerea lui Camil Petrescu, unul dintre cei mai originali și interesanți poeți români interbelici.

Retrospectiva lirică „Șerpuiri între lut și torțele de aur". (Buc., Ed. Minerva, 1973) apărută sub îngrijirea competentă a profesorului Simion Bărbulescu relevă coordonatele unui univers poetic singular, aspirînd la eternul artei prin cuvînt.

Comunicăm în cele ce urmează două *documente inedite* Simion Stolnicu.

Primul este o *fotografie necunoscută* pînă în prezent a poetului, oferită la 13 VI 1932 lui Alexandru Tudor-Miu (1901—1961), prieten și camarad de scris și de idei, redactor al publicațiilor „Urmuz" (1928), „Cîmpina" (1927—1929), „Prahova" (1930), „Strada" (1932—1936) și al suplimentelor „Fapta" și „Cucu Prahovei", autor al unor apreciate volume de versuri de orientare avangardistă. Pe verso-ul fotografiei se poate citi următoarea dedicație autografă aparținînd lui Simion Stolnicu: „*Prietenului rar, poetului mare, de imperturbabilă discreție, sufletului (probabil deosebit n.n.) ce este Alexandru Tudor-Miu, căruia dragostea mea îi clădește un templu de cariatide în inima mea, îmi încredințez portretul acesta modest ce ne va făli prin timpuri vitejește, luptînd paralel ca spiritul să fixeze arrintirea 13 VI 1932. Alexandru Botez.*"

Cel de-al doilea document reprodus în facsimil reface firul unei mai vechi prietenii între autorul volumului „Punct vernal" și al „Podului eleat" și bunul său prieten Al. Tudor-Miu, pe care Geo Bogza îl numea încă din anul 1945: „*ambasador al visului și al frumuseții pe lîngă dealurile petroliere, incomparabil prieten, vestitor al unei lumi noi.*" Este vorba de *patru dedicații, autograf* date în anii 1933, 1934 1935, 1938, pe coperta interioară a volumului „Punct vernal" (1933, Ed. Cartea Românească).

În aprilie 1933, îndată după apariția volumului, Simion Stolnicu îi adresa confratelui său rînduri de sinceră prietenie ca acestea: „*I.ui Al. Tudor — Miu, incomparabilul rafineur poetic ale cărui versuri sînt extrase din hidrocarburi, precum parfumurile noi în vibrațiile unei lire ce ar electrocuta orice degete de poet minor*". La 10 septembrie 1934, Simion Stolnicu, entuziasmat de „succesul sigur" al volumului de versuri „Standard" al colegului său, notează: „*Autograf pe anul 1934, septembrie 10-poetului Miu în preajma succesului sigur al volumului său proaspăt ca un Peleș de nimfe și turbine „Standard". Sărbătorescu — I cel dintîi aici"!.* În 1938, Stolnicu își reafirmă prețuirea și admirația sinceră față de talentul confratelui său scriind: „*Autograf care ia act de existența focului sacru la Tudor-Miu. Candela dragostei pure precum statuia la mormîntul necunoscut și legendar*".

În colțul din stînga, sus, al copertii interioare a volumului amintit, se află un „*loc rezervat autografului pe anul 1935, 2000; ș.a.m.d.*

Documentele reproduse mai sus relevă odată mai mult valențele superioare ale unei prietenii literare mai puțin cunoscute din perioada interbelică, și ele se vor un modest omagiu adus aniversării împlinirii a 80 de ani de la nașterea lui Simion Stolnicu.

MARIUS POP

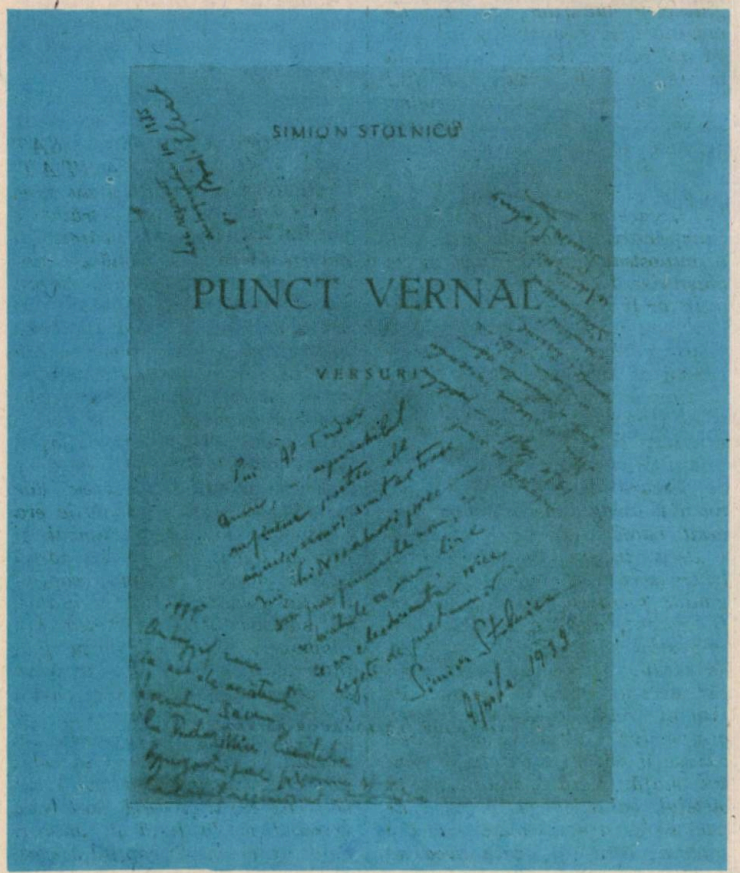

[1] Lovinescu, E, „Scrieri" VI, „*Istoria literaturii române contemporane*", Buc., Ed. Minerva 1975, p. 162.

...DREPTUL DE A-ŞI RECUNOAŞTE FIUL

Oricine ar fi urcat de la debarcader spre oraş, ar fi văzut pe treapta cea mai de sus, lîngă stîlpul din dreapta, o femeie îmbrăcată în cenuşiu, îmbrobodită cu o basma neagră, cercetînd cu stăruinţă chipul fiecărui călător sau marinar sosit din depărtările apelor. Se afla la locul ei cu mult înaintea orei de sosire a vapoarelor şi, în general, îşi petrecea acolo cea mai mare parte din zi, deoarece de multe ori se întîmpla să acosteze la chei vase de care nu ştiau nimic nici cei de la căpităniа portului.

Femeia în cenuşiu era singură. Soţul îi fusese hamal, murise de tînăr şi-l îngropaseră sub ochii ei în cimitirul de la marginea oraşului. Băiatul, singurul pe care îl avuseseră, era de douăzeci de ani cînd plecase îmbrăcat militar pe un vapor de luptă. De atunci nu se mai întorsese iar mama nu mai ştia nimic sigur despre dînsul. Un camarad de oaste, întors acasă, îi adusese vestea că într-o luptă navală vaporul lor fusese spintecat de ghiulelele tunurilor, că zeci de marinari se aruncaseră în apă să se salveze, şi că în această împrejurare îl văzuse pe fiul ei în vîltoarea valurilor luptînd să se salveze. Alte veşti nu mai primise de la nimeni.

De atunci trecuseră douăzeci de ani şi mama îşi aştepta fiul în fiecare zi. Toţi marinarii, funcţionarii şi hamalii din port îi cunoşteau amărăciunea şi se obişnuiseră cu ea ca şi cum femeia ar fi făcut parte din treptele debarcaderului — hainele ei cenuşii păreau să nu se deosebească de culoarea pietrei. O cunoşteau şi marinarii care plecau şi se întorceau peste săptămîni sau luni şi unii călători sau căpitani de vas. Fiinţa ei neclintită, de fiecare dată în acelaşi loc, nu mai atrăgea atenţia oamenilor decît rareori.

De-a lungul timpului, unii încercaseră să o obişnuiască cu gîndul pierderii fiului. Dacă ar fi scăpat, dacă mai trăia, era imposibil să nu fi dat un semn de viaţă. Mama, însă, nu voia să accepte gîndul morţii. Pe fiul ei nu-l ştia nimeni mort, dimpotrivă, ultimul om care-l văzuse îl văzuse luptîndu-se pentru viaţă. Fără îndoială că în vîrtejul valurilor găsise ceva de care să se agaţe, copilul ei trăia undeva, odată şi odată avea să se întoarcă acasă. Şi femeia îl aştepta în fiecare zi, la fiecare vas care sosea în port. Era sigură că se va întoarce, prezenţa ei permanentă pe treptele de piatră n-ar fi avut nici un rost şi nici viaţa ei nu-şi afla justificare fără această speranţă. O singură îndoială avea femeia. Îl va recunoaşte?

În faţa ochilor îi stăruia chipul lui de cînd era copil, cînd venea din lungul străzii prăfuit şi flămînd, îi vedea chipul de adolescent, băiat de nouăsprezece ani, de douăzeci de ani, frumos şi suplu, înţelept şi hotărît să-i facă şi ei o viaţă mai uşoară. Şi-l amintea perfect şi în uniforma de ostaş, cînd plecase pe vasul acela de război. Dar de atunci trecuseră douăzeci de ani şi chipul lui nu mai putea fi acelaşi. Şi stînd pe ultima treaptă de sus, aşteptînd următorul vapor, femeia în cenuşiu încerca să-şi imagineze cum ar putea să-i arate fiul, dacă ar urca acum pe treptele debarcaderului. Oare pe faţa lui atît de cunoscută şi atît de dragă, cu tenul limpede şi ochii negri, se iviseră riduri? Şi dacă era aşa, cîte riduri erau şi cît de adînci? Sau poate că fiul ei purta barbă? Şi dacă avea barbă, era neagră sau argintie? Ce fel de viaţă dusese fiul ei? Îşi dădea seama că era nevoită să-şi închipuie fiul în mai multe feluri şi nevoia aceasta o chinuia cumplit. Cum şi cine, oare, hotărîse toate acestea? Cine făcuse ca unei mame care nu cerea nimic de la nimeni, care nu voia nimic de la viaţă, să nu i se lase nici măcar dreptul de a recunoaşte chipul fiului său?...

PREŢUL DRAGOSTEI

Într-un sat îndepărtat, de mult şi nu prea de mult, trăia o femeie căreia îi murise bărbatul şi rămăsese singură cu un copil mic. Bogaţi nu fuseseră nici înainte, dar acum, de cînd era văduvă, biata mamă trebuia să muncească din răsputeri ca să facă faţă nevoilor casei, să ducă mai departe gospodăria rămasă de pe urma răposatului. Avea vacă cu lapte, cîteva păsări în curte, avea ce îmbrăca şi cu ce se înveli, dar ca să ţină vaca şi păsările era nevoie de muncă, porumbul şi fasolea trebuitoare pentru iarnă cereau muncă la cîmp, copilul trebuia spălat, îngrijit şi hrănit, va să zică femeia trudea din răsputeri, altfel nu putea face faţă nevoilor. Dar de muncă nu se plîngeau oamenii din partea locului, nu se plîngea nici ea şi grija cea mai de căpetenie era copilul. Ţinea la el ca la ochii din cap, bucuria cea mare era să-l ştie curat şi vesel, să-l vadă crescînd de la lună la lună şi de la an la an. Şi copilul creştea, era mare şi frumos, îşi iubea şi el mama, o respecta şi o ajuta la treburi.

Cînd ajunse la anii de şcoală, mama îl dădu în grija învăţătorului iar acesta, după o vreme, îi spuse că e dăruit cu mult duh, că învaţă uşor şi-i place cartea, aşa că bine ar face dacă l-ar da la o şcoală mai înaltă. Femeia se gîndi că n-are cu ce-l ţine într-o asemenea şcoală, dar îl întrebă şi pe copil dacă vrea să înveţe mai mult, însă nici el nu voia să se despartă de dînsa. Cu toate acestea, după ce îşi mai făcu socotelile, femeia se hotărî să-l trimită totuşi mai departe la învăţătură. Avea să muncească mai mult decît pînă atunci, să ţină şi gospodăria, să plătească şi copilului şcoala, dar nu putea altfel. Pentru binele şi fericirea singurului ei fiu avea să facă tot ce i-ar fi stat în puteri.

Băiatul venea mereu pe acasă, anume de cîte ori i se dădea vacanţă, în timpul verii rămînea cîte două-trei luni, ajuta la munca cîmpului, tăia lemnele pentru iarnă, cosea iarba şi o strîngea în clăi. Şi mama era

mulțumită, copilul o iubea la fel de mult, iar ea se uita la el ca și atunci cînd era de-o șchioapă.

Anii trecură unul după altul, copilul se făcu mare, isprăvi școala, acum venea mai rar pe acasă, mai făcu încă o școală și, în cele din urmă, mamă-sa auzi că ajunsese om învățat și cunoscut de toată lumea, că i se dăduse o slujbă atît de importantă, încît nici nu putea lipsi din orașul unde se stabilise și care era cel mai mare din țară. Primi îndemn să se ducă să trăiască la el, pentru că era bogat, avea casă mare, mama însă nu primi, nu-și putea părăsi căsuța, mormîntul soțului, locul unde se născuse și trăise. Stătea singură și deși știa că în fiecare săptămînă va primi scrisoare, îi aștepta cu mare nerăbdare slovele. Cu toate că veștile de la el erau bune, ar fi vrut să-l știe aproape, să-i mîngîie creștetul ca atunci cînd era mic, să rămînă lîngă dînsa tot timpul, îmbătrînise mai mult și l-ar fi vrut alături.

Într-o toamnă, cînd se coc merele și cînd pleacă berzele, în ograda femeii intră o trăsură mare și din ea coborîră doi domni cu pălării tari și mănuși, merseră de-a dreptul la dînsa și-i sărutară mîinile. Îi spuseră că sînt trimiși de fiul ei, că el nu putuse să vină, să fie iertat, dar îi aduceau ei din partea lui vorbele cele mai bune. Începură a descărca din trăsură fel de fel de cutii cu rochii, cu bonete și pantofi, pachete cu vase și covoare, cu bucate și zaharicale, iar pe deasupra o pungă doldora de bani cum nu se mai pomenise în sătucul lor.

— Toate acestea, vorbi unul dintre noii sosiți, sînt trimise de fiul dumitale drept răsplată pentru dragostea ce i-ai purtat.

Peste ochii mamei se ivi mai întîi o ceață, apoi lacrimile prinseră a-i curge pe obrajii bătrîni fără să se audă vreun suspin. Cei doi domni credeau că acelea erau lacrimi de bucurie, dar nu era așa, erau lacrimi de întristare. Bătrîna se liniști în cele din urmă și zise:

— Tot ce ați adus să luați îndărăt. Eu am ce-mi trebuie, am o văcuță cu lapte, am cîteva găini. Și-l am în inimă ziua și noaptea pe fiul meu. Spuneți-i că dacă vreau ceva, eu pe dînsul îl vreau și mai spuneți-i că dragostea nu se plătește cu daruri și cu bani.

Trăsura plecă, femeia rămase singură cu dorul și cu tristețile ei, dar numai după cîteva zile pe ușă îi intră un bărbat; la început nu-l cunoscuse, îi văzu însă lumina ochilor și înțelese că e fiul ei. Acesta o îmbrățișă, îi căzu în genunchi și-i spuse:

— Iartă-mă, mamă! Știam că dragostea se plătește numai cu dragoste, asta am crezut că fac, am greșit însă. De azi înainte, nu voi mai pleca de lîngă dumneata.

Rămaseră împreună în căsuța lor, dar mama nu mai trăi mult. După cîțiva ani închise ochii mulțumită că ultima imagine din lumea aceasta fusese chipul fiului său.

GEORGE NESTOR

Interviuri cu obiectele școlarului

Harta școlarului

Harta lui e supărată
Și rămîi, privind-o, mut!
Tisa-n verde colorată
Peste munți se varsă-n Prut!

Stiloul profesorului

Întrebat ieri, un stilou,
Al profesorului nou,
Mi-a răspuns: „Ce pot eu spune?
Dau puține note bune!"

Cerneala

În stilou îmi este locul,
Însă nu refuz nici tocul,
Pentru teme în caiete...
Dar la neglijenți, las pete!

Buretele de la tablă

Te întreb respectuos:
Pentru ce ești bucuros?
„Șterg atîtea rezultate...
Eronate!"

Carnetul de note al unui leneș

Întrebînd și eu carnetul
Vremea cum și-o mai petrece,
Mi-a răspuns că are note
De la unu pîn'la zece!

Aparatul de radio portativ

Mi s-a plîns un tranzistor
Ieri în holul de la scară:
„M-a făcut un muncitor
Și mă poartă-un Pierde-Vară!"

Becul

Mi-a vorbit de o vecină,
Care-atunci cînd se dau teze,
Doarme cu lumina-aprinsă...
Cică, să se „lumineze"!

Bătătorul de covoare

Mi s-a plîns un bătător
De școlarul Petrișor
Că un an s-a încheiat
Și un preș n-a scuturat!

Manualul de chimie

M-a tocit un an de zile
Că avea — de — o restanță!
De-am rămas fără de file...
Dar și el fără vacanță!

Caietul neîngrijit

Mă-ntrebați de ce în clasă
Vin botit așa de tare?
Pentru că Dănuț și-acasă
E de șase la purtare!

Foarfeca

Foarfeca e supărată
De i-am plîns și eu de milă,
Cică este preferată
Doar de unul... Ciopîrțilă!

Creta, la tablă

Mă consumă mult băiatul
Desenînd figuri și scheme,
Însă tocmai rezultatul
A-nceput să-i dea... probleme!

Poșfață

Ia sfîrșit aici, în fine,
Drumul meu printre obiecte,
De veți reflecta mai bine,
Veți mai retușa defecte!...

G. ZARAFU

În vîrful peniței

Unui elev

.. De ce-ai furat tu, azi, un ou?
L-a întrebat mama pe Nicu.
— Am înțeles de la tăticu
Că mîine pot să fur un bou.

Unei eleve guralive

E guralivă... nevoie mare.
S-o-ntreci în vorbă nu ești în stare.
Doar profesorii n-o lasă-n pace,
Că o ascultă și-atuncea... tace.

Unui leneș

Nicu-aproape repetent
Și-a luat angajament,
Declarînd cu tot elanu'
C-o să -nvețe, dar... la anu.

EUGENIU PETROVANU

Simți parfum de flori sălbatice dintr-un cimitir părăsit cu cruci scorojite și strimbe, atmosfera ploilor mărunte și interminabile ce-și cern dorurile. Buchete de frezie uscată pe colțuri de morminte necunoscute. Fărîme de veșnicie. Trunchiurile unor imagini sînt noduroase, de nuanță nedefinită, iar frunzele crengilor lor sînt pe jumătate arse de seceta neîmpărtășirii iubirii. Pieptul ți-e coclit și gustul ți-e de lește, te înăbușă un abur densfumuriu, ai senzația alunecării în gol. Scînteia divină a speranței a sărit undeva, în apropiere. Uneori, e sub presiunea unor unde de întuneric și sub cea a virtejului unor forțe obscure, cu rădăcini în adîncuri. Trăiești încleștarea cu frînarea încrîncenată a strigătelor mute, presimțind un șuvoi de destrămare. Pe crestele sufletului tău, pendulînd între nădejde și îndoială, tronează mîhnirea, din care ai cules un fir de fericire, atît de fin, încît cînd ai vrut să-l pipăi, ți-a alunecat printre degete. Apoi, luminos, l-ai zărit pe coama unui vînt vrăjmaș, ce-l răpise de pe iarba pe care se rostogolise. De atunci cauți zadarnic sclipirea de o secundă printre valuri de curenți contrarii.

Anotimpuri percepute eronat. Printre troienele aurii, încălzite de imaginația-ți arzîndă, valsează fulgii amintiri. Înfloresc arbuștii de corali și florile sinilii de pe tulpinele bifurcate și scorojite. Cuvinte ce-și pierd spontaneitatea. Soare împărțial cu vîrstele. Parfum ce nu poate fi inhalat. Nuanțe ce nu se mai rețin. Dorințe încifrate. Fulgi pufoși încleiați pe frunzele roșcate ce mai atîrnă pe ramurile negre și peste lacrimile trandafirilor. Ninge peste așteptări întîrziate. Repede, un curriculum vitae, neumbrit de o bătrînețe degradantă. Și apoi?! Simțăminte perfide ce-au umbrit sprințele. Umbră de mentă și scaieți. Ochiul absent și depărtat al unei imagini calde și veninoase nu putea vedea incandescența inimii și, contrariate și biciuite, pentru un timp, sentimentele se retrăgeau, domolite. Așteptai, zicîndu-ți că miezul castanelor este apărat de țepi verzi ce se preschimbă în superbe nuanțe de maro. Dar ce avea comun spontaneitatea cu politețea calculată și filtrată prin coduri?! Trebuia să-ți pălmuiești iubirea. Gelozia, hrănită de nesiguranță și de necomunicare, cu vremea, se mai potolise. Dar rămînea așteptarea. Cerșetoare de sentimente! Schimb modern al legii schimbului de valori! Vitrege, înhățîndu-te, te înăbușeau valuri de dor întunecat.

Odată, în vis, ai refuzat să miroși niște garofițe sălbatice pe care ți le întindea, fiindcă parfumul lor fusese deja absorbit de porii nesățioși ai trupului tău înfiorat de puritate. În vază rămăseseră flori fade, pe care ți le oferea ca să le guști agonia. Apoi, din nou, îl vedeai stînd lîngă un salcîm în floare, mîngîiat de adierile serii și ale visului, sau lîngă o răchită, bătută de săbiile de foc ale lui iulie.

Un talaz șerpuitor, vînăt de furie, se sparge în petale albe în jurul picioarelor biciuite și mîngîiate ale speranței. Dar trebuie să știi și, mai ales, să poți renunța. Dar cum poți să renunți la tine însuți?! Apă de munte, după o furtună de durată, pieptul ți-e tulbure. Frunze arămii îmbibate de amintiri. Totuși, în întuneric, parcă clipesc genele speranțelor. Emoțiile, vîlvătăi haotice și teribile, sursele dezordinii interioare, deși ușor temperate de indiferență și de timp, te domină.

Să fi fost o adiere de zori de zi, care, fără nici o opreliște, să se fi putut zbengui, neștiutoare, printre frunzișuri și printre lanuri aurii? Dar, existai pentru a ști de ce izvora lacrima, căreia muzicianul îi îngîna sunetele iar pictorul îi imita contururile.

Pentru un ideal abstract ai zăgăzuit legile firii. Cînd ai înțeles eroarea, timpul se așternuse între tine și viață!

DINUȚA MARIN

A TREIA SCRISOARE PENTRU NECUNOSCUTA MEA MAMĂ

Mariei Dragomirescu

O stigmă am să port pînă la moarte,
oricît aș vrea s-o pierd în infinit —
rămîn și azi copilul părăsit
de tine-n prima zi — rob crudei soarte,

că — dacă-ntr-un tîrziu te-a regăsit
chemarea mea strigată de departe —
am înțeles că, totuși, ne desparte
distanța dintre dor și nedorit.

Finalul ce l-ai scris la început
am vrut cu dinadinsul să-l numesc
erată la orgoliul omenesc,
dar am rămas cîștigul tău nevrut...

...Și dacă ai uitat că m-ai născut,
eu încă mai învăț să te iubesc...

SANDU ȘTEFĂNESCU

Umor străin

ANTRENORUL: Nu uita că ești pe... puntea suspinelor și că singurul ajutor pe care ți-l puteam da, ți l-am dat...

LUMINI ȘI UMBRE

Profesorilor universitari, doctori
VIORICA și ION DIACONESCU

PLUTEAI DOMOL pe deasupra norilor învăluraţi-imagini fantastice, care, stropite cu artificiile crepusculului şi enigmele infinitului, se desfăceau şi se refăceau instantaneu. Din timp în timp, printre zbaterile lor, învăluite parcă de căldură interioară, clipeau crestele neregulate, înverzite sau ruginii, ale Carpaţilor. Iviţi de pe potecile memoriei, prin faţa ochilor îţi defilau pini chirciţi, stringînd fărîme de umbră zgîrcită, verdele intens al geometricelor fâşii de gazon, presărate cu trandafiri roz şi cu abstracte figuri de marmură albă, ce-şi măsurau distincţia cu întunecaţii brazi din vecinătate şi cu flori a căror diversitate depăşea complexitatea imaginaţiei comune. Ceva tainic îţi dirija gîndurile şi-ţi încrucişa paşii simţirii. Automistuindu-te, sufletu-ţi vibra la adierea vîntului şi la contemplarea lumilor pure din picăturile de rouă. În oraşe simţirea ţi se unduia după forma norilor, în pădure-după aceea a brazilor, pe malul mării — după forma valurilor, pe cîmpie — după cea a lanurilor. Inima ţi-a reţinut mai ales sunetele triste ale vieţii, care-ţi ascuţeau sensibilitatea. Din ele şi dintr-un prea dens lăuntric, spontan, — fără ştirea, dar nu şi fără dorinţa ta — alunecau spre vîrful peniţei frînturi de imagini trăite. Foi albe pătate de singurătate. Ca să-ţi biciuieşti simţurile-ţi incendiate, ai sorbit sevă amară şi acră din frunze de arbuşti sălbatici. Din inciziile făcute pe trunchiurile de brad, ai adunat picături de răşină ce, aprinse cu scăpărări interioare, luminau clipele-ţi întunecate. Dorul îţi topea trupul în lumină melodioasă şi-ţi umplea inima de o linişte nespusă, într-o clipă imaginară de fericire absolută. Cu o tărie irezistibilă, ecourile unor chemări mute şi nostalgice îşi răspîndeau miresmele dintr-o tufă de liliac îndrăgită de o rafală de vînt. Te atrăsese un punct de veşnicie, care-şi desfăcuse potirul înrourat. Simţeai asta în mîinile-ţi tremurînde, în zvicnetul inimii de sălbăticiune, printr-o senzaţie de topire.

Dar clinchetele bucuriei se pierdeau undeva, în inaccesibila zare albastră. Conştiinţa înrudirii cu iluzia îţi umezea ochii.

La apelurile întîmplătoare ale telefonului, bănuiai că de la celălalt capăt al firului te căuta fiinţa iubită şi cu dificultate reuşeai să stăpîneşti vibraţiile receptorului. Ai fi dorit să-i auzi timbrul vocii, cu chemări de melodii tărăgănate. Printre rîndurile scrise de el, cărora le mîngîlbui, de pe care-şi ia zborul, fără elan, cîte un porumbel cenuşiu. Auzi cum scîrţîie vechii tăi paşi singuratici.

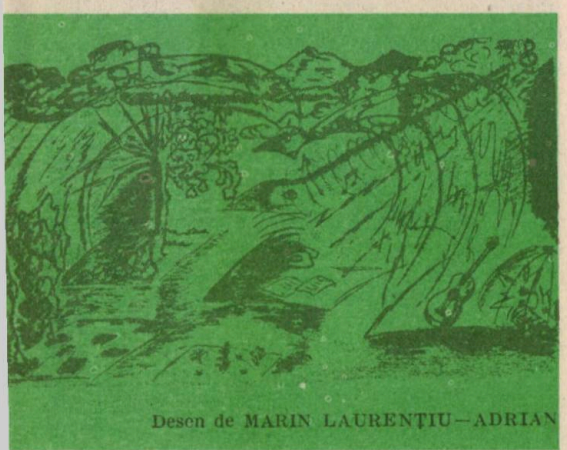

Desen de MARIN LAURENŢIU—ADRIAN

gliai rotunjimile şi le atribuiai sensuri imaginare, se strecurau raze de soare, filtrate printre ramurile unei sălcii tremurînde sub cerul înalt de iunie. Adesea, ca o justificare a existenţei, presupuneai că mîna-i tresărea înfiorată de undele tale sufleteşti, care-i aduceau, în acelaşi timp, linişte şi tulburare. Atunci, peste distanţe, erai cu el, dictîndu-i gîndurile şi acţiunile. Cu adieri de tei în floare, tăcerea-i şi stăpînirea de sine, care, în situaţii dramatice, adesea, răvăşeşte fiinţele slabe, îi dirijau comportamentul. Memoria afectivă, cu rezonanţele amintirilor tulburătoare, te făcea să intuieşti secretul voinţei inflexibile, al freamătului său spiritual şi al suavităţii. Uitarea nu venea atunci cînd o chemai şi, nedumerită, neliniştea-ţi era izvor de permanente seisme lăuntrice.

Într-o zi, însă, cu picioare sub formă de butuci, ai zărit un taur, care avea între coarne răsucite şi ascuţite, ochi de sînge. Adulmecînd aerul, ca să simtă unde te ascundeai, scoţînd flăcări din copite şi infectînd aerul cu frica izvorîtă din ochii-i roşii, cu vîrful unui corn, îndoia u.a ca pe o bucată de elastic şi, fărîmiţată, duşumeaua ceda sub greutatea copitelor neliniştite. Stăteai pitită sub un pat unde se întra tiriş, în timp ce din suflet curgea, zornăind, pulbere de sticlă pisată, iar alături se auzeau trosnituri de lemn îndoit şi pocnete de copite potcovite care scăpărau de neastîmpăr. Nu mai era nici o scăpare, sentimentele te autodevorau.

Dar n-ai ştiut să citeşti o faţă, confundînd-o cu o mască pe care i-o creai sau îi răstălmăceai rîndurile-i nescrise şi, printr-un fel de ceaţă densă, care abia îţi permitea să descifrezi, confundai senzaţia de mulţumire biologică, cu cea de sete de sublim iar insatisfacţiile creaţiei cu reticenţe faţă de tine, insectă ridicolă de pe un trotuar bine lustruit! Cîte promisiuni făcute ţie însăţi, şi repede uitate, cîte hotărîri nerespectate, cîtă demnitate crestată ca o frunză de paltin!

Şi-ţi aminteşti cum, undeva, pe tulpina înaltă a crinului, cu frunzuliţele catifelate, mici ca şi anii, s-a ivit un boboc verde-deschis, cu patru semne, marcînd două rînduri de petale. Un punct verde şi cîteva galbene ascundeau misterul florii încă nedesfăcute. Durase mult acumularea. Miracolul unei flori de crin ocolită de ochi păgîni. Instantaneu s-a deschis floarea de crin. Floare de crin pură, dar inutilă, care n-a bucurat ochi omeneşti!

Ghioc cu rezonanţe şi ecouri de cuvinte, cu sunete de reproşuri încifrate şi gratuite, cu străfulgerări de lumină şi dîre de întuneric, în al cărui vuiet tainic se auzeau crîmpeie de cuvinte dorite dar nerostite şi licăreau pasionale priviri neîntîlnite. Gerul Bobotezei n-a împiedicat să încolţească, în ghioc, durerea dorului spontan şi învăluitor, crud şi mistuitor. Prin pereţii lui ai absorbit şi o dîră de lumină, dăruită, inconştient, de soarele indiferent, şi foşnete de aripi hrănite cu azur. Sunete de fericire tristă — ecoul mîhnirilor şi al bucuriilor. Inconştienţa trilurilor mierlei. Sete devorantă de absolut, concretizată, iluzoriu, într-o fiinţă-rază de lumină şi de întuneric, baghetă cu forţe supranaturale care-ţi încerca coardele fragile ale inimii. Sunete de coarde frînte — poeme lirice cu simbol de floare dăruită dintr-o simţire profundă. Sufletul încendiat al ghioceului, nepătat de stingătoarele raţiunii!

Chitară dintr-o vitrină de reclamă, admirată, dar căreia nici un virtuos de elită nu i-a încercat coardele! Dumnezeieşti sunete nerostite. Foşnete de supărări cotidiene, furtuni de deznădejde şi sclipiri de speranţe. Ambiguitate de cuvinte şi de zîmbete, supărări şi bucurii tainice, încertitudini, presupuneri şi umbre.

Meandre cu zile-boabe de chiciură. Te refugiezi în dorinţe-amintiri, culegînd amănunte pe care le credeai uitate. Unele, brutal, îţi hrănesc regretele. Peste aducerile-aminte, care curg tulburi, înecîndu-te în mîlul lor argilos, se delimitează, în semicerc, arcurile lor verzi-

CAMELEON DE OCAZIE

Era pe la orele 10. Dincolo de gardul de sîrmă împletită, vopsit proaspăt, soarele mai mîngîia încă arbuștii din curtea școlii. Suna de intrare, pe două limbaje, cel al unui clopoțel și, al doilea, al soneriei instalate în interior, pe etaje — poate și pe un al treilea, acela al pașilor grăbiți, al respirațiilor accelerate, al privirilor spre soare.

Aproape de intrare, în curtea școlii — un moment de precipitare.

— Vă rog mult, știți, eu sînt vecinul dv. de vis-a-vis.

Profesorul Raicu îi caută privirea.

— Stau chiar aici, uitați, arată vis-a-vis. Casa aceea cu obloane colorate în maro și gardul din grilaj — sînt tatăl lui Traian Sandu, din clasa a cincea.

Profesorul Raicu clipi stringînd diplomatul în mînă:

— Îl cunosc... e cam... cam... are note mici.

— Tocmai asta vreau să vă rog, să aveți grijă, știți — își petrecu ei mîna prin chica argintie — noi l-am înfiat.

— Bine, bine — dădu Raicu să plece — am să-l iau în primire.

— Vă rog eu mult — chiar să-l urechiați, să-i dați cu linia — vă rog mult, nu zic nimic — uitați-vă la mine.

— Tovarășu! — mă luați nis-naiu... porni grăbit profesorul...

— În fine... mai adăugă un cuvînt din mers...

*

S-au scuturat florile galbene ale arbuștilor din curtea școlii. Soarele căpătase putere. Cursurile începuseră de vreo 20 minute. Din clase răsbăteau ecouri de dialoguri cu ritmări variate.

La clasa a cincea, harta Imperiului Roman, nou-nouță, atîrnată de un cui, acoperind cam un sfert din tablă. Din albumul deschis pe catedră clipea celebra construcție romană Collosseum — o superbă ilustrată...

În vitrina de pe colțul dinspre ferestre, teancuri — teancuri, se răsfăța revista „Magazin istoric".

Pe tablă era notat un titlu — Arta romană și cîteva adăugiri la punctul 1.

În fundul clasei, aproape de cuier, mișcare...

— Alexandru, potolește-te, interveni profesorul Raicu.

— Alexandru! se încruntă spre el o fetiță cu nasul cîrn.

— Face avioane!

— Alexandru! — respiră întretăiat Raicu — ia notițe. Știi ce note ai?

Copilul se pîti după fetiță și stringînd avionul confecționat dintr-o filă de caiet simulă, folosind un creion bont, că scrie.

— Columna lui Traian!... respiră profesorul — istorie daco-romană în piatră. Și scoase o altă superbă ilustrată din album. Apoi, întinzînd mîna după o revistă, urmă — Badea Cîrțan... arătînd-o clasei.

— Tovarășu! se ridică fetița...

— Ce este?!

Alexandru „lansase" avionul de hîrtie și se ridicase să-l prindă, în cădere razantă.

— Băiatule astîmpără-te, că taică-tu mi-a spus să te articulez.

Alexandru s-a pitit din nou, în spatele aceleiași colege.

— Badea Cîrțan! a continuat profesorul, întorcîndu-se spre hartă...

Spre cuier, un penar căzu cu zgomot, obligînd toți elevii din față să se întoarcă.

— Ce ai măi băiatule!? se repezi profesorul printre bănci. Dacă nu te potolești... dar văzînd pe caiet avionul cu aripile desfăcute, îl luă cu un gest scurt. Las-că vorbesc eu cu taică-tu...

Obișnuitul dreptunghi de soare din dreapta catedrei se mai îngustase cu un lat de palmă. Copiii eliberaseră clasa. Harta Imperiului Roman, strînsă sul sta cuminte în stativul de la intrarea în cancelarie.

— Tovarășe profesor, se repezi sus, pe scări, un băiat cu clopoțelul în mînă—vă cheamă tovarășa directoare.

— Tocmai voiam să cobor — spuse profesorul de istorie.

Ce este!?

— Tatăl lui Sandu... aruncă niște vorbe... înfurâ...

— Serios!? i-o întoarse.

— Da, continuă copilul: Spune că dumneavoastră... l-ați... și împleti ceva cu mîinile, pe lîngă cap.

— Ce i-o fi venit... se gîndi Raicu... căznindu-se să găsească o eventuală legătură între fapte... dînd colțul culoarului spre cabinetul directoarei.

Din ușa deschisă, vecinul, cu ochii holbați și chica răvășită, șerșni:

— Cum de îți permiți d-ta să-mi bați copilul!?

— Tovarășe, i-o reteză Raicu...

— Nici un tovarășe.

— Măi omule... se căzni profesorul să-l domolească.

— Nici un măi omule...!? Tovarășa director, răcni el, mi-a bătut copilul! Fu nu pot tolera așa ceva.

Femeia cu părul argintat, de dincolo de birou se apropie:

— Să încercăm să lămurim lucrurile, tovarășe, în mod civilizat. Să-l ascultăm și pe profesorul Raicu.

Pe fereastra deschisă adie ușor o briză, ca o respirație răcoritoare.

— Vă rog, semnați —arătă femeia cu părul argintat în registrul de pe catedră, — procesul verbal.

— Așa consiliu pedagogic mai zic și eu, aprecie o învățătoare, către colega de alături.

— Un referat la ciclul întîi și altul la ciclul doi — și apoi ce discuții...

— Tovarășe Raicu — am uitat — i se adresă directoarea. Cum stăm cu tabăra?

— Foarte bine, am înscris 17 elevi, dar pe Traian Alexandru... bătaiul ăla cu taică-su... eu balamucul... nu-l iau...

— Corect! acceptă ea, întinzîndu-i registrul...

Traversînd strada — profesorul de istorie își iuți mersul. Mai avea cîțiva pași în dreptul ferestrelor cu obloane maro. Poarta din grilaj de fier scîrțîi:

— Tovarășe profesor — se porni cu glas mieros. Vă rog să-l luați și pe copilul meu în excursie. Dv. știți ce astă îi va folosi.

— Cum vine asta! se opri brusc Raicu. După ce m-ai făcut albie de porci, fără să știi măcar pentru ce, vii acum să mă rogi?

— Tovarășe profesor, își mișcă omul domol limba în gură... Dv. ca dascăl... trebuie să le înțelegeți pe toate... să iertați...

— Uite, ca să-ți arăt că nu sînt ca dumneata — i-o reteză omul cu servietă diplomat — îl-l iau. Dar sper... și intrînd pe poarta școlii îi aruncă din spate: sper că ai învățat ceva...

V. RACHIERU

LA UN EXAMEN DE BACALAUREAT

AMINTIRI

O SALĂ lungă, cît o zi de post.

Pe pereții dinspre răsărit, icoana sfîntului Gheorghe, călăreț înzorzonat zdrobind balaurul înaripat, care își varsă parc de foc în vîrful suliței ucigașe.

Pe cel opus, atîrnau portretele îngălbenite de vreme și punctate neplăcut de muște ale lui Alecsandri, Eminescu și Coșbuc. Spre miază-zi, un tablou — ce ocupa jumătate din perete — al lui „Hop-Mariță-țop în țol" — cum îi ziceau țăranii lui Carol al doilea. Zîmbea cu un aer teutonic, de superioritate, convins — în momentul imortalizării — că nimeni și nimic nu-i poate sta înainte.

Sub tablou, o masă dreptunghiulară, mare, acoperită cu pluș verde, înconjurată pe de o parte de profesori iar pe de alta de candidații la bacalaureat.

În partea dinspre asfințit a sălii, asistența, publicul care neavînd unde se adăposti de ploaia torențială de afară, se grămădise aici, să asiste la examinarea concurenților — contribuind, fără să vrea, la timorarea și insuccesul lor. Ca oricînd și oriunde, în asemenea situații, o atmosferă de piață, cu murmure, risete, zgomote înfundate.

— Liniște, strigă președintele comisiei, vroind să pună capăt începutul primului mare examen al vieții elevilor.

— Popescule, se adresă profesorul de limba română unui candidat. Vorbește-mi ceva despre Brătescu-Voinești. Unde s-a născut, cînd, ce a scris, și... ce-ai mai studiat în legătură cu el...

Popescu lăsă capul în jos, pentru a-și aduna ideile răzlețe. Își fixă un punct pe vîrful pantofilor, perfect lustruiți, de parcă acolo ar fi trebuit să găsească bibliografia autorului lui „Niculăiță Minciună". Profesorii așteptau. La un moment dat, Popescu, zîmbitor, ridică semeț capul.

și începu să turuie ca o moriscă — cu scopul vădit de a nu putea fi urmărit:

— Brătescu Voinești s-a născut în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a trăit până la...

— Pardon, replică profesorul, scriitorul trăiește și acum; e în București, e sănătos, îi place mult pescuitul și dedică mult din timpul său liber acestui sport... Continuă, dar te rog mai domol, că nu sînt cu omul pe care să-l intimidezi.

— Da, trăiește, corectă repede Popescu și, a scris... un tratat de pescuit, cu sfaturi pentru braconieri și pedepse pentru amatori...

Publicul izbucni într-un ris convulsiv, iar Popescu rămase cu gura căscată, în timp ce președintele comisiei ridică mîna dreaptă, ca cel ce striga în pustiu, și rosti:

— Liniște!...

După cîteva momente, totul intră în normal.

Profesorul Ioanidis de limba greacă, socotind că Brătescu Voinești își... umpluse desaga cu „caras" și plecase acasă cu apetit pentru o saramură pipărată și stropită cu... „negru, puterea-ursului", interveni prompt cu întrebarea lui:

— Popescule, spune-mi cîteva prepoziții mai reprezentative din limba greacă.

Popescu, fără a mai cugeta la *tratatul de pescuit*, sigur de el, îi dete drumul la guriță, declamînd scenic: ante, apud, ad, adversus, erga, contra, infra, extra...

Ioanidis, indignat, îl opri, făcîndu-l atent că este vorba de limba greacă și nu de latină.

— A, scuzați — zărindu-l pe d. profesor de limba latină cochetînd cu „Morfeu" — am profitat de ocazie gîndind că din sonoritatea prepozițiilor latine îi voi smulge o notă... limită de pasaj!...

Mare ilaritate în sală...

— Liniște, vă rog, interveni din nou președintele.

Profesorul de limba latină, un slăbănog îmbătrînit de vreme, care picotea de-a binelea, scuturîndu-și capul a înviorare, neștiind despre ce-i vorba și socotind că este vizat, ca să nu se facă de ris, puse mîna pe stilou și cuvîntă:

— Foarte bine, foarte bine și trecu în catalog nota zece!

În continuare, profesorii puneau întrebări, candidații vorbeau încet ca pentru ei, publicul căsca și întunericul începuse să domine sala.

Se aprinse lumina...

Latinistul, crezînd că și-a făcut datoria, se lăsă pe spatele scaunului și după un timp adormi — sforăiturile lui auzindu-se pînă în fund, ca un ecou în surdina unui contrabas, dintr-un taraf.

...încă o mică tăcănitură și se făcu întuneric.

Președintele comisiei, enervat peste măsură ceru să se aprindă lumina.

Tăc se auzi din nou și lumină se făcu!...

Toate privirile se îndreptară spre butonul electric, unde o copilă zîmbea strengărește!...

— De ce ai stins lumina? întrebă președintele comisiei, tot mai nervos.

— Păi... să doarmă dom'profesor, răspunse copila liniștită.

Un ris pe diferite tonuri umplu sala ca la o distracție cu paiațe.

— Vă rog, toată lumea să părăsească sala, hotărî președintele grav.

— Noapte bună, ură copila, care ieși urmată de publicul satisfăcut c-a... luat bacalaureatul cel puțin el, căci cu candidații erau puține speranțe...

MARIN TANCIU

E bine să știm...

PRINTRE primele instituții de învățămînt superior din lume se numără Universitatea din Karueein fondată în anul 859 la Fez, în Maroc. În Europa, cea mai veche universitate a fost înființată la Napoli, în anul 1224.

PENTRU a testa posibilitățile elevilor americani în domeniul matematicii, un ziar din Dallas a organizat un test. Două clase de elevi de 11 și 12 ani de la o școală locală, al căror nivel de pregătire se consideră că echivalează cu nivelul mediu, au fost supuse la testul respectiv, în aceleași condiții cu unele clase reprezentative pentru nivelul mediu național din alte șapte țări. În urma probelor, pe primul loc s-au situat elevii niponi, cu circa 50,2% rezolvări reușite. Au urmat, în ordine Suedia, Marea Britanie, Canada, Franța și, pe ultimul loc, S.U.A.

ÎN localitatea Vrața, din Bulgaria, funcționează un Club de bionică. Membrii lui sînt elevi de 12—17 ani, pasionați de această știință. Tinerii „savanți" au început prin a se juca cu animale electronice și cibernetice — un iepure, un urs, un cîine, o broască țestoasă — construite pe principii care pot fi aplicate și în industrie. Apoi și-au propus să făurească obiecte cu certe aplicații practice, cum ar fi aparatul „KMB-5", care servește la stabilirea momentului roirii albinelor. Aparatul a fost distins cu un premiu de stat și o medalie de argint la Expoziția mondială de invenții școlare din Japonia. Rod al unei gîndiri și activități cu adevărat creatoare, tinerii „savanți" din Vrața au mai construit un aparat care permite orbilor să „vadă" grație auzului, un altul folosind tehnica ultrasunetelor, care ține la distanță respectabilă insectele. De asemenea, un aparat pentru sortarea fructelor și legumelor.

ÎN Groenlanda există școli în care, printre disciplinele de studiu obligatoriu, se numără călăria pe cîini și construirea bărcilor. În plus, băieții învață să mînuiască harponul, iar fetele să coase piei.

CU APROAPE 50 de ani în avans față de vremea sa, pedagogul belgian Decroly a prevăzut tipul de învățămînt cel mai adecvat dezvoltării înclinațiilor copiilor. La baza pedagogiei sale stătea o mare încredere în propriile resurse ale preșcolarului. Decroly spunea: „copilul trebuie pus în fața naturii vii pentru a o cunoaște și pentru a i se implanta dorința de a ști". Pedagogia modernă recomandă copiilor unele activități, ca, de pildă, cultura plantelor, cu scopul de a le dezvolta spiritul de observație, și aptitudinile.

ÎN URMĂ cu circa 300 de ani, bacalaureatul a reprezentat primul grad conferit de o unversitate, fiind urmat apoi de examenul de licență și, ulterior, de cel de doctorat.

Cu ocazia reformei învățămîntului din Franța, în 1808, bacalaureatul a devenit examenul de încheiere a studiilor medii. Cei care obțineau diploma puteau, fie să urmeze mai departe studii superioare universitare, fie să ocupe diverse funcții pentru care nu se cerea o pregătire de nivel superior. În acest sens, bacalaureatul a fost apoi introdus în învățămîntul mediu din multe țări, printre care și România.

Din punct de vedere etimologic, cuvîntul „bacalaureat" demonstrează o inovație de ordin lexical. În limba latină, expresia „baccalarius" înseamnă „tînăr" sau „tînăr nobil". Pentru a sugera o asociere cu succesul reușitei la un astfel de examen, s-a adăugat cuvîntul „laurea" preluat tot din limba latină, în care laurii reprezentau simbolul victoriei. Din „laurea", cuvîntul s-a transformat în „laureatus", adică „încununat cu lauri" și în cele din urmă, în „baccalaureatus".

UN locuitor al New Yorkului, pe numele său Edward Donohue, în vîrstă de 19 ani, a intentat proces Direcției școlilor din marea metropolă americană, cerînd „modesta" despăgubire de 5 milioane de dolari. Motivul? În 12 ani de studii, profesorii nu au ajuns nici măcar să-l învețe să scrie și să citească. Situația școlii americane, scrie publicația „Guardian", este scandaloasă. Peste 23 de milioane de americani (adulți, de data aceasta) se lovesc de probleme elementare, pe care nu le pot rezolva singuri: completarea unui chestionar, citirea „modului de întrebuințare" de pe diverse produse etc.

REZULTATELE obținute la învățătură sînt net superioare la tinerii care nu fumează. Aceasta este concluzia la care a ajuns revista vest-germană de medicină „Selecta", în urma unei cercetări și anchete efectuate în rîndul elevilor și studenților. Chiar și relațiile cu familia sînt mai bune la elevii nefumători.

MIHAI BURDUJA
AVRAM D. TUDOSIE

NORUL

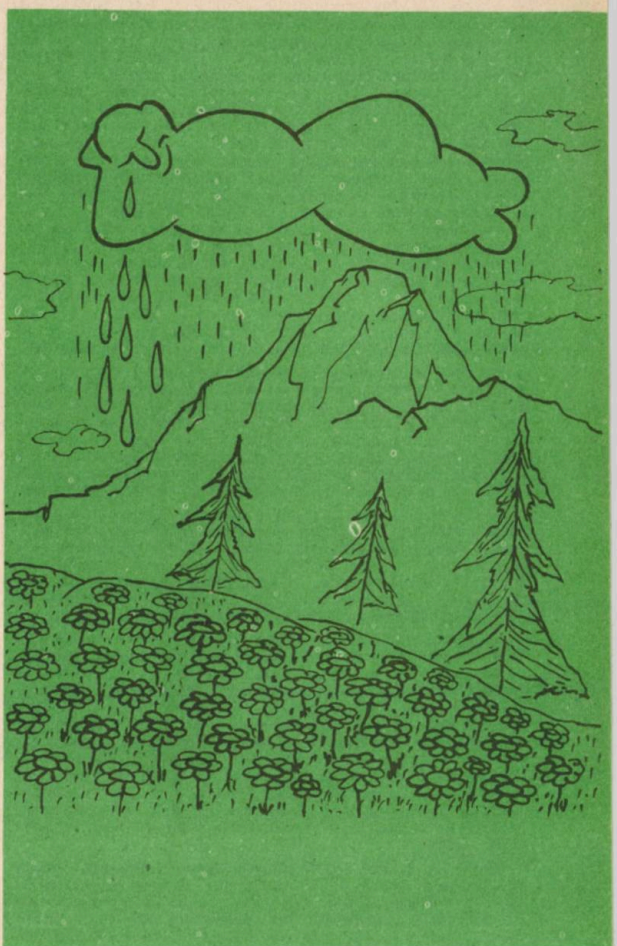

Desen de RADU IULIAN

Un nor se afla sus pe cer. Uşor şi vesel, el zbura peste cîmpii şi peste rîuri, peste mări şi chiar peste continente şi oceane. Vîntul sufla mereu şi el zbura, zbura continuu. Era fericit şi foarte mîndru de sine, crezînd că nimeni nu era ca el.

„Ce frumos este să fii nor. Eşti aşa de liber, aşa de independent şi aşa de departe de necazurile pămînteşti. Nimic nu te tulbură şi nimeni nu ajunge pînă la tine", obişnuia să-şi spună el, schimbîndu-şi forma şi întinzîndu-şi aripile.

„Sînt aşa de sus, încît pot să acopăr chiar şi soarele cu aripile mele", a mai adăugat el, uitîndu-se la steaua strălucitoare şi la umbra lui care se aşternea jos, pe pămînt.

Soarele i-a auzit vorbele înfumurate, dar nu s-a supărat. „E un biet copil", şi-a zis el, în timp ce razele i se jucau în părul cîrlionţat al năzdrăvanului. Dar, în vreme ce norul gîndea în felul acesta, s-a întîmplat să ajungă peste o plajă mare, unde oamenii făceau baie şi stăteau la soare. Lor nu le-a plăcut umbra norului, aşa că au început să se plîngă şi să-i spună: „Pleacă uriciosule de aici. Fugi, leneşule, şi lasă-ne în pace". Norul s-a supărat cînd i-a auzit şi, demonstrativ, a hotărît să rămînă puţin mai mult deasupra plajei, ca să-i necăjească.

„Oamenii sînt curioşi", a meditat el. „Uneori îmi cer să stau cu ei, iar alteori mă gonesc, ca acum. Nici măcar nu ştiu ce vor. Dacă eram deasupra Arabiei sînt convins că aş fi fost implorat să rămîn. Dar ce poţi face, oamenii sînt ca şi copiii, nu prea ştiu ce vor". S-a îndepărtat apoi la oamenii de pe plajă şi, în cele din urmă, a plecat mai departe ca să uite de aceşti nerecunoscători. Umbra lui delicată a alunecat peste cîmpii şi peste sate, pe unde a văzut numeroşi copii jucîndu-se — aşa cum se joacă ei, copiii, de obicei. Lui i-au plăcut copiii, aşa că pentru o vreme a rămas să-i privească deoarece — deşi niciodată nu a admis — din cînd în cînd, se simţea singur, aşa ca acum. Jocul copiilor l-a bucurat, determinîndu-l să se apropie de ei, să-i urmeze şi să se amestece în joaca lor. A început chiar să-i mîngîie cu umbra lui uşoară şi nu a putut să nu observe cît de mici şi de delicaţi erau. Dar copiii erau atît de prinşi în jocul lor, încît nici nu i-au remarcat prezenţa. Ei se jucau de-a v-aţi-ascunselea şi încercau să se ascundă prin tufişuri şi după copaci. Norul îi vedea de sus şi, la un moment dat a vrut să-i spună unui băiat mic, cu pistrui şi păr roşcat să se ascundă mai bine. Totuşi, nu a făcut-o. Şi-a amintit că el era un nor şi că norii nu trebuie să se amestece în treburile oamenilor. Aşa că, vîntul suflînd din nou, i-a lăsat în pace, plecînd mai departe. Dar a făcut-o cu regret. Sincer, i-ar fi plăcut să stea mai mult cu ei, dar nu putea. Vîntul continua să bată pentru o vreme. Norul a rătăcit în jur, fără nici un scop, hoinărind dintr-un loc în altul. Ducea dorul copiilor. O vreme a tot sperat că o să găsească alţii. „Erau drăguţi, neastîmpăraţii ăia mici", s-a gîndit el, cercetînd împrejurimile. Dar jos, nu a putut să mai descopere nici un copil, şi în curînd s-a apropiat de un munte — un munte mare, cu păduri dese, cu văi şi cu rovine. Aşa că, bucuros de noua întîlnire a zis:

— „Salut munte! Ce mai faci?"

— Bună, norule mic. Mă simt foarte bine. Mă simt foarte bine", a răspuns muntele, cu o voce adîncă şi somnoroasă, care l-a impresionat pe nor.

— Dar de ce îmi spui nor mic? a întrebat norul, căruia nu-i plăcea să fie tratat ca un copil.

— Ooo! M-am gîndit că eu sînt de-acum bătrîn şi că tu eşti încă tînăr, a zis muntele. Dar nu te supăra. Nu te supăra, a mai repetat el.

Între timp, norul s-a apropiat de munte şi, întrucît el voia să arate că nu era mic, a început să-şi întindă braţele şi corpul, încercînd să-i acopere în întregime. Dar cît de mult s-a străduit el să se întindă, nu a putut cuprinde muntele. I să, cu cît a încercat mai mult, cu atît a reuşit mai puţin, deoarece — aşa după cum ştim — muntele avea păduri şi rovine şi văi, iar vîrful său se ridica pînă în înaltul cerului. Aceasta l-a necăjit pe nor, care nu se aştepta să întîlnească un munte chiar atît de mare. De sus i se păruse mai mic. De aproape, însă, se dovedea uriaş. „Muntele este mult mai mare decît părea să fie", şi-a zis norul, mişcîndu-se rapid peste păduri şi văi. „Totuşi el nu este decît o bucată de rocă, care stă în acelaşi loc, tot timpul. Şi dacă aş avea să aleg, niciodată nu aş vrea să fiu munte", a continuat norul. Trebuie să fie tare plictisitor". Din întîmplare, muntele a auzit ce gîndea norul şi i-a zis:

— Dragă norule, ştiu că îţi place foarte mult să zbori, dar nu uita de unde vii. Tu eşti un hoinar, fără rădăcini şi fără casă. Sper să te mai întîlnesc. Sper să ne mai vedem.

Norul a fost surprins să audă muntele vorbind în felul acesta. N-a putut să înţeleagă cum de a ştiut ce gîndise el. N-a înţeles, de asemenea, nici ce a vrut să spună muntele cînd a vorbit despre „a avea rădăcini" şi despre „a avea o casă". Totuşi nu s-a mai ostenit să-i întrebe. Un vînt nou se stîrni aşa că norul o porni din nou la drum. Dar, în timp ce aluneca în josul muntelui a simţit că vîntul era moale şi ţesut cu mirosuri de primăvară şi de flori sălbatice. A simţit un fel de înfiorare... Şi pentru prima dată norul a avut senzaţia că îi lipseşte ceva — ceva foarte preţios. Senzaţia aceasta, totuşi, nu a durat. Curînd avea să se îndepărteze. Era din nou la drum. Abia a mai apucat să spună „La revedere, munte", şi s-a pierdut în zare.

Pentru o vreme a zburat din nou, la întîmplare, dar apoi, ceea ce i-a spus muntele i-a revenit în minte. „Ce înseamnă să ai rădăcini, şi să ai o casă"? s-a întrebat el Cuvintele i-au sunat straniu, ca o muzică neobişnuită. Şi cît de mult s-a gîndit, norul n-a reuşit să-şi explice la ce s-a referit muntele, aşa că, după o vreme, a renunţat la dezlegarea şaradei, spunîndu-şi: „Acestea sînt simţăminte pămînteşti şi ca urmare nu mă privesc pe mine". Dar abia a sfîrşit gîndul acesta cînd, din nou, a avut senzaţia aceea stranie de vînt moale, ţesut cu parfumuri de primăvară şi flori sălbatice. De data aceasta senzaţia a durat mai mult. Norul nu a înţeles ce se petrecea cu el. Din fericire, curînd, un grup de păsări i s-a alăturat, şi norul s-a bucurat de noua companie. Era un stol de berze — berze albe şi mari, care zburau ina-

poi, spre acasă, venind de foarte departe. Cele mai multe erau extenuate de zbor, aşteptînd cu nerăbdare să ajungă la cuiburile lor, în satul pe care îl părăsiseră cu luni în urmă, din cauza iernii care se apropia, atunci.

— „Salut păsărilor", le-a întîmpinat norul, cînd berzele s-au apropiat. Nu-i aşa că e frumos să zbori sus, în cer, aşa cum o făceam noi? În mod obişnuit, norul era convins că berzele vor fi de acord cu el, dar spre surprinderea lui mama barză, care se afla în frunte a răspuns: „Nici o afacere. Sîntem obosite dragă norule de atîta zbor, şi tot ce ne dorim acum este să ajungem jos, la casele noastre ca să putem dormi zdravăn".

La început, norul a crezut că s-ar putea ca el să nu fi înţeles şi întrebă intrigat: „Ce ai spus mamă barză?"

— Că sîntem obosite de zbor, dragă norule, deoarece zburăm de multe zile şi nopţi. Venim de departe. Acum este timpul să coborîm la casele noastre şi cred că sîntem pe aproape. Simt parfumul şi frumuseţea florilor de cireşi şi cred că în curînd o să văd, jos, satul ca şi copiii, care ne aşteaptă. Aşa că sîntem gata să coborîm.

— Dar de ce coboriţi, a întrebat norul, care tot nu înţelegea de ce putea să fie atît de „atrăgător" gîndul că poţi să dormi jos, pe pămînt. De fapt, el niciodată n-a dormit şi nici nu a coborît. Numai în preajma muntelui s-a apropiat de pămînt, dar chiar şi acolo a fost numai o simplă şi fugară atingere. Singurul lucru care l-a neliniştit şi impresionat a fost vîntul acela moale cu parfumuri de primăvară şi de flori sălbatice.

— De ce coborîm la casele noastre? a răspuns mama-barză, zîmbind şi făcînd cu ochiul către nor. Ca să... cărăm copiii. Să... ducem copiii... Şi toate celelalte păsări au rîs, în timp ce coborau spre sat. Aşadar, la revedere, dragă norule. A fost plăcut să te întîlnim. La revedere, la revedere" au spus păsările, una cîte una, şi curînd au dispărut ca un stol de fulgi albi.

Norul a rămas din nou singur şi la fel de nelămurit despre ceea ce se întîmpla acolo jos, pe pămînt. Nu ştia ce să creadă. Cum putea să fie viaţa de pe pămînt interesantă? Şi de ce erau berzele nerăbdătoare să coboare. Pentru el era clar şi evident că a zbura era mai bine decît a sta, că a fi sus era mai bine decît a fi jos. În mintea lui nu era nici un dubiu în legătură cu asta. Şi, totuşi, la început muntele, iar acum berzele acestea, tot vorbeau şi preţuiau viaţa de pe pămînt. Ceva „nu mergea", aşa că norul şi-a zis, în final, că păsările, ca şi muntele erau creaturi pămînteşti şi, prin urmare, erau incapabile să înţeleagă ce însemna să zbori, sus, în infinitul boltii.

Zilele au trecut şi, după întîlnirea cu berzele, vreme îndelungată norul a rătăcit în jur, singur şi închis în sine. S-a ridicat chiar mai sus, ca să stea departe de „necazurile" pămînteşti. În călătoriile lui lungi poate că a înconjurat pămîntul de cîteva ori, dar de asta nu i-a păsat.

În ultima vreme, însă, crescuse mai mare, devenise mai greu şi lucrul acesta îl supăra într-o oarecare măsură, deoarece nu putea să se mişte la fel de repede, ca mai înainte. Pentru o vreme a crezut că aceasta se datora fumului şi poluării în care a intrat, în timp ce zbura deasupra unui mare oraş. Dar de atunci el s-a spălat de cîteva ori în apele albastre şi curate ale insulelor Fiji. În orice caz, întîmplarea aceea a fost o experienţă teribilă şi, chiar şi acum, după atîta vreme, cînd îşi aminteşte, simte dureri în tot corpul. A crezut că o să moară, cînd toată mizeria aceea l-a invadat şi înecat. Din fericire a scăpat numai pe jumătate ars, iar de atunci, întotdeauna a evitat oraşele mari şi niciodată nu a mai zburat în apropierea lor. „Oamenii de acolo, de jos, trebuie să fac lucruri înfricoşătoare", şi-a zis el aproape plîngînd. Niciodată în viaţa lui nu s-a simţit atît de rău şi nu a plîns, aşa cum a făcut-o după ce a scăpat din fumul acela îngrozitor. Şi aceasta s-a întîmplat într-o zi cînd a văzut jos, pe plajă, sute şi sute de delfini zăcînd aproape morţi. La început nu a ştiut de ce se aflau delfinii pe plajă, dar mai tîrziu a văzut cum nişte oameni minau peştii într-un fel de golf mic, pe care îl închideau cu plase uriaşe. Delfinii erau apoi aruncaţi pe o plajă frumoasă cu nisip fin, unde erau bătuţi pînă la moarte. Aceasta era prea mult, şi norul nu a putut să nu plîngă soarta bieţilor delfini. Lacrimile lui s-au preschimbat într-o ploaie uşoară, care a căzut peste ei şi norul aproape că a simţit rănile lor singerînde, şi le-a auzit respiraţia de moarte. Tristeţea l-a copleşit atît de mult, încît a stat cu delfinii şi i-a plîns pînă cînd s-au dus toţi pe drumul fără de întoarcere. Ceea ce l-a surprins, totuşi, erau pescarii, care omoriseră delfinii, şi care se bucurau de parcă ar fi obţinut o mare victorie.

Mult mai tîrziu, cînd a citit într-o revistă că un biolog marin de la o universitate faimoasă, care a făcut nişte cercetări extinse asupra comportamentului delfinilor, a ajuns la concluzia că aceste mamifere marine consumau peste 2 100 000 tone de peşte, a înţeles ce se întîmplase. Oamenii îi omorau ca să păstreze peştele pentru ei. „Este atît de trist. Este atît de crud să omori pe alţii ca să poţi trăi tu", a gîndit norul, şi din nou, undeva, înlăuntrul lui, a avut senzaţia aceea stranie de vînt moale ţesut cu parfumuri de primăvară şi flori sălbatice. „Trebuie să merg înapoi la munte. Trebuie să merg înapoi spre locul acela", se hotărî el, luîndu-şi zborul. Dar, deşi a încercat să se grăbească, a observat că se mişcă tot mai încet şi mai greoi.

„Poate sînt bolnav, poate îmbătrînesc", gîndi norul, şi după o vreme a renunţat la ideea grabei. Aşa că, încetîncet norul se îndreptă spre muntele acela mare cu păşuni verzi, cu păduri dese, şi flori sălbatice. A ajuns acolo era, acum, singura lui dorinţă, singurul lui vis. Să coboare pe munte şi să simtă din nou vîntul acela moale, ţesut din parfumuri de primăvară şi flori sălbatice. În timp ce zbura, mai privea din cînd în cînd. în jos. Şi a văzut deşerturi galbene, mări albastre, oameni şi corăbii şi caravane. „Viaţa îşi continua mersul", a gîndit norul, în timp ce a simţit căldura deşertului. Era atît de cald, încît, dacă ar fi avut haine, le-ar fi dezbrăcat pe toate. La marginea deşertului, într-o pădurice, un grup de lei se odihneau la umbra copacilor. Ceva mai departe de acolo, a văzut antilope şi elefanţi. „Aceasta trebuia să fie Africa" şi-a zis norul, deşi niciodată nu studiase geografia. Căldura deşertului începuse a deveni insuportabilă. Norul a început să se stringă şi să devină tot mai mic. Mai mult, surprins, a observat că nu se mai mişca, că era fixat pe cer ca o piramidă în deşert. „O să mă pîrjolesc ca un pui la cuptor", gîndi în timp ce deşertul începu, totuşi, să-l fascineze prin imensitatea şi nemişcarea lui. „Trebuie să fie groaznic acolo jos" şi-a zis din nou norul, fulgerat de ideea că oprirea în deşert este sinucidere curată. Acolo jos, temperatura ajunge la 40—50 de grade şi pericolul, desigur, îl reprezintă deshidratarea. La temperatura asta pielea se usucă şi arată ca o hîrtie cerată. Apoi este arsă — toate celelalte organe care depind de apă, cum sînt ochii, încep să nu mai funcţioneze, pînă cînd, în cele din urmă rinichii cedează. Şi, odată rinichii scoşi din funcţiune, victima moare. Este înfricoşător" şi-a zis norul —? în timp ce, fie căldura deşertului, fie oboseala, l-au făcut să se gîndească din nou la muntele acela uriaş. Şi din nou a văzut pădurile, văile, păşunile şi a simţit vîntul moale, ţesut din parfumuri şi flori sălbatice, care îl intrigase atît. Deodată, însă, se simţi cuprins de o spaimă mortală: „Visez, ori am halucinaţii"? O slăbiciune începu a-l cuprinde şi a-i se răspîndi în tot corpul. „Dacă nu mă mişc o să mor", a continuat norul şi imaginea muntelui a început să i se înceţoşeze în minte. „Şi soarele ăsta care arde şi usucă necruţător. Numai el m-ar putea ajuta puţin", îi licări o speranţă în minte. Dar imediat şi-a amintit cum l-a supărat pe soare cu vorbirea lui necugetată. Simţindu-se la capătul puterilor, norul a îndrăznit, totuşi, să şoptească: „Dragă stea! Dragă stea! Te rog ajută-mă să ies din deşertul acesta. Altfel o să mor... Şi, te rog iartă-mă că te-am supărat. Am fost prea tînăr şi prea necugetat."

Soarele nu păru impresionat auzind ruga lui, dar nu după puţin timp, norul a văzut, cu uimire, cum steaua cea mare începu să coboare la orizont şi să intre în ocean. Globul ei uriaş de foc roşu se afunda încet-încet, ca o arcă stranie, în apele albastre ale oceanului. Şi norul era atît de impresionat de spectacolul acesta neaşteptat, încît aproape c-a uitat de situaţia disperată în care se afla. Căldura scădea încet-încet şi, curînd, umbrele nopţii au acoperit deşertul. „Sînt salvat, sînt salvat", a strigat bucuros norul. „Mulţumesc, soare drag. Mulţumesc soare drag", a mai adăugat el. Dar cînd s-a uitat la orizont soarele dispăruse, iar în urma lui a văzut numai un foc gigantic întinzîndu-se pe suprafaţa fără margini a apei. Se părea că întregul ocean luase foc. „Este atît de impresionant, atît de neobişnuit", a gîndit norul plin de uimire. Era pentru prima oară în viaţa lui că asista la un asemenea spectacol...

Dedesubt era deja întuneric adînc, şi norul nu a putut să mai distingă nimic. Aşa că, pentru o vreme, nici nu a ştiut ce se mai întîmpla cu el. Din fericire, curînd, stelele au apărut strălucitoare pe boltă şi a recunoscut locurile. După căderea întunericului vîntul a bătut din nou şi norul nu se mai afla deasupra deşertului. Noaptea era liniştită şi senină. Norul putea să simtă respiraţia întregii planete, ca un flux uriaş de energie. Curînd a început să distingă în depărtare forma muntelui, muntele cărula îi dusese dorul. A început să zboare mai repede şi mai repede, ca şi cum o forţă necunoscută îl atrăgea spre munte. Senzaţia de vînt moale ţesut cu parfumuri de primăvară şi flori sălbatice a apărut din nou. Norul, obosit peste măsură, simţi nevoia să se odihnească. Muntele se apropia tot mai mult, putîndu-i uşor descifra atît crestele înalte, cît şi pasurile uriaşe. Numai de nu aş ajpi, înainte de a ajunge acolo", a murmurat norul...

Dedesubt văzuse o mare de lumini și a înțeles că se afla deasupra unui oraș. „Oamenii dorm acolo, dar eu trebuie să ajung la munte". Și a continuat să zboare, deși se simțea tot mai greu și mai somnoros. Își dădea seama că nu poate să se oprească înainte de a ajunge la muntele iubit. Și, într-adevăr, după puțină vreme mirosul puternic de brad și vîntul moale țesut din parfumuri de primăvară și flori sălbatice l-au izbit. Dedesubt era muntele — muntele uriaș și liniștit.

— Salut! dragă munte", a șoptit norul, coborînd pe pășuni, și pe rovine, pe văi și păduri. Se simțea așa de bine și atît de ușurat, încît ceva, înlăuntrul lui, ceva foarte adînc, a început să se miște ca un roi de albine.

— Bine ai venit. Bine ai venit, a răspuns muntele, dar norul nu a mai auzit nimic. Era prea fericit și prea ocupat, rătăcind în jur și mîngîind frunzele, florile și copacii. Și cu cît se apropia mai mult de flori, de copaci, cu atît se simțea mai mult atras de ele. Iar, apoi, dintr-o dată, ceva s-a rupt înăuntrul lui, ceva ca o descărcare electrică... Norul, tot norul a început să se preschimbe n picături mici de apă care cădeau jos, cu mare viteză.

„Plîng cu tot corpul. Mă transform în ploaie", s-a gîndi norul, în timp ce devenea tot mai slab. Dar, neobișnuit pentru el, se bucura de această schimbare, o trăia cu frenezie. Forța care îl ținea acolo sus, departe de bucuriile pămînțești, a dispărut ca prin farmec și norul putea să coboare acum pe pămînt, în picături mici de apă, să atingă și să mîroase, să se unească cu întreaga natură.

„Este atît de frumos, și de ireal", gîndi norul, în timp ce se rostogolea peste tot muntele. „Sînt pretutindeni și pot să ating orice". Și, într-adevăr, norul auzea muzica frunzelor, murmurul ierbii și simțea bucuria întregii naturi pulsînd de viața, în ploaie.

Într-o ultimă scînteiere, norul a văzut din nou globul acela uriaș de foc plutind pe ape, și apoi tot ce a mai simțit a fost o cădere frenetică.

Ploaia a continuat aproape o oră, iar cînd s-a oprit, norul dispăruse. Cerul era senin, stelele strălucitoare, și numai o ceață subțire, ca o umbră de bucurie și tristețe atîrna peste pădurile uriașului munte.

NICOLAE SACALIȘ

CĂPRIOARA

Era în primul război mondial, în iarna lui 1916—1917. Sublocotenent la 20 de ani, pornisem cu o baterie de artilerie grea în sprijinul luptătorilor noștri de la Oituz.

Poziția de tragere ocupată de noi pe versantul de est al pîriului Halos, în regiunea Cașin, era protejată de copacii înalți și drepți ai universului de argint și cleștar al pădurii.

Bateria avea o mascotă: un cîine ciobănesc, pripășit pe lîngă noi în timpul retragerii din Muntenia. Grijă de el avea sergentul Asaftei, comandantul celui de-al patrulea tun. Sergentul fusese cioban prin părțile Neamțului și în acest falnic ținut se simțea față de noi, ceilalți, ca o adevărată gazdă. Crescut de mic în mijlocul naturii, el înțelegea mai bine decît oricine semnele de vremuire ale iernii. Și aceasta avea să ne-o dovedească în prima dimineață de după ocuparea poziției. La un moment dat s-a ridicat precipitat îndreptîndu-se spre flancul drept al bateriei. S-a oprit cu palma streașină la ochi, privind încordat spre un punct numai de el văzut.

— Ce este? l-am întrebat în șoaptă — parcă pentru a nu tulbura liniștea ce încă ne înconjura. Ce vezi?

El mi-a făcut semn cu mîna să tac și mi-a arătat cu degetul panta din față a muntelui. La semnul lui, cîinele s-a lipit cu burta de pămînt, mîrîind încetișor și privind supus, tot în direcția cercetată de sergent. Mă apropiai.

— Ce este? îl întreb din nou.

Asaftei se uită și mai nedumerit la mine.

— Domnule sublocotenent, eu văd ceva... Dar nici nu-mi vine să cred...

— Ce nu-ți vine să crezi, sergent? Vorbești în dodii, zău așa!...

— Pe timp de iarnă grea, își reluă el vorba întreruptă, doar păsările se apropie de așezările omenești, în căutare de hrană. Dar o căprioară!...

— Ce căprioară, omule? Care căprioară?...

— Luați-vă binoclul! m-a îndemnat Asaftei. Eu văd bine și așa.

Avea dreptate ostașul: acolo, printre arborii seculari, o căprioară venea în salturi spre noi. La un moment dat s-a oprit, dar numai pentru o clipă, privindu-ne cu ochi mari și blînzi. Apoi a început din nou să înoate prin zăpada pufoasă, apropiindu-se fără teamă. De-acum, toți ostașii o vedeau. Se adunaseră în spatele meu privind-o mirați.

— E speriată! îl auzii din nou pe Asaftei. Sînt sigur că este urmărită de lup... Numai în fața puștii vînătorului sau cînd e urmărită de lup aleargă așa... Alergînd spre oameni, ea știe că lupul n-o va mai urmări... Rămîneți pe loc. Eu fac un ocol pe stînga, să cad în urma căprioarei. Poate dau și de lup... Hai, Cezar, urmează-mă!

Cîinele s-a ridicat și, cu părul zbîrlit, a luat-o după sergent.

Căprioara s-a oprit din nou, dar tot pentru o clipă. Cînd a simțit însă apropierea lupului, deși n-avea încredere în noi, totuși, spre noi își căuta scăparea. În urma ei, lupul pășea privind în toate părțile, parcă speriat. Nu i-a convenit apropierea de noi și a renunțat la pradă. A scos un urlet, după care a făcut calea-ntoarsă.

Din pădure s-a auzit un foc de armă și glasul puternic al sergentului: „Șoo pe ei, Cezar! Pe ei măi, lupu' măi!...!" Cezar a trecut bolid pe lîngă căprioară, afundîndu-se în negura codrului, în urmărirea lupului. Căprioara l-a privit parcă mirată, după care și-a întins botul catifelat adulmecînd zările. „Dușmani sau prieteni, cruțați-mă, oamenilor!" parcă spuneau ochii ei mari și triști. Avea nevoie de cineva care să o poată iubi, să o apere. Și în acele clipe, mi s-a părut că ochii ei plîng...

Căprioara s-a mai apropiat puțin de noi. Sergentul Asaftei, întors, trimise un ostaș să aducă un braț de fîn de unde-l aveam adăpostit pentru caii bateriei. Apoi, găsi un loc în spatele tunurilor, ceva mai lăturalnic și așeză acolo fînul. Căprioara, speriată, privi fînul și, apoi, parcă îmblînzită se îndreptă spre nutreț. Mîncă puțin, după care, repede, se întoarse spre codrul ei. Se opri însă din nou. Soldatul îi mai aruncă o mînă de fîn. Căprioara se întoarse domol și după ce-și roti privirea spre noi începu să mănînce din nou. De la oarecare distanță, Cezar o privea, de parcă i-ar fi spus: „ai scăpat, ești între oameni".

Ostașii bateriei și-au continuat lucrul la tunuri. Se uitau din cînd în cînd la căprioara ce se îndepărta și se apropia cu pași mici, temători. N-avea încrederea deplină în om. Și totuși, gîndul tuturor era același: căprioara trebuie să trăiască. Și pe fețele lor se citea îngrijorarea ca nu cumva ea să se sperie cînd vom începe să tragem cu tunurile și să fugă din nou în gura lupului.

Au urmat zilele de luptă în care obuzele dușmane sfîrtecau măreția brazilor. Căprioara s-a dus spre adăpostul ei din adîncul codrului.

...Am scrutat orizontul limitat al pădurii și mi-am închipuit întreaga noastră linie de apărare. Lupii îi aveam în față, gata să ne sfîșie. „Oare cîți dintre noi vor scăpa?" m-am întrebat. Și alături de oameni, printre stejari și brazi, printre stîncile golașe acoperite de lumina iernii, intuiam privirile speriate ale ființelor pădurii. O pacoste cumplită se revărsase asupra tuturor: Lupul stătea la pîndă, gata să se înfrupte din viața căprioarei...

Curînd, însă, codrii Moldovei au început să murmure, parcă cerîndu-ne să-i apărăm. Și am făcut-o, ca și în cazul căprioarei.

Pacea mult așteptată avea să se aștearnă curînd peste ținutul plin de visuri de libertate al Moldovei, al întregii noastre țări.

CONSTANTIN ATANASIU

Ştiaţi că...

...pielea unui om adult cîntăreşte cca. 4 kg şi se întinde pe o suprafaţă de 2 m²? În pielea umană au fost identificate peste 2 milipane glande sudoripare, circa 250.000 glande sebacee şi peste 70 de hormoni?

*

— ...La Boulogne — sur — Mer (Franţa) se află cea mai înaltă statuie din lume (54 m), inaugurată în 1851, pentru eternizarea memoriei lui Napoleon?

*

...Marea Coralilor din Oceanul Pacific se întinde pe o suprafaţă de 4. 791.000 km², fiind socotită cea mai mare de pe Terra?

*

...primele biblioteci universitare au fost create în Europa în secolele XII şi XIII: la Paris (Franţa), la Padua (Italia) şi la Salamanca (Spania)?

*

...Nilul — deşi există o serie de controverse — este, totuşi, cel mai lung fluviu din lume, cu cei 6.671 km. ai săi?

*

.Rîul D. River (S.U.A.) e cel mai mic de pe Terra? Are o lungime de numai 134 m. şi leagă Lacul Diavolului cu Oceanul Pacific

*

...în zona Canalului de Panama cresc arbori cu tulpini pătrate?

*

...bambusul creşte cel mai repede? În fiecare oră cîte 2—3 cm?

*

...pe litoralul caucazian al Mării Negre creşte arborele goyenia? Fructele lui sînt un fel de păstăi brune, cu miez dulce (35% zahăr).

*

...prima bibliotecă de pe teritoriul românesc a luat fiinţă în anul 1300, la Sibiu?

Ce mică-i RECREAŢIA MARE

Ce reprezintă într-o unitate de învăţămînt cancelaria, ştie toată lumea. Am dori, însă, să facem precizarea, — pentru cine este necesară — că ea nu reprezintă nici pe departe numai locul unde se adună şi de unde pleacă slujitorii şcolii în clase, unde-şi lasă paltoanele şi pălăriile, de unde-şi iau cataloagele şi semnează condica de prezenţă.

Cancelaria, în accepţiunea noastră, este necesar să exprime o noţiune cu valori culturale, morale şi spirituale deosebite, capabile să contureze o personalitate colectivă de prestigiu, autoritară, cu largi posibilităţi de influenţare asupra întregului climat de muncă, de dimensiunile şi calitatea căruia depind multe dintre atributele noii calităţi a procesului instructiv-educativ al şcolii.

Desigur, climatul muncii din şcoală poate fi observabil şi verificabil în cele mai diverse aspecte ale activităţii şcolare şi extraşcolare, în diferite momente şi locuri. Am ales, ca argument, climatul cancelariei în recreaţia mare. Aşadar, să urmărim o recreaţie mare de la început pînă la sfîrşit, în cancelaria liceului în care îmi desfăşor activitatea, cu menţiunea că nu toate sînt asemeni celei pe care v-o voi prezenta — deşi s-ar impune ca toate să fie la fel cu ea.

...La semnalul clopoţelului, dascălii cu catalogul sub braţ, satisfăcuţi sau nesatisfăcuţi de activitatea lor, mulţumiţi sau nemulţumiţi de răspunsurile şi de comportarea elevilor, grăbiţi sau deplasîndu-se agale, mai veseli sau mai... gravi, mă rog, fiecare după cum îi este firea, părăsesc clasele şi se îndreaptă spre cancelarie, pentru cîteva minute... bune de odihnă şi relaxare.

Este însă recreaţia mare numai un moment de odihnă şi de relaxare? Nu! În nici un caz! În cancelarie se prelungesc, se dezbat şi se finalizează, într-un fel, gîndurile, preocupările şi frămîntările fiecăruia — o adevărată încărcătură sufletească acumulată la clasă, de care trebuie să se elibereze pentru liniştea orei ce urmează. Aşa se face că unii, cei mai aprinşi, încep discuţia îndată ce păşesc pragul cancelariei şi îşi aşază catalogul:

— Uf, tare-i neliniştită şi slabă clasa a IX-a G! Mă oboseşte!

— Mă surprinde, pentru că, la mine, elevii sînt foarte liniştiţi şi atenţi...

— Ce părere aveţi de clasa a IX-a C?

— Sînt din ce în ce mai nemulţumit de a XII-a B! Nu ştiu cum să mai procedez ca să-i fac să înţeleagă că trebuie să înveţe!?...

— Cum se prezintă elevii mei la obiectul dumneavoastră?...

— Nu ştiu cum să procedez cu eleva B.T. De cîte ori o ascult tremură, iar dacă greşeşte şi-i fac observaţii nici că mai vorbeşte, — deşi nu este o elevă slabă!, îşi manifestă nedumerirea şi nemulţumirea, în acelaşi timp, o tînără profesoară. Este o fire emotivă, lipsită de încredere şi manifestă evidente tulburări de adaptare.

„Faţă de aceştia trebuie să ne apropiem nu cu atitudini de nemulţumire, ci cu o cît mai deplină înţelegere şi chiar iubire", îi răspunde cineva mai în vîrstă, vrînd parcă să-i transmită că a cunoaşte oamenii nu este numai o artă, mai mult sau mai puţin înnăscută, ci şi o ştiinţă, sau, dacă vreţi, o tehnică bine însuşită.

...Şi, uite-aşa, recreaţia mare se transformă repede, pentru cîteva minute, într-un schimb de păreri, extrem de utile, despre clasă şi elevi, despre eficienţa unor metode şi procedee didactice, despre satisfacţii, insatisfacţii şi experienţe, lianţi puternici între generaţiile de educatori de toate vîrstele.

Preocupările sînt însă mult mai diverse. Unii n-au astîmpăr pînă nu-şi pregătesc întregul material didactic pentru ora următoare, alţii mai consultă odată manualul sau schiţa de plan, în timp ce, în acelaşi scop pe grupuri mici se dau... consultaţii, se lămuresc probleme: „În cazul respectiv, forţa nu este constantă... Atunci, trebuie să se calculeze graficul forţei în raport cu timpul şi rezultă, în felul acesta, impulsul forţei". ...sau, „Cum variază viteza de reacţie într-o serie de reacţii?... „Viteza depinde de stabilitatea carbocationului"...

Într-un fotoliu cineva citeşte... citeşte cu nesaţ. Pentru el recreaţia mare e mult prea... mică. A citit atît că poate fi socotit „banca" de informaţii a cancelariei... În jurul celei ce şi-a făcut din pictură, în timpul liber, o preocupare frumoasă pentru... frumos, se discută despre Grigorescu, Luchian sau Aman, despre şcolile flamandă sau spaniolă, italiană sau rusă, în timp ce alţii se transformă ad hoc în „critici" ai artei scenice şi cinematografice, citesc „Revista de pedagogie", „Magazin", „Flacăra" etc...

Sînt şi din cei care se odihnesc ascultînd, învăţînd de la fiecare cîte ceva, aşa cum face şi semnatarul însemnărilor de faţă. O cancelarie... o varietate de temperamente şi firi, un „mozaic" de preocupări şi pasiuni specifice educatorilor convinşi că eficienţa activităţii lor educative nu ţine numai de volumul cunoştinţelor de specialitate, ci şi de orizontul lor spiritual, de vibraţia şi tensiunea lor intelectuală, pe care o învestesc şi cu care-şi înzestrează munca, de prestanţa şi noblеţea lor sufletească. Elevii au nevoie de modele, de exemple, pentru că „Cuvintele învaţă, exemplele te pun în mişcare"...

...Clopoţelul pune însă capăt preocupărilor din recreaţia mare. Pasionaţii mai trag un... fum, în timp ce la cataloage se face repede aglomeraţie! Cu catalogul sub braţ, toţi se îndreaptă către clasele în care elevii îi aşteaptă pentru o nouă... „şarjă" la matematică, fizică, chimie, română, geografie...

...Peste cancelarie s-a aşternut din nou liniştea, în timp ce... liniştea coridoarelor este invadată de dialoguri în diverse... limbi.

Prof. ILIE CARAMAN

PRIMUL SUNET DE CLOPOȚEL

ÎN FIECARE TOAMNĂ, în torentul de frunze ruginii care cad în ploaia de aramă a copacilor, gîndul mă poartă la începerea anului școlar. Printre prichindeii cu ghiozdane noi și priviri sfioase sau uimite care se îndreaptă spre clasa I, fiecare dintre noi caută, peste ani, cu ochii minții și sufletului, pe copilul de odinioară, pe care-l așteaptă un nou drum în viață.

Se pot uita emoțiile, bucuriile sau eșecurile unui lung șir de răspunsuri, teze și examene, dar prima zi de școală, în clasa I, primul sunet de clopoțel nu se pot uita niciodată. Este ziua în care privești pentru prima dată cu seriozitate viața, cînd simți că pe umerii tăi firavi apasă o răspundere, cînd te simți mîndru, dar și puțin temător, gîndind la felul în care vei reuși să-i faci față.

Prima învățătoare rămîne de-a pururi în amintirea noastră așa cum am văzut-o cînd a sunat pentru prima oară clopoțelul școlii — tînără, veselă și surîzătoare sau cu tîmplele ninse de ani și cu privirea blajină, plină de duioșie.

Oare sînt pregătiți întotdeauna micii școlari să privească încrezători, cu seninătate și optimism prima zi de școală din viața lor? La cîte nu le zboară lor gîndul în această zi...

La prietenii de joacă de pînă atunci — ursulețul și păpușa — rămași... părăsiți într-un colț al camerei și pe care ar fi dorit, poate, să-i strecoare în ghiozdanul cel nou; la unele vorbe, un fel de dojană — amenințare, pe care le-au prins în treacăt dar asupra cărora nu s-au oprit pînă acum: „Lasă, că te cuminține ea școala!", „Ai să vezi tu, că termini cu joaca!" Și la primul contact cu școala, toate acestea le revin în minte — pentru unii fiind motiv de inhibare. Or, primii pași către școală trebuie pregătiți și călăuziți cu deosebită grijă și atenție. Este bine să-i trezim copilului curiozitatea și interesul pentru „lumea" literelor și cifrelor, în tainele căreia va pătrunde și care îl va ajuta să dezlege slovele basmelor, apoi pe cele ale științei, să-l facem să înțeleagă că școala este o poartă spre un viitor care îi va prilejui nenumărate bucurii. Să-i arătăm prin exemple luate din viață, și din cărți, că va învăța să citească și să socotească, ca prietenii săi mai mari, că va purta, apoi, cravata roșie de pionier, pe care va trebui să o cinstească prin faptele sale, că va visa și își va împlini visele, că va construi, se va afirma, și va deveni puternic asemeni voinicului din poveste.

Să-l deprindem din timp pe micul școlar să privească cu încredere și mîndrie prima zi de școală, să considere primul sunet de clopoțel ca pe un vestitor al noului drum pe care pășește în viață. Un drum luminos, ocrotit și vegheat cu grijă și dragoste în condițiile minunate asigurate astăzi în țara noastră pentru dezvoltare armonioasă și o copilărie fericită tuturor fiilor țării, constructorii de mîine ai societății comuniste.

CONSTANȚA SORIK

Părinții să înțeleagă ei înșiși

EDUCAȚIA SEXUALĂ ȘI PENTRU VIAȚĂ A TINERETULUI — O PROBLEMĂ DE MARE IMPORTANȚĂ

VALENȚELE AFRODIZIACE ale culturii contemporane conjugate cu explozia informațional-vizuală a mijloacelor mass-media (radio, TV, cinematograf, teatre, presa ilustrată publicitar-comercială etc.) reprezintă, pentru tineret, tot atîtea elemente stimulative pe calea dezvoltării premature a unei „vieți intime". Dacă ne gîndim la caracterul excitativ al civilizației citadine (prin modă, aglomerările umane, diversitatea aspectelor și comportamentelor individuale — la fiece pas altele — ca și urmarea firească a acestor situații: coborîrea pragului de vîrstă al maturizării sexuale, de la 14-15 ani la 11-13 ani), vom înțelege mai ușor importanța deosebită a preocupărilor educative ce ni se impun tuturor — dar cu precădere, familiei, sub acest aspect.

Neglijarea problemei, să nu uităm, poate constitui — sub impulsul creșterii tensiunii sexuale — o periculoasă sursă de dereglări comportamentale, iar sentimentul retrograd al „rușinii" purtării unor discuții educative, pe temă, între părinți și copii, nu mai poate fi invocat, la stadiul actual al culturii și civilizației umane.

De altfel, toți pedagogii care au abordat această problemă ca: J. A. Bourcier, A. Kriekemans, W. D. Wall, P. Chambre etc. consideră că educația copiilor și tinerilor, pe acest tărîm, reprezintă o sarcină ce revine, în primul rînd, familiei — copilul modelîndu-se, în mare parte, după „aspectul particular și conținutul comportamental general al familiei în cadrul căreia se dezvoltă. Dacă părinții au o concepție sănătoasă asupra necesității dialogului între generații pe teme variate, inclusiv cele de natură sexuală, comunicarea între sexe și cele referitoare la viața de familie — copilului i se va asigura o bună orientare în organizarea propriei existențe adolescentine și de perspectivă".

Această sarcină educativă revine așa după cum am spus în primul rînd familiei, pentru considerentul că ea trebuie începută din anii fragezi ai copilăriei. De asemenea, și pentru faptul că problemele legate de aspectul erotic al existenței au un caracter foarte intim, implicînd atunci cînd sînt abordate, nu numai competență, ci și sinceritate, tact, delicatețe, căldură sufletească, însușiri pe care le pot avea mai ales părinții.

Din nefericire, familia nu este întotdeauna pregătită sub acest aspect și, ca urmare, fie că își neglijează fie că își rezolvă necorespunzător, educativ, sarcina — renunțînd de cele mai multe ori la împlinirea unei obligații esențiale.

Cauzele abdicării familiale de la această obligație educațională sînt diverse. Mai întîi se ignoră existența și importanța problemei — cazul părinților cu un nivel cultural și pedagogic scăzut; alteori părinții își bazează autoritatea, relațiile cu minorii, greșit, din teama de a nu-și pierde respectul. Alți părinți ocolesc discuțiile din cauza jenei, a prejudecății că toate chestiunile legate de viața sexuală nu pot fi compatibile cu vîrsta copiilor. Sînt părinți ce nu-și urmăresc această sarcină educativă pentru că nu știu cum să procedeze — deși își dau seama că lămurirea ei reprezintă o necesitate.

În general, părinții încearcă să-și justifice tăcerea cu privire la aceste probleme invocînd diverse pretexte: „ba că nu s-a vorbit despre asta generații întregi de adulți", „ba copilul va spune totul prietenilor", sau „copilul nu s-ar arăta preocupat de astfel de probleme"[2] etc. — ajungîndu-se la o adevărată „conspirație a tăcerii", generatoare a unei atmosfere de mister și culpabilitate în jurul problemelor erotice, perpetuînd seria de „tabuuri" în relațiile părinți-copii și pregătind terenul pentru ceea ce va putea constitui, mai tîrziu, „un șoc devastator"[3], o conduită inadecvată față de semenii de alt sex sau în viața de familie.

Prin contrast, există și situații în care familia ajunge la excese inverse, situîndu-se pe poziții ale unui liberalism exagerat. În asemenea situații se vorbește de emancipare — viața sexuală nemaifiind privită cu nici un fel de reticență sau pudoare în discuții (ceea ce este, de asemenea, greșit), tinerii fiind lăsați să-și rezolve singuri problemele lor de viață. Atitudinea nu poate fi calificată decît ca o dovadă a incapacității părinților de a-și călăuzi urmașii cu competență și înțelepciune în acest delicat domeniu. Or, incapacitatea părinților de a asigura o educație sexuală corespunzătoare îi determină pe copii să se înstrăineze de ei, să refuze a accepta explicații fanteziste și să le ascundă amănuntele vieții lor intime — ei, copiii, fiind obligați a se documenta în materie de la prieteni[4] de ocazie, colegi la fel de nepregătiți sau adulți vicioși. Cel mai adesea, însă, „inițierea făcută de aceștia nu are un caracter decent, ci e însoțită de anumite gînduri, sentimente și chiar practici perverse, ce duc la deviații spirituale și morale, foarte primejdioase pentru copii și tineri.[5]

În consecință, devine evident că părinții trebuie să-și asume cu seriozitate, demnitate și respect față de legea morală, această sarcină educativă.

Prima problemă care se ridică în această direcție pentru părinți este: cînd trebuie să înceapă preocuparile pentru educația sexuală și pentru viața de familie a copiilor?

Răspunsul oferit de practica pedagogică este că inițierea acestui proces educativ trebuie să coincidă cu primii ani de viață ai copilului. Încă foarte mic fiind, copilul trebuie să beneficieze, pe lîngă îngrijiri, de multă afecțiune și să i se cultive capacitatea de dominare a impulsurilor, capriciilor, capacitate care-i va fi necesară mai tîrziu, cînd i se va trezi instinctul sexual. De asemenea, trebuie satisfăcută, cu înțelepciune, curiozitatea copilului, sub acest aspect, deoarece ea apare foarte devreme și este, obișnuit, foarte vie — ca dovadă a unei normale dezvoltări psihice. În general, dacă la anumite vîrste copiii nu pun întrebări legate de aspectul erotic al existenței, acest lucru se poate explica fie prin deficit intelectual, fie printr-o atmosferă prea autoritară impusă de părinți. Obișnuit, curiozitatea infantilă, în domeniu, este centrată pe trei probleme: 1) diferența între sexe (fete-băieți); 2) originea copiilor; 3) relațiile dintre părinți.[6]

Pînă la 2 ani și jumătate — 3 ani, copilul ajunge să aibă conștiința caracteristicilor propriului corp și să facă distincția — la început după îmbrăcăminte, după micțiune și apoi după structura organelor sexuale — între sexe; Vivacitatea și rapiditatea acestei prize de conștiință depind de condițiile în care se dezvoltă copilul (comportamentul în baie al părinților, ca și de faptul că sînt mai mulți frați etc.) Legate de aceste diferențe între sexe pe care le observă, încep să apară și primele întrebări ale copilului.

În jurul vîrstei de 3 ani și jumătate — 4 ani, copilul începe să-și pună unele întrebări ca, de pildă: „unde am fost înainte de naștere". De asemenea, destul de frecvent, în jurul vîrstei de 4 ani se manifestă la copii tendința de exhibiționism sexual, ca o reacție de bravadă sau de provocare ce nu trebuie reprimată prea sever.[7]

În general, la această vîrstă, conduita copiilor oscilează între o pudoare excesivă și lipsa totală de pudoare.

În jurul vîrstei de 4-5 ani apar întrebări referitoare la naștere copiilor, iar pe la 6 ani mulți copii se interesează de rolul tatălui în actul conceptional.

În relație cu aceste întrebări ale copiilor, începînd de la aceste vîrste fragede, trebuie să se respecte un principiu fundamental în educația sexuală și anume, să nu se refuze satisfacerea curiozității lor legitime și să li se ofere acea parte de adevăr pe care ei o pot asimila[8]. Cu delicatețe, iubire, tact, evitînd tonul solemn, dur, autoritar, părinții trebuie să răspundă satisfăcător intereselor copiilor, determinînd din partea lor sinceritate și încredere[9]. Oricum ar fi formulate, răspunsurile trebuie să evite explicațiile fanteziste (barza etc.) și să cuprindă întotdeauna adevărul adaptat la posibilitățile de înțelegere ale copiilor.

În perioada dintre 7-11 ani, în general, într-un mod încă insuficient explicat, interesele copiilor pentru problemele sexuale se diminuează, uneori dispărînd complet. Acest interes se retrezește în perioada pubertății și a adolescenței. Tot atunci se resimt mai evident carențele educației din familie pe acest plan.

În perioada prepubertății și a pubertății, cînd se pun noi probleme legate de apariția semnelor primare și secundare ale maturizării sexuale și noi preocupări pe planul vieții la tineri, familia trebuie să-i pregătească să primească fără tulburare aceste transformări. Această preocupare educativă este cu atît mai necesară cu cît în momentul în care instinctul sexual se trezește și se manifestă puberul este, în general, dezorientat, confuz, și prin aceasta foarte amenințat, dacă, neavizat, e lăsat să acționeze sub imperiul lui[10].

Situația se mai complică și prin faptul că trezirea instinctului sexual este însoțită, pe plan psihic, pe de o parte de neliniște și tensiune iar pe de alta, prin faptul că orice tulburare produsă de alți factori, cum ar fi, de exemplu, examenele poate să se traducă printr-o reacție sexuală[11].

După înfăptuirea maturizării sexuale, tinerii trebuie edificați în mod științific și, în același timp, plin de căldură umană atît asupra anatomiei și fiziologiei sexului lor și a celuilalt sex, cît și cu privire la actul concepției. De asemenea, se va avea în vedere și educația lor în spiritul respectului, al comunicării și al cooperării judicioase cu persoanele de alt sex.

În perioada adolescenței, tinerilor trebuie să li se ofere de către părinți informații cu privire la aberațiile sexuale, prostituție și ale probleme similare, punîndu-li-se la îndemîna totodată cărți de igienă sexuală. În această perioadă, în care tinerii fac trecerea la relații cu celălalt sex, care implică iubirea și, mai tîrziu, căsătoria, ei trebuie pregătiți pentru această evoluție, în perspectivă. Astfel, este necesar să li se explice adevărata semnificație a iubirii în existența umană, arătîndu-li-se că ea nu se confundă cu posesiunea unui obiect, ci cu alegerea unui partener și că această alegere trebuie să implice nu numai atracție sexuală, ci mai ales afinități spirituale și morale puternice. De asemenea — încă de la această vîrstă — trebuie să li se prezinte de către părinți, în toate implicațiile ei, semnificația căsătoriei și a vieții de familie, cu toate obligațiile și avantajele ei.

În același timp, trebuie ca părinții să accentueze acțiunea începută de timpuriu de cultivare la tineri a capacității de a iubi detașat, de a fi generoși cu cei din jur, mai ales cu cei de alt sex și de a se comporta cu responsabilitate față de ei.

Dobîndind, prin exemplul părinților și prin educație aceste capacități, tînărul va putea intra cu maturitate spirituală și morală în viața de familie.

Prof. dr. SILVIA CERNICHEVICI

BIBLIOGRAFIE

[1] A. Kriekemans, *Pédagogie générale*, Paris, Louvain, 1967, p. 194.

[2] W. D. Wall, *Education and Mental*, Health London, Toronto, Wellington, 1955, p. 20...

[3] A. Bourcier, *La nouvelle éducation morale*, Paris, 1966, p. 147.

[4] W. D. Wall, op. cit., p. 201.

[5] J. Rossier, *Education sexuelle*, Geneva, 1931, p. 7—9.

[6] V. Săhleanu, Ioan Popescu-Sibiu, *Introducere critică în psihanaliză*, Cluj, 1972, p. 177.

[7] A. Gesell și F. L. Ilg, *Le jeune enfant dans la civilisation moderne*, Paris, 1957, p. 345—346.

[8] A. Bourcier, op. cit. p. 149.

[9] A. Kriekemans, op. cit. p. 149.

[10] P. Chambre; *La famille et l'école enfant la problème de l'éducation sexuelle*, Chambry, 1948, p. 38—39.

[11] A. Kriekemans, op. cit. p. 192.

FABRICA DE BUCURII
PENTRU COPIII ȚĂRII ȘI AI LUMII

● O „mamă" cu 2,5 milioane de fetițe
● Cea mai căutată păpușă din lume.
● Iepuri albaștri, pisici verzi și cățeluși roșii ● Chinul dulce al creatorului

ÎNTR-O CLĂDIRE NOUĂ, *modernă, construită cu un excelent gust arhitectonic, se „fabrică" de 25 de ani, zilnic, umeri de cariatidă, ochi de Voroneț, obraz de piersică, gură de cireașă, brațe gingașe de înger alb. De cum am pășit pragul acestei întreprinderi, am observat că toți lucrătorii acesteia, majoritatea tineri, îndeosebi femei, au în permanență în priviri și pe buze un zîmbet cald, primitor, plin de tihnă și împăcare. Mi-am zis: ce se-ntîmplă, domnule? În această fabrică nu există nici un om trist, nici o frunte aplecată spre meditația gravă, niminea care să se uite strîmb și să fie topit de supărare. Mi-am explicat această stare de spirit abia la sfîrșitul documentării mele, după ce am vorbit cu oamenii, după ce am văzut produsele muncii lor și mai cu seamă după ce am avut o lungă convorbire cu o femeie încă tînără și frumoasă, om de excepție și cercetător neobosit pentru găsirea și împlinirea frumosului, inginer Elena Șiclovan, directoarea acestei fabrici de bucurii.*

Deci, unde sîntem, stimați cititori? Într-un oraș vechi și nou, așezat pe malul unui rîu ce-i conferă un farmec fără pereche, poezia sălciilor plîngătoare și glasul imperceptibil al unei ape — Mureșul — care a intrat demult în legendă și în cîntece nepieritoare. Ne aflăm la Arad, orașul în care mi-am petrecut adolescența, în care am învățat și am luptat, orașul în care am fost îndrăgostit peste măsură. Mai exact: ne aflăm la Întreprinderea „Arădeanca" — fabrică de păpuși și de alte bucurii ce fac viața copiilor țării, ca și a copiilor lumii mai frumoasă și mai bogată în sensuri. Deși ajunsă la maturitate — întreprinderea are 25 de ani — „Arădeanca" a rămas mereu tînără, mereu frumoasă, tot mai frumoasă. Ea, ca și clipa lui Faust ține timpul pe loc, dînd frumuseții prospețime și bucurie. Este adevărat că și pe vremuri se fabricau păpuși la Arad, într-o modestă cooperativă. Din cîrpe și rumeguș. Erau lipsite de grații, semănau una cu alta, aveau privirea fixă, nu scoteau nici măcar un scîncet, pentru nimic în lume. Nu știu dacă s-or fi bucurat copiii de asemenea „surioare", dar sînt convins că, dacă astăzi s-ar mai fabrica și altele la fel, ele ar avea darul să-i înțarce înainte de vreme și să le aducă mai greu în pătuț somnul lui Moș Ene. Ei, dar asta a fost odată... Gustul estetic, pentru creșterea bucuriilor celor mici se află acum la el acasă, la „Arădeanca".

Nu-mi plac cifrele dar n-am ce face, trebuie să mă folosesc de ele ca să nu creadă cineva că exagerez sau că... sufăr de patriotism local — deși în ce privește patriotismul local, trebuie să spun că mă cam găsesc în suferință, pentru că jinduiesc încă după locurile natale. Ce vreți, prima dragoste nu se uita niciodată. În ce privește cifrele, e bine să știți că arădencele de la „Arădeanca" dau țării și lumii, în fiecare an, peste 2,5 milioane păpuși și 1.800.000 figurine stilizate: iepuri, ursulești, păsări, căprioare, pisici, căței, figuri de copil etc. etc.

Trebuie menționat faptul că *fetițele* de la „Arădeanca" au crescut, începînd din 1967, cu fiecare an. Acum au ajuns la înălțimea puiului de om, au 70 cm., fac cu ochiul și, dacă le pui să stea în picioare, te privesc cu voioșie, iar dacă le așezi în pătuț încep să grăiască și parcă ți-ar spune „Noapte bună". N-am spus însă totul despre „Arădeanca", adică despre profilul ei. Aici se fabrică și splendide insigne, medalii, cupe sportive, accesorii pentru fabricile de confecții și încălțăminte. Aici, din 1984, pentru frățiorii și surioarele de-acasă, adică pentru copiii țării, se fac cizmulițe de toată frumusețea din plasticol, pe care prîslea, oricît de voinic și neastîmpărat ar fi, nu reușește să le rupă tălpile în timpul unei ierni. Dealtminteri, plasticolul — material plastic foarte reușit — stă la baza producției de păpuși și figurine.

S-au purtat la noi ca și în alte părți din lume discuții aprinse, controversate, în ce privește culoarea figurinelor de animale stilizate. Ele continuă. Tot în controversă. Unii susțin că iepurele nu poate fi decît alb, gri sau maro. Cățelul, de asemenea, nu poate avea decît albul, negrul, roșcatul, maroniul. Ursulețul, culoarea zăpezii sau maron închis. Atît. Aceștia sînt partizanii punctelor de vedere clasice, ca să nu spunem conservatoare.

Mai nou însă, cercetările estetice și psihologice au demonstrat că puilor de oameni le place nespus varietatea culorilor și, în consecință, iepurele poate să fie albastru, ursulețul verde, iar cățelul roșu deschis. Ca să împace toate gusturile, arădencele de la „Arădeanca" fac figurine de animale într-o largă gamă de culori: în cele naturale, clasice, ca și în cele despre care v-am pomenit mai sus. Deci, la Arad, iepurele nu este numai alb sau gri, ci și albastru. Găsiți ceva rău în asta? Eu nu, în paranteză fie-mi îngăduit să vă spun, spre delectare, că mai anii trecuți, aflîndu-mă într-o țară occidentală europeană, am crezut că am halucinații, iluzii optice care mi-au tăiat răsuflarea: femei în toată firea aveau podoaba capilară jumătate verde, jumătate roșu-aprins. Mi-am pus ochelarii. Da, așa aveau părul: jumătate verde, jumătate roșu aprins. Ei, asta, nu. Dar, știți dvs., moda nu de puține ori pervertește gustul estetic. Ce să-i faci? Negustorii-s negustori, iar afacerile sînt afaceri. Cine vrea să se sluțească cu orice preț — și încă cu bani mulți — n-are decît.

Dar să revenim la micuțele *domnișoare* de la Arad, care-și stabilesc domiciliul în casele din România, în cele din Franța și Anglia, Irak, Cipru, Iran și în alte țări ale lumii. Poartă peste 100 de nume și îmi e cu neputință să le înșir pe toate: Ioana, Doina, Maria, Florica, Ana, Mihaela, Rodica, Aurelia etc. etc. Unele au ochii de mură, altele din albastru de Voroneț, altele căprui, altele de culoarea smaraldului. Părul e de abanos sau de culoarea spicului de grîu. Obrazul e ca piersica, iar buzele de cireașă sau vișină altoită. Unele mai frumoase ca altele. Rochițele, în splendide și armonioase culori, sînt ba lungi, ba scurte, ba mijlocii — mă rog, după gustul celor care le fac și al celor pentru care sînt făcute.

Există aici, la „Arădeanca", un colectiv de creație care visează și cercetează, investighează continuu evoluția liniei estetice în domeniul respectiv, pentru ca „micuțele domnișoare de la Arad" să fie admirate nu numai în țară, ci și pe alte meridiane ale lumii. Dacă cererile de păpuși pentru Franța și Anglia au crescut cu fiecare an, aceasta se datorează și acestui colectiv de creație. Dacă „domnișoara Nadia" a fost cerută ani în șir, cu insistență, în multe țări ale lumii, faptul trebuie pus și pe seama acestui colectiv care a întruchipat în realizarea acestei păpuși întreaga frumusețe și grație a genialei noastre gimnaste, care a uimit lumea. Se cuvine, deci, un cuvînt de laudă pentru acești creatori: Viorica Luduşan, Marioara Ioaneș, Mihai Katkozoban, Ioan Karcsi. Tinerii aceștia n-au astîmpăr, cercetează și visează. După cum se vede, nici frumusețea nu se naște cu una cu două, necesitînd și ea multă trudă. E frumos, e nemaipomenit acest chin dulce al creației.

Elena Șiclovan, priceputa și inimoasa directoare a acestei fabrici de bucurii mi-a vorbit cu multă căldură despre oamenii de la „Arădeanca". Tot astfel mi-au vorbit și oamenii acestei întreprinderi despre directoarea lor, care din 1965, de cînd se află în fruntea lor, e prima care vine la serviciu și ultima care pleacă acasă. E drept, are numai un băiat care e student, dar este — în același timp — și „mamă" a celor peste 2,5 milioane de fetițe care pleacă anual spre casele țării și ale lumii, ca să întovărășească joaca și somnul copiilor.

GEORGE CIUDAN

Coincidențe...

• *În inima Africii negre tribul Nairoble este victima unei ciudate mutații demografice care dăinuie de peste trei decenii, și anume: se nasc aproape 12 băieți la o fată!*

*

• *Familia Ralph și Carolyn Cummins din orașul Clintwood, Virginia (S.U.A.) deține un record care, după calculele specialiștilor, se poate întîmpla o dată în 17.797.577.730 de ani! În ce constă recordul? Cei cinci copii s-au născut toți în aceeași zi, 20 februarie, deși în ani diferiți: Catherin (1952), Carlos (1953), Charles (1956), Claudia (1961) și Cecilia (1966)*

*

• *Toți cei patru copii ai familiei Martinsson dintr-o mică localitate norvegiană sînt născuți în ani diferiți, dar la o dată comună: 23 martie.*

*

• *În Franța trăiește o familie în care, de peste trei generații, barza... nu aduce decît fetițe. Tot în Franța, trei surori de vîrste diferite (25, 26 și 29 de ani), locuind în orașe diferite (Gluzay, Rublaire și St. Varennes) au născut în aceeași zi cîte o fetiță. Păcat că cea de a patra soră n-a putut ține ....pasul cu celelalte. Ea și-a născut copilul cu o întîrziere de o lună...*

*

• *Familia Sergeant din Anglia și-a cîștigat o mare celebritate. De trei generații în această familie toate nașterile au loc la aceeași dată: 25 decembrie. Tata s-a născut la 25 decembrie 1912, fiica lor la 25 decembrie 1941, iar nepotul la 25 decembrie 1964. Tot o englezoaică, Gale Smith, s-a născut la 8 februarie în anul 1957. Tatăl său, născut tot la 8 februarie în anul 1912 era fiul unei femei venită pe lume, și ea, la 8 februarie 1882. Specialiștii afirmă că un asemenea caz se întîmplă o dată la 6 milioane de nașteri.*

*

• *Asemenea coincidențe o caracterizează și pe doamna Wilhelm din Waadaniling, pe lîngă Perth (Australia de Vest), care a născut o fată la opt aprilie, cînd își sărbătorea propria-i aniversare ca și pe aceea a mamei și bunicii sale.*

*

• *Luciano Mazzotti, soția sa Ana Maria și fiul lor Massimo din Cesenatico (Italia) sărbătoresc anual la 19 ianuarie o triplă aniversare: tatăl e născut la 19 ianuarie 1933, soția la 19 ianuarie 1939, iar fiul la 19 ianuarie 1965.*

*

• *Kalo Monoha, acum în vîrstă de 15 ani, s-a născut exact la ora 0 și 0 minute, în noaptea de Anul Nou 1970, într-un spital din Budapesta. Conform unei vechi tradiții, micuța Monoha, ca prim născut al anului a primit un premiu de 20 000 de forinți. Banii au fost depuși la CEC și s-au înmulțit pe parcursul anilor — de cîteva ori carnetul CEC ieșind și cîștigător, cu diferite premii. Cum s-ar spune, Kalo Monoha s-a născut cu noroc!...*

Căminul nostru

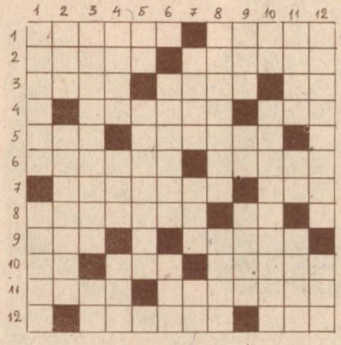

ORIZONTAL: 1) Meșter ce execută lucrări de curățire și înfrumusețare a pereților unei camere — Material des folosit în confecționarea nasturilor, mînerelor sau diferitelor ornamente... 2)... și altul pentru smălțuirea vaselor de bucătărie — Piese de mobilier de strictă necesitate într-un cămin. 3) Împrejmuiește curtea — Ride de oală spartă — Ore în dormitor! 4) Încăpere servind la depozitarea unor obiecte folosite mai rar — Trase prin urechile acului 5) La capătul coridoarelor! — Obiect pe care se așternă hainele în dulap. 6) O petrece în familie — Se aplică pe pereții unor camere, ținînd loc de zugrăveală. 7) Semnal sonor la intrarea în casă — Vine iarna, dar fără nea! 8) Apartament dotat cu cele necesare spre a fi locuit — O măsură la... cămară! 9) Strugure (reg.) —Meșter, specializat în instalațiile pentru încălzit din cărămidă sau teracotă. 10) Har! — Fata de la „Ciocîrlia"! — Înfoiat. 11) Mioriță — Încălțăminte ce-și are loc, de regulă, în vestibul 12) Podoaba caselor, loc foarte plăcut de odihnă vara — Radio-Televiziunea Română (abr.)

VERTICAL: 1) Iarbă de mare, umplutură pentru saltelele paturilor tari și drepte — Lemn la mobilele de preț. 2) În suman! — Aparat de încălzit cu curent electric întrebuințat la bucătărie (pl.) 3) Dulap pentru păstrarea hainelor — Două teuri! 4) A fi... veselă —Căni ciobite! — Lăutar cîntat de O. Goga. 5) În centrul sălii! — Recipient cilindric pentru gaze, atașat la mașina de gătit cu ochiuri (pl.) 6) Încăpere pentru păstrarea alimentelor — Curentă în baie sau la bucătărie. 7) Clăi lungi de paie — Etnograf sovietic contemporan — E cel mai mare... în casă! 8) Covoare de casă, mîndrie a artei populare românești — A înfrumuseța. 9) Din capătul celălalt al băii! Abia! — În saboți! 10) Ușă la dulap! —Înghite tot praful dintr-o locuință 11) Cîine australian — Dînsa de pe canapea! — Suport de cărți în bibliotecă 12) Ochii camerelor, acoperiți noaptea de storuri Cusătură la poale.

DICȚIONAR: LAE, ITS, IAB.

De senectute

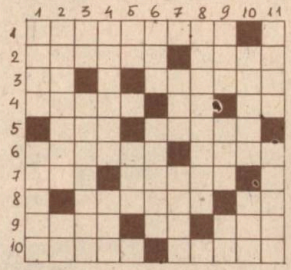

ORIZONTAL: Expresie a „uzurii" adusă de timp, dovadă a caracterului pieritor, efemer, al oricărui „lucru". 2) Gen de odihnă recomandabil deopotrivă tinerilor și virstnicilor, în scopul evitării surmenajului cronic — Mai mare la arabi 3) Cap de bunică! — Referitoare la bătrînețe 4) A descoperit GEROVITALUL, medicament recunoscut în lume pentru efectele sale în lupta cu bătrînețea. Ros în mijloc. Plantă textilă. 5) A plecat de la tata! — La bătrîni este indicată a fi cît mai comodă, deoarece, principala ei funcție este apărarea de frig și intemperii. 6) Printre scrierile lăsate de acest celebru orator, scriitor și om politic roman se numără și CATO MAIOR SIVE DE SENECTUTE („Către Maior — despre îmbătrînire") — Uniunea Societăților de Științe Medicale (abr.) 7) Prefix pentru opt — Organisme care se apără foarte bine împotriva diferitelor maladii datorită respectării unui regim echilibrat, din care nu lipsesc factorii naturali, aerul, apa, soarele. 8) Vase sanguine, a căror leziune provocată de căptușirea pereților cu grăsimi, la bătrînețe duce la ateroscleroză îngreunînd circulația sîngelui. Dan Nasta. 9) Nimic absolut — Carne! — Strămoș al nostru 10) Foarte mare — Motorul uman, care, pe măsură ce înaintăm în vîrstă, suferă anumite modificări în funcție de factorii dăunători: fumatul, consumul de alcool, infecțiile, obezitatea hipertensiunea etc.

VERTICAL: 1) Bătrînă de rînd — Ființe cu un rol deosebit în realizarea unui echilibru sufletesc la bătrîni. 2) Centri din scoarța cerebrală care, atrofiați, provoacă surditatea (sing.) — Răspunsul dat de Oedip la enigma Sfinxului:" Cine merge dimineața în patru picioare, la amiază în două și seara în trei?" 3) Bît! — Produse alimentare considerate adevărate medicamente de către unii precursori ai geriatriei. 4) Fețele bătrînilor, brăzdate de urmele vremii — Jumătate de raniță! 5) Ion Vălcanu — Ritual 6) Cei care ne-au dat nume (sing.) — Poet grec care ne relatează că Ahile consuma măduvă de pui de urs pentru a nu îmbătrîni. 7) Numără foarte mulți ani — A mișca din loc. 8) Presiunea sîngelui asupra pereților vaselor de circulație, a cărei creștere constituie o modificare de involuție, proces ce apare frecvent la bătrîni. 9) Emilia cea mică în tensiune! — Dis de dimineață! 10) Domn al Moldovei — Facem cadou. 11) Țară asiatică în care se menționează, fără vreo autentificare științifică, cazul unui om care mai trăia încă la 191 de ani. — Condiție a vieții umane echilibrate, care face ca bătrînețea să nu se identifice cu o viață sterilă, parazitară și goală de conținut.

La oglindă

ORIZONTAL: 1) Le place-ades-să zăbovească în fața oglinzii — Pseudonimul poetului și prozatorului român Traian Demetrescu, autorul versurilor „Oglinda clară din părete/M-arată galben și bătrîn" („Oglinda") 2) Oglindiri — Poet român contemporan, autorul volumului de poezii „Teama de oglinzi" (Mircea...) 3) Din loc în loc —Prea frumoasa basmelor — În somn 4) Gri pe margini! — Cadru la oglindă —Ea văzută în oglindă. 5) Bine închis. —Latin. 6) Oglindă cu fața orientată spre centrul de curbură — Ape! 7) Apar! — În palat! — Braț de copac. 8) Faraon — Catalogul îi servește drept oglindă — Postat! 9) Alt cunoscut poet român, căruia îi aparține un volum de poezii intitulat „Oglinzile" (1889—1972) — Nume frecvent întîlnit la turci. 10) Rațe fără cap! Pui de capră —Șef arab. 11) „Mama-i dusă-n... cu dorul,/Azi e singur puișorul" („La oglindă" de G. Coșbuc, pl.) — Încăperi luxoase de epocă ale căror pereți erau împodobite adesea cu oglinzi venețiene.

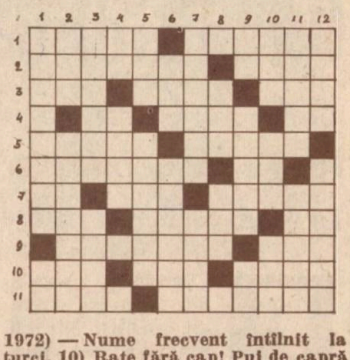

VERTICAL: 1) Oglinda din poveste (masc.) — Serviciu împecabil. 2) Prima femeie (leg.) — Piesă de mobilier prevăzută cu oglindă înaltă 3) Scriitor englez din a cărui operă face parte și romanul „Portret într-o oglindă" (1894—1958), Suport de tun. 4) Reflectate în centru! — Mai 5) Oglindă de apă Se oglindesc în albia rîurilor. 6) Ued în Algeria — De-a valma 7) Își privește des chipul în oglindă — Operă de Verdi 8) Semiamorfă! — Clubul Sportiv Universitar (abr.) 9) Prinse în rame! — Nu-i dulce deloc, dimpotrivă — E... zero! 10) O parte din diamant! — Oglindă lucie —A iubi (înv.) 11) Oglinda televizorului — Critic român, autorul lucrării" „Camil Petrescu în oglinzi paralele" (Liviu.... 12) Maștera din basm, care dialoga mereu cu oglinda fermecată pentru a afla cine-i mai frumoasă: ea sau Alba ca Zăpada (pl.) — Toaletă.

DICȚIONAR: TLA, RIR, AMA

Prof. PETRACHE MUREȘ

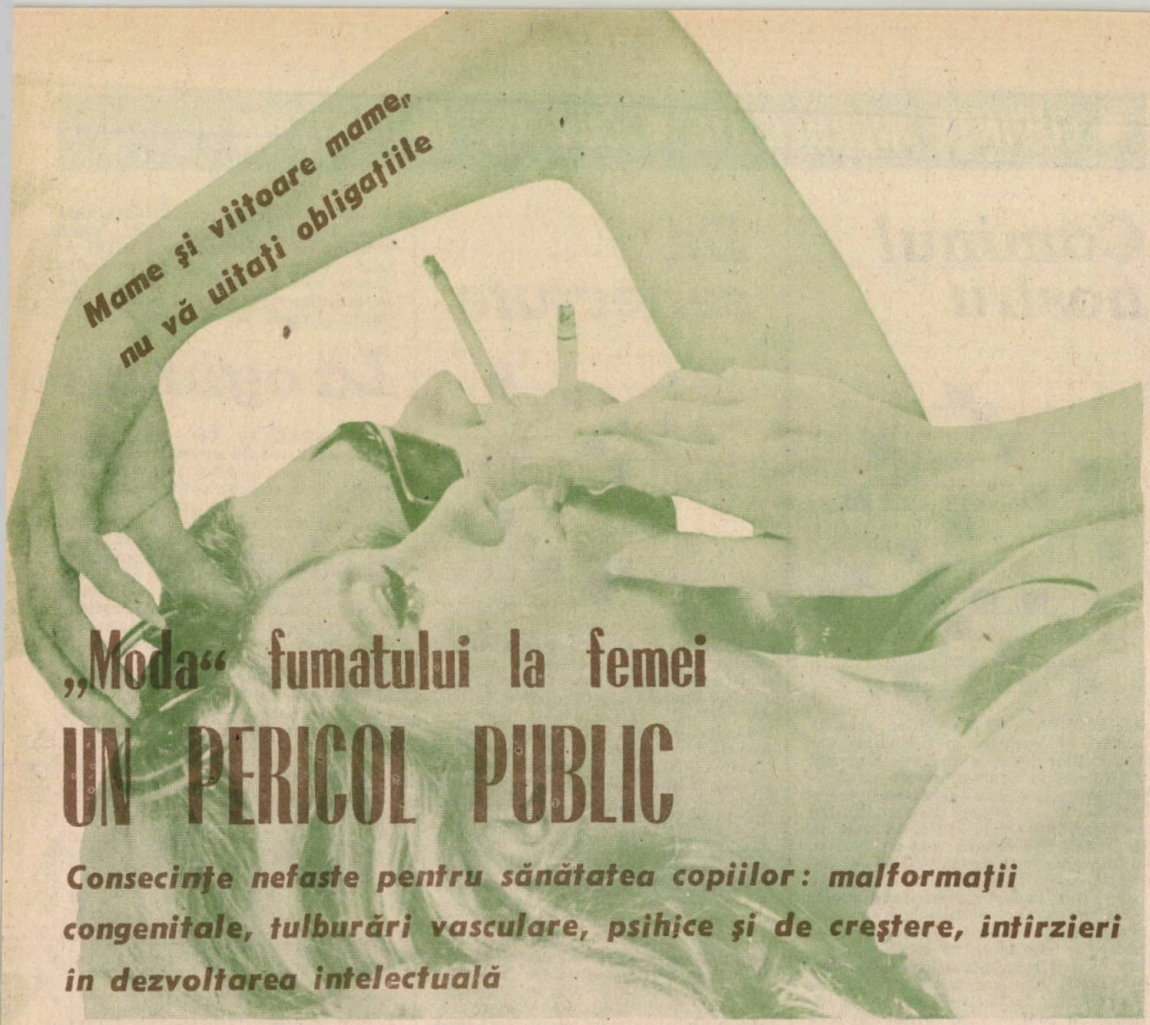

„Moda" fumatului la femei
UN PERICOL PUBLIC

Consecințe nefaste pentru sănătatea copiilor: malformații congenitale, tulburări vasculare, psihice și de creștere, intîrzieri în dezvoltarea intelectuală

FUMATUL, răspîndit aproape exclusiv printre bărbați, pînă la cel de-al II-lea război mondial, începe să fie din zi în zi o pasiune tot mai nefastă răspîndită și în rîndul femeilor. De la cele mai tinere, pînă la cele mai vîrstnice. În unele țări — din nefericire foarte multe la număr — aproape jumătate dintre femei fumează. Statisticile arată că în Canada, S.U.A., R.F.G., Franța, Suedia, și Polonia, frecvența fumătoarelor, în special a celor tinere, depășește, în unele grupe sociale 59% din numărul femeilor.

În țara noastră, fumatul feminin s-a extins, de asemenea și tot printre generațiile tinere — unele investigații recente arătînd că, circa o treime dintre tinerele românce — în special la orașe — sînt fumătoare.

Situația, în mod normal, a îngrijorat, impunînd investigarea efectelor specifice ale fumatului asupra sănătății în general și a tuturor celorlalte consecințe. Ne referim la îmbătrînirea precoce, dezvoltarea sarcinii, efectele asupra urmașilor, deci, ca și la creșterea frecvenței unor boli ca infarctul miocardic bronhopneumopatia cronică nespecifică, cancerul bronho-pulmonar, renal și vezical — care altădată erau extrem de rare la femei. Avînd în vedere toate aceste posibile urmări neplăcute, ne-am propus să evidențiem, în rîndurile de față, influența nocivă a fumatului mamei asupra dezvoltării propriilor ei copii. Studiile medicale recente relevă *o relație importantă între fumatul mamei — și chiar al viitoarei mame — și nașterea, sănătatea și dezvoltarea copiilor.* Aceste implicații, dată fiind iuțeala cu care se răspîndește fumatul printre tinere, tind să devină *o problemă de sănătate publică.* Desigur, că aspectul individual pentru fiecare părinte nu este mai puțin important.

Iată cîteva exemple desprinse din cercetările întreprinse și concluziile trase de oamenii de știință.

Medicii din Kiel — R.F.G., constată că **afecțiunile congenitale ale noilor născuți sînt cu 30-50% mai frecvente la copiii din mame fumătoare.** La baza lor stau anomaliile cromozomiale pe care fumul de tutun, prin componenții lui toxici, le produce în celulele corpului mamei. Anomaliile se transmit, genetic, și urmașilor. Deci, **anumite boli congenitale ale noilor născuți cu malformații pot avea drept cauză fumatul mamei, chiar înainte de a fi însărcinată.**

Cu atît mai mult, deci, fumatul este periculos pentru viața și dezvoltarea copilului, dacă mama fumează în timpul sarcinii.

Substanțele din fumul de tutun trec, transplacentar, în corpul fătului, producînd efecte diferite, în funcție de cantitatea de țigări consumate. Spre exem-

plu, **nicotina** (component specific tutunului) *produce tulburări vasculare la nivelul uterului, urmate adeseori de pierderea sarcinii, sau naşterea unui copil cu malformaţii, ca lipsa unor segmente corporale, valvulopatii congenitale, greutatea corporală redusă.* De asemenea, produce **efecte nocive** asupra **sistemului nervos al copilului** cu consecinţe vizibile la naştere sau în dezvoltarea sa fizică şi intelectuală ulterioară.

Oxidul de carbon, rezultat din arderea ţigării — *un alt toxic care difuzează în organismul fetal* — este, la rîndu-i, foarte nociv, *blocînd hemoglobina care transportă oxigenul necesar vieţii şi dezvoltării la ţesuturi.* El atinge nivele superioare în sînge le fătului, faţă de cel al mamei, şi persistă mai îndelung. Organismul fetal „reţine" acest toxic, neavînd aceeaşi putere de dezintoxicare cu organismul matur al mamei. În consecinţă, se produce *oxigenarea insuficientă a ţesuturilor în formare şi creştere, cu suferinţe diverse la nivelul tuturor organelor,* **putînd determina chiar moartea intrauterină sau imediat după naştere a copilului.**

Studiile statistice efectuate în SUA, Anglia şi Canada arată că mortalitatea perinatală (la naştere şi în prima săptămînă de viaţă a fătului nou născut) este cu 30 — 35% mai mare la copiii născuţi din mame fumătoare. De asemenea, fumatul în timpul sarcinii favorizează naşterile premature, înainte de termenul de 9 luni. Pe baza unor ample studii statistice efectuate în mai multe ţări ale Europei Occidentale şi în SUA, s-a ajuns la concluzia că 14% din naşterile premature pot fi puse exclusiv pe baza fumatului.

O altă categorie de cercetări din ţară şi străinătate atrag foarte serios atenţia asupra faptului că, **dacă gravida fumează, copilul se intoxică şi nu se mai dezvoltă bine.** Sigur, există excepţii dar, în medie, *copiii născuţi din fumătoare au cu 200 gr. mai puţin în greutate la naştere faţă de copiii mamelor nefumătoare. Adeseori au şi un deficit de 1-2 cm. în lungimea corporală* sau *de 0,5-1 cm. în perimetrele toracice şi craniene.*

Mai important este că pe tot parcursul dezvoltării lor pînă la 11—12 ani aceşti copii pot rămîne deficienţi fizic şi nu numai fizic, ci şi psihointelectual. Un studiu făcut în Anglia pe un total de 16.000 copii semnala în urmă cu cîţiva ani, excluzînd excepţiile, că **cei proveniţi din mame fumătoare, la vîrsta de 9—10 ani erau în urmă cu 6—8 luni ca putere de asimilare intelectuală faţă de copiii din mame nefumătoare.** Şi alte cercetări ulterioare din Franţa, Elveţia, S.U.A., U.R.S.S. confirmă aceste urmări ale efectului componenţilor din fumul de tutun ajunşi în timpul sarcinii la nivelul sistemului nervos al copilului. Însăşi hipoxia

dată de oxidul de carbon este foarte nocivă la nivelul creierului în dezvoltarea copilului.

Alte studii relevă că din mame fumătoare se nasc, adeseori, copii mai nervoşi, iritabili, ce pot prezenta adevărate stări de hiperchinezie (hiperexcitabilitate neuromusculară).

În toate aceste motive, *medicina de azi,* mai mult ca oricînd, *interzice fumatul în timpul sarcinii şi chiar înainte de sarcină.* Este una din condiţiile de bază ca femeia să aibă copii sănătoşi.

Alăptarea copilului de către o mamă fumătoare devine şi ea o problemă. *Nicotina trece în lapte în cîteva minute de la fumarea ţigării şi poate intoxica copilul.* Manifestările sînt, uneori, dramatice — *tulburări respiratorii, în puls, convulsii, transpiraţii reci. Copilul are colici, nu doarme bine, este nervos.* Medicul cu greu poate stabili cauza acestor manifestări generale, cînd nu cunoaşte elementul ce le determină: fumatul.

În sfîrşit, *cînd copiii au mai crescut,* nemaifiind alăptaţi la sîn, *fumatul mamei este tot atît de dăunător.* De obicei, copilul este în preajma mamei. *Cînd ea sau altă persoană din familie îşi aprinde o ţigară şi fumează lîngă el, îl transformă în fumător pasiv,* cum se spune. În urina copiilor din familii în care se fumează sistematic apare nicotina — ca dovadă că circulă prin organismul lor toxine din fumul de tutun cu care se poluează aerul încăperii. *Consecinţele sînt deci, şi în aceste situaţii, la fel de grave.* Un exemplu: **copiii din familiile de fumători fac de 2—3 ori boli respiratorii (bronşite, rinofaringite, pneumonii) mai frecvent decît copiii din familiile de nefumători.**

Ne oprim aici cu exemplificările prin care am arătat că **o femeie care fumează abdică de la obligaţia ei cea mai de seamă: aceea de a îngriji, întreţine şi asigura sănătatea propriilor ei copii.**

Despre fumat se spune că ar fi fost introdus în Europa de către o femeie: regina Franţei, Caterina de Medici, la a primit tutunul — în anul 1559 — de la ambasadorul ţării sale, la Lisabona, Jean Nicot. Acesta îl avea de la marinarii portughezi şi spanioli, care la rîndul lor îl aduseseră din America.

Început, astfel, la curte, de către regină, fumatul s-a impus, ca orice modă, devenind treptat, din secolul următor, o practică în toate ţările bătrînului continent.

Ce explică însă atracţia actuală către acest obicei încă nu s-a stabilit cu certitudine. Nu se ştie dacă simpla idee de modă sau curiozitate, dorinţa de a găsi un „calmant" sau, uneori, un excitant etc. Cert, este, însă, că *fumatul a devenit o practică extinsă nebănuit de mult şi cu urmări din cele mai nefavorabile pentru sănătatea omului.* **Plăcerea de a fi în pas cu moda se plăteşte.** *Şi se plăteşte cu moneda cea mai preţioasă: sănătatea.*

Dr. ELENA BARNEA

Interferențe afective necesare

MEDICUL – COPIII – FAMILIA

Constatări utile pe marginea unui prelungit sondaj social

Problematica familiei, a importanței pe care o are în creșterea, educarea și ocrotirea sănătății copiilor, a viabilității ei, a rolului ei cultural, socio-afectiv, sanogentic și bio-sanitar de procreație, preocupă astăzi deopotrivă pe medici, sociologi, scriitori, economiști, pedagogi, specialiști în demografie etc. Se discută, se analizează, se cercetează, se anticipează, se aud păreri pesimiste, optimiste, voci disperate sau încrezătoare, teorii ce încurajează, altele ce neliniștește. Pesimiștii sînt derutați de ușurința cu care se încheagă și se destramă unele familii, sînt impresionați de complexitatea factorilor evitabili și inevitabili, ce destabilizează unele familii.

Optimiștii, dimpotrivă, sînt încrezători pentru faptul că instinctul matern și patern nu poate fi amendat, nimeni și nimic neputînd înlocui familia. Sînt încurajați și de efectele educative ale societății noastre, preocupată major de întărirea și ocrotirea familiei.

În ceea ce ne privește, ne-am convins de faptul că, dacă copiii au nevoie de un cămin părintesc, la rîndul lor și adulții își doresc un cadru bio-social intim și restrîns, de împlinire biologică, psiho-afectivă și socială, realizat prin căsătorie, viață conjugală, maternitate și paternitate. Deci, orice dereglare poate lăsa urme. Dacă unii copii se împacă totuși cu situația de a avea un singur părinte lîngă ei, toți, fără excepție, îl doresc pe „cel lipsă", pe care „nu-l au". De asemenea, părintele rămas singur „conducător" de familie, se acomodează cu situația, dar aproape fiecare din ei trăiește sentimentul neîmplinirii, tînjind după partenerul lipsă.

Concluziile acestea mi le-am format în urma observațiilor făcute în cadrul celor 69 de familii de pe teritoriul Dispensarului de Pediatrie XXV, din cartierul Dîmbul Rotund, municipiul Cluj-Napoca — luate în observație pe o perioadă de 3 ani — și al studiului efectuat în colaborare cu dr. Cornelia Colesnicov, medic șef al Policlinicii de Copii din Cluj-Napoca.

În 86,9% (60 familii) din cazuri, *părintele rămas a fost mama* iar în 13,1% (9) tatăl. În grija acestor familii se aflau 131 de copii — în medie revenind cîte 1,89 de fiecare familie. Dintre aceștia 72,46% sînt rezultați din relații conjugale legale iar 27,53% din afara căsătoriei (copii din flori, ca rezultat al unor relații întîmplătoare, concubinaj etc.).

Sfaturi de mare utilitate

Medicamentul, prieten sau dușman?

La întrebarea dacă medicamentul ne este prieten sau dușman, se poate răspunde foarte greu. Și, iată de ce: orice medicament are una sau mai multe efecte — unele bune folositoare, iar altele nocive, periculoase. Astfel, hiposerpilul scade tensiunea arterială, crește secrețiile digestive, liniștește sistemul nervos central — favorizînd apariția somnului — dar se pare că favorizează apariția cancerului de sîn.

La fiecare individ efectul binefăcător sau periculos al medicamentului depinde de mulți factori personali: vîrstă, sex, bolile avute anterior, starea neuro-psihică, glandulară și în special starea ficatului. Reacția organismului la acțiunea medicamentelor variază față de unul și același medicament, de la caz la caz. *Faptul că, pe orice cale ar fi introdus un medicament în organism, el trece prin ficat, unde,* **transformat, poate produce dereglări:** *hepatită toxică, medicamentoasă* (ex. piramidonul, luminalul, tetraciclina, abuzul de vitatamina E etc.), pune în valoare indicația că *cei suferinzi de ficat trebuie să evite folosirea terapeutică a medicamentelor.*

Toată lumea trebuie să știe că **medicamentele nu sînt și nu pot fi absolut inofensive.** *Numai medicul este acela care poate aprecia între beneficiul terapeutic pe care ele îl pot asigura pacientului și riscurile la care acesta se expune.* **Unele efecte secundare neprevăzute pot apărea oricînd** și numai medicul poate asigura un beneficiu maxim terapiei medicamentoase, cu un risc minim. **La copil,** la care mijloacele de apărare contra agresiunii medicamentoase nu sînt maturizate, **folosirea medicamentelor trebuie să fie strict limitată ca doză (concentrație), ritm de administrare.**

Tulburările renale, provocate prin antinevralgicele folosite în doze mari și timp îndelungat, pot sta la baza durerilor lombare și în loc de tratamentul acestor cauze, se provoacă o nouă suferință.

Folosirea antibioticelor poate favoriza apariția diverselor micoze greu de tratat și *numai medicul este acela care trebuie să decidă asupra condițiilor de utilizare a lor.*

Fenomenele alergice cu extensie în masă recunosc în

Majoritatea copiilor, 94,66% (124), erau de vîrstă mică (sugari, antepreşcolari, preşcolari şi şcolari), dependenţi de familie din punct de vedere al creşterii, îngrijirii şi educaţiei. Numai 5,34% (7) erau în vîrstă de 19—24 de ani şi, deci, în situaţia de a trăi pe picioare proprii.

Pentru o mai bună ocrotire a sănătăţii copiilor, în paralel cu o intensă activitate de educaţie sanitară şi familială aplicată activ de către Dispensarul de Pediatrie, am fost preocupaţi de realizarea şi a următoarelor obiective: 1) Stimularea unui climat socio-afectiv; *2)* Creşterea responsabilităţii şi competenţei părinteşti; *3)* Intensificarea muncii de educaţie sanitară şi de ocrotire a sănătăţii copiilor; *4)* Stimularea dorinţei părinţilor de a-şi reface familia.

1. Familiile cu un singur părinte avute în observaţie ne-au oferit o complexitate de fapte şi situaţii ce ne-au îndreptăţit preocuparea faţă de importanţa climatului afectiv din căminul părintesc. Dar, să relatăm cîteva din ele.

Între cauzele ce au dus la destrămarea familiei am notat: 23,18% (16) prin divorţ, 5,79(4) în curs de divorţ şi 13,04%(9) cînd unul din parteneri şi-a părăsit familia. Am consemnat faptul că, în primul rînd, copiii sînt cei care nu înţeleg, nu reuşesc să se împace cu separarea părinţilor. De ce părinţii nu stau împreună, ca în alte familii ale prietenilor şi colegilor lor de grădiniţă, de şcoală, de bloc, de stradă? De ce au fost separaţi fraţii? De ce părinţii se urăsc? Din păcate, cei mai mulţi dintre aceşti părinţi nu se gîndesc la faptul că „în faţa copiilor" lor divorţul este greu de justificat, fiind apreciat ca o mare nedreptate ce li se face. Aceşti copii —mai ales în perioada de pubertate şi adolescenţă— sînt frămîntaţi, neliniştiţi, afectaţi, tulburaţi, dezordonaţi, avînd nevoie de încurajări, de stimulare afectivă.

O altă situaţie, specială o reprezintă familiile în care unul din părinţi a decedat. La cazurile noastre am constatat decesul tatălui la 17,39% (12) iar decesul mamei la 7,24%(5). Am observat că, dacă în cele din urmă copiii se împacă cu gîndul că au rămas fără un părinte — decedat datorită unei boli grele sau prin accident — mai greu este să le explici că decesul s-a produs prin sinucidere sau că accidentul s-a produs datorită faptului că părintele a fost sub influenţa alcoolului.

Situaţia de părinte „problemă socială" îi afectează mult pe copii cînd află că tatăl sau mama sa se află la închisoare pentru „o faptă rea". La familiile urmărite de noi, asemenea situaţii am înregistrat doar la 4,34%(3) din ele.

O impresie neplăcută o lasă şi părinţii care oferă copiilor modele negative de comportament social şi educativ-sanitar. Sînt apoi situaţii care fac din familia structural carenţată un mediu şi mai inadecvat pentru creşterea, educaţia şi ocrotirea sănătăţii copiilor. Sînt familiile la care am notat copii predispuşi la delincvenţe, cu carenţe educative şi de disciplină, cu dificultăţi şcolare. În cadrul unor astfel de familii educaţia sanitară, socio-afectivă, reprezintă doar o latură a unui proces educativ de recuperare socială.

Copii rezultaţi din relaţii de concubinaj am înregistrat la 17,3%(12) din cazuri. Aceştia sînt de asemenea afectaţi, mai ales în perioadele de pubertate, adolescenţă sau acele de tînăr adult. Experienţa ne-a arătat că stimularea

→

foarte multe cazuri *sensibilizarea organismului* faţă de unele medicamente, ca de exemplu: piramidonul, fenilbutazona, penicilina, scobutilul, novocaina etc.

Unele medicamente sînt aşazis agresive asupra producerii globulelor sanguine (cloramfenicolul, antitiroidienele de sinteză, unele sulfamide etc.). *Tetraciclina este agresivă faţă de celula hepatică.*

Bunăoară, *medicaţia antihipertensivă susţinută poate provoca tulburări în dinamica sexuală, avitaminoza C poate provoca apariţia avortului* sau *o naştere prematură, ca şi carenţa de vitamina K. Abuzul de vitamina B_6 favorizează scăderea vitaminei PP şi poate produce fenomene spastice.*

Asocierea anticoncepţionalelor de sinteză cu fumatul duce în peste 90% din cazuri la apariţia cancerului.

Cortizonul, hormon ce poate avea multe acţiuni folositoare, în funcţie de doză şi durată, poate deveni periculos, cînd este folosit în afara prescripţiilor medicale.

Aspirina luată în ultimele zile ale sarcinii poate provoca hemoragii în perioada neonatală, pe cînd aspirina luată în ultimele luni de sarcină poate prelungi deseori sarcina prin efectul ei antiprostagloridinic. Este bine să se ştie că **aspirina trebuie luată numai dizolvată şi pe stomacul plin.**

Folosirea îndelungată a diureticelor (furantril, nefrix) duce la creşterea în sînge a acidului uric, ce provoacă dureri articulare de tip gutos, cu aspect de gută.

Anticoncepţionalele orale pot determina gineconastie la băiatul nou născut.

Unele medicamente asociate cu alcoolul pot produce fenomene grave — uneori mortale — cum este cazul carbaxinului.

La hipotiroidiene *folosirea testosteronului* injectabil, pe gură sau în unguent pentru sîni măreşte producerea de foliculină şi **poate favoriza apariţia cancerului.**

Este necesar să se ştie că *preparatele cu foliculină în adenomnul de prostată măresc sînii bărbatului, pot face mastoză şi produc suferinţe hepatice.*

Folosirea intempestivă a preparatelor hormonale — estrogeni, testosteron, estrotest, *poate produce apariţia şi creşterea părului pe faţă, pe sîni, pe picioare, la femei, poate provoca tulburări psihice şi chiar cancer.*

Medicamentul este un „instrument medical" mai important şi mai periculos decît bisturiul, de aceea, **singurul indicat să-l recomande şi să urmărească efectele administrării lui este medicul.**

Dr. PETRU BABACA

afectivă în asemenea situaţii este o verigă importantă a educaţiei sanitare.

La 56,52%(39) din familiile luate în observaţie, am notat faptul pozitiv că părinţii reuşesc să se ocupe de copii şi să le asigure condiţii materiale corespunzătoare. Este vorba de acele cămine părinteşti cu o atmosferă familială caldă, cu un climat afectiv caracterizat prin optimism, seninătate, voie bună; familii cu copii mulţumiţi, bine educaţi, bine crescuţi. Un rol în această reuşită revine părintelui rămas singur conducător al familiei, cu un dezvoltat simţ al răspunderii sociale şi de împlinire a obligaţiilor părinteşti.

2. Preocupări pentru creşterea responsabilităţii şi competenţei părinteşti. Un aspect observat de noi la majoritatea familiilor cu un singur părinte este cel al timpului dăruit supravegherii, îngrijirii şi educaţiei copiilor. Părinţii se plîng că nu au timp suficient şi răgazul necesar ca să se ocupe de copii — unii dintre ei fiind lipsiţi şi de subtilităţile necesare unei educaţii părinteşti de calitate.

Apar, astfel, situaţii de copii neglijaţi afectiv, educativ şi social, uneori cu consecinţe grave pentru dezvoltarea, conturarea personalităţii, sănătăţii şi integrarea lor şcolară şi socio-profesională. O parte din aceşti părinţi lasă grija supravegherii, îngrijirii şi educării copiilor pe seama bunicilor sau altor rude ori prieteni „binevoitori!" Am observat de asemenea dificultăţi de educaţie la mamele cu fiii ajunşi la anii adolescenţii şi la taţii cu fiice adolescente. În asemenea situaţii considerăm că se impun preocupări deosebite pentru asigurarea unei educaţii familiale şi sanitare vizînd: creşterea responsabilităţii şi competenţei părinteşti; stimularea încrederii în posibilităţile educative proprii; prevenirea şi combaterea greşelilor educative; prevenirea situaţiei de copil neglijat, educativ, afectiv, moral şi material.

3. Intensificarea activităţii de ocrotire a sănătăţii copiilor a fost o preocupare majoră a noastră, datorită şi morbidităţii înregistrate. Astfel, la aceşti copii, din familie cu un singur părinte, am notat următoarele afecţiuni: boli neuro-psihice, anemie, rahitism, distrofie, cardiopatii congenitale, trombocitopenie, displazie congenitală coxo-femurală etc. Grupul afecţiunilor neuro-psihice a reprezentat 45% (9) din totalul bolilor cronice: întîrzierea în dezvoltarea intelectuală, retardare neuro-motorie, encefalopatie infantilă, nevroză depresivă etc. Dacă am mai adăuga cazurile cu enurezis nocturn, situaţia de copil anorexic, nervos, cu dificultăţi igienice, cu randament slab la învăţătură, cu probleme de disciplină, cu carenţe educative, cu predispoziţii pentru alcoolism, fumat etc., am ajuns firesc la concluzia că multe din familiile structural carenţate reprezintă un „factor" de risc pentru sănătatea copiilor. Desigur, dispensarizarea activă a acestor copii este o obligaţie, iar măsurile cu caracter preventiv o preocupare prioritară. Din acest punct de vedere, rolul principal revine cadrelor medicale — factorii importanţi în ocrotirea sănătăţii copiilor.

4. Cîteva observaţii privind refacerea familiei structural carenţate. Majoritatea părinţilor rămaşi „singuri conducători" de familie şi-au exprimat dorinţa de refacere a familiei — mamele dorind un soţ, iar taţii o soţie care să fie alături de ei. În convorbirile purtate cu aceşti părinţi au fost încurajaţi de a-şi găsi un partener potrivit. Pe perioada de observaţie, 21,6%(13) dintre mame s-au recăsătorit, fiind vorba mai ales de mame tinere cu 1—2 copii şi soţi decedaţi. De asemenea, s-au recăsătorit taţii: 22,2% (2), cei cu soţiile decedate. Am remarcat faptul că părinţii divorţaţi, sau cu copii din flori se recăsătoresc mai greu.

În rîndurile de mai sus am relatat doar cîteva aspecte cu care medicul pediatru este confruntat în activitatea de asistenţă medicală şi de educaţie sanitară. Desigur, cadrelor medicale din reţeaua de pediatrie, ca şi celor din reţeaua de adulţi, le revine un rol important în ocrotirea familiei, a mamei şi a copilului. Dar în munca de educaţie sanitară şi familială, pentru ca aceasta să devină reală şi eficientă sînt necesare serioase preocupări sub acest aspect dar şi o strînsă colaborare cu factori educativi instituţionali ca: şcoala, universitatea cultural-ştiinţifică, căminul cultural, comitetul de cetăţeni, comisiile de Cruce Roşie, de femei etc. Experienţa ne-a arătat cît de importante sînt şi cursurile educativ-familiale şi sanitare de masă ca: „şcoala mamei", „şcoala taţilor", „şcoala părinţilor", „şcoala bunicilor", „universitatea părinţilor". „sfatul familiei" etc. Pe acest drum, trebuie perseverat.

Dr. EMIL FLOREA

Ce știe copilul dumneavoastră despre medicul stomatolog?

Un moment de multe ori dificil, în viața unei familii, este acela în care copilul trebuie dus pentru prima dată la medicul stomatolog. Și asta pentru că de foarte multe ori el, copilul, este pur și simplu stresat de părinții fricoși, care ocolesc atît medicul cît și cabinetul stomatologic.

În cazul unei carii simple, depistate la controlul periodic dentar, tratamentul este complet nedureros. Și atunci, cum stăm cu frica? Dacă nu avem dureri pentru ce să ne temem?

Îmi îngădui să vă precizez că, în practică, am întîlnit părinți care se arătau atît de emoționați cînd își însoțeau copilul la cabinetul stomatologic, de parcă mergeau la afișarea listelor pentru admiterea în învățămîntul superior.

Dacă în cele de mai sus am arătat cîteva aspecte negative în care medicul apare pe rol de „bau-bau", de sperietoare — sau cum vreți să-i spuneți — să vedem în cele ce urmează și adevărata față a lucrurilor.

În primul rînd, părinții trebuie să știe că poartă răspunderea apărării generale a sănătății copiilor. Și asta este foarte important. Sub aspect stomatologic, copilul va fi învățat de mic să se spele pe dinți dimineața și seara, să-și îngrijească dinții și ustensilele necesare — periuța și păhărelul de plastic. El va fi stimulat încontinuu în această direcție, prin exemple, cărți cu ilustrații colorate și chiar mici recompense, cum ar fi o periuță nouă, frumos colorată, pastă de dinți plăcut mirositoare etc. I se vor da exemple de copii cu dantură frumoasă și sănătoasă să care se duc fără frică la „nenea doctorul de dinți", prietenul lor. Și că ei, chiar va trebui să-l viziteze pentru a-și controla și asigura sănătatea. Această vizită — care poate dura uneori doar cîteva minute — trebuie pregătită cu minuțiozitate și tact. Un copil bine echilibrat psihic, bine educat în acest sens, va suporta excelent primul contact cu stomatologul, va fi dispus la o cooperare cu acesta și va suporta — nu vă va veni să credeți, dragi părinți! — chiar unele acte terapeutice dureroase, cu o adevărată bărbăție.

Medicii stomatologi care lucrează în rețeaua infantilă au, în general, o bogată experiență. Apoi, în țara noastră există clinici universitare specializate în stomatologie infantilă, cabinete în policlinici de copii sau cabinete de stomatologie școlară, aranjate în așa fel, încît să creeze copilului o acomodare cît mai rapidă cu aceste realități. Există săli de așteptare cu desene reprezentînd eroi din basme — unele făcute chiar de copii. Multe săli sînt dotate cu instalații audio la care pot fi ascultate povești sau muzică în așa fel încît micul pacient să rămînă în lumea lui, a copilăriei. Oricum, copilul va intra în cabinetul stomatologic, singur, neînsoțit de părinți. Părinții care insistă să participe la actul terapeutic fac o greșeală de neiertat — prezența lor stînjenind buna desfășurare a tratamentului. Copilul trebuie educat ca el să dea singur acest examen și să-l treacă cu succes, revenind ori de cîte ori situația o va impune la prietenul său, „nenea doctorul de dinți".

Dr. FLORIN COLONAȘ

E bine să știm...

ȘCOALA INVENTATORILOR

ÎN CADRUL unui colegiu din Londra a luat ființă o școală a... inventatorilor. O comisie universitară a selecționat 12 inventatori, cărora le-au fost puse la dispoziție laboratoare, echipamente, materiale și, la cerere, consultații științifice. La un interval de cîteva săptămîni, cadre universitare și tehnice vin la școala inventatorilor spre a „recolta" eventualele realizări.

FĂRĂ BACALAUREAT... ...DAR CU CUNOȘTINȚE GENERALE

INIȚIATIVĂ interesantă în orașul Bremen (R.F.G.): accesul în universitate, fără a fi dat în prealabil examenul de bacalaureat. Un așa-numit examen de înzestrare specială înlocuiește ceea ce se numește „a doua cale de studii", prin cursurile serale. Orice cetățean în vîrstă de 25 pînă la 40 de ani se poate prezenta la examen și este examinat în primul rînd pentru cunoștințele sale generale și cele de specialitate. Cu acest prilej, se pune mai puțin preț pe cunoștințele teoretice și mai mult pe capacitatea individuală de asimilare. Examenul are loc atît în scris cît și oral.

UNIVERSITATEA PENSIONARILOR

ÎN CAPITALA R.D. Germane ființează o inedită universitate, ale cărei cursuri pot fi urmate numai de pensionari. Această universitate populară a fost creată pentru a oferi pensionarilor preocupări care să-i ajute să nu se desprindă de viața activă sau să găsească o ocupație adecvată vîrstei. Se are în vedere înființarea unor astfel de centre culturale pentru pensionari în aproape toate orașele mari ale R.D. Germane.

Onisifor Ghibu

AMINTIRI DESPRE VECHILE CENACLURI BUCUREȘTENE

Ilustrul pedagog național, Onisifor Ghibu, a cărui aniversare de 100 de ani de la naștere a fost inclusă în calendarul U.N.E.S.C.O. în anul 1983, a desfășurat, pe lîngă activitatea sa pedagogică, de educator și organizator de școală, și pe lîngă aceea pusă în slujba realizării și apoi a consolidării unității naționale a românilor, și o intensă activitate publicistică, cu caracter istoric, cultural și literar. Memorialistica sa publicată — în parte postum, parțial inedită — a fost primită cu deosebită căldură și mare interes atît de către istoricii culturali cît și de marele public, datorită atît unui stil alert și plăcut, cît și valorii ei documentare, explicată prin buna cunoaștere a evenimentelor în care autorul a fost direct și major implicat. Mulțumită amabilității fiului său, Octavian O. Ghibu — care răspunde și de conformitatea textului — sîntem în măsură să publicăm, mai jos, cîteva amintiri inedite ale savantului-patriot scrise în anul 1967, amintiri legate de activitatea cenaclurilor literare la care, ca tînăr student și apoi ca om de școală transilvănean, a participat în anii de dinaintea celui dintîi război mondial.

Într-un articol al său, publicat în „Scînteia", cunoscutul critic și istoric literar Șerban Cioculescu a vorbit, printre altele, și despre unele cenacluri literare vechi, de la Iași și din București, care au jucat roluri importante în evoluția noastră literară și culturală. Articolul mi-a evocat cîteva amintiri în legătură cu unele cenacluri la care am luat și eu parte înainte cu 60 și mai bine de ani, despre care nu știu să fi vorbit cineva așa cum s-ar fi cuvenit.

Am cunoscut și eu, într-o măsură foarte modestă, atît cercul din jurul *Convorbirilor literare*, cît și pe acela de la *Sburătorul* lui E. Lovinescu.

Invitat la „Convorbiri literare"

Publicasem în *Convorbiri literare*, la 1910, o dare de seamă despre cele dintîi lucrări românești asupra filosofului Im. Kant, fapt care a determinat pe directorul revistei să mă invite la cenaclul acesteia.

Locuiam în acea vreme la Sibiu, de unde numai arareori mă puteam deplasa la București, astfel că n-am avut posibilitatea de a frecventa acel cenaclu decît o singură dată. Ședința s-a ținut în saloanele bogate ale dramaturgului Miclescu, colaborator al revistei. Nu-mi mai aduc aminte de toți participanții la întrunire, dar parcă-l văd și acum, în fruntea lor, pe marele pontif al criticii și al literaturii românești din acea vreme, Titu Maiorescu, apoi pe directorul revistei, S. Mehedinți, și pe amfitrion. Atmosfera cenaclului era ca aceea dintr-un templu sfînt. O impresionantă seriozitate, unită pare se cu o veritabilă pietate, respira din întreaga atmosferă Am avut un moment impresia că la aceasta a contribuit într-o oarecare măsură și prezența tînărului „frate de dincolo"în care unii păreau a vedea pe un veritabil ucenic al marelui gînditor de la Königsberg, ceea ce în realitate era mai mult o iluzie optică.

T. Maiorescu a sosit cel din urmă la întrunire. Intrarea lui în sală avea ceva majestatic: o liniște absolută se înstăpînì în cameră cînd bătrînul mag, care avea pe atunci vîrsta de 70 de ani, după ce întinse mîna tuturor celor prezenți, fără să vorbească ceva cu vreunul din ei, se așeză în fotoliul său, cuprinzînd apoi cu privirea-i, rînd pe rînd, pe cei prezenți, care așteptau cu sfințenie să asculte din gura lui măcar o vorbă. S-a citit apoi un act din noua piesă teatrală a lui Miclescu, al cărei titlu nu-l mai știu, și apoi s-au încins discuții asupra lui — discuții ținute la un nivel „academic", dacă nu chiar mai mult. T. Maiorescu, puțin cam „fudul de-o ureche", urmărea cu atenție încordată și cu o liniște olimpică discuțiile. La urmă luă și el cuvîntul, făcînd aprecieri pe care numai un șef de școală ca el le putea face și care erau ascultate cu sfințenie de toți cei prezenți.

Mărturisesc că pe mine nu m-a impresionat această întîlnire în măsura la care mă așteptam. Ea mi-a părut oarecum falsă prin respectul exagerat care i se acorda bătrînului magistru, la care mi se părea că se uită cu toții ca la un zeu al cărui cuvînt trebuia să aibă valoare de dogmă... Dar, oricum, ședința a fost o desfătare sufletească rară, prin întreaga ei ambianță, mai ales pentru tînărul ardelean descălecat pe malurile Dîmboviței din biata țară săracă, bogată doar în „sate și preoți".

Amintiri de la „Sburătorul"

La cenaclul lui E. Lovinescu am participat, ca invitat al acestuia, prin anii 1914—1916, în timpul neutralității României.

Dacă cenaclul *Junimei* îți lăsa impresia unui templu, acela al *Sburătorului* semăna mai mult cu un atelier, în care toți lucrează de zor, parcă ar fi vorba de o întrecere. Șeful era un om delicat, plin de atenții și de bunăvoință pentru toți, elastic în păreri și nu cu atitudine de părinte sau de stăpîn, ca T. Maiorescu, ci cu aceea de prieten și de frate. S-au citit lucrări peste lucrări de-ale „tinerelor talente", judecîndu-se cu multă chibzuială, dar și cu o bunăvoință ce-mi părea uneori prea generoasă. În tot cazul, era o atmosferă caldă, dar în același timp și puțin cam dulceagă, ceea ce m-a determinat să nu mai frecventez acest cerc, care pentru mine, ardeleanul refugiat la București din primele luni ale războiului mondial izbucnit la 1914, era prea „literar" încît să mă poată

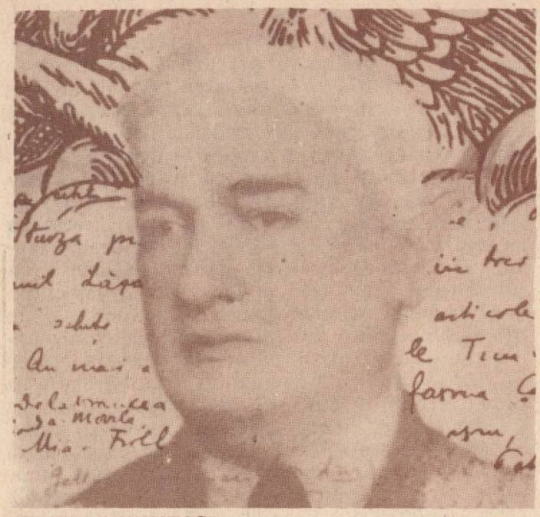

EUGEN LOVINESCU

înlănțui în el. Nu părăsisem Ardealul pentru a mă scălda, fericit, în apele fermecătoare ale artei și literaturii, ci pentru a-mi pune și eu, alături de sutele de mii de fii ai neamului, viața însăși în cumpănă pentru un alt viitor al întregului popor român.

*

Dar, scopul adevărat al rîndurilor de față nu este acela de a reînvia și caracteriza cele două cenacluri amintite mai sus, ci acela de a vorbi ceva mai pe larg despre un alt cenaclu, la care am participat un timp mai îndelungat din toată inima și din tot sufletul meu și despre care nu-mi aduc aminte să fi scris cineva tot ceea ce s-ar cuveni. Mi se pare că numai M. Sadoveanu a atins, tangențial, în scrierile sale memorialistice, acest subiect. Va fi vorba în cele ce urmează despre cenaclul revistei *Sămănătorul* din anii 1905—1906, în care rolul de mare pontifice îl avea N. Iorga.

Întîlnirea cu un titan: Nicolae Iorga

În vara anului 1905 au avut loc, la Sibiu, marile serbări culturale, de proporții și de nivel fără precedent pînă atunci în Transilvania, organizate de Asociațiunea culturală „Astra", cu prilejul inaugurării marelui său palat cultural și a Muzeului etnografic român — cel dintîi așezămînt de acest fel la români. Serbările au durat timp de 8 zile și s-au bucurat de o participare masivă a publicului românesc de toate clasele, de pe aproape întreg pămîntul locuit de neamul nostru. Printre alți mulți participanți a fost și profesorul N. Iorga de la Universitatea din București și directorul revistei *Sămănătorul*. Apariția acestuia la Sibiu a fost considerată ca un eveniment cu totul semnificativ.

Tocmai în vremea aceea apăruse de sub tipar prima mea lucrare, care trata o chestiune de lingvistică de o oarecare actualitate. N. Iorga, care citea tot ce se tipărea în românește, a dat și peste această lucrare a mea, pe care în cel mai apropiat număr al revistei sale a apreciat-o în cuvinte extrem de elogioase, interesîndu-se de aproape de persoana autorului ei. I-am fost prezentat marelui dascăl de la București de către Miron Cristea, viitorul patriarh al României, care pe atunci era consilier al mitropoliei de la Sibiu. N. Iorga m-a îmbrățișat din primul moment cu o dragoste de-a dreptul părintească, bucurîndu-se că aveam de gînd ca, în chiar toamna acelui an să plec la București, pentru a urma cursuri de istorie și literatură la Universitatea de acolo. Cum profesorul venise în Ardeal nu numai pentru a lua parte la istoricele serbări ale „Astrei", ci și cu gîndul de a străbate, într-o călătorie de aproape două luni, întreaga provincie a noastră, el mă invită să-l însoțesc în această călătorie un timp oarecare. Am fost extraordinar de fericit să pot însoți în drumurile sale pe marele savant și apostol, dimpreună cu consoarta credincioasă, străbătînd în tovărășia lor un mare număr de sate, începînd cu Săliștea Sibiului și pînă în preajma Albei Iulia. Cele cîteva zile petrecute în această minunată societate au creat între noi legături strînse, care urmau să fie continuate de ambele părți cu toată încrederea. La despărțire, bunul meu ocrotitor, care intrase oarecum în viața mea ca un locțiitor al tatălui meu, decedat cu vreun an înainte, mă pofti ca, după întoarcerea sa la București să-l cercetez ca pe un părinte.

În octombrie 1905, după ce-mi terminasem la Sibiu studiile teologice, am plecat la București. La puține zile după aceea descălecase în capitala țării românești, care constituia pentru tinerii intelectuali ardeleni cel mai scump vis, și Octavian Goga, al cărui volum de „Poezii" apăruse tocmai în acea vreme și care fusese primit, pe întreg teritoriul românesc, cu un val de entuziasm cum nu se mai pomenise niciodată pînă aci, la vreun scriitor.

Cu Octavian Goga eu eram în cele mai strînse legături de prietenie încă de pe cînd eram elev de clasa a cincea, iar el de clasa a șaptea la liceul unguresc din Sibiu. Întîlnirea noastră la București avea să cimenteze și mai mult această prietenie — proces în care intervenția lui N. Iorga a avut un rol de mare însemnătate.

Încă din prima zi după înapoierea acestuia în capitală, el ne invită pentru a doua zi la el. Invitația a echivalat pentru noi cu o adevărată revelație, și poate chiar mai mult decît atîta. Noi, doi bieți studenți ardeleni, să ne învrednicim de nemaipomenita cinste de a fi invitați să vizităm, acasă la el, pe un profesor universitar de reputația inegalabilă a lui N. Iorga!...

Am fost primiți ca niște copii ai amfitrionului, în preajma căruia ne simțeam ca într-un veritabil paradis. Imensa cultură a protectorului nostru ne-a impresionat mai presus de orice imaginație. Bogata lui bibliotecă, cum nu mai văzusem niciodată ceva asemănător, ne impresionă mai presus de puterea noastră de înțelegenere. Dar ceea ce ne puse, la un moment

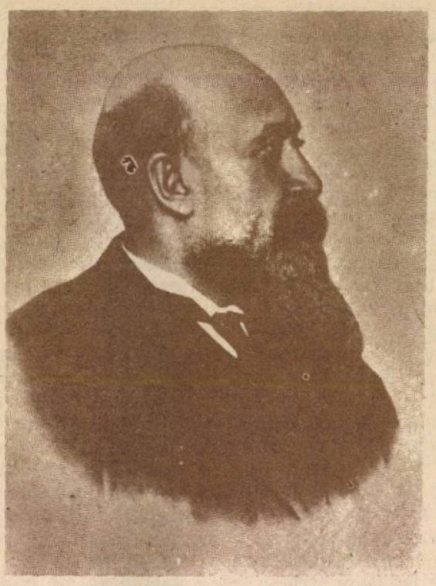

NICOLAE IORGA

dat, în uimire, fusese invitația de a participa la întrunirile sămănătoriștilor de sîmbăta seara, chiar în locuința directorului revistei.

Cenaclul „Sămănătorul", în care totul era Nicolae Iorga

De mai multă vreme redacția revistei își făcuse, adică, obiceiul ca sîmbătă seara să se întîlnească în locuința profesorului, din strada Buzești 42 (astăzi casa, care s-a păstrat aproape în forma ei de odinioară, are alt număr). Aceste întîlniri regulate, la care participau, în afară de patron, redactorii revistei M. Sadoveanu, Șt. O. Iosif, cu soția sa Natalia, născută Negru — scriitoare și ea, I. Scurtu, Z. Bârseanu, mai tîrziu ceva Em. Gîrleanu, și la care am început să luăm parte și noi — O. Goga și cu mine — erau evident un cenaclu literar, dar de un orizont aparte, incomparabil mai vast decît cenaclurile de pînă aci. „Literatura" de la *Sămănătorul* nu se orienta în prima linie de estetică, ci de viața reală a întregului neam românesc, sub toate aspectele și idealurile lui. *În locul „esteticului" trona, la locul întîi, eticul, umanul și naționalul.*

De altfel, „cenaclul" echivala doar cu persoana lui N. Iorga . Nimeni nu scotea un cuvînt la întrunirile lui. Toată vremea vorbea numai Iorga, toți ceilalți fiind simpli auditori ai prestigioaselor lui expuneri improvizate în condiții de-a dreptul geniale: N. Iorga dispunea de o cultură nu numai istorică, ci și literară, care te copleșea pur și simplu. În bibliioteca sa avea capodoperele literare ale întregii lumi culte, pe care el le citise și răscitise și despre care putea să întrețină pe oricine cu vaste expuneri pline de încîntare. Fără nici o pregătire prealabilă, își întindea mîna spre cîte un raft al bibliotecii, din care scotea cutare sau cutare mare operă engleză, franceză, italiană, spaniolă sau germană, pe care o deschidea la întîmplare și din care ne citea, fluent, textele de-a dreptul în românește, făcînd apoi asupra lor reflexiuni care ne uimeau de-a dreptul. Noi îl urmăream cu o uimire și admirație infinită, printre altele și pentru traducerea spontană, în versuri românești, a poeziilor din diferite limbi străine. Dar, la Iorga literatura se împletea mereu cu istoria, cu cultura în sensul cel mai larg al ei, cu politica națională, cu umanismul, cu viața și cu viitorul neamului și al omenirii. Nimeni dintre cei prezenți, și cu atît mai puțin noi, cei doi studenți ardeleni aruncați de soartă într-o astfel de societate, nu se gîndea să intervină cumva, cu vreo părere a sa ori cu vreo întrebare. Cu toții suportam, ca pe un dar ceresc, „jugul" genialului prooroc, avînd un singur mare și neînlăturabil regret, că după 2-3 ceasuri de o asemenea împărtășanie, simțeam că se apropie miezul nopții și că trebuie să ne gîndim s-o pornim spre casele noastre.

Bineînțeles că nici vorbă nu era ca la aceste „cenacluri" să se citească vreo lucrare, respectiv vreun manuscris care se trimitea redacției spre eventuală publicare. Cei trei „redactori" ai revistei, M. Sadoveanu, Șt. O. Iosif și I. Scurtu n-aveau nici o sarcină în legătură cu revista; ei erau simpli colaboratori. Totul era N. Iorga. El scria întreaga „cronică", foarte bogată, a revistei, el scria totdeauna articolul prim, el făcea și corecturile, dat fiind că nu avea încredere în nimeni altcineva.

Cîte n-am învățat cu toții din excursiile unice în felul lor ale neîntrecutului maestru, chiar dacă ele nu observau nici un program sau sistem și nu stabileau nici o concluzie, de nici un fel, și nici o dogmă sacrosanctă, afară de aceea a iubirii de tot ce e adevărat, bun și frumos.

Eu personal am frecventat cenaclul Iorga de la începutul lui noiembrie 1905 pînă la sfîrșitul lui iunie 1906, cînd m-am reîntors în Ardeal. O. Goga, care primise de la societatea „Transilvania", din București, o bursă pentru continuarea studiilor sale universitare la Paris, l-a frecventat de la începutul lui noiembrie 1905 și pînă la începutul lui decembrie același an, cînd fu nevoit să părăsească pe neașteptate București, în urma unei telegrame primite de la mama sa, din Rășinari, prin care îl vestea că tatăl său era grav bolnav. Goga plecă degrabă acasă unde-l găsi pe tatăl său intrat în comă, fără vreo speranță de însănătoșire. A și închis degrabă ochii, pentru totdeauna, legendarul „preot Iosif", cîntat cu atîta duioșie în versurile nemuritorului său fiu. Moartea acestuia a tras dungă și peste continuarea studiilor la Paris de către O. Goga...

Cînd înșir pe hîrtie aceste amintiri, o duioșie fără margini pune stăpînire pe întreaga mea ființă...

Dintre toți frecventatorii de acum 61 de ani ai cenaclului N. Iorga, numai unul mai este în viață și anume cel ce semnează aceste rînduri, care aș dori să fie socotite ca un pios omagiu pentru cei ce nu se mai pot bucura de ziua de astăzi și mai ales pentru marele meu binefăcător și îndrumător din tinerețe.

COPILUL – CARTEA și dezvoltarea orizontului de cunoaștere

PRIVITĂ în perspectiva dinamicii culturii contemporane și a cerințelor educației permanente, cartea continuă să întruchipeze mijlocul ideal de păstrare și transmitere a spiritualității omenești, de tezaur al valorilor culturale ale umanității. Cu toată concurența ce i se face în ultima vreme de celelalte mijloace mass-media (radio și cinematograful), cartea nu încetează să se mențină drept unul dintre cei mai răspîndiți și accesibili factori purtători de știință și cultură, una din căile esențiale de cultivare continuă și de perfecționare profesională, de autodepășire a propriei formații culturale și de specialitate. Cărțile fiind „investite"-de autorii lor, cu însușirile unor ființe morale, prin eroii lor confundîndu-se cu însăși viața. Creată de om, cartea reflectă lumea, modelează caracterele, dinamizează cunoștințele de aceea o recomandăm cu căldură tuturor părinților, pentru a le fi un ghid prețios în munca educativă.

Cărțile ne dezvăluie și ne învață să înțelegem fenomenele vieții, făcîndu-ne să prețuim tot ce ne înconjoară, ne vorbesc despre scumpa noastră Patrie, despre cei mai buni fii ai ei, despre munca lor creatoare, despre abnegația și devotamentul nemărginit cu care aceștia slujesc cauza țării și a partidului.

De exemplu, apelînd la opera bardului de la Mircești, Vasile Alecsandri, rememorîndu-i calitatea de exponent liric al neamului, cităm:

„Fraților, nădejde bună! Viitorul ce urziți, / va fi vrednic de trecutul a strămoșilor slăviți! / Bărbăția și unirea între noi acum domnească / Și strigați din libertate: România să trăiască!

Înmănunchiate în versuri, povestiri, schițe și pamflete, ideile prozatorilor și poeților Mihai Eminescu, George Coșbuc, Duiliu Zamfirescu, Mihail Sadoveanu Tudor Arghezi, Alex. Vlahuță, Ioan Nenițescu ș.a ne demonstrează puternicul ecou și valoarea slovei tipărite, care a fost și va rămîne un crez al fiecărui iubitor de literatură — ...„că nu este alta și mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă, decît cetitul cărților", spunea cărturatul Miron Costin.

Reflectînd asupra celor menționate mai sus, desprindem ușor valoarea pe care o reprezintă cititul cărților, lectura în general, pentru oamenii de toate vîrstele. Cu toate acestea, există o excepție: copilul, care este un cititor deosebit de ceilalți. Lui îi sînt necunoscute comorile cărții. Deprinderea de a citi, el o capătă treptat. La început, copilul preșcolar este atras mai mult de imagini decît de text. De aceea, cartea pentru copiii de această vîrstă trebuie să excelеze prin imagini redate prin culori vii, iar povestirea în sine să fie scurtă, ca să atragă prin dinamismul acțiunii ei și deci nu prin metrică.

Apelînd la mărturisirile cîtorva copii — cititori, consemnez: „Cînd sînt în preajma cărților, nu mai știu ce se petrece în jur, parcă sînt fermecat", sau: „Cartea pentru mine este cu totul și cu totul unică, față de celelalte preocupări ale mele", iar altul: „Cînd intru în bibliotecă îmi apar în gînd imaginile acelor eroi îndrăzneți, cărora aș dori să le seamăn".

Copilărie, start spre viitor. Iată o realitate ale cărei vibrații le percepem cu emoție și bucurie. Scrutarea viitorului și înțelegerea transformărilor prezentului se pot asigura numai învățînd și cunoscînd, avînd la bază acea interdependență a tuturor factorilor educaționali care, prin căi și mijloace specifice fiecărei vîrste, să-i mobilizeze pe copii în acumularea a noi și noi valori culturale și umane.

Pornind de la înțelegerea de către ei a sensurilor și nuanțelor unui cuvînt, cartea poate avea o pondere în dezvoltarea lor intelectuală.

Așa după cum aminteam, cartea este un prieten nedespărțit al copilului, și ea apare, se manifestă ca atare, în special, în anii școlarității, perioadă în care copilul își formează deprinderi de citit, iar acestea se transformă — prin exercițiu — în obișnuință, determinînd, în cele din urmă, pasiunea cititului pentru toată viața. Acest fapt l-a îndreptățit pe André Maurois să susțină că „școala este cheia care deschide porțile bibliotecii".

Deși este un adevăr bine cunoscut că omul învață toată viața, procesul de acumulare a cunoștințelor este mai intens la vîrsta școlarității. Contactul sistematic al copilului cu realitatea îi îmbogățește senzațiile, percepțiile și reprezentările, într-o măsură mult mai mare decît adultului. Dar, la efortul școlii pentru sporirea zestrei de cunoștințe, contribuie din plin și lectura din afara clasei. Ea le întregește

copiilor orizontul cognitiv în diferite domenii — în mod deosebit, însă, în cele preferențial alese. Se impune, deci, a întîmpina și susține dorința de cunoaștere prin lecturi, stimulînd și orientînd cu competență înclinația micilor cititori. Pentru a motiva afirmațiile făcute, mă voi folosi de cîteva exemple.

Începînd încă de la vîrsta preșcolară, copilul este atras de lumea minunată a cărților. Secția pentru copii a bibliotecii județene „Mihai Eminescu" din Botoșani a înțeles să vină în întîmpinarea pasionaților din această grupă de vîrstă, cu un fond bogat, cuprinzînd cărți de colorat, cu ilustrații abundente și text puțin și cărți de povești ce satisfac interesul micului cititor.

Venind în contact cu cartea, *copilul este captivat de frumusețea culorii, mai întîi, iar mai apoi și de subiectul povestirii*, manifestînd interes în deslușirea imaginilor. Urmărindu-le gesturile și mișcările, cît și dialogurile înfiripate după „cercetarea" imaginilor, am înregistrat o valoroasă contribuție la dezvoltarea orizontului de cunoaștere a copilului, privind mediul înconjurător, la formarea unor noțiuni despre muncă și societate.

Cu cîtă plăcere au cercetat ochii micilor cititori cartea de colorat „Bunicuța veverița" de Ileana Ceaușu-Pandele, a cărei ilustrație pune la încercare interesul pentru realizarea unei combinații de culori adecvate. Nu este nevoie să o mai spunem. Conținutul acestei cărți le-a conferit bogate imagini din pădure; copaci, flori, iepurași, ciupercuțe etc., familiarizîndu-i cu realități pe care ei nu le cunoșteau și care i-au captivat — alături de descrierea vieții bunicuței veverițe.

Cartea aceasta, ca și cele ale lui Constantin Grădinaru, „Micul pieton", „Jocuri, jucării nr. 1—4" sînt doar cîteva exemple ce pot demonstra în mod evident valoarea educativă a cărții.

Lectura joacă, totodată, un rol foarte important în formarea atitudinii copiilor. Odată cu vîrsta, formele de activitate se amplifică. Astfel, alături de observările făcute pe marginea cărții de colorat intervin povestirea, povestea și legenda, care au un rol foarte important în dezvoltarea orizontului de cunoaștere cu referiri la trecutul de luptă al poporului nostru. Conținutul acestor activități este diferit, specific fiecărei categorii de vîrstă. În privința analizei unor texte literare, îndeosebi la grupa mare insist asupra conținutului de idei, făcîndu-se o scurtă caracterizare a unor personaje. Prin intermediul convorbirii copiii sînt puși în situația de-a exprima sentimente și idei referitoare la atitudinea eroului cărții.

Majoritatea copiilor manifestă sentimente de dragoste și prețuire față de eroii cunoscuți din cărți, dorind să semene cu ei: să fie curajoși, viteji, îndrăzneți, cinstiți și drepți. Exemplul lui Mitru din povestirea „Stejarul din Borzești" de Eusebiu Camilar, evocarea istorică „Stejarul din Cașvana" din volumul „Din stejar, stejar răsare" de Petre Hladchi Bucovineanu, sau „Arcașul lui Ștefan" de Virgil Carianopol — toate cu un profund mesaj patriotic — au determinat adevărate pasiuni ale copiilor față de personajele centrale ale povestirilor. Asemenea povestiri trezesc puternice sentimente emoționale, sensibilizîndu-i pe copii.

În sfîrșit, se știe că dezvoltarea vorbirii copiilor constituie o sarcină de bază a învățămîntului preșcolar, dată fiind importanța pe care o are vorbirea la această vîrstă în dezvoltarea multilaterală și, în special, intelectuală a copilului. În acest sens, se știe, de asemenea, că „cei mici" iau contact cu arta cuvîntului înainte de a învăța să citească. De aceea, o atenție sporită am acordat-o lecturii cu glas tare și povestirii libere, care contribuie în mod efectiv la educarea literară, la trezirea interesului pentru lectură al viitorului cititor. Prin conținutul tematic al povestirilor, prezentarea expresivă a faptelor și exemplelor educative, în care copilul să se regăsească, aceste modalități devin de un real folos în transmiterea unor idei privind dragostea pentru anumite profesii, a dorinței de a contribui și ei, cu mînuțele lor, la înfrumusețarea grădiniței și a școlii, la ocrotirea naturii, la formarea unei orientări sănătoase spre acțiuni constructive, spre muncă.

În felul acesta, cărțile, bibliotecile, literatura în general își îndeplinesc misiunea educativă, misiunea de a fi faruri călăuzitoare noilor generații.

VERONICA ONICIUC

SFATURI

PENTRU TINERELE GOSPODINE

● **Atunci cînd faceți maioneza, se va adăuga de la început un vîrf de cuțit de făină (nu veți risca să se taie).**

● **Vreți să păstrați pîinea în stare proaspătă? Puneți-o într-o pungă de plastic sau înfășurați-o într-o foaie de celofan și introduceți-o în congelator. Scoateți-o cu circa 1 oră înainte de a fi servită, să se dezghețe. Va fi la fel de proaspătă cum a fost cu o zi înainte.**

La orice prăjitură puteți folosi în locul laptelui proaspăt și lapte praf. Veți obține aceleași rezultate.

● **Pentru a evita afumarea laptelui la fiert, puneți cîteva linguri de apă pe care le fierbeți în clocot și imediat răsturnați laptele din sticlă.**

● **Pentru a nu vi se prinde crema de vanilie, evitați să puneți zahărul la fiert odată cu laptele. Zahărul îl veți dizolva într-o cantitate de lapte rece, unde se vor pune gălbenușurile de ou și amidonul sau zeamilul. La 1 ltr. lapte, 250 gr. zahăr, 3 ouă și 125 gr. amidon sau zeamil. Crema va fi foarte fină. Evitați folosirea făinii, întrucît face aglomerări.**

● **Înainte de a pune cacaua la orice cremă sau prăjitură, mai întîi trebuie dată prin sită, pentru a nu rămîne aglomerări în compoziție.**

● **Pentru a obține o cremă din margarină, din unt, este bine ca pachetul să fie scos de la frigider și să se alifieze (frămînte) cu o lingură de lemn, pînă iese toată apa din el, care se va scurge.**

Lingura de lemn pe care o folosiți la mîncare, nu o folosiți și la dulceață, cremă sau aluaturi. Pentru fiecare veți lua cîte una separat.

● **Înainte de a găti puiul de la alimentară, este bine să îl introduceți într-un vas cu apă clocotită și puțină sare, scoțîndu-l imediat. Porționați-l, dați-i un praf de sare și puneți-l la frigider pînă a doua zi. Apoi pregătiți-l după preferință.**

● **La fel procedați și cu cîrnații, fie cei de casă, fie cei din alimentară; tăiați-i mai întîi, dați-i în clocot, apoi îi frigeți (excepînd pe cei proaspeți).**

● **Înainte de a pune peștele la cuptor, încingeți într-o tavă grăsime, apoi puneți peștele și introduceți-i la cuptor. În felul acesta nu se va sfărîma partea de dedesubt, nu se va lipi de tavă. (A.H.B.)**

Din secretele străbunelor

Dulce fără zahăr

Alivenci

400 g brînză dulce, sare, patru ouă, patru linguri de smîntînă, patru linguri de mălai cernut, două linguri de făină de grîu, o lingură de unt.

Se frămîntă bine brînza, se amestecă cu ouăle sparte, cu smîntîna, se sărează amestecul. Ca să fii sigură că aluatul va fi bun, îl lași să se îndulcească după ce îi pui mălaiul, făina de grîu și o lingură de unt topit. Le amesteci bine pe toate și le lași să se odihnească, apoi ungi o tavă cu unt sau grăsime și torni aluatul înăuntru. O coci și o tai felii cînd e gata. Servești cu smîntînă.

Clătite

1 litru de lapte dulce sau apă minerală sau sifon, 1/2 kg. făină albă, două ouă, sare.

Spargi ouăle, le bați, pui peste ele făină și amesteci încet. Subțiezi cu lapte sau sifon. E bună și berea. Pui iar făină și iar subțiezi, pînă integrezi în compoziție toată făina. Pui și lași aluatul la rece cam două ceasuri. Apoi treci la treabă: ungi tigaia de clătite cu ulei sau unt, pui un polonic de aluat, dai focul tare și cînd clătita s-a întărit, o întorci. Ca orice dulce, clătita trebuie să aibă și un praf de sare. Faci clătite multe și le servești ca desert. Le umpli cu dulceață și pui deasupra smîntînă proaspătă. Sau le umpli cu brînză dulce, amestecată cu stafide și după ce le rulezi, le dai la cuptor. Le servești cu smîntînă deasupra.

Clătite cu mere rase

1 litru de lapte, patru-cinci mere mari, curățate de coajă, un praf de sare, două ouă, 1/2 kg făină, și două linguri de rom.
1/2 kg cartofi sănătoși, doi pumni de făină, două ouă crude, sare, ulei.

Faci aluatul ca mai sus, razi merele pe răzătoarea mare, le stropești cu rom și le lași, pe toate, la rece, în vase separate. Le amesteci apoi după două ceasuri — și faci clătite în tigaia specială, pe care o ungi doar cu puțin ulei. Clătitele se servesc rulate, cu sau fără dulceață sau magiun.

Gogoși din aluat de clătite

Aluat de clătite și în plus drojdie cît o nucă, frecată cu un pic de sare sau de zahăr, după care e lăsat la dospit. Aluatul se face mai vîrtos (e nevoie de trei sferturi de kilogram de făină). Le prăjești în ulei încins și le presari cu zahăr cît sînt calde.

Chiftele de cartofi

1/2 kg. cartofi sănătoși, doi pumni de făină, două ouă crude, sare, ulei.

Speli cu peria cartofii, îi pui la fiert în coajă, cu apă rece. Cînd sînt gata, îi cureți, îi dai prin mașina de tocat, pui două ouă întregi, doi pumni de făină (cam 200 g), sare, amesteci bine și din aluatul obținut faci cu mîna chiftele și le prăjești în ulei încins. Le servești cu zahăr pudră pe deasupra, sau așa cum sînt.

Colțunași cu brînză dulce

1/4 kg făină, un ou, sare, apă caldă, brînză dulce de vaci, două ouă (pentru umplutură), o lingură sau două de unt topit.

Faci un aluat din făina cernută, un ou, apă caldă și un praf de sare, îl frămînți bine și-l întinzi. Tai din el pătrate, pui umplutura, îndoi colțurile ca să obții un triunghi și apeși ușor marginile. Pui colțunașii la fiert în apă cu sare. Cînd se ridică deasupra apei, îi scoți, îi stropești cu unt topit și-i servești imediat.

Colțunași cu magiun

Același aluat. Dacă poți, pui două ouă în loc de unul, va fi mai gustos. Umplutura o prepari din magiun de orice fel, în care ai pus nucă tăiată mărunt. Îi servești simpli, sau cu unt topit deasupra. Este preferabil a fi serviți calzi.

Cornulețe

O margarină, șapte linguri de apă clocotită, zeama de la jumătate de lămîie, magiun, un praf de sare.

Lași margarina la temperatura camerei cîteva ore, clocotești apa și o torni peste ea. Amesteci cu o lingură de lemn, pui un praf de sare, storci zeama de la jumătate de lămîie, pui făina încet. Cuprinde între 300—500 g făină. Aluatul îl întinzi imediat, tai foaia în rază, umpli partea groasă cu magiun amestecat cu nucă, înfășori spre partea subțire, și pui cornulețele la copt. Se coc pe tavă neunsă și fără făină, la foc repede. Le scoți cînd se desprind și le presari cu zahăr pudră, după gust.

*

200 g margarină, două linguri de untură, o lingură de smîntînă, un praf de sare, zeamă de lămîie, magiun sau rahat pentru umplut.

Înmoi grăsimea pe foc, pui peste ea mrgarina ținută la temperatura camerei, amesteci repede, pui sare și storci zeama de la jumătate de lămîie. Cornulețele le faci mici, ca să se coacă bine.

Găluști de cartofi cu prune

1/2 kg cartofi, 100 g făină, un ou, o ceașcă mică de lapte clocotit, sare, prune, unt topit.

Fierbi cartofii în coajă, îi cureți și îi dai prin mașina de tocat sau îi fărîmi bine cu furculița. Pui un ou întreg, sare, laptele clocotit, amesteci bine, apoi pui făina și faci aluatul. Dacă e prea moale, mai pui un pumn de făină. Iei din aluat cîte o bucată mică, o întinzi pe masă; cu făină mai multă, pui la mijloc pruna fără sîmbure. Găluștile se pun apoi la fiert, în apă clocotită. Le lași să se ridice deasupra apei, le scoți și le servești stropite cu unt topit sau presărate cu pesmet, amestecat cu zahăr, după dorință.

Găluștele se pot face și cu magiun cînd se servesc fără zahăr.

Ghizmani, prăjitură din regiunea Bîrladului

1/2 kg mălai cernut bine, 1/2 litru de chișleag (lapte acru), sare, o mînă de făină de grîu, o lingură de ulei.

Cerni mălaiul, îl pui în vas adînc, și după ce ai fiert laptele, oprești cu el (clocotind) mălaiul. Pui un praf de sare, amesteci cu lingura de lemn, lași aluatul la îndulcit cîteva ore, după care îl pui la cuptor în tavă unsă cu ulei. Nu trebuie pus prea mult aluat, pentru că nu crește și nici nu se coace cum trebuie. Se servește numai cald. Dacă vrei ca prăjitura să aibă față frumoasă, bați un pumn de făină albă cu apă rece — pînă arată ca o pastă groasă — și o pui deasupra, numai cînd bagi formele la cuptor.

Gogoși din aluat opărit

Un pahar de apă, un pahar de făină cernută, un praf de sare, cinci ouă, grăsime.

Clocotești apa, tragi vasul de pe foc, pui un pahar de făină cernută, amesteci cu lingura de lemn ca să nu se facă cocoloașe, bați aluatul bine, apoi îl lași să se răcorească. Pui ouăle unul cîte unul, amesteci bine ca să se cuprindă în aluat și cînd ai terminat, faci gogoșile. Iei cu lingura din aluat și pui în grăsime încinsă. Presari zahăr pudră și servești imediat.

Gogoși cu caimac

1/4 kg făină, o ceașcă mare de caimac, trei ouă, puțină drojdie, sare, ulei.

Cerni făina și o pui în vas adînc. Pui peste ea sare, apoi pui caimacul, amesteci, pui ouăle unul cîte unul și amesteci iar. Aluatul trebuie să curgă. Din el iei cu lingura și dai drumul la aluat în ulei încins. Cînd le servești, le presari cu zahăr pudră.

MARIA CRISTEA

REȚETE CULINARE

Chifteluțe din pește

Componente: 1 kg. pește, ulei, două ouă, miezul de la două-trei felii de pîine, sare, piper, verdeață, usturoi, făină.

Modul de preparare: Se dezgheață peștele lăsîndu-se din timp la temperatura camerei, apoi se curăță de codițe și aripioare, îndepărtîndu-se capul și scoțîndu-se intestinele: Se pune la fiert într-un vas cu apă clocotită în care s-a pus sare. Se lasă circa 10 minute, după care se scoate pe un platou să se scurgă și să se răcească. Se curăță cu atenție de oase și se dă prin mașina de tocat carne, se adaugă ouăle, piperul și miezul înmuiat de la cele 2—3 felii de pîine; apoi usturoiul, de preferință bătut în piuliță și verdeața. Se porționează și se trece prin făină, prăjindu-se în ulei încins. Se servesc, de preferință calde, cu garnitură de cartofi prăjiți sau la cuptor. După gust, se recomandă folosirea chiftelușelor de pește stropite cu zeamă de lămîie.

Pește umplut cu orez

Componente: 1 kg. pește, 0,200 kg. ceapă, 1/4 kg orez, sare, piper, verdeață, 4—5 roșii mari. 1—2 ardei grași, un ou, ulei.

Modul de preparare: Peștele se dezgheață, lăsîndu-se din timp la temperatura camerei după care se îndepărtează aripioarele și codițele, apoi se taie pe spate și i se scoate osul lung, tot pe aici se scot și intestinele; de reținut că nu se taie pe burtă. Se spală și se scoate pe un platou să se scurgă. Separat se pregătește orezul la fel ca la prepararea pilafului, adică ceapa se curăță, se spală și se toacă mărunt, se oparește și apoi se scurge. Se pune la prăjit în ulei; se adaugă orezul și apa (o parte orez pentru patru părți apă). E bine ca orezul să nu se fiarbă definitiv. I se dă gust cu sare și piper; se adaugă oul și verdeața. Compoziția se lasă să se răcească după care cu ea se umple peștele. Se coase peștele astfel umplut pe spate; Se așează într-o tavă cu grăsime încinsă; se pune ardeiul tăiat felii rotunde, roșiile tăiate tot felii, sare și puțină apă. Se dă la cuptor; din cînd în cînd se stropește cu sosul format. Se consumă de preferință cald și stropit cu lămîie. Peștele se poate umple și cu legume.

Roșii umplute

Componente: 1 kg. de roșii, 250 de gr. brînză telemea, 250 de grame brînză de vaci, 100 de gr. de unt, o leg. de mărar.

Modul de preparare: Se aleg roșii mai mari care se taie sub formă de coșuleț, se scobesc cu o linguriță; se dă brînza telemea pe răzătoare; se amestecă cu brînza de vaci, cu untul, care a fost alifiat și cu mărarul; se umplu roșiile, iar deasupra se ornează cu felii de castraveți sau cu rondele de roșii. Ca umplutură se mai poate folosi și salata de vinete.

Piersici conservate

Componente: 3 kg. piersici, un kilogram de zahăr, 15 pastile de aspirină, 100 de gr. ceară albă.

Modul de preparare: Se aleg piersicile coapte bine, se spală și se așază într-un borcan; dintr-un kilogram de apă și zahăr se face un sirop în care se dizolvă și aspirina; se toarnă peste fructe, iar deasupra se pune ceara încălzită, care face o crustă la suprafață, astfel încît să nu permită intrarea aerului. Se va lega etanș cu coală de celofan. Se păstrează la loc rece și întunecos.

Aceeași rețetă poate fi utilizată și pentru alte fructe: caise, vișine, prune, struguri.

Prăjitură de fructe (I)

Cantități: 250 gr smîntînă sau iaurt, 200 gr ulei, 200 gr zahăr, 4 ouă, arome, amoniac stins cu oțet (1 linguriță), făină cît cuprinde

Modul de preparare: Se amestecă totul pînă se dizolvă zahărul. Făina se pune în bloc, încît să se obțină un aluat ce se poate turna în tava care mai înainte a fost tapetată cu făină. Deasupra se pun pulpe de fructe: vișine, cireșe, caise, piersici, prune sau struguri, în funcție de sezon.

Se dă la cuptor; cînd este gata se pudrează, apoi se taie în porții, în funcție de gustul fiecăruia.

Prăjitură de fructe (II)

6 gălbenușe se freacă cu 300 gr. zahăr, apoi se adaugă 150 gr. smîntînă, 350 gr. făină, cele 6 albușuri bătute spumă și un praf de copt.

Compoziția se toarnă într-o tavă mijlocie, unsă și tapetată cu făină. Deasupra se pun fructele — cireșe, vișine, caise fără sîmburi și se prepară 100 gr. nuci baratate.

Cînd se rumenește se scoate din cuptor, se lasă să se tempereze, apoi se porționează în bucăți: dreptunghiulare, rombice sau pătrate și se pudrează cu zahăr farin.

Cremă de vișine

— 250 gr. unt se spumează cu 250 gr. zahăr farin, se încorporează pe rînd 4 ouă întregi, mestecînd pînă se omogenizează, apoi se adaugă 250 gr. miez de nuci uscate în cuptor, curățite de membrană și tăiate fileuri cu cuțitul.

Se iau 250 gr. vișine din vișinată, se curăță de sîmburi, se storc bine de zeamă și se adaugă în compoziție. Se mai adaugă cacao pentru gust și culoare.

Se dă compoziția la rece, după care se așază pe un platou rotund sau dreptunghiular și se decorează cu 250 gr. frișcă, bătută și îndulcită și cu vișine din vișinată. Se porționează cu lama cuțitului încălzită în apă și se servește pe farfurioare de desert.

ANA-HARICLEEA BURCI

GRĂDINA DE LÎNGĂ CASĂ

Una dintre cele mai frumoase îndeletniciri ale omului este, fără îndoială, grădinăritul.

Pentru părinți, mai ales, cultivarea florilor, a legumelor, a pomilor și a viței de vie constituie un minunat prilej de educare a copiilor în spiritul dragostei față de muncă, față de natură.

Numerși părinți, care au înțeles acest adevăr, au trecut de mult la fapte și tocmai de aceea, pretutindeni în țara noastră, în fața blocurilor sau a minunatelor căsuțe din sate vedem grădini fără de număr impodobite cu felurite flori sau cu brazde frumos aliniate, cultivate cu ceapă, ridichi de lună, tomate și alte legume de mare valoare nutritivă. Amenajarea grădinii de lîngă casă impune, însă, un bagaj minim de cunoștințe de specialitate, pe care ne vom strădui a le reaminti aici. Toți acei care vor să-și amenajeze o grădină trebuie să știe că prima condiție a succesului impune împrejmuirea locului pe care îl vom cultiva, gărduțul din plasă de sîrmă pe cadru metalic constituind o soluție aproape universală.

Trebuie să facem, apoi, „cunoștință" cu felul solului pe care îl vom cultiva. Acesta poate fi un cernoziom sau, în cel mai rău caz, podzol — sol cenușiu cu fertilitate scăzută. Solul poate fi degradat ca urmare a unor lucrări edilitare sau plin de buruieni. Oricare ar fi situația, nu trebuie să descurajăm. Să ne amintim că japonezii și chinezii au reușit să cultive orez pe dealuri stîncoase, cărînd cu panerele pămîntul fertil din vale, că olandezii au smuls mărilor unul dintre cele mai mănoase soluri de pe planeta noastră. Pentru îmbunătățirea solului se disting trei metode principale: 1) folosirea de îngrășăminte naturale (gunoi de grajd bine putrezit, numit și mraniță) sau utilizarea de substanțe chimice; 2) lucrări ale solului executate cu răbdare; 3) cultivarea în primii ani a plantelor care refac structura solului (fasole, mazăre, lucernă etc.). În orice caz, vom căuta, pe cît posibil, să realizăm și în grădina noastră rotația culturilor. Vom ține seama și de faptul că unor plante le prieste un sol mai ușor (usturoiul), în timp ce altele preferă un teren foarte bine îngrășat cu gunoi de grajd (ceapa, tomatele, vinetele). De mare importanță este, după aceea, timpul cînd le vom semăna sau planta. Usturoiul plantat din toamnă, de pildă, va fi mai viguros și mult mai rezistent la boli decît cel plantat primăvara tîrziu.

Este necesar, apoi, să avem asigurată o sursă de apă cît mai aproape. Ținem să precizăm că *plantele nu vor fi udate în fiecare zi; tomatele se udă odată la 6—7 zile (ca și vinetele), ceapa la 7—10 zile, iar fasolea pentru păstăi numai pe timp de secetă.* Apa din conducte sau izvoare trebuie ținută mai întîi într-un butoi pentru a se încălzi. *Primăvara și la începutul verii udatul se face dimineața, iar vara numai seara sau noaptea. La ardei — după udatul de la plantare — răsadurile nu se mai stropesc timp de 2—3 săptămîni, după care apa va fi folosită la intervale de 6—7 zile. În perioada înfloririi masive se întrerupe udatul.*

Dar, iată, în mare, cam ce putem planta în grădină:

Flori: 1) lalele (chiar pe sub pomi), nu mă— uita, ochiul—boului, tufănele, micșunele, mușcate, flori de piatră, pansele, mărgăritar, narcise, gladiole, margarete, crini, fluturei, dalii etc...

2) **Arbuști ornamentali:** iasomie, liliac, trandafiri japonezi *(hibiscus)*, unele varietăți de trandafiri, salcîm japonez etc.

3. **Legume:** ceapă, usturoi, ridichi de lună, salată, morcov, mărar, pătrunjel, țelină, leuștean, hrean, fasole, mazăre, bob.

4) **Arbuști fructiferi:** zmeurul, murul. Dacă suprafața grădinii noastre ne permite, putem sădi și pomi fructiferi: cireș, vișin, măr roșior și cel vărateс, păr roșior, gutui, moșmon *(Mespilus germanica)* și nuc. Din toate aceste specii există numeroase soiuri dintre care, unele locale, care, dacă sînt bine îngrijite pot da rezultate superioare acelora de mare renume aduse din alte părți.

Îndrumări tehnice

Dintre florile recomandate pentru înfrumusețarea grădinii noastre aș situa pe primele locuri *lalelele*, apoi ca arbuști, *zmeurul* și *arbustul fructifer* și dintre pomi *nucul*, cel mai valoros pom fructifer din țara noastră. Cultivarea lalelelor nu pune probleme deosebite. Se pot planta (bulbii) în luna septembrie, în teren lucrat adînc, fertilizat și modelat în brazde, la adîncimea de 8—10 cm, la o distanță de 15 cm pe rînd și 25 cm între rînduri. După plantare se aplică o irigare de aprovizionare apoi se acoperă cu paie sau frunze. Primăvara se înlătură paiele și se udă moderat. Recoltarea florilor se va face numai dimineața. În luna august, după ce frunzele s-au uscat în procent de 70—80 %, se recoltează bulbii, care pot fi ținuți 2—3 săptămîni la svîntare, apoi se depozitează în săculeți de hîrtie, pentru a putea fi replantați în luna septembrie.

Zmeurul se înmulțește prin drajoni (lăstari crescuți direct din rădăcină) din care cresc în primul an tulpini ce rodesc în al doilea an. Tulpinile care au rodit se taie și se lasă altele de un an. Porțiunea de teren aleasă pentru cultivarea zmeurului se sapă adînc, cu care ocazie se folosesc și 4—5 kg gunoi de grajd la 1 m². Se plantează draioni în gropițe de 30 cm. adîncime și la 1 m între rînduri. Se calcă pămîntul și se face o copcă pentru udarea fiecărei tufe. Plantarea se face toamna sau primăvara devreme (februarie-martie). Nu necesită stropiri. Frunzele de zmeur se folosesc în prepararea ceaiului indicat în avitaminoze și gastrite hiperacide. Tufele de zmeur trăiesc 15—20 de ani. Toamna se taie ramurile uscate, iar cele de un an (5—6 la fiecare tufă) se scurtează cu 20—25 cm.

Cît privește *nucul* — dacă vrem să avem nuci — vom semăna cîteva nuci pe un șanț de 15 cm. adîncime așezîndu-le pe sudura dintre cele două valve ale endocarpului. Semănatul se face în luna martie.. După 1—2 luni apar puieții care se distîng ușor de buruieni. Se face plivitul și cînd puieții au atins 10 cm se înlătură buruienile prin prășit. După 2—3 ani puieții pot fi altoiți.

Experiența, practica de zi cu zi, ne va învăța multe din secretele horticulturii. Așa, de exemplu, pentru a ne aproviziona cu pătrunjel și mărar în perioada de iarnă putem realiza ușor o instalație simplă (fig. 1 B) cu ajutorul căreia, prin plasarea unei oglinzi în spatele lădiței în care au răsărit plantele, dublăm lumina solară și deci sporim recolta de frunze. În vederea obținerii răsadurilor de tomate și ardei putem semăna, chiar în februarie, într-un model de sol format din bobițe de polistiren și plasat deasupra soluției nutritive dintr-un borcan de $^1/_2$ l. (fig. 1 A). Așezate pe fereastră, plantele se vor dezvolta fără a fi atacate de microorganismele care, în sol adevărat, provoacă putrezirea coletului la răsaduri. Cînd au format 2—3 frunzulițe, plăntuțele sînt scoase cu ușurință din borcan, fără a li se vătăma rădăcinile și se plantează în lădițe cu pămînt. Vom obține răsaduri viguroase care pot fi apoi plantate în solarii sau în grădină, la timpul potrivit. Soluția nutritivă se prepară amestecînd mraniță cu apă, lăsînd-o apoi să se limpezească. Micile plante, din borcanul cu „sol" fals pot fi trecute în eprubete și observate de elevi la lecțiile de botanică (se observă foarte bine perișorii absorbanți, piloriza, stratul de creștere etc.).

Prof. IONICĂ SAVA

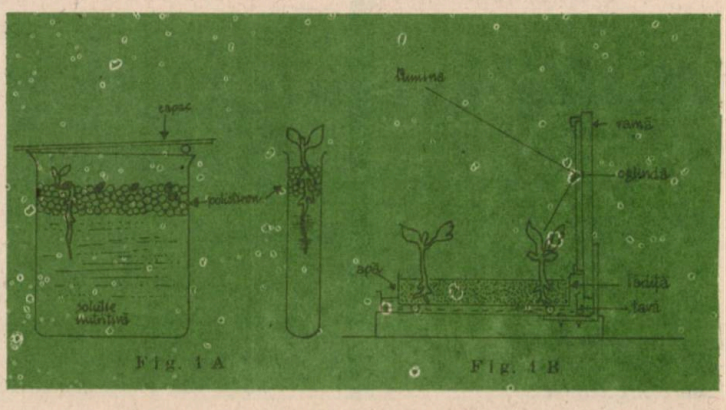

În vîrful peniței

Unui elev vorbăreț

Elevul ăsta mă uimește
Cu comportarea lui tenace:
Cînd nu e întrebat vorbește,
Iar cînd e scos la tablă... tace.

Unui elev leneș

A declarat cu tot avîntul,
Că o să-nvețe mult mai des,
Dar nu și-a respectat cuvîntul,
Și doar *cu vîntul* ne-am ales.

Unui elev care se scuză mereu

La lecție cînd e chemat,
Îl urmărești cum dă din buze,
Și crezi că știe, ca-nvățat...
Așa, știe numai să se scuze.

Unui elev ahtiat după fotbal, dar nu și după învățătură

Școlii îi cam dă ocol,
Și-ndoieli nu mai încap:
Tot marcînd cîte un gol,
Are-un mare gol... în cap.

Ghinion

E foarte supărat Gigel,
Că mare pacoste-a pățit,
Odată a-nvățat și el,
Și profesorul a lipsit.

Unui elev de la liceul de muzică, clasa de trombon

Suflător ca dînsul nu-i,
Studiază mult băiatul.
Chiar și-n bancă dumnealui
Se ocupă cu... suflatul.

Unui elev care desenează pe pereții școlii

Desenează la moment
Și pe uși și pe pervaz.
N-are lipsă de talent,
Are lipsă... de obraz.

Leneșul

Cît de leneș e Ilie,
Au aflat mai mulți școlari
Anu-ntreg ar vrea să fie
Numai din... vacanțe mari.

GABRIEL TEODORESCU

DIALOGURI DIVERSE

— De ce nu porți centura de siguranță?
— Fiindcă am bretele...

*

— Popescu de la depozitul de carburanți este pe cale să încalce normele de protecția muncii...
— Cum așa?
— Păi, a spus că se face „foc" și-l „arde" pe oricine îl prinde, pe-acolo, cu țigara în gură...

*

— Ce cauți la ședința de analiza muncii cu masca de protecție?
— Vreau să-i verific eficiența, cînd voi fi criticat...

Zîmbete

COPILĂRII

— Nicușor, în afară de școlile de muzică flamandă, italiană, germană și spaniolă din Renaștere, ce altă școală de muzică mai cunoști?
— Școala de muzică... nr. 3, din Știrbei Vodă, tovarășe profesor!

*

— La teza de matematică am transpirat mai mult ca oricînd!
— Te-ai încurcat la vreun exercițiu?
— Nici vorbă! M-am îmbrăcat prea gros... de teama răcelii!

*

— Cine te-a învățat să bați mingea în clasă, ca să spargi geamurile?
— Tata, tovarășă învățătoare!
— Cum adică?!?
— Păi, cînd am plecat de-acasă mi-a spus: Vezi, neastîmpăratule, ca în recreație, în loc să ieși afară la aer, să bați mingea prin toate geamurile... că astăzi iau chenzina!

*

— Tăticule
— Ce vrei?
— Cine este tatăl medicinii?
— Hipocrate!
— Și mama?
— Igiena!
— Și copiii lor cum se numesc?
— Medici!
— Atunci pe doctorul școlii noastre, de ce-l cheamă Vasile?

CU PUȘCA ȘI... LANSETA!

— Cînd să duc pușca la ochi și să trag în iepure, numai ce aud:
— De ce ești fără inimă și nu-l lași și pe altul să trăiască?
— Extraordinar! Ți-a vorbit iepurele?...
— Da de unde! Mi-a vorbit prietenul de vînătoare, care în ziua aceea era cu tolba goală...

*

— Spuneți-mi, vă rog, lacul acesta are pește?
— De ce întrebați?
— Sînt pescar amator și vreau să știu dacă mai este cazul să cumpăr de la cherhana...

*

— Ce faci cînd te atacă un mistreț rănit?
— Duc arma la ochi și-i trag lovitura de grație!
— Dar dacă nu mai ai timp?
— Mă folosesc de cuțitul de vînătoare...
— Și dacă îl scapi?
— Pun mîna pe un par...
— Și dacă nu-l ai?
— Mă sui în primul pom...
— Ești în plin cîmp și nu ai nici un fel de arbore prin apropiere...
— Auzi? Tu chiar vrei să mă sfîșie mistrețul?

*

— Cum se face că întotdeauna tu prinzi peștele cel mai mare?
— Nimic mai simplu: eu las impresia că spun adevărul... iar tu te prefaci că mă crezi!

GEORGE M. GHEORGHE

Dialoguri

*

Tatăl: Ești prea tînăr ca să te însori cu fiica mea. Are 30 de ani...
Pretendentul: Diferența nu e prea mare. Eu am 25...
Tatăl: Atunci, mai așteaptă 5 ani, ca... să aveți, amîndoi, aceeași vîrstă!

*

— Sînt acordorul. Am venit să repar pianul.
— Dar nu v-am chemat...
— Știu, dar m-au chemat vecinii Dv.

*

Ea: Viața conjugală e făcută numai din sacrificii. Eu, de exemplu, trebuie să fac mîncare în fiecare zi.
El: Da, dar eu sînt obligat s-o mănînc...

*

— La mine nimeni nu stă degeaba. Soția învață să cînte la vioară, fiica mea la pian, iar fiu meu, la chitară.
— Și tu?
— Oh, eu sufăr în tăcere!

*

Copilul: Mamă, de ce pleacă berzele, toamna, în țările calde?
Mama: Pentru că și oamenii de acolo trebuie să aibă copii...

*

— Ce cauți cu mîna în buzunarul meu?
— Chibriturile!
— Trebuia să mi le ceri.
— Nu obișnuiesc să mă adresez persoanelor necunoscute...

*

— Mamă, m-a bătut o fetiță.
— Cînd?
— Astăzi, la grădiniță.
— Și de ce ai lăsat-o?
— Pentru că era tare frumoasă...

*

Soția: Dragă, am lăsat autoturismul pe trotuar.
Soțul: De ce nu l-ai băgat în garaj?
Soția: Fiind prea întuneric, m-am gîndit să nu-i rămînă ceva piese afară...

*

Soția: Cum ai să trăiești fără mine?
Soțul: Mai ieftin.

*

Copilul: Mamă, la ce oră m-am născut?
Mama: La trei noaptea.
Copilul: Nu cred.
Mama: De ce?
Copilul: Barza nu se scoală atît de dimineață...

Cu haz

MINI-DICȚIONARUL

Scandalagiului

Barbă = *Jungla... obrazului*
Bită = *Sceptru degenerat*
Cioc = *Pui de barbă*
Haine vărgate = *Îmbrăcăminte pe care se prelinge... umbra gratiilor*
Încă un rînd, hic! = *Oameni de... rînd!*
Ins = *Persoană... fără personalitate*
Stele verzi = *Iluzie... condiționată*
Stîlp de cafenea = *Bulumac... afumat*
Vorbitor = *Mini-vizită!*

SCURTISIME

● *Și ochelarii de cal sînt pentru vedere: au minus... lateral!*
● *Parazitul social suge permanent din sînul... familiei!*
● *Oricît de mare ar fi cățelul de usturoi, nu va ajunge niciodată... dulău!*
● *Un nebun normal, e nebun.*
● *Prefer un refuz politicos unei amînări birocratice.*
● *Uzuală: Mi-am dat stomacul peste cap!*
● *Bătaia este ruptă din rai! Și bătaia de cap!*

PROVERBE... PROVERBIALE

● *Cînd doi se invită, al treilea... profită*
● *Haina face omul — spune... omul care face haina!*
● *Ce-i în mînă, nu-i minciună — cu condiția să nu fie mînă... spartă!*
● *Călătorului îi șade bine cu drumul — și călătoarei cu... autostopul.*

CURIOZITĂȚI GRAMATICALE

Un arc — o arcă
Un capac — o capacitate
Un colan — o coloană
Un chiul — o chiulasă
Un definit — o definiție
Un gal — o gală
Un prim — o primă
Un spițer — o spiță
Un tain — o taină
Un trap — o trapă
Un trup — o trupă
Un tuș — o tușă

RĂȚIȘOARA ȘI PUIȘORUL

Rățișoara Mac-Mac-Mac,
Profesoară de înot,
A ieșit acum pe lac
C-un nepot,
Să-l învețe,
Cu blîndețe
Și răbdare cît se poate,
Să înoate.
Dar pe mal un puișor,
Ce-i un fel de frățior
(Că-s cloțiți de-aceeași mamă,
Cum bag seamă!)
Strigă: „Haide, Măcușor!"
Să trezească-n el ambiții
Așa, ca la competiții.. .
Morală: Cam peste tot,
Cei care nu-s buni la-not,
Doar să strige... pot!

D.C. MAZILU

Epigrame

Chiulangiului

Spui mereu protestatar
Că ți-e capul calendar.
Aș adăuga: din care,
Lipsesc file lucrătoare.

Celui care fuge de la orele de sport

S-a-ntrenat fără cruțare
Și rău tălpile îl ard
De starturi suplimentare,
Făcute pe... bulevard

Unui elev care mănîncă usturoi în clasă

Stăm în iz de usturoi
De o săptămînă
Minunîndu-ne și noi:
Ce mai... căpățînă!

Unui adept al lui Bachus

Bea într-una, nici nu-i pasă
Și declară orișicui
Că la fiecare masă
„Grasa-i" slăbiciunea lui.

Donjuanul la ofițerul stării civile

După ce s-a însurat
Si-a spus DA-ul cu plăcere,
Donjuanul a strigat:
Pe curînd! La revedere!

Unui pescar

Sub o salcie pletoasă
Pescuiește consolat
De-un Cotnar și de o Grasă
Pește gata... afumat.

ION NEGREANU

★

Unui tînăr care se bazează numai pe protecție...

Îi spune mama: „aspră-i viața!
Deci, pregătește-te copile".
Băiatul n-a uitat povața
Și, peste tot își pune... pile.

Unui elev nepoliticos...

„Fii ferm în viață, nu ceda la greu",
I-a spus bunica lui în dulce grai.
El sfatul i-a urmat de-atunci mereu
Nemaicedînd nici locul în... tramvai.

Unui elev care încearcă să promoveze prin furt...

„Singur să te-ajuți învață!"
Pedagogii decretează.
Și, receptiv, la povață,
Cînd nu știe... copiază.

Unui elev epigramist...

„Atacu-i cea mai bună apărare
Fii îndrăzneț", îl tot îndeamnă mama.
El sfatul n-a uitat și, ca urmare,
Atacă curajos cu... epigrama.

Unei eleve care obișnuiește să fugă de la ore...

„Cu vrăjitoarele se pare că ești soră"
A remarcat a clasei dirigintă
„Nu fiindcă-ai reușit minuni la oră,
Ci, pentru că „dispari... neînvoită!"

Unuia care solicită mereu să plece în excursii în străinătate...

Mereu turist prin țări străine
Pămîntu-ntreg l-a cunoscut.
O pată albă-i mai rămîne:
E țara-n care s-a născut!

MARIANA CALUSCHI

Unui răsfățat

Susțin părinții cu tărie
Că-i un copil — bijuterie,
Dar unii, curioși, se-ntreabă:
Bijuterie, sau... podoabă?

Unui elev slab la matematică

Ecuația-nepută
Ce-i provoacă febră,
Are o necunoscută:
Cartea de algebră!

Fițuica

O hîrtie oarecare,
Mică, derizorie,
Fără microprocesoare
Însă... cu „memorie".

Unui elev ce chiulește sistematic la chimie

Cînd rosti „prezent"
Am descoperit
Că-i un „element"
Nemaiîntîlnit!

Unui „încîlcit"

După felul cum gîndești
Tu, cu mintea-ți sclipitoare,
Simt c-ai să te-mbolnăvești.
De nevroză... la picioare

MIHAI MOLEȘAG

Fabula ierarhiei

Într-un nuc,
o vrabie
lingușea un guguștiuc.
Le lătră cu rabie,
indignat, de jos, Lăbuș:
— Cum ajunserăți sus-puși?
Grăi vrabia spre el:
— Cip-cirip, în orice fel,
cip-cirip pe orișicine,
cip-cirip de rău, de bine...,
și mă vezi unde-am ajuns!
Guguștiucul i-a răspuns:
— Lugu-gu numai de bine,
lugu-gu pe orișicine...
și m-au pus
pe-o cracă și mai sus.
— Dar cu tine ce e jos?
Ce-ai făcut mă rog frumos?
— Am lătrat la un dulău,
eu ham-ham și el hău-hău,
eu imun și el turbat,
dar... pe mine m-au legat.

Morala, ca să se vadă,
mă semnez și dau din coadă...

ROMEO TÂRHON

Moda '85

Două siluete şi patru stiluri dominante
Totuşi, tendinţele de permanentă schimbare nu pot fi ignorate

DE MAI MULŢI ANI, moda nu mai impune repetarea unor anumite modele sau tipuri de îmbrăcăminte. Actualmente, concepţia asupra modei este total reînnoită. Dacă, cu ani în urmă, fiecare ediţie aducea în modă o linie, cel mult două, acum liniile se multiplică, se combină, se suprapun. Fiecare linie tinde să se adapteze unui anume tip de personalitate. Lungimile sînt, de asemenea, stabilite în raport cu proporţia ansamblului.

Chiar dacă se vorbeşte de numai două siluete — dreaptă şi în X — datorită faptului că tendinţele sînt în permanentă schimbare, pentru fiecare din aceste două tipuri există un număr de variante, cu amploarea variabilă, cu lungimile care urcă sau coboară, cu talia liberă sau marcată.

Lungimile devin un element important în proporţionarea corectă a formei. Ca tendinţă pentru această perioadă se afirmă că ele vor coborî de sub linia genunchiului spre jumătatea gambei.

În ce priveşte gama sortimentală, aceasta este prevăzută a se dezvolta în continuare, ca tipuri, prin: rochii, fuste şi pantaloni — fie ca piese independente, fie incluse în ansambluri suprapuse. Din punct de vedere stilistic, există inspiraţii din stilul şic, stilul romantic, din îmbrăcămintea marinărească, sau cea specifică anumitor sporturi practicate primăvara şi vara.

Colectivul de creaţie al Fabricii de confecţii „FOCŞANI" vă prezintă linia modei pe anul 1985 (vezi pp. 191—194)

Fig. 1 — *Rochie tip safari, închisă în față cu nasturi ascunși sub fentă. Rochia are o platcă de cca. 6 cm., ușor fronsată, iar pe umeri epoleți închiși cu nasturi.*
Buzunarele sînt aplicate tip burduf.
Mînecile au o cută dublă pe mijloc, tighelită de o parte și de alta.
Corsajul spatelui are o cută dublă.
Cordonul este trasat prin niște bride imitînd forma epoletului.
Rochia poate fi realizată din articole tip in sau bumbac în culori deschise.

Fig. 2 — *Rochie ce poate fi confecționată din mătase sau stofă tricotată. Corsajul are croială amplă, fiind brodat artistic (culoarea broderiei ton în ton). Broderia se regăsește pe cordon.*
Fusta foarte amplă, în formă de cerc.

Fig. 3 — *Rochie din mătase sau lesătură tip bumbac imprimată.*
Corsajul marchează linia taliei și este prevăzut cu o garnitură contrast, uni, asortată cu una din culorile imprimeului. Fusta are cute pe linia șoldului, fixate prin tighele. În talie are un cordon tip curelușă. Reverele bolerouluiă sînt mici, respectînd una din culorile rochiei. Boleroul este strîns în talie cu un cordon.

Fig. 4 — *Rochie pentru adolescente. Se poate confecționa din stofă sau articole tip in sau bumbac. Corsajul este încheiat asimetric în nasturi. Mînecile sînt încrețite pe umeri, la terminație sînt strînse pe elastic. Fusta are croială amplă și este prevăzută cu buzunare laterale.*

Fig. 5 — *Rochie pentru adolescente, se realizează din stofă uni sau tercot. Corsajul este prevăzut cu două cute în formă de „V", lățimea cutei fiind de cca. 2 cm. Gulerul este realizat din culoare contrast.*
Fusta este amplă.

Fig. 6 — *Bluză care se poate realiza din mătase sau lesătură tip bumbac. Fața bluzei are un plastron în formă de „V", este închisă asimetric cu nasturi. Broderia de pe plastron este în culoarea țesăturii. Bluza este cusută în talie printr-un cordon.*

Fig. 7 — *Compleu pentru femei. Poate fi realizat din stofă pepit. Jacheta este încheiată asimetric în cordonul de pe linia șoldului. Reverele și manșetele sînt realizate din catifea uni. Fusta este cu croială clasică, cu șliț deschis la spate. Mineca are o croială chimono, marcată de o cută de 2—3 cm pe linia umărului.*

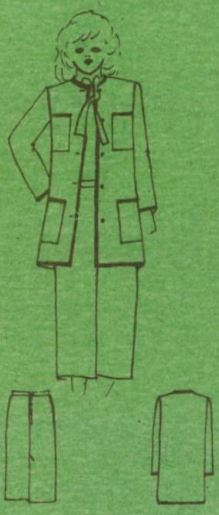

Fig. 8 — *Compleu pentru femei. Poate fi confecționat din stofă. Buzunare aplicate și garnitură din catifea la buzunare terminate și pe linia cantului. Fusta clasică, cu șliț la spate.*

Fig. 9 — *Costum-taior din stofă, cu garnitură din catifea. Jacheta este ușor cambrată printr-o cusătură pe linia bustului. Fusta este dreaptă, cu o cută asimetrică sub care se ascunde fermoarul.*

Fig. 10 — *Rochie pentru fetițe. Poate fi confecționată din stofă sau țesături tip in. Corsajul rochiei este încheiat în nasturi și are două volănașe simetrice. Gulerul este detașabil și se fixează cu o fundiță.*

Fig. 11 — *Bluzon pentru adolescenți realizat din diferite tercoturi. Bluzonul poate fi realizat și în combinații de culori.*

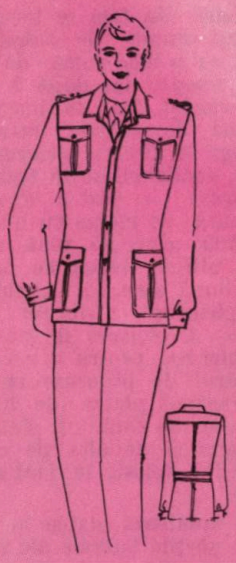

Fig. 12 — *Costum safari pentru adolescenți. Este realizat din diverse tercoturi și țesături uni. Buzunare aplicate prevăzute cu o cută dublă pe mijloc. Clapele, gulerul, manșetele, epoleții sînt tighelite cu tighel ornament.*

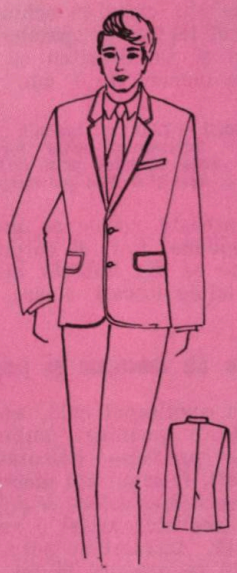

Fig. 13 — *Costum bărbătesc, din stofă. Lățimea reverului ajunge pînă la 8 cm. — cazura fiind coborîtă. Terminația pantalonului este de cca 23 cm.*

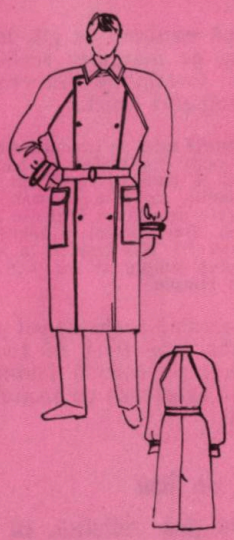

Fig. 14 — *Impermeabil pentru bărbați, realizat din diverse tercoturi, încheiat asimetric. Croiala mînecii tip raglan, buzunare mari aplicate.*

CUM SĂ NE CONFECȚIONĂM, SINGURE

UNELE MODELE DE ROCHII ȘI POȘETE

SIMPLITATE ȘI ELEGANȚĂ

Pentru toate anotimpurile și pentru orice ocazie, ne putem tricota sau croșeta singure articole de îmbrăcăminte ieftine, comode, simple, dar în același timp elegante și în ton cu linia modei.

Prezentîndu-vă cîteva modele, sper să vă stîrnească dorința de a le și realiza.

ROCHII PENTRU ANUMITE OCAZII

Pentru anumite ocazii se poate tricota o rochie din orice fir (lînă, melană, mătase vegetală, macrame etc.), de orice culoare. Tonul culorii sau combinațiile de culori se vor alege ținîndu-se seama de nuanța tenului și a părului dumneavoastră. Sînt, totuși, și unele culori — așa-zis universale — care se potrivesc în orice combinație, ca: negrul, maroul, roșul, bejul, galbenul pai, verdele închis, rozul. Toate modelele prezentate se potrivesc măsurilor 42-44 (talia I-II). Pentru executarea lor se începe de la umăr spre talie.

Rochie tricotată din fir de mătase vegetală

Spatele — se poate lucra cu andrele nr. 2,5. Se pun 80 ochiuri (într-un singur fir) și se tricotează punct de jerseu, pînă în talie, fără răscroială subraț. Din talie, din 5 în 5 ochiuri se înmulțește pe dosul lucrului, pentru a obține lărgimea pentru coapse și se merge cu același număr de ochiuri pînă la jumătatea genunchiului sau sub genunchi, după care se încheie lucrul cu 3 rînduri executate în ochiuri, pe dos, și pe o parte și pe alta a lucrului (aceeași terminație și la față și la mîneci).

Fața — se lucrează la fel ca și spatele.

Mîneca — tot pe andrele nr. 2,5. Se pun 40 de ochiuri, se tricotează punct de jerseu circa 25 cm., după care se încheie lucrul.

Montarea pieselor — se montează mai întîi mînecile, apoi fața cu spatele (întîi umerii și apoi părțile laterale ale rochiei), rămînînd între umăr și părțile laterale ale rochiei o distanță de 17-18 cm., pentru prinderea mînecii.

De reţinut că montarea se face pe faţa lucrului, urmînd ca dosul lui să devină faţa întregii rochii.

După montare, la gît, la mîneci şi pe marginea rochiei se face o terminaţie din croşetă, din colţişori mici.

Colţişorii mici se execută dintr-un singur ochi din lanţul de bază; se lucrează 1 picioruş scurt, un picioruş simplu, un picioruş scurt şi se sare peste următorul ochi din lanţul de bază. Dacă dorim ca aceste garnituri să fie mai bogate, în loc de 1 picioruş simplu se vor face 3 picioruşe simple.

La această rochie se pot purta podoabe sau flori în ton cu cordonul pe care îl folosim şi care se asortează cu pantofii şi poşeta.

Rochii de lînă sau de lînă sintetică, cu ajur

Mînecile rochiei sînt lucrate odată cu spatele şi faţa.

Model ajurat — Se tricotează punct de jerseu 2 rînduri, apoi pe spatele lucrului se reduc de-odată 3 ochiuri, apoi la un ochi se adaugă 3 ochiuri deodată pe andrea. Acest procedeu se realizează la capătul rîndului (3 scăzute, 3 adăugate la un ochi). Pe faţa lucrului, rîndul care urmează se lucrează cu ochiuri pe dos.

Ajungînd din nou pe dosul lucrului, la ochiurile reduse creştem într-un ochi, 3 ochiuri iar la cele înmulţite (3) le reducem — procedeu invers celui de prima dată. Ajungînd din nou la rîndul de pe faţa lucrului, lucrăm iarăşi pe dos pînă la capătul rîndului şi vom remarca ajurul. Aşa se lucrează toată rochia.

Faţa şi spatele — Se încep pe acelaşi număr de ochiuri, însă separat. Se lucrează pe andrele nr. 5, pe 160 ochiuri, care reprezintă lăţimea spatelui şi lungimea mînecilor, cu modelul ajurat prezentat mai sus.

După circa 20 cm se vor reduce cîte 40 ochiuri la ducere pe o parte, alte 40 ochiuri la întoarcere, pe dosul lucrului, acestea constituind lungimea celor două mîneci.

Cu cele 80 de ochiuri ce rămîn la mijlocul lucrului se merge în continuare cu ajur pînă jos, la genunchi sau sub genunchi, fără a mai adăuga în talie alte ochiuri pentru lărgime. După ce am ajuns la lungimea dorită, încheiem lucrul.

Montarea spatelui şi a feţei se face pe dosul lucrului, pe părţi, iar încheierea mînecilor se face pe umăr, avînd grijă, să ne rămînă pentru decolteu, neîncheiate, circa 60 ochiuri la mijlocul feţei şi al spatelui. La mîneci şi la decolteu se pot prinde ciucuri de 7 cm.

Ciucurii — Lîna se îndoaie în 8 fire, se introduce bucla formată în marginea lucrului prin orificiile făcute de ajur şi se face nod simplu.

Şi această rochie se poartă cu podoabe, flori şi cordoane. E bine să fie dublată cu un material de aceeaşi culoare.

Rochie de macrame şi poşetă

Pentru anotimpul cald, vă recomand o garnitură îmbinînd ambele procedee (tricotat şi croşetat), folosind *aţă macrame, subţire şi bobine de aţă de diferite culori*, realizînd astfel o rochie elegantă. Accesoriile: poşeta şi pantofii se execută la fel, din acelaşi material şi de aceeaşi culoare.

Iată **un model pentru măsura 42, talia I-II,** urmînd ca pentru celelalte mărimi să măriţi momodelul prezentat.

— Rochia are platcă şi cordon croşetate, iar restul rochiei se va tricota cu andrelele.

De reţinut că pentru toate părţile croşetate se folosesc picioruşe scurte, iar bobinele vor fi colorate: verde, maro, portocaliu, galben şi aţă macrame.

Platca din spate. Se face un lanţ de 200 ochiuri cu picioruşe scurte, pînă la capăt; la capete se face picioruş dublu pentru întoarcerea pe faţa cealaltă a lucrului. Se fac, cu o singură culoare, 4 rînduri duble (8 rînduri dus-întors), după care se schimbă culoarea pe partea de unde am început prima culoare (bej), astfel realizînd, în total, cîte o dungă bej, verde, maro, portocalie, galbenă şi din nou bej. Se lucrează pe o lăţime de aproximativ 11-12 cm., separat partea dreaptă şi separat partea stîngă, formînd un decolteu în formă de pătrat. Pentru subraţ se lasă 30 de picioruşe şi se începe cu circa 40 picioruşe cu toate culorile aşezate ca şi pînă acum (aşezarea culorilor se va repeta de 2 ori), după care se încheie lucrul. Aşa se procedează şi pentru celălalt umăr, rămînînd libere aproximativ 60 picioruşe la mijlocul lucrului pentru decolteu.

Platca din faţă se începe pe acelaşi număr de ochiuri de lanţ, cu acelaşi număr de picioruşe scurte, dar după 2 dungi (bej-verde), cînd se începe cu bobina de culoare maro se adaugă la fiecare picioruş încă unul, realizîndu-se în total 400 picioruşe — platca devenind fronsată. Se merge cu numărul de 400 picioruşe pînă terminăm ultima dungă de culoare bej, după care, la ultimul rînd de picioruşe, strîngem lucrul astfel: 1 picioruş îl facem la 2 picioruşe, pentru a reveni la numărul de picioruşe cu care am început platca (de 200 picioruşe). Se continuă platca de o parte şi de alta pe umeri, procedeu folosit la platca din spate.

Se montează platca la umăr şi pe părţile laterale ale subraţului.

Platca se prinde de restul rochiei, astfel: se introduce croşeta în dreptul unde s-a montat lateral (una din părţi) cu firul de aţă macrame şi scoatem o buclă — care formează un ochi, pe care îl punem pe andrele circulare nr. 2. Tot în acelaşi loc introducem din nou croşeta şi scoatem o altă buclă, pe care o adăugăm pe andrea. Şi continuăm de jur împrejurul plătcii, scoţînd la fiecare picioruş cîte două bucle (ochiuri) pînă la capăt. Deci, procedînd astfel, vom realiza pe andreaua circulară 800 ochiuri. Se tricotează, pe dosul lucrului, punct de jerseu, toată lungimea rochiei, pentru ca faţa lucrului să fie lucrată cu ochiuri pe dos.

După ce se termină rochia, pe marginea de jos şi pe marginile de la platcă (decolteu şi mînă) se croşetează colţişori mici.

CORDONUL — se lucrează din aceeaşi aţă colorată ca şi platca, cu aceleaşi rînduri de picioruşe pe dungi, pe un lanţ de 600—800 ochiuri.

POŞETA — Cu aceleaşi culori se realizează un dreptunghi cu laturile de 25 cm/40 cm. şi se montează sub formă de plic; se poate purta şi în mînă şi pe umăr, adăugînd un şnur sau lanţ.

ELENA BUTNĂRESCU

NATURA REZOLVĂ TOTUL, DAR NUMAI SUB ACȚIUNEA OMULUI

VEGETALELE VIITORULUI

— surse alimentare, depoluante și energetice

PLANTE ALIMENTARE

Explozia demografică impune — alături de extinderea zonelor agricole, de creșterea productivității acestora — și reintroducerea în cultură a unor plante mult apreciate în trecut pentru ridicata lor valoare proteinică.

Quinona. Astfel, una din cele mai vechi plante de cultură folosită de incași, în alimentație, *Chenopodium quinona* — o rudă a lobodei — a revenit în actualitate. E vorba de o plantă ce crește bine în regiunile alpine (2000—4000 m altitudine) rezistentă la îngheț și capabilă să se dezvolte pe soluri sărace, cu indice de umiditate deșertică (300—400 mm/an). S-a constatat că această lobodă este bogată în proteine (14%), în vitamina C și în complexul B.

Quinona ar putea deveni în regiunile subdezvoltate și subnutrite ale Americii Latine o specie cu o mare valoare economică. În programul pentru îmbunătățirea hranei din unele state sud-americane ea este deja introdusă în alimentație, sub formă de supe, salate, pîine, dulciuri și băuturi.

Mazărea pătrată. O altă plantă folosită de multă vreme de populațiile asiatice și care va intra într-un circuit mai larg este leguminoasa *Psophocarpus tetragonolobus*, cunoscută de localnici sub numele de mazăre pătrată. Aproape toate părțile plantei sînt comestibile. Păstăile și boabele fierte sau numai opărite capătă un gust delicios de ciupercă. Frunzele și tulpinele reprezintă un excelent nutreț iar tuberculii, bogați în amidon, echivalează valoarea nutritivă a cartofului.

În Indonezia mazărea pătrată este apreciată și ca străveche plantă medicinală — un extract de *Psophocarpus* fiind folosit în tratarea bolilor infecțioase de ochi și de urechi. Malaezienele aplică sucul concentrat al acestei plante pe obraz, pentru a-l catifela și a face să dispară ridurile. Nepretențioasă și rezistentă la boli, această plantă nu cere o îngrijire specială. Ceva mai mult asimilînd azotul direct din atmosferă, nu necesită îngrășăminte azotate.

Yang-tao. Tot în Asia — mai precis, în China — există o liană al cărei fruct e cunoscut sub numele de *yang-tao*. Fructul în greutate de 50—120 grame are aspectul unui cartof de culoare brun-închis. Miezul verde, apos și extrem de gustos reprezintă cel mai valoros fruct cunoscut pînă în prezent. El conține 100—300 mg de vitamina C la 100 gr. fruct — deci, de două ori mai mult decît citricele. Este de patru ori mai bogat în proteine și fosfor decît un măr și posedă de zece ori mai mult calciu. De asemenea, el conține o enzimă care are facultatea de a dizolva mielina din carne. Yang-tao s-a dovedit ușor de aclimatizat în țările cu climă temperată. Dovadă că neozeelandezii au exportat în 1982, numai în Europa, 3 500 de tone din acest fruct pe care ei îl numesc *Kiwi*.

Cereale și legume subacvatice. Atenția organizațiilor economice a început să se îndrepte către valorificarea imenselor ținuturi subacvatice, care ocupă foarte mari suprafețe — fiind patria algelor — cereale și legume subacvatice cu mare valoare nutritivă. Maricultura sau acvicultura a început să dea rezultate îmbucurătoare în multe țări. Bucătăria japoneză folosește extrase din alge la prepararea pîinei și prăjiturilor, la budinci și înghețată. Chiar și ciupercile sînt conservate cu ajutorul algelor.

În întregul Extrem-Orient, în Statele Unite, în Mexic și în Irlanda algele roșii *Phyllophora* mai ales — sînt consumate crude, sub formă de salate și garnituri, ori intră în compoziția unor delicatese. Tomatele, ardeii și pepenii fructifică mai repede și mai bine dacă îi pulverizăm cu făină de alge brune, iar vacile și găinile devin mai productive dacă le introducem în hrană concentrate de alge.

Deși oamenii nu valorifică anual mai mult de un milion de tone, totuși cultura algelor va fi în curînd extinsă, datorită excepționalelor lor avantaje. „De pe un hectar de fund de mare — scria comandantul J.Y. Cousteau — se pot obține 15 tone de alge, în timp de ce pe aceeași suprafață de pășune vor crește doar 5 tone de iarbă". Într-un an, de pe fundul mării se pot aduna peste 10 recolte. Aceasta înseamnă că un hectar de pășune submarină va hrăni pe timp de un an de 150 de ori mai multe rumegătoare — ce suportă mai bine furajarea cu alge." ■ În țara noastră, afară de *topinambur* — ai cărui tuberculi sînt cunoscuți sub numele de napi și au o valoare nutritivă mai mare decît a cartofilor — *soia* a intrat în atenția fitotehnicienilor datorită excepționalelor ei calități nutritive, ceea ce i-a adus porecla de „vaca verde". Cultivată de chinezi din vremuri imemoriale, soia a pătruns în Europa abia în secolul al XVIII-lea, deoarece puțini știau să-i folosească fructele, iar industria alimentară încă nu descoperise că uleiul de soia ar putea concura pe cel de măslin sau de floarea soarelui.

Păstăile ei verzi, la fel ca și la fasole, se pot găti, oferind chiar celor mai rafinați gurmanzi o mîncare excelentă. Și mai valoroase sînt semințele coapte, din care se extrage un ulei cu deosebite calități nutritive, dar și industriale. Din semințele degresate se prepară făina de soaia — utilizată pentru prepararea unei foarte gustoase pîini, ca și pentru dulciuri.

Fierte și măcinate, grăunțele de soia au un gust asemănător celui al cărnii de miel sau

al celei de porc — putînd să le substituie în unele mîncăruri sau mezeluri (poliș, parizer, crenvurști etc.). Cînd grăunțele de soia se macină și se udă cu apă, din ele se obține un lapte de culoare și gust ce nu se deosebesc prea mult de laptele de vacă. În România, soia se cultivă, în ultimii zece ani, pe suprafețe tot mai întinse, fiind din ce în ce mai mult folosită în industria alimentară.

PLANTE DEPOLUANTE

Una din cele mai grave probleme ale contemporaneității o reprezintă poluarea și degradarea apei potabile a rîurilor — ca urmare a deversării în ele a deșeurilor industriale și menajere, ce duc la dispariția ultimelor urme de viață din multe rîuri, lacuri și mări.

Un ajutor nesperat în lupta omului pentru curățirea și revitalizarea apelor îl aduce o plantă considerată acum 10—15 ani ca o adevărată pacoste a fluviilor africane și americane. E vorba de Zambila de apă *(Eichhornia)*.

Cercetătorii laboratorului tehnic al NASA, de la Bay Saint Louis din Mississippi, în colaborare cu cei ai universității din Louisiana (S.U.A.) au pus în evidență proprietatea deosebită a acestor zambile de a epura apele. În primăvara anului 1975 municipalitatea din Bay Saint Louis a deversat într-un lac de 120 de ari apele uzate din 6 000 de locuințe. Imediat s-a produs o creștere apreciabilă a zambilelor: zilnic 1,48 tone pe ar. Cum lacul nu fusese complet curățat, s-a dublat suprafața „cultivată". Vigoarea zambilelor a fost atît de mare, încît lacul s-a transformat într-o preerie înflorită, epurînd perfect și apa și atmosfera întregului oraș. O experiență similară făcută într-o altă localitate a regiunii, Orange Grove, a convins municipalitatea că o neînsemnată sumă necesară întreținerii sistemului „floral" de curățire acvatică, ar putea înlătura cheltuielile pentru uzina costisitoare ce urma să fie construită. Dar ce se va întîmpla cu imensa biomasă a zambilelor? Soluțiile n-au întîrziat să apară. Strînse, uscate și presate, zambilele de apă au devenit un excelent furaj, experimentat cu mult succes în multe ferme americane și africane. Se preconizează, în ultima vreme, chiar folosirea biomasei ca sursă de energie. Prin fermentarea anaerobă a plantelor se poate obține metan și un reziduu ce constituie un valoros îngrășămînt.

Erchhornia crassipes este luată în studiu în mai multe țări ale lumii. La noi, sub egida „Institutului de biologie", o echipă de cercetare, condusă de dr. Marioara Godeanu, experimentează această plantă la cîteva stații de epurare a apei, cu rezultate ce se dovedesc încurajatoare.

PLANTE INDUSTRIALE

Criza combustibililor clasici — în care omenirea a intrat după 1973 — ridică problema descoperirii unor noi surse de energie. În acest scop, plantele au devenit unul din principalele obiective ale cercetării contemporane.

S-a constatat, în ultimii zece ani, că o serie de plante pot constitui surse prețioase de combustibili direct utilizabili.

PRODUSE ENERGETICE

Melvia Calvin — profesor la Universitatea din Berkeley, California — laureat al premiului Nobel, a stabilit încă din 1973 că unele neamuri de laptele cîinelui *(Euphiobia tiriculli, E. Lathyris, E. Maracias, E. Abyssinica* etc.) sînt adevărate „uzine verzi". Din latexul (laptele) speciei *Euphorbia lathyris*, de pildă, se poate obține printr-un procedeu de cracare catalitică — utilizat la petrolul brut — o gamă largă de produse industriale și, în primul rînd, benzină. Se estimează că randamentul dat de *E. Lathyris* și *E. tiriculli* oscilează între 3 și 15 barili petrol, din recolta de pe un hectar, pe an. Prin îmbunătățirea mediului de cultură, prin selecția unor genotipuri cu randament mai mare la hectar, laptele cîinelui poate produce pînă în 75 de barili, la un preț de 20 de dolari barilul, deci cu 25—30% mai ieftin decît prețul oficial actual al petrolului, pe piața mondială.

■ După extragerea petrolului, din reziduurile plantelor se obțin zaharuri. Reziduul de tip melasă rezultat în urma acestui ultim proces poate fi folosit drept combustibil sau materie primă pentru industria celulozo-chimică.

Din alge se extrage, de asemenea, un combustibil lichid; cercetătorul australian dr. Curtian consideră că o cultură intensivă de alge în laguna de coastă, australiană, este ușor de realizat, este ieftină și ar putea mări „depozitul" de combustibili lichizi. Din *Eichhornia*, despre care am mai amintit, se scot — în America — 300 tone substanță uscată la un hectar pe an, ceea ce reprezintă echivalentul energetic a 120 de tone de petrol.

■ Și *plantele oleaginoase* încep să fie folosite ca plante bioenergetice. În Africa de Sud uleiul de floarea-soarelui este utilizat deocamdată la motoarele diesel-industriale. Se apreciază chiar că, dacă cultivatorii ar însămînța 1/10 din suprafața terenului cultivat cu floarea soarelui, cu porumb, ar putea să-și asigure întreaga cantitate de carburant necesară tractoarelor.

■ Pe străzile orașului brazilian Rio de Janeiro circulă cîteva zeci de mii de autobuze și mașini cu motoare diesel, alimenteate în proporție de 30% cu ulei de arahide. De asemenea, tot în Brazilia, palmierul de ulei, care produce 5—6 tone ulei la hectar, a intrat în atenția planului Prooleo, care prevede ca în 1985 să se producă 21 milioane de tone de ulei de palmier pentru nevoile transporturilor și industriei.

■ Din *plantele alcooligene* — adică acele plante care „fabrică" însemnate cantități de glucide transformate prin fermentare în recipiente etanșe în spirt de plante, devenit un valoros combustibil — în afară de cartof, porumb, trestie de zahăr, sfecla de zahăr, sorg. și manioc, vor mai fi introduse în cultură dalia și topinamburul. Ultima plantă este o excelentă sursă de alcool și se estimează că 75 000 ha. de topinambur cultivat în condițiile climatice și de sol de la noi din țară, pot produce 340 000 tone de etanol.

Iată că, departe de a-și fi pierdut interesul pentru cercetare, lumea vegetală contribuie eficient la găsirea unor soluții pentru rezolvarea crizei economice planetare.

TUDOR OPRIȘ

Gama „Cordial"

— CREMĂ PENTRU RAS
— DEODORANT
— LOȚIUNE DUPĂ RAS

Produsele cosmetice din gama „Cordial", obținute pe bază de extract de plante naturale, sînt destinate bărbaților.

Folosirea acestor produse conferă epidermei o acțiune tonică și revitalizantă, contribuind la menținerea echilibrului metabolic al pielii.

Producător: NIVEA—BRAȘOV

Un dar util pentru femei
într-o ingenioasă prezentare

„PARFUM OTILIA"

Miros plăcut, discret, persistent datorită conținutului bogat în uleiuri eterice naturale.

Producător:

Întreprinderea de produse cosmetice
MIRAJ—BUCUREȘTI

Strîngeți și valorificați, la școală sau prin punctele de colectare și rulotele IJRMR existente în toate localitățile din țară, hîrtii și cartoane uzate, tuburi spray, materiale refolosibile din cupru, alamă, bronz, aluminiu, baterii uscate și mase plastice.

INTREPRINDEREA PENTRU RECUPERAREA ȘI VALORIFICAREA MATERIALELOR REFOLOSIBILE

ÎNTREPRINDEREA DE TRADUCTOARE ŞI REGULATOARE DIRECTE PAŞCANI

Produce şi vă oferă

Str. Moldovei nr. 17 bis, telefon 62515; 61414, telex: 22723

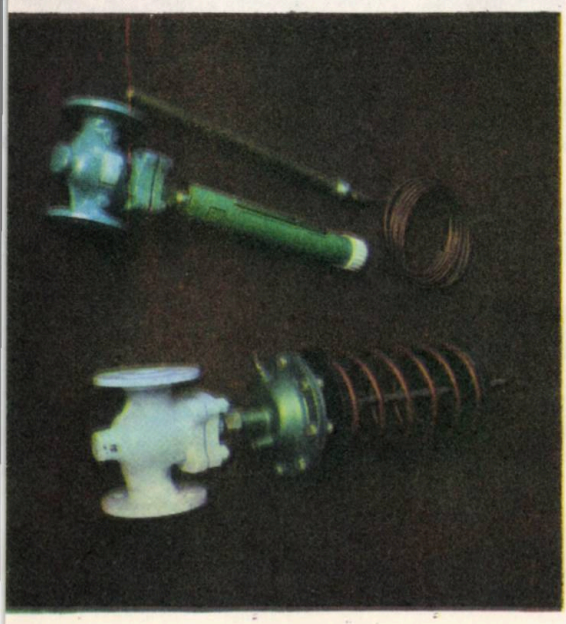

DETECTOARE ELECTROMAGNETICE DE DEBIT (DEM-90)
— Diametre nominale: 25; 50; 80; 100; 150; 200; 250; 300; 350; 400; 500; 600; 700; 800 mm.
— Electrozi: inox, platină
— Căptuşeală tub: email, cauciuc
— Domenii de debit: 0,51 l/s — 4 496 l/s.
— Variante constructive: normal, THA 1; Ex d II BT 3.
— Precizie: ± 1 % (în ansamblu cu adaptorul)

ADAPTOR PENTRU DETECTOARE ELECTROMAGNETICE DE DEBIT (AET—70)
— Semnal de intrare: (1+10) m V c.a. sau (3+30) m V c.a.
— Semnal de ieşire: 2+10 m A c.c.; 4+20 m A c.c.; 0+10 V c.c. Precizie: ± 0,25 % din domeniul de variaţie a semnalului de ieşire
— Reproductibilitate: ± 0,25 %
— Liniaritate: ± 0,25 %

DIAFRAGME ŞI AJUTAJE PENTRU MĂSURAREA DEBITELOR
— Tip element primar: diafragmă cu priză la flanşă; diafragmă cu prize individuale la de tip disc-bloc; ajutaj normal ISA 1932 cu prize individuale; diafragmă cu prize la D şi D/2; ajutaj cu rază mare cu prize la D şi D/2; diafragme cu camere inelare; diafragme cu prize la flanşă; cu flanşe ASA; ajutaje sfert de cerc; tuburi Venturi.
— Diametre nominale: 10 mm + 1800 mm.
— Presiunea nominală: 6 + 250 bari.

DIAMETRE DIFERENŢIALE CU TUB ÎN FORMĂ DE „U"
— Variante constructive: manometru fără robineţi ptr. măsurători; de scurtă durată; manometru cu 3 robineţi pentru gaze sau aer; manometru cu 5 robineţi pentru lichide sau abur.
— Domeniul de măsurare: 300 + 1200 mm.
— Presiunea statică maximă: 40 bari.
— Eroare tolerată: ± 2 mm.

REGULATOARE DIRECTE DE TEMPERATURĂ
— Tip robinet: normal închis sau normal deschis; cu 1 sau 2 scaune; ventil echilibrat sau neechilibrat;
— Diametre nominale: Dn = 15 mm + 150 mm.
— Domeniul de reglare: (0 + 200)°C.
— Tip element sensibil: tubular; spiral; de ventilaţie.

REGULATOARE DIRECTE DE PRESIUNE
— Diametre nominale: DN = (15 + 100)mm
— Plajă de reglare: (0,05 + 6) bari
— Temperatură maximă de lucru: 335°C
— P. max. = 6 bari.

NIVELMETRU ELECTRONIC
— Utilizare: măsurarea şi comanda reglării nivelului unui material de umplere (lichid granular, pulverulent) din rezervoare, buncăre, silozuri etc. între două limite stabilite anterior.
— Precizia de măsurare: ± 1,5 %
— Precizia de reglare: ± 1 %

TRADUCTOR ELECTRONIC DE NIVEL
— Utilizare: semnalizarea atingerii unor niveluri prestabilite

TRADUCTOR ELECTRONIC DE NIVEL
— Utilizare: semnalizarea atingerii unor niveluri prestabilite a umplerea sau golirea unor recipiente;
— Materiale sezizate: solide de natură diferită cu granulaţie mai mică de 5 mm; lichide conductoare sau neconductoare de electricitate.
— Timp de răspuns: mai mic de 1 secundă.

„SERVICE" PENTRU DETECTOARE ELECTROMAGNETICE DE DEBIT ŞI ADAPTOARE
— Întreprinderea dispune de un stand pentru etalonat detectoare electromagnetice de debit cu diametre între 6 mm şi 800 mm. Precizia standului 0,2 %.

JOACA ÎN AER LIBER—
SĂNĂTATE ŞI VIGOARE

Magazinele comerţului de stat specializate în desfacerea articolelor pentru copii oferă un bogat sortiment de seturi de jucării:

— aero-modele: FULGER, RÎNDUNICA, ALBATROS, LIBELULA, ELICOPTER, VULTUR, FLAMINGO, CIOCÎRLIA, ŢÎNŢAR;
— navo-modele: MUREŞUL, PESCĂRUŞ.

AERO-MODELELE ŞI NAVO-MODELELE STIMULEAZĂ IMAGINAŢIA, FANTEZIA CREATOARE, INVENTIVITATEA ŞI ÎNDEMÎNAREA COPIILOR.

AEROMODELISMUL NAVOMODELISMUL — O PASIUNE A COPILĂRIEI!

AEROMODELISMUL ŞI NAVOMODELISMUL —
O POSIBILITATE DE A VISA LA VIITOAREA MESERIE!

Recom

pentru copiii dvs.!

CENTROCOOP asigură producția și desfacerea unei game variate de jocuri cu caracter educativ-colectiv: jocuri logice, colecția carte-joc, jocuri poligrafiate și alte jucării.

Întreaga gamă de jocuri este astfel concepută, încît contribuie la stimularea inițiativei și a capacității de creație, precum și la formarea independenței de acțiune și gîndire.

Se pot cumpăra din unitățile cooperativelor de producție, achiziții și desfacere a mărfurilor din toate comunele și orașele țării, iar din Capitală, de la magazinele din: Calea Moșilor 135, str. 13 Decembrie 26 și str. Brezoianu 29.

La cerere, se pot expedia la domiciliu prin unitățile „Comerțul prin corespondență" și „Cartea prin poștă", str. Vulturi nr. 31, sector 3, București, cod 74123. Plata se face ramburs, la primirea coletului. În prealabil se poate cere lista jocurilor.

Sugestii asupra jocurilor lansate, a creării de noi jocuri sau comenzi, se primesc la sediul **RECOOP**, str. Sf. Ștefan 21, sector 2, București, cod 70306, telefon: 13.81.75 și 13.62.60. Telex: 10393.

În fotografie: TABLOUL SURPRIZĂ

COOP

Unitățile de producție-prestări ale Cooperației de producție, achiziții și desfacere a mărfurilor realizează o gamă bogată de bunuri de larg consum și articole de artizanat și artă populară din domeniile: lemn, metal, ceramică, sticlă-cristal, împletituri răchiță etc. și articole de uz casnic și gospodăresc care se comercializează la export și se găsesc de vînzare în magazinele de prezentare și desfacere — HERMES din București și din întreaga țară.

CASA DE ECONOMII ȘI CONSEMNAȚIUNI

CEC

1864

fiecare elev - un deputător la C.E.C.

BUCURIA PĂRINȚILOR SÎNT COPIII...
BUCURIA ORICĂRUI COPIL, O ÎMBRĂCĂMINTE FRUMOASĂ, COMODĂ, PRACTICĂ!

Magazinele — MATERNA — cît și raioanele specializate ale comerțului de stat vă oferă un bogat și variat sortiment de confecții, tricotaje din țesături sau tricoturi, în desene viu colorate, moderne, adecvate ținutei celor mici. Încălțăminte ușoară, flexibilă, practică, cu tălpi matrițate și fețe din înlocuitori.

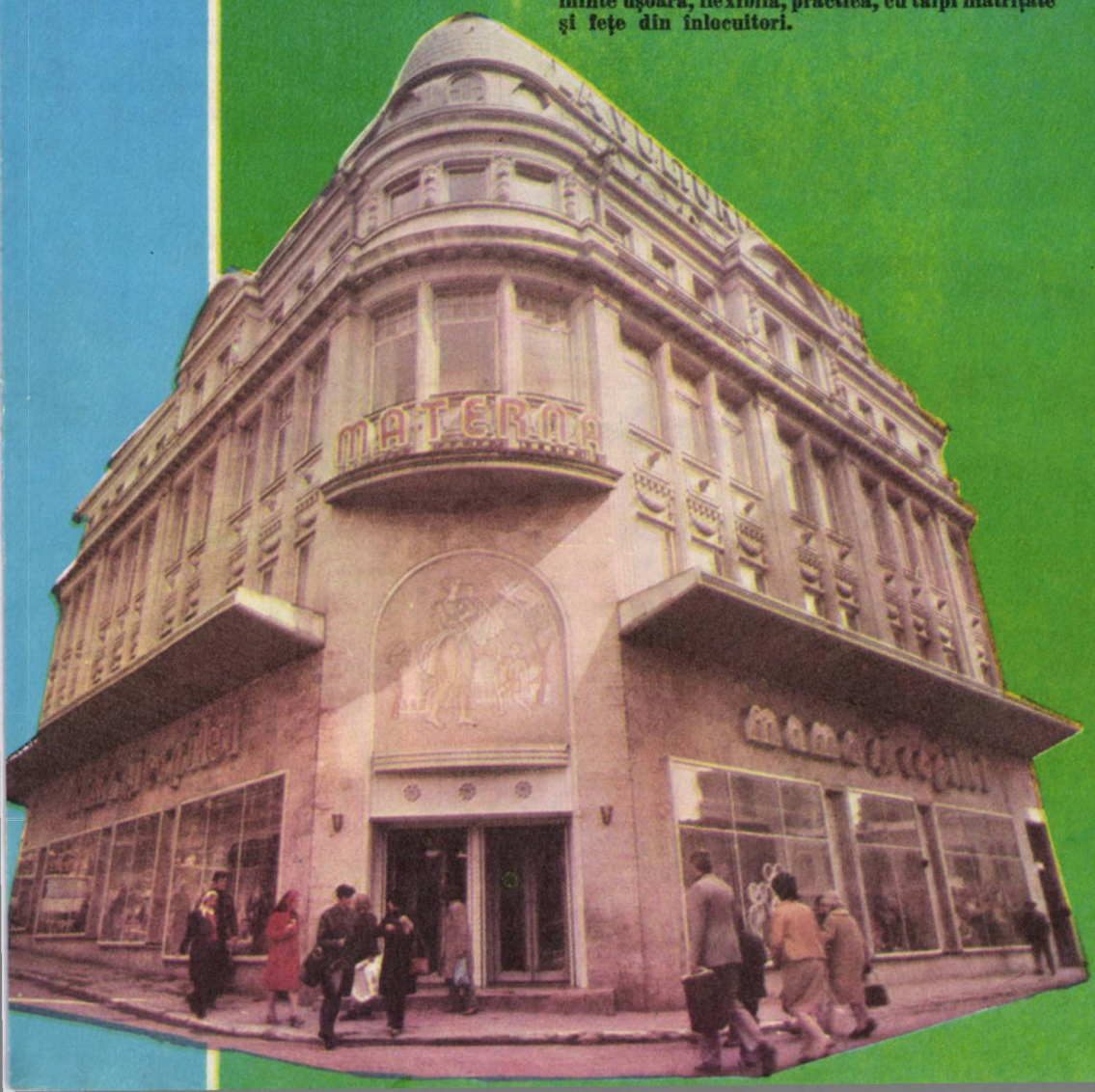

Calea Victoriei nr. 20

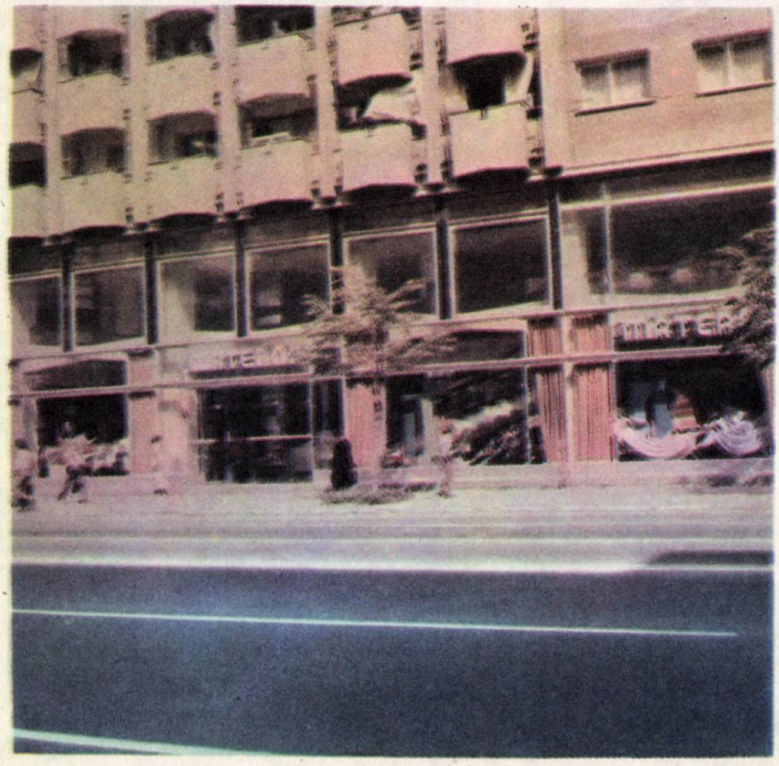

Calea Dorobanți, bloc 8

Aceste magazine, cît și raioanele specializate ale comerțului de stat vă oferă în tot cursul anului uniformele școlare destinate tuturor vîrstelor.

Pentru a vă da posibilitatea să alegeți cele necesare copiilor dvs. cît mai comod și fără a vă deplasa, vă oferim adresele magazinelor specializate în desfacerea acestor articole:

— Str. Bărăţiei nr. 81; şos. Ştefan cel Mare nr. 83; — calea Moşilor nr. 60 B; — Drumul Taberei Bl. C 15 (nr. 84—86); — Băneasa — şos. Bucureşti—Ploieşti nr. 120; — Calea Dorobanţi Bl. 8; — şos. Alexandriei Bl. L. 4; — şos. Pantelimon Bl. 53; — b-dul 1 Mai nr. 35A; — calea Griviţei nr. 210; — Romarta copiilor — Calea Victoriei 29.

Să nu uităm că şi copiii au moda lor, iar magazinele specializate tip — MATERNA vă stau la dispoziţie cu toate noutăţile create de industria noastră.

Şoseaua Alexandriei, bloc L4

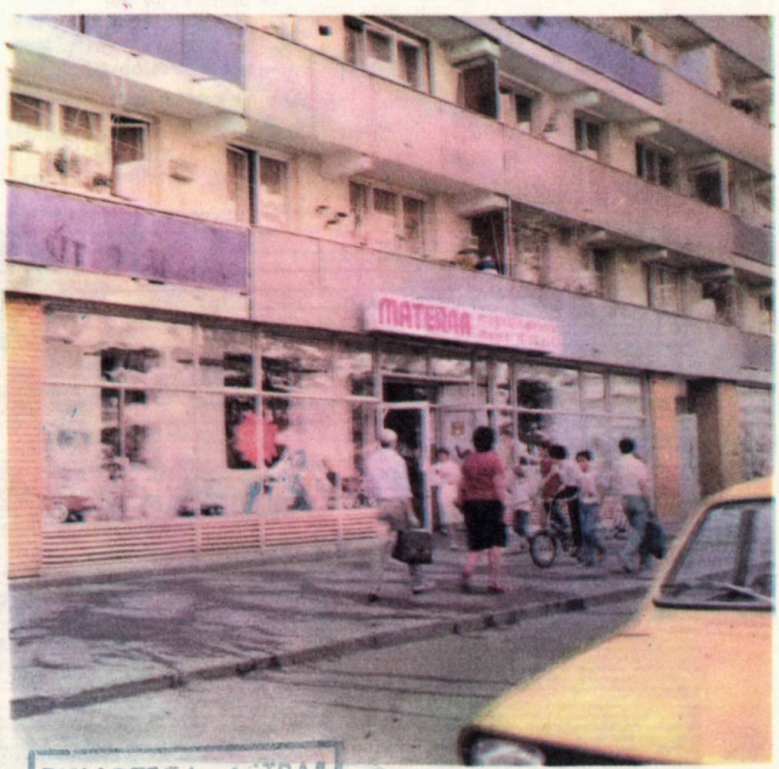

Şoseaua Pantelimon, bloc 53

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PEGAS — miraculosul cal înaripat
PEGAS — simbolul inspirației poetice
PEGAS — constelație din emisfera boreală
...dar și bicicleta PEGAS — vehicul fără.... combustibil!

Folosind bicicleta PEGAS înlăturați sedentarismul, vă mențineți condiția fizică și permanenta bună dispoziție.

Utilă în deplasările la locul de muncă, cît și în cele de agrement, bicicleta PEGAS conferă nebănuite satisfacții.

Bicicleta PEGAS — de vînzare în toate magazinele specializate ale comerțului de stat.

De reținut:

PEGAS CLASIC, pentru bărbați	preț 1.680 lei
PEGAS CLASIC, pentru femei	preț 1.710 lei
PEGAS IDEAL, pentru bărbați	preț 1.615 lei
PEGAS IDEAL, pentru femei	preț 1.640 lei
PEGAS ROBUSTA, pentru fete	preț 1.800 lei
PEGAS ROBUSTA, pentru băieți (destinate copiilor între 6—10 ani)	preț 1.809 lei
PEGAS MODERN, pentru băieți și fete (destinate copiilor între 8—14 ani)	preț 1.865 lei
PEGAS COMODA, cu cadru rigid	preț 1.690 lei
PEGAS PRACTIC, cu cadru pliabil	preț 1.920 lei
ERGOCICLUL PEDALUX 3, bicicletă medicinală	preț 1.550 lei

De reținut!

Bicicletele PEGAS COMODA și PEGAS PRACTIC pot fi rulate de copii, adolescenți și adulți-ghidonul și șaua fiind reglabile pe înălțime.

Bicicleta PEGAS dispune de următoarele accesorii:

- **— frînă față tip „cleste"**
- **— clopoțel**
- **— pompă de aer**
- **— trusă cu scule**
- **— apărătoare pentru lanț**
- **— set catodioptrii**

De reținut:

Pentru antrenamente zilnice, la domiciliu, utilizați ergociclul PEDALUX 3. PEDALUX 3 vă ajută să vă mențineți suplețea, înlătură obezitatea, fortifică sănătatea.

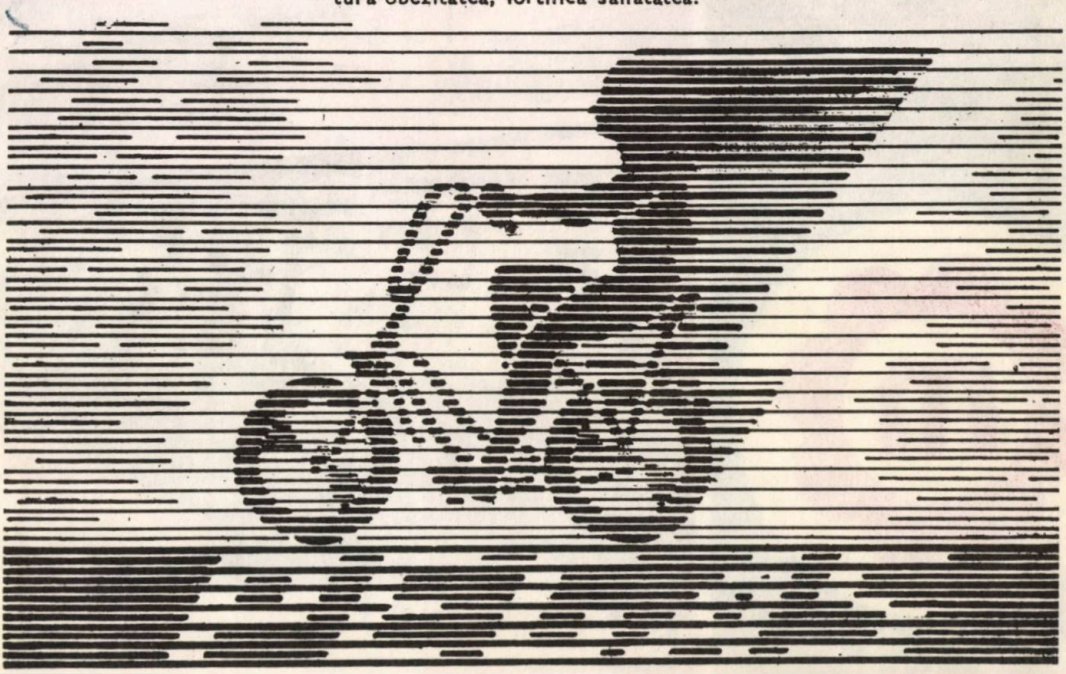

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

ALMANAHUL PĂRINȚILOR

editat de

„REVISTA DE PEDAGOGIE"

Redactor responsabil:
Prof. dr. ANTON VASILESCU

Redactor:
SILVIA DIMA

Secretar de redacție:
TOMA ALEXANDRESCU

Coperta:
ANDREI TEODORESCU (I)
LICĂ IOSIF (IV)

ADRESA REDACȚIEI:

Piața Scînteii nr. 1, sector 1
71341 — București, Tel. 17.50.80,
17.60.10/2640

Tipărit la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", București
Sub comanda nr. 40 344

La mulți ani 1985!

IANUARIE

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

FEBRUARIE

L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28			

MARTIE

L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

APRILIE

L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

MAI

L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

IUNIE

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

1985

IULIE

L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

AUGUST

L	M	M	J	V	S	D
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

SEPTEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

OCTOMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

NOIEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

DECEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Colectivul de redacție al „Almanahului părinților" adresează cititorilor săi, odată cu urarea tradițională „LA MULȚI ANI", multă sănătate și bucurie pe noul an!

Lei 20